

Національна академія державного управління
при Президентіві України

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ

Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної
конференції за міжнародною участю
(Київ, 25 квітня 2013 р.)

Том 2

Київ
2013

*Схвалено Вченою радою Національної академії
державного управління при Президентові України
(протокол № 201/3-10 від 28 березня 2013 р.)*

*Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
(свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації серії КВ № 15826-4298Р)*

Редакційна колегія:

М. М. Білинська, д.держ.упр., В. Г. Бодров, д.е.н., В. М. Вакуленко, к.держ.упр., В. А. Гошовська, д.політ.н., І. А. Грицяк, д.держ.упр., Н. В. Грицяк, д.держ.упр., С. Д. Дубенко, к.ю.н., В. М. Князєв, д.філос.н., А. М. Михненко, д.і.н., І. М. Плотницька, к.філол.н., Н. Г. Протасова, д.пед.н., В. А. Ребкало, д.філос.н., І. В. Рожкова, д.держ.упр., І. В. Розпутенко, д.держ.упр., Г. П. Ситник, д.держ.упр., Ю. П. Сурмін, д.соц.н., С. О. Телешун, д.політ.н., В. П. Трощинський, д.і.н.

М74 **Модернізація** державного управління та європейська інтеграція України : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 25 квіт. 2013 р.) : у 2 т. / за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, С. В. Загороднюка. - К. : НАДУ, 2013. - Т. 2. - 360 с.

У матеріалах щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю "Модернізація державного управління та європейська інтеграція України" вміщено тези доповідей та виступів її учасників, у яких викладено результати аналітичного осмислення завдань модернізації державного управління в Україні, сутності європейської інтеграції, її сучасного стану та перспектив для України.

Призначені для наукових, науково-педагогічних працівників, теоретиків і практиків державного управління, а також усіх, хто цікавиться питаннями державного управління як виду діяльності, галузі науки та галузі освіти.

УДК 35:005.591.6:(061.1ЄС+477)(06)

Матеріали публікуються в авторській редакції зі збереженням стилістики, орфографії та пунктуації.

*Матеріали науково-практичної конференції видаються за фінансової підтримки
Представництва Фонду Ганса Зайделя в Україні*

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ (секція 5)

І.Рожкова,

доктор наук з державного управління, професор

Л.Жаліло,

доктор біологічних наук, професор

О.Мартинюк,

кандидат наук з державного управління,

доцент кафедри управління охороною

суспільного здоров'я НАДУ

Сучасний світовий погляд на здоров'я та його забезпечення

Охорона здоров'я, більше ніж будь-яка галузь, потребує модернізації управління в ХХІ столітті, яке внесло нові виклики, як щодо технологій управління, так і впливів на здоров'я. Перш за все слід зазначити, що змінилося місце здоров'я населення в ієрархії суспільних цінностей і оцінці конкурентоспроможності держави. Як зазначено в документах багатьох міжнародних організацій, суто економічних показників замало для співставлення рівня розвитку держав в умовах економіки знань, а показника величини ВВП недостатньо для оцінки розвитку держави [2].

Організація Об'єднаних Націй щорічно визначає рейтинг щодо добробуту країн за Індексом розвитку людського потенціалу, тим самим переміщує "фокус економіки країн, що розвиваються, від національного доходу до політики, зосередженої на людях" [1]. Як відомо, з 2010 р. Індекс об'єднує три виміри: очікуваної тривалості життя; очікуваних років навчання; національного доходу бруто на душу населення. Впродовж останнього десятиліття декілька країн, включаючи Австралію, Канаду, Нідерланди, Об'єднане Королівство, Німеччину, Францію розробили сучасні підходи для забезпечення добробуту на національному рівні, в яких здоров'я визначене як центральна складова добробуту і стає основним елементом виміру конкурентоспроможності країни. Зміна політики зміщує акцент в економіці з виробництва товарів на більш широкий вимір повного добробуту, що включає показники здоров'я й освіти [1].

В сучасних умовах виникає необхідність в новому погляді на управління в цілому, включаючи охорону здоров'я і забезпечення добробуту.

Разом з тим, дотепер, в країнах, що розвиваються, панує погляд на охорону здоров'я і визначення його як медичної допомоги. В той же час в управлінні враховуються міжгалузеві дії для здоров'я, що підтверджує, дуже важливі детермінанти здоров'я знаходяться в багатьох секторах господарювання і управління [5].

Метою даного дослідження є обговорення змін, що необхідні в державному управлінні для забезпечення здоров'я як інтегрального показника досягнення добробуту й якості життя.

Зміна природи труднощів, з якими зустрічається суспільство 21-ого сторіччя, потребує нових підходів до управління чинниками здоров'я. Чинники здоров'я на даний момент можна поділити на традиційні, такі як стихійні лиха й епідемії, і нові, довгострокові, такі як урбанізація, демографічні тенденції, продовольча неадекватність, зміна клімату і розширення економічних розшарувань. Складність цих проблем вимагає системних підходів і мережевих відповідей на всіх рівнях. Результатом має бути зміна управління, від переважання ролі держави в управлінні до спільного управління, у якому беруть участь органи державного управління (міністерства, парламенти, агентства, органи влади і комісії), суспільні організації (фірми, громадяни, суспільні групи), глобальні і наднаціональні організації (мережні соціальні ЗМІ і фонди, такі як Європейський Союз і ООН) [7].

Аналіз свідчить, що погоджене із суспільством управління робить державне управління більш ефективним, оскільки влада стає більш широко розподіленою в суспільстві, роль держави

змінюється, але залишається важливою і навіть поширюється на нові галузі стосовно забезпечення здоров'я.

Як відзначає ВООЗ, складнощі управління, з якими стикається галузь охорони здоров'я, змінюються: виникає проблема взаємозалежності, складності переходу до управління знаннєвого суспільства; виникає необхідність системного підходу, що залучає широкий діапазон представництв суспільства і різних рівнів управління, із збільшенням частки регіональних і локальних рівнів; новий контекст призводить до нової динаміки управління взаємозв'язку, демократизації і розподілу між собою витрат. Здоров'я перетворюється на головний макроекономічний фактор і усе більш критичний компонент стратегій фірм і бізнесу в цілому, конкурентоздатність якого визначається також соціальною відповідальністю. Разом з тим, роль уряду в управлінні має бути важливою і торкатися багатьох сфер сучасного життя.

При цьому, слід відмітити взаємозалежність двох проблем: (1) управління системою охорони здоров'я і управління медичною допомогою; і (2) спільні дії сектора охорони здоров'я й інших секторів, суспільних і приватних для управління здоров'ям. Виникає необхідність в належному врядуванні (див. рисунок)



Схема належного врядування забезпеченням здоров'я

Оскільки здоров'я перетворюється на критичний макроекономічний і політичний фактор, для його забезпечення необхідна активна участь в управлінні для здоров'я урядів, фірм, співтовариств і громадян.

Таким чином, можна констатувати - на міжнародному рівні здоров'я вважають правом людини, важливою складовою добробуту, глобальним суспільним благом й ознакою соціальної справедливості і власного капіталу.

Також усе більш здоров'я визнається залежним від інших систем, таких як економіка, середовище, освіта, транспорт і продовольча система. Усе більш широко визнається здоров'я як ключовий фактор економічного процвітання суспільства знань. Здоров'я і добробут - критичні компоненти належного управління і, як такі, становлять соціальну цінність. Соціальні цінності, такі як права людини, соціальна справедливість, добробут і глобальні суспільні блага також характеризують

управління для здоров'я і служать показником розвитку державного управління. Вони відображені в багатьох запропонованих політиках на національних, європейських і глобальних рівнях.

Для поліпшення здоров'я і добробуту на місцевому рівні використовують широкий діапазон інноваційних інструментів політики. Одним із підходів є соціальна відповідальність бізнесу, що у корпоративному секторі виступає як інвестиції в здоров'я співробітників, в соціальні програми, у здорові продукти і послуги. Такий підхід буде ключовою проблемою в наступному десятилітті, особливо з огляду на глобальну епідемію неінфекційних хвороб (серцево-судинних, онкологічних, психічних). Управління для здоров'я вимагає синергетичного набору політик і механізмів, що сприяють співробітництву для здоров'я.

Поняття управління для здоров'я найкраще ілюструє міжгалузеве управління, що поєднує зусилля держави і суспільства на шляху до здоров'я і добробуту. Показово, що ці підходи не тільки підкреслюють поліпшення координації й інтеграції діяльності уряду для здоров'я, але сприяють досягненню інших соціальних цілей, таких як процвітання, добробут, власний капітал і стійкість розвитку [7].

Таким чином, міжнародні організації для досягнення здоров'я і добробуту своїми діями (фонди, проекти, програми) спонукають країни, що розвиваються, до впровадження і поширення управління нового типу: через співробітництво, залучення громадян, прийоми регулювання і переконання, утворення нових незалежних відомств і експертних організацій, управління через адаптивні політики, гнучкі структури і передбачення.

Отже, на європейському рівні в 21-ом сторіччі формуються нові підходи до управління охороною здоров'я, а сам сектор охорони здоров'я перетворюється в частину міжгалузевої мережі, де необхідні нові види лідерства, навичок, інформації й інтелекту, що необхідні для досягнення соціальних цілей через діапазон спільних механізмів.

Можна констатувати, розуміння забезпечення здоров'я сьогодні виходить за межі системи охорони здоров'я і стає проблемою всього державного управління, дією всього суспільства, у якому є рівні можливості щодо здорового життя для кожної людини. Структуру необхідного для реалізації належного врядування для здоров'я склали чотири поняття: здоров'я як право людини, здоров'я як компонент добробуту, здоров'я як глобальне суспільне благо і здоров'я як соціальна справедливість, які потребують реалізації через підготовку фахівців з державного управління.

Список використаних джерел

1. Доклад о человеческом развитии 2013 Режим доступа: <http://www.vesmirbooks.ru>
2. *Ansell C, Gash A* (2007). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18:543-571
3. Commission on Social Determinants of Health (2008). Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health. Final report of the Commission on Social Determinants of Health. Geneva, World Health Organization http://www.who.int/social_determinants/resources/gkn_lee_al.pdf, accessed 30 May 2012).
4. Council of the European Union (2006b). Council conclusions on common values and principles in European Union health systems. Brussels, Council of the European Union.
5. de la Chapelle B (2008). Multi-stakeholder governance: emergence and transformational potential of a new political paradigm. In: Helbing D, ed. *Managing complexity: insights, concepts, applications*. Berlin, Springer.
6. *Hall P, Taylor RCR* (2009). Health, social relations, and public policy. In: Hall P, Lamont M, eds. *Successful societies: how institutions and culture affect health*. Cambridge, Cambridge University Press.

Л.А.Гаєвська,

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри управління освітою НАДУ

Освіта для сталого розвитку: завдання та можливості

Освіта є навчальним, базовим елементом трансформації суспільства до сталого розвитку за рахунок забезпечення особистості можливістю втілити свої уявлення про суспільство у житті. Саме така ключова роль освіти зафіксована у головних документах всесвітніх форумів зі сталого розвитку у 1992 та 2002 рр. [4]. Підтвердженням цього стало прийняття 17-18 березня 2005 року у м. Вільнюсі на Нараді високого рівня представників міністерств охорони навколишнього середовища і освіти Стратегії Європейської Економічної Комісії ООН для освіти в інтересах сталого розвитку і оголошення десятиліття освіти для сталого розвитку, починаючи з 2005 року.

Поняття "освіта" увів у науковий обіг у 1780 р., як уважають дослідники, основоположник теорії навчання Й.Г.Песталоцці (1746 - 1827) [1, с. 44]. У Російській імперії упровадження цього поняття і його тлумачення пов'язують із працями вченого-педагога М.І. Новикова (1744 - 1818), який застосовував його в такому контексті:

- "Усе залежить від того, щоб усяк освічений був до доброчесностей стану свого і звання";
- "Лише виховання є справжнім творцем доброї моралі...; через нього чоловіки і жінки повинні освіченими бути відповідно до їхньої статі...;
- Головний предмет виховання полягає "в освіті дітей благополучними людьми і корисними громадянами";
- "Цю частину виховання називають учені фізичним вихованням, а перша вона є тому, що вправи для тіла і тоді вже потрібні, коли інші вправи не мають ще місця";

- "Із цього впливає друга частина виховання, яка має предметом навчання серця і називається вченими моральним вихованням";

- "Із цього впливає третя головна частина виховання, яка має предметом просвіту, або освіту розуму" [3, с. 179-183].

Лексичну одиницю "освіта", як видно з наведених уривків, М.І. Новиков застосовував не в педагогічному значенні. Він фактично наблизився до концепції освіти в її сучасному сенсі, тобто поєднав навчання, виховання, фізичний і моральний розвиток.

Зміст поняття "освіта" в його суспільно-історичному розвитку вміщує навчання грамоти, виховання (фізичне і моральне), передачу нових знань, розвиток здібностей, освоєння нових знань, умінь і навичок, прилучення до культурних надбань. Особливість освіти як явища виводять її в центр осмислення подальших перспектив розвитку, оскільки саме вона є найважливішим і найвагомим чинником розвитку суспільства і держави. Вона забезпечує прогрес економіки, політики, екології природи і екології душі [2].

Ключовою метою освіти для сталого розвитку є формування мислення, орієнтованого на стале майбутнє та відповідні смисложиттєві цінності і пріоритети.

Однією з найважливіших причин сучасного кризового стану у відносинах людства з природою науковці [5] називають недостатність теоретичних знань у сфері сталого розвитку екосистем, небажання владних кіл у багатьох країнах прислухатися до оцінок і висновків учених стосовно можливих наслідків тих чи інших управлінських рішень разом з недостатньою освіченістю управлінських кадрів. Виокремлюється визначна роль знань, освітнього та наукового вимірів сталого розвитку. Мова йде про формування світоглядних орієнтирів, прикладних знань та практичних навичок у державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, пересічних громадян, переосмислення змісту і характеру навчання, пошук можливостей масового інформування та переконання людей, сучасних освітніх технологій.

Особлива роль освіти відводиться у формуванні системи цінностей, способу життя, життєвих установок починаючи з раннього дитинства до освіти дорослих, а також у вихованні громадянських цінностей у підростаючого покоління. Особливо враховується роль освіти у розвитку і посиленні демократичних норм і принципів, що ґрунтуються на участі громадськості, зокрема її вклад у розв'язанні конфліктів у суспільстві і досягненні справедливості.

Наголошується на ролі освіти в інформуванні усіх верств населення щодо сталого розвитку.

Потребує перегляду і зміст освіти. Йдеться про сприяння включення в усі навчальні програми питань щодо концепцій та стратегій сталого розвитку.

Важливим завданням освіти є зміцнення наукової бази з метою впровадження нового управління, що передбачає залучення надійних наукових знань для визначення довгострокових перспектив та врахування наслідків глобальних змін на місцевому, регіональному та національному рівнях.

Окремого розвитку потребує питання інноваційної діяльності та трансферу науково-технічних розробок, пов'язаних із довкіллям і сталим розвитком, потреб і пріоритетів щодо наукових досліджень

Освіта і суспільство неподільні. Вони становлять одну систему, і справжні масштаби цієї системи поки що недостатньо усвідомлюються. Але зрозуміло, що будь-які глобальні проблеми, з якими стикається суспільство, соціум, цивілізація в цілому, невідворотно позначаються на стані освітньої галузі, а отже, й на людині, її формуванні, розвитку, соціалізації.

Список використаних джерел

1. Андреев А. Определения в понятиях // Высшее образование в России. - 1998. - № 4. - С. 44-62.
2. Гаєвська Л. Сутність поняття "освіта" в суспільно-історичній детермінації / Лариса Гаєвська // Освіта і управління. - 2008. - Т. 1, число 1. - С. 56-69.
3. Новиков Н.И. О воспитании и наставлении для распространения общественных знаний и всеобщего благополучия (1873) // Хрестоматия по истории педагогики. - Т. IV. - Ч. 1. - М., 1986. - С. 179-183.
4. Освіта для сталого розвитку. Національна доповідь (скорочено). - Електронний ресурс. - Режим доступу : <http://dea.gov.ua/training/1215.html>
5. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / авт.: А.Садовенко, Л.Масловська, В.Середа, Т.Тимочко. - 2 вид. - К.; 2011. - 392 с.

Л.І.Паращенко,
доктор наук з державного управління,
професор кафедри управління освітою НАДУ

Європейська інтеграція в системі загальної середньої освіти України

У кінці минулого і на початку нового XXI століття пройшло радикальне оновлення цивілізаційних підвалин, на яких базується сучасне суспільство й ефективні системи освіти. Зокрема, іншими стали уявлення про:

- тривалість навчання (відбувся перехід до освіти продовж усього життя);
- домінуючий спосіб здобуття знань (у "швидкому" світі інформаційних і комунікаційних технологій ключ до нових знань тепер не на сторінках "вічних книг", а на кінчиках пальців "людей екрану");
- місію навчального закладу як спеціальноствореного середовища для того, щобучні та студенти відкривали та конструювали ще не існуючі знання (hi-tech вимагає hi-teach);
- роль викладача і роль студента (учасники освітнього процесу вступають у взаємодію як рівноправні партнери, які виступають то в позиції того, хто вчиться, то в позиції того, хто вчить. Зрештою, різниця між цими позиціями стає мінімальною.);
- базові принципи побудови педагогічних систем(перехід від уніфікації і стандартизації до реалізації принципу необхідної різноманітності, багатоваріантності, свободи вибору змісту власної освіти).

Відтак освітня інтеграція є закономірними етапом у процесі формування національних систем освіти країн Європи, оскільки саме така інтеграція спроможна створити синергетичний ефект у процесі спільного руху до нової освіти.

Поглиблення економічної та політичної інтеграції в Європі поставило в свою чергу на порядок денний наступне, набагато масштабніше та складніше завдання: здійснення гармонізації освітнянських систем в європейських країнах на основі розроблення та впровадження рамкових структурних змін навчальних програм з метою створення єдиного європейського простору вищої освіти(ЄПВО). Мета створення ЄПВО- підвищення якості та конкурентоздатності європейської освіти на основі збереження національних освітнянських надбань та їх взаємозбагачення шляхом подальшої інтенсифікації студентської та викладацької мобільності, розвитку загальноєвропейської системи забезпечення якості та поглиблення міжнародної кооперації.

Цей процес дістав назву Болонського від назви університету в італійському місті Болонья, де було започатковано такі ініціативи та міністрами освіти 29 країн 19 червня 1999 року була підписана відповідна декларація. По суті Болонський процес, до якого Україна приєдналася у 2005 р., має дві основні цілі - забезпечення зрозумілості освітнянських кваліфікацій та підвищення якості освіти. Усе інше є інструментарієм для досягнення цих цілей.

Отже, закономірністю нашого часу є перехід від національних моделей освіти до транснаціональних. Якщо у системі вищої освіти це виявляється у Болонському процесі, то в загальній середній освіті європейських країн подібний процес проходить менш гучно, але не менш послідовно. Наприклад, європейський вимір загальної середньої освіти вимальовується на конференціях Європейської асоціації керівників шкіл(ESHA, the European School Heads Association), які проходять раз на два роки. З 1991 року діє глобальне об'єднання керівників шкіл - The International Confederation of Principals (ICP), поява якого була відповіддю на процеси глобалізації в освіті. 25 років працює Європейська рада національних асоціацій незалежних шкіл (European Council of National Associations of Independent Schools ECNAIS), асоційованим членом якої є українська Асоціація приватних шкіл. Ці організації трансформують теоретичні положення концепції глобальної освіти (Роберта Хенві та ін.) у практичні завдання для шкільної освіти нового тисячоліття. Адже глобалізація є новою моделю світового розвитку, яка змушує подбати про адаптацію системи освіти до реалій "швидкого світу", який став "глобальним селом". Тож, не дивно, що сьогодні ідея глобальної освіти стала домінуючою у побудові прогностичних теорій розвитку школи нового тисячоліття. Серед характеристик вчителя XXI століття, які визначають міжнародні організації, є і рекомендація набути відповідних кваліфікацій "глобально орієнтованого освітянина", "бути глобальним педагогом", який сприятиме навчанню та розвитку творчих здібностей учнів у глобальному суспільстві.

Досвід демократичних країн Європи свідчить про спільну актуальність освітніх стратегій, навчальних програм, підручників, педагогічних технологій, спрямованих на впровадження європейського виміру в освіті. Світова спільнота націлює українську шкільну освіту робити акцент на "глобальних знаннях", формувати, починаючи із школи, всесвітню "культурну грамотність", яка б дала учням можливість здобути глобальні компетентності:

1. Розуміння і прийняття культурних відмінностей.
2. Критичного мислення.
3. Оцінювання проблем із глобальної точки зору.
4. Співпрацювати і бути відповідальними за свою роль і обов'язки в рамках суспільства.
5. Змінювати свій спосіб життя і споживчі звички з метою захисту навколишнього середовища тощо.

Європейська освітня інтеграція активізує участь українських освітян у роботі названих вище організацій та націлює їх на пошук оптимальних шляхів розв'язання проблем вітчизняної шкільної освіти у загальноєвропейському та глобальному контексті. Це означає, необхідність знайти власні відповіді відразу на два виклики часу - виклик глобалізації й виклик індивідуалізації - з тим, щоб у вітчизняних школах:

- плекати українця і громадянина світу;
- сприяти появі в учнів такого типу вмінь як уміння працювати в багатомовному контексті;
- допомагати появі так званого "зеленого світогляду" тощо.

Подібні завдання стоять перед усіма національними системами освіти об'єднаної Європи. Їх вирішення пов'язується передусім з реалізацією європейського виміру, тобто, формування у молодого покоління свідомості про єдину європейську належність, розвиток почуття відповідальності за спільне майбутнє, відчуття європейської громадянськості.

Інтеграція України в європейський соціально-економічний та культурний простір вимагає оновлення змісту освіти, запровадження нових форм і методів роботи як в діяльність органів державного управління освітою так і навчальних закладів. Зокрема, вимагає активізації і розвитку позакласна робота зі школярами, спрямована на впровадження європейського виміру в освіті (розгортання мережі євроклубів, участь у міжнародних освітніх проектах, творчих конкурсах тощо). Міністерству освіти і науки України в своїй структурі доцільно визначити посадових осіб з функціональними обов'язками національного координатора та регіональних координаторів програми "Європа в школі" та діяльності мережі шкільних євроклубів в Україні з метою активізації участі українських школярів у міжнародних освітніх програмах, зокрема, "Європа в школі".

Надзвичайно важливою умовою успішної реалізації євроінтеграційних заходів у школах України залишається відповідна підготовка вчителів та шкільних адміністраторів. З цією метою важливо запровадити в системі педагогічної освіти та під час курсової перепідготовки вчителів окремі модулі щодо європейського виміру, активно організувати тренінги і семінари на базі успішних в цьому контексті шкіл.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.П., Савельєв В.Л. Освітня політика (огляд порядку денного)/ В.П. Андрущенко, В.Л. Савельєв. - К. : "МП Леся", 2010. - 368 с. Режим доступу: http://bvp.npu.edu.ua/images/files/osvitnia%20polityka_UKR.pdf
2. Європейські шкільні клуби в Польщі і Україні/ практ.-оріент. посібник за ред.. Л.Паращенко, М.Селятицького. - К., -2006, 60 с.
3. European strategy and cooperation in education and training [Електронний ресурс] Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_en.htm
4. The European School Heads Association [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.esha.org>
5. European Council of National Associations of Independent Schools [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ecnais.org>
6. The International Confederation of Principals [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.icponline.org

Н.Д.Шульга,
кандидат технічних наук,
директор ДВНЗ "Київський
транспортно-економічний коледж"

Якість освіти як інструмент забезпечення сталого розвитку суспільства

Демократичні перетворення в Україні зумовлюють виникнення принаймні двох чітких тенденцій. Перша з них пов'язана з процесами глобалізації в різних аспектах суспільного буття, розробленням і швидким упровадженням новітніх технологій, відкритістю іншим суспільствам, культурам. Друга тенденція уособлює намагання зберегти у теперішньому необхідне минуле й перенести його в оновлених видах і формах у майбутнє. Це породжує обережність до змін, критичне ставлення до нововведень, збереження стійкості суспільства як системи, прогнозованості його розвитку, передбачення та недопущення ризиків, конфліктів, різних криз, що породжує у суспільстві-системі певний консерватизм, відносно замкнутість і відособлення від світу, збереження базових принципів розвитку. Така тенденція передбачає розвиток суспільства-системи як удосконалення вже наявних структур за умов принципового збереження їхніх основ, визначеності, сталості, прогнозованості закономірностей розвитку.

Актуальність проблеми сталого розвитку - об'єктивна вимога часу, адже визначає майбутнє будь-якої країни, відіграючи важливу роль у встановленні державних пріоритетів, стратегії соціально-економічного зростання і подальшого реформування. Поняття сталості передбачає створення умов для затвердження такого підходу, коли розвиток суспільства спрямований на забезпечення потреб нинішніх поколінь без втрати для майбутніх поколінь. Складовими сталості є: економічна стабільність, соціальний захист, екологічна безпека.

На державному рівні ідея сталого розвитку набула відображення в Постанові Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. "Про затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому самміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки". Основними завданнями Комплексної програми визначено: ліквідація бідності, впровадження моделей сталого виробництва та споживання, спрямованих на забезпечення життєдіяльності людства, охорона і раціональне використання природних ресурсів, оптимізація ресурсної бази економічного та соціального розвитку [8].

Сталий розвиток може бути визначений як "регульований соціально-економічний процес, більш упорядкований, порівняно з існуючим, який передбачає тривалий позитивний розвиток і зміни в суспільстві, узгоджені із сучасними і майбутніми потребами на засадах нових технологій" [4, с. 870].

Одним із вагомих інструментів забезпечення сталого розвитку в Україні є освіта, яка безпосередньо чи опосередковано впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства; від рівня її розвитку залежить стан економіки, управління, науково-технічного прогресу. Оскільки освіта є підсистемою суспільства, для неї, з одного боку, характерні всі ознаки суспільства, а з іншого - вона має певну автономність, що дає їй змогу багато в чому визначати підходи, методи й форми щодо власного розвитку. З погляду синергетики, освіта "є доволі складною системою, ступінь складності якої уможливорює здатність до саморегуляції, самодетермінації, саморозвитку" [5, с. 5]. Водночас як підсистема суспільства вона набуває загальносуспільних ознак і рис.

Освіта для сталого розвитку базується на фундаментальному припущенні, що людство має радикально змінити сучасний хід економічного, екологічного і соціального розвитку для забезпечення здорового та якісного життя нинішніх і майбутніх поколінь. Освіта для сталого розвитку - це процес навчання тому, як ухвалювати рішення, потрібні для забезпечення довгострокового майбутнього економіки, екології і рівності всіх спільнот.

Це актуалізує проблему не просто забезпечення освіти, а забезпечення її якості.

Якість - це філософська категорія, визначення сутності якої можна об'єднати в такі групи:

- якість як абсолютна цінність;
- якість як властивість предмета, явища;
- якість як відповідність призначенню;
- якість як відповідність вартості;
- якість як відповідність стандартам [2, с. 22-24].

У широкому розумінні під якістю освіти розуміється збалансована відповідність процесу, результату і самої освітньої системи меті, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти; у вузькому - перелік вимог до особистості, освітнього середовища й системи освіти, що реалізує їх на певних етапах навчання людини, якому відповідає певна сукупність показників. Це сукупність взаємопов'язаних ієрархізованих властивостей об'єкта, характеристик і показників його стану, що підлягає аналізу та оцінюванню [7]. Якість освіти - це узагальнений показник розвитку суспільства у певному часовому вимірі, який слід розглядати в динаміці тих змін, що характеризують поступ держави в контексті світових тенденцій: вона рухається до консолідації та інтеграції у світове співтовариство чи протистоїть йому, ставлячи свої інтереси понад усе [1]. За своєю сутністю якість освіти є суспільною характеристикою, а не предметом змагання чи політичним аргументом в оцінці розвитку держави на конкретному етапі її становлення.

Вирізняють два основні підходи до визначення якості освіти. У межах першого підходу - нормативного - сутність цього явища розглядається з позиції задоволення потреб і досягнення певних норм, стандартів, цілей (особистості, суспільства, держави), які нормативно затверджені відповідними документами (В. Нуждін, В. Панасюк, В. Кальней та ін.). Другий підхід - управлінський - інтерпретує це поняття з погляду сучасної теорії і практики управління якістю, в тому числі й державного (В. Качалов, Т. Лукіна). Як об'єкт управлінського впливу якість освіти тлумачиться як якість освітньої системи, якість освітнього процесу (як процесу споживання наданих освітніх послуг) і водночас як якість особистості випускника - результату діяльності освітньої системи за показниками його освіченості та сформованості суспільно значущих цінностей [6].

Як суб'єкт управління якість освіти виступає однією з найважливіших характеристик, за якою у міжнародній практиці прийнято визначати результативність освіти будь-якої держави та ефективність управління нею.

У вересні 2012 р. набула схвалення "Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки", яка мала б стати інструментом розв'язання освітніх проблем й дати освітянам відповіді на запитання, що їм робити завтра, через рік, у довготривалій перспективі, як реагувати на повсякчасні виклики, що постають перед ними. Тобто про те, яким чином забезпечити сталий розвиток суспільства. Проте, як зазначають експерти Центру освітнього моніторингу, ані за рівнем розуміння проблем, ані за стратегічним плануванням майбутніх кроків в освіті, ані за якістю нормотворчого виконання, цей документ "не може вважатися стратегічним" [3].

Серед основних недоліків "Національної стратегії..." названо такі, як:

- формування цілей і завдань на кшталт загальнотеоретичних кліше замість наповнення їх чітким прагматичним змістом;
- окреслення загальних положень щодо зв'язку розвитку освіти з викликами та ризиками замість визначення конкретних шляхів розв'язання освітніх проблем, спрямованих на задоволення цих викликів і подолання ризиків;
- ігнорування у пропозиціях, які стосуються модернізації наявної нормативно-правової бази, Законів України "Про освіту" та "Про загальну середню освіту" й акцентування на таких пересічних управлінських документах, як "Положення про обласні інститути післядипломної педагогічної освіти", "Положення про безперервну освіту педагогів", "Положення про атестацію обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти", "Перелік професій педагогічних і науково-педагогічних працівників", які мають розроблятися, незалежно від прийняття Національної стратегії розвитку освіти;
- зорієнтованість документу на вузьке коло питань, що не охоплюють системно весь освітній сегмент;
- ототожнення стратегії з тактикою управлінської діяльності;
- дослівне запозичення багатьох положень з чинної Національної доктрини розвитку освіти;
- ігнорування проблеми забезпечення механізмів моніторингу як засобу управління освітою та поліпшення її якості та ін.

Підводячи підсумки, можна зробити такі висновки. У сучасних умовах як на глобалізаційному, так і на національному рівні особливої значущості набуває проблема забезпечення сталого розвитку суспільства. Одним із вагомих чинників, спрямованих на ефективне вирішення цього завдання, є освіта. З огляду на це актуалізується категорія якісної освіти як збалансованої відповідності певного освітнього рівня потребам, цілям, умовам, затвердженим освітніми нор-

мами і стандартами, що встановлюється для виявлення причин порушення цієї відповідності та управління процесом поліпшення встановленої якості. Як інструмент забезпечення сталого розвитку суспільства, якість освіти має спрямовуватися не лише на формування наукових і технічних навичок, а й на активізацію мотивації, пояснення й надання соціальної підтримки для розвитку необхідних навичок та їх застосування, сприяти досягненню в суспільстві економічної стабільності, соціального захисту, екологічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Величко О. Г. Якість освіти - проблеми й перспективи / Величко О. Г., Пинчук С. Й., Пліскановський С. Т. // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. - К. : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2003. - Вип. 34. - 341 с.
2. Громова Л. А. Качество образования в контексте программы ЮНЕСКО "Образование для всех". Российское видение / Громова Л. А., Трапицин С. И., Тимченко В. В. - Спб. : Изд-во РГПИ им. А. И. Герцена, 2006. - 72 с.
3. Експертна оцінка проекту "Національної стратегії розвитку освіти" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/high-school/24282>
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [відповід. ред. В. Г. Кремень]. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 1040.
5. Кушнір В. Інноваційність освіти як дидактичний принцип / Василь Кушнір, Григорій Кушнір, Наталя Рожкова // Рідна школа. - 2012. - № 6 (990). - С.3-8.
6. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні: [монографія] / Т. О. Лукіна. - К.: Вид-во НАДУ, 2004. - 292 с.
7. Максимова В. Н. Акмеология: новое качество образования: кн. для педагога / В. Н. Максимова. - Спб. : Изд-во РГПИ им. А. И. Герцена, 2002. - 175 с.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. "Про затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому самміті зі сталого розвитку, на 2003 - 2015 роки" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/634-2003>

Л.О.Нестеренко,

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри англійської мови
факультету гуманітарних наук НаУКМА*

Вплив акмеологічних умов на становлення професіоналізму викладача ВНЗ

Глибокі соціокультурні зміни, що відбуваються в Україні зумовлюють становлення нового ставлення до професійної діяльності викладача ВНЗ. Професіоналізм педагога ВНЗ як складне функціональне утворення стає центральним об'єктом державної політики оскільки він прямо пов'язаний з проблемою підвищення якості вищої освіти. Адже від рівня професійної майстерності викладача вищої школи значною мірою залежить якість підготовки фахівців, їх готовність до ефективної професійної діяльності в майбутньому та подальший розвиток країни в цілому.

Стає очевидним, що якість вищої освіти можна підвищити, підвищуючи професіоналізм та продуктивність педагога задіяного в системі вищої освіти, в основі якого мають знаходитися основні (акмеологічні за своїм змістом) принципи сучасної психолого-педагогічної науки (відкритість, толерантність, діалог), адже вони не лише стимулюють професійний розвиток, а й допомагають мінімізувати ускладнення, що полягають у розбіжностях між фактичним рівнем професійно-психологічної майстерності педагога та її ідеальним баченням теоретиками і практиками сучасної психолого-педагогічної науки [1-5, 7, 9, 12].

Відтак, теоретико-методологічною основою визначення впливу акмеологічних умов у процесі здійснення професійної діяльності педагогом ВНЗ стали: праці присвячені психолого-акмеологічним аспектам професійного розвитку особистості (К.Абульханова-Славська [1],

І.Бех [3], М.Гриньова [4], А.Маркова [8], С.Рубінштейн [11]); ідеї формування педагогічної діяльності та професійної майстерності викладачів вищої школи (В.Андрущенко [2], Н.В.Кузьміна [5], В.Луговий [13], В.Майборода [7]); дослідження, що відображають питання кваліфікації дорослих, цілісності та безперервності професійно-особистісного розвитку фахівця (О.Москаленко [10], О.Шмельова [13]).

Системний аналіз наукових праць [2, 4, 7-11, 13] присвячених особливостям професійної діяльності науково-педагогічних працівників дозволив сформулювати основні умови, що впливають на її становлення.

До них ми віднесли організаційно-технологічні умови, акмеологічні умови, особистісні умови та соціокультурні умови. Для виявлення умов, що відіграють провідну роль у здійсненні професійної діяльності викладачем ВНЗ нами було проведене експертне опитування, яке засвідчило, що саме акмеологічні умови є пріоритетними. До акмеологічних умов були віднесені: рефлексивно-конструктивні умови; прогностичні умови; проєкційні умови; комунікативні та інтеркомунікативні умови. Їх зміст реалізується у здатності особистості педагога ВНЗ до рефлексії, саморегуляції, прогностичних компетенціях, здатності реалізовувати планування внутрішньої самоперетворюючої діяльності та оволодінні компонентами психологічної культури у ході здійснення педагогічної діяльності в системі вищої освіти. Основним результатом впливу зазначених умов є розвиток особистості викладача ВНЗ в цілому та підвищення якості його професійної діяльності зокрема.

Крім того, наявність основних компонентів акмеологічних умов розвитку психолого-педагогічної культури в структурі особистості викладача ВНЗ сприяє реалізації культуротворчості в професійній діяльності викладача ВНЗ, коли педагог виступає активним суб'єктом нормотворчості та смислотворчості. У подальшому це виявляється у наукових відкриттях, життєтворчості, визначенні перспектив особистісного росту, професійного самовдосконаленні, тощо.

Також результатом впливу акмеологічних умов на професійну діяльність викладача є наступні прояви: гуманізм, захопленість, безкорисність, відданість науці; надзвичайна допитливість і увага до фактів; усвідомлення відносності наукових аргументів та висновків; високий рівень особистісної рефлексії, здатність до іронії й самоіронії; широкі культурні інтереси, розвинений естетичний смак; широка гуманітарна культура; мовленнєва виразність, наповненість емоційного життя; життєстверджуюча позиція, оптимізм, альтруїзм; широка загальнокультурна освіта; потреба бути культурною особистістю; бажання мати психологічну культуру; потреба бути носієм культури; чутливість до психологічного досвіду власного життя; усвідомлення думок, почуттів, поведінки; здібність до проблематизації подій власного життя; конструктивна, творча реалізація власного особистого життя.

Ще одним важливим проявом впливу акмеологічних умов є самоорганізованість, яка виявляється у реалістичному плануванні, доведенні розпочатої справи до кінцевого результату, виконанні ділових обіцянок, умінні ефективно розподіляти свій робочий час та саморозуміння. Останній компонент при цьому, реалізується як наявність самоаналізу своїх особистісних та поведінкових особливостей, у результаті якого починають краще усвідомлюватися свої плани, ставлення та психологічні особливості, утворюється самооцінка, що допомагає формувати реальні для досягнення цілі та завдання, спрямовувати конкретні зусилля у відповідний своїм нахилам та уподобанням напрям, бути самим собою; саморегуляція своїх емоцій, дій та думок, розвинені навички підтримувати позитивний емоційний тонус, зберігати спокій у стресових ситуаціях, проявляти гнучкість при вирішенні складних професійних завдань та творчість тощо.

Одночасно з цим, слід зазначити, що у разі відсутності добре сформованих механізмів самоорганізованості, самопізнання, саморегуляції та конструктивності комунікації, сучасні викладачі ВНЗ можуть переживати певні ускладнення у процесі здійснення професійної діяльності. Як результат вони відчують певні порушення у ході особистісної самореалізації у професійній сфері. Неспроможність самореалізації у професійній сфері з причини відсутності розвинених акмеологічних умов виявляється також у зниженні ефективності професійної діяльності та байдужості до неї, деперсоналізації, емоційному виснаженні, редиціюванні особистісних досягнень і цинізмі.

Резюмуючи, слід зазначити, що підсилення уваги до акмеологічних умов є, з огляду на результати проведеного нами дослідження надзвичайно дієвим фактором, що забезпечує зрос-

тання професійної мотивації, стимулює розвиток творчого потенціалу педагогів й дозволяє виявляти та максимально ефективно використовувати особистісні ресурси для досягнення успіху у професійній науково-педагогічній діяльності шляхом формування акмеологічної спрямованості особистості викладача ВНЗ.

Список використаних джерел

1. *Абульханова-Славская К. А.* Психология и сознание личности (проблемы методологии, теории и исследования реальной личности) : избранные психол. труды / Академия пед. и соц. наук; Московский психолого-социальный ин-т. - М., 1999. - 224с.
2. *Андрущенко В.* Високі педагогічні технології / В. Андрущенко, В. Олексенко // Вища освіта України : теоретичний та науково-методичний часопис / МОН Укр.; АПНУ, Ін-т вищ. освіти АПНУ. - К., 2007. - № 2. - С. 70-76.
3. *Бех І.Д.* Виховання особистості : підручник для студ. вищих навчальних закладів / І. Д. Бех. - К. : Либідь, 2008. - 840 с.
4. *Гриньова М. В.* Саморегуляція : навч.-метод. посіб. / М. В. Гриньова / Полтавський держ. пед. ун-т ім. В.Г.Короленка. - Полтава : АСМІ, 2008. - 268с.
5. *Кузьмина Н. В.* Профессионализм преподавательской деятельности / Н. В. Кузьмина. - СПб., 1993. - С. 45-79.
6. *Луговий В. І.* Чинники і умови забезпечення якості вищої освіти в Україні в процесі євроінтеграції / В. І. Луговий, Ж. В. Таланова // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. - К., 2010. - Вип. 94/96. - С. 98-103 (Філософія. Політологія).
7. *Майборода В. К.* Структурні компоненти та зміст психолого-педагогічної культури викладача ВНЗ / В. К.Майборода, Л. О. Нестеренко // Проблеми освіти : наук. зб. Ін-ту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. - К., 2011. - Вип. 68. - С. 119-126.
8. *Маркова А. К.* Психология развития профессионала : учеб. пособие / А. К.Маркова, А. А. Деркач, В. Г. Зазыкин. - М. : РАГС, 2000. - 125 с.
9. *Марцинковская Т. Д.* Психология и педагогика : учебник / Т. Д. Марцинковская, Л. А. Григорович. - М. : Проспект, 2011. - 464 с.
10. *Москаленко О. В.* Психологические особенности профессионального самосознания преподавателей высшей школы / О. В. Москаленко. - М., 2003. - 48 с.
11. *Рубинштейн С. Л.* Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. - СПб. : Питер, 2011. - 705 с.
12. *Сорокопуд Ю. В.* Педагогика высшей школы : учеб. пособие для магистров, аспирантов и слушателей системы повышения квалификации и переподготовки, обучающихся по доп. программе для получения квалификации "Преподаватель высш. шк." / Ю. В. Сорокопуд. - Ростов н/Д. : Феникс, 2011. - 541 с.
13. *Шмелева Е. А.* Акмеология в профессиональной подготовке учителя к педагогическим инновациям / Е. А. Шмелева // Высшее образование сегодня: реформы, нововведения, опыт / ВАК России. - М., 2010. - № 6. - С. 37-39.

Р.А.Науменко,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
начальник відділу державного управління
та аналізу державної політики ІПДУМС НАДУ*

Пріоритети кадрової політики у галузі освіти

Інтеграція України в світовий та європейський освітній простір вимагає перш за все, реформування кадрового забезпечення системи освіти. На сучасному етапі розвитку освітньої системи України це завдання є одним з пріоритетних напрямів Стратегії державної кадрової політики України на 2012-2020 роки.

Серед головних причин, які зумовили необхідність розроблення Стратегії, можна виділити такі, як: стримування розвитку та функціонування системи кадрового забезпечення в дер-

жаві; відсутність ефективної системи моніторингу потреб суспільства і держави у фахівців із відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки, недосконалість механізму формування державного замовлення на підготовку фахівців; недостатнє застосування наукових підходів, результатів наукових досліджень при формуванні та реалізації державної кадрової політики [1].

У Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні [2] здійснено всебічний аналіз стану і розвитку національної освіти за період незалежності України та визначено актуальні проблеми освітньої сфери, зокрема, ті що стосуються кадрового забезпечення.

Державна кадрова політика в галузі освіти сьогодні практично позбавлена стратегічного виміру: в її здійсненні часто спостерігається непослідовність, суперечливість, бюрократичні перекося, непродуманість механізмів реалізації прийнятих рішень. Мотивуючи фахівців до професійного росту, в той же час, держава позбавляє їх можливості кардинально змінити сферу і напрям професійної діяльності: кадри "закріплюються" за наукою і освітою.

На сьогодні найбільш актуальними залишаються питання, пов'язані з необхідністю вдосконалення нормативно-правового забезпечення післядипломної освіти викладачів вищої школи, системи відбору та стимулювання молоді на педагогічні спеціальності; оптимізації мережі вищих навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти та створення умов для безперервної освіти педагогічних працівників; вирішення проблемних питань підготовки кадрів для системи позашкільної, професійно-технічної освіти, зокрема, модернізації матеріальних і кадрових ресурсів [3].

Оптимізація кадрової політики в галузі національної освіти повинна розпочатися з розробки Концепції державної кадрової політики в галузі освіти, яка б визначила її мету, принципи, завдання, зміст та окреслила напрями удосконалення.

Пріоритетними напрямами кадрової політики в галузі освіти повинні стати:

- коригування нормативної бази кадрової політики в галузі освіти з орієнтацією на усунення авторитарних концептів правових норм;
- науково-інформаційне забезпечення державної кадрової політики в галузі освіти з орієнтацією на:
 - удосконалення методологічного та понятійного апарату державної кадрової політики в галузі освіти;
 - розроблення системи моніторингу кадрового потенціалу та кадрових потреб освітніх систем України та її окремих регіонів, причому як державних, так і недержавних елементів кожної з систем;
 - визначення перспектив та прогнозування ризиків відтворення кадрів вітчизняної освітньої системи в цілому і освітніх систем кожного з регіонів;
 - вироблення основних напрямів і заходів з коригування кадрової політики-відповідно до демографічних тенденцій та змін у світовому економічному і освітньому просторі;
 - впровадження нових систем стимулювання і мотивування кадрів освіти: перш за все, системи оплати праці, системи підвищення професійної кваліфікації; розширення можливостей кадрового зростання, підвищення престижу професійної діяльності у сфері освіти;
 - розроблення критеріїв оцінювання кадрів освіти з урахуванням основних тенденцій розвитку освіти і створення на їх основі системи акредитації;
 - впровадження системи, соціального захисту кадрів освіти.
 - оптимізація навчально-методичного забезпечення для створення нової системи підготовки та перепідготовки кадрів для освіти, що ґрунтується на парадигмі "освіта протягом усього життя";
 - вдосконалення системи атестації працівників освіти як інструменту мотивування їх професійного зростання.

У напрямку розвитку вищої освіти найголовнішими завданнями на 2013 рік є: розроблення проекту Закону України "Про післядипломну освіту"; здійснення заходів щодо подальшої оптимізації мережі вищих навчальних закладів з урахуванням необхідності підвищення її якості та доступності, формування єдиного освітнього простору вищої освіти; запровадження конкурсного порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою; подальше розширення бюджетної програми з навчання студентів у провідних закордонних ви-

щих навчальних закладах за пріоритетними напрямками освіти і науки; розширення участі провідних українських університетів у міжнародних рейтингах.

Таким чином, перед державою стоїть завдання запровадження цілеспрямованої, системної й послідовної державної кадрової політики у галузі освіти, яка має ґрунтуватися на чіткому уявленні про особливості та перспективи розвитку українського суспільства з урахуванням як світових тенденцій розвитку цивілізації, так і власних національних інтересів та культурно-історичних особливостей.

Список використаних джерел

1. Стратегія державної кадрової політики на 2011-2020 роки: Указ Президента України від 1 лютого 2012 року №45/2012. Офіційний вісник Президента України від 03.02.2012 2012 р., № 4, стор. 68, стаття 127

2. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [авт.: В.П.Андрущенко, І.Д.Бех, М.І.Бурда та ін.; ред. кол.: В.Г.Кремень (голова), В.І.Луговий (заст. голови), В.М.Мадзігон (заст. голови), О.Я.Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В.Г.Кременя. - К.: Пед. думка, 2011. - 304 с.

3. Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні: Указ Президента України від 30 верес. 2010 р. № 926/2010. - Урядовий кур'єр від 06.10.2010 № 185.

Н.М.Ковальська,

кандидат педагогічних наук, доцент,

докторант кафедри управління освітою НАДУ

Проблеми державного управління системою професійної освіти в умовах євроінтеграції

В сучасних умовах проблема збалансування ринку освітніх послуг і ринку праці не може бути вирішена без участі держави. Як відомо, її функції в сучасній ринковій економіці спрямовані на здійснення прогнозування та індикаторне планування, проведення грошової та фінансової політики, забезпечення зайнятості населення, сприяння розвитку виробничої й соціальної інфраструктури та розвитку фундаментальної науки. В цьому контексті питання державного управління системою підготовки фахівців набувають загальнодержавного значення. Адже людина завжди провідна продуктивна сила суспільства, головний ресурс виробництва, який постійно збільшує свою вагу і цінність для розвитку економічної системи, а високотехнологічні способи виробництва потребують дедалі більших термінів і коштів для підготовки висококваліфікованих робітників. За твердженнями експертів, за рахунок системи освіти розвиток держави додає 40% валового національного продукту [1].

Практично всі дослідники відводять вищій школі, яка впливає на всі сфери людського життя, перше місце по впливу на розвиток економіки. Вищі навчальні заклади прискорюють перетворення науки в основну продуктивну силу суспільства, адже співвідношення розміру витрат на освіту та її економічного ефекту дорівнює 1:4, а продуктивність праці фахівця з вищою освітою у 10-11 разів перевищує витрати на його підготовку (доведено розрахунками багатьох країн) [4]. Світовою практикою доведено, що інвестиції в людський капітал в умовах інформаційної ери є визначальним чинником економічного і соціального прогресу суспільства. В країнах Євросоюзу такі інвестиції забезпечують близько 75% приросту національного багатства [7].

В Україні поступово втілюється в життя довгострокова стратегія модернізації всієї системи освіти з метою її наближення до європейських стандартів і з обов'язковим урахуванням поточних і перспективних потреб вітчизняного ринку праці. Саме тому система підготовки фахівців для всіх галузей народного господарства повинна бути спрямована на деяке випередження її розвитку в порівнянні з наявним у даний момент технічним рівнем виробництва. "Випереджальний розвиток особистісного фактора у порівнянні з речовинним створює передумови для швидкої адаптації працівників до умов праці, що змінюються, стимулює розвиток творчого підходу до трудового процесу" [2, с. 19]. Сучасна реформа вищої освіти України здійснюється

у двох напрямках: національної стратегії соціально-економічного розвитку; співпраці та інтеграції в європейський і світовий освітній простір. Зараз до основних досягнень у підготовці фахівців різних профілів в Україні відносять: практичне вирішення формування нормативної бази та стандартів вищої освіти до різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; поліпшення якісних характеристик потенціалу закладів вищої освіти, наближених до європейського рівня на основі приєднання до Болонського процесу; спроби наблизити структуру та обсяги підготовки фахівців до потреб і виробничих можливостей держави і регіонів; удосконалення механізмів диверсифікації джерел фінансування підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах; зміцнення законодавчої бази розвитку системи вищої освіти в Україні [5]. Хоча, на думку дослідників, на державному рівні необхідно змінити зовнішні критерії оцінювання якості підготовки фахівців в контексті розробки комплексного підходу до оцінки: вимог до організації та контролю за здійсненням навчального процесу; змісту та технологій навчання, що застосовуються під час навчання; наявності компетентності викладачів та студентів; отриманих студентами реальних знань; внутрішнього моніторингу вищого навчального закладу на засадах об'єктивності та прозорості.

Процесом євроінтеграції передбачається створення загальноєвропейського освітнього і наукового простору на підставі єдиних критеріїв і стандартів у галузі освіти та науки з метою визнання періодів та термінів підготовки фахівців з вищою освітою. Таким чином підвищиться ефективність співробітництва між вищими навчальними закладами Європи, мобільність викладацького складу та студентів. Зокрема, інтеграція системи вищої освіти України у єдиний європейський простір вищої освіти, на думку науковців, сприятиме: "забезпеченню якості вищої освіти; визнанню періодів і термінів підготовки у ЄПВО та інших регіонах світу; мобільності студентів, викладачів, наукових працівників; забезпеченню справедливого доступу до вищої освіти; зміцненню позицій українських університетів на національному, європейському і світовому ринку праці та ринку освітніх послуг" [6, с. 157]. Але євроінтеграція України може посилити обсяги плинності висококваліфікованих спеціалістів за кордон. За підрахунками західних учених, еміграція одного висококваліфікованого фахівця рівнозначна вкладанню в економіку обраної ним держави 1 млн дол., а Україна у 90-х роках ХХ ст., за різними оцінками, втратила до 15-20 % свого інтелектуального потенціалу. Слід зазначити, що за роки реформування вітчизняної економіки за межі країни виїхало 30 % учених вищої кваліфікації та працездатного віку [3].

Зазначимо, що результатом входження в Болонський процес повинно стати забезпечення відповідної суспільним, особистісним та виробничим потребам якості вищої освіти, за для підготовки конкурентоспроможного фахівця, здатного швидко адаптуватися в економічному просторі європейських країн. Тому зміни в структурі вищої освіти України в напрямку європейської системи стандартів та сертифікації, потребують також належного законодавчого і нормативно-правового забезпечення. Зокрема, Закон України "Про вищу освіту" починає гальмувати освітні реформи, за рахунок відставання від потреб вищої школи, економіки та суспільства.

Список використаних джерел

1. *Воронько О.* Кадрова політика - універсальний важіль державного будівництва / О.Воронько // Вісник НАДУ. - 2004. - № 2. - С. 41-152.
2. *Єсінова Н.І.* Економіка праці та соціально-трудова відносини: навч. посіб. - К.: Кондор, 2004. - 432с.
3. *Єщенко П.С.* Сучасна економіка: Навч. посіб./ Єщенко П.С., Палкін Ю.І. - К.: Вища шк., 2005. - 327с.
4. *Куценко В.* Освіта як фактор стабільності і національної безпеки України/ В.Куценко, В.Удовиченко, І.Опалаєва//Економіка України.- 1998.- №1.- С.12-21.
5. *Лич В.М.* Фінансування науки: аналіз стану, проблеми та шляхи вдосконалення / В.М.Лич // Вісник ВДУ ім. Лесі Українки, Розділ III. Економічні науки, 2005. - С.189-194.
6. *Сиченко В.В.* Механізми регулювання системи освіти: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / В.В.Сиченко. - Донецьк: Юго-Восток, 2010. - 400 с.
7. *Уразов А.У.* Основи економічної теорії: Навч. посіб./ А.У.Уразов, П.В.Маслак, І.В.Саух. - К.: МАУП, 2005. - 328 с.

В.Д.Філіппова,
кандидат економічних наук, докторант
кафедри управління освітою НАДУ

Реформування освіти: кроки євроінтеграції

Сучасний етап розвитку українського та світового співтовариства характеризується серйозними культуроцивілізаційними змінами: розширенням зв'язків між державами, посиленням процесів глобалізації, інтернаціоналізації, міжкультурного діалогу, революцією в сфері інформаційних технологій та комунікативних засобів спілкування. Процеси європейської інтеграції охоплюють різні сфери життєдіяльності, в тому числі і освіту. Сьогодні, коли особливого значення набувають глобальні чинники, соціально значущими стають відкритість освітніх моделей, здатність реагувати на виклики часу. Інтеграція покликана підвищити якість європейських і національних освітніх систем, зробити більш привабливими освітні послуги, підвищивши їх якість за рахунок змістовного вдосконалення, створення умов для міграції студентів, професійного обміну між викладачами і вченими, формування каналів наукової комунікації.

Друга половина ХХ і початок ХХІ століть стали періодом безпрецедентного за своїми масштабами розвитку освіти в світі та зростаючого усвідомлення важливості її ролі в забезпеченні безпеки та сталого соціального розвитку держав, підвищенні рівня і якості життя населення. Важливою особливістю в галузі освіти в країнах Європи стало створення зони загального освітнього простору. До вирішення гармонізувати національні системи освіти прийшли країни з різними соціокультурними умовами, освітніми традиціями, економічним розвитком, досвідом державного управління та ринкових відносин в освіті, що робить цей процес досить непростим і суперечливим. Кожній країні доводиться вирішувати особисті складні завдання, створюючи таку систему освіти, яка б, з одного боку, соціально, ментально і культурно відображала б потреби й інтереси суспільства і держави, а з іншого - органічно вписувалася б у міжнародну систему освіти.

Порівняльний аналіз моделей державного управління в галузі освіти найбільш розвинених країн Європи показує, що принциповою відмінністю названих моделей є визначення ступеня участі держави в процесі управління освітніми системами і ресурсного забезпечення, яке регулюється і регламентується політикою самої держави в галузі освіти. У більшості європейських країн спрямовуюча і регулююча діяльність держави в галузі освіти здійснюється для досягнення конкретних стратегічних цілей і вирішення завдань загальнодержавного або глобального значення. Найважливішою тенденцією розвитку освіти в Європі є поступове зближення двох основних типів систем освіти (англосаксонської і континентальної) в плані визначення оптимального співвідношення участі держави і громадських структур в організації, управлінні та фінансуванні загальнонаціональної системи освіти.

Важливим напрямком державної політики в галузі освіти є реформування і модернізація системи освіти. Серед основних цілей і завдань модернізації освіти можна виділити: забезпечення державних гарантій доступу та рівних можливостей отримання повноцінної освіти; досягнення сучасної якості освіти; розвиток освіти як відкритої державно-суспільної системи; формування нормативно-правових та організаційно-економічних механізмів та ін. Пріоритетні напрями державної політики України в сфері модернізації державного управління освітою визначаються необхідністю запровадження державою механізму зовнішнього оперативного та об'єктивного оцінювання досягнутого стану в освіті, визначення ефективності й результативності освітніх реформ та конкретних управлінських рішень. Більше того, механізм оцінювання якості освіти визначається як одна з обов'язкових умов входження України до європейського та світового співтовариства [1, с. 390].

У сфері цілей і динаміки реформування національних систем освіти загальним для європейських країн є створення нового механізму в інтересах розвитку всієї системи освіти стосовно до умов: переходу до постіндустріального суспільства; значного розширення масштабів міжкультурної взаємодії; виникнення і зростання глобальних проблем, які можуть бути вирішені лише в результаті співробітництва в рамках міжнародного співтовариства; зростання конкуренції на ринку освітніх послуг, глибоких структурних змін у сфері зайнятості, що визначають постійну потребу в підвищенні професійної кваліфікації та перепідготовці.

Відмінності в основному пов'язані зі специфікою сучасних політичних процесів. Основні тенденції політики в галузі освіти більшості європейських країн склалися на загальному тлі зростаючої економічної та соціальної європейської інтеграції, динаміка процесу реформування представлена етапами Болонського процесу. Головна роль Болонської декларації полягає в управлінні створенням "єдиного європейського простору вищої освіти" [2, с. 315].

Процес реформування освіти в Україні пов'язаний з її появою на міжнародній арені в якості суверенної держави, в якому почалися процеси становлення ринкової економіки. Участь України в Болонському процесі обумовлена низкою факторів: посиленням процесів глобалізації в освіті, становленням в країні ринкових відносин, у тому числі в сфері освіти, членством в СОТ, особливо участю в Генеральній угоді про торгівлю послугами (GATS).

Отже, в сучасних умовах освіта не може залишатися в стані внутрішньої замкнутості і самодостатності. Проблеми освіти за своєю суттю не є суто національними проблемами і повинні розглядатися в загальноєвропейському контексті трансформування інституційних основ освіти в умовах євроінтеграції і глобалізації. Європа і Україна зробили ставку на освіту як на засіб вирішення стратегічних завдань. Тому створення загальноєвропейського освітнього простору повинно відбуватися під егідою та контролем громадських організацій і державних структур, коректуватися в міру появи перших реальних результатів перетворень з тим, щоб виключити можливі негативні явища.

Політика держав у сфері реформування національних систем освіти повинна базуватися на всебічному і комплексному обліку досягнень, досвіду зарубіжних освітніх систем і національних традицій освіти. Успіх реформ в галузі освіти і створення загального освітнього простору Європи та України багато в чому залежить від узгодженої державної політики в галузі освіти країн і послідовного втілення в життя прийнятих рішень.

Список використаних джерел

1. *Лукіна Т.* Психолого-педагогічні підходи в системі державного управління якістю середньої освіти: можливості застосування та обмеження / Т. Лукіна // Зб. наук. пр. НАДУ. - К. : Вид-во НАДУ, 2004. - Вип. 1. - С. 223-230.

2. *Протасова Н.* Маркетингові аспекти управління освітою / Н. Протасова, О. Іваницький // Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (31 трав. 2005 р., м. Київ): у 2 т. - К. : Вид-во НАДУ, 2005. - Т. 1. - С. 315-316.

Ю.О.Молчанова,

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри управління освітою НАДУ*

Проблеми підготовки керівних кадрів сфери освіти

Реформування системи управління освітою, суттєві кількісні та якісні зміни в центральних і місцевих органах виконавчої влади викрили недостатню фахову підготовленість управлінців освіти, відсутність практичного досвіду управлінської діяльності в освіті, низьку правову культуру тощо. Простежується тенденція прийняття на роботу до органів управління освітою великої кількості працівників, які "не розуміють" специфіки реалізації державної політики саме в цій галузі. Як наслідок, постає проблема стабільності управлінських кадрів - щороку з органів управління освітою звільняється близько 15% працівників [3]. Означені недоліки негативно впливають на якість кадрового корпусу системи управління освітою, на який згідно із законами України "Про освіту" [1], "Про державну службу" (нова редакція) [2], покладається забезпечення ефективної діяльності галузі освіти в нових суспільних умовах.

Згідно із Законом України "Про освіту", система освіти України складається із закладів освіти, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти [1]. Зазначені інституції розподілені відповідно до рівнів реалізації державної політики в галузі освіти:

загальнодержавного (національного); регіонального (обласного); локального (рівень міста, району); та інституційного (рівень навчального закладу) [4].

Ключовими категоріями працівників, які задіяні в освітній галузі, є керівні і педагогічні кадри. Це, зокрема:

- державні службовці центральної, регіональної та локальної ланок управління освітою;
- працівники органів місцевого самоврядування, які опікуються сферою освіти;
- керівники навчальних закладів;
- представники громадських організацій, які діють у сфері освіти.

Зазначені категорії управлінців системи освіти є фахівцями з формування та реалізації освітньої політики, і, відповідно, можуть бути визначені як цільові групи системи підготовки керівників сфери освіти (ККО).

Підготовка керівних кадрів сфери освіти здійснюється в межах системи підготовки фахівців в галузі державного управління. Головна мета підготовки ККО полягає у забезпеченні потреб держави в кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму та культури, здатних компетентно і відповідально реалізовувати державну освітню політику. Підготовка ККО передбачає спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки фахівців освіти в напрямі поглиблення, розширення і оновлення їх професійних знань, умінь та навичок з питань формування та реалізації державної і регіональної освітньої політики України.

Але підготовку ККО можна розглядати і в іншому аспекті. Необхідні умови та засоби управління підготовкою керівників сфери освіти спрямовані не тільки на послідовне удосконалення знань, їх оновлення, а й на розвиток особистісної сфери управлінців, мотивацію безперервного професійного самовдосконалення та самоосвіти. Тобто метою підготовки керівників сфери освіти сьогодні також стає неперервний розвиток професійної управлінської компетентності відповідно до сучасних вимог суспільства та особистості.

Як система, підготовка керівників сфери освіти перебуває на початковому етапі свого становлення. Цілісну систему підготовки ККО слід розглядати:

- по-перше, як надання можливості кожному державному службовцю, педагогічному, науково-педагогічному працівникові та особі, яка претендує на посаду управлінця сфери освіти, вивчати загальноосвітні й спеціальні дисципліни, виходячи із державних, суспільних та особистісних освітніх потреб;

- по-друге, як сукупність ланок освіти, що взаємопов'язані між собою, динамічно розвиваються і забезпечують наступність і послідовність у навчанні;

- по-третє, як шлях до збільшення реального інтелектуального, професійно-кваліфікаційного й духовного потенціалу держави, суспільства взагалі, та системи освіти зокрема.

Сучасна система підготовки ККО спрямована на:

- реалізацію державної кадрової політики, забезпечення системи освіти висококваліфікованими фахівцями, професіоналами в галузі державного управління освітою;

- забезпечення безперервності освіти і навчання керівників сфери освіти, її випереджального характеру з урахуванням перспектив розвитку держави, усіх її галузей, ускладнення завдань і функцій її органів і гілок влади;

- задоволення потреб і інтересів керівників освіти у постійному підвищенні їх професійного і загальнокультурного рівнів;

- створення умов для планування і реалізації керівниками освіти кар'єри шляхом підвищення їх освітньо-професійного рівня та вдосконалення професійно необхідних якостей особистості;

- сприяння утворенню управлінської еліти в Україні;

- стимулювання наукового пошуку і впровадження новітніх управлінських технологій [1; 5-7].

Завданнями системи підготовки ККО є:

- відновлення, оновлення та поглиблення необхідних загальноосвітніх та професійних компетентностей керівника освіти; сприяння набуттю фахівцями професійного досвіду;

- розвиток особистості керівника освіти, розвиток інтелектуального і творчого потенціалу, створення умов для підвищення загальнокультурного рівня фахівців;

- стимулювання прагнення до свідомої самоосвіти, самовдосконалення та саморозвитку керівника освіти, його відкритості до змін.

Одним з перших кроків у напрямі створення системи підготовки керівників сфери освіти зроблено із відкриттям у НАДУ при Президентіві України з 2009 р. нової спеціальності за магістерською програмою "Державне управління у сфері освіти". Відкриття спеціальності, за якою здійснюється спеціальна підготовка фахівців з розробки та провадження державної освітньої політики, викрило ряд нагальних питань щодо створення та розвитку системи підготовки керівників сфери освіти. Серед останніх можна виділити:

1. Неузгодженість нормативно-правової бази підготовки фахівців сфери освіти. Сьогодні підготовка керівників для центрального рівня управління освітою здійснюється в межах підготовки фахівців за спеціальністю "Державне управління". Управлінці середньої та нижчої ланок системи управління освітою готуються в системі післядипломної педагогічної освіти. Зазначене зумовлює несистемність такої підготовки саме через відсутність єдиних, в тому числі й нормативно закріплених, підходів до організації такого навчання. Серед кроків щодо визначення нормативної бази підготовки керівників сфери освіти нагальними є прийняття Законів України "Про Вищу освіту" (нова редакція), "Про післядипломну освіту" та відповідних підзаконних актів.

2. Відсутність єдиних стандартів підготовки ККО. Зміст навчання керівника системи управління освітою обумовлений функціями, які він виконує. Але часто керівник не обмежується виконанням однієї спеціальної функції, приміром юридичної, фінансової. Він постійно вирішує питання як загально організаційного, так і спеціального характеру. А отже фахівець з державного управління в сфері освіти має набути інтегрованої міждисциплінарної підготовки, широкого кругозору і багатого практичного досвіду, бути підготовлений до самоосвіти, саморозвитку тощо. Зазначене ще раз підкреслює необхідність розробки компетентнісного підходу в навчанні та узгодження єдиних стандартів підготовки фахівців сфери освіти.

3. Вирішення питання формування змісту навчання ККО, приведення його у відповідність до актуальних викликів часу, світових стандартів підготовки фахівців в галузі освітньої політики. Актуальним є переорієнтація навчання на безперервну самоосвіту, розширення форм організації навчання, зокрема запровадження дистанційної освіти тощо.

4. Відсутність навчально-методичного бази підготовки ККО. Оскільки спеціальність "Державне управління в сфері освіти" є інтегральною і базується на використанні теоретичних розробок з багатьох наук (економічних, соціологічних, педагогічних та ін.), потребують спеціальної розробки навчально-методичні матеріали, адаптовані саме для цієї спеціальності.

5. Необхідність підготовки викладацького складу для системи навчання ККО. Підготовка керівників сфери освіти є освітою дорослих, що принципово змінює методичні підходи до організації такого роду навчання. Викладачі, що працюють зі слухачами - дорослими людьми, з певним життєвим і професійним досвідом, часто досвідом викладацької діяльності, мають переосмислити власну роль в організації навчального процесу, переорієнтувати методи навчання, змістити рольові акценти з "викладача-ментора" на "викладача-консультанта", "викладача-організатора навчання".

6. Необхідність науково-теоретичного обґрунтування підходів до управління системою підготовки ККО, зокрема розробка теоретико-організаційної та методичної бази навчання фахівців сфери освіти.

Зазначені питання є лише частковою констатацією нагальних проблем функціонування та розвитку системи підготовки керівників сфери освіти. У подальшому необхідною є наполеглива робота всіх інститутів суспільства у напрямі формування й розвитку системи підготовки керівних кадрів освіти, яка, у свою чергу, має стати провідним фактором реформування національної системи освіти України.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про освіту" / Законодавчі акти України з питань освіти. - К.: Парламентське вид-во, 2004. - С.21 - 52.
2. Закон України "Про державну службу". - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, - № 26, - С. 273
3. Державна статистика освіти // Вища школа. - 2011. - №2. - С. 107-125.
4. Крисюк С. Державне управління освітою. Навч. посібник - К.: НАДУ, 2009. - 220 с.

5. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [авт.: В.П.Андрущенко, І.Д.Бех, М.І.Бурда та ін.; ред. кол.: В.Г.Кремень (голова), В.І.Луговий (заст. голови), В.М.Мадзігон (заст. голови), О.Я.Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В.Г.Кременя. - К.: Пед. думка, 2011. - 304 с.

6. Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 30 верес. 2010 р. № 926/2010. - Електрон. дані. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/926/2010>

7. Стратегія державної кадрової політики на 2011-2020 роки [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 1 лютого 2012 року №45/2012. - Електрон. дані. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>

В.М.Купрійчук,

*кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри соціальної
і гуманітарної політики НАДУ*

Державна політика у сфері освіти в добу української національної революції (1917-1920 рр.)

З самого початку української національно-демократичної революції творча енергія свідомого українства спрямовувалася і на розбудову національної за формою і за змістом освіти. Вже перші кроки новопосталої національної влади, як свідчить про те відозва Центральної Ради до українського народу від 22 березня 1917 р., були спрямовані на визначення таких першочергових національних завдань, як відродження української мови, створення національних закладів освіти з наданням їй відповідного національного змісту [1]. Провідні українські діячі освіти, науки, культури вважали за необхідне невідкладно домагатися реалізації природного права українського народу на національну освіту всіх рівнів.

Перший Всеукраїнський учительський з'їзд, що відбувся в квітні 1917 р., визначив позицію українських освітян щодо стану народної освіти в Україні та перспектив її розвитку в умовах революційної перебудови суспільства. Йшлося, передусім, про демократизацію освіти всіх ступенів, надто ж початкової школи. Вона мала стати єдиною і доступною для всіх верств населення.

В більш конкретно-організаційному плані питання реформування народної освіти в Україні розглядав Другий Всеукраїнський учительський з'їзд (серпень 1917 р.). Поглиблення реформ передбачалося здійснювати на основі системного підходу. Більшої організаційної завершеності набула ідея єдиної загальноосвітньої школи. З'їзд підкреслив необхідність ввести у вищих навчальних закладах України викладання українською мовою, а з початку 1917/18 навчального року відкрити в Києві український народний університет [2].

Особливу увагу з осені 1917 р. владні органи управління освітою приділяли суспільно-конфліктній ділянці національно-освітньої реформи, як середня школа. Розроблялися нові, більш виважені і реальні навчальні плани і програми для новостворюваних гімназій, конкретизувалися заходи щодо українізації (в широкому розумінні слова) середніх навчальних закладів в цілому.

Проголошення в листопаді 1917 р. Української Народної Республіки фактично надало Генеральному секретарству освіти статус міністерства освіти і значно ширші можливості для практичних перетворень в освітній сфері. Вже протягом грудня відбулися значні зміни на законодавчому рівні, що стосувалися як реформи управління освітою, так і нововведень в навчальному процесі.

Відкриття перших українських гімназій в Києві, стало визначною подією українського не лише культурно-освітнього, а й суспільно-політичного життя в цілому. Воно показало не тільки прагнення, а й можливість побудови національної школи як вирішальної складової системи освіти, здатної забезпечити навчання рідною мовою, виховання національно свідомих громадян відродженої України [3].

Міністерство народної освіти та мистецтв Української Держави взялося за українізацію нижчої школи, яка, з одного боку, швидше пристосовувалася до нових реалій, з іншого - заклала необхідні основи для реформування на національному ґрунті всієї вертикалі народної освіти.

Паралельно закладались основи національної вищої початкової школи (5-7 класи). Поступово на українську мову викладання переводилися школи чи окремі класи, в яких кількість учнів-українців становила більше 50%. В інших вищих початкових школах обов'язковим було викладання українознавчих дисциплін, що мало здійснюватися українською мовою лише за умови, якщо учні її розуміли в достатній мірі. Паралельно Міністерство освіти наполягало на обов'язковому введенні в штат учителів всіх вищих початкових шкіл посади учителя української мови і українознавства.

Законодавчо забезпечуючи реформи освіти в Україні, уряд гетьманату в липні 1918 р. прийняв рішення про обов'язкове викладання у всіх учительських інститутах і семінаріях української мови і літератури, історії України, географії краю. Тим же рішенням в штатний розклад вводилися посади викладачів названих предметів з відповідною професійною підготовкою [4].

З врахуванням реальних можливостей було прийняте рішення про відкриття до грудня 1918 р. 2 учительських інститутів і 12 семінарій, які мали сприяти вирішенню проблеми учительських кадрів не стільки в кількісному, скільки у якісному вимірі.

Прихід до влади Директорії знаменував посилення національних пріоритетів в освітній політиці. Вважаючи фундаментом своєї реформаторської роботи мовне питання, спираючись на закон від 1 січня 1919 р. про встановлення української державної мови, Міністерство народної освіти УНР видало наказ, згідно з яким мовою викладання у школах всіх рівнів повинна бути українська мова.

Основоположне значення для розбудови освітньої системи на національній основі мало завершення роботи над "Проектом Єдиної школи на Україні", розпочатої ще в 1917 р. У вересні 1919 р. Рада міністрів УНР ухвалила представлений їй варіант, який хоча і не був завершений остаточно, проте визначав основні засади розбудови національної школи в Україні. За проектом школа мала бути якомога більше наближена до життя, давати не лише теоретичні знання, а й практичні навички, бути єдиною для всіх соціальних верств українського суспільства [5].

В короткий революційний період школа пройшла шлях від мовної українізації навчального процесу до широкого запровадження в освіту всіх рівнів українознавчих дисциплін. І хоча до повного вирішення освітньої проблеми в цьому напрямку було ще далеко, те, що було зроблено в справі національного реформування освіти - і за масштабами, і за змістом, незаперечно стало визначальним імпульсом для національно-культурного відродження України не тільки в часи української революції, а й на послідує десятиліття.

Список використаних джерел

1. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. в 2 т. - Т.1. 4 березня - 9 грудня 1917 р. - К.: Наукова думка, 1996. - 592 с.
2. Другий Всеукраїнський Учительський З'їзд. Тези докладів, дебати, постанови. - К.: Видання Українського Товариства Шкільної Освіти, 1917.-40с.
3. *Грицак Я.* Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX ст. / Грицак Я.- К.: Європ. у-нт 1996. - 341 с.
4. Обіжник міністра народної освіти і мистецтва Української Держави про утворення національної вищої початкової школи з початку наступного 1918-1919 шкільного року. 5 серпня 1918 р. // Національні відносини в Україні у XX ст. Збірник документів і матеріалів. - С.82.
5. *Пижик А.М.* Реформування системи національної освіти в добу Директорії УНР / А.М. Пижик - К.: [Б.в.] 1998. - 44 с.

Т.П.Авраменко,

кандидат наук з державного управління,

докторант кафедри управління охороною суспільного здоров'я НАДУ

Підготовка керівних кадрів для сфери охорони здоров'я, готових працювати в умовах системних змін

Питання розвитку вітчизняної сфери охорони здоров'я є одними із ключових питань сучасної державної політики. Протягом останніх років провадяться визначені Програмою еконо-

мічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава" (блок "Реформа медичного обслуговування") [1] кроки щодо реформування системи медичного обслуговування населення. Разом з тим, аналіз перших "здобутків" реформування доводить, що воно є величезним організаційно-фінансовим викликом, що нашою хується на несприйняття громадськості, лікарів, місцевої влади й інших груп інтересів. Хоча перші кроки з реформування є здебільшого рухом у правильному напрямку, вони занадто поспішні й поки недостатні для позитивних зрушень й отримання очікуваних результатів [2].

Не дивлячись на важливість, а часом - життєву необхідність змін, багато людей, у тому числі й управлінців, відкидають їх. Вони бояться змін і протистоять їм усіма можливими шляхами, тому що зміни ставлять під загрозу їх звичні ідеї, думки, звичаї. Причин для цього багато: розчарування, пов'язані з невдалим минулим досвідом, боязнь втратити те що є, думаючи що воно вічне, страх перед невідомим майбутнім, недовіра, невисокий рівень корпоративної культури тощо [5]. Та найголовнішою, на нашу думку, причиною є не готовність управлінських кадрів працювати в умовах системних змін. В українському суспільстві, а тим більше - у сфері охорони здоров'я, управління змінами ще не знайшло широке застосування.

Наразі, саме втрата керованості змінами може привести до втрати нею рівноваги і спроможності до планового, планомірного перетворення, адекватного змінам у суспільстві [4]. І навпаки, грамотне управління змінами дозволить не тільки вибратись із кризи, але й підняти діяльність організації (системи) на якісно новий рівень. Адже ціль управління змінами - підвищити ефективність діяльності та посилити конкурентні позиції, що і являється довгостроковою ціллю будь-якої організації [5], а тим більше - сфери охорони здоров'я.

Сфера охорони здоров'я - складна система, яка об'єднує в межах свого кадрового корпусу управлінців різного рівня і напрямів діяльності, спільним завданням яких має бути спроможність забезпечити головне завдання сфери охорони здоров'я - збереження здоров'я нації.

Щоб відповідати даним тенденціям, від сучасного управлінця сфери охорони здоров'я вимагається [3, с.149]:

- нових компетенцій, нових знань, навичок та вмій;
- визнання того, що пристосування до швидкої зміни зовнішнього оточення не можна забезпечити, просто обійнявши певну посаду, швидке реагування на зміни вимагає підвищення кваліфікації упродовж цілого життя;

- визнання того, що вміння управляти повинні володіти не лише управлінці, але й колеги-клініцити. Це важливо для встановлення партнерських стосунків у досягненні поставленої мети.

Таким чином, для підготовки керівних кадрів сфери охорони здоров'я, готових працювати в умовах системних змін необхідно:

- удосконалення навчальних програм, зокрема включення нових технологій і продуктів адміністративно-управлінської діяльності, які б сприяли розвитку та орієнтуванню компетенцій, знань, вмій та навичок щодо управління з урахуванням можливих тенденцій у розвитку вітчизняної сфери охорони здоров'я;

- розвиток співпраці та партнерства між навчальними закладами та організаціями сфери охорони здоров'я різних рівнів управління;

- широке застосування системи підвищення кваліфікації керівних кадрів, виїзні тренінги не лише для управлінців, але й для клініцистів.

Адже для забезпечення ефективності реформування сфери охорони здоров'я, її довготривалого розвитку та стабільності в діяльності щодо збереження здоров'я нації, необхідна адаптація управління сферою охорони здоров'я, державної політики з охорони здоров'я до системних змін, обумовлених економічними, соціальними, політичними, екологічними тощо кризами. Це, у свою чергу, обумовлює необхідність випереджаючої підготовки керівних кадрів сфери охорони здоров'я, орієнтованих, на засвоєння нових методів і технологій діяльності галузі в умовах системних змін.

Список використаних джерел

1. Програма економічних реформ на 2010 - 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава" - [Електронний ресурс] - Режим доступу: - http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT0030.html.

2. Руських К. Реформа охорони здоров'я: важкі перші кроки / К. Руських, Є. Курагіна, В. Большенко // Проект "Популярна економіка: моніторинг реформ". - 2012. - №4. [Електронний ресурс] - Режим доступу: - <http://www.case-ukraine.com.ua/index.php?mode=news&act=view&newsid=336&miid=1>.

3. Солоненко І. М. Управління організаційними змінами у сфері охорони здоров'я: Монографія / І. М. Солоненко, І. В. Рожкова. - К.: Фенікс, 2008. - 276 с.

4. Сороко В. Продуктивно орієнтоване навчання державних службовців як інструмент управління змінами в системі державної служби / В. Сороко // [Електронний ресурс] - Режим доступу: - http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2011_2/11svmsds.pdf.

5. Тарасюк Г.М. Управління змінами в системі управління підприємством / Г. М. Тарасюк // Вісник ЖДТУ. - 2010. - №2 (52). [Електронний ресурс] - Режим доступу: - www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2010_2/60.pdf.

О.В.Довгаль,

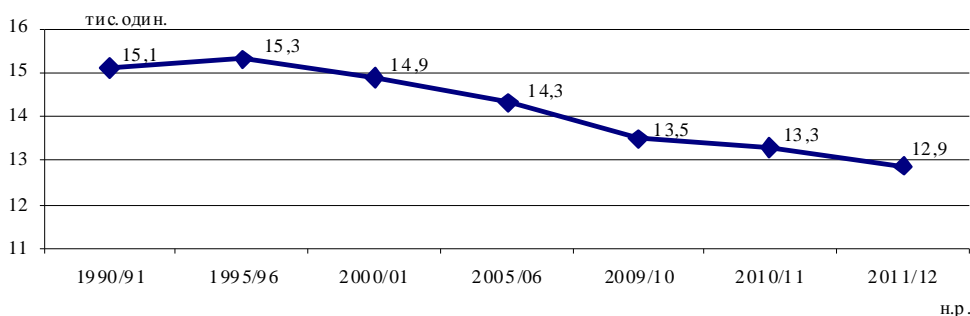
старший викладач кафедри економіки

та підприємництва, ПВНЗ "Європейський університет"

(Миколаївська філія)

Розвиток сфери освіти на селі в умовах інтеграції України в європейський простір

Забезпечення громадянам України рівного доступу до якісної освіти є одним із пріоритетних напрямів реалізації державної освітньої політики. Але задекларовані у попередні 10-річчя стратегічні завдання щодо забезпечення рівного доступу дітей і молоді до освіти, забезпечення її сталого розвитку і нової якості, демократизації управління не набули повної реалізації, особливо це стосується сільської місцевості [2]. Розпливчастість та законодавча неврегульованість сучасних засад управління і ресурсного забезпечення цієї сфери в сільській місцевості посилює та прискорює загрозливі тенденції в соціально-економічному розвитку села. Водночас, структура мережі не повною мірою враховує освітні, виховні, оздоровчі та культурні потреби селян, що створює нерівноцінні умови для навчання і розвитку сільських та міських дітей. Так, фактично половина сільських населених пунктів не має загальноосвітніх навчальних закладів. Із року в рік скорочуються обсяги будівництва приміщень сільських загальноосвітніх шкіл, частина їх перебуває в аварійному стані (див. рисунок). Як видно з рисунка, на селі різко скоротилась і продовжує скорочуватись мережа загальноосвітніх навчальних закладів. Останнім часом на тут у сфері освіти появилось таке явище як "консервація" школи.



Динаміка мережі загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості

Щоб не викликати протест населення, влада, не фінансуючи сільську школу, говорить про її консервацію [5].

Слабо вирішуються питання, пов'язані з підвезенням учнів до шкіл та забезпеченням їх підручниками.

Однією з головних проблем є підвищення якості освіти у сільських школах, яка залишає бажати кращого, хоча є й винятки. Серед причин цього є застаріла матеріально - технічна база;

брак сучасного інформаційного супроводу; зниження рівня підготовки кадрового потенціалу та низький соціальний - економічний захист сільських вчителів. Невирішеність побутових питань призводить до щорічного зниження кількості молодих фахівців, які готові розподілитися, після закінчення вищих навчальних закладів, у сільські школи. Катастрофічного розвитку набуває ситуація з викладачами іноземної мови, що є неприпустимим в умовах прагнення України до інтеграції у Європейський Союз [4].

На такому фоні в сільській місцевості чітко проявляється тенденція зниження цінностей освіти, що супроводжується очевидним обмеженням можливостей отримати якісну професійну освіту дітям із сільських шкіл через зростаючу масовість платного навчання у вищих навчальних закладах.

До речі, Всесвітній економічний форум, який проводиться у швейцарському Давосі, не лише засвідчив про низькі загальноекономічні показники в Україні, зокрема, у розвитку освіти. Так, згідно його (форуму) даних, у 2011 р. українська система освіти знаходилась на 56 місці із 140 країн світу, тоді як, за даними ЮНЕСКО, науково-освітній потенціал України у радянський час посідав 7 місце у світі [1].

Враховуючи економічну та політичну ситуацію, що склалася сьогодні в Україні; можна запропонувати наступні шляхи подолання непростой ситуації у сільській освіті:

- створювати при районних відділах освіти Інформаційні центри допомоги сільському вчителю;
- вищим навчальним закладам педагогічного спрямування поліпшити якість підготовки майбутнього сільського вчителя, що повинно передбачати навчання за суміжними спеціальностями, володіння комп'ютерними технологіями навчання, іноземними мовами та засвоєння сучасних інтерактивних методик роботи у школі з малою наповнюваністю учнів;
- сприяти перетворенню закладів освіти із суто навчальних в освітньо-просвітницькі та культурні осередки сільських населених пунктів; забезпечення рівних можливостей в освітянському просторі випускників сільських і міських шкіл;
- впроваджувати високі освітні стандарти з метою інтеграції випускників професійної та вищої школи в загальноєвропейський та світовий освітній простір.

Впровадження вищезазначених заходів допоможе значно підвищити рівень якості освіти, що надається сільськими школами; полегшить та пришвидшить адаптацію сільської молоді під час навчання у вищих навчальних та професійно - технічних закладах; поліпшить умови праці та добробут сільських вчителів.

Список використаних джерел

1. *Гаращук О. В.* Освітня траєкторія в контексті її модернізації / О. В. Гаращук, В. І. Куценко // Вісник КНУТД. - 2012. - № 5. - С. 303-314.
2. *Дейкун Д.І.* Методичні рекомендації з оптимізації мережі загальноосвітніх навчальних закладів у сільських районах: навчально-методичний посібник / Д.І. Дейкун, О.В. Пастовенський. - Київ, 2011. - 31 с.
3. Загальноосвітні навчальні заклади України на початок 2011/12 навчального року: статистичний бюлетень. - К., 2012. - 100 с.
4. *Коваленко І.В.* Проблеми та перспективи розвитку сільської освіти / І. В. Коваленко. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_anr_2010/economics/12_57162.doc.htm.
5. *Куценко В.І.* Соціальна сфера села на шляху переходу від стратегії виживання до стратегії сталого розвитку. - Режим доступу: <http://www.irr.org.ua/news/confkarpaty2012.pdf>.

Т.В.Куренна,
старший викладач кафедри управління освітою НАДУ

Особливості розвитку особистості управлінців сфери освіти в умовах євроінтеграції

Реформування системи освіти в контексті європейської інтеграції України декларує необхідність модернізації управління освітянською галуззю за наступними напрямками:

оптимізація структури органів державного управління; децентралізація управління; перерозподіл функцій та повноважень; перехід до програмно-цільового управління; впровадження державно-громадської моделі управління; створення системи моніторингу функціонування та розвитку сфери освіти, впливу управлінських рішень на якість освітніх послуг на всіх рівнях.

Вектором консолідації зусиль системи освіти на шляху до європейської спільноти має стати виховання громадян нового типу, готових прийняти і реалізувати в Україні кращі надбання європейської цивілізації, спираючись на національну самобутність і традиції. Проте, варто пам'ятати, що сформульовані на рівні управлінських структур цілі завжди трансформуються у свідомості суб'єктів діяльності залежно від їхніх професійних і соціальних установок, критеріїв, норм, ціннісних орієнтацій, компетентності тощо [1].

Тому особливої уваги потребує питання відповідного кадрового забезпечення управлінських структур усіх рівнів, перегляду основ кадрової політики у сфері освіти, її оптимізації, що дозволить віднайти нові підходи до змістового наповнення та реалізації державної освітньої політики. Потреба інтеграції до європейського співтовариства вимагає від управлінців розуміння її глибинної сутності та значення для держави, усвідомлення змісту європейських цінностей, прийняття європейського способу життя, відповідних знань, умінь, навичок, професіоналізму діяльності, ініціативної поведінки, нестереотипного мислення, готовності до навчання та змін. Тому виникає потреба визначити професійно обумовлену специфіку розвитку особистості державного службовця сфери освіти в умовах євроінтеграції та виявити психолого-педагогічні резерви його оптимізації.

Аналіз наукової літератури доводить, що в системі державного управління проблема розвитку особистості управлінця сфери освіти розглядається з позицій її міждисциплінарного контексту. Фахівці з державного управління, різних галузей психологічної та педагогічної наук здійснюють спроби дослідження основних її складових: 1) вивчення поняття "особистість" як характеристики людини з позиції її суспільної діяльності; 2) дослідження розвитку особистості як суб'єкта професійного становлення; 3) визначення специфіки управління у сфері освіти як професійної діяльності та її впливу на розвиток особистості державних службовців.

Професійні особливості управління у сфері освіти розглядаються нами виходячи з твердження, що "кожний суспільно необхідний вид діяльності має свою специфіку і може підпорядковуватись особливим законам, здійснюватись за різного співвідношення стихійних і організованих дій суспільних суб'єктів, з різним ступенем усвідомленості ними своїх потреб, інтересів, своєї історичної місії" [2, с. 45].

Керуючись тим, що освіта є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності країни, постає питання про необхідність адекватного управління процесами, які відбуваються у системі освіти, саме з боку держави. Крім того, орієнтація на європейську інтеграцію обумовлює високу залежність результатів роботи державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, керівників державних установ та організацій від їхніх особистісних якостей, прагнень, сумлінності, світогляду, системи цінностей тощо. Саме із стрімким зростанням можливостей окремо взятої особистості пов'язана тенденція до гуманізації всієї загальнолюдської культури, характерна у тому числі і для державної служби [3].

Проявами гуманістичних тенденцій у державній службі та її наближення до європейських традицій є посилення уваги до роботи з проблемами кожного громадянина, спроби позбавитися від стереотипного зображення чиновництва лише як бюрократичного апарату. Особливості такого управлінського процесу отримали назву "доброчесного врядування" ("good governance"). Відповідна концепція орієнтує фахівців на пріоритети гуманітарної та соціальної складової державного управління, при цьому належне врядування має бути чутливим до потреб і запитів громадян, а, отже, відкритим, доступним, підзвітним і підконтрольним з боку громадянського суспільства.

Для органів державного управління освітою значущість посилення гуманістичних тенденцій у розвитку суспільства обумовлена приналежністю цього виду професійної діяльності до системи "людина-людина" і "людина-колектив", оскільки безпосередня трудова діяльність державних службовців у процесі вирішення завдань складається з цілеспрямованих управлін-

ських дій на поведінку громадян. І хоча на даний час існує багатопланова спеціалізація державних службовців на вирішенні різних завдань життєдіяльності суспільства, в цілому їхній діяльності властиві дії з управління, організації і регуляції політичних, економічних, соціокультурних процесів, зокрема і у сфері освіти [1].

Отже, увага представників різних наук до проблеми розвитку особистості державних службовців є доволі пильною. Проте в робочих визначеннях особистості професіонала, сформульованих в рамках різних наукових напрямів виділені різноманітні аспекти роботи державних службовців, але в них явно прослідковується акцент перш за все на самій діяльності, на якості виконання посадових обов'язків, правових аспектах, а не на особистості управлінця.

Такий підхід є однобічним, адже опосередкованим результатом професійної діяльності державного службовця є розвиток особистості, а управлінця сфери освіти це стосується в першу чергу. Адже сам характер праці в освітянському управлінні передбачає реалізацію актуальної в наш час гуманістичної ідеї І.Канта: особистість - мета, самоціль громадянського суспільства, тому ніколи не слід віддавати перевагу її розгляду як засобу здійснення будь-яких задач, навіть якщо вони є задачами загального блага [1]. Отже, розвиток особистості управлінця сфери освіти у процесі професійного навчання, засвоєння професії та виконання професійної діяльності є основою його професійного становлення, а, отже, і запорукою успіху та ефективності управління.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок про тісний зв'язок і залежність кінцевого результату управління у сфері освіти від психологічних механізмів взаємодії суб'єктів спільної діяльності та вирішальну роль особистості управлінця як носія і втілювача прогресивної системи цінностей на шляху до європейської інтеграції України.

Список використаних джерел

1. Коломінський Н. Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. психол. наук : спец. 19.00.05 "Соціальна психологія" / Коломінський Наум Львович, Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. - Київ, 2001. - 38 с.
2. Буева Л. П. Деятельность как объект социальной психологии // Методологические проблемы социальной психологии. - М. : Наука, 1975. - С. 45-62.
3. Игнатов В. Г., Белолипецкий В. К. Профессиональная культура и профессионализм государственной службы : контекст истории и современность. - Ростов н/Д. : Издательский центр "МарТ", 2000. - 256 с.

Л.В.Чорна,

старший викладач кафедри "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" Донецького державного університету управління

Молодіжна політика як механізм державного управління в галузі освіти в умовах приєднання до Болонського процесу

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю подальшого розвитку у напрямку приєднання до Болонського процесу та ЄС та визначається пошуками, розробкою, впровадженням й адаптованістю ефективної системи молодіжної політики через державне управління в галузі освіти, яка має забезпечити навчальні заклади оптимальними умовами функціонування, створити системний механізм її саморегуляції на загальнонаціональному, регіональному, місцевому рівнях, у ВНЗ і наукових установах. Саме тому в новому тисячолітті стратегічні переваги будуть у тих держав і суспільств, які навчатися ефективно використовувати людський потенціал і в першу чергу той інноваційний потенціал розвитку, носієм якого є студентська молодь.

З огляду на це, виникає об'єктивна необхідність наукового аналізу державної молодіжної політики як пошук дієвих механізмів державного управління, спрямованих на вирішення проблем інтеграції молоді в суспільство в умовах соціальної нестабільності, шляхом вивчення й адаптації закордонного досвіду. Різні аспекти питань державного управління у сфері вищої освіти України досліджували В. Андрущенко, Л. Батченко, В. Гамаюнов, В. Журавський,

В. Кремінь, С. Ніколаєнко, О. Поважний, С. Поважний, Д. Табачник та ін. Таким чином, аналіз публікацій показує, що на сьогоднішній час поглибленого дослідження потребують питання реалізації молодіжної політики в контексті європейського вибору України.

Молодіжна політика своїм корінням сягає з глибини віків. Деякі автори вважають, що новітня історія розробки і вжиття конкретних заходів із боку держави, які регулювали умови досягнення молоддю "дорослого" статусу та порядок його визнання, сприяли її поступовому входженню у самостійне життя, починається у Великій Британії XVI ст. Інший приклад щодо намагання держави регулювати взаємовідносини з молодим поколінням дає історія законодавства Німеччини, зокрема поява в 1839 р. у Пруссії Регулятиву щодо праці молодих робітників на фабриках. Проте за період виділення молодіжної політики у самостійний напрям діяльності держави у більшості країн Заходу прийнято вважати 60-70 рр. XX ст. Саме в ті часи особливо гостро проявилася криза традиційних інституцій соціалізації молодого покоління (насамперед сім'ї та школи). Соціальне становище молоді погіршила технологічна та структурна перебудова в суспільстві, що розпочалася в умовах економічної кризи середини 70-х рр., і позначилася значним зростанням молодіжного безробіття. Водночас активізується суб'єктивна роль самої молоді в сучасному суспільстві, зростають критерії соціальної зрілості, тобто у другій половині XX ст. суспільство зіткнулося з молодіжною проблемою, якої людство в таких масштабах не знало раніше. В усіх без винятку індустріально розвинених країнах на порядку денному постала гостра потреба комплексного державного втручання у вирішення цієї проблеми. У результаті, вже у другій половині 80-х - на початку 90-х рр. XX ст., у багатьох країнах Заходу сформувалася комплексна державна молодіжна політика, що мала розвинену законодавчу базу та інституційне підґрунтя. За даними ООН, в 155-ти країнах, або у 82% країн-членів цієї організації, було розроблено національну міжсекторальну молодіжну політику, у 168-ти країнах (89%) створено національні молодіжні координаційні механізми (такі як міністерство, департамент, рада чи комітет) [1].

Певна увага державній молодіжній політиці, що здійснюється на доволі високому рівні з урахуванням вимог до неї з боку міжнародної спільноти, приділяється і в країнах, які утворилися на пострадянському просторі. Україна на тлі інших країн СНД у сфері державної молодіжної політики досягла відчутних здобутків як у розробці необхідної законодавчо-нормативної бази, так і в діяльності органів виконавчої влади у цій сфері. Упродовж більше двадцяти років незалежності українською державою здійснюється певна робота щодо формування та реалізації принципово нової молодіжної політики. Адже саме у цей час було закладено базові цінності, що не можуть бути предметом компромісів або політичних торгів при визначенні шляхів соціального та політичного розвитку української молоді [2, с. 14].

Оскільки молоде покоління характеризується не лише специфічними віковими ознаками, але насамперед своїм важливим суспільним призначенням бути провідником демографічного, соціально-економічного, політичного та духовного поступу, визначальним суб'єктом перетворень, адекватних назрілим потребам і викликам часу, - це вимагає від держави, суспільства у цілому приділення особливої уваги проблемам молодіжної політики. Наразі у складних соціально-економічних умовах необхідним є безумовне виконання головних принципів молодіжної політики, задекларованих у законодавстві та програмних документах, основний зміст яких полягає у ставленні до молоді передусім як до суб'єкта, а не лише до об'єкта цієї політики. Однак, з іншого боку, не можна забувати й про те, що молодь вимагає пильної уваги суспільства і довгострокових інвестицій, без яких її потенційні можливості ніколи не розкриються [3].

На сьогоднішній день молодіжна політика України є системною діяльністю держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, але незважаючи на це назріла гостра необхідність посиленої уваги до молоді з боку держави, розробки системного, ретельно вивіреного, науково обґрунтованого і довготермінового плану дій, результати якого стануть відчутні в близькій перспективі. В якості однієї з найважливіших умов виступає забезпечення відтворення інтелектуального й трудового потенціалу суспільства. Отже, реалізація державної молодіжної політики у розвитку вищої освіти в світлі європейської інтеграції України, створення передумов для поглиблення та розширення відносин її з європейським освітнім простором актуалізує необхідність науково-аналітичного супроводу цих процесів і удосконалення механізмів реалізації державної політики в управлінні вищою освітою. На жаль, в Україні та країнах ЄС у цьому існують суттєві розбіжності (табл. 1).

Основні відмінності молодіжної політики в Україні та в країнах ЄС

Критерій порівняння	Україна	ЄС	Позитивні наслідки для ЄС
Цільова група ("молодіжний вік")	До 35 років	До 24 років	Звуження цільової групи і підвищення ефективності молодіжної політики
Підходи до формування політики	Відсутність обговорення із зацікавленими суб'єктами	Широке громадське і експертне обговорення концепцій молодіжної політики («Білі», «Зелені» книги)	Забезпечення спрямованості політики на вирішення реальних потреб
Результативність	Програми – «Про все і ні про що»	Всі молодіжні програми націлені на досягнення окремих конкретних результатів	Спрощення контролю реалізації та оцінки ефективності
Етапність	Етапи реалізації державної молодіжної політики чітко не означені	Існує довгострокова стратегія розвитку молодіжної політики («Біла книга»), середньострокові та короткострокові програми	Сприяння прозорості системи фінансування; спрощення контролю реалізації політики
Фінансова реалістичність	Недофінансування програм	Конкретизація програм поєднується з реалістичністю фінансування: створено спеціальні фонди (Європейський регіональний фонд, Європейський соціальний фонд) для фінансування окремих складових молодіжних програм	Повна реалізація програм, що підвищує ефективність політики

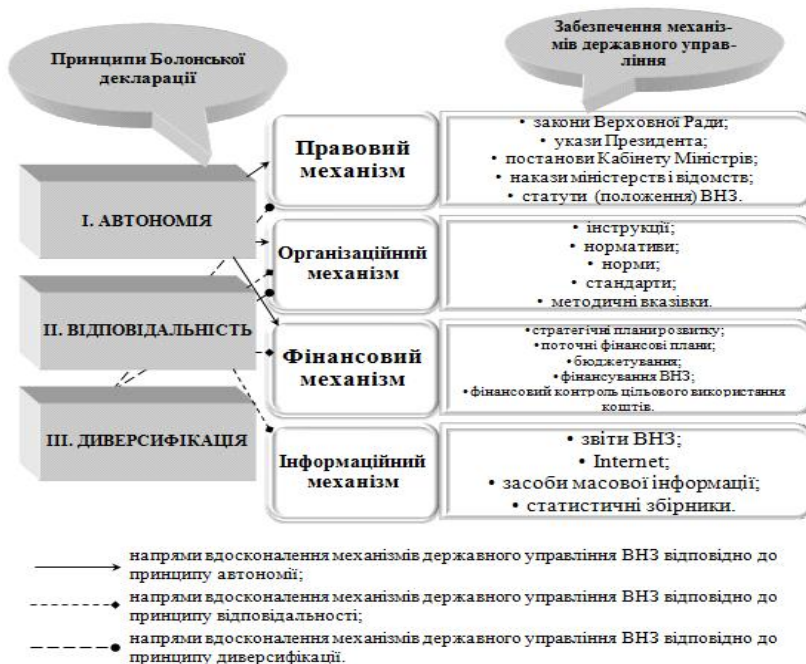


Рис. 1. Напрями удосконалення механізмів державного управління ВНЗ відповідно до принципів Болонської декларації

Таким чином, державна молодіжна політика - важливий компонент життєдіяльності суспільства, що формує відповідну систему та механізми соціально орієнтованого державного управління у всіх сферах, у тому числі й у галузі освіти. Оцінюючи досвід управлінських процесів у Україні, можна стверджувати, що державне регулювання та вирішення молодіжних проблем, особливо випускників ВНЗ, загалом не є досконалим. З огляду на це доцільним вважається удосконалення сучасної моделі розвитку суспільства, яке потребує ефективної державної молодіжної політики в Україні. А державна політика в галузі вищої освіти повинна бути спрямована на досягнення

На рис. 1 більш детально представлено забезпечення механізмів державного управління згідно з головними принципами Болонської декларації (рис. 1).

Отже, реформування та розвиток державної політики у сфері вищої освіти в умовах інформаційного суспільства об'єктивно змінює традиційні й формує нові взаємозв'язки між освітою та державними інституціями, що робить актуальним питання щодо формування нової державної політики у сфері освітніх послуг, у тому числі й на регіональному рівні. Цьому сприяє зважена політика та взаємодія регіональних спеціалізованих молодіжних структур з органами влади (рис. 2).

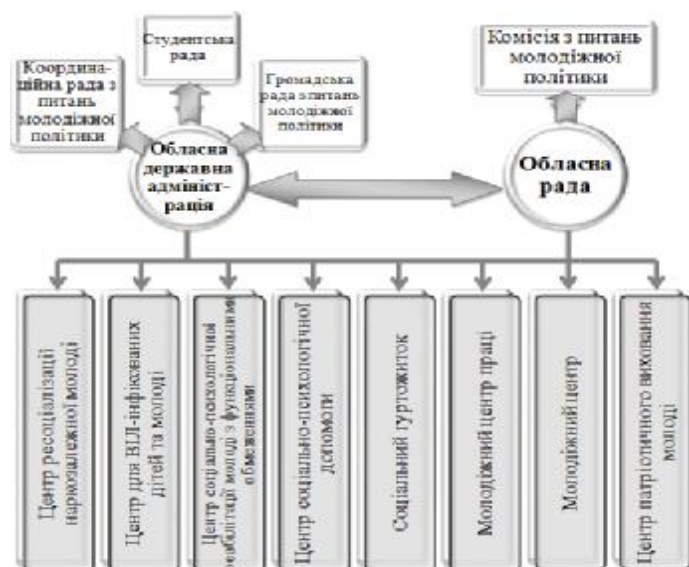


Рис. 2. Взаємодія спеціалізованих молодіжних структур з органами влади

українською освітою сучасного світового рівня, відродження й подальший розвиток національних науково-освітніх традицій, оновлення змісту, форм і методів навчання, примноження інтелектуального потенціалу суспільства в умовах приєднання до болонського процесу та євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. *Донченко Т.О.* Основні моделі розвитку державної молоді-жної політики: закордонний та вітчизняний досвід / Т.О. Донченко // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львів. регіон. ін-ту держ. упр. Нац. академії держ. упр. при Президенті України. - Вип. 18-19. - 2009. - С. 126-132.
2. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти : монографія / за ред. О.М. Лібанової. - К. : ІДСД НАНУ, 2010. - 248 с.
3. Доктрина молодіжної політики України [Електронний ресурс] // Всеукраїнська експертна мережа : [сайт]. - Режим доступу : http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php?ELEMENT_ID=35666.

Ю.В.Романова,
викладач кафедри політико-психологічних
проблем розвитку суспільства
ІСПСк НПУ ім. М.П.Драгоманова

Ціннісна складова компетентнісного підходу в освіті

Глобальні зміни у світовому суспільному розвитку, що сталися на рубежі другого та третього тисячоліття, поява принципово нових його векторів із необхідністю викликають кардинальні зміни в організації функціонування інституту освіти, завдячуючи якому відбуваються трансляція накопичених людських знань, забезпечується спадкоємність соціального досвіду, соціалізація особистості, а отже, підготовка якісного людського капіталу до життя та діяльності суспільства. На виконання саме таких складних завдань спрямований компетентнісний підхід в освіті, що активно впроваджується наразі у практику освітнього процесу в Україні.

Компетенції, які мають сформуватися у майбутнього фахівця є результатом, підсумком навчання та включають у себе: базові знання та розуміння, які містять теоретичні знання відповідної галузі, формують загальні здатності знати та розуміти; знання типу "як діяти", що передбачають емпіричне застосування набутих теоретичних знань до конкретної практичної ситуації; знання типу "як бути", які вчать людину як сприймати інших, спілкуватися, взаємодіяти, а отже, співіснувати з ними у соціальному середовищі. Останній різновид знань, що набуває людина за допомогою освіти, тісно пов'язаний з цінностями, які розглядаються невід'ємною складовою багатовимірних комунікацій індивіда у соціальній системі "Я та інший".

Реалії ХХІ сторіччя, які об'єктивно висувають нові вимоги до працівника-фахівця як управлінської, так і будь-якої професії, надають пріоритет таким особистісним якостям, які дозволять їх носію витримати конкуренцію на ринку праці, стати успішним, оволодіти соціально-схвалюваними взірцями поведінки, освоїти певну інституціоналізовану систему цінностей, яка превалює у даному суспільстві. Саме тому період професійної підготовки, набуття освіти, входу людини в професійну діяльність є одним з важливих етапів формування особистості, який характеризується не тільки оволодінням професійними знаннями, вміннями та навичками, але й суттєвими змінами в мотиваційній сфері особистості, формуванням специфічних професійних мотивів, запитів, диспозицій та цінностей. Сучасні тенденції гуманізації вищої освіти свідчать про посилення уваги до ціннісного становлення майбутніх фахівців у набутті професіоналізму.

Французький філософ Р. Каратіні пояснює, що слово "цінність" - (valeur) у французькій мові з'явилося як еквівалент англійського (value, worth) та німецького (Wert) та мало спочатку суто економічний зміст, і лише з часом набуло філософського витлумачення [2, с. 675]. Найбільш активно термін "цінність" почав використовуватися представниками суспільних наук з 60-х років ХІХ ст., а вже у першому десятиріччі ХХ ст. виникає аксіологія - окремий розділ філософії як

специфічна теорія цінностей, в межах якої визначилося коло різноманітних наукових шкіл. Проблема цінностей стає предметом дослідження представників практично усіх "біхевіористичних наук" - психологів, зокрема, тих, хто розвиває екзистенціальну психологію (А. Маслоу, Р. Мей, К. Роджерс, В. Франкл, Д. Леонт'єв, Б. Братусь, О. Улановський, І. Бех, З. Карпенко та ін.); соціологів (М. Вебер, Ф. Знанецький, П. Сорокін, Г. Зіммель, О. Здравомислов, А. Фролов, А. Ручка та ін.); представників педагогічної науки (О. Божович, О. Вишневський, С. Гессен, І. Ісаєв, В. Сластелін, О. Сухомлинська та ін.).

Феномен трансформації цінностей, що наразі має місце в Україні пов'язаний не лише з реформуванням самого українського суспільства, а і з так званими "світ-системними" явищами, викликаними світовими глобалізаційними процесами, до яких об'єктивно залучається індивід та власне спільноті і соціальні групи, з якими він себе ідентифікує. Академік НАН України В. Запорожан, стурбований винятковою серйозністю феномену бездуховності як найтяжчого морального спадку минулого розвитку України, констатує, що "коріння бездуховності проросло у великій частині молоді. Дедалі частіше мета життя підмінюється поняттям його якості, а сенс життя - його рівнем. Буйним цвітом квітнуть міщанство, поклоніння речам, пристосовництво. Моральні цінності багатьох поколінь залишилися далеко у минулому. Ігнорування принципів моралі стає потужним джерелом руйнування людини: бездуховність породжує бездуховність, а це трансформується в нову матрицю - матрицю хвороби" [1]. Такі явища ставлять на межу фізичне виживання людини та загрожують існуванню людства як такого. Залежно від того, у який спосіб буде вимірюватися людське життя як таке, якими будуть ціннісні пріоритети людей, їх розуміння власного життєвого світу та наскільки адекватні регулятори їхньої поведінки у соціумі будуть знайдені, залежить подальше існування людини та суспільства. Отже, здобувачи сучасну освіту, індивід не тільки має набути певну систему теоретичних знань для подальшого використання їх в практичній діяльності та забезпечення власних матеріальних статків а й, усвідомивши та осмисливши реалії сучасного життя, виробляти у себе певну психокультуру, яка передбачає виховання моральних чеснот, формування ціннісно-орієнтаційного потенціалу молодій людині, що складався би з системи вітальних, професійних, самореалізаційних, політико-громадянських цінностей. Саме це є одним із важливих завдань компетентнісного підходу у сучасній освіті.

Список використаних джерел

1. Запорожан В. Ноосферне мислення Вернадського // Дзеркало тижня. - № 10 (107). - 2013. - 16 березня.
2. Каратіні Р. Введение в философию. Пер. с франц. Г.С. Ливановой - М.: Изд.-во Эксмо, 2003. - 736 с.

І.А.Семенець-Орлова,

*викладач кафедри політології та державного управління
НПУ ім. М.П.Драгоманова*

Використання методу аналізу проблемних ситуацій у підготовці фахівців за спеціальністю "Державне управління у сфері освіти"

*Світ майбутнього буде світом дедалі
запеклішої боротьби за усунення
бар'єрів, що обмежують розум.*

Н. Вінер

*Я за здорові зміни у світогляді і філософії
життя освітянського співтовариства.*

А. Паччеї.

Створення та розумне використання нових наукових знань стає головною зброєю у боротьбі за виживання для всіх національних економік в сучасну епоху. Рівень і якість життя

людини постіндустріальної епохи детермінують масиви знань, засвоєні, закріплені та відтворені тією мірою, яку в силах забезпечити можливості освітньої системи.

У суспільстві, заснованому на знанні, проста сума знань давно не є метою освіти [2, с. 27]. Надсучасна тенденція назрівання заміни постіндустріальної ноосферно-інформаційної цивілізації на креативно-гуманістичну особливо актуалізує питання адаптації освітнього процесу до запитів і потреб особистості, використання оригінальних, поліваріативних, творчих методів навчання, розвиток педагогічної інноватики.

Масовий характер освіти та її нова якість - безперервність - наштовхнули американських вчених та педагогів розробити концепцію школи XXI століття - Школи майбутнього, у якій навчальний процес побудовано не в системі звичайного споживання учнем інформації, що надходить від педагога, а за принципами діалогічності, гнучкості, імпровізованості, спрямованості на формування в тих, хто навчається, навичок конструювання нових методів здобування та творення знання.

Метод аналізу проблемних ситуацій є одним з тих, які ідеально підходять для практичної реалізації концепції Школи майбутнього, особливо у вимірі вищої школи та в контексті підготовки державних управлінців в галузі освіти. Адже саме ці фахівці нестимуть основну відповідальність за формування і реалізацію "неминучих, безперервних, всюдисущих та визнаних основним пріоритетом у багатьох державах в умовах XXI століття" освітніх реформ та інновацій [1, с. 44].

Еволюція літератури, присвяченої темі прийняття рішень щодо вирішення проблемних ситуацій у сфері керування освітою, відбувається у напрямі від вузької сфокусованості на технічних навичках - до вивчення різних типів управлінської поведінки, яким зараз надають вирішального значення. Попри широке використання аналізу проблемних ситуацій у психології та етнографії, цей метод не став помітним компонентом професійної підготовки освітян. Домінуючою навчальною парадигмою у підготовці управлінців в освіті залишаються лекції та дискусії [1, с. 9].

Відомий американський вчений Теодор Ковальський запропонував своє бачення методологічної значимості методу аналізу проблемних ситуацій в керуванні освітою у книзі "Case Studies on Educational Administration", яку 2011 року було шостий раз перевидано у США. Для того, щоб розвинути у майбутніх державних управлінців у сфері освіти вміння швидко приймати рішення, Т. Ковальський описує широкий діапазон проблем, з якими стикається освітній керівник у наборі із 24 окремих ситуацій [1]. До жодної із наведених проблемних ситуацій автор не подає розв'язки та не пропонує "наштовхуючі" до певної відповіді запитання. Це сприяє багатоваріативності можливих сценаріїв розв'язання даної проблеми і допомагає читачеві уявити себе в ролі того, хто приймає рішення. Такий підхід стимулює до активної участі у формулюванні проблеми, застосуванні знань та досвіду роботи для того, щоб визначити оптимальний варіант вирішення проблемної ситуації, сприяє здатності критично мислити, а також розвиває неординарне творче мислення.

Оскільки метод аналізу проблемних ситуацій за Т. Ковальським передбачає широку дискусію серед студентів, після ознайомлення із сутністю конкретної освітньої ситуації, такий пізнавальний інструмент задач в керуванні освітою розвиває вміння працювати з іншими та дає право на будь-яку аргументовану точку зору в процесі навмисного відриву від суджень, критики і цензури, за якої унеможливлено втрату жодної цінної ідеї. Такий метод плюралізму думок і рішень у вільній атмосфері спілкування схожий із загальнонауковим аналітичним методом "мозкового штурму". Причому аналіз проблемних ситуацій в керуванні освітою не можна уявити як обговорення, без прямого неанонімного спілкування аудиторії, в аналогії з методом Делфі. Чому метод аналізу проблемних ситуацій в керуванні освітою надзвичайно цінний у підготовці управлінців в сфері освіти в умовах XXI століття і які надважливі управлінські якості розвиваються у ході обміну думками про вирішення проблемних освітніх ситуацій - буде розглянуто у даній статті.

Специфіка контингенту студентів, що навчаються за спеціальністю "Державне управління в сфері освіти" у тому, що це переважно дорослі люди, які мають досвід роботи, перебувають на середній стадії кар'єри або готуються у майбутньому працювати вузько у сфері управління освітою [1, с. 7]. Вони очікують компетентного викладання, ситуації, що знання, отримані в

університеті будуть актуальними та стосуватимуться реального світу функціонування всіх ланок освіти, реальних завдань реформування та інноваційного наповнення освіти. Адже часто навички, здобуті у ВНЗ є занадто "тепличними" і виявляються непридатними для розв'язання ряду проблем практичної управлінської діяльності. Соціальне та організаційне довкілля, зміна контексту прийняття управлінських рішень має властиву ознаку суттєво послаблювати ефективність теоретичних знань. Тому, крім володіння знаннями, потрібно вміти пристосовувати ці знання до конкретної ситуації та займатися самоаналізом. Освітні керівники часто потребують навичок оперативного реагування і адекватної поведінки в алогічних ситуаціях, коли академічні правила не діють.

Проблемна ситуація - це опис певного випадку в адміністративній практиці, який пов'язується з проблемою або потребою прийняття рішення. Як метод навчання - це є один з методів навчальної парадигми, що передбачає ознайомлення студентів з основними компонентами такого аналізу для дослідження різних типів поведінки та способів розв'язання проблем. Розмір та стиль викладення проблемної ситуації часто пов'язані з метою аналізу. Проблемні ситуації поділяються на три види: правдиві (без зміни імен, дат), замасковані та вигадані (гіпотетичні приклади, які ілюструють певну концепцію або особливий комплекс умов) ситуації [1, с. 13].

На думку Т. Ковальського, фахівці з керування освітою повинні володіти: теоретичною базою, практичними навичками, необхідними для виконання керівних функцій, і, головне, здатністю здійснювати аналіз і самоаналіз - процес, коли знання, навички і досвід інтегруються. Підхід до прийняття рішень в освітній сфері, на думку американського теоретика С. Естлера, нерегламентований та невизначений. Але ця невизначеність може стати більш зрозумілою, не загрозливою, якщо управлінець усвідомлюватиме, що існує багато різних підходів до прийняття рішень і багато різних ситуацій, коли ці підходи можна застосувати. Тоді він правильно реагуватиме на складність структури і процедур освітньої організації та отримуватиме від цього задоволення, буде формувати позитивний імідж свій, як управлінця-професіонала, і освітньої організації, в якій він працює. Останнє надто важливе для розвитку освіти.

У освітньому середовищі мотиви і вчинки суб'єктів та об'єктів педагогічної дії не можуть бути повністю передбачуваними. Тому, для освітніх управлінців наявність професійних знань - недостатня: потрібно вміти шліфувати ці знання на основі професійного досвіду - здійснювати рефлексію. Це і детермінує ту специфіку, що студентам, які мають деякий практичний досвід в управлінській сфері набагато легше дається перетворення інформації в знання, ніж тим, які його не мають. Метод аналізу проблемних ситуацій в керуванні освітою дозволяє слухачам критикувати позицію один одного. Важливо те, що відкрита реакція студентів на точку зору один одного є дуже цінною - це своєрідна модель потенційного оцінювання управлінських якостей студента в майбутній ролі керівника з боку його майбутніх підлеглих.

Т. Ковальський визначає такі умови до аналізу проблемних ситуацій: 1. цей процес активний, це одна з форм кооперативного навчання; щоб отримати максимальну користь, потрібно бути активним учасником процесу; 2. студент не повинен боятися висловлюватися відверто, ризикувати, адже обговорення - шанс для кожного довідатись реальну оцінку свого стилю керівництва; 3. студент має поважати колег, намагатися зрозуміти їхню поведінку та визначити, як професійні й особистісні чинники впливають на характер адміністративних рішень; 4. студент не повинен приховувати особисті цінності та власні переконання, що прямо впливають на прийняття рішення щодо освітньої проблеми. Адже споживачі і виробники освітніх послуг теж мають свої цінності та установки, а завдання сучасної освіти - розвивати людину, яка буде здатна "жити між різних культур"; 5. не потрібно ставити за мету пошук "єдино правильної відповіді", адже для конкретної ситуації не існує "правильних" або "неправильних" рішень. Будь-яка ситуація має багато проблем, кожна проблема має різні причини, розв'язати проблему можна різними способами, залежно від того чиї інтереси захищати; 6. у кожній ситуації студент не повинен зосереджуватись лише на якомусь одному аспекті аналізу, навіть якщо його до цього підштовхуватиме назва і фокус матеріалу. Висновки і спостереження, зроблені у ході аналізу, рекомендується записувати.

Отже, працюючи над проблемною ситуацією, студенти вчаться фільтрувати інформацію, відокремлювати важливі факти, а також найбільш повторювані, релевантні дані, потрібні для прийняття рішень. Методичне використання такої інформації, на думку Т. Ковальського, при-

зводить до прийняття більш свідомих і зважених рішень на практиці. Студенти працюють над аналізом проблемних ситуацій у соціальному контексті. Присутність колег і педагога у ролі партнера, тьютора, а також реальні чи вигадані персонажі зі змісту проблемної ситуації наближують навчальний процес до реального життя. Адже освітні управлінці рідко приймають рішення поза контекстом довікілля, в ізоляції. Таким чином, студенти мають змогу рости в емоційному та пізнавальному плані, навчаються формулювати узагальнення, аналізуючи власну поведінку та поведінку інших в різних ситуаціях. У ході аналізу проблемних ситуацій студенти можуть впливати на освітню ситуацію, вона не залишається штучною, як за умов оперування лише традиційними формами навчання.

Аналіз проблемних ситуацій, що не мають розв'язки - чудовий метод навчити студента приймати рішення, адже дає змогу додати до професійної підготовки освітян-управлінців реальні проблеми сучасності, а також є мостом між теорією і практикою. Можливості знаходити й оцінювати альтернативні варіанти політики, аналізувати свої рішення, вдосконалювати професійні знання, завдяки відкритості до нових знань, вмінь та досвіду колег, сприяють розвитку навиків розв'язання нетипових проблем в керуванні освітою, кількість яких швидко збільшується у сучасному мінливому світі. Виникнення освітніх проблем неможливо спрогнозувати, тому освітній лідер завжди має бути готовим до розв'язання будь-якої з них. Сфера керування освітою потребує особливої взаємодії у вигляді контактів неординарних та всебічно розвинених особистостей, яким часто не відповідають прості технічні прийоми розв'язання стандартних проблем.

Список використаних джерел

1. Ковальський Теодор Дж. Проблемні ситуації в керуванні освітою [перекл. з англ. А. Кам'янець] / Теодор Дж. Ковальський. - Львів: Літопис, 2003. - 252 с.
2. Орлова І. А. Рівний доступ до якісної освіти - виклик третього тисячоліття / І. А. Орлова // Управління школою. - 2010. - Лютий. - № 1 (268). - С. 27-31.

О.Г.Липовецька,

*заступник начальника управління освіти і науки
Житомирської облдержадміністрації,
аспірант кафедри управління освітою НАДУ*

Європейський досвід управління освітою регіону

Аналіз сучасної соціокультурної ситуації дозволяє дійти висновку, що в умовах розвитку соціально-економічних відносин в нашій країні великого значення набуває освітня галузь, від якої багато в чому залежить мобільність сучасної людини в економічному просторі, її можливість бути затребуваною та конкурентоздатною на ринку праці. Відтак, надзвичайної актуальності набувають проблеми державного управління освітою, вдосконалення якого зумовлює зміну всієї освітньої системи в бажаному напрямі.

Упродовж останніх 10-15 років політика державно-громадського управління системою освіти в Україні на регіональному рівні здійснюється через старі структури, що не адаптовані до перехідних умов і сучасного ринку освітніх послуг. При цьому у процесі державного управління системою освіти на регіональному рівні не повністю враховується регіональна специфіка, а місцеві органи самоврядування зазвичай відмежовані від процесу управління. Крім того, законодавчо не унормовано участь органів місцевого самоврядування в удосконаленні освітніх систем та комплексів.

При цьому важливим є те, що, як свідчить європейська практика управління соціальними системами, у процесі зміщення акцентів управління з державного на громадське виявляється потужний стимул розвитку, послідовної гармонізації державно-громадського управління.

Зазначена проблема має загальноцивілізаційний характер, що підносить її на рівень міжнародної спільноти. Про це свідчить Міжнародний конгрес, який пройшов в кінці ХХ століття, де розглядалися проблеми управління розвитком освіти. На зазначеному науковому форумі була

виявлена необхідність пошуку співвідношень між національними цілями і регіональними або місцевими інтересами відповідно до специфіки кожної країни.

В Україні існує низка проблем щодо функціонування системи освіти, оскільки здебільшого громадські освітні структури є формальними, а отже, недієвими, вони майже не впливають на освітні процеси, оскільки не мають достатніх повноважень. При цьому часто формальною залишається діяльність педагогічних та вчених рад, оскільки за ними закріплені дорадчі функції, а очолює їх і значною мірою формує, як правило, керівник закладу освіти, який має необмежені можливості впливу на прийняття управлінського рішення з позицій власного розуміння проблеми.

Суттєво, що територія Франції поділяється на 28 навчальних округів, кожний з яких очолює представник Міністра освіти. До кожного округу входить декілька департаментів (основні адміністративні одиниці Франції). Вищим чиновником освітнього відомства в департаменті є інспектор академії, який має подвійне підпорядкування: ректору та префекту (голови департаментської адміністрації) [3, с. 112]. Така сувора централізація, що була у свій час перевагою освітньої системи Франції, почала значно гальмувати розвиток освітньої галузі, тому в 80-х роках ХХ століття розпочався процес адміністративної децентралізації сфери освіти Франції. Так, було офіційно проголошено обмеження функцій центральних відомств визначенням загальних цілей освіти та основних напрямів її розвитку, а повноваження щодо вирішення конкретних питань організації підготовки та атестації учителів були передані регіональним та місцевим адміністраціям

Більш гармонійним і зваженим шляхом поєднання зусиль центральної, регіональної та місцевої влад в управлінні освітою йшла Німеччина, де Міністерство культури, що існує в кожній землі, співпрацює з Німецькою радою з освіти, а координація їх діяльності здійснюється через постійно діючу конференцію. Зазначена тенденція щодо децентралізації виявляється у семидесятих роках ХХ століття, коли були створені нові державні органи управління: Міністерство науки та освіти, Комітет з наукових досліджень та питань освіти, Рада по освіті, Наукова рада [4, с. 79]. Відтак, історично у Німеччині існувала "змішана" система, яка має структури децентралізації та централізації управління, упорядковує й зміцнює централізовану управлінську підструктуру, що має призвести до певного підсилення якісного боку управління та консолідації всіх його учасників. Зазначимо, що на наш погляд, така управлінська система частково відповідає управлінській "моделі Гарцбурга", котра реалізована в сучасній економіці Німеччини й основною ідеєю якої є делегування права прийняття рішення більш компетентним особам у конкретних питаннях; взаємодія і рівні права всіх працівників. Таким чином, принцип колегіальності тут поєднується із принципом колективного керування освітньої галуззю.

Дослідження теоретичних та практичних засад державного управління освітньою галуззю з використанням зарубіжного досвіду гуманізації та демократизації управлінських процесів дозволяє дійти висновку, що зусилля науковців дальнього та ближнього зарубіжжя спрямовані на пошуки оптимального співвідношення централізації і децентралізації державного управління освітою за допомогою вироблення проміжних моделей на основі як розробки механізмів поєднання функцій державного управління, так і подолання міжвідомчої роз'єднаності, надання юридичної самостійності закладам освіти тощо.

Таким чином, на наш погляд, існує нагальна необхідність приведення системи державного управління регіональною освітньою галуззю у відповідність до оточуючого середовища не тільки у контексті суспільного замовлення та відповідних держстандартів, але й динамічними соціально-економічними, політичними, культурними змінами на місцях.

Список використаних джерел

1. Барсукова Л.Я. Повышение эффективности управления муниципальной системой образования в условиях малого города: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Челябинский гос. ордена "Знак Почета" пед. ун-т - Челябинск, 1999. - 15 с.
2. Бутенко Н.И. Региональная модель управления социально-воспитательной деятельностью учреждений образования: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.06 / Центр социальной педагогики Российской Академии образования. - М., 1997. - 16 с.
3. Вульфсон Б.Л. Управление образованием на Западе: тенденции централизации и децентрализации // Педагогика. - 1997. - № 2. - С. 110-117.

4. Дарманський М.М. Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні. - Хмельницький: Поділля, 1996. - 384 с. Дарманський М.М. Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні /М.М.Дарманський. - Хмельницький: Поділля, 1997. - 260 с.

5. Калюве де Л., Маркс Э., Петри М. Развитие школы: модели и измерения / Науч. ред. А.К.Зайцева. - Калуга: Калужский ин-т социологии, 1995. - 240 с.

6. Новиков А.М. Постиндустриальное образование / А.М. Новиков. - М.: Издательство "Эгвес", 2008. - 136 с.

Я.В.Мельник,

*аспірант кафедри державного управління
та місцевого самоврядування ЛРІДУ НАДУ*

Освітня політика України на сучасному етапі інтеграції освіти України до європейської освітньої системи

Сучасна освіта під впливом науково-технічного прогресу та інформаційного буму, вже тривалий час перебуває у стані неперервного організаційного реформування. Проблема якості освіти та її адекватності вимогам часу і суспільного розвитку на початку ХХІ століття стала центральною у світовому освітньому просторі. Для реалізації курсу на інтеграцію до Європейського союзу, забезпечення всебічного входження України в європейський політичний, економічний і правовий простір, основним напрямом освітньої інтеграції визначено впровадження європейських норм і стандартів в освітній політиці. Це сприятиме підвищенню в Україні європейської культурної ідентичності та входження до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього середовища.

Головним стратегічним завданням розвитку освітньої політики на сучасному етапі є інтеграція освіти України до європейської освітньої системи в умовах приєднання до Болонського процесу, запобігаючи можливим складнощам і враховуючи перспективи цього прогресивного процесу, узгоджуючи та поєднуючи національні компоненти освіти з вимогами Болонської декларації для створення єдиної зони європейської освіти.

Головний чинник суспільного прогресу нинішньої цивілізації лежить у площині орієнтації молоді на соціально-культурний розвиток особистості, яка стане не тільки професіоналом за обраним фахом, а й культурно розвиненою, високо освіченою людиною та носієм новітніх знань [1, с. 232].

Важливо усвідомити, що розв'язання комплексу завдань, пов'язаних з приєднанням України до європейського освітнього простору на основі підготовки майбутніх професіоналів знаходиться у площині рішень, спрямованих на новий інноваційний, науково-технологічний розвиток України. Це - перш за все, нова філософія освітньої діяльності, нові принципи організації навчального процесу, нові технології опанування знань і повна прозорість навчального процесу.

Сучасна освіта повинна готувати людину, котра здатна жити в надзвичайно глобалізованому і динамічно змінному світі, сприймати його змінність як суттєву складову власного способу життя. Глобалізація, трансформаційні процеси та неперервна інформаційна змінність обумовлюють включення людини в дуже складну систему суспільних взаємовідносин, вимагають від неї здатності до нестандартних і швидких рішень. Тільки інноваційна за своєю сутністю освіта може виховати людину, яка живе за сучасними інноваційними законами глобалізації, є всебічно розвиненою, самостійною, самодостатньою особистістю, яка керується в житті власними знаннями і переконаннями.

Розвиток системи і змісту навчання в сучасному світі відбувається в контексті глобальних освітніх тенденцій, серед яких найпомітнішими є:

- масовий характер освіти та її неперервність;
- значущість освіти для індивіда і суспільства;
- орієнтація на активне, методологічно-прикладне освоєння людиною способів пізнавальної діяльності;
- адаптація освітнього процесу до запитів і потреб особистості;

- орієнтація на демократизацію діяльності всіх освітянських структур;
- орієнтація навчання на інновації, особистість, забезпечення можливостей її саморозвитку та самореалізації;
- пріоритетність фінансування галузі освіти в розвинених країнах [2, с. 364].

Ці тенденції свідчать, що головною функцією освіти є розвиток людини, її культури та можливостей соціальної реалізації. Введення довгострокової стратегії модернізації всієї системи освіти вимагає застосування якісних інноваційних заходів з урахуванням вимог і потреб інформаційного суспільства. Враховуючи це, важливим моментом реорганізації навчально-виховного процесу є запровадження інноваційних освітніх технологій. Вирішення цього завдання спрямовано на :

- перехід від педагогічного традиціоналізму до нових форм і методів навчання, орієнтованих на формування творчої особистості, яка вміє поєднувати в різних варіантах теоретичні завдання, наукові здобутки з вирішенням питань, які виникають на практиці;
- забезпечення повної комп'ютеризації навчального процесу та створення комп'ютерних систем його підтримки;
- інтенсифікацію навчального процесу при наданні повного обсягу знань і підвищенні якості навчального процесу;
- розробка інтерактивних комплексів навчально-методичного забезпечення дисципліни тощо.

Розробка та застосування інноваційних технологій навчання в умовах приєднання України до європейської освітньої системи, мають носити системний характер, що дозволяє забезпечити взаємозв'язок між усіма елементами навчального процесу, підвищує рівень його керованості та навчально-методичного забезпечення [3, с. 347].

Таким чином, сьогодні можна вважати, що процес реформування освітньої сфери України, далеко незавершений. Використання досягнень європейського та світового освітнього простору дозволить значно прискорити освітні реформи, здійснювати реальні транзити, що дасть змогу вийти на сучасні стандарти організації та результативності української освіти, формувати людський капітал у відповідності до найсучасніших стандартів Європейського Союзу. Інтеграція української освіти у європейський та світовий освітній простір можлива лише за умов її реформування та модернізації, що сприятиме визнанню держави Україна рівноправним членом Європейського союзу.

Список використаних джерел

1. *Грабовська Т. І.* Інноваційний розвиток освіти: особливості, тенденції, перспективи / Т. І. Грабовська, М. І. Талапканич, В. В. Химинець. - Ужгород, 2006. - С. 232.
2. *Химинець В. В.* Інноваційно-освітня діяльність / В. В. Химинець. - Ужгород, 2007. - С. 364.
3. *Язвінська О. М.* Застосування інноваційних освітянських технологій в контексті запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу / О. М. Язвінська // БЗ науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів та структурних підрозділів університету. - К.: НТУ, 2007. - С. 347.

О.-М.В.Курило,
аспірант кафедри управління освітою НАДУ

Освітній округ як умова розвитку загальної середньої освіти на регіональному рівні (на прикладі Стрийського району)

В останнє десятиріччя центральною проблемою системи загальної середньої освіти України є проблема сільської школи. Адже близько 70% шкіл в Україні є сільськими, там працює більшість вчителів, методистів і управлінців.

Формування мережі загальноосвітніх навчальних закладів у кожному регіоні здійснюється відповідно до чинного законодавства. Зокрема, створення, реорганізація і закриття загальноосвітнього навчального закладу регулюється Законом України "Про освіту" [5, ст.:18, 36, 37], Законом України "Про загальну середню освіту", постановою КМУ від 05.04.1994 № 228 "Про

порядок створення, реорганізації і ліквідації навчально-виховних закладів" [6], та іншими нормативними актами. Їх діяльність регламентується Положенням про загальноосвітній навчальний заклад [7], положеннями про різні його типи і різні форми організації навчально-виховного процесу.

У рамках реалізації проекту "Рівний доступ до якісної освіти" простежуються три основні напрями розвитку освіти:

- оптимізація мережі навчальних закладів;
- формування освітніх округів;
- впровадження дистанційної форми навчання.

Органами управління освітою вживаються певні заходи щодо забезпечення учням рівного доступу до якісної освіти.

З метою оптимізації мережі навчальних закладів та охоплення дітей дошкільного віку навчанням збільшується кількість шкіл, реорганізованих у навчально-виховні комплекси (об'єднання), які працюють у складі "загальноосвітня школа-дошкільний навчальний заклад". Удосконалюється мережа дошкільних навчальних закладів різних типів і форм роботи. Реалізація програми "Шкільний автобус" [6] в сільській місцевості дає можливість забезпечити підвезення до місць навчання й додому учнів та педагогічних працівників

Освітній округ як добровільне об'єднання навчальних закладів, сприяє демократизації освіти, і потребує особливого державного управління. Відповідно до Положення про освітній округ, затвердженого постановою Кабінет Міністрів України від 27.10.2010 року № 777 [1], з метою ефективного управління освітнім округом та забезпечення його діяльності створюється рада округу з керівників суб'єктів округу, представників місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування

Основні завданнями освітнього округу на регіональному рівні є:

- організація в межах адміністративно-територіальної одиниці ефективної системи освіти;
- забезпечення рівного доступу дітей до якісної дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти, допрофесійного навчання незалежно від місця їх проживання;
- раціональне використання матеріально-технічних, кадрових, фінансових та управлінських ресурсів суб'єктів округу на основі добровільної інтеграції та кооперації.

Стратегія розвитку освіти Стрийщини на 2009-2013 роки спрямована на забезпечення умов функціонування і розвитку загальної середньої освіти, оптимізації мережі загальноосвітніх навчальних закладів, створення освітніх округів для забезпечення права громадян на повну загальну середню освіту та максимального задоволення їх освітніх і культурних потреб [2].

На виконання цієї Програми були поставлені наступні завдання:

- визначити стан розвитку загальної середньої освіти в районі;
- проаналізувати вплив демографічної ситуації на фінансове забезпечення загальної середньої освіти;
- показати роль освітнього округу в оптимізації шкільної мережі;
- визначити умови створення та організаційні засади діяльності освітнього округу;
- показати роль опорної школи освітнього округу в житті територіальної громади сільського регіону;
- на зекономлені кошти поліпшити якість навчального процесу (інформатизація, Інтернет, розширення освітніх послуг);
- визначити особливості державного управління освітнім округом та розробити нормативно-правову базу для функціонування округів на рівні регіону;

Створення освітніх округів забезпечило району - економію бюджетних коштів на утримання навчальних закладів і ефективне їх використання, відновлення і розвиток матеріальної бази опорних шкіл освітніх округів, якісний рівень надання освітніх послуг в сільській місцевості.

Висновок.

Головним позитивним аспектом створення і діяльності освітніх округів в районі є:

- створення умов для саморозвитку та самореалізації учнів;
- координація виховної роботи в межах округу;
- розвиток компетенції вчителя; робота в глобальній соціальній мережі;

- поширення досвіду діяльності освітніх округів;
- створення структури державно-громадського управління;
- реформування державного управління на засадах відкритості, демократичності, децентралізації, оновлення змісту освіти, реального залучення громадськості до управління.

Це свідчить про необхідність створення мережі освітніх округів але при цьому потрібна послідовна державна політика в цьому напрямку, належна підтримка і розуміння на місцевому рівні, аналіз реального стану справ в освітній галузі, які б надавали рекомендації і проекти рішень для учасників процесу всіх рівнів та органів влади.

Список використаних джерел

1. *Бондаренко З.П.* Школа як осередок соціально-педагогічної роботи в мікрорайоні/ Поліпшення якості соціальних послуг дітям та сім'ям в громаді / За заг.ред. О.В.Безпалько. - К., 2006. - 80 с.
2. Бюджетний Кодекс України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14>
3. Закон України "Про освіту". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14
4. Постанова КМУ від 05.04.1994 № 228 "Про порядок створення, реорганізації і ліквідації навчально-виховних закладів". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: osvita.ua/legislation/other/2826.
5. Положення про загальноосвітній навчальний заклад (затверджене постановою КМУ від 27.08.2010 № 778). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: osvita.ua/legislation/Ser_osv/8842
6. Постанова КМУ від 09.06.2011 № 614 "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16 січня 2003 р. № 31 "Про затвердження "Програми шкільний автобус". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14

В.Г.Сизон,
аспірант НАДУ

Роль органів місцевого самоврядування у запровадженні державно-громадської моделі управління освітою

За умов переходу до інформаційного суспільства та демократизації, освіта перетворилась на складний соціально-економічний організм, який відіграє визначальну роль у суспільному прогресі.

Сучасна система управління освітою в Україні визначена Національною доктриною розвитку освіти як державно-громадська. Це зумовлює необхідність пошуку нових підходів та методів не лише до організації навчально-виховного процесу, а й до перетворення жорсткого управління освітою на мобільне, гнучке.

Нова модель системи управління сферою освіти має стати демократичною і відкритою. У ній передбачається забезпечення державного управління з урахуванням громадської думки, внаслідок чого змінюється навантаження, структура і стиль центрального, регіонального управління освітою та місцевого самоврядування.

Участь органів місцевого самоврядування у запровадженні державно-громадської моделі управління освітою має забезпечити прискорений випереджальний інноваційний розвиток освіти та умови для розвитку, самоствердження та самореалізації особистості. За таких обставин особливо актуальним є формування переконливих теоретично-методологічних засад, дослідження ролі органів місцевого самоврядування в Україні у запровадженні державно-громадської моделі управління освітою, вивчення зарубіжного досвіду участі місцевих громад у вирішенні освітніх проблем, визначення нових підходів до управління всією освітньою діяльністю, особливо на місцевому рівні, визначення умов, за яких діяльність органів місцевого самоврядування у запровадженні нової моделі управління освітою буде ефективною.

До окремих теоретичних і практичних аспектів діяльності регіональних та місцевих органів управління звертаються Д. Дейкун, Г. Єльнікова, О. Зайченко, Л. Калініна, А.Мазак та ін.

Питання державно-громадського управління досліджували В.Бочкарьов, А.Гошко, В.Грбовський, Г.Єльнікова, М. Комарницький, В. Князев, Т. Шамова та ін. Разом з тим, не дивлячись на велику кількість наукових розвідок про державно-громадську модель управління освітою, роль місцевого самоврядування у реалізації цієї моделі висвітлена недостатньо.

Самоврядування в Україні має давню історію. Новітня доба пов'язана з прийняттям законів "Про місцеві ради народних депутатів УРСР та місцеве самоврядування"(1990), "Про місцеве самоврядування в Україні"(1997).

Державно-громадське управління освітою, як один зі способів самоврядування суспільства, є невід'ємною ознакою історичного цивілізаційного процесу людства взагалі й українського народу, зокрема.

Науковці його визначають як активну взаємодію, співпрацю державних та громадських органів управління для підвищення якості освіти, створення належних умов для самореалізації кожного об'єкта управління і має забезпечити інноваційний розвиток освіти [1]. Основною метою державно-громадського управління є інтеграція державного вертикального управління та партнерського горизонтального управління на основі врахування громадської думки й залучення громади до розв'язання освітніх проблем, прийняття управлінських рішень, оптимальне поєднання державних і громадських засад в інтересах особистості, соціуму та влади [3].

На сьогодні в Україні створено нормативно-правову базу, що визначає можливість функціонування органів місцевого самоврядування у державно-громадській моделі управління освітою. Наявна законодавча база дає можливість органам місцевого самоврядування не тільки створити на локальному рівні дієву систему засобів правового регулювання державно-громадського управління закладами освіти, а й конкретизувати, доповнювати її своїми внутрішніми документами: положеннями, угодами, вимогами та ін. Місцеве самоврядування може функціонувати в полі різних моделей державно-громадського управління.[4].

Місцеве самоврядування є одним із основних суб'єктів управління освітянською діяльністю. Органи місцевого самоврядування відіграють важливу роль в реалізації освітньої функції держави. Місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування здійснюють державну політику в галузі освіти в межах їх компетенції: Виконавчі комітети місцевих рад мають ще й делеговані повноваження відповідно до закону "Про місцеве самоврядування".

Важливими принципами в діяльності органів місцевого самоврядування є забезпечення органічного зв'язку зі світовою та національною історією, культурою, традиціями; забезпечення незалежності освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій, її світський характер.

У процесі втілення державно-громадської моделі управління освітою органи місцевого самоврядування повинні отримати більше повноважень у питаннях управління. Зокрема, це стосується фінансування, особливо, після прийняття нового Бюджетного кодексу [5].

На думку більшості дослідників, забезпечення ефективного управління освітою пов'язане із запровадження державно-громадської моделі. Це "єдиний вихід, який упроваджується практично в усіх країнах світу, де технологія управління школою побудована на реалізації чотирьох блоків: учитель, учень, батьки, громадське середовище"[2]. Вивчення досвіду пострадянських та європейських країн з упровадження такої моделі є одним із важливих завдань даного дослідження.

Отже, за нових українських реалій, запровадження державно-громадської моделі управління освітою виходить за межі освітянської проблеми й набуває загальнодержавного значення.

Одним із основних суб'єктів нового управління освітою є місцеве самоврядування.

Зміна парадигми освіти, як об'єкту державного управління, з підтримуючої на інноваційну, потребує наукового осмислення змін, які відбуваються в системі й механізмах державного управління та на рівні місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Гамаюнов В. Державне управління освітою: механізми і процес / В. Гамаюнов [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc...
2. Грбовський В.А. Державно-громадське управління - шлях до демократизації освіти України / В. А. Грбовський//.- К.: Вид-во НАДУ, 2005.

3. *Сльникова Г.* Теоретичні підходи до моделювання державно-громадського управління / Г. Сльникова // Директор шк. - 2003. - № 40-41. - С. 6-7.

4. *Мазак А.В.* Органи місцевого самоврядування як засіб становлення громадянського суспільства в Україні/А.В. Мазак//Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні: Матер. наук.-практ. конф. / За заг. ред. В.Лугового, В.Князева. -К.: Вид-во УАДУ, 2001. - С.104-107.

5. *Семигіна Т. В.* Робота в громаді: практика й політика/Т.В.Семигіна// Вид. дім "КМ Академія", 2004. - 180 с.

Н.М.Дригуля,
аспірант кафедри управління освітою НАДУ

Підготовка державних службовців в умовах євроінтеграції

Удосконалення державної служби, зокрема за рахунок формування стабільного і професійного корпусу державних службовців, є пріоритетом підвищення ефективності діяльності органів державної влади.

Механізми впровадження адміністративної реформи, розроблення нових нормативно-правових документів, насамперед, нової редакції Закону України "Про державну службу", передбачає розвиток професійної компетентності особового складу державної служби та правового регулювання державної служби відповідно до європейських принципів ефективного врядування. Підготовка висококваліфікованих кадрів органів державної влади є необхідною умовою модернізації державної служби.

Запроваджується застосування компетентнісного підходу в оцінюванні здатності державних службовців до виконання своїх функціональних обов'язків, тобто передбачається визначення змісту виконуваної за посадою роботи та перелік спеціальних знань, умінь і навичок необхідних державному службовцю для виконання посадових обов'язків [2].

Як зазначає В. Толкованов, упровадження профілів компетентності, що визначено в новому Законі України "Про державну службу", стануть підґрунтям професійного розвитку державних службовців, починаючи з визначення особистих потреб у навчанні до вдосконалення навчальних програм і підходів до підвищення кваліфікації загалом [10].

Необхідною умовою для повноцінного входження України до європейського простору є необхідність відповідати демократичним принципам євроінтеграції. Основними умовами реалізації Болонського процесу в Україні є запровадження:

- трициклової структури вищої освіти;
- системи залікових одиниць (ECTS);
- додатку до диплому європейського зразка;
- національної рамки кваліфікацій (НРК).

Одним з ключових напрямів Болонського процесу є втілення трьох послідовних циклів вищої освіти, а саме першого, другого та третього циклу, які, як правила, ведуть до отримання трьох ступенів - бакалавра, магістра та доктора філософії. При цьому ступінь, що присуджується після першого циклу навчання, має бути зрозумілим на європейському освітньому ринку та ринку праці як освітня кваліфікація відповідного рівня [1; 11].

Упровадження Болонського процесу передбачає створення Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) та зміну системи підготовки фахівців, орієнтовану на забезпечення якості освіти і безпосередній зв'язок з роботодавцем. Вибудовується компетентнісна модель фахівця, який має бути конкурентоздатним спеціалістом на ринку праці.

У рамках євроінтеграції вищої освіти в Україні була затверджена Національна рамка кваліфікацій (2011 р.), сумісна з європейськими метарамками (Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти і Європейська рамка кваліфікацій впродовж життя), де для кожного з кваліфікаційних рівнів (0-9) визначені базові компетентності, які необхідно покласти в основу профілю державного службовця. Згідно Національного класифікатора України кваліфікація розглядається не як документ, а як здатність особи, тому передбачається, що компетентності

будуть відображені у додатку до диплому та будуть головною характеристикою отриманої кваліфікації [7; 8; 9].

Як зазначає Ж. Таланова, існує необхідність розроблення галузевих рамок кваліфікацій та стандартів вищої освіти, зокрема в галузі "Державне управління" на основі компетентнісного підходу з залученням партнерів-роботодавців [9, с. 458].

Бухарестське комюніке у 2012 р. встановило основні пріоритети діяльності ЄПВО до 2015 р., разом з тим визначено ключову роль вищої освіти у процесі подолання кризових ситуацій сьогодення. Також зазначається, що саме вища освіта готує креативних, інноваційних, критично думуючих, відповідальних фахівців, що так необхідні для економічного зростання та розвитку демократичного суспільства [3; 12].

Український істеблішмент - політичні діячі та підприємці - взяв чіткий напрям на Європейський вектор розвитку, що потребує рішучих змін, вольових рішень та чіткого плану дій. Затверджено низку нормативно-правових актів, однак це не засвідчує їх дієвості. Усе ж залишаються актуальними питання підготовки фахівців європейського зразка: відсутність чіткого зв'язку з громадянським суспільством, системного безперервного навчання на основі компетентнісного підходу та умов для саморозвитку фахівців і їх академічної та професійної мобільності.

Рівень ефективності функціонування інституту державної служби безпосередньо залежить від професійності її кадрового потенціалу, кваліфікованого добору кадрів, підвищення їх професійної компетентності на основі профільної освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем і досвіду, орієнтації на європейські стандарти та імплементації кращих зразків ефективного державного управління в розвинених країнах Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Вступне слово до Проекту ТЬЮНІНГ - гармонізація освітніх структур у Європі. Внесок університетів у Болонський процес. [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.unideusto.org/tuningeu/.../General_Brochure_Ukrainian_version.pdf.

2. Закон України "Про державну службу" від 17.11.2011 № 4050-VI. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4050-17>.

3. *Луговий В.І.* Підготовка компетентних, конкурентоспроможних фахівців у контексті європейських просторів вищої освіти, досліджень, визнання - найважливіший компонент Стратегії державної кадрової політики / В. І. Луговий // Стратегія державної кадрової політики - основа модернізації країни: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ 31 трав. 2012 р.: до 15-річчя галузі науки "Державне управління". - К.: НАДУ, 2012. - С. 5-6.

4. *Мельник І.* Особливості модернізації професійного навчання в управлінні персоналом державної служби / І. Мельник // Демократичне врядування : науковий вісник. - 2008. - Вип. 2. [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/2008_2/fail/Melnyk.pdf.

5. Модернізація України - наш стратегічний вибір Щорічне послання Президента України до Верховної Ради України. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/416/>

6. Національний план дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава", затверджений Указом Президента України від 12 березня 2012 р. № 187/2012.

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 "Про затвердження Національної рамки кваліфікацій". [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>

8. *Таланова Ж. В.* Реалізація компетентнісного підходу в докторській підготовці: європейський досвід / Ж. В. Таланова // Педагогіка і психологія. - № 3 (64). - 2009. - С. 90-98.

9. *Таланова Ж.В.* Упровадження національної рамки кваліфікацій / Ж. В. Таланова // Стратегія державної кадрової політики - основа модернізації країни: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ 31 трав. 2012 р.: до 15-річчя галузі науки "Державне управління". - К.: НАДУ, 2012. - С. 456-459.

10. Урядовий кур'єр № 96(4740) від 31.05.2012, В. Толкованов "Профілі компетентності - передусім механізм і процедура".

11. TUNING Educational Structures in Europe. [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://www.tuning.unideusto.org/tuningeu/index.php?option=content&task=view&id=210&Itemid=236>.

12. Bucharest Communiqué? [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ehea.info/Uploads/%281%29/Bucharest%20Communique%202012%282%29.pdf>.

13. The European Higher Education Area in 2012: Bologna Process Implementation Report / Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2012.

Ю.Б.Наконечний,
аспірант кафедри управління освітою НАДУ

Основні фази європейських підходів впливу на національні інституційні структури регулювання розвитку фізичної культури

В роздумах на тему Європейського регулювання в сфері розвитку фізичної культури, зважаючи на характер і специфіку регулювання в ЄС, ми зауважили, що процес європейської інтеграції не полягає тільки в уніфікації і впровадженні односторонніх розв'язків, які регулюються європейськими структурами. Європеїзація сприяє швидше локальному розвитку фізичної культури, сприяючи певній автономії країн, які творять сучасну Європу.

Аналіз нормативно - правових джерел нам показує, що Європейський Союз (ЄС) (англ. European Union) є особливою політичною системою, яка постійно розширюється та змінюється. Серед різноманіття визначень Європейського Союзу ми відзначаємо, що це єдине на політичній палітрі світу унікальне політичне об'єднання. Досить часто його називають "Регуляційною державою" (англ. Regulatory State) [3]. Нагадаємо, що з початку 1980-х років європейські уряди були змушені змінити свої традиційні системи управління у відповідь на такі тенденції, як збільшення міжнародної конкуренції та поглиблення економічної та валютної інтеграції в рамках Європейського Союзу. Проте, в галузі національного регулювання сферою фізичної культури країн Єврокарпатського регіону ці тенденції до змін в ЄС спостерігаються дещо пізніше. Стратегічна адаптація до нових реалій призвела до зниження ролі інтервенціоністських держав і відповідне збільшення регулюючої ролі держави в усіх сферах, зокрема в сфері розвитку фізичної культури.

Загалом в Європейському Союзі та країнах Єврокарпатського регіону ми можемо виокремити організаційні структури на мікро, мезо та макрорівні, за впливом на сферу фізичної культури. Ці структури, різні за своєю організаційною будовою, мають певні подібності в тому, який вплив на них мали відповідні рішення Європейського Союзу. Зокрема такий поділ рівнів застосував В. Рува щодо основ організації та управління спортивно-рекреаційними інституціями в республіці Польща [4]. Як показує історичний огляд на макрорівні, в процесі європейської інтеграції спостерігається певний ступінь зацікавлення і впливу організаційних структур ЄС в реалізації політики в сфері фізичної культури. З огляду на зміну характеру впливу ЄС на зміст політики європейських країн у сфері розвитку фізичної культури ми виокремлюємо декілька фаз, зокрема:

1. Фаза зародження ЄС. Відсутність регулюючого впливу на сферу фізичної культури (1948-1951 рр.).

Ця фаза охоплює часовий проміжок від початку нормативного урегулювання ідеї створення ЄС - створення організації в м. Брюкселі (Бельгія) Європейського Руху (англ. European Movement) в 1948 р. до європейських трактатів, котрі регулювали в тій чи іншій мірі створення Європейської спільноти.

2. Фаза активного створення ЄС. Незначний вплив організаційних структур ЄС на сферу фізичної культури (1951-1992 рр.).

Фаза охоплює роки від першого Європейського Трактату - Паризького Трактату - 1951 р., в подальшому Римського Трактату - 1957 р., та Маастрихтського Трактату - 1992 р. і характеризується невеликим зацікавленням організаційних структур ЄС в справах розвитку фізичної культури.

3. Фаза активного розширення ЄС та появи політики ЄС в сфері фізичної культури (1992-2007 рр.).

Ця фаза характеризується появою можливостей впливу на розвиток фізичної культури, закладених в принципах взаємодії в ЄС через підписання Маастрихтського Трактату та по-

дальшого Амстердамського Трактату, який відіграв вирішальну роль в формуванні "Європейської моделі спорту" (Європейська Комісія, 1998). Основним принципом цієї моделі є те, що розвиток фізичної культури в основному опирається на неурядові громадські та спортивні організації, котрі не регулюються державними інституціями. На цьому етапі зауважується також урізноманітнення моделей спорту у країнах Східної Європи, де у порівнянні з більшістю країн Західної Європи, спостерігається більший вплив урядових організацій та правових інструментів регуляційного впливу в сфері фізичної культури.

4. Фаза економічної кризи в ЄС. Активний розвиток політики ЄС в сфері фізичної культури (2007 р. - по сьогодні)

В 2007 році Європейська Комісія видала стратегічний документ в галузі розвитку фізичної культури - Білу книгу про Спорт (англ. White Paper on Sport), де затверджуються дефініції в галузі фізичної культури та підтверджується різноманітність моделей розвитку фізичної культури в ЄС. Стверджується також про неможливість виокремити уніфікованої європейської моделі розвитку фізичної культури на європейському просторі. Даний документ недосконалий з погляду відсутності в ньому продовження принципів закладених в Ніцейській Декларації, яка пропонувала відрегулювати в юридичній площині деякі питання розвитку фізичної культури в ЄС. Хоча, треба віддати належне, що з прийняттям Білої Книги про Спорт спостерігається велике зацікавлення та інтенсифікація змін в національних системах розвитку фізичної культури на всьому просторі ЄС.

Треба відмітити, що деякі автори, зокрема J. Zysko поділяють цей період на більше історичних фаз, враховуючи при цьому не тільки зміни в організаційних структурах ЄС, а й Ради Європи та Європейських Судових органів [2].

Як бачимо з різноманітності структур, які мають безпосереднє відношення до розвитку фізичної культури в Європі, виникає потреба в систематизації та описові цих організацій для адаптації досвіду їх роботи для потреб України.

Різноманітна проблематика, яка вирішується в Європі та її державами-членами через активування національних систем розвитку фізичної культури потребує вивчення для отримання можливостей впровадження добрих практик для України.

Список використаних джерел

1. European sport structure. [Електронний ресурс] - Режим доступу: : <http://www.youth-sport.net>
2. Jolanta Zysko Zmiany we wspolczesnych systemach zarzadzania sportem wyczynowym w wybranych krajach europejskich: I. - Warszawa: AWF, 2008. - 351p.
3. Majone G. The European Community as a Regulatory State / Academy of European Law (ed.), European Community Law, The Hague/Boston/London, Kluwer Law International/Martinus Nijhoff Publishers. - Florence: Academy of European Law, European University Institute, 1994. - V1. - 321-419 p.
4. Ryba B. Podstawy organizacji i zarzadzania instytucjami sportowo-rekreacyjnymi / Boguslaw Ryba; Polska korporacja menedzerow sportu // wydanie II poprawione. - Warszaw: UPJW, 2004. - 26. - P.292.

М.О.Кірова,

*аспірант кафедри управління
охороною суспільного здоров'я НАДУ*

Стан реформування охорони здоров'я в Донецькій області на сучасному етапі розвитку державного управління

Охорона здоров'я належить до тієї сфери державного управління, яка безпосередньо стосується кожної людини. За суспільними оцінками і уявленнями, здоров'я - головний показник соціально-культурного розвитку та якості життя в країні, ефективності системи державного управління в цілому. Саме внаслідок дії цих факторів управляти зазначеною сферою неможливо лише через використання суто адміністративного механізму, що й підтверджується кризовим станом системи охорони здоров'я в Україні.

Питання державної політики щодо забезпечення якості та ефективності діяльності системи охорони здоров'я, досягнення справедливості й доступності у наданні медичної допомоги, поліпшення здоров'я населення надзвичайно актуальні для України на сучасному етапі. Важливим кроком є реформування системи охорони здоров'я з метою забезпечення справедливості та доступності надання медичної допомоги, наближення медичних послуг до безпосереднього споживача, задоволення потреб населення в ефективній медичній допомозі з мінімальними фінансовими витратами, покращення показників здоров'я населення.

На сьогодні діє Закон України від 07.07.2011 № 3612-VI "Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я в Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві" [1], відповідно до якого експеримент в галузі розрахований на 3 роки та спрямований на структурно-організаційне і фінансово-економічне розмежування первинного медико-санітарного рівня, вторинного спеціалізованого, третинного високоспеціалізованого рівнів медичної допомоги з наступним перерозподілом між ними кадрових, матеріальних і фінансових ресурсів.

Пріоритетними напрямками плану реформування на сьогодні є:

- структурна реорганізація системи медичного обслуговування з першочерговим розвитком первинної медико-санітарної допомоги на принципах сімейної медицини;
- перехід від адміністративно-командної моделі управління медичним обслуговуванням до постачання медичної допомоги на договірних (контрактних) умовах;
- зміцнення фінансової бази охорони здоров'я;
- узгодження обсягів державних гарантій щодо надання медичної допомоги з фінансовими ресурсами системи охорони здоров'я;
- формування системи забезпечення і підтримки якості медичної допомоги;
- здійснення активної кадрової політики;
- здійснення раціональної фармацевтичної політики;
- управління перетвореннями в галузі охорони здоров'я [3].

Як відомо, Донецька область є однією з пілотних регіонів, де відпрацьовується нова модель системи охорони здоров'я, що спричинене напрацюваннями області та необхідністю рішення існуючих в зазначеній сфері проблем.

Структурні та організаційні перетворення на первинному рівні дозволили отримати наступні позитивні результати:

- збільшено фінансування первинного рівня на 8,7% за рахунок зміни Формули розподілу видатків на охорону здоров'я, завдяки чому на 1,8% збільшено обсяг видатків на пільгове медикаментозне забезпечення, на 2% - на поліпшення матеріальної бази первинної ланки;
- впроваджено нову модель фінансування первинної ланки за двома кодами економічної класифікації, що дозволило ефективніше управляти фінансовими ресурсами та гнучко приймати управлінські рішення;
- покращена доступність медичної допомоги первинного рівня за рахунок розвитку мережі структурних підрозділів Центрів первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД) і наближення їх до місця мешкання населення (винесено ближче до населення 18 амбулаторій і 1 ФАП);
- покращено транспортне сполучення за рахунок організації додаткових маршрутів з урахуванням розташування ЦПМСД та їх структурних підрозділів, проведено ремонт 221 км доріг;
- покращена якість медичної допомоги за рахунок оснащення медичним обладнанням амбулаторій та ФАПів (придбано близько 4 тис. одиниць медичного обладнання на 34 млн. грн.);
- покращена доступність й своєчасність медичної допомоги за рахунок оснащення амбулаторій та ФАПів санітарним автотранспортом та велосипедами (придбано 470 автомобілів "Нива" і 273 велосипеди на суму 57 млн. грн., у т. ч. 10,2 млн. грн. за рахунок бюджетів міст і районів);
- покращені умови для надання первинної медичної допомоги за рахунок проведення ремонтних робіт (з бюджетів міст і районів виділено 19,3 млн. грн.);
- наближена спеціалізована медична допомога населенню за рахунок організації виїзних прийомів лікарів "вузьких" спеціальностей;
- активно формується електронний реєстр пацієнтів, для чого придбано близько 2 тис. автоматизованих робочих місць лікаря і медреєстратора, 72 сервера на 14 млн. грн., на сьогодні внесені до реєстру близько 50% населення області;

- підвищена заробітна плата медпрацівників первинного рівня за рахунок впровадження системи стимулюючих надбавок до заробітної плати в середньому на 13,6% (лікарів - на 466 грн., середнього персоналу - на 306 грн.);

- у рамках Програми місцевих стимулів житлом забезпечено 6 лікарів, укладені договори між органами місцевої влади та медуніверситетом на навчання 34 фахівців;

- у 2 рази збільшений обсяг підготовки і перепідготовки медичних працівників;

- посилено роботу щодо роз'яснення суті реформи та формування у населення здорового способу життя [2].

Формування єдиної служби екстреної медичної допомоги, передача її до обласної комунальної власності та фінансування з обласного бюджету дозволило:

- усунути залежність надання екстреної медичної допомоги від адміністративної приналежності;

- підвищити оперативність управління службою і, таким чином, раціональніше використовувати її ресурс;

- збільшити на 25,8% витрати на медикаменти на виїзд бригади (з 4 грн. до 15 грн.) та створити запас медикаментів на 3 місяці;

- поповнити парк санітарного автотранспорту на 122 од. (на 30%) за рахунок різних джерел фінансування;

- дооснастити наявний санітарний автотранспорт швидкої медичної допомоги медичним обладнанням (придбано 157 дефібриляторів і 330 ЕКГ-апаратів з можливістю дистанційного консультування);

- збільшити своєчасність доїзду бригад швидкої медичної допомоги до хворих з 79% до 88% [2].

З метою реформування вторинного рівня надання медичної допомоги:

- розроблено план-схеми госпітальних округів з планом перспективного розвитку закладів охорони здоров'я, що надають вторинну медичну допомогу;

- розроблено алгоритм створення госпітальних округів і організація роботи медичних закладів нового типу для чіткості і своєчасності дій;

- з метою відпрацювання механізму створення госпітальних округів, визначення можливих ризиків при реорганізації закладів вторинного рівня області в цілому, ухвалено рішення щодо формування одного експериментального округу, що включає 3 адміністративних території;

- почався процес щодо ініціації розгляду питання на сесіях місцевих рад про передачу установ охорони здоров'я до обласної комунальної власності;

- триває робота із створення мережі перинатальних центрів II рівня (у 2013 році планується створення 3 центрів в великих містах);

- визначено перелік 15 багатопрофільних лікарень для створення на їх базі відділень екстреної (невідкладної) допомоги (ремонт приміщень та оснащення медичним обладнанням) [2].

Що стосується фінансового забезпечення проведення реформування, то з метою часткового врегулювання питання бюджетного фінансування видатків на надання вторинної та первинної медичної допомоги головою облдержадміністрації надані відповідні доручення місцевим органам влади стосовно виділення додаткових коштів з бюджетів міст та районів області на вказані цілі, а також щодо проведення заходів стосовно оптимізації мережі бюджетних установ системи охорони здоров'я.

Станом на 01 січня 2013 року за рахунок власних ресурсів та дотацій з державного бюджету на охорону здоров'я додатково спрямовано 371,5 млн.грн.

Необхідно зазначити, що стан системи охорони здоров'я в Донецькій області за підсумками 2012 року свідчить про те, що на сьогодні одним із першочергових завдань формування державної політики України є необхідність вироблення дієвих механізмів реформування охорони здоров'я з метою забезпечення населення якісною і доступною медичною допомогою. При цьому реформування має бути науково обґрунтованим, охоплювати всі ланки діяльності медичної галузі, враховувати умови і можливості країни в цілому та регіонального і місцевого рівнів зокрема. На наш погляд, головними завданнями, які необхідно виконати на шляху побудови якісної системи охорони здоров'я, є:

- виконання в повному обсязі та у визначені терміни заходів, запланованих Національним планом дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава";

- посилення роботи щодо своєчасного законодавчого забезпечення проведення реформування медичної галузі для запобігання перешкоджання належної діяльності закладів охорони здоров'я у цей період;
- усунення на державному та регіональному рівнях труднощів, з якими стикаються в реальній ситуації медичні заклади [2].

Список використаних джерел

1. Закон України від 07.07.2011 № 3612-VI "Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я в Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.
2. Веб-сайт Донецької обласної державної адміністрації/Реформа медичного обслуговування. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http:// www.donoda.gov. ua/main/ua/2849.htm](http://www.donoda.gov.ua/main/ua/2849.htm).
3. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ на 2010-2014 роки/Комітет з економічних реформ при Президентові України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http:// www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_2.pdf](http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_2.pdf).

І.В.Сініцина,

*аспірант, науковий співробітник
кафедри управління освітою НАДУ*

Проблеми та перспективи державного регулювання інноваційної діяльності вищих навчальних закладів України

Інноваційна діяльність стала невід'ємним напрямком роботи сучасних вищих навчальних закладів України, разом з освітньою і науковою діяльністю. Сьогодні інноваційна діяльність - це реальність сучасних взаємовідносин між наукою, промисловістю і ринком.

В Україні створена важлива законодавча база для здійснення і регулює інноваційної діяльності (близько 70 документів). Формування в Україні інноваційної моделі економічного зростання потребує сприяння держави у створенні та ефективному функціонуванні інноваційної інфраструктури, особливо на міжгалузевому та регіональному рівнях. Створення інфраструктури інноваційної діяльності, комерціалізація результатів НДР, збереження розвинутої мережі малого інноваційного підприємництва є одним із небагатьох шляхів відновлення економіки, розвитку науки і освіти.

Основною метою державного регулювання інноваційної діяльності є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для розвитку та використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсощадних технологій, виробництва та реалізації нових видів продукції.[1]

Згідно чинного законодавства України основними принципами державної інноваційної політики є:

- орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;
- здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;

- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Об'єктами інноваційної діяльності в Україні є:

- інноваційні програми і проекти;
- нові знання та інтелектуальні продукти;
- виробниче обладнання та процеси;
- організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери;
- сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки;
- товарна продукція;
- механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції [2].

Вищі навчальні заклади України здійснюють свою інноваційну діяльність в рамках роботи наукових парків, що створюються на їх базах та ведуть свою діяльність за пріоритетними напрямками розвитку держави, реалізуючи інноваційні проекти і програми та виконуючи науково-дослідницькі роботи.

Серед основних проблемних моментів у забезпеченні інноваційної діяльності в Україні є обмеження інноваційної діяльності як наслідок неефективного державного впливу, зокрема податкових пільг, антимонопольного, патентно-ліцензійного та кон'юнктурного регулювання технологічного оновлення виробництв.[3]

Причинами низької інноваційної активності в Україні, разом з нестачею фінансових та інших ресурсів, недосконалою нормативно-правовою базою, браком належного досвіду в управлінні інноваціями є також відсутність діючого механізму взаємодії ВНЗ та підприємств.

Відсутня системність державного регулювання у створенні мотивацій і механізмів для розвитку інновацій.

Змінити ці тенденції за рахунок купівлі зарубіжних технологій і простого копіювання, зарубіжних організаційно-управлінських рішень неможливо. Необхідно розробити власний підхід - власну систему, в якій будуть взаємодіяти вищі навчальні заклади та комерційний сектор.

Проблема реалізації інноваційного продукту вищих навчальних закладів пов'язана з частковою відірваністю інноваційної діяльності від практичної реалізації на відміну від галузевих науково-дослідницьких установ. У той же час світовий досвід показує, що саме навколо вищих навчальних закладів часто формуються малі інноваційні підприємства, по суті визначають подальший технологічний розвиток економіки.

Основними завданнями для вищих навчальних закладів України є доведення результатів інноваційних розробок до кінцевого комерційного результату, залучення для експертів з інновацій, забезпечення зацікавленості всіх учасників інноваційного процесу в кінцевому результаті, визначення умов отримання максимального ефекту від реалізації інноваційного продукту, як "точку гармонійності" між виведення інновації на ринок по відношенню до конкурентів і ступенем досконалості пропонованої інновації, контроль інтелектуальної власності [4].

Список використаних джерел

1. *Марцин В.С.* Основи наукових досліджень: Навч. посібн. / Марцин В.С., Міценко Н.Г., Даниленко О.А.- Л.: Ромус-Поліграф, 2010.- 128 с.
2. Управление инновационными проектами: [учебн. пособие/под ред. В.Л. Попова]. - М.: ИНФРА-М, 2009. - 336 с.
3. Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Проект "Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки" [Електронний ресурс] - <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
4. *Лєновицька О.* Шлях до професіоналізму у вищій освіті [Електронний ресурс] /О. Лєновицька/"Дзеркало тижня. Україна". - 2011.-№20. http://dt.ua/EDUCATION/shlyah_do_profesionalizmu_u_vischiy_osviti-82153.html

Взаємодія державних органів з громадськістю у сфері освіти в умовах демократизації суспільства

Демократичні перетворення, що відбуваються в Україні впродовж двох десятиліть, внесли суттєві корективи у взаємовідносини влади і громадськості, сформували принципово нові для української дійсності форми управління, соціальні інституції та структури. Як зазначає І.В.Пантелейчук, суспільно-політичні, соціально-економічні та культурні трансформації в державі потребують налагодження такої взаємодії між інститутами державної влади та громадськості, засадами для якої є довіра, конструктивна співпраця, партнерство. У зв'язку з цим питання ефективності і результативності процесу взаємодії громадян і органів державної влади має визначальне значення в розбудові громадянського суспільства.

Після здобуття Україною незалежності, перебудови всіх ланок суспільного життя на демократичні рейки, актуалізувалася ідея залучення громадськості до управління. Посилення впливу громадськості на суспільні процеси, на формування й реалізацію державної політики є важливим чинником становлення та розвитку громадянського суспільства. Адже, без безпосередньої участі громадськості неможливо досягти повноцінної демократії; без участі в управлінні громадян демократія атрофується [4, с. 133].

Як зазначають [7] науковці важливим зовнішнім чинником активізації громадської участі стають сучасні глобалізаційні процеси і зміни, яких зазнає людство в контексті нової хвилі трансформаційних процесів, що їх започаткувала 1929 року "велика депресія" в країнах трансатлантичного ареалу. Перехідний стан країн, що нині стають на шлях плюралістичної демократії і ринкових засад господарювання, є надто чутливим до зовнішнього втручання. І тому цей зовнішній вплив на розвиток національних систем державного управління з боку світових лідерів багато в чому посилює їх нестабільність та загрозу повернення генетично ранніх - архаїчних, традиційних форм громадсько-політичних практик.

Одним з аспектів протистояння загрозам у народжуваних постмодерних суспільствах є налагодження діалогу між державою та громадянином. Передусім йдеться про діалог між громадянами, між гілками влади, між політичними партнерами, а також між культурами та цивілізаціями. Останнє стосується викликів сучасних глобалізаційних процесів, вміння людей вписатися в їх стандарти. У контексті такого діалогу формується сфера взаємної соціальної згоди між людьми, виробляється новий контекст соціальних цінностей, вибудовується нова структура спільних дій суб'єктів суспільно-громадської практики, конкретизується модель їх партнерської взаємодії.

Іншими чинниками, які справили значний вплив на управлінську діяльність і принципи її реалізації, стали соціально-економічні трансформації в українському суспільстві. Ринкові відносини спричинили інноваційні процеси у функціонуванні навчальних закладів, що також висунуло потребу зміни традиційних поглядів на його сутність. Сьогодні вже зрозуміло, що стійкого розвитку як країни у цілому, так і окремих галузей суспільного життя можна досягти лише завдяки реформам, орієнтованим на інновації, зокрема впровадження демократичних засад управлінської діяльності у тісному зв'язку з децентралізацією надання послуг [8].

Форми взаємодії, які виникають між об'єднаннями громадян та органами державної влади різноманітні, які залежать від конкретного виду органів державної влади та профілю діяльності об'єднань громадян. До того ж вони неодмінно вдосконалюються та стають дедалі більш різноманітнішими [4].

Разом з тим, розглядаючи взаємодію органів державного управління з громадськістю у сфері освіти, варто зазначити, що форми такої взаємодії мають дещо обмежений характер. Наприклад, такі форми як участь у виборах; участь у референдумах; участь у діяльності політичних партій навряд чи можуть стосуватися сфери освіти. Однак, така участь може бути опосередковано торкатися освітніх справ, наприклад, вибори сільського, селищного, міського голів та відповідних місцевих рад, серед делегованих повноважень яких важливе місце посідають питання розвитку освіти.

У сфері освіти переважають такі форми взаємодії: задоволення інформаційного запиту про діяльність органів виконавчої влади; участь органів державної влади у створенні і діяльності об'єднань громадян; державна допомога; надання послуг (обмін інформацією, партнерство, консультації); інформування; консультування; партнерство; громадські слухання, бюджетні слухання, опитування громадської думки та дорадчі громадські ради або комітети.

Основними завданнями державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні відповідно до Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012 є:

- сприяння становленню та розвитку мережі інститутів громадянського суспільства у багатоманітності їх форм;

- налагодження ефективної взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

- забезпечення участі громадянського суспільства та його інститутів у процесах формування і реалізації державної, регіональної політики;

- впровадження європейських підходів до питань делегування інститутам громадянського суспільства окремих функцій держави щодо реалізації державної політики в гуманітарній та соціальній сферах.

Разом з тим, ефективність взаємодії органів державного управління і громадськості в системі освіти можна забезпечити лише за умови їх солідарності і згоди. Якщо останні відсутні, стосунки можуть існувати, але вони будуть носити характер опозиційних, антагоністичних і не приведуть до взаємодії [5 с. 186].

Список використаних джерел

1. Акинфиева Н.В., Владимирова А.П. Государственно-общественное управление образовательными системами. - Саратов: Приволжское книжное издательство, 2001. - 54 с.

2. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства : роз'яснення Міністерства юстиції України від 03.02.2011. - Електронний ресурс - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/p0018323-11>

3. Бабінова О.О. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю: теоретико-методологічний аспект: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Національна академія держ. управління при Президентові України. - К., 2006. - 20 с.

4. Гаєва Н.П. Форми взаємодії органів державної влади і об'єднань громадян: теоретичний аспект, с. 133-140.

5. Гаєвська Л.А. Розвиток державно-громадського управління загальною середньою освітою в Україні (друга половина ХІХ - початок ХХ століття) : дис... докт. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Національна академія держ. управління при Президентові України. - К., 2010. - 485 арк.

6. Глубоченко К.О. Функціонування механізмів взаємодії органів державної влади з громадськістю в системі державного управління

7. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / Уклад.: д-р соц. н., проф. Е.А. Афонін, к. і. н., доц. Л.В. Гонюкова, к. н. з держ. упр., доц. Р.В. Войтович. - К., 2005. - 250 с.

8. Громадянське суспільство і влада. Урядовий веб-сайт : http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/news/article/show/11

А.Г.Шошова,
аспірант кафедри управління освітою НАДУ

Роль органів державного управління освітою в організації інклюзивного навчання

Інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку в соціокультурне та загальноосвітнє середовище нині є надзвичайно актуальною проблемою. Переосмислення суспіль-

ством ставлення до дітей з порушеннями в розвитку, визнання їхніх прав на здобуття освіти, окреслення пріоритетних цілей, завдань, підходів в галузі державного управління освітою зумовлює необхідність визначення оптимальних умов навчання таких дітей, прогнозування поступу інклюзивних процесів у загальноосвітніх закладах.

В основу освітніх інновацій покладено концепцію "цілісного підходу", яка відкриває шлях до реалізації прав і можливостей кожній людині і, насамперед, передбачає рівний доступ до здобуття якісної освіти. Відбувається перехід від ізоляції до інклюзії, яка поєднує в собі поняття комплексності, предметності та визнається вченими і практиками як принцип організації процесу навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітньої школи. Основна ідея інклюзивної освіти: від інтегрування у школу - до інтегрування в суспільство, основний принцип інклюзивного навчання - якомога менше зовнішньої та якнайбільше внутрішньої диференціації [1].

Інклюзія базується на концепції "нормалізації", ідеї життя і побуту людей з обмеженими можливостями, більш наближеного до умов і стилю життя усієї громади. Принципи "нормалізації" закріплені низкою міжнародних правових актів (Декларація ООН про права розумово відсталих (1971), Декларація про права інвалідів (1975), Конвенція про права дитини (1989) та ін.).

Для всебічного та системного підходу у забезпеченні рівних можливостей та реалізації конституційних прав цією категорією громадян, створення сприятливих соціально - економічних, медичних, психологічних, організаційних умов для їх інтеграції у суспільне життя Кабінетом Міністрів України було розроблено низку документів, які стосуються запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах України.

Вперше в Україні Законом України від 06 липня 2010 року № 2442-VI "Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу" врегульовано питання про інклюзивне навчання у загальноосвітніх навчальних закладах та про навчально-реабілітаційні центри, як новий тип навчального закладу для дітей з особливими потребами.

Відповідно до Концепції інклюзивної освіти, схваленої колегією Міністерства освіти і науки України (протокол від 20.08.2010 р. № 8/1-2) та затвердженої наказом Міністерства освіти і науки від 01.10.2010 № 912, розроблено Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872. Міністерством розроблено методичні рекомендації його реалізації.

Наказом МОНмолодьспорту від 16.08.2012 № 920, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 5 вересня 2012 р. за № 1502/21814, затверджено Положення про навчально-реабілітаційний центр.

Проте, в Україні державна політика стосовно дітей з порушеннями психофізичного розвитку потребує суттєвих коректив відповідно до змін, які зумовлені як внутрішніми, так і глобальними чинниками. Наразі соціальна політика держави залишила поза увагою такі психолого-педагогічні чинники, які стосуються соціальної адаптації, комунікації, рекреації, психологічного супроводу дітей-інвалідів.

Про рівний доступ до якісної освіти наголошується в Конституції України, законах України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про основи соціальної захищеності інвалідів України", "Про охорону дитинства" та ін. Окремі державно-правові акти спрямовані на створення соціально-економічних умов для інтеграції в суспільство дорослих і дітей з особливостями розвитку, зокрема, Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття), Державна програма "Діти України" тощо [2].

Втім, на сьогодні в Україні спостерігається парадоксальна, але, в цілому, типова для трансформаційного періоду ситуація, що характеризується наявністю законодавства, яке декларує права дітей з особливими потребами на розвиток, здобуття освіти, соціальну інтеграцію, і, водночас, не вказує практичних механізмів їх реалізації. Державна соціальна політика значною мірою зорієнтована на сегрегацію та ізоляцію дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Філософія інклюзивної освіти базується на переконаннях у необхідності зміни освітньої парадигми - реформуванні шляхом об'єднання двох традиційних систем (спеціальної і масової освіти) в єдину освітню систему.

Інклюзія передбачає наявність, створення не тільки середовища, а й спеціально розроблених методик та надання необхідної підтримки учням зі спеціальними освітніми потребами, що перебувають у масових загальноосвітніх школах і школах місцевих спільнот. Головний критерій, за яким має відбуватися навчання всіх школярів з особливостями розвитку, є повне задоволення навчальних потреб учнів.

В основі концепції інклюзії лежить принцип дотримання прав дитини на здобуття якісної освіти. Це закономірний етап розвитку системи спеціальної освіти, пов'язаний з переосмисленням суспільством і державою ставлення до неповносправних, з визначенням їхнього права на одержання рівних з іншими можливостей в різних галузях життя, в тому числі й освіти.

Список використаних джерел

1. Будяк Л.В. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник для керівників загальноосвітніх навчальних закладів / Колупаєва А.А., Будяк Л.В. // Інклюзивна освіта в педагогіці і практиці діяльності шкіл. Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір України. - Розділ 1. - К., 2007. - С. 29-37.

2. Будяк Л.В. Впровадження інклюзивного навчання при проведенні реформування в Україні / Колупаєва А.А., Будяк Л.В. // Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі: Тези доповідей. - К.: Університет "Україна", 2008. - 718 с. - С. 5-7.

С.В.Володарець,

аспірант кафедри управління освітою НАДУ

Проблеми державного управління системою підготовки робітничих кадрів з урахуванням євроінтеграційного вибору України

У сучасних умовах розвитку національної економіки та орієнтації України на євроінтеграцію, з особливою гостротою постає проблема підготовки кваліфікованих робітничих кадрів. В умовах ринку праці система підготовки робітничих кадрів, як його інфраструктура, має забезпечувати відповідність попиту й пропозиції на робітничі кадри й додержання принципу ефективної зайнятості. Це обумовлює необхідність вироблення та впровадження дієвих механізмів державного управління системою підготовки робітничих кадрів на національному й особливо на регіональному рівнях [5].

Необхідність реформування системи підготовки робітничих кадрів з огляду на ті зміни, які відбулися у період низки світових економічних криз та відповідно до змін, що відбуваються на світовому, європейському та національних ринках праці, обумовлюють суттєву зміну ролі держави та органів державної влади, які покликані забезпечувати соціальний захист населення і сприяти розвитку економічної сфери держави. У кожній країні ці питання вирішуються по-своєму, але вивчення досвіду зарубіжних країн і його врахування при розробці дієвих моделей державного управління підготовкою робітничих кадрів в Україні та удосконаленні механізмів його здійснення з врахуванням вимог сьогодення і перспектив розвитку, є важливим.

Експерти Всесвітнього Банку зазначають, що останнім часом сформувався уявлення про нову роль системи професійної підготовки робітничих кадрів, хоча основні заходи з її реформування у більшості країн ще попереду. Наприклад, ще у Конвенції про технічну і професійну освіту, яку прийняла Генеральна Конференція Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (1989 р.), визнано, що "...швидкі темпи технічного, соціального й економічного розвитку істотно загострили необхідність розширення і поліпшення технічної і професійної освіти, наданої як молоді, так і дорослим". Конвенція містить висновок про те, що "технічна і професійна освіта відповідають глобальній меті, що полягає в розвитку як окремих людей, так і суспільств. Вона охоплює усі форми і рівні змісту навчання, включаючи і доповнюючи загальні знання, вивчення техніки і відповідних дисциплін, отриманих практичних навичок, "ноу-хау", формування відносин і розуміння питань, які стосуються професії в різних аспектах соціального життя" [4].

У цьому контексті цікавим є досвід європейських країн по розвитку системи підготовки робітничих кадрів з огляду на потреби виробництва, необхідність вирішення проблем мігрантів,

безробіття, зайнятості населення в умовах кризової ситуації. Останнім часом Європейський Союз (ЄС) докладє чимало зусиль до розширення європейського освітнього простору, реалізуються різноманітні освітні проекти, метою яких є підсилення уваги держав-учасниць до означених проблем, розробка й проведення відповідних заходів [2]. Окрім того, ЄС було прийнято низку рішень, які спрямовані на розв'язання проблем у сфері підготовки робітничих кадрів і професійно-технічної освіти. Серед цих документів особливого значення набули два програмних документа - Барселонська програма "Детальна робоча програма з досягнення цілей системи загальної та професійної освіти в Європі до 2010 р." (2001 р.) і Копенгагенська декларація "Декларація про посилену європейську кооперацію в галузі професійно-технічної освіти" (2002 р.), які визначають довгостроковий, стратегічний розвиток цієї системи і, зокрема, становлення європейського освітнього простору. Програма "Детальна робоча програма з досягнення цілей системи загальної та професійної освіти в Європі до 2010 р." визначила такі три стратегічні цілі:

1. Підвищення якості і ефективності систем загальної та професійної освіти в ЄС. Досягнення у галузі середньої та професійної освіти найвищої якості й перетворення Європи, у світовому масштабі, на визнаний еталон якості і значущості освітніх систем і навчальних закладів загальної та професійної освіти.

2. Полегшення доступу до професійної освіти для всіх. Системи загальної та професійної освіти у Європі будуть уніфікованими до такого рівня, коли громадяни зможуть вільно пересуватися в межах цих систем і використовувати переваги їхнього різноманіття. Посвідчення кваліфікації, знань і навичок, які були отримані де-небудь у ЄС, дійсні на території Європейського співтовариства й можуть бути використані для подальшої освіти та підвищення кваліфікації. Громадяни країн ЄС будь-якого віку мають доступ до навчання протягом усього життя.

3. Відкритість змісту систем загальної та професійної освіти.

У цьому документі також підкреслено, що Європа відкрита для взаємовигідного співробітництва з усіма іншими регіонами і повинна стати головною метою студентів, викладачів і дослідників з інших регіонів світу [1].

Виконання означених та інших програмних документів ЄС країнами-учасницями позитивно відобразилося на якості підготовки робітничих кадрів у розвинених європейських країнах. Висока ефективність системи підготовки робітничих кадрів у країнах ЄС зумовлюється структурою її управління. Вона має, як правило кілька рівнів: національний, регіональний, муніципальний, рівень навчання на виробництві та підприємстві. Кожний з цих рівнів має свою специфіку, яка враховується у побудові управлінської вертикалі та горизонталі. Значна роль належить місцевим громадам та органам місцевого самоврядування у вирішенні питань організації та якості підготовки робітничих кадрів та регулювання регіонального й локального ринків праці. Цей досвід управлінської діяльності країн ЄС є дуже цінним для України, оскільки пропонує дієві підходи до вирішення багатьох проблем, що пов'язані з розвитком регіонального і локального ринків праці, встановленню розумного балансу між попитом і пропозицією робочої сили, вирішення низки соціальних проблем, економічним розвитком регіонів тощо.

Підсумовуючи слід зазначити, що у кожній з розвинених європейських країні склалася своя оригінальна національна система підготовки робітничих кадрів. Ці системи різняться між собою, але можна виділити й певні спільні риси та тенденції, які по суті стали відповіддю на виклики розвитку сучасного суспільства. Серед таких спільних рис і тенденцій слід назвати:

- перехід до ступеневої системи професійно-технічної освіти, яка максимально наближена до вимог виробництва.

- визначення кваліфікаційних рівнів для працівників робітничих кадрів, що передбачає диференціацію у навчанні молоді та працюючого персоналу;

- суттєва модернізація змісту, форм і методів підготовки робітничих кадрів для задоволення підвищеного попиту ринку праці на робітничі кадри середньої-спеціальної та вищої кваліфікації з повною середньою освітою;

- підвищення ролі професійного орієнтування молоді і дорослого населення у формуванні й відтворенні робочої сили;

- активізація системи освіти дорослих, яка діє в межах неперервної освіти й орієнтована на надання можливостей кожній особі найповніше реалізовувати свій життєвий і професійний потенціал упродовж життя;

- широке соціальне партнерство у підготовці робітничих кадрів відповідно потреб національного, регіонального і місцевого (локального) ринків праці й перспективи розвитку регіонів, що спрямоване на зміцнення місцевих громад, їх економічну та соціальну стабільність і подальше процвітання;

- підвищення ролі держави та органів державного управління у регулюванні ринку праці й гармонізації відносин між ринком праці та ринком освітніх послуг, розроблення нових підходів до удосконалення системи професійно-технічної освіти, освіти безробітного і незайнятого населення, дорослих людей, створення дієвих моделей фінансування підготовки робітничих кадрів із залученням роботодавців і широких громадських кіл, удосконалення законодавчої бази системи підготовки робітничих кадрів.

Означені тенденції розвитку системи підготовки робітничих кадрів і управління нею у країнах ЄС багато у чому відповідають реаліям функціонування даної системи й в Україні. Тому, досвід цих країн є важливим у розробці заходів з реформування системи підготовки робітничих кадрів в Україні.

Список використаних джерел

1. Детальна робоча програма з досягнення цілей системи загальної та професійної освіти в Європі до 2010 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/vocational>

2. Международная стандартная классификация образования 2011 г. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/UNESCO_GC_36C-19_ISCED_RU.pdf

3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / за заг. ред. В. Г. Кременя ; НАПН України. - К. : Пед. думка, 2011. - 304 с. (До 20-річчя незалежності України).

4. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: монографія // [за заг. ред. Н.Г.Ничкало, В.О.Кудіна]. - Черкаси: Вибір, 2002. - 322 с.

5. Стратегія державної кадрової політики на 2012 - 2020 роки, затверджена Указом Президента України від 1 лютого 2012 року №45/2012. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>.

А.С.Трегубенко,

аспірант кафедри управління освітою НАДУ

Управління вищою освітою в Україні: стратегічний аспект

На сучасному етапі розвитку державного управління вищою освітою, остання виступає стратегічним ресурсом, який у свою чергу, дозволяє пришвидшити соціально-економічний, культурний і духовний розвиток суспільства. Разом з тим, розуміння управління вищою освітою як систему стратегій і механізмів їх запровадження дозволить поліпшити рівень добробуту та соціальної захищеності громадян, забезпечити досягнення національних інтересів, зміцнити авторитет України на міжнародній арені та сформувати позитивний імідж нашої держави.

Дослідження системи управління вищою освітою набирає все більшої ваги й потребує глибокого системного реформування всього освітнього поля, основною метою при цьому має виступати збереження її потенціалу та приведення у відповідність із найновішими світовими досягненнями сучасної науки.

Переосмислення механізмів функціонування системи вищої освіти у призмі стратегічного управління дає змогу більш глибоко дослідити очікувані результати діяльності вищої школи.

Досліджуючи державне управління вищою освітою, слід зазначити, що найбільшого розвитку поняття стратегічного управління отримало у працях таких зарубіжних вчених як: І. Ансофф, Х. Аренд, Л. Бйорланд, А.Дж. Стрикелд, А.А. Томпсон, М. Рітгер та інші. Визначний внесок у формування та розвиток деяких аспектів поняття стратегічного управління освітою зробили вітчизняні науковці: В.Б. Авер'янов, С.А. Калашнікова, В.Г. Кремень, С.В. Крисюк, І.Ф. Курас, В.І. Луговий, В.К. Майборода, І.Ф. Надольний, С.М. Ніколаєнко, Н.Г. Протасова, М.І. Пірен, Ж.В. Таланова та інші.

Світовий досвід управління системою вищої освіти свідчить про те, що для освітнього простору України першочерговим завданням виступає збереження її потенціалу та приведення у відповідність із найновішими світовими досягненнями сучасної науки. Це зумовлює перебування системи функціонування вищої школи, її управління на основі держави, адекватної сучасним вимогам.

Водночас, спираючись на світову практику управління вищою освітою передових країн, постає завдання привести у відповідність вимогам сьогодення і нормативно-правове поле. Для національної системи вищої освіти першочергове значення в розв'язуванні існуючих проблем має створення і впровадження нової законодавчо-нормативної бази на всіх рівнях її функціонування, забезпечення системності, цілісності, неперервної освіти на основі вдосконалення її структури, змісту, моніторингу якості запровадженням на всіх рівнях державних освітніх стандартів, створенням надійного правового, соціального та економічного захисту і стимулюванням розвитку освітніх систем, навчальних закладів [3, с. 50]. Разом з тим, Україна на шляху впровадження стратегічного управління освітою вже досягла певних результатів, прийнявши "Національну стратегію розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки". [7, с. 2]. Остання визначає основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрову і соціальну політику і складає основу для внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, управління і фінансування, структури та змісту системи освіти [7, с. 2].

Державне управління вищою освітою в Україні є автономною частиною єдиної цілісної системи теорії і практики державного управління, що розвивається й функціонує в єдності з іншими напрямками цієї системи й відповідає певним орієнтаціям суспільного життя. Процес становлення й розвитку системи державного управління вищою освітою має багатовимірну структуру, що забезпечує її існування, функціонування, постійне удосконалення в соціально-культурному середовищі. Цей процес зумовлений як закономірностями розвитку теорії і практики державного управління, функціонування вищої школи, так і еволюцією суспільства, що різними шляхами впливає на розвиток цієї системи й може бути представлений як послідовні етапи, якісно відмінні один від одного [4, с. 74]. Дослідження закономірностей, принципів і тенденцій розвитку державного управління вищою освітою можливе, якщо розглядати його як систему державного управління.

Модернізація структури вищої освіти передбачає проведення ряду реформ. При цьому проводити їх необхідно виважено, щоб зберегти національні надбання та запобігти руйнації національної системи вищої освіти.

Демократичні трансформації в Україні об'єктивно зумовлюють необхідність реформування системи управління вищою освітою в Україні. Одним із важливих інструментів такого реформування є розробка та запровадження механізмів стратегічного управління, які б слугували вирішенню значної низки проблем актуальних для діяльності системи вищої освіти України на сучасному етапі розвитку. Аналіз соціально-політичної ситуації є важливою складовою стратегічного управління як інструменту розвитку діяльності системи вищої освіти, оскільки дозволяє з'ясувати різні форми впливу на функціонування системи державного управління. До таких форм впливу належать: економіка, правове регулювання та управління, політичні процеси, природне середовище і ресурси, соціально-культурні фактори розвитку суспільства, науково-технічний і технологічний розвиток суспільства, комунікативні інфраструктури [3, с. 56].

Стратегічна роль системи державного управління освітою, покликана забезпечити ефективність, раціональність та оптимальність функціонування системи вищої освіти. Саме тому, до пріоритетних напрямів досліджень такого спрямування, слід віднести стратегічні методи діяльності управлінського персоналу системи освіти, добір персоналу, що відповідає саме тому типу стратегії, якому доцільно надати перевагу в контексті забезпечення ефективності державного управління системою вищої освіти. При цьому, необхідно враховувати, що державно-управлінський потенціал не тільки є активним ресурсом і рушійною силою реалізації стратегії забезпечення ефективності стратегічного управління вищою освітою, але й бере безпосередню участь у її розробленні. Тобто, з одного боку, від рівня підготовки персоналу залежить якість розробленої стратегії, з іншого, професіоналізм персоналу та вміння його використання зумовлює ефективність її реалізації.

Стратегічне управління є важливим методологічним та практико-прикладним інструментом реформування системи вищої освіти. Саме тому, його основною метою має стати забезпечення інноваційних підходів у діяльності системи вищої освіти, у такий спосіб, аби вони гарантували розвиток даної системи. Виходячи із цього, стратегічне управління як інструмент реформування вищої освіти України має забезпечувати раціональний розподіл функціональних повноважень у такий спосіб аби ефективно просувати нововведення та змін у вищій освіті, сприяючи їй системному розвитку. Це, дозволить пришвидшити адаптацію системи вищої освіти до нових умов суспільно-політичного та економічного розвитку, а відтак запропонувати новий варіант стратегії ефективного розвитку вищої освіти.

Отже, на сучасному етапі розвитку державного управління у сфері освіти особливої уваги заслуговує саме аналіз його стратегічного аспекту, оскільки останній зумовлен необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європейський і світовий освітній простір.

Список використаних джерел

1. Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України; за ред. В.Г.Кременя. - К., 2009. - 186 с.
2. Виступ Президента України Віктора Януковича із щорічним посланням до Верховної Ради України [Електронний ресурс]: 7 квітня 2011 р. - Електрон. дані. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/19736.html>
3. Григанська С. В. Розробка заходів розвитку вищої освіти в Україні / С. В. Григанська // Держава та регіони. Серія: Державне управління. - 2008. - № 2. - С. 50-54.
4. Драган І. О. Концепція управління освітою в Україні / І. О. Драган // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. - 2007. - № 4. - С. 73-76.
5. Кремень В. Г. Як нам реорганізувати освіту / В. Г.Кремень // Дзеркало тижня. - 2011. - 9-13 квітня (№ 13). - С. 12.
6. Матвієнко П. В. Оцінка ефективності державного управління системою освіти та науки в регіонах України / П. В. Матвієнко // Економіка та держава. - 2007. - № 7. - С. 56-62.
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] - Електрон. дані. - Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
8. Про заходи щодо забезпечення ефективної реалізації програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада" [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 21 грудня 2010 р. № 1154/2010. - Електрон. дані. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1154/2010>

І.В.Білоус,

головний спеціаліст з акушерства та гінекології Головного управління охорони здоров'я та медицини катастроф Черкаської облдержадміністрації, аспірант кафедри управління охороною суспільного здоров'я НАДУ

Механізми державного регулювання щодо попередження соціального сирітства на регіональному рівні

Вагомими показниками загальносоціального благополуччя країни є стан здоров'я населення та рівень соціального сирітства, які відображають характер соціально-економічного розвитку держави. Українська держава визнає дитинство важливим етапом життя людини й конституційно гарантує соціально-правовий захист дітей. Соціалізація дітей сьогодні відбувається в умовах зміни системи цінностей та орієнтацій. Понад 70% українських дітей живуть у сім'ях із низьким рівнем доходів. Саме ця категорія дітей є найбільш незахищеною. Тому перед суспільством постають нові завдання щодо виховання дітей, опікування ними державою.

З метою ефективного досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття № 4 та № 5, Всесвітньою організацією охорони здоров'я було вирішено запровадити систему планування сім'ї, принципів безпечного материнства в країнах світу. Реалізація цих заходів призведе до попередження небажаної вагітності та соціального сирітства. Поняття "безпечне материнство" розглядається, як соціальна політика держави, спрямована на збереження здоров'я жінок та дітей від зачаття до завершення першого року життя дитини.

Починаючи з 1995 року кількість соціальних та біологічних сиріт в Україні, які перебувають у дитячих будинках, будинках дитини та в будинках-інтернатах, збільшилася в 1,5 рази. У 2012 році з 8,96 млн. дітей біля 65 тисяч живуть у державних дитячих інтернатних закладах. Це означає, що кожна 137 дитина не має справжнього дому, батьківської опіки та люблячої родини. Основні напрями соціальної політики щодо охорони дитинства в Україні були визначені в рамках державних програм. Державна система опіки над дітьми-сиротами структурована таким чином, щоб утримувати таких дітей від народження до повноліття [4, с.6].

Україна ратифікувала Міжнародну конвенцію про права дитини, в якій зафіксовано право дитини на повноцінне і достойне життя [1]. Ці ж положення зафіксовані і в основному Законі нашої держави - Конституції (ст. 51). Але практична реалізація конституційних норм, інших нормативних актів, що спрямовані на поліпшення становища дітей в Україні, має серйозні перешкоди, спричинені реформуванням суспільного устрою, негативними процесами у сфері економіки, освіти, охорони здоров'я, культури тощо. Це призводить до такого катастрофічного явища, як демографічна криза та соціальне сирітство.

Соціальне сирітство - це соціальне явище, спричинене ухиленням або відстороненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини. Соціальні сироти - особлива соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних та морально-психологічних причин залишились сиротами при живих батьках [3].

Суттєвою тенденцією останніх років в Україні є процес розмивання системи поведінкових норм у сфері шлюбу і сім'ї, а також уявлень про зміст сімейних обов'язків, процес відокремлення сім'ї від батьківства. Причинами соціального сирітства в Україні є: низький матеріальний рівень життя багатьох сімей, відсутність постійного житла; безробіття обох чи одного з батьків; асоціальний спосіб життя одного або обох батьків, різноманітні форми насильства щодо дітей у сім'ї [2].

Механізми державного регулювання, спрямовані на зменшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування наступні: підвищення рівня матеріального забезпечення населення, що можливе за умов створення робочих місць та адекватного життєвим потребам розміру оплати праці; реалізація соціальних програм щодо матеріальної та соціальної підтримки сімей з дітьми, молодих сімей, неповних сімей; соціальна політика, спрямована на піднесення сімейних цінностей, формування культури сім'ї, виховання в батьків відповідальності за виконання батьківських обов'язків; боротьба з алкоголізмом та наркоманією.

Розглянемо реалізацію механізмів державного регулювання щодо соціального сирітства на регіональному рівні на прикладі Черкаської області. Причини направлення дітей до обласного будинку дитини: залишені в пологовому стаціонарі, підкинуті, відмова матері, позбавлення батьківських прав, вилучені з сім'ї за рішенням суду, тимчасове утримання в зв'язку з скрутним матеріальним становищем сім'ї та складними побутовими умовами. Відповідно до статистичних даних можна зробити висновок, що у 2009-2012 роках у порівнянні з 2006-2008 роками в області кількість дітей, переданих під опіку держави, незначно зменшилась. Разом з тим, змінилась структура причин направлень дітей до будинку дитини: на 30% збільшилась кількість дітей на тимчасовому утриманні за пропорційного зменшення залишених дітей.

Велика кількість неповнолітніх жінок без родинної підтримки через обставини, що склалися, змушені позбутися небажаної вагітності або відмовитися від дитини вже в пологовому будинку. З огляду на їх юний вік, відсутність професії, а як наслідок - неможливість утримувати дитину і себе, вони не мають альтернативи, навіть за бажання виховувати дитину. Відповідно до Указу Президента України "Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей" з 2006 року в усіх регіонах України створено соціальні центри матері та дитини для тимчасового проживання жінок на сьомому - дев'ятому місяці вагітності та матерів з дітьми віком від народження до 18 місяців, які опинились в складних життєвих обставинах, що перешкоджають виконанню

материнського обов'язку [5]. В Черкаській області такий центр було створено в жовтні 2010 року у м. Каневі. Протягом 2012 року там перебувало 10 пар мати-дитина з регіонів області, які опинились у важких життєвих обставинах, їм надавались різні соціальні та медичні послуги. Таким чином, відбувається профілактика соціального сирітства, адже більшість із цих вагітностей була небажана.

Державна програма "Репродуктивне здоров'я нації на період до 2015 року" (далі ? Державна програма) передбачає комплекс заходів для розв'язання проблем у сфері репродуктивного здоров'я населення України. Виконання Державної програми надасть змогу знизити частоту абортів у жінок репродуктивного віку та підлітків, знизити показник підліткової вагітності, підвищити використання надійних сучасних засобів запобігання небажаній вагітності на 20%.

Важливим є взаємодія фахівців різних спеціальностей та міжнародних і неурядових організацій щодо надання послуг з планування сім'ї. В якості прикладу розглянемо співпрацю Черкаської обласної державної адміністрації з американською Агенцією з міжнародного розвитку (USAID) за фінансування якої в області з 2008 року працюють проекти "Разом до здоров'я", "Здоров'я матері та дитини" та з 2011 року ? програма "Здоров'я жінок України", за фінансової підтримки USAID. Проекти працюють в наступних напрямках: покращення професійних навичок та поведінки медичних працівників, які надають послуги у системі безпечного материнства, поліпшення знань клієнтів, їх ставлення до споживання товарів та послуг з планування сім'ї, підвищення рівня доступності для населення контрацептивних засобів. Було надано для населення Черкаської області різних контрацептивних засобів на загальну суму 450 тис. грн., які розповсюджені серед населення медичними закладами області, що надають послуги з планування сім'ї. Аналіз статистичних показників свідчить, про пряму залежність рівня абортів від використання засобів контрацепції в Черкаській області, про ефективність реалізації механізмів державного регулювання щодо безпечного материнства, що в свою чергу призводить до відповідального батьківства та попередження соціального сирітства.

За результатами проведеного дослідження можна дійти наступних висновків.

Прагнення України увійти в Європейський союз неможливе без реалізації механізмів державного регулювання, що сприятимуть підтриманню соціальної стабільності в суспільстві, створенню умов для зростання добробуту населення, забезпечення належного рівня та якості життя населення, чіткого виконання соціальних ініціатив Президента України, контролю за дотриманням чинних нормативних документів стосовно попередження соціального сирітства.

Діяльність в Україні міжнародних організацій стосовно створення умов безпечного материнства, впровадження системи планування сім'ї та збереження репродуктивного здоров'я населення призвело до зниження кількості абортів, підвищення народжуваності. Надання контрацептивів у якості гуманітарної допомоги бідним прошаркам населення, що передбачено заходами Державної програми, сприяє зменшенню показника небажаної вагітності та соціального сирітства. Яскравим прикладом є співпраця органів виконавчої влади Черкаської області з міжнародною організацією USAID з питань планування сім'ї.

Необхідно продовжувати розвиток мережі соціальних центрів матері та дитини, консультативних пунктів центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді при пологових відділеннях, жіночих консультаціях та будинках дитини у залежності від потреби.

Розробка та розміщення соціальної реклами з питань попередження раннього соціального сирітства та активна санітарно-просвітницька робота з підлітками, населенням репродуктивного віку стосовно принципів відповідального батьківства, безпечного материнства є суттєвою складовою механізмів державного регулювання.

Аналізуючи показники соціального сирітства на регіональному рівні (на прикладі Черкаської області), враховуючи реалізацію в області соціальних проектів, тривалу співпрацю органів виконавчої влади з міжнародними організаціями, активну просвітницьку діяльність з населенням репродуктивного віку в рамках виконання вимог Державної програми можна дійти висновку щодо наявності кореляційного зв'язку між впровадженням принципів безпечного материнства та кількістю залишених дітей в сторону їх зменшення. При цьому спостерігається збільшення частки дітей, які залишені в дитячому будинку тимчасово, що свідчить про свідоме батьківство на фоні фінансової неспроможності сімей.

Список використаних джерел

1. Конвенція ООН про права дитини. - К.: Вид. ЮНІСЕФ в Україні - 31 с.
2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України/Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 19.05.2006 № 1605/299 "Про затвердження заходів щодо запобігання ранньому соціальному сирітству на 2006-2007 роки" // Режим доступу : // www.moz.gov.ua - Заголовок з екрану.
3. Постанова КМУ від 11 травня 2006 р. № 623 "Про затвердження Державної програми подолання дитячої безпритульності і бездоглядності на 2006-2010 роки" // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/623-2006-п> - Заголовок з екрану.
4. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України, 13 січ. 2005 р., № 2342-IV // Уряд. кур'єр.- 2005.- 2 лют.- С. 1-7.- Вкл.; Голос України.- 2005.- 8 лют.- С. 6.
5. Указ Президента України від 11.07.2005 № 1086/2005 "Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей" // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1086/2005> - Заголовок з екрану.

О.І.Ушакова,
аспірант кафедри управління
охороною суспільного здоров'я НАДУ

Державна політика з гендерної рівності в охороні здоров'я: європейський досвід

Забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок задекларовано Організацією Об'єднаних Націй як одна з Цілей Розвитку Тисячоліття. Україна успішно розвиває Цілі Розвитку Тисячоліття, проте у сфері гендерної рівності не відбувається суттєвих зрушень. За даними "Доповіді про людський розвиток - 2013" ПРООН за індексом гендерної нерівності Україна посідає 57 місце у світовому рейтингу - одне з останніх місць серед європейських країн.

Метою дослідження є аналіз особливостей державної політики із забезпечення гендерної рівності у сфері охорони громадського здоров'я в Україні та її відповідність міжнародним нормам і стандартам.

Всесвітня Організація Охорони Здоров'я визначає поняття гендеру як соціально обумовлені ролі, моделі поведінки, діяльності і атрибути, які конкретне суспільство вважає відповідними для чоловіків і жінок [7]. Гендерна нерівність зумовлена не тільки відмінністю за біологічними ознаками, а в першу чергу різними позиціями і відповідальністю жінок і чоловіків перед родиною і суспільством. Гендерний підхід у сфері індивідуального та популяційного здоров'я ґрунтується, перш за все, на розумінні того, що жінки і чоловіки мають різні потреби і можливості, які впливають на їх стан здоров'я, на доступ до послуг з охорони здоров'я, внесок в розвиток людського потенціалу нації. Сфера охорони здоров'я використовує показники, на які помітно впливають гендерні відмінності. Гендерний підхід сприяє інтеграції гендера, як соціальної детермінанти здоров'я, в розробку політики в галузі охорони громадського здоров'я, а також у наукові дослідження в цій сфері, саму систему охорони здоров'я, розподіл суспільних ресурсів.

Критерієм ефективності державної гендерної політики в галузі охорони здоров'я є наявність якісної статистичної інформації для її розробки і використання гендерного аналізу. Незважаючи на деякі недоліки, українська гендерна статистика досягла суттєвих успіхів в отриманні інформації на державному і регіональному рівнях. Гендерний аналіз дозволяє виявляти, аналізувати та розробляти порядок дій для подолання суперечностей, які зумовлені різними ролями чоловіків та жінок або різними владними стосунками між ними, а також вивчає вплив цих нерівностей на якість життя, індивідуальне і популяційне здоров'я та добробут. Здоров'я чоловіків і жінок визначається взаємодією між гендерною нерівністю і іншими соціальними детермінантами здоров'я, зокрема, такими як бідність, зайнятість, освіта. У багатьох країнах світу рівень доступу жінок до суспільних ресурсів є нижчий ніж у чоловіків, що відповідно

зменшує їх можливість захистити своє здоров'я. Також жінки рідше беруть участь у прийнятті політичних та управлінських рішень як на державному, так і на місцевому рівнях. Гендерний аналіз дозволяє з'ясувати як гендерна нерівність обмежує жіноче здоров'я і з якими факторами ризику і проблемами зустрічаються чоловіки внаслідок свого соціального статусу. Гендерні відносини в охороні здоров'я охоплюють широку сукупність проблем, які не тільки зводяться до особливостей здоров'я жінок і чоловіків, а й до участі обох статей у наданні медичних послуг для забезпечення високоякісної медичної допомоги [2, с. 532].

Вплив гендерної нерівності на жіноче і чоловіче здоров'я може набувати різні форми, що спричиняє не тільки особливості показників стану здоров'я, а також доступність профілактичних і лікувальних послуг. Різні потреби чоловіків і жінок в охороні здоров'я є актуальними впродовж всього життя, від дитинства, підліткового віку і до зрілості. Організм чоловіків і жінок не ідентично реагує на лікування, що вимагає диференційованих підходів до лікування та профілактики захворювань; вимагає іншого балансу поживних речовин (білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, макро- і мікроелементів тощо) [2, с.532]. Жіночий організм порівняно більш ефективно протистоїть несприятливим чинникам зовнішнього середовища. Спостерігаються відмінності у ставленні та стурбованості власним здоров'ям в залежності від статі - жінки проявляють більше уваги до стану свого здоров'я та стану здоров'я членів сім'ї. Вони частіше, ніж чоловіки, віддають перевагу здоровому способу життя і активніше беруть участь в профілактичних заходах. Різні фактори впливають на рівень захворюваності жінок та чоловіків, засоби профілактики захворювань, лікування, доступ до послуг охорони здоров'я.

За даними Державного комітету статистики України спостерігаються значні гендерні відмінності в стані громадського здоров'я. Очікувана тривалість життя при народженні жінок на 8-12 років більша ніж у чоловіків [3]. Рівень смертності чоловіків від самогубств значно переважає аналогічний рівень у жінок. Кількість хворих чоловіків з уперше в житті встановленим діагнозом активний туберкульоз та кількість хворих чоловіків на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) із числа ВІЛ-інфікованих у 2 рази більша від кількості хворих жінок. Захворюваність на розлади психіки і поведінки також вища у чоловіків. Проте у жінок переважає захворюваність на злоякісні новоутворення. В інших сферах суспільного життя чоловіки займають домінуючі позиції. Їх економічна і політична активність значно вища. Середньомісячна заробітна платня чоловіків переважає аналогічну у жінок у всіх областях України [3]. Виховання дітей, як і раніше, відноситься переважно до жіночих функцій. Згідно із соціологічними дослідженнями середньостатистичний український батько приділяє увагу вихованню дитини близько 4 хвилин на день [5].

Незважаючи на те, що Європейський регіон характеризується найвищим ступенем гендерної рівності у світі, спостерігаються деякі відмінності між чоловіками і жінками в рівнях смертності, захворюваності, кількості років здорового життя, у використанні і доступі до ресурсів і послуг охорони здоров'я. Ці відмінності є результатом взаємодії біологічних і соціальних чинників. У новій стратегії Всесвітньої організації охорони здоров'я "Здоров'я - 2020" гендерна рівність визнається основною суспільною цінністю і означає відсутність дискримінації за ознакою статі, справедливості і чесності в розподілі благ, ресурсів, сили, відповідальності між чоловіками і жінками, що дозволить максимально повно їм використовувати свій потенціал здоров'я [7]. Впровадження гендерних досліджень в систему охорони здоров'я країн Європейського Союзу виявило ряд проблем в жіночому здоров'ї, які стали актуальними об'єктами наукових досліджень, оскільки до цього переважна увага приділялась репродуктивним функціям жінок. Дослідження гендерних питань призвело до появи гендерно-обґрунтованого підходу до громадського здоров'я. На шляху розвитку гендерного питання в системі охорони здоров'я країн Європейського Союзу можна виділити три етапи: визнання гендерного питання об'єктом наукових досліджень, утвердження гендеру як важливої соціальної детермінанти здоров'я та формування демократичної гендерної політики [6, с. 4]. Сьогодні важливість застосування гендерного підходу при плануванні та розробці державної політики, національних програм в галузі охорони здоров'я успішно реалізується країнами Європейського Союзу.

Зменшення гендерної нерівності в Україні потребує подальшого розвитку гендерної статистики та подолання гендерних стереотипів, що панують в суспільстві. Потенційними наслідками ігнорування гендерних проблем є значні відмінності стану здоров'я чоловіків і жінок,

істотний переважаючий рівень смертності серед чоловіків, неефективне використання ресурсів охорони здоров'я, низький рівень задоволення користувачів послугами охорони здоров'я. До механізмів реалізації гендерного підходу в державному управлінні слід віднести: забезпечення органів державного управління гендерною інформацією; використання гендерного аналізу; забезпечення гендерного паритету в державному управлінні та впровадження гендерної освіти державних службовців [1, с. 16]. Для забезпечення гендерної рівності не менш важливим є діяльність громадянського суспільства, в якому права людини є домінуючими та практично реалізуються. Гендерна рівність - рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства [4].

Таким чином, удосконалення державної політики щодо забезпечення гендерної рівності в Україні повинно бути спрямоване на підтримку соціальної справедливості, демократичний розвиток суспільства, рівні можливості самореалізації для чоловіків та жінок, повагу до людини, як особистості, незалежно від статі, що відповідає основним засадам політики Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу. Розробка та впровадження державної політики, яка визнає різні впливи гендерних аспектів на здоров'я, має вирішальне значення не тільки для подолання суспільних негативних стереотипів, але й для успішного досягнення гендерної рівності в Україні.

Список використаних джерел

1. Грицяк Н.В. Теоретико-методологічні засади формування й реалізації державної гендерної політики в Україні: автореф. дис. на здобуття наук.ступеня д-ра наук з держ. упр.: спец. 25.00.01 / Н.В. Грицяк ; НАДУ при Президентіві України. - К., 2005. - 36 с.
2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. - К. : НАДУ, 2011. - Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В.Г. Бодров (співголова) та ін. - 2011. - 648 с.
3. Жіночий консорціум України. Гендерна мапа України. [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http://www. gendermap.org.ua](http://www.gendermap.org.ua)
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [Електронний ресурс]: закон України із змінами, внесеними згідно із Законом N 4719-VI від 17.05.2012. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
5. Програма розвитку Організації Об'єднаних націй Україна. [Електронний ресурс]. Цілі розвитку тисячоліття . Доповідь про людський розвиток - 2013 . Програма рівних можливостей та прав жінок в Україні.- Режим доступу: <http://www.undp.org.ua>
6. Alvarez-Dardet C. Three Waves of Gender and Health / C.Alvarez-Dardet, C. Vives-Cases // EuroHealth. - 2012. - Vol.18 (2). - P. 4-6. - Available at: [http://www2.lse.ac.uk LSE Health and Social Care/pdf/eurohealth/Eurohealth_PRINT_Final_v18-2_110712.pdf](http://www2.lse.ac.uk/LSEHealthandSocialCare/pdf/eurohealth/Eurohealth_PRINT_Final_v18-2_110712.pdf)
7. World Health Organization, Regional Office for Europe. Gender, Health - 2020. - Available at: <http://www.euro.who.int/en/home>

О.Д.Фірсова,

аспірант кафедри управління
охороною суспільного здоров'я НАДУ

Інформаційні технології в охороні здоров'я: європейський досвід для України

Актуальність теми зумовлена необхідністю вирішення низки проблем у охороні громадського здоров'я, які пов'язані з демографічними і епідеміологічними зрушеннями, посиленням соціально-економічних нерівностей, дефіцитом ресурсів, зростаючими запитами населення. Модернізація такої складної соціально-спрямованої галузі як медична, потребує зваженого підходу.

Як свідчить досвід інших країн, інформатизація охорони здоров'я найбільше відповідає завданням системного реформування галузі. Електронна охорона здоров'я має вплив на справедливість, ефективність і якість системи охорони здоров'я.

Враховуючи швидкість появи інновацій у цій сфері, виникає потреба у методах оцінки впливу технологій, які дозволяють робити інформований вибір. Незважаючи на ефективність інформаційних технологій, на сьогодні ще недостатньо емпіричних даних про їх переваги і безпеку використання. Сучасна система охорони здоров'я потребує реформування, змін та оновлення з позиції доказового використання інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ).

З метою моніторингу впливу інформаційних технологій на сферу громадського здоров'я у 2005 р. ВООЗ ініціювала створення Глобальної системи спостереження у сфері електронної охорони здоров'я [2]. Одне із завдань цієї системи - сприяти покращенню охорони здоров'я шляхом надання державам стратегічної інформації щодо ефективної політики, організації і стандартів у сфері електронної охорони здоров'я та перспективних напрямків інвестування. У щорічному звіті представлена інформація за розділами: сприятливе середовище - політика і стратегія (національна політика з інформатизації суспільства; національна політика з використання ІКТ у всіх сферах; стратегія у сфері електронної охорони здоров'я; політика щодо закупівель у медичній галузі; державне фінансування програм для підтримки ІКТ; державно-приватне партнерство; стандарти електронної охорони здоров'я; законодавче забезпечення конфіденційності і захисту даних громадян; доступ до електронної охорони здоров'я; культурне і мовне різноманіття і наявність інформації на місцевій мові); інфраструктура - доступ до інформаційно-комунікаційних технологій; доступ до знань (доступ до міжнародних і національних електронних журналів з біомедичних і соціальних дисциплін; національна політика щодо відкритих архівів; доступ до медико-санітарної інформації через веб-сайти уряду і сайти закладів охорони здоров'я); потенціал - знання і навички людських ресурсів (університетська і післядипломна підготовка з ІКТ для фахівців медичної галузі; безперервна освіта з ІКТ; навчання з ІКТ для керівників охорони здоров'я) [2].

Європа - світовий лідер щодо запровадження електронної охорони здоров'я. З моменту прийняття Європейською Комісією першого Плану дій щодо електронної охорони здоров'я (2004 р.) було зроблено чимало для розвитку електронної охорони здоров'я в регіоні. При цьому країни мали різні пріоритети: від створення окремого програмного забезпечення (додатків) до розбудови інфраструктури національної електронної охорони здоров'я шляхом об'єднання існуючих локальних та регіональних мереж.

Нині майже у всіх країнах-членах ЄС розроблені стратегії розвитку електронної охорони здоров'я з визначеними цілями і планами заходів, і вже є певні досягнення з втілення політики. У 2011 р. оприлюднено звіт "Європейські країни на їх шляху до національної інфраструктури електронної охорони здоров'я - свідчення прогресу і рекомендації для спільних дій" [4]. Автори звертають увагу, насамперед, на правові аспекти, пов'язані з розвитком електронної охорони здоров'я. За результатами аналізу ситуації щодо питань конфіденційності та захисту персональних даних у країнах ЄС та ЄЕС зроблено висновки, що на даний момент у багатьох країнах використання електронної охорони здоров'я регулюється загальним законодавством, зокрема законами про права пацієнтів і про захист даних. Нове законодавство знаходиться на стадії ухвалення.

Серед лідерів з розробки нормативно-правової бази, адаптованої до використання електронної охорони здоров'я, - Данія, Англія, Естонія, Фінляндія, Франція, Норвегія, Шотландія, Словаччина, Швеція. Тоді як решта країн відмінили певні правила, що стосуються даних про стан здоров'я, замінюючи їх положеннями статті 8 Директиви ЄС про захист даних (Директива 95/46/ЄС).

Нормативно-правове забезпечення електронного документообігу вже не є гострою проблемою для європейських держав. У більшості країн існує можливість вибору, як зберігати записи про стан здоров'я (в електронному чи паперовому варіанті). Тільки у деяких, наприклад, у Фінляндії, електронна копія медичного запису є обов'язковою. У Бельгії, Франції, Італії, Іспанії, Швейцарії необхідна згода пацієнта щодо електронного запису про його здоров'я. Законодавче регулювання використання електронного рецепту переважно стосується питань автентичності електронного підпису, згоди пацієнта і підтвердження паперовою копією.

Забезпечення захисту персональних даних є критичним чинником подальшого розвитку електронної охорони здоров'я. В центрі уваги суспільства - дискусія щодо межі накопичення інформації про пацієнта, і, звичайно, питання законодавчого регулювання її передачі для "вторинного" використання суб'єктам, які не мають безпосереднього стосунку до надання медичних послуг.

Тенденції щодо розвитку електронної охорони здоров'я в економічно розвинутих країнах світу: використання мобільних і безпроводних технологій електронної охорони здоров'я (мобільна охорона здоров'я); розвиток персоналізованої медицини; інтерактивна охорона здоров'я (технології Web 2.0) [1].

Проблема інформаційного забезпечення управління галуззю охорони здоров'я є достатньо складною, оскільки потребує системного та комплексного підходу до її вирішення. ВООЗ запропонувала країнам-членам інструментарій для розробки Національної стратегії в галузі електронної охорони здоров'я. Для формування плану дій з національної електронної охорони здоров'я необхідно: зібрати інформацію про зовнішнє середовище/ умови для електронної охорони здоров'я; оцінити можливості та ризики; взаємодіяти із зацікавленими сторонами; розробити напрямки діяльності електронної охорони здоров'я; визначити максимальні потреби в ресурсах; розробити комплексний план дій з урахуванням фінансових обмежень; визначити етапи реалізації [3].

Як свідчить практика, на ранній стадії розвитку електронної охорони здоров'я у країні, навіть за умови успішного застосування інноваційних ІКТ, окремі проекти рідко бувають сталими. Вони зазнають невдачі через відсутність інфраструктури, брак навичок у персоналу, зосередження на одному конкретному аспекті електронної охорони здоров'я, незважаючи на інші проблеми і наслідки.

Рушійними чинниками для електронної охорони здоров'я в цьому випадку будуть поліпшення доступу до медичних послуг і підвищення якості медичної допомоги. Класичні приклади електронної охорони здоров'я - надання послуг телемедицини у віддалених районах, а також асинхронні консультації за допомогою електронної пошти. Для країни, що розвиває електронну охорону здоров'я і визначає її пріоритетною сферою, комплексний план дій треба зосередити на підвищенні обізнаності та створенні інвестиційного клімату, навчанні медичних фахівців [3].

Інформаційні технології будуть мати обмежений вплив на охорону здоров'я, якщо не створено сприятливе для інновацій середовище. Тому наступним кроком є нормативно-правове забезпечення і затвердження необхідних стандартів для надання послуг електронної охорони здоров'я. Розробка відповідних нормативно-правових документів повинна мати випереджувальний характер і стосуватися практично всіх напрямків застосування інформаційних технологій в сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. E-health Standards and Interoperability [Електронний ресурс]. - ITU-T Technology Watch Report, April 2012. Режим доступу: <http://www.itu.int/>
2. Global Observatory for eHealth [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.who.int/goe/en/>
3. National eHealth strategy toolkit [Електронний ресурс]. - World Health Organization, ITU, 2012, 223 p. - Режим доступу: <http://www.who.int/ehealth/publications/>
4. *Stroetmann K., Artmann J., Stroetmann V. et al.* European countries on their journey towards national eHealth infrastructures - evidence on progress and recommendations for cooperative actions [Електронний ресурс]. - European Commission, DG Information Society and Media, ICT for Health Unit, January 2011, 61 p. - Режим доступу: <http://www.ehealth-strategies.eu/report/report.html>

Ю.В.Погребняк,
аспірант кафедри регіональної політики
та публічного адміністрування ДРІДУ НАДУ

Освітня парадигма підготовленості державних службовців до управління соціальними проектами

Проведений аналіз зарубіжних та вітчизняних наукових фондів дозволяє констатувати відсутність єдиного підходу щодо структури готовності до професійної діяльності. Так, три інваріантні компоненти у структурі готовності до професійної діяльності рекомендують визна-

чати: В. Шалаєв - інформаційний, операційний і мотиваційний; М. Логачов - психічний (загальний і спеціальний), технічний і фізичний; О. Назаров - образ структури дії, загальний психофізіологічний стан, психологічну спрямованість особистості; О. Іванова - функціональну, емоційну й особистісну; Г. Балл - мотиваційну, що відіграє стрижневу роль, інструментальну (яка визначає зміст і стильові особливості) та вольову, що забезпечує її реалізацію в реальних умовах. Чотири компоненти визначає С. Кубицький - ціннісно-мотиваційний, гностичний, практичний і оцінний. Поширюють структуру готовності до професійної діяльності до п'яти головних компонентів Ж. Половнікова - мотиваційний, операційний, вольовий, оцінний, функціональний; О. Бикова - морально-психологічний, управлінсько-командирський, авторитарний, креативний і комунікативний; М. Ануфрієва і Я. Кондратьєва - мотиваційний (установка не тільки на найбільш доцільні, активні та рішучі дії, а й на власну безпеку); орієнтаційний (вивчення та усвідомлення умов й особливостей діяльності, способів можливих дій в різних варіантах розвитку подій тощо); операційний (навички та вміння реалізувати професійні дії); вольовий (самоконтроль, саморегуляція, самообілізація); оцінюючий (об'єктивна оцінка ступеня небезпеки ситуації і власної підготовленості для її вирішення, прогнозування можливих результатів, внесення відповідних поправок). М. Дьяченко і Л. Кандилович до шості: мотиваційний; орієнтаційний; пізнавально-оперативний; емоційно-вольовий; психофізіологічний; оцінюючий [1] та ін.

Вищезазначене дозволяє дійти висновку, що на сучасному етапі розвитку науки домінує підхід щодо визначення складових готовності до професійної діяльності як стану та якостей особистості, що забезпечує її успішний перехід від навчання у вищому освітньому закладі до професійної діяльності. Отже, готовність як результат підготовленості, - такий ракурс проблеми простежується у більшості робіт учених і розглядається в безпосередньому зв'язку з формуванням, розвитком і вдосконаленням психічних процесів, станів, якостей особистості, необхідних для успішного виконання діяльності. Все це свідчить про те, що при визначенні структури готовності державних службовців до управління соціальними проектами в відповідно до європейських стандартів слід акцентувати на таких її компонентах як: психологічний і функціональний.

Готовність державних службовців до управління соціальними проектами за психологічним компонентом доцільно аналізується за такими критеріями:

- аксіологічно-мотиваційний (показники: професійна спрямованість державних службовців на гуманізацію і демократизацію суспільних відносин; морально-ціннісні орієнтації державних службовців в умовах сучасних суспільних змін; вмотивованість державних службовців на ефективну реалізацію соціальних програм і проектів на різних рівнях державного управління (міжнародному, національному, регіональному, місцевому); потреба служіння народу України та наданні якісних державно-управлінських послуг в межах посадової компетенції);

- професійно важливі якості, що необхідні для ефективного управління соціальними проектами (показники: толерантність; комунікабельність; емпатія, ініціативність, саморегуляція/самовираження, само менеджмент);

- когнітивний потенціал державних службовців з управління соціальними проектами (показники: обізнаність із базовими положеннями державних соціальних проектів, що реалізуються в Україні; знання нормативно-правових документів, що регламентують професійну діяльність державних службовців у процесі управління соціальними проектами; розуміння функцій і специфіки соціальних проектів та їх фундаментальної ролі в розвитку соціальної інфраструктури держави; знання принципів, форм та методів управління проектами, їх класифікації та специфіки застосування в галузі державного управління; знання видів, моделей, організаційних структур проектної команди і специфіки їх функціонування під час реалізації соціальних проектів; знання інструментарію і процедур розробки соціального проекту).

За функціональним компонентом:

- проектувально-технологічний (показники: уміння визначати обмеження, стратегії і цілі соціальних проектів; здатність розробляти структурний план проекту, складати організаційну схему, визначати й описувати ролі у проекті, аналізувати оточення проекту, складати календарні плани; навички роботи з програмою MS Project і документацією проекту);

- економіко-правовий (показники: міння проводити проектний аналіз відповідно до нормативно-правових норм, що діють в сучасному міжнародному та українському законо-

давстві; уміння доцільно застосовувати різні методи аналізу ефективності соціального проекту);

- організаційно-змістовий (показники: уміння управляти ресурсами і витратами соціальних проектів; уміння приймати ефективні рішення з урахуванням цілей соціального проекту; уміння управляти просторово-часовою організацією діяльності проектною командою).

Таким чином, перспективу подальших досліджень вбачаємо у визначенні необхідної функціональної структури професійної діяльності державного службовця у відповідності з рівнем його кваліфікації; визначенні структури узагальненого об'єкту діяльності державних службовців в умовах сучасних глобальних змін; виділенні елементів сукупної структури професійної підготовки державних службовців до євроінтеграційних процесів; а також поглибленому розкриттю кожного із вищезазначених нами елементів.

Список використаних джерел

1. Балл Г.О. Психологічні аспекти гуманізації освіти / За ред. Г.О. Балла. -Рівне, 1996. - 168 с.
2. Глушук Ю. О. Підготовка державних службовців до аналітичної діяльності в системі післядипломної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Ю. О. Глушук. - Одеса, 2010. - 19 с.
3. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологическая проблема готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. - Минск: БГУ, 2006. - 236 с.
4. Зеер Э. Компетентностный подход к модернизации профессионального образования / Э. Зеер, Э. Сыманюк // Высшее образование в России. - 2005. - №4. - С. 23-30.
5. Клиффорд Ф. Грей. Управление проектами: [практическое руководство] / Клиффорд Ф. Грей, Эрик У. Ларсон; пер. с англ. - М.: Издательство "Дело и сервис", 2003. - 528 с.

Н.А.Лукашева,

*аспірант кафедри регіональної політики
та публічного адміністрування ОРІДУ НАДУ*

Структурно-компонентний аналіз готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах сучасних глобальних змін

За останні десятиріччя об'єктом дослідження науковців галузі державного управління були такі проблемні питання готовності державних службовців до професійної діяльності як: компетентнісна парадигма професійної діяльності державних службовців (В. Бакуменко, Н. Нижник, С. Сergyгін, О. Оболенський, В. Олуйко, С. Хаджирадева та ін.); конструктивні і деструктивні детермінанти процесу глобалізації (Р. Войтович, І. Грицьок та ін.); менталітет державних службовців (М. Оганісян, Т. Філіпова та ін.); просторово-часова організація професійної діяльності (Н. Шаргородська та ін.); готовність до професійно-комунікативної діяльності (Н. Драго-марецька, Н. Липовська та ін.); готовність до професійно-аналітичної (Ю. Глушук та ін.); структурно-функціональна складова професійної діяльності державних службовців (Є. Курасова, О. Мельников, П. Надолішний, Л. Пріходченко та ін.) тощо. Однак, проблема готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах глобалізації не була предметом спеціальних наукових досліджень.

Враховуючи результати експертних оцінок, у структурі готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах глобалізації вважаємо доцільним визначити чотири взаємопов'язаних компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-орієнтаційний, операційно-технологічний, рефлексивно-вольовий. Узагальнено це подано у табл. 1.

З метою визначення стану готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах глобалізації було розроблено програму констатувального експерименту, яка презентується як технологія оцінювання рівня готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах глобалізації. До складу названої програми включено три блоки: пошуково-цільовий (наукове обґрунтування методики оцінювання, формування комплексу психодіагностичних

методик, бази тестових завдань, інструментарію дослідження і т. ін.); оперативно-діяльнісний (безпосереднє тестування, інтерв'ювання, співбесіди з респондентами) і оцінно-контрольний (обробка даних, інтерпретація результатів). З повним змістом програми констатувального експерименту можна ознайомитися у науково-методичних рекомендаціях автора "Технологія оцінювання рівня готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах глобалізації" [4]. Узагальнені результати підрахунків подані на рис. 1.

Таблиця 1

Структура готовності державних службовців (ДС) до професійної діяльності в умовах глобалізації

Компоненти	Показники оцінки
Мотиваційно-ціннісний	переконання ДС у цінності здоров'я та потреба у здоровому способі життя
	наявність у ДС професійних мотивів на консолідацію управлінських зусиль щодо попередження/запобігання деструктивним явищам глобалізації на засадах корпоративної соціальної відповідальності та кроскультурного менеджменту;
	усвідомлення ДС перспектив розвитку українського суспільства в умовах глобалізації через реалізацію спільних з громадськими організаціями екосоціокультурних проєктів і програм;
Когнітивно-орієнтаційний	знання ДС основних глобалізаційних викликів суспільного розвитку, особливостей їх виникнення та впливів на систему державного управління;
	обізнаність ДС із технологіями передбачення загроз національній безпеці України в умовах глобалізації;
	обізнаність ДС із базовими стратегіями модернізації державного управління в умовах глобалізації;
Операційно-технологічний	вміння ДС проводити ситуаційний аналіз із урахуванням основних проблем глобалізації;
	вміння ДС оцінювати та прогнозувати соціально-екологічний ефект програм, проєктів, державно-управлінських рішень, ситуацій і т. ін., що реалізуються на різних рівнях суспільного життя (міжнародному, національному, регіональному, місцевому);
	вміння ДС планувати зміни у професійній діяльності і поведінці з урахуванням детермінант корпоративної соціальної відповідальності та екологічної культури
Рефлексивно-вольовий	здатність ДС до самоконтролю у професійній діяльності в умовах глобалізації
	наполегливість ДС щодо професійного самовдосконалення з урахуванням тенденцій розвитку процесів глобалізації
	здатність ДС проявляти толерантність;

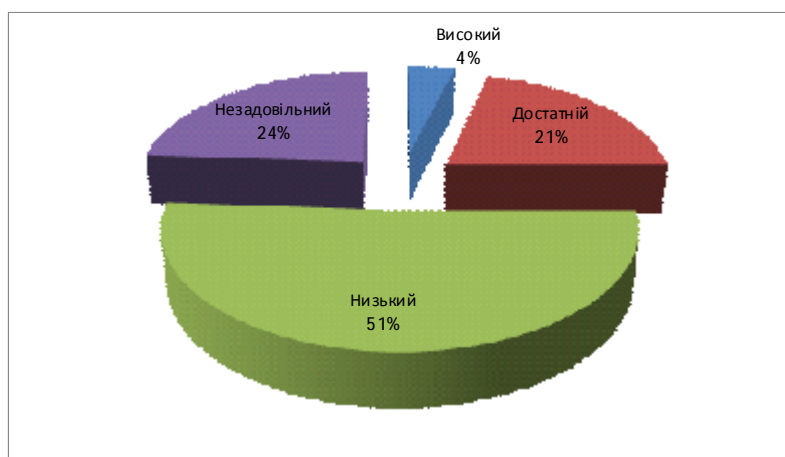


Рис. 1. Рівні готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах глобалізації

Отже, за результатами дослідження у 51% державних службовців виявлено низький рівень, а у 24% - незадовільний готовності до професійної діяльності в умовах глобалізації. Лише у 4% державних службовців зафіксовано високий і у 21% достатній рівні готовності до професійної діяльності в умовах глобалізації.

Було також встановлено, що державні службовці недостатньо вміють проводити ситуаційний аналіз із урахуванням основних проблем глобалізації; оцінювати та прогнозувати соціально-екологічний

ефект програм, проєктів, державно-управлінських рішень, ситуацій і т. ін., що реалізуються на різних рівнях суспільного життя (міжнародному, національному, регіональному, місцевому); планувати зміни у професійній діяльності і поведінці з урахуванням детермінант корпоративної соціальної відповідальності та екологічної культури. Варто звернути увагу керівників апарату державної служби на низький рівень прояву державними службовцями толерантності, здатності до самоконтролю у професійній діяльності в умовах глобалізації, наполегливості щодо професійного самовдосконалення з урахуванням тенденцій розвитку процесів глобалізації.

Високий рівень готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах глобалізації характерний для державних службовців в яких є чітке усвідомлення важливості проблем, що пов'язані з процесами глобалізації, бажання брати активну участь в їх вирішенні, демонструючи професійну вмотивованість на досягнення успіху; а також здатність працювати ґрунтуючись на базові принципи корпоративної соціальної відповідальності та кроскультурного менеджменту. Також характерне для державних службовців в яких є розуміння, що глобалізація лише тоді буде сприйматися позитивно, коли вона буде характеризуватися такими понят-

тями, як: етика - менше порушень прав людини і більше поваги до людських цінностей; справедливість - менше відмінностей в рівні життя людей в одній країні й в різних країнах; інтеграція - зменшення масштабів маргіналізації та ізоляції народів і країн; безпека людини - менше нестабільності в суспільстві та вразливості людини; людська безпека - менше вразливості народів і країн; стійкий розвиток - менше руйнування і погіршення довкілля. І, на наш погляд, головне - високий рівень готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах глобалізації детермінований, перш за все, вміннями і навичками аналітичної діяльності, логічного мислення, що дозволяє вибудовувати чіткі стратегії особистісного та професійного розвитку з урахуванням специфіки глобалізації.

Список використаних джерел

1. *Гласс Дж.* Статистические методы в педагогике и психологии / Дж. Гласс, Дж. Стенли. - М. : Прогресс, 1976. - 495 с.
2. *Дьяченко М.И.* Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. - Минск: Белорус. ун-т. 1996. -197 с.
3. *Лапач С. Н.* Статистика в науке и бизнесе / С. Н. Лапач, А. В. Чубенко, П. Н. Бабич. - К. : МОРИОН, 2002. - 640 с.
4. *Лукашева Н.А.* Методика діагностики стану готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах глобалізації: інструктивно-методичний посібник. - Одеса: ПНПУ, 2011. - 48 с.

О.О.Акімов,

*головний спеціаліст Національної комісії,
що здійснює державне регулювання
у сфері ринків фінансових послуг*

Компетенції як основа психологічної готовності державного службовця до роботи в євроінтеграційних умовах

Успішне реформування вітчизняної системи державного управління у процесі підготовки до членства в ЄС охоплює удосконалення її трьох ключових взаємозалежних компонентів:

- 1) інституцій;
- 2) правил і процедур, що регулюють їх внутрішню роботу, та процесів і механізмів координації їхньої співпраці;
- 3) кадрового забезпечення (підготовку державних службовців із належним рівнем кваліфікації, підвищення їх адміністративної спроможності).

Очевидно, що правила, процедури і процеси реалізуються в рамках певних інституційних систем - державне управління, державна служба, а тому актуалізується роль основного елемента цих систем - державного службовця як головного виконавця завдань щодо адаптації законодавства України до законодавства ЄС, впровадженням у життя європейських цінностей, реформування інституцій, переходу до європейських стандартів, норм і процедур. Оскільки мова йде про взаємодію об'єктів як сукупності компонентів різного порядку складності, то виконання щойно вказаних задач потребує системної практичної діяльності з реалізації політики європейської інтеграції. Тому від державного службовця вимагається не лише наявність спеціальних знань, умінь і навичок, а й психологічна готовність для їх комплексного застосування у роботі.

Компетентність у сфері діяльності, функцій і повноважень ЄС та його інституцій є однією з передумов психологічної готовності державних службовців швидко й ефективно вирішувати питання європейської інтеграції, знаходити шляхи вирішення можливих спірних питань тощо.

Найбільш актуальні напрацювання щодо знань, умінь та навичок, які сприяють і допомагають процесам європейської інтеграції визначають наступне:

- 1) своєчасно виконувати зобов'язання, які держава взяла на себе, обравши шлях євроінтеграції, наприклад здійснювати адаптацію національного законодавства, процедур, стандартів

і норм до норм ЄС, забезпечувати їх виконання і дотримання, запровадити систему впровадження і моніторингу;

2) відігравати активну роль в євроінтеграційних процесах, використовуючи їх на користь власної держави, зокрема мати необхідні фахові, експертні чи технічні знання у своїх секторах і галузях; розуміти національні інтереси і мати здібності захищати їх; знати процедури і правила (протокол, голосування тощо), за якими приймаються рішення в ЄС; мати розвинуті комунікативні і лідерські навички (наприклад, спілкування з колегами, ведення переговорів, вміння переконувати), щоб впливати на процес прийняття рішень та вироблення політики в ЄС;

3) прискорювати процеси європеїзації у державі, зокрема завдяки прискоренню перекладу *acquis communautaire* та поширенню інформації про ЄС, а також через створення налагодженої системи координації всередині уряду, між різними гілками влади, між урядом та інституціями ЄС;

4) здійснювати планування, спираючись на стратегічне бачення, політичний аналіз і прогнозування, зокрема вміти передбачати розвиток подій на європейській арені і вдома; узгоджувати політику європейської інтеграції із внутрішньою політикою; спрогнозувати нову роль, функції і завдання уряду та реформувати урядові структури відповідно до прогнозу; запровадити систему управління змінами; впроваджувати зміни, спираючись на аналіз і обираючи між кількома альтернативами; повсякчас прилаштовувати систему багатовекторного співробітництва на національному та наднаціональному рівнях до змін, що відбулися або мають відбутися;

5) своєчасно реагувати на вимоги і виклики євроінтеграції, зокрема нарощувати спроможність через запровадження системи підготовки і підвищення кваліфікації державних службовців, застосування методів самооцінки та вимірювання адміністративної спроможності [1].

Необхідність забезпечення певних стандартів у роботі, ефективне виконання посадових вимог, оновлення освіти державних службовців, необхідність її наближення до замовлень соціуму об'єктивно повертають до визначення компетенцій державного службовця - учасника євроінтеграційних процесів. Окрім цього використання компетенцій обумовлено виходом цього поняття на загальнодидактичний і методологічний рівні. Через системно-практичні функції та інтеграційну міжпредметну роль компетенцій в освітніх процесах відбувається реалізація замкненого циклу формування у державного службовця психологічної готовності до професійної діяльності: вимоги й виклики європейської інтеграції-освітні програми з європейської інтеграції-професійна діяльність щодо реалізації євроінтеграційної політики. У площині вимог і викликів європейської інтеграції формується модель необхідних компетенцій державного службовця, у площині освітніх програм добираються і застосовуються відповідні дидактичні й методичні засоби розвитку виокремлених компетенцій, у площині професійної діяльності відповідні компетенції використовуються під час упровадження політики європейської інтеграції.

Список використаних джерел

1. Європейський досвід державного управління: Курс лекцій / Уклад.: О.Ю.Оржель, О.М.Палій, Ю.Д.Полянський, С.М.Гладкова, С.В.Соколик, П.І.Крайник, Т.О.Гусаченко; за заг. ред. О.Ю.Оболенського, С.В.Сьоміна, А.О.Чемериса, С.В.Загороднюка, О.Л.Приходько, Л.О.Воронько. - К.: НАДУ, 2007. - 76 с.

БЕЗПЕКОВА ТА ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ (секція 6)

А.І.Семенченко,

*доктор наук з державного управління, професор,
заступник віце-президента НАДУ*

Р.В.Власенко,

*головний спеціаліст відділу координації
міжнародних програм управління
забезпечення міжнародних зв'язків НАДУ*

Порівняльний аналіз механізмів державного управління розвитком електронного урядування в Україні в контексті розвитку інформаційного суспільства та адміністративної реформи

Впровадження та розвиток електронного урядування й його окремих елементів в життєдіяльність суспільства, громадян, держави та бізнесу визначено одним з головних пріоритетів державної політики більшості країн світу, у тому числі, України, що знайшло своє відображення як у міжнародних документах, так і в національній законодавчій базі а також у висловленнях політиків, управлінців та науковців[1-4]. Запровадження інформаційно-комунікаційних технологій сприятиме розвитку економіки країни та задоволенню багатьох основних потреб громадян [7]. В той же час, цей процес значною мірою залишається несистемним, неефективним, занадто бюрократизованим, непрозорим та невідкритим, тобто таким, що суперечить базовим принципам самого електронного урядування. Серед головних причин такого стану є недосконалість діючих механізмів державного управління в цій сфері, насамперед їх некоординованість, суперечливість та невідповідність сучасним вимогам адміністративної реформи, розвитку інформаційного суспільства та демократизації державного управління в нашій країні, що і обумовлює актуальність даної проблеми.

Питанням впровадження електронного урядування в світі та в Україні різними фахівцями приділялось достатньо уваги [4-6]. В той же час, в зазначених дослідженнях недостатньо уваги приділялось проблемі формування ефективних і дієвих механізмів державного управління розвитком електронного урядування з урахуванням особливостей України та досвіду провідних країн світу.

Слід зазначити, що сьогодні в Україні відсутній окремий спеціальний механізм впровадження електронного урядування. Розвиток електронного урядування в Україні здійснюється на основі різних механізмів державного управління, які неузгоджені між собою за принципами, пріоритетами, завданнями, суб'єктами, об'єктами, процедурами, термінами та ресурсами, значною мірою дублюють один одного, а іноді і суперечать один одному:

- механізм Національної програми інформатизації (далі - НПП) (з 1998 р.);
- механізм державних цільових програм та державного прогнозування (з 2004 р. та 2000 р. відповідно);
- механізм розвитку інформаційного суспільства (з 2007 р.);
- механізм електронного урядування(с 2010 р.);
- механізм Національного плану дій з реалізації Програми Президента України "Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка та ефективна держава"(с 2011 р.);
- механізм міжнародної ініціативи "Партнество "Відкритий Уряд"(с 2012 р.);
- механізм Стратегії співробітництва держав учасниць СНД в розбудові та розвитку інформаційного суспільства(з 2012 р).

Зазначені механізми не в повній мірі відповідають вимогам розбудови інформаційного суспільства та розвитку електронного урядування, деякі з них суперечать їм, втратили свою

актуальність, є неефективними, ресурсно не підтриманими, занадто забюрократизованими, не гнучкими, непрозорими та невідкритими. В таких умовах можливими варіантами розв'язання проблеми можуть бути:

- розробка окремого механізму з впровадження електронного урядування;
- об'єднання вищевказаних механізмів державного управління;
- об'єднання перших двох підходів;
- пошук альтернативних механізмів.

Такими альтернативними механізмами можуть бути:

- Цифровий порядок денний для Європи у рамках стратегії "Європа 2020";
- Механізм реалізації угоди про Асоціацію між Україною та ЄС.

Прийняття відповідного рішення повинно базуватись на результатах порівняльного аналізу чинних механізмів державного управління в цій сфері.

Для цього визначено сукупність взаємозв'язаних критеріїв, за якими буде здійснено порівняльний аналіз вищезазначених, а саме їх рівень: прозорості та відкритості для громадян, бізнесу, експертної спільноти; керованості; оперативності; розробленості (конкретності та деталістості); ресурсного забезпечення; масштабності; орієнтованості на задоволення потреб громадян та бізнесу; обґрунтованості; ефективності тощо. Крім того, оцінюється рівень ризику щодо того чи іншого механізму.

Порівняльний аналіз організаційно-правових механізмів державного управління розвитком електронного урядування показав, що ні один з існуючих механізмів в повній мірі не забезпечує ефективний та результативний розвиток електронного урядування та має цілу низку недоліків.

Для зменшення впливу цих негативних факторів або взагалі їх усунення можливі наступні підходи:

- взаємоузгодження між собою існуючих механізмів з чітким визначенням сфери застосування кожного з них і формування на цій основі комплексного механізму, який би забезпечував реалізацію принципів системності та синергії;

- розробка та впровадження універсального комплексного механізму з розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування з урахуванням міжнародного та національного досвіду в цій сфері з усуненням всіх інших механізмів;

- вибір за основу одного з існуючих механізмів розбудови інформаційного суспільства та впровадження електронного урядування з одночасним усуненням інших механізмів.

В доповіді здійснено порівняльний аналіз механізмів державного управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування в Україні та запропоновано науково-методологічні підходи щодо їх удосконалення.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 № 2250-р [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-p>.

2. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.09.2011 № 1014-р [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1014-2011-p>.

3. *Пероганич Ю.* Всесвітній самміт з питань інформаційного суспільства (Женева 2003-Туніс 2005). Підсумкові документи / Ю. Пероганич. - К. : ДП "Зв'язок, 2006. - 131 с.

4. Відкрите урядування: колективна робота, прозорість і дієва участь / за ред. Даніела Латрона і Лорел Руми/ Переклад з англ. Андрія Іщенка. - К. : Наука, 2011. - 536 с.

5. Електронне урядування в Україні: аналіз та рекомендації. Результати дослідження / [Баранов О.А., Жилияєв І.Б., Демкова М.С., Малюкова І.Г.] / За ред. І.Г.Малюкової. - К. : ООО "Поліграф-Плюс", 2007. - 254 с.

6. Передумови становлення інформаційного суспільства в Україні/[за редакцією О.С.Довгого]. - К. : Азимут - Україна, 2008. - 288 с.

7. 7-а рамкова Програма ЄС Служби інформації Співтовариства щодо досліджень та розвитку // [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://ec.europa.eu/research/fp7/pdf/fp7-factsheets_en.pdf

Т.В.Філіпенко,
доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
Донецького державного університету управління

Валютна безпека країни в умовах світової глобалізації

В умовах прискореної глобалізації світового господарства однією з найважливіших проблем в Україні є зростання загроз фінансовій, і, зокрема, валютній безпеці держави.

Входження України до глобальної фінансової системи має передбачати максимальне врахування національних інтересів, існуючих загроз та сучасних тенденцій розвитку фінансових ринків.

При цьому слід враховувати, що інтеграція України до світового фінансового простору відкриває не тільки нові можливості розвитку фінансового сектору, але й породжує потенційні загрози, найсуттєвішими серед яких є втрата контролю над фінансовою системою та можливості підтримки розвитку стратегічно важливих галузей національної економіки, а отже втрату економічного суверенітету країни.

Стійкість національної валюти, її конвертованість визнається неодмінним атрибутом фінансової безпеки будь-якої країни й статтею 6 Закону України "Про економічну самостійність Української РСР" від 3 серпня 1990 р. передбачається, що Україна на своїй території самостійно організує банківську справу і грошовий обіг, за допомогою Національного банку України нагромаджує валютні запаси для валютного забезпечення та повної зовнішньої конвертованості національної грошової одиниці [1].

Умовами досягнення дійсної стабільності та оборотності гривні є перш за все досконале валютне законодавство, обґрунтована валютна політика, чітка валютна система, нормально функціонуючий валютний ринок.

Говорити про досконале українське валютне законодавство поки що не доводиться. Основним документом в сфері регулювання валютного ринку є Декрет Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю", прийнятий ще на початку 1993 року. Декрет має низку недоліків. По-перше, відсутня класифікація валютних операцій, яка має істотне значення для визначення правого режиму того чи іншого виду операцій; по-друге, в Декреті не зазначено ні цілей, ні напрямів, ні форм, ні видів валютного контролю; по-третє, чітко не визначено компетенцію органів державного управління у сфері валютного регулювання і контролю. Валютне законодавство розвивається головним чином завдяки підзаконним нормативно-правовим актам, інструкціям, положенням і навіть листам Національного банку України та інших органів, і такий стан речей вимагає прийняття Закону України "Про валютне регулювання і валютний контроль", який дозволив би уникнути дублювання правового регулювання одних і тих же відносин та невизначеності правового регулювання інших.

Поняття валютної безпеки також залишається не до кінця визначеним на законодавчому рівні. Так Законом України "Про основи національної безпеки України" лише відзначається, що одним із напрямів державної політики з питань національної безпеки в економічній сфері є забезпечення внутрішньої і зовнішньої захищеності національної валюти, її стабільності, захисту інтересів вкладників, фінансового ринку [2].

На думку окремих учених, валютна безпека держави - це ступінь забезпеченості її валютними коштами, достатній для додержання позитивного сальдо платіжного балансу, виконання міжнародних зобов'язань, накопичення необхідного обсягу валютних резервів, підтримання стабільності національної грошової одиниці [3, с. 13].

Наказом Міністерства економіки України від 2 березня 2007 р. "Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України" визначається, що валютна безпека - це такий стан курсоутворення, який створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняного експорту, безперешкодного припливу в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках [4].

На рівень валютної безпеки впливають численні фактори, що різняться за строком дії, характером прояву і впливу. Серед основних загроз валютній безпеці України можна визначити: зростання зовнішнього боргу; вплив коштів за кордон; високий рівень доларизації економіки; неефективна структура золотовалютних резервів; недосконалість валютно-курсової політики; наявність валютних ризиків; проведення незаконних валютних операцій; втручання міжнародних фінансових організацій, іноземних радників та консультантів у валютну політику України.

Як свідчить практика, з впливом капіталів неможливо боротися адміністративними методами, адже чинні нормативно-правові акти не передбачають дієвих механізмів для їх реалізації. Щоб обмежити вплив коштів з України, необхідно створити привабливий інвестиційний клімат у державі. Тоді вітчизняним інвесторам буде вигідно вкладати капітали в економіку своєї країни. Механізми стримування впливу капіталу повинні бути спрямовані на його репатріацію, а не на боротьбу з легалізацією коштів, вивезених за межі України.

За розрахунками Національного банку рівень доларизації економіки України складає близько 30%, при пороговому значенні не більше 25%. Причому, Нацбанк розраховує рівень доларизації економіки як відношення банківських вкладів у валюті до загального обсягу депозитів та/або грошової маси. Але такий метод не відображає реальної картини, оскільки не враховують обсягу іноземної валюти, що перебуває на руках у населення.

Стосовно структури золотовалютних резервів, необхідно відзначити, що Україна зберігає лише близько 5% своїх золотовалютних резервів у золоті, тоді як, наприклад США 80% всіх американських резервів. Друге місце за розміром резервів у золоті займає Німеччина, третє - МВФ. У країнах Євросоюзу основні державні резерви зберігаються у золоті.

Вибір оптимального режиму валютного курсу для національної економіки залишається одним із головних питань міжнародної політики. У даний час курс гривні прив'язується до долара США, що робить валютний ринок України залежним від ситуації на валютному ринку Америки. Тому необхідно переходити на більш гнучкий режим курсоутворення - інфляційне таргетування.

У наслідок коливань валютних курсів валютний ринок України характеризується наявністю суттєвих валютних ризиків як для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності так і для держави в цілому.

Велику небезпеку для економіки країни становлять злочини і правопорушення у валютній сфері, їх наслідком є скорочення надходжень валютних цінностей до Національного банку України та порушення інтересів держави. Це стосується неповернення валютної виручки із-за кордону, незаконного відкриття або використання за межами України валютних рахунків, порушення правил про валютні операції.

Крім того, необхідно зазначити, що втручання міжнародних фінансових організацій, іноземних радників та консультантів у валютну політику України може мати негативні наслідки для її економічної безпеки. У загальному плані критерієм оцінки ефективності взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями повинно бути співвідношення між прогнозованим зиском від набуття відкритості і лібералізації економіки і валютного ринку країни й можливими втратами для вітчизняних виробників, агентів зовнішньої торгівлі і споживачів. Важливим критерієм повинна також стати відповідність вимог міжнародних фінансових організацій національним економічним інтересам і загальному економічному курсу країни. Тому забезпечення національних економічних інтересів має ґрунтуватися не виключно на фінансових "вливаннях" МВФ, а насамперед на власній грошово-кредитній та валютно-фінансовій політиці країни. Це вимагає розробки і законодавчого затвердження відповідної правової бази взаємовідносин України з міжнародними фінансовими організаціями.

Список використаних джерел

1. Про економічну самостійність Української РСР: Закон України від 03.08.1990 № 142-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1990. - № 34. - Ст. 499.
2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-ІV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 39. - Ст. 351.
3. *Барановський О.І.* Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): автореферат дис... на здобуття наукового ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.04.01 "Фінан-

си, грошовий обіг і кредит" / О.І. Барановський; Ін-т екон. прогнозування НАН України. - Київ, 2000. - 36 с.

4. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

Л.В.Батченко,

*доктор економічних наук, професор кафедри
"Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності"
Донецького державного університету управління*

Інформаційна політика як підвищення іміджу України в сфері європейської інтеграції

У сучасних умовах зростаючої глобалізації та розвитку міжнародного інформаційного обміну, інтеграційний процес відіграє ключову роль в політиці національних держав. Вступ до ЄС можна розглядати як входження в загальний інформаційний простір, в якому головними є принципи демократичного розвитку суспільства. З розвитком глобалізації перед окремими країнами гостро постало питання про збереження культурної та національної ідентичності. Інтеграційний процес, в свою чергу, надає національним державам всі переваги глобалізації, не пригнічуючи при цьому їх ідентичність. Деструктивним ефектам глобалізації європейське співтовариство протиставило усвідомлену європейську ідентичність, яка формує нові національні й етичні орієнтири і стає інтегративною силою суспільства.

Україна - країна з молодою демократією й процес європейської інтеграції є важливою складовою її зовнішньої політики. В умовах формування інформаційного суспільства виникає та набирає ваги ще одна необхідна умова прискорення інтеграційних процесів: поінформованість громадян як інструменту забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів державної влади або формування сприятливої громадської позиції щодо процесів, які мають особливо вагомим значення для життя суспільства. Інформування є обов'язковою складовою демократичного процесу прийняття управлінських рішень і гарантує право громадян на участь у державному управлінні шляхом отримання інформації про державну політику, діяльність органів влади й управлінські рішення. Об'єктивне й послідовне інформування сприяє підвищенню рівня обізнаності з цих питань, довіри громадян до влади, формуванню громадської підтримки державної політики, що повинно послужити сигналом для розширення інформаційних програм співпраці Україна - ЄС [1].

Становлення та розвиток ЄС досліджуються в працях вітчизняних учених, зокрема Д.Лукач'яненка, В.Новицького, В.Чужикова, С.Сіденко, З.Герасимчук, О.Амоші та ін. Різні аспекти європейської інтеграції знайшли відображення в працях зарубіжних учених: Х.Армстронга, М.Дайлами, Л.Луруш, Р.Лукаса, В.Томсона, А.Макмастера та ін. Але не зважаючи на високий науковий рівень досліджень окремих напрямів і елементів ЄС, порівняно мало дослідженими є проблеми поінформованості громадян.

Україна залишається здебільшого беззахисним об'єктом численних інформаційних агресій ззовні, які здійснюються з різних причин: боротьба за вплив на Україну між іншими державами, намагання дестабілізувати її внутрішнє становище, завдати шкоди її міжнародному авторитету, конкуренція на зовнішніх ринках, політичні, територіальні суперечки тощо. З іншого боку, величезна кількість внутрішніх проблем давали й дають безліч інформаційних приводів для негативних повідомлень про Україну у світових медіа. В результаті нині склалася ситуація, в якій зарубіжні і більшість вітчизняних експертів називають міжнародний імідж України "катастрофічним" [2]. Тому перед українською владою стоїть завдання - надати суспільству об'єктивну та неупереджену інформацію про ЄС, роз'яснити переваги та недоліки прийняття того чи іншого рішення. Ці завдання вирішуються шляхом реалізації державної інформаційної політики у сфері європейської інтеграції, яка повинна бути системною, чітко спланованою й узгоджуватися з конкретними завданнями етапів інтеграції та потребами громадян в інформації [3].

У сучасному відкритому суспільстві інформація стає важливим стратегічним ресурсом, брак якого призводить до суттєвих втрат в економіці, а інформатизація суспільства виступає одним із вирішальних чинників модернізації економіки на ринкових засадах і запорукою інтеграції України у світове товариство. Слід відмітити, що інтеграція інформаційного простору України до європейського можлива завдяки поданню правдивої інформації, а не шляхом виправдання влади за допомогою організації так званих іміджевих проєктів і програм на вітчизняному й міжнародному рівнях. Повномасштабне входження України в європейський інформаційний простір має відбуватися на правах рівності та партнерства. Якщо кілька років тому наша країна не була готова до такої інтеграції, то сьогодні можна сміливо говорити про те, що перспективи зростають, відкриваються нові можливості співпраці на рівні інформаційному, освітньому, науковому, економічному, культурному тощо.

Безперечно, зацікавленість ЄС у формуванні сприятливої громадської позиції щодо євроінтеграційного вектору України є також досить високою й одним із головних завдань діяльності Представництва Європейської комісії - "інформування громадськості про діяльність ЄС, роз'яснення та відстоювання окремих аспектів її політики". В інформаційній сфері представництво виділяє три основні напрями діяльності: пресу, публічну інформацію та інформаційні центри ЄС "EUi" [4]. На жаль, весь інформаційний потік спрямовано лише в бік української громади й зовсім непомітно поінформованості європейської спільноти. Адже для євроінтеграції України важлива думка не тільки політиків, а й пересічних європейців. Українська влада майже повністю випустила з уваги саме цей напрям діяльності. Громадяни ЄС отримують епізодичну інформацію щодо інтеграційних прагнень нашої держави, яку озвучують державні чиновники, політичні лідери або науковці під час самітів, форумів, наукових конференцій тощо. Досить часто лобістами європейських цілей України в ЄС виступають самі європейці, зокрема наші сусіди поляки. Однак зміцнити усвідомлення українців як європейської нації народами Європи можуть лише самі українці. Відсутність єдиного інформаційного простору як у межах самого ЄС, так і в межах Україна - ЄС значно гальмує інтеграційні процеси. Існує й проблема ментального дисонансу щодо процесу євроінтеграції України як серед українців, так і європейців. Зі сторони ЄС існує упереджене ставлення до України, бо до Європи доходить мало достовірної інформації про Україну, її економіку, культуру, життя її населення. Сьогодні спостерігається достатньо низький рівень поінформованості іноземців про Україну і українців. Так, серед розвинених західноєвропейських країн про Україну та її громадян найменше знають у Франції, а найбільше - в Італії. Найбільш поінформованими про Україну є люди віком 21-40 років, тобто молодь та люди середнього віку.

Щодо стереотипів у сприйнятті українців, то їх вважають більшою мірою гостинними та працьовитими, аніж креативними та надійними. В очах іноземців Україна є туристично-привабливою країною за рахунок культурно-історичної спадщини, сільського туризму та природних заповідників. Морські курорти, екологічний туризм і паломництво не вважаються найперспективнішими туристичними напрямками в Україні. Іноземці дотримуються думки, що Україна - аграрна, релігійна країна. Половина вважає її європейською державою. Також велика частина осіб сприймають Україну як недостатньо безпечну країну для відвідування та перебування. Рівень обізнаності іноземців із українськими традиційними та сучасними культурою та мистецтвом досить низький. У цьому контексті Україна в їхньому уявленні асоціюється здебільшого з писанками. На думку іноземців, в Україні відсутні якісне медичне обслуговування та сучасна індустрія моди. Через складності ведення бізнесу наша держава вважається інвестиційно-привабливою лише для 25% іноземців.

Така ж ситуація склалася й в Україні. Характерною рисою української політики залишається відсутність зацікавленості до європейської інтеграції серед усіх верств населення, що зумовлено недостатнім рівнем достовірних знань про ЄС і чітко визначеного ставлення до процесу євроінтеграції серед українців. На сьогодні рівень обізнаності громадян у сфері європейської інтеграції є недостатнім, а громадська підтримка державного курсу України на поглиблення відносин із ЄС останнім часом суттєво знизилася. Інформованими про діяльність і перспективи взаємовідносин України з ЄС вважають себе ті громадяни, які стикаються з даною інформацією в межах професійної діяльності, а пересічні громадяни визнають себе досить мало поінформованими про ЄС або взагалі тільки знають, що є таке інтеграційне угруповання. Така

ситуація спричинена не досить результативною діяльністю органів державної влади. Як показує досвід реалізації Державної програми інформування громадськості України з питань європейської інтеграції у роботі Уряду й органів державної влади не використовується комплексний підхід, бракує знань основних засад підготовки та проведення інформаційних кампаній [5].

Для того щоб змінити ситуацію щодо євроінтеграційного вектору України, доречно створити спільний інформаційний простір у Європі. Тому владі необхідно прийняти це до уваги та виділити достатні кошти для проведення інформаційної PR-кампанії в країнах ЄС із метою підвищення іміджу України в очах європейців. Можна сказати, що певні кроки в цьому напрямку вже закладено - підписано Болонську декларацію у сфері освіти, проведено Євро-2012, що позитивно впливає на імідж нашої країни в ЄС і робить її більш цікавою та відкритою в інформаційному просторі. У цьому контексті важливого значення для України набуває вивчення практики інформування у сфері євроінтеграції країн-сусідів, які є членами ЄС. Ефективному впровадженню державної інформаційної політики у сфері європейської інтеграції буде сприяти аналогічний закордонний досвід. У політичній практиці розширення ЄС найбільш прийнятним для України може бути досвід Польщі, Латвії, Болгарії. Подібність історичного нарративу, зокрема накопичених проблем відтворення європейської ідентичності та політичної культури, ментальних характеристик населення зазначених країн, зумовлює аналогічні підходи в забезпеченні інформаційної підтримки євроінтеграційних процесів. Україні варто зосередити увагу на подолання стереотипів, забезпечити ментальні зміни щодо партнерства України та ЄС. Владні структури повинні налагодити процес забезпечення українського населення інформацією про ЄС і формувати стимули до євроінтеграції, що стане фактором впливу на подолання численних конфліктів інтересів і інституційної конкуренції в державі. У першу чергу, це якісне інформаційне забезпечення на професійному рівні. Йдеться не лише про оперативність подання інформації, а й дотримання точності, збалансованості, актуальності висвітлення подій, адже хибна або неперевірена інформація підриває довіру цільової аудиторії. І потрібно докладати великих зусиль, аби повернути втрачену увагу до тих процесів, які відбуваються в Україні.

Таким чином, зважаючи на сучасні тенденції зростання ролі й обсягів інформації, саме рівень розвитку в Україні громадянського й інформаційного суспільства відображає готовність країни інтегруватися до ЄС, що, у свою чергу, буде сприяти підвищенню позитивного іміджу країни. При цьому існує нагальна потреба прискорення формування єдиного інформаційного простору Україна - Європа. Це можливо лише завдяки продуманій розробці державної інформаційної політики у сфері європейської інтеграції шляхом комплексного застосування науково-обґрунтованих засобів і істотного збільшення цільового подання інформації про ЄС передусім у контексті поточних проблем в Україні.

Список використаних джерел

1. Никитюк Т.Л. Поінформованість громадян як запорука прискорення європейської інтеграції [Електронний ресурс] / Т.Л. Никитюк // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : зб. наук. пр. ДВНЗ "Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника". - 2009. - Вип. 5, т. 2. - Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/aprer/2009_5_2/08.pdf.
2. Гнатюк С. Формування позитивного міжнародного іміджу української держави в інформаційному просторі [Електронний ресурс] / С. Гнатюк // Офіційний веб-сайт Нац. ін-ту стратег. досліджень : [сайт]. - Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/December2009/02.htm>.
3. Представництво Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm.
4. Григорєць Т. Європейська політика сусідства та потенціал нової Посиленої угоди Україна - ЄС як чинники європейської інтеграції України [Електронний ресурс] / Т. Григорєць, С. Гуцал // Офіційний веб-сайт Нац. ін-ту стратег. досліджень : [сайт]. - Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/November/4.htm>.
5. Державна цільова програма інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008-2011 роки [затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2008 р. №594] [Електронний ресурс] // Законодавство України : [сайт]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/594-2008-п>.

В.І.Абрамов,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри національної безпеки НАДУ

Політика Європейського Союзу щодо формування європейської системи безпеки: вплив на національні інтереси України

Безпека є визнаним суспільним благом та загальнолюдською цінністю, оскільки без її забезпечення неможливе створення умов для стійкого розвитку будь-якого суспільства. Якщо в списку суспільних благ, кожне з яких є критично важливим для розвитку людства, потрібно було б виділити центральний елемент, то ним, швидше за все, стало б забезпечення міжнародної безпеки та миру. Дійсно, в ситуації конфлікту та під час військових дій практично неминучим стає порушення прав людини, на другий план відходить турбота про навколишнє середовище, також не доводиться розмірковувати про створення стійких інститутів.

Актуальність наукових досліджень зумовлена тим, що підходи Європейського Союзу до забезпечення безпеки та формування власних військових структур, а також погляди на проведення миротворчих операцій можуть бути ефективно використані при розробці та реалізації державної політики національної безпеки України.

Питання побудови ефективної системи європейської безпеки постійно привертала увагу великої кількості дослідників і прямо або побічно зачіпалися в роботах різної тематики.

При дослідженні конкретних проблем формування європейської політики безпеки і оборони та можливих напрямів співпраці України з ЄС у даній сфері автор спирався на роботи українських й зарубіжних дослідників, а також на першоджерела (оригінальні документи Європейського союзу, НАТО, ОБСЄ, ЗЄС та ін.). Зокрема, серед них можна виділити роботи З.Бжезінського, Т.Бордачева, Н.Арбатової та інших авторів [1; 2; 4].

При цьому слід вказати, що питання розвитку співпраці між Європейським Союзом та Україною у сфері європейської політики безпеки і оборони в практичному плані досліджувалися досить обмежено [3; 5; 6]. За останнє десятиліття в Європі змінилися уявлення про безпеку як у науковій свідомості, так і на побутовому рівні. Зрозуміло, цей процес носив не швидкоплинного характеру. Розробка нових концепцій безпеки велася в науковому співтоваристві впродовж всього післявоєнного періоду. Проте, виходячи з нових реалій, європейці дійшли висновку, що потрібен новий підхід до вирішення питань забезпечення європейської безпеки. На їхню думку, його відмінними рисами повинні стати: комплексний характер неподільності безпеки; зменшення військового та посилення громадянського і невоєнних аспектів безпеки; фрагментація концепції безпеки шляхом поділу поняття на тематичні компоненти (екологічна, економічна, соціальна, культурна безпека); поділ безпеки за цілями, стратегіями, принципами та засобами досягнення (колективна безпека, кооперативна безпека або безпека співпраці, всеосяжна безпека, безпека для всіх, співтовариство безпеки, превентивна безпека тощо).

Документом, що визначає головні напрями зовнішньої політики ЄС, є Європейська стратегія безпеки, яка була затверджена в 2003 р. В Стратегії визначено основні загрози сучасній безпеці - тероризм, неконтрольована міграція, розповсюдження зброї масового ураження, регіональні конфлікти, організована злочинність, а також йдеться про необхідність проведення активної, дієвої, скоординованої та відкритої для взаємодії з партнерами зовнішньої політики ЄС: "Європа повинна бути готова брати на себе відповідальність за глобальну безпеку та будівництво кращого світу" [7]. Слід підкреслити, що європейська зовнішня політика прагне до забезпечення безпеки як глобального суспільного блага, а не переслідує мету ізоляціоністського будівництва "фортеці Європа". Країни, з якими ЄС має спільні кордони, входять до сфери дії Європейської політики сусідства (ЄПС), яка має на меті врегулювання відносин з усіма країнами ЄС по всьому периметру його зовнішніх кордонів - морських та сухопутних і встановлення у цих країнах "поясу безпеки". Україна разом з іншими пострадянськими країнами на схід від ЄС також входить до сфери дії політики "сусідства".

У зв'язку з цим, виходячи з поглядів Європейського Союзу на формування нової системи європейської безпеки, перед Україною гостро постала проблема пошуку свого місця в ній, а також розробки власних механізмів підтримки безпеки та стабільності в регіоні.

Нажаль, Україна втратила значення та роль, які вона відігравала для системи міжнародних відносин в Європі раніше, а внутрішня ситуація в країні, за відсутності єдності серед української політичної еліти та браку ефективної системи державного управління, перешкоджає проведенню консолідованої зовнішньополітичної лінії. Включення України в інтегрований європейський простір безпеки, а також участь у побудові єдиної євроатлантичної безпекової спільноти визначаються стратегічною метою входження нашої держави у світову політичну та економічну системи. Реалізація цієї мети сприятиме формуванню стабільної і потужної системи європейської безпеки та жодною мірою не перешкоджатиме розвитку рівноправних і динамічних відносин з іншими країнами.

Проблема визначення місця України в новітній системі європейської безпеки, згідно з проголошеним нашою країною позаблоковим статусом та відповідно до сучасних умов і тенденцій міжнародного розвитку, потребує підвищення ефективності державного управління у сфері національної безпеки.

Саме підвищення ефективності державного управління у сфері національної безпеки на шляху включення України в інтегрований європейський простір безпеки дозволили зупинити деякі негативні тенденції. Продовжено курс на європейську інтеграцію. Тривають переговори про Угоду про асоціацію між Україною і ЄС., Україна просунулася на шляху до лібералізації візового режиму з ЄС, отримавши спеціальний План дій. Спостерігається прогрес у копітких переговорах щодо ЗВТ. Водночас з'явилися нові негативні моменти, пов'язані зі зниженням міжнародних рейтингів України щодо дотримання демократичних прав і свобод, що створює нові перешкоди на шляху до інтеграції з ЄС та не сприяє взаємній довірі.

Першочерговим завданням політики національної безпеки, яке визначене Стратегією національної безпеки України 2012 р., є підвищення ефективності системи державного управління національною безпекою. Його виконання передбачає підвищення якості наукового супроводу процесів розробки та реалізації державної політики національної безпеки України. Одним із важливих напрямів наукових досліджень стає обґрунтування шляхів вдосконалення відносин між ЄС та Україною у сфері зовнішньої політики і безпеки, що повною мірою враховують українські національні інтереси. В зв'язку з цим вважаємо за необхідне вирішення наступних завдань: вивчити процес та етапи формування європейської політики безпеки і оборони; проаналізувати конкретну діяльність керівництва ЄС із формування військових структур, що безпосередньо відповідають за забезпечення ЕПБО; узагальнити досвід Євросоюзу із застосування наявних сил і засобів для врегулювання кризових ситуацій; визначити місце та роль України в новій європейській системі безпеки; виявити перспективні напрями співпраці України і ЄС у сфері безпеки і оборони.

У цілому ЄС сьогодні виступає в ролі найбільшого в світі постачальника глобальних суспільних благ. Завданням ХХІ сторіччя є розширення цих благ, затвердження європейських цінностей та високих політичних й економічних стандартів на всій території Європи, включаючи Україну. Розвиток зовнішньої політики і політики безпеки ЄС є, поза сумнівом, головним інструментом забезпечення такого глобального суспільного блага, як мир й безпека. Слабкість основних міжнародних інститутів, зростання конфліктного потенціалу в світі, поява нових загроз примушує Європейський Союз активно розвивати свій військово-політичний потенціал, але при цьому не виключається можливість того, що дані дії ЄС серйозно вплинуть на національні інтереси України у сфері безпеки й оборони.

Список використаних джерел

1. *Бжезинский З.* Великая шахматная доска / З. Бжезинский. - М.: Международные отношения, 2010. - 256 с.
2. *Бордачев Т.В.* Новый стратегический союз. Россия и Европа перед вызовами ХХІ века: возможности "большой сделки" / Т. В. Бордачев. - М.: Европа, 2009. - 304с.
3. *Веселовський А.* Співробітництво у сфері безпеки: активна регіональна складова як фактор європейської та євроатлантичної інтеграції України / А. Веселовський // Євроатлантик-інформ. - 2006. - № 6(12). - С. 63-66.
4. *Европейский союз: в поисках общего пространства внешней безопасности.* Отв. ред. Н. К. Арбатова, К. П. Зуева. - М.: ИМЭМО РАН, 2007. - 103 с.

5. *Литвиненко О.В.* Українська національна безпека: стислий нарис / О.В.Литвиненко // Стратегічні пріоритети. - 2011.- № 2. - С. 121-125.

6. *Яворська Г.М.* Сучасні зміни в зовнішній та безпековій політиці ЄС: наслідки для України / Г.М.Яворська // Стратегічні пріоритети. - 2011.- № 2. - С. 163-167.

7. A Secure Europe in a Better World. European Security Strategy. Brussels. 2003. 12 December. P. 2. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

С.О.Андрєєв,

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри державної служби,
адміністрування та управління ДЗ "Луганський
національний університет імені Тараса Шевченка"*

Стабільність інституційних засад єдиної державної системи цивільного захисту України як важлива передумова її наближення до європейських стандартів

Військово-політичне керівництво країн-членів НАТО вважає, що діяльність з попередження надзвичайних ситуацій, викликаних техногенними аваріями, стихійними лихами, ліквідації їх негативних наслідків, а також із захисту громадян, суспільства і держави від зовнішніх загроз (воєнних дій) є видом стратегічного забезпечення їх життєдіяльності. Наприклад, в США така діяльність вважається одним з основних напрямів у досягненні національної безпеки [6, с. 63].

Стан інституційних засад єдиної державної системи цивільного захисту України (далі - ЄДС ЦЗ) у значній мірі може служити індикатором спроможності і готовності нашої країни до європейської інтеграції.

Виникнення надзвичайної ситуації у м. Києві, пов'язаної із сильними сніговими опадами, що сталася наприкінці березня цього року, беззаперечно довело поспішність та необґрунтованість державно-управлінських рішень щодо девоєнізації вітчизняної системи цивільної оборони України, зокрема ліквідації відповідних військових формувань, ухвалених протягом 2002-2003 рр., та змусило вище керівництво держави вкотре звернути увагу на сферу державного управління цивільним захистом.

Не випадково після зазначеної надзвичайної ситуації, а також пожежі на Вуглегірській теплоелектростанції ПАТ "Центренерго" у м. Світлодарську Донецької області, яка виникла 29.03.2013, на засіданні Ради національної безпеки і оборони Президент України В.Ф. Янукович наголосив на необхідності створення нової системи реагування на техногенні катастрофи та природні лиха [2]. Він підкреслив, що основна мета заходів щодо подальшої реорганізації системи реагування на надзвичайні ситуації - це створення дієвого державного управління силами і засобами подолання наслідків природних лих, техногенних аварій і катастроф в умовах обмеженості ресурсів. "Об'єднавши функції Міністерства оборони та Державної служби з надзвичайних ситуацій, ми створили умови для збільшення можливостей захисту і порятунку громадян, відновлення роботи життєво важливих інфраструктурних об'єктів", - зазначив він [2].

Із наведеним вище важко не погодитись, проте, разом із цим, необхідно зазначити, що, починаючи з 1992 р., коли Верховною Радою України було схвалено Концепцію цивільної оборони України, у нашій країні на загальнодержавному рівні було прийнято дев'ять нормативних документів програмно-стратегічного характеру (концепцій, програм, планів тощо), у кожному з яких мова йшла про вдосконалення (розбудову, реорганізацію, оптимізацію, підвищення ефективності тощо) державної системи протидії надзвичайним ситуаціям, її інтеграцію із системою цивільної оборони.

Однак, наразі маємо фактично і юридично майже ліквідовану систему цивільної оборони України (це остаточно можна бути стверджувати після набрання чинності Кодексом цивільного захисту України 01.07.2013), разом із військами цивільної оборони України, та до кінця не

сформовану ЄДС ЦЗ із цілим спектром проблем фінансового, матеріально-технічного, правового, структурного й організаційно-технічного характеру (більш докладно див: [3; 5]). Зокрема, з-поміж цих проблем, на чому наголошує МНС України, слід відзначити те, що рівень матеріально-технічного забезпечення сил цивільного захисту не відповідає сучасним вимогам. Понад 80 відсотків одиниць техніки, якою оснащені підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС, перебувають в експлуатації більше 20-30 років, морально і фізично застаріли. Відсутня спеціальна техніка для рятування людей на висотних об'єктах та об'єктах підвищеної поверховості [5].

Проведений автором аналіз зарубіжного досвіду створення та функціонування систем цивільного захисту (більш докладно див: [1, с. 303-304]), у тому числі в західноєвропейських країнах, дає підстави стверджувати, що однією з вагомих передумов високої ефективності відповідних державних систем є стабільність інституційних засад їхньої діяльності, а також високий рівень матеріального й інших видів ресурсного забезпечення органів управління та сил цивільного захисту.

Таким чином, досягнення стабільності у функціонуванні ЄДС ЦЗ, а також покращення стану матеріально-технічного оснащення сил цивільного захисту є актуальним завданням, виконання якого безпосередньо пов'язане із задоволенням євроінтеграційних прагнень України.

Відповідно до ст. 17 Кодексу цивільного захисту України безпосереднє керівництво діяльністю ЄДС ЦЗ здійснює центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту [4]. Цим органом зараз є Державна служба України з надзвичайних ситуацій (далі - ДСНС). Безперечно, стабільність діяльності ДСНС є одним із визначальних чинників надійного функціонування ЄДС ЦЗ в цілому.

У цьому контексті слід зазначити, що, наприклад, керівний орган Російської Федерації з питань цивільної оборони та надзвичайних ситуацій 22 роки очолювала одна особа - С.К. Шойгу: з 1991 по 1994 рр. - Державний комітет у справах цивільної оборони, надзвичайних ситуацій і ліквідації наслідків стихійних лих, а з 1992 по 2012 рр. - відповідне профільне міністерство. Очевидно, що ця обставина відіграла далеко не останню роль у процесі становлення російської єдиної державної системи запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій, а також системи цивільної оборони, які на цей час визнаються експертами одними із найбільш ефективних у світі.

Натомість, в Україні за період з 1991 по 2012 рр. змінилося 12 керівників МНС України (враховуючи двох начальників Штабу цивільної оборони України). При цьому, починаючи з 2005 по 2012 рр. МНС України очолювали цивільні особи, які, як можна припустити, до призначення на посаду очільника зазначеного міністерства, мали, м'яко кажучи, віддалене відношення до специфіки його діяльності та, як наслідок, недостатньо високий рівень професійної компетентності для забезпечення ефективного централізованого керівництва воєнізованим органом державної влади (2005 р. - Жванія Д.В., 2005 - 2006 рр. - Балоба В.І., 2006 - 2007 рр. - Шуфрич Н.І., 2007 - 2010 рр. - Шандра В.М., 2010 р. - Шуфрич Н.І., 2010 - 2012 - Балоба В.І.).

Постійні зміни в керівництві центрального органу виконавчої влади України, відповідального за формування та реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту, поряд із нескінченними реорганізаціями його територіальних органів на місцях, що супроводжуються організаційно-штатними заходами, не додають стабільності та надійності ЄДС ЦЗ, тобто негативно впливають на її ефективність.

На тлі ліквідації ракетно-ядерного щита України і військ цивільної оборони України, катастрофічного зменшення засобів індивідуального та колективного захисту населення, морального та фізичного зносу систем централізованого оповіщення цивільної оборони, несформованості структурно-функціональних засад ЄДС ЦЗ, недостатнього фінансування заходів цивільного захисту, низького рівня матеріально-технічного забезпечення органів управління та сил цивільного захисту, постійних трансформацій органів управління у сфері цивільного захисту на різних адміністративно-територіальних рівнях, втрати кваліфікованих кадрів з питань цивільної оборони, відсутності наступності та послідовності в питаннях формування та реалізації державної політики у сфері цивільного захисту тощо до питання реформування ДСНС і змін у її керівництві слід ставитися обережно, професійно та виважено, оскільки цей орган виконавчої влади на сьогодні є системоутворюючим елементом у забезпеченні ефективного цивільного захисту.

Задля досягнення високого рівня оперативної готовності до дій за призначенням потрібно якісно покращувати стан матеріально-технічного оснащення підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, забезпечивши ці формування новітніми сучасними зразками аварійно-рятувальної техніки. На виконання, в тому числі, цього завдання було спрямовано прийняття Державної цільової соціальної програми розвитку цивільного захисту на 2009-2013 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 25.02.2009 № 156. Однак, згідно з постановою уряду від 07.11.2012 № 1028, яка не містить жодного мотивування, відповідну державну програму було визнано такою, що втратила чинність, що не може не викликати здивування і непорозуміння, оскільки це державно-управлінське рішення аж ніяк не узгоджується з необхідністю вирішення перелічених вище стратегічних проблем у сфері цивільного захисту.

Враховуючи викладене, а також беручи до уваги те, що діяльність нещодавно створеної ДСНС тепер координуватиметься Кабінетом Міністрів України через Міністра оборони України (що є певною ознакою повернення до радянської оборонної моделі організації системи цивільної оборони), вбачається доцільним розробити та прийняти в установленому порядку Державну цільову соціальну програму розвитку цивільного захисту на 2013 - 2020 роки, забезпечивши передбачені цією державною програмою заходи реальним фінансуванням.

Крім цього, вельми актуальним і своєчасним, зокрема в контексті євроінтеграції України, є відновлення військ цивільної оборони, або ж, як альтернативний варіант, створення на базі Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та інших державних спеціалізованих аварійно-рятувальних служб ДСНС самодостатніх воєнізованих формувань, спроможних забезпечити ефективне реагування на надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу.

Список використаних джерел

1. *Андреев С.О.* Перспективи європейської і євроатлантичної інтеграції України в контексті існуючого стану національної системи протидії надзвичайним ситуаціям / С.О.Андреев [Текст] // Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 5-ї регіон. наук. - практ. конф. 15 трав. 2008 р., м. Дніпропетровськ., за заг. ред. Л.Л.Прокопенка. - Д.: ДРІДУ НАДУ, 2008. - С. 303 - 305. ДАНСКОЙ ОБОРОНЫ

2. Віктор Янукович наголошує на необхідності створення нової системи реагування на техногенні катастрофи і природні лиха, 29.03.2013 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/ru/news/27260.html>

3. Інформація про стан та проблеми функціонування єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.mns.gov.ua/content/program_KMU_inform.html

4. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403%D0%B0-17/paran149#n149>

5. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2011 році [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.mns.gov.ua/files/prognoz/report/2011/8_2011.pdf

6. *Федулов Г.В.* Зарубежный опыт создания и обеспечения функционирования систем предупреждения и ликвидации чрезвычайных ситуаций [Текст] // Проблемы безопасности при чрезвычайных ситуациях. - М. - ВИНТИ. - 1998. - № 8. - С. 63 - 100.

О.В.Карпенко,

*кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри державної політики
та управління політичними процесами,
доцент кафедри інформаційної політики
та технологій НАДУ*

Роль управлінських послуг у системі забезпечення національної безпеки України

Досягнення необхідного рівня національної безпеки повинно забезпечуватись за рахунок вітчизняної інноваційної системи освоєння нових ресурсних джерел та модернізація держав-

ної влади. Першочерговим є запровадження новітніх правових, інституційних та інформаційних механізмів забезпечення національних інтересів України. Національна безпека являє собою базовий гарант розвитку будь-якої держави. Стан системи виконавчої влади є визначальним елементом сервісного капіталу взаємовідносин держави та громадянина. Державне управління ефективно лише тоді, коли забезпечує стабільність та поступовий (еволюційний) розвиток загальносуспільних відносин.

Втягнута у політичні баталії різних олігархічних груп, державна влада України є мало-ефективною та далекою від реальних потреб окремого громадянина. Необхідність негайного реформування державної служби обумовлена посиленням реальних загроз національній безпеці України, які мають обґрунтоване економічне підґрунтя: зростання протекціонізму, тотальну корупцію та безконтрольний лобізм владних органів бізнесовими структурами. Окрім цього ситуація погіршується й тим, що витрати на державний апарат збільшуються (незважаючи на його скорочення упродовж реалізації останньої адміністративної реформи), посилюється навантаження на центральний та регіональні бюджети, при цьому рівень оплати праці чиновництва залишається мізерним, що відштовхує від державної служби кваліфікованих фахівців, породжує кар'єризм та недбалість до виконання своїх посадових обов'язків.

З метою підвищення рівень довіри громадян до влади, керівництво країни намагається запровадити основні засади сервісної держави шляхом впровадження системи так званих "адміністративних" послуг. Автором дослідження у попередніх роботах детально обґрунтовано стратегічні помилки та звуження послуг влади лише до рівня "адміністративних", але й для виконання навіть тих заходів, що заплановано урядом, існуючий державний апарат не здатен адекватно реагувати на зміни, які неминуче спричинять зниження якості надання державних та муніципальних послуг.

Вітчизняний фахівець галузі адміністративного права В. Коваленко, акцентує на тому, що вітчизняним урядом вже зроблено перші кроки щодо впорядкування нормативно-правової бази деяких сервісних функцій Служби безпеки України та Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, що врегульовано відповідними документами [1], зокрема Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 р. № 526-р та Постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 р. № 626 затверджено відповідні переліки платних адміністративних послуг, що надаються зазначеними державними органами [2; 3]. Однак ці послуги здебільшого зводяться до оформлення (переоформлення) та видачі ліцензій на виготовлення спеціальних технічних засобів та провадження господарської галузі технічного захисту інформації згідно переліку, що визначається Постановою Кабінету Міністрів України від 18 травня 2011 р. № 517 [4]. Натомість, на нашу думку у існуючих законодавчих та підзаконних актах процедурно невизначено надання переважної більшості управлінських послуг, особливо тих які були кваліфіковано нами у попередніх дослідженнях, як "військово-охоронні" (безпекові, правоохоронні, митно-пропускні тощо). Окрім цього існують й інші послуги, які надаються державними організаціями та науковими установами, що працюють у сфері забезпечення Національної безпеки України. На думку автора, певного нормативно-правового удосконалення потребує система експертних та консультативних послуг, що надаються Українським науково-дослідним інститутом спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України.

Можливим вирішенням проблеми підвищення якості державного управління є перехід від адміністративної діяльності держави до вирішення нагальних потреб громадян через модернізацію системи надання послуг органами державної влади та органами державного самоврядування. Реінжиніринг управлінських процесів у першу чергу призведе до підвищення вимог щодо виконавців, запровадження жорстких механізмів персональної відповідальності державних службовців, які приймають стратегічні управлінські рішення. На сучасному етапі здійснення адміністративної реформи для розуміння виконавцем суті стратегічних перетворень необхідні додаткові обґрунтовані дослідження проблематики підвищення ефективності надання управлінських послуг, а також удосконалення інформаційно-аналітичної взаємодії органів державної влади в процесі формування та реалізації державної політики забезпечення національної безпеки України.

Визначальним чинником національної безпеки України є збалансована економічна система, одним з визначальних компонентів якої є сфера державних послуг, які делегуватимуться

приватному сектору. Саме децентралізація більшості послуг органів виконавчої влади призведе до того, що суспільство самостійно регулюватиме вирішення більшості насущних проблем. Умовне зменшення ролі держави, яка не чинитиме спротиву щодо розвитку громадянського суспільства призведе до підвищення рівня самосвідомості та соціальної відповідальності середнього бізнесу.

Список використаних джерел

1. Курс адміністративного права України [Текст] : підручник / [Колпаков В. К. та ін. ; за ред. В. В. Коваленка] ; Національна академія внутрішніх справ. - К. : Юрінком Інтер, 2012. - 805 с.
2. Про затвердження переліку платних адміністративних послуг, що надаються Адміністрацією Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 черв. 2011 р. № 626 // Законодавство України. - Електрон. дані. - К., 2011. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/626-2011-%D0%BF>. - Назва з екрана.
3. Про затвердження переліку платних адміністративних послуг, що надаються Службою безпеки [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 черв. 2011 р. № 526-р // Законодавство України. - Електрон. дані. - К., 2011. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/526-2011-%D1%80>. - Назва з екрана.
4. Про затвердження переліку послуг у галузі технічного захисту інформації, господарська діяльність щодо надання яких підлягає ліцензуванню [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 трав. 2011 р. № 517 // Законодавство України. - Електрон. дані. - К., 2011. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/517-2011-%D0%BF>. - Назва з екрана.

Ю.Ю.Приймак,

кандидат наук з державного управління

Модернізація інформаційної сфери державного управління України на шляху до Європи

В умовах побудови в Україні громадянського інформаційного суспільства опанування управлінськими кадрами сучасних методів та засобів ефективного використання інформації та інформаційних ресурсів стає найважливішим завданням, від рівня розв'язання якого залежить оперативність вироблення і прийняття державних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення економічного зростання та соціального добробуту, створення соціальної злагоди, підвищення прозорості та ефективності державного управління.

Тенденцією розвитку Європейського Союзу є впровадження економічних, соціальних, організаційних, правових механізмів державного управління в інформаційному суспільстві та суспільстві знань. Актуальність проблеми розвитку інформаційної сфери державного управління України, на шляху до Європи, визначається необхідністю упорядкування електронних реєстрів та інформаційних ресурсів, а також потребою державного апарату підвищити ефективність своєї діяльності [2].

Враховуючи умови Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права, в якому зазначено право громадськості знати принципи законодавства про свободу інформації, на теренах держави, повинні застосовуватися такі принципи: максимального розкриття інформації, якою володіють органи влади; обов'язок оприлюднювати органами влади основну інформацію; стимулювання органами влади відкритості діяльності уряду; обмежена сфера винятків, які повинні бути зрозумілими, описуватися вузько і підлягати строгому контролю на предмет наявності шкоди і громадського інтересу; спрощена процедура доступу до інформаційних запитів та їх оскарження у разі незадоволення на трьох різних рівнях; витрати: плата за надання інформації не повинна перешкоджати запитам; відкриті засідання органів влади для громадськості; зміна або скасування законів, які суперечать вказаним принципам; захист інформаторів про правопорушення [1-2].

Стосовно підсумкових документів всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства на якому затвердили женевську декларацію принципів, можемо описати ключові принци-

пи модернізації інформаційної сфери державного управління : співробітництво і партнерство між усіма зацікавленими сторонами, верховенство права при створенні та розвитку інформаційної системи; загальний, повсюдний, рівноправний і прийнятний доступ до електронних інформаційних ресурсів; універсальність і різноманітність вибору способу доступу до інформації, який має бути захищеним; компетентність і глобальна участь у розбудові національної інформаційної системи; довіра і безпека при використанні інформації; ефективність і продуктивність, справедливий розподіл благ, заохочення інновацій і творчості, розповсюдження і спільне використання, прозорість і демократичність щодо інформаційної системи та окремих державних, громадянських, підприємницьких чи міжнародних інформаційних ресурсів; вигоди в усіх аспектах життя: доступні усім е-послуги; культурне різноманіття та ідентичність, мовне різноманіття і місцевий контент; свобода створення і свобода інформації, незалежність і плюралізм; етичні сторони і повага прав людини на свободу думки, дотримання цінностей свободи, рівності, солідарності, терпимості, колективної відповідальності і збереження природи при створенні, використанні, зберіганні тощо інформації.

Інформація і знання у вигляді повідомлень, ідей, понять, уявлень про предмети, події та явища, що розробляються і накопичуються суспільством і світовою цивілізацією, становлять інформаційний ресурс. Інформаційний ресурс є інтелектуальним ресурсом, фактором колективної творчості й проблема у розумінні його природи й функцій полягає у розкритті механізму переходу механізму знань в силу, способів впливу на матеріальні фактори прогресу [3].

Державні інформаційні ресурси розуміємо як систематизовані або узагальнені відомості про опубліковані чи неопубліковані факти з першоджерел, які містять систематизовані знання певної тематики. До державних інформаційних ресурсів висуваються такі вимоги: актуальність і достовірність наведених у них даних; вичерпна повнота інформаційних джерел; компактність викладу; оперативність пошуку. Державні інформаційні ресурси мають типову структуру: обов'язкову - основну частину і вихідні дані; факультативну - довідково-бібліографічний апарат і додаткову інформацію [1].

Враховуючи необхідність застосування сучасних інформаційних технологій при автоматизованій обробці інформації про особу, а також виникнення загрози для конкретної людини стосовно витоку та несанкціонованого використання персональних електронних даних, сьогодні в Україні відбувається процес удосконалення законодавчої бази у інформаційній сфері державного управління.

Аналіз стану інформаційної сфери України свідчить про неефективне державне управління цією сферою, яке створює загрозу інформаційній безпеці держави. В органах влади практично не існує структурних підрозділів, які повинні забезпечувати формування та ведення інформаційних ресурсів. Для вирішення цих проблемних питань необхідно: спрямовувати необхідні кошти державного бюджету на виконання функцій щодо створення та розвитку національних інформаційних ресурсів. За практикою інших держав на інформатизацію органів влади спрямовується від 10 до 30% витрат на загальне керівництво у інформаційній сфері державного управління; фінансувати проекти щодо створення національних електронних інформаційних ресурсів України за певною бюджетною класифікацією, яка дозволить чітко контролювати бюджетні витрати у інформаційній сфері.

Для вирішення існуючих проблем необхідно державна інформаційна політика щодо формування та використання національних електронних інформаційних ресурсів повинна передбачати: впровадження комплексу організаційних, законодавчих, науково-технічних, кадрових та фінансових заходів щодо розвитку системи національних інформаційних ресурсів; розробку показників оцінки ефективності використання національних електронних інформаційних ресурсів та введення соціальних стандартів в інформаційній сфері, відповідно до стандартів Європейського Союзу; формування державного замовлення на створення та використання національних електронних інформаційних ресурсів; розробку технічних стандартів та загальної структури інформаційної системи; розробку технічної політики щодо накопичення, зберігання, використання, відновлення національних електронних інформаційних ресурсів; ефективну координацію діяльності органів державної влади з питань формування, використання, відновлення та захисту національних електронних інформаційних ресурсів; налагодження державного обліку національних електронних інформаційних ресурсів України; створення реєстру національних інформаційних ресурсів України.

Слід відзначити, що існує системний підхід у впровадженні систем надання адміністративних електронних інформаційних послуг. Нажаль, темпи реалізації цього підходу не відповідають нагальним потребам держави, суспільства України і Європи. Такі невисокі темпи зумовлені відсутністю фінансування та достатніх повноважень органу, який може контролювати та спрямовувати зусилля центральних органів виконавчої влади та органів місцевої влади щодо створення та впровадження системи адміністративних електронних інформаційних послуг.

Процес модернізації інформаційної сфери державного управління в Україні на шляху до Європи, на нашу думку, повинен відповідати наступним принципам: ґрунтуватися на підході "від життя", тобто на реальних потребах громадян і бізнесу; співробітництво і партнерство з високотехнологічними науковими розробками, бізнесом та промисловістю; відпрацювання механізмів цифрової демократії; підвищення якості наданих послуг населенню в режимі он-лайн; зосередження уваги на вирішенні найбільш нагальних потреб різних соціальних верств і груп населення; розвиток мережі центрів виклику і суспільного доступу через різні інформаційні та телекомунікаційні канали; створення вертикально і горизонтально інтегрованих національних мережних інформаційних ресурсів для підтримки проектів центральних та муніципальних органів влади; підвищення ефективності захисту мереж та інформаційних ресурсів; розробка та реалізація дієвих механізмів захисту прав споживачів інформаційних ресурсів; оптимізація структури управління електронним урядом на рівні державних органів влади.

Використовуючи зарубіжний досвід, можна визначити наступні шляхи модернізації інформаційної сфери державного управління на шляху до Європи: активна підтримка з боку уряду ініціатив щодо створення інтерактивної інформаційної системи електронного уряду; урядові заклади, державні установи, організації, підприємства мають чітко визначити, проаналізувати і усунути свої проблеми щодо використання електронного уряду, а держава зі своєї сторони має допомагати їм у подоланні бар'єрів; держава повинна забезпечити необхідні інвестиції і засоби для функціонування електронного уряду; ієрархічну, командну і контролюючу бюрократію зробити більш відповідальною перед суспільством; перенести акценти з процесів організації електронного уряду на отримані результати; поліпшити ефективність і рівень гармонізації функцій електронного уряду, усунути їх дублювання; підвищити рівень кваліфікації, знань інформаційних технологій державних службовців і можливостей використання ними електронного уряду для задоволення очікування громадян.

Висновок. Державна інформаційна політика має бути спрямована на формування, вироблення, збереження, поширення і комплексного використання електронних інформаційних ресурсів, які вміщують у собі електронні реєстри, кадастри, бази даних тощо. Така політика сприятиме модернізації інформаційної сфери державного управління на шляху до Європи.

Список використаних джерел

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. : за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. - К. : НАДУ, 2010. - 820 с.
2. Україна на шляху до Європи. Проміжні результати Помаранчевої революції / За редакцією Юліане Бестерс-Дільгер; Пер. З англ. - К. : Вид. дім "Кисво-Могилянська академія", 2009. - 383 с.
3. Передумови становлення інформаційного суспільства в Україні. - К.: Азимут-Україна, 2008. - 288 с.

М.В.Сіцінська,

*кандидат наук з державного управління, докторант
кафедри державного управління і менеджменту НАДУ*

Демократичний цивільний контроль над правоохоронними органами з урахуванням європейського досвіду

Цивільний контроль над військовими формуваннями та правоохоронними органами є важливою складовою будь-якого демократичного суспільства. Для України забезпечення чітко-

го виконання Закону України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави" та міжнародних зобов'язань у цій сфері - це не вимога сьогодення, а стратегічний напрям розвитку держави на тривалу перспективу. За 21 рік незалежності в Україні утворено мережі державних і громадських інституцій, що виконують функції цивільного контролю за діяльністю силових структур. Це своєрідний фундамент, на основі якого є можливість з часом створити дійсно ефективну систему демократичного цивільного контролю у сфері державного управління сектором безпеки і оборони. Нажаль термін "демократичний цивільний контроль" сьогодні трактується досить вузько - він сприймається як право доступу до інформації про діяльність силових структур, право органів державної влади проводити ревізії та перевірки у військових формуваннях та правоохоронних органах, та нагляд за дотриманням прав людини. Водночас, поза увагою залишаються інші складові терміну "демократичний цивільний контроль", насамперед, цілеспрямованість, керівництво, власне державне управління в широкому сенсі, що включає відповідальність цивільних за забезпечення ефективності сектору безпеки і оборони держави. На думку міжнародних незалежних експертів, Україні ще не вдалося побудувати повноцінну систему демократичного цивільного контролю, з чітким розмежуванням і відповідальністю між органами державної влади, цивільними та військовими. Сучасний стан демократичного цивільного контролю над безпековим сектором держави не можна визнати задовільним, оскільки порушується один із його основних принципів - відповідальність цивільних за рівень ефективності силових структур.

Міжнародні зобов'язання України у сфері демократичного цивільного контролю над правоохоронними органами можна умовно поділити на загальні та спеціальні. Загальні зобов'язання стосуються всієї сфери безпеки, в т.ч. діяльності правоохоронних органів; спеціальні - правоохоронних органів безпосередньо. Оскільки сфера внутрішнього правопорядку є тією частиною суверенітету, до якої жодна держава не бажає допускати надмірного втручання третіх сторін, то міжнародний правовий доробок у цій сфері містить переважно зобов'язання політичного характеру та загальні принципи.

Україна має міжнародні зобов'язання щодо демократичного контролю над правоохоронними органами в рамках членства та співробітництва з ООН, ОБСЄ, Радою Європи, НАТО та ЄС.

Зобов'язання в рамках членства в ООН. Головним зобов'язанням держави в цій частині є зобов'язання поважати права людини, що випливає із Загальної декларації прав людини (1948р.) [2] та ратифікації Україною таких документів юридично обов'язкового характеру, як Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966р.) [4], Міжнародна Конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації (1965р.) [5] та Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (1984р.)

Зобов'язання в рамках членства в ОБСЄ. Документи ОБСЄ мають переважно політично обов'язковий характер - для країн, що їх прийняли. Норми, що стосуються демократичного цивільного контролю над правоохоронними органами, містить, зокрема, Документ Копенгагенської наради Конференції з людського виміру Наради безпеки і співробітництва в Європі (1990р.). [1]. Головним документом у сфері цивільного демократичного контролю над правоохоронними органами є Кодекс поведінки з політично-правових аспектів безпеки, прийнятий у рамках Будапештського документа 1994р. "У напрямі справжнього партнерства в новій ері". У квітні 2003р. прийнятий документ, що передбачає обмін інформацією стосовно Кодексу поведінки з політично-правових аспектів безпеки [3].

Зобов'язання в межах членства в Раді Європи. Юридично обов'язковим міжнародним зобов'язанням України, що стосується, серед багатьох інших, і правоохоронної сфери, є зобов'язання поважати права людини, що випливають з Європейської Конвенції про захист прав і основних свобод людини (1950р. - ратифікована 17 липня 1997 р.).

Зобов'язання в рамках співробітництва Україна-НАТО. Документи, що розробляються в межах співробітництва Україна-НАТО, відбивають проблеми встановлення демократичного цивільного контролю над силовими (в т.ч. правоохоронними) структурами, можливо, найбільш повною мірою. Вони містять як зобов'язання загального характеру, так і конкретні заходи, що їх зобов'язалася вжити Україна у сфері забезпечення демократичного цивільного контролю над силовими структурами.

Зобов'язання загального характеру - зміцнення верховенства права, сприяння розвитку демократії, забезпечення прав людини - визначає Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору від 9 липня 1997р., що є політичним документом (стаття 2).

Зобов'язання загального характеру містить також План дій Україна-НАТО від 22 листопада 2002р. - схвалений рішенням Державної ради з питань Європейської і Євроатлантичної інтеграції України № 2 від 6 лютого 2003 р.

Зобов'язання у рамках співробітництва Україна-ЄС. План дій Європейського Союзу у сфері юстиції і внутрішніх справ містить окремий розділ про співробітництво у правоохоронній сфері (розділ 3.3. - також план погоджений на IV засіданні Комітету з питань співробітництва між Україною та Європейським Союзом від 12 грудня 2001 р.).

22 жовтня 2003р. затверджений Графік дій ЄС щодо України у сфері юстиції і внутрішніх справ [6]. Ці документи не містять безпосередніх згадок про цивільний демократичний контроль над правоохоронними органами, але в них ідеться про запровадження європейських стандартів у правоохоронній сфері та акцентується увага на захисті персональних даних - проблемі, що законодавчо в Україні поки що не врегульована [7].

Проведений нами аналіз пакету міжнародних нормативно-правових документів, до яких приєдналася Україна, свідчить, що вони встановлюють наступні головні принципи діяльності національних правоохоронних органів: верховенство права, забезпечення прав людини і громадянина, прозорість діяльності, підзвітність і підконтрольність відповідним органам держави та структурам громадянського суспільства, деполітизація.

Список використаних джерел

1. Документ Копенгагенської наради Конференції з людського виміру наради безпеки і співробітництва в Європі (1990 р.).
2. Загальна декларація прав людини (1948 р.).
3. Кодекс поведінки з політично-правових аспектів безпеки, прийнятий у рамках Будапештського документа 1994 р..
4. Міжнародний пакет про громадянські політичні права (1966 р.).
5. Міжнародна Конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації (1965 р.).
6. План дій Європейського Союзу 12.12.2001 р.
7. План дій Україна-Європейський Союз 22.10.2003 р.

О.С.Дмитренко,

*кандидат політичних наук, доцент кафедри
політології та державного управління
НПУ ім. М.П.Драгоманова*

Ефективність відносин між Україною та ЄС крізь призму комунікативного процесу

У системі зовнішньополітичних пріоритетів України особливе місце посідає партнерство з Європейським союзом. Європейський вибір нашої держави відкриває нові перспективи співробітництва з розвиненими країнами континенту, надає можливості економічного розвитку, сприяє зміцненню позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Однак, сучасний стан відносин України з Європейським Союзом наводить на серйозні роздуми. Насамперед це стосується того, наскільки сьогодні Європейське співтовариство і Україна готові до тісного співробітництва. Своєрідним ґрунтом для подальших інтеграційних процесів та позитивного сприйняття українців у Європі, має стати позитивний імідж української держави.

Для його формування не обов'язково шукати відповідні зразки та технології у закордонному досвіді. В СРСР теж існували потужні інструменти інформаційного впливу які протягом декількох днів забезпечували масштабну підтримку тієї чи іншої ініціативи радянського керівництва. Під загальною координацією Міжнародного відділу ЦК КПРС посольства і торгівельні

представництва, Міністерство закордонних справ, Перше головне управління Комітету державної безпеки, Державне розвідувальне управління займалися збором та обробкою інформації, що надходила до них та забезпечували просування позицій СРСР у європейських ЗМІ. ТАРС, Агентство друку "Новости", Служба іномовлення Держтелерадіо СРСР, щотижневі New Times та Moscow News, які виходили мільйонними тиражами мовами західних країн, формували повністю незалежний від країн Заходу, але контрольований владою СРСР потік інформації про Радянський Союз [5]. Уся ця налагоджена комунікативна система після розпаду СРСР для незалежної України була втрачена, а нова, на жаль, виявляє свою недосконалість та малу ефективність.

У сучасному світі робота над створенням позитивного міжнародного іміджу будь-якої держави головним чином зводиться до конструювання системи уявлень, образів в т.ч. стереотипів, що: (а) пов'язані з цією державою; (б) вигідні для її народу й керівництва; (в) вкорінені у колективну свідомість тієї чи іншої зовнішньої спільноти [4].

На цьому шляху українська держава ще не досягла значного успіху. У свідомості європейців Україна це:

- молода демократія, країна Помаранчевої революції;
- політична нестабільність, неефективність влади та законодавства;
- негативний інвестиційний клімат, високі ризики в бізнесі, повсюдна корупція;
- залежність від Росії;
- країна відомих спортсменів (брати Клички, А.Шевченко, С.Бубка, Я.Клочкова) та ін.

На такі іміджеві оцінки впливають як зовнішні так і внутрішні фактори. Зовнішні: по-перше, протягом останніх двох років в провідних світових медіа різко зменшилася й до того невелика кількість повідомлень про Україну; по-друге, до 70% з них носить негативний характер; по-третє, у 2008 р. 44% повідомлень про Україну у європейських медіа стосувалися її політичного життя, 19% - бізнесу, на всю іншу тематику припадало лише 37% [4].

Внутрішні: з часів проголошення незалежності і до сьогодні в Україні не проводиться послідовна політика формування її міжнародного іміджу і протидії зовнішнім інформаційним агресіям. Так, наприклад, на своєму засіданні від 25.04.2012 р. Колегія Рахункової палати зробила висновок, що Міністерство закордонних справ України не забезпечило ефективної координації заходів Державної цільової програми формування позитивного міжнародного іміджу України на період до 2011 року. За 2009-2011 роки жодне із 6 завдань програми не реалізоване в повному обсязі, з передбачених нею 36 заходів 5 не виконані взагалі, а решта виконані частково. Як наслідок, мета і результативні показники програми щодо популяризації України і формування її іміджу як європейської держави з економікою привабливою для міжнародних інвестицій та міжнародного туризму не досягнуті [2].

В результаті такої неефективної державної комунікативної політики пересічні європейці або взагалі не цікавляться Україною, або їхні знання про нас досить обмежені. Своєрідним показником такого становища може бути соціологічне опитування, що проводилося у грудні 2010 р. у п'яти провідних країнах Європейського союзу - Німеччині, Іспанії, Франції, Великобританії та Італії. Проведене дослідження виявило переважно низький рівень поінформованості європейців про Україну. Майже 64% респондентів ніколи не цікавились нашою державою або пам'ятають лише окремі факти з новин про Україну, 22% - поверхово знайомі з Україною, і лише 14% добре поінформовані про Україну, оскільки бували або регулярно бувають в Україні, цікавляться новинами з України.

З п'ятірки опитаних країн Західної Європи найнижчий рівень обізнаності щодо України у Франції (77% необізнаних), а найвищий - в Італії (3% необізнаних).

Серед вікових категорій найнижчий рівень поінформованості про Україну продемонстрували вікові групи "до 20-ти років" (74%) та "51 рік і більше" (71%). Відповідно, найвищий ступінь поінформованості про Україну - у респондентів середнього віку [1].

Вагомим поштовхом для розвитку позитивного іміджу України стало проведення європейського чемпіонату з футболу 2012 року. Чемпіонат надав пересічним європейцям можливість сформуванню своє уявлення про Україну як державу не на основі політичних заяв чи публікацій у медіа, а виключно на підставі власного досвіду і вражень.

Інститут світової політики (ICP) за підтримки USAID у партнерстві з PACT та Uniter замовив соціологічній компанії GFK Ukraine опитування серед громадян Європейського Союзу, котрі

відвідали Україну під час фінальної частини чемпіонату. Опитування було проведено в чотирьох приймаючих містах Євро-2012 на виходах зі стадіонів, тому отримало назву 1-го Євроекзитполу [3].

Серед опитаних майже половина (44,28 %) - це європейці віком від 25 до 34 років, тобто люди, котрі визначатимуть майбутнє Європейського Союзу, формуючи відповідну громадську думку про Україну і її членство в ЄС. Переважна більшість опитаних (84,64 %) до Євро-2012 жодного разу не були в Україні. Тому для європейських фанів Україна дійсно була справжнім відкриттям, і з допомогою таких людей можемо зробити висновок про те, які перші асоціації викликає наша країна в пересічного європейця і які реальні іміджеві прогалини існують у нас у Євросоюзі.

Опитування підтвердило, що Євро-2012 змінило на краще ставлення пересічних європейців до України, проте фактично не змінило ставлення до її потенційного членства в Європейському союзі. Хоча 42,56% опитаних європейців стверджують, що Україна заслуговує на вступ у ЄС найближчим часом, ще третина (30,92 %) вважає, що Україна може стати членом Євросоюзу в середньостроковій перспективі, якщо поліпшить політико-економічну ситуацію. Лише 2,77% заявили, що не хочуть, аби Україна взагалі коли-небудь була в ЄС.

На думку опитаних, для можливого членства України в ЄС існують три ключові перешкоди: погана економічна ситуація (43,34%), корупція в уряді (40,23%) та наявність політичних в'язнів (38,81%) [3].

У сучасному постіндустріальному суспільстві інформація є визначальним моментом процесів, що відбуваються. На думку колишнього держсекретаря США З. Бжезинського "засоби комунікації являють собою третє покоління засобів світового володарювання". Геополітичний потенціал країни, тобто її політичні можливості у масштабах планети, визначаються сьогодні не розміром і кількістю населення, не величиною армії, а можливістю вирішувати економічні проблеми і проблеми масової комунікації [5].

Тож однією з умов існування результативної комунікативної системи за якої відбувається цілеспрямована передача потрібної позитивної інформації широкому загалу, зарубіжним цільовим аудиторіям є ретельний підбір та контроль за комунікацією. Здійснення контролю над комунікативним процесом який би підвищив його якість не можливий без участі держави. Ця участь не повинна носити характер цензури, яка дозує чи дозволяє/забороняє інформаційні та комунікативні процеси. Навпаки, держава має бути першою, найбільш зацікавленою та ефективною комунікативною структурою, яка просуває свою, позитивну інформаційну продукцію. Як видається, першість у комунікації для державної структури має бути пріоритетом, який дозволить створювати позитивно налаштоване до держави зарубіжне інформаційне середовище.

Список використаних джерел

1. Дослідження сприйняття України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.brandukraine.org/k/>
2. Позитивний імідж України: реалії відставання. [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16739783
3. Результати Євро-2012: європейці кажуть Україні yes [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.gazeta.dt.ua/POLITICS/rezultati_evro2012
4. Формування позитивного міжнародного іміджу української держави в інформаційному просторі. [Електронний ресурс] - Режим доступу: old.niss.gov.ua/Monitor/desember2009/02.htm
5. Шибаева Ю. Внешний государственный PR России и его влияние на заключение внешних сделок. [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.pr-club.com/2010_05/prlib/s_v.doc

Р.Р.Марутян,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри національної безпеки НАДУ

Адаптація України до європейських стандартів кібербезпеки

На початку XXI століття актуальною складовою забезпечення національної безпеки стає проблема регулювання кіберпростору. Загроза використання інформаційного простору органі-

зованими злочинними угрупованнями, зловмисниками-одинаками, деструктивними політичними групами, здійснення хакерських атак за політичними мотивами, деструктивний вплив на військову та цивільну інфраструктуру (в тому числі критичну), збір чутливої інформації, а також пряме шпигунство в інтересах держави чи потужних корпорацій, робить неможливим ігнорування даної проблеми з боку світової спільноти.

За останні роки прийнято низку документів, що були покликані регулювати співпрацю держав у сфері кібернетичного захисту, зокрема з питань протидії кіберзлочинності. Йдеться про прийняту Радою Європи у 2001 році Конвенцію про кіберзлочинність. Водночас, не всі країни (з-поміж тих, що входять до Ради Європи) ратифікували цей документ (зокрема Російська Федерація). Невизначеність на глобальному рівні та відсутність єдиних підходів змушує керівництво держав формувати політику кібербезпеки на національному рівні.

7 лютого 2013 року країни-члени Європейського Союзу зробили ще один крок на шляху до об'єднання зусиль в сфері кібербезпеки: була прийнята Європейська стратегія кібербезпеки. Мета - об'єднання і координація зусиль трьох ключових напрямів забезпечення безпеки в ЄС: правоохоронні органи (єврокомісар Сесілія Мальстрем), "цифрова держава" (комісар Нелі Крус) і оборона, безпека і зовнішня політика (Кетрін Ештон). В цілому прийнятий документ лежить в руслі останніх кроків, що робляться європейцями при безпосередній участі з боку США. Проте раніше більшість таких кроків були реалізовані у військовій сфері по лінії НАТО, а політична сфера ЄС залишалася поза досяжністю США.

Заявленими цілями Стратегії є:

- підвищення стійкості і потенціалу в сфері кібербезпеки держав-членів ЄС, посилення боротьби з кіберзлочинністю, формування нової інфраструктури і можливостей ЄС в сфері кібербезпеки,

- розробка міжнародної політики в сфері кібербезпеки, що сприяє нарощуванню відповідного потенціалу за межами ЄС.

- зміцнення співпраці між державним і приватним секторами у забезпеченні кібербезпеки, заохочення розвитку державно-приватного партнерства у цієї сфері,

- координація діяльності на національному рівні в галузі оборони і зовнішньої політики.

Важливим результатом прийняття даного документа є гармонізація систем інформаційної безпеки європейських держав. А саме:

- країни-члени ЄС повинні провести заходи щодо уніфікації інфраструктури забезпечення кібербезпеки,

- уніфікація національного законодавства з питань кібербезпеки,

- кожна держава-член ЄС повинна створити Групу реагування на комп'ютерні інциденти (Computer Emergency Response Team, CERT),

- компетентні органи країн членів ЄС повинні мати повноваження виступати з питань кібербезпеки від імені країни на загальноєвропейському рівні.

Експерти RAND Corporation (США) в кінці 2012 року здійснили дослідження особливостей організації системи кібербезпеки в країнах ЄС та виявили в неї ряд проблем:

- сьогодні на загальноєвропейському рівні практично неможливо вироблення єдиного рішення з проблем забезпечення кібербезпеки,

- не всі країни ЄС сьогодні готові на національному рівні дати адекватну відповідь на інциденти у сфері комп'ютерної безпеки,

- немає єдиного органу здатного приймати загальноєвропейські рішення в цій сфері.

- аналіз культури і практики роботи європейських CERT показує, що, навіть там, де вони мають міцну правову основу, вони працюють ізольовано і мають серйозні проблеми не лише при трансграничній передачі інформації, але і при спробі міжвідомчого інформаційного обміну.

У тексті Стратегії звертається особлива увага на розробку концептуальних документів, що формують єдині поняття і підходи щодо формування загальноєвропейського погляду на організацію і проведення інформаційних операцій в рамках стратегічної концепції "Європейської політики безпеки та оборони". Ця ініціатива також була підтримана європейським підрозділом RAND, який провів дослідження оборонного потенціалу низки країн ЄС і суміжних держав (зокрема Росії і України), у якому показало відмінності рівня кібербезпеки. Результати дослідження вказують на необхідність організації систематичної роботи з організаційної та правової

уніфікації сфери кібербезпеки (розробку організаційної структури, доктрин, програми підготовки фахівців, оперативної взаємодії суб'єктів даної системи тощо)[1].

Міжнародні ініціативи щодо захисту кіберпростору свідчать проте, що його регулювання вже не є виключно "внутрішньою справою" окремих держав, все це має безпосереднє відношення до забезпечення національних інтересів кожної країни, й Україна не є виключенням.

Україна на шляху до європейської інтеграції повинна пройти низьку кроків щодо організаційно-правової адаптації до європейських стандартів кібербезпеки. Принциповим є те, що Україна підписала й ратифікувала Конвенцію про кіберзлочинність. На сьогодні у вітчизняне законодавство вже імплементовано низку положень Конвенції про кіберзлочинність[2].

Наприкінці 2010 року (10 грудня 2010 року №1119/2010) Указом Президента України набуло чинності Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 листопада 2010 року "Про виклики та загрози національній безпеці України у 2011 році". Відповідно до цього рішення було поставлене завдання "розробити за участю та подати у двомісячний строк на розгляд Ради національної безпеки і оборони України пропозиції щодо створення єдиної загальнодержавної системи протидії кіберзлочинності" та "розробити за участю та затвердити перелік об'єктів, що мають важливе значення для забезпечення національної безпеки і оборони України та потребують першочергового захисту від кібернетичних атак"[3].

На виконання цих завдань розробляється Закон України "Про кібернетичну безпеку України", що має зафіксувати ключові терміни у сфері кібербезпеки, визначити поняття об'єкта критичної інфраструктури та механізми захисту таких об'єктів, принцип побудови Єдиної загальнодержавної системи протидії кібернетичним загрозам та її складових елементів, вирішити проблеми міжвідомчого координування та повноваження суб'єктів забезпечення кібернетичної безпеки держави.

Новий Стратегічний оборонний бюлетень України, затверджений Указом Президента України №771/2012 від 29. 12.2012 зазначає, що інформаційний чинник у реалізації зовнішньої політики провідних держав світу та забезпеченні їх національних інтересів набуває все більшого значення. Цьому сприяє стрімкий розвиток новітніх технологій[4]. Сучасна Україна перебуває у новому безпековому середовищі, де з'являються виклики та загрози національній безпеці України на довгостроковий період, а саме - посилення інформаційно-психологічного тиску на Україну з метою дестабілізації соціально-політичної, етнічної та релігійної обстановки в державі. Все це потребує від системи державного управління національної безпеки більш ефективних дій.

У 2013 році Україна як головуюча у ОБСЄ може ініціювати вироблення та прийняття міжнародного договору з проблеми кібербезпеки. Це може стати однією з основних ініціатив, запропонованих Україною в безпековій сфері. Доцільно також ініціювати проведення в Києві міжнародних конференцій та круглих столів з даної тематики, на яких мають бути обговорені проблемні питання у цієї сфері та запропоновано власний національний проект документа що регулює використання кіберпростору.

Список використаних джерел

1. *Гриняев С.* Эксперты RAND о европейской концепции кибербезопасности / С.Гриняев. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.csef.ru/index.php/ru/oborona-i-bezopasnost/project/272-information-security-questions/1->

2. *Дубов Д. В.* Майбутнє кіберпростору та національні інтереси України: нові міжнародні ініціативи провідних геополітичних гравців. Аналітична доповідь, НІСД 2012. / Д.В.Дубов, М.А. Ожеван. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Kiberprostir-261bf.pdf>

3. Указ Президента "Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про виклики та загрози національній безпеці України у 2011 році" (№ 1119/2010 від 10.12.2010) [Електронний документ]. - Режим доступу: // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0008525-10>.

4. Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про Стратегічний оборонний бюлетень України" (№771/2012 від 29. 12.2012) [Електронний документ]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/771/2012/page>.

Л.М.Шипілова,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри національної безпеки НАДУ

Вплив глобалізаційних процесів на національну безпеку України як суб'єкта регіональної безпеки

Глобалізація - складний процес, що вміщує в собі глобалізацію і локалізацію, інтеграцію і фрагментацію, гомогенізацію та диференціацію. З одного боку, цей процес створює транснаціональні мережі індивідів, на життя людей істотно впливають події, що відбуваються далеко від місця їхнього проживання і які вони не можуть контролювати, з іншого - виключає і роз'єднує значну кількість людства, з'явилися нові можливості для посилення ролі регіональної політики через приєднання до глобальних процесів [1, с.70].

Світове співтовариство вже давно розробляє концептуальні основи безпеки, засновані на усвідомленні глобалізації, основним об'єктом при цьому виступає вже не держава, а люди. Безпека людини потребує превентивних заходів, спрямованих на зниження ризиків фізичного знищення, це зумовлює перегляд та удосконалення концептуальних основ в умовах поглиблення глобалізаційних процесів.

Жодна країна не може вирішити ці проблеми самостійно, необхідно виробляти спільні коаліційні рішення, проводити політику безпеки на основі співробітництва. На міжнародне співтовариство покладається відповідальність за контроль законних режимів, договорів, конвенцій і протоколів, які охоплюють широке коло питань від розповсюдження зброї масового знищення і контролю над озброєнням до дотримання прав людини, гуманітарного та екологічного права. Проблеми безпеки останнім часом не стільки пов'язані із захистом території, як це було раніше, скільки з розповсюдженням і захистом правових норм.

Розв'язання глобальних проблем людства неможливе на рівні національних урядів та транснаціональних корпорацій, проблеми "укорінені" в природі споживання індустріального та постіндустріального способу виробництва. Останнім часом питання щодо глобальних загроз існуючій людській цивілізації були порушені на найвпливовіших міжнародних форумах (економічні форуми в Давосі, Мюнхенська конференція з питань безпеки, зустрічі країн G8 тощо). Підґрунтям для такої уваги є реалії нашого буття - це очевидні зміни клімату, що обумовлюють збільшення масштабів природних катастроф, світові економічні й енергетичні кризи, що гальмують розвиток світового господарства, і, нарешті, незатухаючі локальні військові конфлікти, що потребують ресурсів на їх подолання та ін. [2, с.83]. Занепокоєння викликають деякі тривожні тенденції, серед яких варто згадати зниження авторитету Ради Безпеки ООН та ролі ОБСЄ у питаннях контролю над легітимністю застосування сили в разі неможливості мирного вирішення міждержавних суперечностей, відсутність прогресу у мирному вирішенні конфліктів, що знаходяться у "замороженому" стані.

Глобальні проблеми міжнародної безпеки все більше знаходять своє відбиття в комплексах регіональної безпеки. На регіональні процеси впливає проектована ззовні політика провідних держав [3, с. 33-34]:

- загальні закономірності історичного процесу;
- загальні тенденції розвитку продуктивних сил, впливу на них НТР;
- соціальні фактори;
- інтенсивність розвитку процесу глобалізації на рівні світових підсистем;
- співвідношення глобалізації та сталого розвитку регіонів і на цій основі знаходити "точку балансу" між цими двома процесами;
- спільні й відмінні риси паралельного розвитку глобальних проблем крізь призму постіндустріального суспільства.

Нині безпека жодної держави не може бути гарантована без тісної взаємодії і взаєморозуміння між впливовими міжнародними структурами безпеки різних рівнів. Після закінчення "холодної війни" постійно відбувається перерозподіл регіонів за ступенем пріоритетності виникнення загроз в глобальному комплексі міжнародної безпеки.

Створення нового світового порядку вимагає від України, як суб'єкта регіональної безпеки, побудови довгострокових відносин з ключовими світовими центрами сили та збалансованої, неконфліктної моделі зовнішньої політики [4 с. 60]. Закономірним і невідворотним є подальше визначення завдань України стосовно її утвердження як потужної та впливової регіональної держави, що відповідає її політичному, економічному, науковому та культурно-гуманітарному потенціалу і визначає перспективну роль держави в розвитку політичної та економічної взаємодії на європейському континенті та в прилеглих регіонах, в забезпеченні регіональної стабільності та європейської безпеки.

Україна має потужний ресурсний, транзитний, людський потенціал і повинна виступати з позицій необхідності посилення ролі Організації Об'єднаних Націй та Організації з безпеки і співробітництва в Європі у світових і загальноєвропейських процесах, у тому числі щодо запобігання та нейтралізації наявних і потенційних загроз. Особливе значення в цьому контексті має формулювання основних засад регіональної політики України як складової євроінтеграційного курсу. Активна участь у рамках регіональних угруповань, зокрема, у Проекті ЄС "Східне партнерство", Центрально-європейської ініціативи, Організації Чорноморського Економічного Співробітництва (ОЧЕС) тощо повинна сприяти широкому залученню України до політичних та економічних процесів у Центральній та Південно-Східній Європі, на Південному Кавказі, а також в Центральній Азії.

Важливим є формування комплексного бачення перспективних можливостей України в транспортно-енергетичній сфері, насамперед у кавказько-каспійському, середньосхідному та центрально-азійському регіонах. Забезпечення стратегічних інтересів України передбачається поглибленням зовнішньоекономічних відносин, посиленням її присутності як на традиційних ринках, у першу чергу у державах СНД, Центральній та Південно-Східній Європи, так і освоєнням нових ринків для українських товарів та послуг на Близькому Сході, в Латинській Америці, Азії та Африці. Принциповими засадами реалізації зовнішньої політики України в усіх сферах мають бути забезпечення її комплексного та збалансованого характеру послідовності дій на міжнародній арені відповідно до визначених пріоритетів. У цьому зв'язку важливе значення має подальше поглиблення взаємодії та координації діяльності органів державної влади у зовнішньополітичній та зовнішньоекономічній сферах.

Виходячи з необхідності подальшої реалізації визначених ключових завдань зовнішньої політики України, спрямованих на забезпечення її національних інтересів, необхідно: активізувати законотворчий процес, спрямований на реалізацію стратегічного курсу України на інтеграцію до ЄС; розвивати співпрацю в рамках Парламентської Асамблеї ОЧЕС з метою розширення регіональної взаємодії у пріоритетних напрямках діяльності цієї організації тощо. У цьому зв'язку необхідна подальша реалізація визначених ключових завдань зовнішньої політики України, що передбачає виконання Стратегії і Програми інтеграції України до Європейського Союзу; забезпечення сприятливих умов для торговельно-економічного співробітництва; здійснення заходів відповідно до законодавства України та міжнародного права з метою захисту суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості державного кордону України в Керченській протоці, активізація переговорного процесу щодо розмежування акваторії Азовського моря; здійснення заходів, спрямованих на забезпечення національних інтересів України при вирішенні проблемних питань у відносинах з Російською Федерацією в економічній, енергетичній та торговельній сферах, перебування Чорноморського флоту Російської Федерації в Україні; активізація заходів щодо виконання та забезпечення належного фінансування програми поліпшення міжнародного позитивного іміджу України.

З огляду на гео економічне, геополітичне розташування України, історичні та культурні зв'язки, збереження добросусідських відносин і стратегічного партнерства з Російською Федерацією, іншими країнами СНД залишається наріжним каменем зовнішньої політики України.

Активність України у діалозі з міжнародним співтовариством, політика, спрямована на інтеграцію до ЄС, орієнтація на загальноєвропейські цінності, забезпечення повноправної участі в загальноєвропейській та регіональних системах колективної безпеки, набуття членства в ЄС є оптимальною моделлю сталого розвитку для України в умовах глобалізаційних процесів, що відбуваються в світі сьогодні, й на подальшу перспективу.

Список використаних джерел

1. *Мери Калдор*. "Политика новых войн". Стэнфорд, Калифорния: Стэнфорд юниверсити пресс, 1999. - С. 69-86.
2. *Шевцов А.І., Мерніков Г.І.* Проблеми та загрози сталому розвитку в глобалізованому світі. // Стратегічна панорама № 3-4, 2008. - С. 81-85.
3. Україна у системі міжнародної безпеки / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. - К.: ПЦ "Фоліант" ВД "Стилос", 2009. - С. 33-34.
4. *Ф.Медвідь* Посилена угода Україна - ЄС у контексті вироблення стратегії національного розвитку. Мат. між. "круглого столу": Київ, 24 квітня 2008. - С. 59.

Л.В.Литвинова,

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційної політики
та технологій НАДУ*

Трансформація комунікативних обмінів між владою і громадянами у контексті інтеграції України в європейський інформаційний простір

Однією з провідних тенденцій розвитку українського суспільства є його інтеграція у європейський інформаційний простір, що характеризується стрімким зростанням ролі інформаційних процесів у структурі зайнятості населення та розбудові добробуту. Розвиток інформаційно-комунікативних процесів детермінує зміни у соціальній, економічній, політичній та інших сферах суспільного життя. Традиційні моделі адміністрування вже не відповідають викликам сьогодення, коли необхідно приймати рішення в умовах високого рівня ризиків та нестабільності. Нова парадигма суспільного розвитку ставить завдання, що вимагають розробки сучасних підходів до механізмів управління процесами взаємодії державних і недержавних структур. Провідним чинником у цих трансформаціях стає комунікація та управління комунікативними процесами. Значення комунікації як однієї з провідних умов управління підкреслювалось провідними зарубіжними і вітчизняними науковцями [4; 5]. Особливої уваги заслуговують праці вчених, що дозволили обґрунтувати появу комунікативістики, [2], теорії соціального пізнання [1], організаційних теорій [3].

Необхідність ефективного розвитку інститутів демократії формує сучасні комунікативні обміни з метою розвитку публічної сфери та з урахуванням процесів глобалізації. У цьому контексті особливого значення набуває мережевий підхід до управління, який у поєднанні з комунікативною методологією пропонує широкий вибір інструментів аналізу та реалізації управлінських рішень. Суттєвим недоліком перехідних процесів управління є незавершеність побудови комунікативної взаємодії громадянського суспільства та структур публічної влади. Постає завдання не тільки сформуванню ефективних управлінських комунікацій, але й розширити взаємодію за рахунок впровадження новітніх комунікативних засобів впливу. Розглядаючи проблему комунікативних обмінів, необхідно особливий наголос зробити на соціальному та смисловому аспектах комунікативних процесів. З одного боку від прийнятних у соціумі моделей комунікації залежить якість інформаційного середовища, з іншого, якість інформаційних впливів на життя людини - один із найважливіших показників якості життя. В управлінському аспекті цей тезис може трактуватись як зняття комунікативних бар'єрів між структурами влади і суспільства. У вищезазначеному контексті комунікацію необхідно трактувати як системний процес пізнання та дії, який взаємопов'язує засоби спілкування і обміну інформацією в єдину комунікативну структуру суспільства з метою відтворення життєдіяльності людей, управління соціальним порядком, ретрансляцією культурної спадщини, підтримки та розвитку гуманістичних цінностей.

Список використаних джерел

1. *Андреева Г.М.* Психология социального познания: Учеб. Пособие для студентов высших учебных заведений / Г.М. Андреева // - Издание второе, перераб. и доп. - М.: Аспект Пресс, 2000. - 288 с.

2. *Конецкая В. П.* Социология коммуникации: учебник / В. П. Конецкая // - М.: Междунар. ун-т бизнеса и упр., 1997. - 304 с.
3. *Организационная психология* 2-е изд., испр., и перераб. / Под ред. П.К. Власова, С.А. Маничева, Г.В. Суходольского // - СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та; Изд-во "Гуманитарный центр"; Харьков, 2008. - 480 с.
4. *Хабермас Ю.* "Структурні перетворення у сфері відкритості // Дослідження категорії громадянське суспільство" / Ю. Хабермас // - Львів. - 2002. - 85 с.
5. *McLuhan Marchall.* Fiore Quentin. The Medium is The Message / Marchall McLuhan. - Warfond : The Penquin Press, 1967. - 160 p.

В.В.Бєгун,

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри АЕС і ІТФ НТУУ "КПІ"*

В.О.Лифар,

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри АЕС і ІТФ НТУУ "КПІ"*

Модернізація державного управління безпекою - необхідна умова розвитку суспільства

Сучасні методи державного управління безпекою мають бути засновані на превентивних технологіях ризик-орієнтованого підходу (РОП) [1-3]. Нажаль, в нашій країні ці досягнення людства приживаються дуже повільно. Нові методи зустрічають шалену протидію. Складається враження, що суспільство не зацікавлене в цьому, не дивлячись на те, що збитки від надзвичайних ситуацій (НС) та пожеж зростають, й видатки на утримання апарату та структур МНС теж зростають. Адже кошти бюджетні, за їх витрату відповідають центральні органи виконавчої влади (ЦОВ), та чи зацікавлені саме ЦОВ у їх зменшенні? Може саме тому й не проходять реформи, що їх впровадження покладено на того, хто найменше зацікавлений? Дійсно, впровадження нових методологій неминуче призведе до скорочення: витрат бюджету, можливості розподілу дуже великих коштів чиновниками, тотального надзору й контролю, втрати контролюючої (доходної) функції взагалі та скорочення штатів держструктур ЦОВ. Теоретично це неможливо - бюрократичній системі властиве тільки розростання. Отже, проведемо короткий аналіз - огляд можливих змін стратегії й структури управління безпекою на основі РОП. Зазначимо, що в ядерній галузі ці методи впроваджені з кінця 90-х років.

Сучасна структура суб'єктів цивільного захисту (ЦЗ), навіть в новому кодексі ЦЗ [4], вибудована зовсім не з ринкових принципів господарювання, а є відображенням реальності, що панувала ще в недавньому минулому, рис.1. Як бачимо, головна задача держави та всіх держструктур - інспекції та перевірки небезпечних підприємств. В згаданому проекті кодексу функція "запобігання" прописується як "моніторинг і контроль" "стану об'єкту". Це і є тою оманою суспільства, за яку витрачаються народні кошти. Маємо: всі суб'єкти управління безпекою утримуються за бюджетні кошти, що не відповідає принципам ринкового управління та існуючим міжнародним стандартам, а саме: 1) щодо власності - за безпеку має відповідати власник, й 2) щодо методології - головною має стати методологія запобігання небезпек. Все має виконуватися за рахунок власника на добровільній основі, тому що за всі можливі небезпечні наслідки він має відповідати власними коштами - це перше й головне. По друге, всім добре відомо, що методологія "запобігання" дешевше методології "ліквідації" в десятки разів. Наша сьогоденна реальність - прибуток отримує підприємство, збитки, ліквідацію наслідків аварій, регресі - сплачує держава. Структуру суб'єктів ЦЗ має бути вибудовано за принципами міжнародних стандартів якості, відповідно до функцій управління безпекою. Механізм управління техногенним ризиком передбачає два основних підходи: 1) прогнозування й попередження на основі РОП; 2) швидке реагування при аваріях.

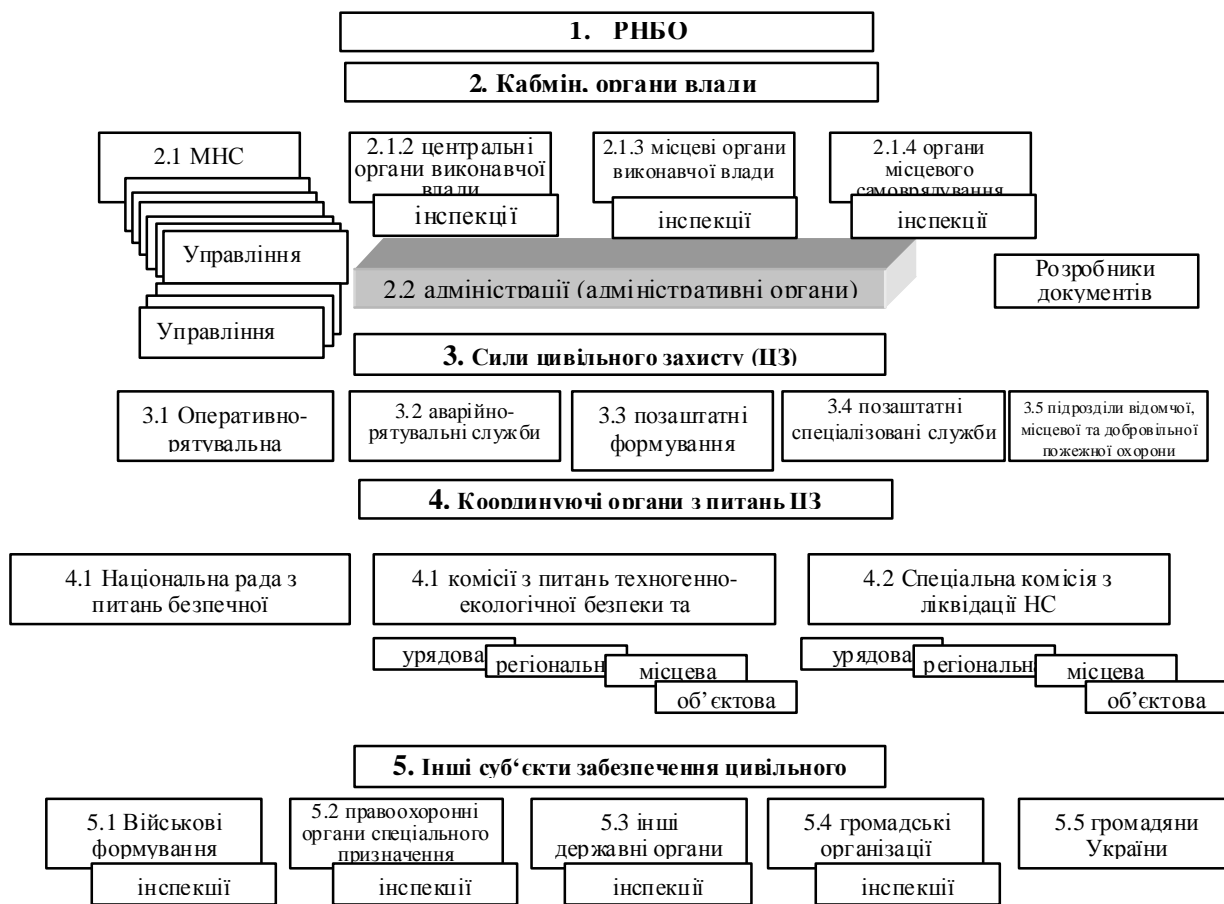


Рис. 1. Структура суб'єктів ЦЗ (стаття 7 кодексу цивільного захисту)

Функції управління ризиком (безпекою) залежать від рівня управління: рівень держави, регіону, міста, об'єкту. Мають бути наступні функції управління безпекою в ринкових умовах на рівні Держави: законодавча та нормотворча функція щодо безпеки населення; визначення ризику для населення та довкілля; контроль рівня безпеки; розробка та виконання національних програм зниження ризику для населення; ліквідація аварій та НС державного рівня.

Види діяльності щодо управління безпекою на рівні Держави: менеджмент ризику, інформаційна підтримка ризик менеджменту; контроль (аудит) безпеки підприємств та міст; нормативна та законодавча підтримка; ліквідація аварій та НС державного рівня.

Звідси має бути наступна структура (підрозділи) Держави: підрозділ з аналізу та запобігання ризиків; підрозділи з аварійного реагування та ліквідації наслідків аварій; страховий фонд; реєстр небезпечних об'єктів; галузеві БД надійності обладнання; центри розрахунків та експертиз; рада з ліцензування експертів. Мінімальна можлива структура управління ризиком представлена на рис.2.

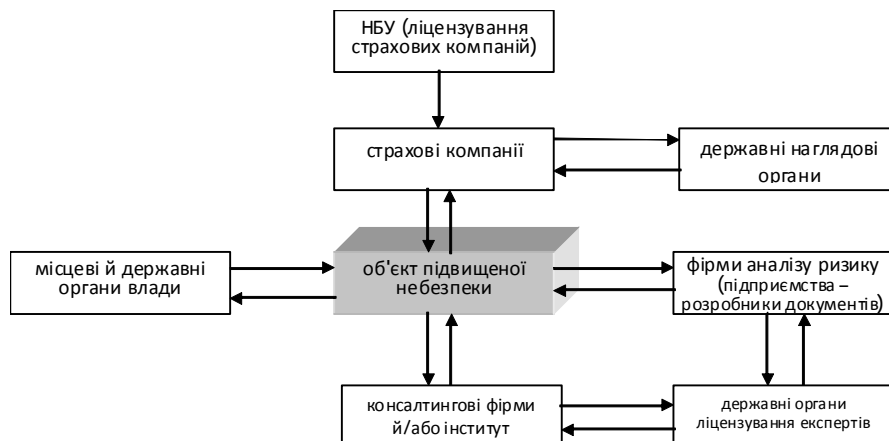


Рис.2. Структура управління ризиком на основі ризик орієнтованого підходу.

Така структура в тій чи подібній формі існує в усіх розвинутих країнах. Як бачимо, присутність держави може бути мінімальною. Якщо власник несе повну відповідальність за безпеку свого виробництва (ОПН) перед третіми особами, він не допустить а ні аварій, а ні аварійних ситуацій.

Зовсім логічно й очевидно, що при належному рівні підготовки об'єкту й внутрішньому моніторингу [2], наслідки аварійних процесів можуть бути істотно знижені, а в багатьох випадках попереджені. Тобто рівень безпеки визначає ступінь усвідомлення, передбачення, безперервної готовності до реагування. Наведемо більш детальний опис цієї структури.

Відносини між учасниками регулюються законодавством і нормативними документами, що передбачає:

- ідентифікацію об'єктів підвищеної небезпеки (ОПН) [5];
- розробку декларацій, ПЛАС, актуарні розрахунки, обов'язкове страхування (усе на основі РОП) і їхня періодичність.

Всю перераховану інформацію надає для реєстрації в державних органах нагляду власник і несе за це відповідальність. Узгодження й затвердження документів відомствами відмінюється, у функції чиновника залишається тільки реєстрація наданих документів. Обов'язкове страхування контролюється державними наглядовими органами. Розробка декларацій, ПЛАС, страхування, експертиза проводиться недержавними організаціями (консалтинговими компаніями, або власником з можливістю залучення їм будь-яких юридичних і фізичних осіб) за рахунок власника. Методи й методики розрахунків не нормуються, можуть бути будь-якими, але зміст документів і їхня структура повинні бути визначені нормативними документами. Завдання власника - довести суспільству, що на об'єкті досягнутий прийнятний рівень безпеки, та проведено страхування залишкового ризику. Експертиза декларації й ПЛАС виконується також недержавними організаціями або фізичними особами, що одержали державну ліцензію на проведення експертиз промбезпеки. Ліцензування проводиться державною службою (МНС або іншим ЦОВ). Для цього створюється спеціальна рада й процедура, що дозволяє проводити навчання, підготовку, атестацію й ліцензування фахівців. Експерт, що одержав посвідчення несе особисту відповідальність за якість експертизи й кримінальну відповідальність у випадку доказу його недбалості або некомпетентності по факту негативних подій або перевірки. Посадову відповідальність несе також державний орган ліцензування у випадку доказу видачі ліцензії по непередбаченій нормативно правовими актами процедурі. Декларуються техногенні, пожежні й екологічні ризики.

Нормативно правові акти й вимоги до цих документів, що пов'язані з переходом на нову стратегію, необхідно змінити та доповнити, у першу чергу: актуарні розрахунки, обов'язкове страхування третіх осіб, власних працівників, наповнення страхового фонду НС проводить власник ОПН (частково може оплачувати ці процедури страхова компанія) на основі поточних ризикових показників об'єкту. Якщо в результаті актуарних розрахунків виявиться, що страхування й перестраховка (insurance, reinsurance) неможливі, то функціонування ОПН неприпустимо! Механізм страхування припускає як обов'язкове визначення суми страхового внеску й страхового відшкодування, так і правил страхування й рекомендацій з експлуатації ОПН й правил страхування для супроводу (surveillance) на основі даних РОП. У кожному разі, як страхова компанія, так і власник мають нести відповідальність всіма своїми активами для покриття збитків, пов'язаних з техногенними аваріями й катастрофами. У випадку, коли цих активів недостатньо, держава повинна покрити остаточний збиток, що заподіяний третім особам. У такому випадку обов'язковою є незалежна експертиза з визначенням винних при видачі ліцензій і їхнім покаранням відповідно до законів. Основна мета держави - не нести матеріальну відповідальність за дії недержавних компаній і структур і одночасно забезпечити повне покриття збитку третім особам та покарання винним у недбалості.

Власник зацікавлений в економії засобів на страхуванні, покритті страхового випадку. Це досягається тільки шляхом зниження техногенного ризику об'єкта. страхова компанія зацікавлена в конкурентоспроможності й стійкому функціонуванні, що досягається якісними проробленими правилами страхування, достовірними актуарними розрахунками й правилами сурвейланса (surveillance). Все це успішно узгоджується при якісному аналізі небезпеки й оцінці ризику і призводить до суттєвих досягнень зниження рівня ризику для персоналу, населення й довкілля.

Список використаних джерел

1. Белов П.Г. Теоретические основы менеджмента техногенного риска / П.Г. Белов. - Автореф. дис. на соискание научн. степени док. техн. наук: спец. 05.26.03 "Пожарная и промышленная безопасность"- М., 2007. - 33с.
2. Бегун В.В. Державний контроль безпеки на основі оцінок ризику. Науковий вісник. УкрНДІПБ, вип. №2 (20), 2009 р.
3. Основополагающие принципы безопасности (основы безопасности). Серия норм МАГАТЭ по безопасности, № SF-1. МАГАТЭ, Вена, 2007 г, 34 с.
4. Кодекс цивільного захисту України. Голос України від 20.11.2012 - № 220.
5. Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки". - N 2245-III. - 18.01.2001 р.

Г.Д.Голубчик,

*кандидат історичних наук,
докторант кафедри права
та європейської інтеграції ДРІДУ НАДУ*

Суспільна пам'ять як чинник розвитку державотворення: до постановки питання

В новітній час поштовхом для наукового обговорення феномену колективної пам'яті стала робота американського соціолога П. Коннертона "Як суспільства пам'ятають" [1]. Відтак, різні галузі науки (філософія, історія, політологія, соціологія, психологія) у той чи інший спосіб звертаються до вивчення феномену колективної пам'яті. Й оскільки колективна пам'ять - відносно новий об'єкт мультидисциплінарних досліджень, спостерігаємо загальну невизначеність й незгодженість термінів: у відповідних публікаціях йдеться і про "суспільну", і про "соціальну", і про "публічну", і про "історичну" пам'ять; у вітчизняній науці й публічній сфері широко вживається термін "національна пам'ять" [2].

Феномен про який йдеться є частиною суспільної свідомості, відтак пропонуємо говорити про нього саме як про суспільну пам'ять. До того ж, суспільна пам'ять не тотожна історії; термін "історична пам'ять" асоціюється з певним (професійним) наративом, отже є не достатньо влучним [3].

Нині в Україні суспільна пам'ять визнана об'єктом державної політики, орієнтованої на вирішення значущих соціально-політичних завдань: реалізацію національного проекту, становлення політичної нації, формування національної ідентичності, інтеграції у наднаціональні утворення тощо. Засвідчено також, що формування та впровадження державної політики пам'яті в Україні, оптимізація її стратегій потребує розробки відповідного науково-методологічного супроводу [4].

Розвиток державотворення, зміни соціально-політичного контексту, неодмінно впливають на зміст, формат, обсяг, вектор суспільної пам'яті. Спільноти коригують своє ставлення до подій та постатей минулого для того, щоб мати можливість опертися на нього у вирішенні актуальних завдань сьогодення або реалізації проектів на майбутнє [2]. Сплеск наукового та суспільного інтересу до суспільної пам'яті в Україні пов'язаний з процесами державотворення. Цей інтерес спрямований, головним чином, на пошук і використання інтегративних можливостей колективної пам'яті в державо- та націєтворчому процесі [2; 5].

Так звана "руйнація минулого" або соціальних механізмів, які пов'язують сучасний досвід з досвідом попередніх поколінь визнано одним з найтипівіших та найважчих явищ у розвитку суспільної свідомості двадцятого століття. Кризовий стан суспільної пам'яті тягне за собою негативні наслідки для існування та розвитку спільноти. Названі тенденції й необхідність їх подолання викликали сплеск міждисциплінарного наукового інтересу до колективних уявлень про минуле в Європі, особливо - до шляхів подолання травматичних спогадів, гармонізації й примирення суспільства, пошуку нових сенсів національного буття [6; 7; 8].

Сказане є актуальним для України, з огляду на її історичне минуле (державний дисконтинітет) і сучасне (завдання декомунізації, вивільнення суспільної свідомості від рудиментів тоталітарного минулого). Колективна амнезія (забуття), підміна (заміщення) пам'яті, історична ностальгія, гіпертрофована містифікація минулого, викривлення та неоднозначні тлумаченні

національного історичного міфу (зокрема, надмірна віктимізація), розрив між офіційною та масовою пам'яттю, індивідуальними та колективними уявленнями про минуле, які притаманні суспільній пам'яті сучасних українців, є індикаторами кризового стану суспільної пам'яті [2]. Вирішення цього завдання є актуальним для країн пострадянського простору, де націє- і державотворчі процеси спираються на суспільну пам'ять. "Розколота" або "кризова" пам'ять, фрагментація образу минулого, відмінне (несумісне у ціннісному вимірі) його розуміння всередині однієї національної спільноти, - такими є ознаки нинішнього стану суспільної пам'яті в Україні, що створює загрозу внутрішній соціокультурної та політичної єдності та ідентичності.

Будучи конструкцією минулого в інтересах сьогодення, виступаючи важливим управлінським ресурсом й чинником розвитку державотворення, суспільна пам'ять, на нашу думку, має стати об'єктом дослідження державно-управлінської науки. Стан і розвиток суспільної пам'яті залежить в першу чергу від цілеспрямованих зусиль з боку держави, відтак дослідженню підлягають механізми її функціонування (запам'ятовування, забування, збереження, відтворення, ретрансляції тощо). Як суб'єкт формування масових уявлень про минуле, держава, на основі визначення функцій носіїв і трансляторів суспільної пам'яті, її структури і ролі в управлінні суспільним розвитком, вивчення відповідного світового досвіду, має розширювати використання управлінського потенціалу суспільної пам'яті.

Список використаних джерел

1. *Коннертон П.* Як суспільства пам'ятають / Пер. з англ. С. Шліпченко. - К. : Ніка-Центр, 2004. - 184 с.
2. *Зерній Ю.* Державна політика пам'яті в Україні: становлення та сучасний стан / Ю. Зерній [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/8/7.pdf>.
3. *Хальбвакс М.* Коллективная и историческая память / Морис Хальбвакс [Электронный ресурс] - Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ha2.html>.
4. Концептуальні засади державної політики пам'яті в Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу : old.niss.gov.ua/Monitor/January2010/03.htm.
5. *Воляннюк О. Я.* Суспільна пам'ять в контексті розвитку політичної свідомості у сучасній Україні: автореферат дис. ... канд. політ. наук : 23.00.01 / О. Я. Воляннюк. - К. : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2012. - 18 с.
6. *Вельцер Х.* История, память и современность прошлого: Память как арена политической борьбы / Харальд Вельцер [Электронный ресурс] - Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/vel3.html>.
7. *Эхтернкамп Й.* "Немецкая катастрофа"? О публичной памяти о Второй мировой войне в Германии / Йорг Эхтернкамп [Электронный ресурс] - Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ek9.html>.
8. *Кёниг Х.* Память о национал-социализме, Холокосте и Второй мировой войне в политическом сознании ФРГ / Хельмут Кёниг [Электронный ресурс] - Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ke11.html>.

В.Г.Логвінов,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій
та систем управління ОРІДУ НАДУ

М.В.Мазуркевич,

начальник соціально-правового відділу
Служби у справах дітей Одеської обласної
державної адміністрації

Вимоги і методичні підходи до розроблення адміністративних регламентів електронних державних послуг

Одним із ключових моментів щодо надання електронних послуг є розроблення їх адміністративних регламентів. На даний момент ситуація в Україні ускладнюється через відсутність

чітких законодавчих стандартів щодо регламентації виконання державних функцій і регламентації надання адміністративних послуг. Крім того, застарілі технології управління в системі органів державної влади створюють низку додаткових труднощів як для громадян і організацій, так і для самої системи державного управління.

Регламентація адміністративних процесів надасть можливість налагодити повномасштабне планування роботи державних органів влади з декомпозицією на рівні підрозділів та започаткувати прозору систему моніторингу діяльності органів влади. Крім того, введення адміністративних регламентів (АР) забезпечує підняття рівня персональної відповідальності державних службовців і посадових осіб за результати своєї роботи [6].

Варто зазначити, що на сьогодні в Україні не існує закріпленого на законодавчому рівні визначення АР. В сучасній науково-практичній літературі адміністративний регламент, на відміну від просто регламенту, не є однозначно і чітко визначеним поняттям. Світова практика, зокрема Росії, також не містить прямих аналогів даного терміну, тому часто доводиться зустрічатись з різними його трактуваннями [2],[3],[9]. Під адміністративним регламентом, зокрема, розуміється регламент у якому стандартизовані і зафіксовані в документальній формі правила роботи державного органу влади у вигляді організаційно-розпорядчих документів, які надають легітимність і інтегрують процеси, об'єкти і суб'єкти державного управління, що спрямовані на виконання владних повноважень, закріплених певним набором цільових державних функцій [5].

Адміністративні регламенти мають розроблятися окремо для кожної послуги, яка надається органом державної влади. При цьому повинні бути вирішені наступні управлінські завдання [8],[10]:

- здійснена оптимізація показників виконання функції, яка забезпечує надання послуги;
- спрощено адміністративні процедури, включаючи усунення надлишкових адміністративних дій та процедур, стадій їх виконання;
- зменшено терміни виконання адміністративних дій та процедур;
- усунуто необґрунтовані обтяження для громадян і організацій;
- забезпечена можливість встановлення персональної відповідальності посадових осіб за дотриманням вимог адміністративних регламентів по кожній адміністративній процедурі.

Для вирішення окреслених завдань науковцями Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України розроблено "Методичні рекомендації з розробки адміністративних регламентів надання державних послуг", здійснено їх практичне впровадження в діяльність Управління надання адміністративних послуг Одеської міської ради та Центру зайнятості міста Одеси.

Досвід розроблення адміністративного регламенту послуги для Центру зайнятості міста Одеси [7] показав, що в процесі розробки адміністративних регламентів, для застосування їх в системі надання державних послуг має бути забезпечений зв'язок регламентів різних груп за рівнем ієрархії: регламентів виконання функцій; регламентів надання послуги; регламентів інформаційного обміну; регламентів організації; посадових регламентів (рис.1).



Рис.1. Ієрархія адміністративних регламентів в системі надання електронних державних послуг

Очевидно, що кількість державних функцій значно більша в порівнянні з кількістю державних послуг і система державних послуг є лише "вершиною айсбергу" над більш масштаб-

ною системою - системою державних функцій. Державні функції по відношенню до державних послуг є такими, що забезпечують надання державних послуг, проте виконання державних функцій обумовлено діючим законодавством і обов'язками органів влади, а не заявами конкретних громадян, як це передбачено у випадку надання державних послуг. Тому цілком зрозуміло, що неможливо успішно надавати державні послуги в електронній формі, якщо не автоматизовано виконання державних функцій, тобто не автоматизована діяльність ОДВ.

Таким чином, адміністративні регламенти усіх рівнів мають бути формалізовані [4]. Якщо якісь рівні не формалізовані і не взаємозв'язані, то вся адміністративна система не запрацює належним чином.

Як відомо, міжвідомчі взаємодії здійснюються у рамках виконання державних функцій і надання державних послуг, в яких задіяні різні органи виконавчої влади і різні уповноважені організації. За таких обставин адміністративний регламент надання державної послуги має затверджуватися вищестоящим органом влади. В той же час, регламент інформаційної взаємодії повинен затверджуватися на добровільній основі у вигляді угоди про інформаційну взаємодію між учасниками інформаційного обміну.

З метою забезпечення цілісного опису адміністративного процесу і забезпечення інтероперабельності (сумісності) адміністративних регламентів, доцільно в процесі створення нормативно-правової бази у сфері електронних державних послуг встановити єдині стандартизовані вимоги до формального опису адміністративних регламентів у виді:

- табличного представлення;
- у вигляді блок-схеми з використанням єдиної графічної алгоритмічної мови;
- у вигляді стандартизованої мови, що прочитується комп'ютером, для можливості взаємодії з державними інформаційними системами через веб-сервіси.

Якщо раніше, державні послуги надавалися громадянам не в режимі "одного вікна", тобто громадяни і організації багато разів самостійно зверталися в органи влади (і підвідомчі уповноважені організації) за різними "проміжними" документами, виконуючи незavidну роль "листоноші" між органами влади, при цьому, "брали на себе" витрати недосконалої міжвідомчого спілкування і нецілісності законодавства., то тепер, згідно п. 7 ст. 9 Закону України "Про адміністративні послуги", суб'єкт надання адміністративної послуги не може вимагати від суб'єкта звернення документи або інформацію, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ або організацій, що належать до сфери їх управління. Для отримання адміністративної послуги суб'єкт звернення у випадках, передбачених законом, подає документи (якщо відомості, що містяться в них, не внесені до відповідних інформаційних баз (реєстрів) в обсязі, достатньому для надання адміністративної послуги [1]. За таких обставин органи влади тепер зобов'язані самостійно долати усі міжвідомчі бар'єри (міжрівневі, міжбюджетні, міжгалузеві, міжтериторіальні, територіальної відокремленості, організаційні, правові, лінгвістичні, семантичні, інформаційні і інші міжвідомчі бар'єри).

Тому важливо, щоб в ході розроблення адміністративних регламентів послуг органи влади, які їх надають, забезпечили:

- 1) усунення надмірних адміністративних процедур;
- 2) спрощення дій і адміністративних процедур, включаючи зменшення термінів їх виконання;
- 3) надання громадянам і організаціям інформації щодо дій і адміністративних процедур стосовно кожної послуги;
- 4) можливість встановлення персональної відповідальності посадовців за дотримання вимог адміністративних регламентів за кожен дію або адміністративну процедуру при виконанні державної функції або наданні державної послуги;
- 5) можливість і порядок оскарження результату наданої послуги або її якості;
- 6) здійснення моніторингу процесу надання послуги.

Список використаних джерел

1. Закон України від 6 вересня 2012 року "Про адміністративні послуги" [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http // zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

2. Данилин А. В. Электронные государственные услуги и административные регламенты. От политической задачи к архитектуре "электронного правительства". / А. В. Данилин / М.: Инфра-М., 2004. - С.32-35

3. Кузнецов В.И. Административные регламенты. Юридические вопросы: научно-практическое пособие / В.И. Кузнецов. - М.: ИД "Юриспруденция". 2010 - 144 с.

4. Логвінов В.Г. Створення адміністративних регламентів надання послуг на основі формалізації управлінських процесів // Збірник наукових праць ОРІДУ НАДУ при Президентові України "Актуальні проблеми державного управління" випуск 2(46) - Одеса, 2011. - С.99-103.

5. Логвінов В.Г., Мазуркевич М.В. Регламентация процессов надання адміністративних послуг як передумова їх переведення в електронну форму // Матеріали Міжнародного наукового конгресу "Інформаційне суспільство в Україні", 25-26 жовтня, м.Київ, 2012. - С.168-171.

6. Логвінов В.Г., Мазуркевич М.В., Костенюк Н.І., Ракуша А.В. Регламентация адміністративної діяльності державних органів влади // Збірник наукових праць "Ефективність державного управління" випуск - Львів: ЛРІДУ НАДУ при Президентові України, 2011 - №4(29). - С.34-41

7. Мазуркевич М.В. Складові адміністративного регламенту послуги "Сприяння громадянам у пошуку роботи" // Матеріали щорічної підсумкової науково-практичної конференції ОРІДУ НАДУ при Президентові України, 2 листопада 2012.- С.318-319

8. Мартынов А.В. Актуальные проблемы реализации административных регламентов в сфере исполнительной власти / А.В. Мартынов // Административное и муниципальное право. № 11, 2009. - С. 68 - 71.

9. Мокеев М. М. Правовое регулирование стандартизации и регламентации деятельности органов исполнительной власти // Государственная власть и местное самоуправление в России: история и современность [Текст] : VI Международный научный форум / Северо-Запад. акад. гос. службы; под общ. ред. А.С. Горшкова. - СПб. : Изд-во СЗАГС, 2008. - С. 123-131.

10. Федосеева Н.Н. Административные регламенты как инструмент современного государственного управления / Н.Н. Федосеева // Информационное право. № 4, 2009. - С. 11 - 16.

А.Н.Серебровский,
кандидат технических наук,
старший научный сотрудник,
Институт проблем математических машин
и систем НАН Украины

Человеческий фактор в техногенной безопасности

Безопасность работы потенциально-опасных объектов (ПОО) зависит от безотказности техники и надежности персонала. Одним из определяющих параметров надежности персонала является безошибочность действий человека, особенно человека-оператора. Например, в ядерной энергетике процент аварий по вине персонала достаточно велик. По разным оценкам - от 15 % до 40% всех аварий, и от 20 % до 80% всех нарушений на атомных электростанциях (АЭС) прямо или косвенно связаны с ошибками персонала [1] .

Анализ причин аварии на АЭС "Три Майл Айленд" (США) привел к всестороннему пересмотру подходов к безопасности АЭС и признанию того, что человек является важнейшим звеном в обеспечении безопасности. Тогда же был введен термин "человеческий фактор" (ЧФ). Были созданы научные лаборатории по исследованию вероятных ошибок человека-оператора, разработаны методики оценивания ЧФ [3-5].

ЧФ описывается комплексом знаний о людях и о той среде, в которой они живут и работают. Исследование ЧФ предусматривает прогнозирование возможностей человеческих ошибок для практического применения при конструкторских разработках машин и механизмов и для обеспечения безопасности и эффективности при управлении техническими системами. ЧФ является междисциплинарной областью, которая охватывает множество дисциплин.

Психология представляет собой один из важных источников знаний, необходимый для понимания восприятия людьми информации и принятия решений; антропометрия и биомеха-

ника формируют знания о параметрах и двигательных характеристиках человеческого тела, что являются определяющим при проектировании рабочего места и расположения там оборудования; биология и ее сопредельная дисциплина хронобиология необходимы для понимания биоритмов, которые влияют на трудоспособность человека; статистические исследования функциональных действий операторов необходимы для вероятностного анализа ошибок; социометрия позволяет выполнять количественные измерения эмоциональных отношений в производственных коллективах.

Однако, какими бы решительными не были попытки предотвратить ошибки вызванные ЧФ, целиком избавиться от представляется проблематичным. Ни один человек, будь то конструктор, инженер, рабочий, служащий, руководитель и, конечно, оператор не может постоянно безупречно выполнять свои функции [3].

Проблемы ЧФ наиболее основательно разрабатывались в областях высоких технологий, где возникновение чрезвычайных ситуаций и инцидентов имеет тяжелые последствия- прежде всего в авиации и атомной энергетике. Поскольку безопасность является обязательным условием в авиации, то естественным средством ее достижения стало распространение соответствующих знаний о проблемах ЧФ в эту область. Начиная с 1989 года Международная организация гражданской авиации регулярно издает "Циркуляр ИКАО. Человеческий фактор". Методология учета ЧФ универсальна, что дает возможность применять ее в разных сферах производственной деятельности: конструкторские работы; расследование случаев и инцидентов на производстве, в быту, окружающей среде; оптимизации технологических, производственных инструкций, программ подготовки персонала и т.п.[2]. Показательно, что разработанные для авиации концепции учета ЧФ получили признание в США при решении проблем безопасности в атомной промышленности, а позднее и в других сферах человеческой деятельности. В нашем государстве эти работы еще не получили должного развития.

Показательно, что когда нам нужна консультация по правовым вопросам, мы обращаемся к квалифицированному юристу, при необходимости медицинского диагностирования идем к врачу. Однако, при решении проблем ЧФ допускается интуитивный и, в ряде случаев, поверхностный подход, даже если от их решения зависит жизнь многих людей. Результатом проявления ЧФ стала тяжелейшая в мире техногенная Чернобыльская катастрофа. Трагедия во Львове (Скниливе), аварии во время сертификационных испытаний лидеров мировой авиации украинских АН- 70 и АН-140 произошли по этой же причине. Причем не только ошибки пилотов, а и организаторов, руководителей полетов. В практике пилота, который во время сертификационных испытаний посадил АН-140 за взлетно-посадочную полосу и сломал шасси самолета, это уже был третий подобный случай. Руководители полетов, от которых зависела дальнейшая судьба совершенной, почти на 100 процентов безопасной машины, доверили штурвал человеку с небезупречными профессиональными качествами. Записи разговоров пилотов над аэродромом в Скнилеве свидетельствует, что руководители полетов не обеспечили необходимую их подготовку. Понимание роли ЧФ в авиации особенно важно потому, что каждые три из четырех авиационных "приключений" является результатом функциональных ошибок, которые совершены здоровыми достаточно квалифицированными пилотами.

До настоящего времени в сфере техногенной безопасности проблема ЧФ остается узким местом т.е. не возможно дальнейшее снижение риска без достижения успехов в данном направлении. Это означает, что в центре внимания руководителей всех уровней связанных с техногенной безопасностью должен быть ЧФ.

Список используемых источников

1. Бегун В.В. Культура безопасности на ядерных объектах Украины./ В.В. Бегун В.В., С.В. Бегун., С.В. Широков и д.р.- К.: - "Энергоатом", 2009г.-386.
2. Циркуляр ИКАО. Человеческий фактор. Сборник материалов №1. Фундаментальные концепции человеческого фактора. Утверждено генеральным секретарем и опубликовано с его санкции. Международная организация гражданской авиации. Монреаль-Канада, 1989.
3. *Gertman David I. Human Reliability and Safety Analysis Data Handbook./ David I. Gertman, Harold S. Blakman .-N-Y, 1995.*
4. Human Reliability Assessment Training Course. USA, INEL,1995.
5. NUREC/CR-1278. Method THERP. Washington,1982.

Ю.М.Кисіль,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ

Соціально небезпечні фактори роботи громадських організацій в зв'язку з джерелами їх фінансування під час виборчих перегонів 2012 р.

Парламентські вибори 2012 актуалізували проблему загроз які можуть становити джерела фінансування політичних проєктів, що беруть участь у виборчому процесі та його супроводі [1, 2].

Потужними на сьогодні є зовнішні інвестиційні програми направлені на забезпечення результативності виборчих перегонів 2012 в інтересах тих чи інших груп впливу.

Враховуючи геополітичну складову як визначальну для держав перехідного типу, необхідно зазначити, що зовнішній чинник в українському державно-політичному житті не має внутрішньої єдності, він - різномірний. Під цим визначенням криються різні явища, що полягають, до того ж, в стосунках конкуренції один з одним. Вагомими на сьогодні виявились американська, європейська (Європейський союз) та російська групи впливу.

Західні та російські міжнародні фонди, інститути та їх відділи в Україні беруть участь у визначенні напрямків розвитку та аналізі політичних процесів надаючи фінансову підтримку у вигляді грантів громадським організаціям та державним структурам.

Соціально небезпечними в роботі громадських організацій при активному їх фінансуванні ззовні під час парламентських перегонів можна визначити такі фактори:

1. Фінансування іноземними фондами та благодійними організаціями моніторингу передвиборчої кампанії і виборів. Це створює умови для втручання інших країн в політичний процес на користь тих або інших кандидатів.

2. Непрозорість фінансування громадських організацій. За таких умов вони прагнуть маніпулювати податковою звітністю ("розпилування" грантів), що спотворює рольову сутність громадських організацій (замість захисту прав членів організацій і суспільства в цілому перетворюються у зграї фінансових шахраїв).

3. Інформаційний вплив на позицію виборців (говорять, наприклад, хто чесний, а хто нібито порушує закон і так далі), що можна віднести до маніпулятивних технологій.

4. Непідзвітні нікому, окрім спонсорів. Лише одиниці з громадських об'єднань проводять незалежний фінансовий аудит під контролем громадськості.

5. Під виглядом моніторингу роботи органів влади збирають потрібну їх спонсорам інформацію (часто кулуарну, напівзакриту) і особисті дані про чиновників.

6. Громадські організації використовуються в технологіях проведення мітингів і керованих протестів для дискредитації вказаних спонсорами політичних сил, внаслідок чого спотворюється реальна соціально-політична картина в суспільстві.

Для оптимізації виборчого процесу в аспекті фінансування громадських організацій та пов'язаних з цим загроз соціальної безпеці необхідно:

1. На законодавчому рівні відновити фінансування державою політичних партій і громадських організацій, визначивши механізми, критерії та форми його надання.

2. Законодавчо визначити поняття "добровільного внеску", його грошову і не грошову форми, можливість робити особою внески на користь політичної партії не лише під час виборів а і в міжвиборчий період.

3. Установити обмеження щодо розміру виборчого фонду політичної партії.

4. Знизити максимальний розмір добровільного внеску фізичної особи до виборчого фонду політичної партії (ураховавши при цьому, що він має зменшуватися у випадку, якщо особа вже робила протягом поточного року внески на користь даної партії на суму таких внесків).

5. Посилити внутрішній і зовнішній контроль за фінансуванням партіями виборчих кампаній, запровадити належний аудит.

6. Розширити види відповідальності для політичних партій-суб'єктів виборчого процесу в разі порушення ними порядку передвиборчої агітації [3].

Список використаних джерел

1. *Адашиш Л.І.* окремі аспекти фінансування виборчих кампаній політичних партій/ Л.І.Адашиш//Форум права.-2012.-№1.- С.20-27.[Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12alikpp.pdf>

О.Б.Кукарін,

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційної політики
та технологій НАДУ*

Формування інформаційного середовища органів державної влади та євроінтеграція

Єдиний інформаційний простір, що формується в кожній державі, виходить за її межі і носить глобальний характер в усіх сферах життєдіяльності сучасного інформаційного суспільства. Розвиток транскордонних глобальних інформаційно-телекомунікаційних мереж, які охоплюють країни і континенти, впливає одночасно і на кожну людину окремо, і на суспільство в цілому. Наслідком цього є інтеграція в єдиному середовищі інформаційних ресурсів та знань в межах єдиної інформаційної телекомунікаційної інфраструктури програмно-технічних засобів, засобів зв'язку і телекомунікацій, в якій активно діють юридичні і фізичні особи, органи державної влади, органи місцевого самоврядування і держави. Таким чином, формування та управління інформаційним середовищем в державі і, перш за все, органів державної влади є питанням актуальним. Це можливо здійснити на основі використання технологій електронного урядування - комплексу організаційно-технічних заходів, спрямованих на забезпечення реалізації функцій державного управління на базі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Основні фактори, що перешкоджають запровадженню та розвитку ІКТ в системі державного управління або їх ефективному використанню наступні:

- невідповідність законодавства в області ІКТ і інформаційній безпеці законодавству ЄС;
- недостатній або відсутній державний системний контроль в цій сфері;
- фактична відсутність централізованої структури державного управління процесами інформатизації державних органів;
- відсутність належної взаємодії у функціонуванні інформаційно-комунікаційних систем державних органів, відомча відокремленість;
- неефективна державна політика щодо стандартизації, особливо в області відкритих стандартів для їх застосування у галузі державних послуг, кредитно-фінансовій сфері, економіці, електронній комерції, освіті тощо.

Наслідками цього є пониження важливості ІКТ відносно інших секторів економіки, край низькі інвестиції в галузь, несумісність інформаційних систем різних відомств і організацій між собою, фактична ізоляція (самоізоляція) країни від міжнародного інформаційного співтовариства через невідповідність міжнародним і європейським стандартам.

Створення та функціонування електронного урядування можливе лише за наявності об'єктивних взаємопов'язаних передумов, які забезпечуються в межах єдиної державної політики: економічних - спроможність держави забезпечити заходи із створення, впровадження та існування електронного урядування як комплексної системи; науково-технічних - наявність високорозвинутої науково-технічної бази галузі ІКТ, інфраструктури телекомунікаційних систем, технічного забезпечення та супроводження; організаційних - чітко структурована та організована система державної влади, прозоро визначені функції органів всіх рівнів та гілок влади, дієва система стандартизації в системі інформаційних ресурсів; правових - вичерпна нормативно-правова база; кадрових - наявність системи кадрового забезпечення фахівцями всіх рівнів, спроможних забезпечити інформаційний менеджмент електронного урядування для всіх рівнів, галузей та напрямів [1].

Таким чином, до обов'язкових умов створення і розвитку системи електронного урядування в країні, яка забезпечить формування та управління інформаційним середовищем органів державної влади, слід віднести:

- безумовне виконання заходів, що визначені концепціями розвитку електронного урядування в Україні [2, 3], створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів [4] та інших;
- планування бюджету, що забезпечує необхідні витрати на реалізацію заходів електронного урядування із залученням державних та недержавних джерел;
- поширення ІКТ в соціально-економічній сфері та органах державної влади;
- здійснення класифікації та опису функцій і процесів державного управління, реалізація проектів з реорганізації та оптимізації адміністративних процесів в окремих установах, враховуючи міжвідомчі та міждержавні взаємодії;
- створення системи ідентифікації об'єктів та суб'єктів в інформаційному середовищі;
- формування єдиної нормативно-правової та технічної бази в сфері ІКТ;
- визначення державних інформативних систем;
- створення єдиних класифікаторів, довідників, схем даних та інформаційних моделей тощо;
- визначення пріоритетів переведення державних послуг в електронні формати;
- формування інфраструктури, що забезпечує взаємодію органів державної влади між собою, а також з організаціями та громадянами при наданні державних послуг;
- створення єдиної системи планування і моніторингу ефективності реалізації державних програм і проектів електронного урядування.

Світова практика, що склалася, спирається на наступні принципи підходи, які визначають увесь комплекс організаційних, правових та технологічних інновацій і мають бути реалізовані при переході до використання сервісів електронного уряду:

- побудова персоналізованих сервісів навколо громадянина і ключових моментів його життя, реалізація єдиного плану розвитку сервісів електронного уряду;
- підвищення ефективності діяльності державних органів;
- реструктуризація адміністративних процесів;
- модернізація інструментальних засобів і середовищ;
- агрегація часто використовуваних сервісів тощо.

Список використаних джерел

1. *Кукарін О.Б.* Менеджмент інформаційний. Енциклопедія державного управління. - К.: НАДУ, 2011. Т.2. Методологія державного управління. - С. 289-291.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 р. № 2250 "Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні" // Урядовий кур'єр від 05.01.2011 № 1.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.09.2011 р. № 1014-р "Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні" // Урядовий кур'єр від 28.10.2011 № 200.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5.09.2012 р. № 634-р "Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів" // Урядовий кур'єр від 19.09.2012 № 169.

Ю.В.Нестеряк,

кандидат філологічних наук, докторант кафедри інформаційної політики та технологій НАДУ

Регулювання та саморегуляція діяльності ЗМІ під час виборчих кампаній: європейський досвід для України

Забезпечення права на об'єктивну і збалансовану інформацію стосовно програм та поглядів кандидатів і політичних партій, а, водночас, забезпечення партіям і кандидатам рівного доступу до ЗМІ під час виборчих кампаній є ключовим принципом інформаційної політики держави, яка прагне досягти європейських стандартів у вітчизняному медійному середовищі.

З бурхливим розвитком інформаційних технологій суттєво посилюється вплив інформаційних потоків як на формування свідомості особистості, так і суспільства загалом. Тож, на пере-

конання науковця О. Гриценко, діяльність мас-медіа можна вважати успішною, якщо їм вдається зберігати усталені стереотипи, підтримуючи баланс політичних сил та стабільність суспільства [1, с. 336]. Водночас, за умов недостатньо розвинутих суспільно-політичних структур і відсутності чітко вираженої державної політики у сфері масової інформації, так-звані "незалежні" ЗМІ в умовах економічної несвободи фактично змушені виражати не громадську думку, а корпоративні чи вузькополітичні інтереси.

Згідно результатів спостереження за парламентськими виборами в Україні у березні 2006 року Місією зі спостереження за виборами ОБСЄ/БДПЛ було висловлено низку рекомендацій щодо удосконалення регулювання діяльності ЗМІ під час виборів [3]. Значна частина таких рекомендацій стосувалась реформування ЗМІ в цілому (посилення рівня незалежності Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, створення суспільного мовлення, забезпечення прозорості власності щодо ЗМІ), проте багато з них торкалися безпосередньо правового регулювання діяльності ЗМІ у виборчому процесі.

У вересні 2008 року на замовлення Координатора Проектів ОБСЄ в Україні в рамках проектів "Сприяння подальшому зміцненню виборчих процесів в Україні" та "Сприяння розробці Виборчого кодексу в Україні" опубліковано дослідження експертів Джованні Майоли і Міхаеля Майер-Резенде "Регулювання діяльності засобів масової інформації під час виборів", у якому здійснено аналіз існуючого законодавства України та успішних міжнародних практик у контексті регулювання діяльності засобів масової інформації під час виборів та запропоновано відповідні пропозиції до розроблення законодавства України щодо регулювання діяльності засобів масової інформації під час виборів.

За результатами спостережень за парламентськими виборами 2012 року ОБСЄ в Україні видало аналітичну записку під такою ж назвою "Регулювання діяльності засобів масової інформації під час виборів", в якому проаналізоване законодавство України та запропоновані успішні міжнародні практики діяльності журналістів під час виборчої кампанії.

В аналітичній записці на основі звітів ОБСЄ-БДПЛ щодо нещодавніх виборів в Україні зокрема відзначається, що фінансовий фактор все більше впливає на ЗМІ, які висвітлюють вибори [2]. Отже зростає потреба кращого регулювання, моніторингу ЗМІ та більш ефективного впровадження у дію існуючого виборчого законодавства. Однак, будь-яка реформа передбачає знаходження ретельного балансу між тим, щоб правила успішніше втілювалися в дію і, водночас, щоб не створити нових ризиків для свобод ЗМІ, як здобуті досить складними шляхами.

Протягом всього періоду останніх передвиборчих перегонів - з 30 липня по 28 жовтня в Україні здійснювався наймасштабніший за часи незалежності загальнонаціональний та регіональний медіа-моніторинг. Громадські організації Асоціація "Спільний простір та Комітет "Рівність можливостей" в рамках Спільного проекту Ради Європи та Європейської Комісії "Сприяння європейським стандартам в українському медійному середовищі" впродовж усієї виборчої кампанії 2012 року моніторили центральні та регіональні вітчизняні ЗМІ на предмет надання виборцям інформації для прийняття усвідомленого рішення, рівного доступу до ЗМІ суб'єктів виборчого процесу та можливостей для ЗМІ виконувати свою місію. Головна мета медіамоніторингу, вибірка якого охоплювала 229 вітчизняних ЗМІ (загальнонаціональні, АР Крим і регіональні друковані та інтернет-видання, радіо- і телеканали) - встановити, наскільки збалансовано і неупереджено мас-медіа висвітлюють виборчу кампанію і чи мають партії та окремі політики рівний доступ до ЗМІ.

Основні висновки Фінального звіту за результатами медіамоніторингу обговорені вітчизняними фахівцями в галузі ЗМІ, посадовцями та експерами в рамках круглого столу "Моніторинг медіа під час виборів 2012 р.: результати, висновки та рекомендації на майбутнє":

- Отримуючи інформацію зі ЗМІ, виборцям було складно зробити усвідомлений вибір, оскільки загалом більшість телевізійних медіа не приділяли належної уваги виборчій тематиці в інформаційних та підсумкових програмах.

- Незначне покращення балансу представлення провідними телеканалами головних політичних гравців в останній місяць не змінило загального домінування партії влади (як в особі представників влади, так і в особі кандидатів), що не дало змогу забезпечити рівний доступ.

- Виборча кампанія відбувалася без дебатів щодо головних проблем країни і суспільства, а також без змагань програм.

- ЗМІ не забезпечили аналітичного висвітлення кампанії, зокрема діяльності посадових осіб, а тому більшість телеканалів не розмежовували діяльність Президента, прем'єра (міністрів) та представників місцевої влади як виконавців своїх обов'язків та як агітаторів, що справляло вплив як непряма підтримка партії влади.

- Редакційна політика ЗМІ була підпорядкована не інтересам виборців, а інтересам власників (в тому числі пов'язаних з владою).

Учасники Круглого столу рекомендували співробітництво між національними та міжнародними організаціями, а саме Радою Європи та Європейським Союзом стосовно практичної імплементації в Україні європейських стандартів і кращих практик висвітлення виборів у ЗМІ та виробили ряд практичних рекомендацій, в яких враховані і частково використані пропозиції автора дослідження.

Аналіз механізмів регулювання і саморегуляції вітчизняних ЗМІ під час виборів 2012 року у порівнянні з попередніми виборчими кампаніями дає підстави стверджувати, що за останні роки в українських медіа спостерігається тенденція до більшого ступеня свободи, однак це не обов'язково трансплюється у площину кращого висвітлення виборів у ЗМІ. Порівняльний аналіз результатів моніторингу роботи вітчизняних загальнонаціональних і регіональних медіа під час виборів 2012 року та європейських стандартів і успішних міжнародних практик висвітлення виборів у ЗМІ уможливив виробити достатньо конкретні експертні рекомендації стосовно необхідних довгострокових змін до законодавства України щодо регулювання діяльності засобів масової інформації під час виборів.

Список використаних джерел

1. *Гриценко О. М.* Українські ЗМІ в контексті глобальних процесів на початку XXI століття [Текст] / Україна на шляху до Європи: Наук. вид. / Упоряд.: В. І. Шкляр, А. В. Юричко. - К.: Етнос, 2006. - С. 265-379.

2. Регулювання ЗМІ під час виборів [Електронний ресурс]. - Інститут масової інформації. - Режим доступу: <http://imi.org.ua/content>

3. Регулювання участі ЗМІ у виборчому процесі: напрями удосконалення [Електронний ресурс]. - Асоціація медіа-юристів Львівщини. - Режим доступу: http://www.media-yuryst.com/rehulyvannya_uchasti_zmi_u_vyborchomu_protsezi_napryamy_udoskonalennya.aspx

В.С.Сіцінський,

*ад'юнкту Національної академії Державної
прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького*

Стратегічні пріоритети національної безпеки у сфері договірно-правового оформлення державного кордону України в умовах європейської інтеграції

На сучасному етапі державотворення, врегулювання питань договірно-правового оформлення державного кордону України є одним з пріоритетних напрямків державної політики з питань національної безпеки України. Указом Президента України від 08.06.2010 року № 389/2012 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року "Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України" безпосередніми зовнішніми викликами національній безпеці визначено: "...невирішеність питання щодо розмежування лінії державного кордону акваторії Чорного і Азовського морів, Керченської протоки, відсутність демаркації державного кордону України з Російською Федерацією, Республікою Білорусь та Республікою Молдова, що стримує врегулювання правових засад забезпечення його режиму облаштування, ускладнює протидію транскордонним загрозам" [1].

З проголошенням незалежності України, стратегічним завданням національної безпеки було визначено врегулювання питань договірно-правового оформлення державного кордону, що закріплено у конституційних нормах держави. Так, Основним законом держави визначено: " Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою ". Статтею 17 Конституції України закріплено конституційну норму: " Захист суверенітету і територіальної

цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу " [2].

Реалізуючи основні завдання у сфері договірно-правового оформлення державного кордону, система державного управління національною безпекою спрямована на реалізацію трьох стратегічних пріоритетів.

Перший стратегічний пріоритет національної безпеки у сфері договірно-правового оформлення державного кордону спрямований на вжиття політико-дипломатичних заходів з метою підтвердження існуючої за радянські часи лінії державного кордону з Республікою Польща, Словацькою Республікою, Угорською Республікою та Румунією та визнання її держаним кордоном України з вище названими країнами.

Зазначимо, що завдяки виваженій, послідовній та консолідованій позиції органів державної влади України, завдання першого пріоритету вдалося виконати успішно. Суміжні країни визнали за Україною правонаступництва у сфері державних кордонів, та було підтверджено у межах, встановлених за часів колишнього СРСР.

Таким чином, спільні ділянки державних кордонів між Україною і Республікою Польща (протяжність ? 542,39 км), Україною і Угорською Республікою (протяжність ? 136,7 км), Україною і Словацькою Республікою (протяжність ? 97,852 км), Україною і Румунією (613,8 км) в договірно-правовому відношенні оформлено повністю, лінія державного кордону встановлена на місцевості, позначена прикордонними знаками та юридично закріплено у положеннях міждержавних нормативно - правових актах з прикордонних питань.

Другий стратегічний пріоритет національної безпеки у сфері договірно-правового оформлення державного кордону був спрямований на врегулювання питань договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону з колишніми республіками СРСР, а нині суверенними державами. Зазначимо, що новітній кордон України з цими державами має протяжність 4601,24 кілометри, що складає 65% від загальної протяжності державного кордону України:

- з Російською Федерацією протяжність спільної ділянки державного кордону складає 2295,04 кілометри, із них сухопутна ділянка має протяжність 1974,04 кілометри;
- з Республікою Молдова протяжність спільної ділянки державного кордону складає 1222 кілометри;
- з Республікою Білорусь протяжність спільної ділянки державного кордону складає 1084,2 кілометри.

Систему державного управління національною безпекою на спільних ділянках державного кордону України з Республікою Білорусь, Республікою Молдова та Російською Федерацією було спрямовано на реалізацію таких стратегічних завдань:

- проведення делімітації спільних ділянок державного кордону;
- укладення за результатами делімітації міждержавних договорів про державний кордон;
- створення спільних демаркаційних комісій та проведення практичних робіт з демаркації кордону;
- укладення міждержавних договорів про режим державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань.

Третій стратегічний пріоритет національної безпеки у сфері договірно-правового оформлення державного кордону був спрямований на розмежування морських кордонів, континентального шельфу та виключною (морської) економічної зони України з Турецькою Республікою, Румунією та Російською Федерацією.

Характеризуючи морську ділянку державного кордону України зазначимо, що його протяжність складає 1355 кілометрів, а площа виключної (морської) економічної зони України складає 72 658 квадратних кілометрів. За роки незалежності України було ефективно проведено розмежування морського кордону, виключних (морських) економічних зон і континентальних шельфів між Україною і Турецькою Республікою. Це відбулося шляхом підтвердження нотами зовнішньополітичних відомств обох держав лінії розмежування, що була визначена в Угоді між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Турецької Республіки про розмежування континентального шельфу між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Турецькою Республікою в Чорному морі.

З метою врегулювання питання щодо розмежування морських просторів, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони між Україною і Румунією у північно-західній частині Чорного моря у період з 1998 по 2004 рік було проведено 24 раунди переговорів, що не дали взаємоприйняттого результату. Питання територіального розподілу морських кордонів України та Румунії у Чорному морі було врегульовано рішенням Міжнародного суду ООН від 03.02.09, яке є остаточним і обов'язковим для виконання Сторонами [3]. Цим рішенням визначено координати точок лінії розмежування виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу України та Румунії у Чорному морі.

Найбільш проблемним питанням, що не має тривалий час позитивних зрушень, є процес розмежування морського кордону з Росією протяжністю 321 кілометр. Переговори з розмежування Азовського і Чорного морів та Керченської протоки ведуться з 1996 року, однак позиції сторін залишаються протилежними, і на сьогодні переговорний процес практично заблокований.

На сьогодні делегації вичерпали всі аргументи з питань Азово-Керченського врегулювання. Прогрес може бути досягнуто за умов прийняття політичного рішення президентами України і Росії, або звернення до Міжнародного Суду ООН.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України від 08.06.2010 року № 389/2012 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року "Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України" [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.rnbo.gov.ua/documents/303.html>.

2. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 1996. - № 30.

3. Рішення Міжнародного суду ООН від 03.02.09 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://ua.golosua.com/tags>.

О.В.Мамука,

ад'юнкт Національної академії внутрішніх справ

Інтеграційні шляхи щодо забезпечення безпеки в галузі залізничного транспорту України

Залізничний транспорт є однією з важливих базових галузей економіки України, забезпечує її внутрішні та зовнішні транспортно-економічні зв'язки і потреби населення у перевезеннях. Діяльність залізничного транспорту як частини єдиної транспортної системи країни сприяє нормальному функціонуванню всіх галузей суспільного виробництва, соціальному і економічному розвитку та зміцненню обороноздатності держави, міжнародному співробітництву України [1].

На сьогодні галузь залізничного транспорту в цілому задовольняє потреби національної економіки та населення у перевезеннях, проте рівень безпеки, показники якості та ефективності перевезень пасажирів і вантажів, енергоефективності, техногенного навантаження на навколишнє природне середовище не в повній мірі відповідають сучасним вимогам [2]. Розробляючи правові форми забезпечення національної безпеки, не можна залишити поза увагою чинник безпеки в залізничному транспортному комплексі, який, на нашу думку, є одним із компонентів національної безпеки. Можна вважати, що цим зумовлена необхідністю аналізу проблем безпеки в галузі залізничного транспорту України на державному рівні з орієнтуванням на забезпечення безпеки всієї транспортної системи України.

Бесчастний В. та Собакарь А. безпеку в сучасних умовах розглядають як одну з найголовніших цілей і невід'ємну умову діяльності людей, соціальних груп, суспільств, держав і світового співтовариства. Під забезпеченням транспортної безпеки автори розуміють соціальний процес діяльності відповідних суб'єктів суспільних відносин із запобігання аваріям та інцидентам на транспорті, та зазначають, що це полягає в забезпеченні права особи на безпеку в широкому розумінні (захист життя, здоров'я, загалом конституційних прав громадян) [3, с.145].

У європейському просторі існує безліч організацій, які підтримують роботу залізничного транспорту в частині забезпечення громадської безпеки та схоронності залізничної власності

та майна пасажирів. Оскільки правопорушення на залізничному транспорті мають певну специфіку, охоронні організації виробили власні прийоми та методи боротьби з такими правопорушеннями, причому у різних країнах ці прийоми та методи можуть мати суттєві відмінності.

З метою обміну досвідом та розробки загальних підходів вирішення зазначених завдань охоронні та правоохоронні структури, які обслуговують залізниці, у 1980 році створили Міжнародну організацію співробітництва поліцейських та охоронних служб залізничного транспорту COLPOFER. Ця організація співпрацює в якості спеціальної групи в Міжнародному союзі залізниць (МСЗ). Учасників COLPOFER представляють в цій організації вищі чиновники залізничних компаній, що відповідають за охоронну діяльність, та керівники відповідних поліцейських служб. У цілому до комплексу завдань COLPOFER належить:

- обмін досвідом та інформацією щодо методів профілактики та боротьби зі злочинністю на об'єктах залізниці, також загальний підхід у боротьбі зі злочинністю;

- обмін інформацією про стан оперативної охорони залізничних перевезень, які мають міжнародне значення;

- надання рекомендацій для залізничних компаній і поліції на залізниці щодо підвищення охорони безпеки клієнтів і власного персоналу залізниці;

- надання рекомендацій для інших служб, які беруть участь або відповідають за охорону об'єктів залізничного транспорту тощо [4].

Велику увагу в COLPOFER приділяють профілактичній роботі, формуванню декриміналізованого залізничного простору, забезпечення комерційної безпеки галузі. До діяльності організації належить проведення всесвітніх форумів, присвячених питанням безпеки громадян та схоронності вантажів на залізничному транспорті, в яких приймають участь впливові міжнародні організації, як Співтовариство європейських залізниць, Європейська конференція міністрів транспорту та Спілка залізничної промисловості [4].

Варто визначити, що невід'ємною частиною діалогу між Україною та країнами ЄС є запозичення передового досвіду організації та діяльності поліцейських органів країн ЄС, які впродовж останніх десятиліть досягли високих показників щодо протидії злочинності та забезпечення громадського порядку, і тому бажання скористатися відповідним досвідом виглядає цілком природним. Особливої уваги заслуговує подолання суперечностей між потребою застосування європейських стандартів забезпечення прав та свобод людини і нових підходів до вдосконалення правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ в Україні. Адже зазначені обставини визначають основи організації й діяльності поліції країн ЄС і можливостей застосування їхнього досвіду в роботі органів внутрішніх справ України.

Звертаючись до українського простору, Никифорок О.І. відмічає формування комплексного контролю безпеки транзитного потоку як одну з умов стійкості та збалансованості функціонування інтегрованої транспортної системи, яка є метою інтеграційних процесів у транспортній сфері [5, с. 261].

Слід зазначити, що, здійснення комплексу заходів щодо забезпечення безпеки руху поїздів та схоронності вантажів є одним із напрямів реалізації Стратегії розвитку залізничного транспорту на період до 2020 року. Разом з тим, наголошується на забезпечення безпеки на залізничних переїздах [6].

Ще за пострадянських часів при підписанні у 1993 році міжнародного договору державами-учасницями Співдружності Незалежних Держав, у числі яких є Україна, зазначалося про вжиття необхідних заходів щодо зміцнення правопорядку на залізничному транспорті, приділивши особливу увагу питанням посилення особистої безпеки пасажирів, працівників підприємств та організацій, осіб, що супроводжують вантажі, схоронності вантажів, майна та об'єктів залізничного транспорту [7].

Загалом, державна політика транспортної безпеки України має визначатися з урахуванням пріоритетності національних інтересів України в галузі транспорту та здійснюватися шляхом реалізації відповідних стратегій і програм [3, с. 148]. З метою забезпечення безпеки транспортних процесів в державі утворено орган державного нагляду та контролю за безпекою на транспорті - Державна інспекція України з безпеки на наземному транспорті (Укртрансінспекція) [8].

Слід погодитися з Ковальовим В.Г., який зазначав на вдосконалення механізмів державного управління забезпеченням транспортної безпеки України й концентрацію зусиль держави

на визначених актуальних напрямках підвищення їх ефективності, що дозволить оптимізувати державне регулювання транспортної системи України шляхом своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації загроз національним інтересам у транспортній галузі. Наразі ЄС звертає основну увагу на стимулювання перевезення вантажів та пасажирів саме залізницями, намагаючись підвищити рентабельність залізничного транспорту та збільшити обсяг залізничних послуг в змішаних перевезеннях. Велику увагу в спільній транспортній політиці ЄС приділено також врегулюванню впливу використання транспорту на довкілля та намагання зменшити рівні забруднення, запобігання тероризму на транспорті тощо [9, с.131]. Тому для України пріоритетом є не тільки розвиток залізничної інфраструктури, а й реформування системи залізничного транспорту, що сьогодні є кроком на шляху адаптації залізничного транспорту України до стандартів ЄС, а також застосування прозорих ринкових механізмів.

Зважаючи на прагнення України до інтеграції в європейську та світову транспортні системи, слід зазначити, що реформування залізничного транспорту також вимагається з огляду на підвищення рівня безпеки. Однак, процес реформування в першу чергу вимагає якісного удосконалення законодавчої бази і організаційної структури, для чого необхідний системний, комплексний підхід. Також потрібен системний аналіз впливу реструктуризації на стан безпечності функціонування залізничної інфраструктури та рівень безпеки в цілому.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про залізничний транспорт" від 04.07.1996 № 273/96-ВР // Відомості Верховної Ради. - 1996. - № 40. - Ст.183 (із змінами).
2. Транспортна політика України та її наближення до норм Європейського Союзу / За ред. Марчіна Свенціцькі. - К. : Аналіт.-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. - 102 с. [Електронний ресурс] - Режим доступу : www.undp.org.ua/files/en_76033Transport_System_Reform_Jun2010.pdf
3. *Бесчастний В.* Державна політика транспортної безпеки України: актуальні питання реалізації / В. Бесчастний, А. Собакарь // Віче. - 2010. - № 4. - С.145-148.
4. European Collaboration on Railway Security | Європейське співробітництво по безпеці на залізницях [Електронний ресурс] - Режим доступу : www.unecsc.org/fileadmin/DAM/trans/events/docs/inlandsecurity_forum10_pres15.
5. *Никифороук О.І.* Широка інтеграція в транспортному секторі: теорія і практика / О.І. Никифороук // Наук. вісн. Волинс. нац. ун-ту ім. Л.Українки. - 2009. - № 3. - С.258-265.
6. Стратегія розвитку залізничного транспорту на період до 2020 року : розпорядження КМУ від 16.12.2009 № 1555-р // Офіц. вісник України. - 2009. - № 99. - Ст.3437.
7. Рішення про заходи щодо забезпечення безпеки пасажирів, вантажів, рухомого складу і поїзних бригад на залізницях держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав : міжнарод. документ від 24.09.1993 [Електронний ресурс] - Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua
8. Про Положення про Державну інспекцію України з безпеки на наземному транспорті : Указ Президента України від 06.04.2011 №387/2011 // Урядовий кур'єр. - 2011. - № 71. - 19 квіт.
9. *Ковальов В. Г.* Особливості інтеграції України до загальноєвропейського транспортно-го простору / В. Г. Ковальов // Державне управління та місцеве самоврядування : матер. X Міжнар. наук. конгресу. - Харків : Харк. регіон. ін-т держ.управління НАДУ при Президентіві України, 2010. - С.131-132.

К.М.Гунченко,
аспірант ІПДУМС НАДУ

Інформаційне забезпечення державного управління освітнім маркетингом в умовах європейської інтеграції

Деякі освітні установи опинилися сьогодні не готові до самостійної роботи в умовах європейської інтеграції. Щоб працювати безпосередньо зі споживачами освітніх послуг, треба завжди знати стан ринку, його суб'єктів. Отже, потрібні маркетингові дослідження достовірної своєчасної інформації. Саме кваліфікована обробка такої інформації дасть можливість визна-

чити споживчий попит, з'ясувати, яку освітню послугу, хто, за якою ціною, в якій термін готовий купувати; маркетингова інформація допоможе виявити конкурентів і знайти партнерів, сприятиме визначенню і використанню ефективних каналів і методів просування освітніх послуг на ринки.

Однією з головних проблем освітнього маркетингу в умовах європейської інтеграції є проблема інформаційного забезпечення. І залежно від того, якого типу ця інформація, які джерела інформації, засоби збору, передачі, дослідження і інтерпретації результатів, вирішуються питання використання її освітніми установами. За допомогою обґрунтованих маркетингових рішень заклад освіти пристосовує свої послуги до потреб споживачів. Ефективність цього процесу залежить від організації зворотного інформаційного зв'язку від європейського та вітчизняного ринку до освітньої установи.

Безперечно якість державного управління та прийняття маркетингових рішень в освітній сфері безпосередньо пов'язані з наявністю повної, актуальної і достовірної інформації про освітній ринок, попит на освітні послуги, уподобання споживачів освіти, ринкові ціни на освітні послуги, дії конкурентів і т. п., а також інформації про показники діяльності об'єкта управління освітою.

Інформаційним технологіям та ефективності державного управління освітнім маркетингом було присвячено праці таких вчених, як Нижник Н. Р., Леліков Г. І., Гнатцов О. Г., Піскорська Г. А. та багато інших.

Основну групу нормативних джерел, що визначають правові основи інформаційних процесів в Україні, складають наступні офіційні законодавчі документи, такі як: Конституція України, Закони України "Про інформацію", "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки", "Про електронний цифровий підпис", "Про Концепцію Національної програми інформатизації", "Про Національну програму інформатизації", "Про захист персональних даних", та цілий ряд інших нормативних документів таких, постанови Кабінету Міністрів і т.д.

Щодо нормативного визначення та нормативного закріплення таких термінів, як "інформатизація" та "інформаційні технології", то їх ми знаходимо в Законі України "Про Національну програму інформатизації".

Разом з безпосередньою підготовкою студентів, кадрів викладачів і особливо організаторів утворення (в т.ч. маркетологів освіти) перспективи міждержавної співпраці відображаються в першу чергу:

- у виробленні і узгодженні загальних правил до формування єдиного європейського освітнього простору;
- у створенні загального інформаційно-консультаційного і наукового середовища освіти, будівництві інфраструктури ринку освітніх послуг;
- у організації міждержавної практичної підтримки маркетингу освіти;
- у розвитку форм кооперації освітніх установ і структур [3].

Певні заходи по виробленню єдиного підходу до освітніх проблем в межах європейського простору вже були запропоновані і погоджені учасниками. Ще в 1992 році були підписані дві Угоди: "Про співпрацю в області підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів і нострифікації документів про їх кваліфікацію" і "Про співпрацю в області освіти".

У березні 1994 року Міжпарламентською Асамблеєю держав - учасників європейського союзу прийняті Рекомендації "Про єдиний освітній простір і підвищення соціального статусу учнів системи освіти і науки".

У сфері освіти держава покликана виконувати достатньо специфічні функції, по суті не здійснимі іншими суб'єктами в потрібному масштабі. У розвинених країнах перший обов'язок державних органів освіти - це ініціація, підтримка і зміцнення сприятливої громадської думки ("public relations"), позитивного іміджу соціальних інститутів освіти, в тому числі як серед населення, так і в кругах працедавців [2].

Держава у всьому світі фінансує освіту (перш за все у напрямі його фундаменталізації і гуманізації) і надає гарантії для довгострокових інвестицій інших суб'єктів в цю сферу, застосовує податкові пільги і інші форми регулювання ринку з метою забезпечення розвитку пріоритетних спеціальностей, форм і методів підготовки фахівців, розвитку освіти в цілому [1].

У вітчизняних умовах, відмовившись від традиційних для нашої країни централізованих, "патерналістських" методів і форм управління освітою, держава продовжує нести обов'язки гаранта гуманістичності освіти, єдність культурного і освітнього простору в умовах багатонаціонального суспільства, загальнодоступності і адаптивності освіти, його світського характеру, свободи і плюралізму, демократизму управління і автономності освітніх установ. Це - суть державної політики, закріплена в законі України "Про освіту".

Держава встановлює переліки професій і спеціальностей, по яких ведеться освіта, формує базові риси асортименту освітніх послуг. Вона проводить атестацію і державну акредитацію освітніх установ, створює державну систему атестаційно-діагностичних центрів (державну атестаційну службу), тобто виступає гарантом якості освітніх послуг, його відповідності освітнім стандартам.

На основі сказаного вище можна зробити висновок, що в Україні потрібно створити систему інформаційного забезпечення органів державного управління освітнім маркетингом у вищих навчальних закладах України яка взаємозв'язана та відповідним чином поєднує організаційні, правові, інформаційні, методичні, програмно-технічні та технологічні компоненти, що забезпечують необхідний рівень якості управлінських рішень, що приймаються за рахунок раціонального використання інформаційних ресурсів та інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. *Воронкова В. Г.* Менеджмент у державних організаціях : Навч. посіб. - К.: Професіонал, 2004. - 256 с.
2. Державне управління: Навч. посібник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко; За ред. А. Ф. Мельник. - К.: Знання-Прес, 2003. - 343 с.
3. *Піскорська Г. А.* Інформаційна безпека та стратегії інформаційного суспільства. - К.: Професіонал, 2006. - 285 с.

В.В.Олішевська,

аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Регіональна ідентичність в Європейському Союзі

Глобальні процеси, що відбуваються в світі, посилені взаємозалежність інтересів суб'єктів міжнародних відносин в період останнього десятиріччя ХХ та початку ХХІ століття обумовлюють розширення європейського інтеграційного простору та надають реальних рис розбудові європейської архітектурної моделі, спрямованої на формування суцільної зони добробуту, стабільності і безпеки. Розширення Європейського Союзу в сучасній геополітиці сприймається як нагальна потреба у поширенні зони європейського контролю над визначальним геополітичним простором з поступовим набуттям суттєвих перспективних геоекономічних переваг.

Останнє розширення Європейського Союзу стало однією з визначальних віх його розвитку, а також потужним чинником формування нового безпекового середовища в Європі. Прийняття до складу ЄС 12 нових членів значною мірою вплинуло як на динаміку розвитку євроінтеграційного процесу загалом, так і еволюцію його окремих вимірів, в тому числі безпекового.

Питання регіональної ідентичності набули важливого значення в дебатах стосовно поточних змін і політичного майбутнього Європи, вони стали предметом низки поглиблених наукових досліджень [3]. Не ставлячи за мету детальніші розвідки у цьому напрямку, зазначимо лише декілька тез, які безпосередньо стосуються теми даної роботи.

Історично, на європейському континенті регіональна (місцева, локальна) ідентичність формувалася та існувала набагато раніше за "національну", якщо останню розуміти у сенсі належності до спільноти, об'єднаної громадянством певної національної держави. Ця послідовність простежується на рівні таких найпотужніших держав - засновників Європейського Союзу - як Німеччина та Франція, також Іспанія та Італія. Фактично, майже кожна сучасна європейська країна протягом тривалого періоду формувала спільну національну ідентичність

шляхом "накладання" її на вже існуючі попередньо ідентичності нижчого рівня (об'єднуючи таким чином баварців із саксонцями, каталонців з андалузцями й т. ін.).

Більшість дослідників погоджуються з тим, що оскільки регіональні європейські ідентичності є давнішими порівняно з "національними", створювалися більш органічно, природним шляхом (без тиску ззовні чи завдяки свідомим зусиллям "зверху"), вони є вельми сталими, і деякі з них мають усі шанси зберігатися й надалі, співіснуючи - а іноді й успішно конкуруючи - з ідентичностями вищого порядку - такими, як національна чи загальноєвропейська [2].

У цьому сенсі, саме "національну ідентичність" як здійснення проекту колективної ідентичності суб'єктів, що до того не мали нічого спільного і часто були розділені бар'єрами ворожечі або воювали між собою, можна вважати штучно "сконструйованою" порівняно з більш "органічними" місцевими та регіональними ідентичностями.

Остання банківська та фінансово-економічна криза, що має глобальний характер, але для Європейського Союзу ускладнюється певними специфічними факторами, дала потужний поштовх багатьом регіональним рухам у країнах - членах ЄС. Спектр вимог цих рухів та програм відповідних партій є доволі широким, він сягає від намірів відокремити певні території від країн, часткою яких вони історично були протягом значного часу, і здобути власну державність, до боротьби з центральними урядами за більший обсяг автономних прав, зокрема, в галузі фіскальної та економічної політики, або за перехід до федеративного чи конфедеративного державного устрою [5].

Зрозуміло, що в першу чергу такий розвиток подій пов'язаний з дисбалансом економічної спроможності та рівня соціальної захищеності населення в різних регіонах однієї й тієї ж держави, а також між багатшими країнами Заходу і Півночі Європи порівняно з менш заможними на Півдні та Сході [4]. Коротко, у багатьох випадках посилення рухів за відокремлення можна пояснити небажанням багатих регіонів "годувати" та "рятувати" країни та окремі адміністративні одиниці, що найбільше потерпають від кризи.

Але, незважаючи на те, що ті чи інші форми сепаратизму або "автономізму" завжди були притаманні певним європейським регіонам, сучасна криза та її прояви є новим явищем і викликом, до якого ані керівні органи ЄС, ані національні уряди виявилися не готовими і поки що не здатними виробити якусь єдину стратегічну лінію чи спільну політику. Українські ЗМІ та експертна спільнота, висвітлюючи ці події, зупиняються, як правило, на окремих випадках і найбільш яскравих протестних акціях у певних країнах ЄС; значно рідкіше трапляються оглядові аналітичні дослідження, що сфокусовані переважно на фінансово-економічних аспектах подібних явищ і майже не звертають уваги на пов'язані з ними проблеми ідентичності [1]. Тому виникає потреба у більш системному підході до цих новітніх європейських викликів і подальшого осмислення їх значення для України.

Список використаних джерел

1. *Загоруйко Ю.* Чи можлива Європа регіонів? // "Дзеркало тижня. Україна" №44, 30 листопада 2012, [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://dt.ua/POLITICS/chi_mozhliva_evropa_regioniv-113047.html; Коваль О. Світ, який тріщить по швах // "Дзеркало тижня. Україна" №49, 27 грудня 2012. http://gazeta.dt.ua/POLITICS/svit_yaki_trisshit_po_shvah.html.

2. National identity vs European identity. 15 August 2009. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.jcm.org.uk/blog/2009/08/national-identity-vs-european-identity/>.

3. New Regional Identities and Strategic Essentialism. Case studies from Poland, Italy and Germany. Münster - Hamburg - London, 2007, 552 pages.

4. *Taylor P., Bartunek R.-J.* Analysis: Europe's separatists gain ground in crisis // REUTERS. 15 October 2012. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.reuters.com/article/2012/10/15/us-eu-separatists idUSBRE89E13L20121015>

5. *Tisdall S.* Separation anxiety: the state of independence movements in Europe // The Guardian. 13 September 2012. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/sep/13/nationalism-regional-independence-movements-europe>

Боротьба з політичним радикалізмом у країнах Європейського Союзу: досвід для України

Подальша діяльність у напрямку Європейської інтеграції та активний перехід на сучасні європейські методи роботи під час прийняття управлінських рішень неможливий без дослідження теоретичних та практичних аспектів боротьби з політичним радикалізмом у процесі функціонування сучасних політичних систем країн членів Європейського Союзу.

За останні три десятиліття Європа зазнала "правого повороту" в політиці. Ми бачимо докази цього зсуву в неперервному успіху радикальних правих партій на виборах у багатьох країнах Західної Європи, таких як Франція, Данія та Нідерланди. Праворадикальні партії поділяють сильну націоналістичну та антисистемну ідеологію та претензії до іммігрантів і меншин.

Чи повторюють сучасні європейські праворадикальні партії ідеологію минулого? Фашистські режими міжвоєнної Європи, або "старі праві", слугують точкою відліку для "нових правих" радикальних партій у Європі. Справді, на ідеологічному та практичному рівні існує беззаперечна спільність між новими та старими правими - у наголошенні на етнічній чистоті та гомогенності. Історичний спадок авторитарних та ультранационалістичних режимів справді важливий для утворення сучасних праворадикальних партій. Німеччина є яскравим прикладом.

Очевидно, що історія відіграє більш складну роль, ніж просто "постачання" ідеології для наслідування так, для нових праворадикальних партій історичний спадок забезпечує "початковими ресурсами, або засобами, побудови праворадикальної партії" [5]. Нові праворадикальні партії спираються на готовий фундамент, такий як націоналістична субкультура чи залишки інфраструктури старої партії, та використовують його як початкове джерело новачків та активістів. У такому розумінні наявність історичного досвіду націоналістичних рухів може сприяти формуванню нової партії чи організації.

Як західноєвропейські, так і центрально-східноєвропейські праворадикальні партії намагалися дистанціюватися від ідеологічного спадку фашизму, хоч вони і спираються на подібну символіку (наприклад, чорна уніформа "Австрійської партії свободи") та схожим чином шукають цапів-відбувайлів у риториці [6, с. 42]. Нові праві партії відрізняються від старих правих своєю позицією щодо демократії: сучасні праворадикальні партії є антисистемними та критичними до ліберальної демократії, проте не спрямовані проти демократії на словах. Натомість, не маючи досвіду перебування при владі, вони мають перевагу, що забезпечує праворадикальним партіям простір для критики визнаних партій та політики.

Окрім того, як і в Західній Європі, праворадикальні партії в Центрально-Східній Європі критичні щодо мейнстрімної політики та ліберально-демократичних режимів. Так, центрально-східноєвропейські партії, зокрема угорська партія "Йоббік" та партія "Велика Румунія", так само спираються на імпліцитну фашистську символіку (уніформу, чорні та червоні кольори, дещо змінені символи), проте відмовилися від відкритих посилок на фашизм. Тим не менше, ЦСЄ відрізняється від Західної Європи через регіональний досвід державного соціалізму. Ця спадщина, як протиставлення фашизму, є значною особливістю ідеологічних та практичних проблем праворадикалів у ЦСЄ, адже вона одночасно править за внутрішнього ворога та дискредитує нові ліві партії та рухи [6, с. 53].

Варто зазначити, що проблема радикалізації суспільства є досить актуальною і для України. Підтвердженням цього є не тільки Парламентські вибори в Україні 28 жовтня 2012 року які показали, що все менше й менше місця залишається партіям політичного центру, а про справжні ліберальні та демократичні політичні сили взагалі важко говорити. Процес радикалізації відбувається досить швидко. Якщо в 2007 році за КПУ, "Свободу", ПСПУ і КПУ (оновлену) проголосували трохи більше 1,8 мільйона виборців (7,76%), на президентських виборах за Симоненка і Тягнибока - 1,225 мільйона (менше 5%), то наразі за КПУ, "Свободу" і дрібні партії, що сповідують авторитарні ідеології, проголосували майже 25% виборців - біля 5 мільйонів громадян [1].

Саме тому в частині 3.2.1 Стратегії національної безпеки України "Україна у світі, що змінюється" затвердженій Указом Президента України від 12 лютого 2007 року №105 (в ре-

дакції Указу Президента України від 8 червня 2012 року № 389/2012) зазначено, що однією з проблем у внутрішньому безпековому середовищі є неадекватність реагування державних органів на конфліктні загострення у сфері політичних відносин і радикалізація суспільних настроїв [7].

Водночас, деякі науковці не вважають політичний радикалізм загрозою і вбачають в цьому навіть позитивні моменти. Так, російський дослідник Д. Ольшанський вказує, що політичний радикалізм дозволяє розрядити соціальну напругу шляхом викиду накопиченого невдоволення і сприяє стимулюванню корінних політичних змін та інновацій [2, с. 133]. Іншої думки дотримується політолог Ю. Шевцов який зазначає, що політичний радикалізм - це активні дії політичних груп або окремих громадян націлених на тотальні, швидкі зміни із застосування силових методів в реалізації політичних цілей та навіть використання крайньої форми політичного радикалізму - тероризму [3].

Чітку позицію з приводу політичного радикалізму висловив Президент України В. Янукович зазначивши, що саме політичний радикалізм є підґрунтям для появи сепаратизму та тим чинником, що посилює руйнівні тенденції в суспільстві [4].

Все це свідчить, що проблема політичної радикалізації суспільства потребує детального наукового дослідження у контексті досвіду Європейських країн з метою розробки дієвих механізмів протидії цьому явищу в Україні.

Список використаних джерел

1. Офіційний Веб сайт Центральної виборчої Комісії України [Електронний ресурс] Режим доступу - :<http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp001#>;
2. *Ольшанский Д.В.* "Психология терроризма" / Д.В. Ольшанский. - СПб.: Питер, 2002. - 288с.
3. Веб сайт журналу "Полярная Звезда" [Електронний ресурс] Режим доступу - <http://zvezda.ru/politics/2002/11/06/76.htm>;
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України В.Ф. Януковича [Електронний ресурс] Режим доступу - .: <http://www.president.gov.ua/news/20286.html>;
5. *Art, David.* 2011. Inside the Radical Right: The Development of Anti-Immigrant Parties in Western Europe. Cambridge: Cambridge University Press;
6. *Jens Rydgren.* Movements of exclusion: radical right-wing populism in the Western world - Nova, 2005.;
7. Офіційне інтернет-представництво Президента України В.Ф. Януковича [Електронний ресурс] Режим доступу - .: <http://www.president.gov.ua/documents/14823.html>.

О.С.Децик,

аспірант кафедри інформаційної політики та технологій НАДУ, генеральний директор українського національного інформаційного агентства "Укрінформ"

Інтеграція в європейський інформаційний простір - досвід національного інформаційного агентства

Міжнародна інформація є складовою глобальної комунікації. При цьому вона практично завжди орієнтована на забезпечення зовнішньої та внутрішньої політики держав, економічної стратегії країн, на забезпечення національної безпеки, розвиток міжнародних відносин та міжнародного права для прогресу.

Звичайно, кожна країна формує свою стратегію інформаційної політики, в якій визначаються усі аспекти інформаційного забезпечення міжнародних відносин [3].

Так, наприклад, у США в зовнішньому аспекті інформаційна політика держави спрямована на забезпечення національних інтересів у міжнародному інформаційному просторі, вона входить до воєнної доктрини США та американської стратегії безпеки [Там само, р. 1,1]. У Російській Федерації також затверджена і діє доктрина інформаційної безпеки зі схожими завданнями [4, с.24].

Реалізацією відповідних завдань у різних країнах в межах своєї компетенції займаються різноманітні структури.

В Україні, серед тих організацій, що фінансуються з державного бюджету, та мають за мету в межах своєї компетенції реалізацію державної політики у сфері інформації є центральне інформаційне агентство країни - "Укрінформ".

Метою діяльності агентства, відповідно до статуту, є зберігання та підготовка інформації, випуск та поширення новин, надання фото та іншої інформаційної продукції засобам масової інформації, органам державної влади, підприємствам, установам, організаціям, об'єднанням громадян, а також приватним особам, як в середині країни, так і за її межами [5, п.9].

Агентство працює з 1918 року і сьогодні має найбільшу, серед вітчизняних конкурентів, мережу регіональних і закордонних корпунктів.

Його кореспонденти працюють у кожному регіоні України та 11 країнах світу: США, Німеччині, Франції, Росії, Китаї, Бельгії, Молдові, Об'єднаних Арабських Еміратах, Польщі, Болгарії, Угорщині.

Новини "Укрінформу" виходять українською, російською, англійською, німецькою та іспанською мовами.

Агентство випускає десятки професійних інформаційних продуктів: стрічки, інформаційні пакети, вісники та бюлетені. Крім того, серед форматів - ексклюзивні коментарі та інтерв'ю, фоторепортажі, інфографіка і т.п.

Серед передплатників та партнерів "Укрінформу": електронні та друковані ЗМІ, теле- і радіокомпанії, медіа із зарубіжних країн, владні та бізнес структури, посольства і консульства, підприємства, банки, компанії та корпорації [6].

Агентство є спадкоємцем та правонаступником інформаційних структур, які свого часу працювали на території нинішньої України, починаючи з Українського телеграфного агентства (УТА), Бюро української преси (БУП), Всеукраїнського бюро Російського телеграфного агентства (УкРОСТА), Радіо-телеграфного агентства України (РАТАУ).

Зокрема, до проголошення незалежності РАТАУ, попередник "Укрінформ", діяло в складі єдиної інформаційної системи Телеграфного агентства Радянського Союзу (ТАРС), і було інтегровано в неї навіть суто технологічно.

Після 1991 року агентство було змушене самостійно вишукувати можливості розповсюдження інформації про країну та отримання даних про події в світі - і почало опікуватись утворенням альтернативної комунікації із зовнішнім світом.

В техніко-технологічному розрізі за часів незалежності цьому сприяв остаточний перехід від телеграфних та спеціалізованих мереж до глобальної інтернет-мережі.

В організаційно-творчому плані розвитку зв'язків із зовнішнім світом сприяло відкриття власних кореспондентських пунктів за кордоном та входження до різноманітних асоціацій інформаційних агентств. Зокрема, зараз "Укрінформ" є єдиним від України членом Європейського Альянсу інформаційних агентств, а також членом Асоціації національних інформаційних агентств країн Причорномор'я.

Всі ці заходи забезпечили такий елемент комунікації як збір інформації міжнародного характеру та дозволяють підтримувати позитивний імідж країни на представницькому рівні. Однак, у зв'язку з тим, що кожна країна формує свою стратегію інформаційної політики, вони лише опосередковано сприяють поширенню інформації про Україну.

Тому агентство практикує укладання угод про обмін ключами доступу до своїх інформаційних стрічок з партнерами з інших країн по всьому світу на некомерційній основі. Проте використання інформації не є обов'язковим, і кожна із сторін може використовувати лише те, що їй стане у нагоді.

Пункт про обов'язковість обнародування інформації з України від "Укрінформ" на сьогодні має угода з австрійським інформаційним агентством "АРА", однак це стосується комерційного розповсюдження інформації в міжнародній системі "АРА-АТS".

Тому, серед технічно-організаційних заходів по налагодженню комунікації з іншими країнами на початку 2000-х національне інформагентство практикувало відкриття тематичних веб-сайтів. Наприклад, у 2003 році був впроваджений тематичний сайт "2003 - рік Росії в Україні", в 2004 - ому "Рік Польщі в Україні", "Прес-клуб "Україна-НАТО", тощо.

Вони були створені на базі ресурсів "Укрінформ", тому можна спрогнозувати, що інформація переглядалась у першу чергу користувачами саме в Україні.

Для інформування закордону про події в Україні агентство намагалось розвивати зв'язки з представниками діаспор українців по світу, для цього з 2009 року був впроваджений сайт "Єдина Україна" (<http://diaspora.ukrinform.ua/>). Для орієнтації на потенціального іномовного читача з 2010 року впроваджено іспаномовну версію основного новинного сайту (російсько- та англійськомовні новини вироблялись агентством ще за часів Радянського Союзу). В цьому ж контексті у 2011 році запрацювала версія німецькою мовою. Подібного набору іномовних версій серед ЗМІ в Україні більше немає. Цього ж року проведено реєстрацію адрес ukrinform у доменних зонах: es ,ru.

Однак, для подальшого їх просування в мережі та збільшення популярності, враховуючи специфічність цільової аудиторії, необхідні додаткові ресурси, в тому числі й фінансового характеру. Зараз відвідуваність всіх цих ресурсів у загальній статистиці все ще незначна (1% від загалу).

Підтримання в працездатному стані діючої в агентстві технології збирання, накопичення, оброблення та розповсюдження повідомлень та її програмно-технічне та технологічне оновлення "Укрінформ" змушений проводити за рахунок коштів, зароблених самостійно, які не є достатніми з огляду на відсутність в Україні цивілізованого повноцінного інформаційного ринку і потужного демпінгу з боку Інтернет-видань та соціальних мереж. Частково за рахунок власних коштів фінансується й утримання кореспондентських пунктів за кордоном.

Водночас, уряди інших країн активно підтримують власні медіа, вкладаючи значні кошти в розвиток їх конкурентних переваг на міжнародному ринку. Як приклад - активний розвиток версій китайських ЗМІ мовами інших країн, та збільшення державної присутності в Інтернет, на що останнім часом звертають увагу російські експерти [2].

Слід також враховувати, що розвиток таких явищ сучасності як соціальна журналістика, онлайн журналістика, про що вже активно обговорюється на міжнародному рівні, в тому числі в контексті розповсюдження інформації оперативного характеру [1], використання їх можливостей в роботі відкривають перед медіа та інформаційними агентствами нові можливості для розвитку.

Список використаних джерел

1. *Евдокимов Е.* Политика Китая в глобальном информационном пространстве [Электронный ресурс] / Е. Евдокимов // Международные процессы : журнал теории международных отношений и мировой политики. - 2001. - № 1 (25). - Режим доступа : <http://www.intertrends.ru/twenty-fifth/009.htm>
2. *Кудрявцева С. П.* Міжнародна інформація : навчальний посібник [Електронний ресурс] / С. П. Кудрявцева, В. В. Колос. - К. : Видавничий дім "Слово", 2005. - 400 с. - Режим доступу : http://buklib.net/index.php?option=com_jbook&catid=203
3. *Петров С. В.* Информационная безопасность человека и общества : учебное пособие / С. В. Петров, В. П. Петров. - М. : НЦ ЭНАС, 2007. - 336 с.
4. Про затвердження Статуту та інші питання Українського національного інформаційного агентства "Укрінформ" : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.1997 № 749 (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний сайт. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/749-97-%D0%BF>
5. Про агентство [Електронний ресурс] // Українське національне інформаційне агентство "Укрінформ" : офіційний сайт - Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/page/about_agency
6. Современные СМИ и новые вызовы : Резюме по круглому столу [Электронный ресурс] // Бакинский международный гуманитарный форум : официальный сайт - Режим доступа : <http://www.bakuforum.org/wp-content/uploads/2012/12/ATCru.pdf>

Механізми формування державної політики забезпечення свободи совісті й релігії на шляху євроінтеграції України в контексті національної безпеки

Процес європейської інтеграції займає надзвичайно важливе місце в системі міжнародних відносин України. Його не слід розглядати лише як процес інституційного входження нашої країни до складу ЄС - він охоплює весь спектр участі держави в європейській системі партнерства і взаємовигідної співпраці, включаючи соціально-економічну інтеграцію, створення загального політико-правового простору і гуманітарної взаємодії. Євроінтеграційна стратегія передбачає, в першу чергу, реалізацію довгострокових національних інтересів, заснованих на глибокому і всебічному розумінні прагнень українського народу.

Рух Української держави у європейському напрямі - процес за своєю об'єктивною сутністю багатоаспектний. Він передбачає задіяність найрізноманітніших складових суспільного життя - від політичної до, умовно кажучи, побутово-звичаєвої. Проте нині домінує дещо однобічне бачення євроінтеграції. Сьогодні, приміром, багато уваги приділяється політичним, економічним аспектам входження України у європейські структури. Тоді як майже не згадується про місце власне культуро-формуючих факторів - релігії, мови, моралі, традицій тощо - в реалізації євроінтеграційних інтенцій нашої держави. Відсутність належної уваги до духовного виміру євроінтеграції, на думку В. Токмана, не лише збіднює, звужує розуміння процесу просування України до ЄС, але і є його істотною перешкодою. В умовах національного поступу ігнорування гуманітарної складової європейського курсу нашої країни є неприпустимим [2, с. 148].

На протязі більше двадцяти років незалежності державна політика щодо релігії й церкви в Україні була не органічно-діалектичною, а скоріше формально-ситуативною. Органи державної влади або демонстрували своє "непересічне" ставлення до релігійних організацій шляхом показової участі власних представників у різноманітних духовно-світських форумах, публічних нагород церковних ієрархів за "видатні заслуги перед суспільством", або ж у певні історичні моменти намагались отримати прихильність тих чи інших церков. Тільки принципова нова природа побудови державної політики в стані забезпечити гарантоване дотримання свободи совісті та релігії. Формування леражаної політики в цій сфері обов'язково повинно включати в себе основоположні, стратегічні дії, розраховані на далеку перспективу [1, с. 147].

Ефективність формування такої політики багато в чому буде залежати від результатів роботи системи наступних взаємопов'язаних механізмів: цілепокладання, який крім мети та завдань даної політики, ще повинен визначати її принципи і методи, вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює дану сферу правовідносин, вдосконалення організаційно-кадрового забезпечення державної влади, що формує та реалізує таку політику, взаємодії з релігійними об'єднаннями та іншими інститутами громадянського суспільства, взаємодії з міжнародними міжурядовими та неурядовими організаціями.

Конституція України є головним національним нормативно-правовим актом, що регламентує модель державно-конфесійних відносин, яка в свою чергу визначає конкретну конфігурацію вищеперелічених механізмів формування державної політики забезпечення свободи совісті та релігії. Український народ мусить виховуватися на духовно-культурних підвалинах власної історії, якщо має намір стати повноправним у сім'ї європейських народів.

Але це ще не означає, що держава повинна реагувати на заклики деяких політиків та інших громадських діячів щодо захисту традиційних церков, тому що така б позиція суперечила існуючим рекомендаціям ОБСЄ.

Зокрема, у 2003 році цим органом було настійно рекомендовано державам не зловживати поняттям "національної безпеки". Його не можна трактувати розширено: не можна вводити обмеження на свободу совісті, обгрунтовуючи протизаконною практикою adeptів тих чи інших релігій або ідеологічними міркуваннями узв'язку з необхідністю захисту "культурної ідентичності". Такі обмеження неприйнятні, оскільки вони відсутні в переліку можливих обмежень для реалізації прав людини, передбачених різними міжнародно-правовими документами. Зок-

рема, це стосується такого популярного і шановного аргументу, як турбота про збереження "культурної ідентичності" народу даної країни або місцевості.

З метою побудови нової етики міжкультурних відносин в Європі в 2008 році Венеціанська комісія запропонувала не притягувати до відповідальності за богохульство, та декриміналізувати відповідальність за образи релігійних почуттів. Мотивуючи це тим, що демократичні суспільства не повинні ставати заручниками надмірної чутливості окремих осіб: повинна існувати можливість критикувати релігійні ідеї, навіть якщо така критика може сприйматися деякими як образа їх релігійних почуттів. Побоювання насильницької реакції на це не повинні диктувати самоцензуру. Але розумна стриманість повинна застосовуватись у випадках, якщо конструктивна дискусія може замінити діалог сторін, які не слухають один одного [2]. Якщо ж пригадати останні виступи українських політиків відносно провокаційних акцій руху "FEMEN", то напрошується висновок, що вітчизняній еліті не обійтися без переоцінки власних цінностей.

Важливою складовою у процесі євроінтеграції нашої держави стала готовність з боку українського духовенства і надалі всіляко сприяти поширенню в Європі українського досвіду мирного співіснування та конструктивного співробітництва між різними релігіями і конфесіями, що відповідає духу кращих європейських традицій.

Під час зустрічі з єврокомісаром з питань розширення та Європейської політики сусідства Штефаном Фюле, яка відбулася у Брюсселі, представники Всеукраїнської ради церков та релігійних організацій підтримали звернення до Євросоюзу укласти Угоду про асоціацію з Україною у листопаді 2013 року. Угода про асоціацію буде сприятиме вкоріненню сучасної європейської моделі цивілізаційного розвитку в Україні. Одноголосно було заявлено про те, що майбутнє України треба будувати на основі європейських цінностей і демократичних стандартів, і закликали Євросоюз не залишати Україну наодинці з внутрішніми та зовнішніми викликами сьогодення.

Список використаних джерел

1. Вероисповедная политика Российского государства : учеб. пособие / РАГС; [отв. ред. М.О.Шахов]. - М. : Изд-во РАГС, 2003. - 207 с.
2. Звіт про діяльність Європейської Комісії за демократію через право (Венеціанської Комісії) у 2008 році [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=304&catid=43
3. Токман В. Релігійний чинник у контексті європейського поступу України: труднощі поточного моменту / В. Токман // Стратегічні пріоритети.- 2007. - № 2. - С .147-152.

С.М.Сітарський,

аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Вплив політичного конфлікту на розвиток державного управління в контексті європейської інтеграції

Розглядаючи концепції конфлікту, можливо зробити висновок, що суспільство зберігається як єдине ціле, завдяки існуючим у ньому внутрішнім конфліктам. Присутність конфліктів, їх складне багато чисельне переплетіння перешкоджає розколу суспільства на два ворогуючих табори, протистояння між якими може привести до громадянської війни.

Політичні конфлікти дезорганізують та дестабілізують становище, але одночасно стають початком нового етапу розвитку у випадку їх позитивного вирішення.

Будь який політичний конфлікт, маючи свої певні особливості, здатен відіграти певну конструктивну, деструктивну або взагалі руйнівну роль в розгортанні політичного процесу. Тому важливо знати ці особливості, щоб вірно орієнтуватися в політичній ситуації, як правило, нестабільній, динамічній, і займати продуману політичну позицію [1].

Сучасний етап політичного життя характеризується підвищенням ролі політичної свідомості, яка є найбільш загальною категорією, яка віддзеркалює всі чуттєві і теоретичні, ціннісні і нормативні, раціональні і підсвідомі уявлення людини, які ототожнюються у його стосунках з політичними структурами.

Обумовлено це, як внутрішніми, так і зовнішніми умовами. З одного боку, політизація мас в сучасних умовах потребує підвищення рівня громадської свідомості взагалі і політичної у тому числі. З іншого боку, рішення глобальних проблем, що стоять перед людством, пов'язано з посиленням ролі політичної свідомості у світовій політиці.

Політичному конфлікту належить чільне місце в структурі вітчизняної політики. Він може мати дві основні форми - зовнішньополітичну та внутрішньополітичну - і специфічні риси й особливості свого перебігу.

Вживаючи поняття "політичний конфлікт", сьогодні практично ніхто не уточнює, про що саме мова. Цим поняттям автоматично позначається все, що відбувається на сучасній політичній арені України.

Теза про "нормальність" політичного конфлікту використовується для того, щоб легітимізувати в очах суспільства та міжнародної спільноти боротьбу за ресурси політичної влади, оскільки саме вона лежить в основі більшості, якщо не всіх політичних конфліктів. Але таке твердження є хибним, оскільки підмінюються, ототожнюються поняття політичного конфлікту і конфлікту між політиками. Безумовно, політичний конфлікт тим чи іншим чином завжди виявляється в діяльності окремих політиків, політичних сил, партій тощо. Але слід мати на увазі, що конфлікти між окремими політиками далеко не завжди мають політичний характер. Тим часом їх намагаються трактувати і подавати як загальнонаціональні політичні конфлікти [2].

Правильно організоване управління надає конфліктному процесові форми, яка забезпечує мінімізацію неминучих політичних, соціальних, економічних і моральних утрат, оптимізацію тих чи інших сфер суспільного життя. Позитивні наслідки соціально-політичного розвитку постають не з конфлікту як такого і не з уявної безконфліктності, а з уміння впливати на конфлікт у потрібному напрямі.

Прийняття управлінських рішень у суспільстві, яке перебуває на стадії переходу до якісно нового стану, має свої особливості. Йдеться про ризик, який має суб'єктивний та об'єктивний характер. Об'єктивний ризик - це невизначеність у середовищі, де суб'єкт виявляє свою активність; суб'єктивний ризик - готовність суб'єкта приймати рішення, враховуючи невизначеність ситуації. Під невизначеністю в даному разі мають на увазі неможливість спрогнозувати вектор розвитку певних подій, багатоваріантність, неоднозначність суспільних процесів.

Характеризуючи сучасний розвиток нашої держави і суспільства, практично всі без винятку - як політики, так і науковці вказують на перехідний характер політичної системи, що реально існує в Україні. Наявність справді демократичної конституції поєднується у нас з явними проблемами в реалізації її приписів. Більш того, багато з нових демократичних інститутів, які мають сприяти поширенню і поглибленню політичної участі, розвитку громадянського суспільства, демократизації діяльності органів державної влади, виявляють якщо не проблемну життєздатність, то принаймні низку ефективність.

Для сучасної України стали реальністю і ні в кого не викликають здивування такі, здавалося б, алогічні для розвинених демократичних країн явища, як "партії, які нікого не представляють", "засоби масової дезінформації" на протипагу ЗМІ, що мали б поширювати об'єктивну і незаангажовану інформацію, "фракції, що дезорганізують роботу парламенту", "громадські організації, які не захищають інтереси громадян", "корпоративні органи державного управління" і т.д. Політик, який у передвиборній кампанії обіцяє одне, а після виборів робить інше, сприймається в суспільстві не як ганебна аномалія, а як природне явище вітчизняного політикуму.

Отже, при застосуванні поняття "демократизації" стосовно сучасної політичної системи складається враження, що на шляху від авторитаризму до демократії Україна серйозно загальмувала свій рух уперед [2].

Ще не так давно політичний аспект загроз національній безпеці не розглядався державними діячами та науковцями в якості пріоритетного, однак сьогодні саме життя змусило переглянути акценти у процесах стратегічного планування і прийняття заходів у сфері безпеки. Серед науковців поширюється розуміння політичного пріоритету в процесах аналізу ризиків і загроз безпеці. Такий методологічний підхід має історичне коріння. Ще відомий філософ і політичний діяч Ш.Л.Монтеск'є включив в розуміння про безпеку визначення політичної свободи [3].

Недостатній рівень науково-теоретичного, концептуального і інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління у сфері національної безпеки ускладнює прийняття

керівництвом держави виважених рішень (як на центральному, так і на регіональному рівні), породжує конфліктні ситуації у владних структурах і суспільстві. Владні структури не мають достатніх можливостей завчасно прогнозувати розвиток подій в Україні та навколо неї, належним чином враховувати сприятливі та обмежувальні чинники, що визначають результативність прийнятих політичних рішень, здійснювати планування навіть на середньострокову перспективу.

Проблеми національної безпеки не один рік приваблюють увагу вітчизняних науковців та політологів. Постійно проводяться наукові конференції, круглі столи, захищаються дисертації. Вітчизняними науковцями та їх закордонними колегами робляться спроби відпрацювати оптимальну методологію забезпечення безпеки різних сторін життя суспільства. Теорія національної безпеки в Україні повільно, але прогресує.

Водночас діяльність органів державної влади щодо врегулювання політичних конфліктів у контексті національної безпеки вивчена недостатньо.

Список використаних джерел

1. http://www.uvauga.ru/HSD_chair/Political_science/ - електронне учебное пособие "Политология".
2. Вимір історією, інтерв'ю, виступи, статті/ В.М.Литвин/ Київ, в.д. "Альтернативи", 2002.с.608.
3. О духе законов / Ш.Л.Монтескье / М., 1999.с.138.

О.С.Зозуля,
аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Нормативно-правові основи забезпечення інформаційної безпеки Європейського Союзу

Актуальність проблеми інформаційної безпеки зумовлена фундаментальною залежністю всіх сфер сучасного суспільства від світової інформаційної системи. Процеси глобалізації, впровадження новітніх інформаційних технологій, формування інформаційного суспільства посилюють важливість інформаційної безпеки, як складової національної безпеки.

Важливими тенденціями сучасного етапу розвитку людства також є інтенсифікація інформаційних потоків, поширення різноманітних способів і засобів інформаційного обміну, що практично не контролюються державою. За цих умов набувають поширення нові загрози та виклики інформаційні безпеці, що вимагають від держав негайного реагування.

Активну політику у сфері забезпечення інформаційної безпеки проводить Європейський Союз. Це обумовлено тим, що інформаційна безпека стає ключовим фактором у розвитку інформаційного суспільства. До того ж, інформаційна безпека є динамічною проблемою, оскільки швидкий технологічний розвиток постійно створює нові виклики і загрози, що й вимагає нових рішень [3].

Одним з перших документів, що були представлені Європейською Комісією в сфері інформаційної безпеки став документ під назвою "Мережева та інформаційна безпека: європейський політичний підхід" [2]. Документом визначено основні напрями європейської політики інформаційної безпеки: підвищення обізнаності користувачів щодо можливих загроз під час користування комунікаційними мережами; створення європейської системи попередження та інформування про нові загрози; забезпечення технологічної підтримки; підтримка ринково орієнтованої стандартизації та сертифікації; правове забезпечення; зміцнення безпеки на державному рівні; розвиток міжнародного співробітництва з питань інформаційної безпеки.

На сьогодні Європейська Комісія бере участь у роботі Великої вісімки, ОЕСР та ООН. Основне завдання ЄС - подальше зміцнення діалогу з міжнародними організаціями та партнерами щодо проблеми мережевої безпеки та, зокрема, щодо зростаючої залежності від електронних мереж. З метою зміцнення можливостей європейської спільноти, країн-членів, а також ділових кіл в сфері реагування на загрози інформаційній безпеці було створено Європейську агенцію з питань мережевої та інформаційної безпеки (ENISA) [2].

Крім того проблема інформаційної безпеки є одним з пріоритетів Сьомої Рамкової програми ЄС (2007-2013 рр.), дослідження якої спрямовані на розвиток знань і технологій для розбудови відкритого, безпечного інформаційного суспільства в Європі [2]. В рамках програми розробляються п'ять тематичних блоків: безпечні й надійні мережеві інфраструктури та їхній захист від кіберзагроз; захист критичних інформаційних інфраструктур та управління їх взаємозалежностями; надійні і безпечні інфраструктури обслуговування; довіра, приватне життя та ідентичність у цифровій економіці; високоефективні технології для безпеки та надійності інформаційно-комунікаційних технологій.

Значна увага в ЄС приділяється проблемі кібербезпеки як складової інформаційної безпеки. У зв'язку з цим не можливо оминати увагою документ Європейською Комісією, під назвою "На шляху до загальної політики в сфері боротьби з кіберзлочинністю", в якому дається визначення терміну "кіберзлочинність" та висвітлено основні напрями політики ЄС в сфері боротьби з кіберзлочинністю [2].

Політика Європейської Комісії в сфері боротьби з кіберзлочинністю реалізується за наступними основними напрямками.

По-перше, це участь у законодавчому процесі. Найбільш важливим законодавчим рішенням є Рамкове рішення Ради Міністрів ЄС щодо атак на інформаційні системи від 17 січня 2005 року. Рамкове рішення покликане забезпечити мінімальний рівень зближення кримінального права для найбільш поширених форм кримінальної діяльності відносно інформаційних систем, таких як незаконний доступ, незаконне втручання у систему та дані.

По-друге, Європейська Комісія заохочує транскордонне співробітництво правоохоронних органів країн-членів ЄС.

По-третє, Європейська Комісія розвиває співробітництво між державним і приватним секторами у боротьбі з кіберзлочинністю, зокрема, співпрацю між правоохоронними органами та приватними компаніями.

По-четверте, Європейська Комісія відіграє координуючу роль на міжнародному рівні: заохочує підписання країнами-членами та іншими країнами Конвенції про кіберзлочинність, розробленої Радою Європи, та бере участь у міжнародних робочих групах.

Варто зазначити, що ЄС починаючи з 1999 року реалізує програми "Безпечніший Інтернет". Реалізація заходів програм спрямована на боротьбу з шкідливим контентом та небезпечною поведінкою в мережі [2]. Для боротьби з незаконним контентом в рамках програми фінансуються проекти CIRCAMP та PEGI.

В 2009 році Європейською Комісією було опубліковано Повідомлення під назвою "Захист Європи від широкомасштабних кібер-атак та руйнувань: посилення рівня підготовленості, безпеки та стійкості", в якому визначено основні виклики/проблеми, які потребують негайного реагування ЄС, а також окреслено основні заходи, необхідні для посилення безпеки та здатності європейської критичної інформаційної інфраструктури протистояти зовнішнім впливам [2; 4].

Враховуючи вище викладене можна зробити висновок, що політика ЄС в сфері інформаційної безпеки та розбудова єдиної системи забезпечення інформаційної безпеки здійснюється за такими пріоритетами: розробка і впровадження програм та різних технічних засобів, які дозволяють підтримувати певний рівень захисту інформаційно-комунікаційних технологій; розробка нормативно-правових актів, які встановлюють правові засади інформаційної безпеки; забезпечення інформаційної безпеки громадян. При цьому цікаво те, що політика інформаційної безпеки ЄС базується на збалансованому поєднанні координації дій органів державної влади, а також через організацію більш плідної взаємодії державного сектору з інститутами громадянського суспільства та комерційними організаціями.

Разом з тим варто зазначити, що напрацьовані в ЄС підходи до забезпечення інформаційної безпеки, доцільно розглядати як рамкові стандарти в даній сфері та такі, що можуть успішно застосовуватися в Україні, але з урахуванням їх адаптації до особливостей національної правової системи та соціокультурної специфіки.

Список використаних джерел

1. Гурковський В.І. Забезпечення інформаційної безпеки в процесі інтеграції України до Європейського Союзу // Матеріали наук.-практ. конф. - К., 2002. - Т. 2. - С. 345.

2. *Запорожець О.Ю.* Політика Європейського Союзу в сфері інформаційної безпеки [Текст] / О.Ю. Запорожець // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. - К., 2009. - Вип. 87, ч. 2. - С. 36-45.

3. *Ліпкан В.А.* Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: Навч. посібник [Текст] / В.А. Ліпкан, Ю.С. Максименко, В.М. Желіховський. - К.: КНТ, 2006. - 280 с.

4. *Смирнов А.А.* Обеспечение информационной безопасности в условиях виртуализации общества: опыт Европейского Союза. Монография / А.А.Смирнов. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. - 196 с.

Ю.О.Горбань,

аспірант кафедри державної політики

та управління політичними процесами НАДУ

Сучасні виклики інформаційного простору для демократичної держави

У сучасних умовах поняття інформація, інформаційний простір, інформаційно-комунікативні технології набувають все більш актуального значення. Хто творець інформації, з якою метою вона продукується та поширюється, які носії та технічні можливості її розповсюдження, а також способи впливу та наслідки, що несе розповсюджена інформація? Це виклики сьогодення й тому особливо актуальним є розуміння сучасної природи, механізмів, форм та засобів ведення інформаційних кампаній, використання при цьому сучасних технологій. Незважаючи на достатньо велику кількість досліджень та публікацій на цю тему динаміка змін в системі безпекової та інформаційної складової європейської інтеграції настільки висока, що вимагає нового погляду та підходів до визначення понять "інформаційно - комунікативні технології", "інформаційна безпека", "нові медіа" у сучасній державі та державному управлінні.

За прогнозами Е.Тоффлера, боротьба за інформаційну владу продовжуватиметься і в ХХІ столітті, оскільки саме контроль над науково-технічними дослідженнями і системами освіти і масових комунікацій вже сьогодні є "ключем" від влади [8, С.116-117]. У нас ухвалена "Доктрина інформаційної безпеки України", що визначає, зокрема, такі життєво важливі інтереси:

- недопущення інформаційної залежності, інформаційної блокади України, інформаційної експансії з боку інших держав та міжнародних структур;
- побудову та розвиток інформаційного суспільства;
- забезпечення економічного та науково - технологічного розвитку України.
- формування позитивного іміджу України;
- інтеграцію України у світовий інформаційний простір[1].

Водночас, на сьогодні є серйозні занепокоєння з приводу проведення ефективної державної політики в царині захисту вітчизняного інформаційного простору. Мусимо констатувати, що в Україні відбулась руйнація національного інформаційного простору. Причин цьому декілька, й серед основних виділимо наступні:

- бездумна і агресивна приватизація вітчизняного медійного ринку;
- практично повна відсутність контролю за змістовим наповненням інформаційного продукту;
- зменшення долі національного інформаційного продукту й водночас експансія закордонних інформаційних ресурсів;
- недооцінка, нерозуміння й, відповідно, відсутність механізмів та стратегії комплексного захисту національного інформаційного простору;
- відсутність ресурсів контрпропагандистського характеру;
- відставання в опануванні сучасних інформаційних технологій;
- недостатнє фінансування наукових, технічних та методичних розробок для здійснення державної інформаційно - комунікативної політики.

На думку секретаря Національної Спілки журналістів України Віктора Набруска, вітчизняний інформаційний простір нині став загрозою для незалежності України. "Ми фактично втратили інформаційний суверенітет, бо маємо всього 10% державної частки, коли Франція,

Польща, Німеччина - до 40%, а деякі наші сусіди й 60%. Вони мають по 3-5 державних радіо, 2-3 телеканали, а у нас в кабельних мережах фактично сидить інша держава"[4].

Відсутність системної державної політики в інформаційній сфері, гальмування вирішення актуальних інформаційних проблем, невчасне й неадекватне реагування на інформаційні загрози зумовили узалежнення національного інформаційного простору України від сторонніх чинників, посилення інформаційного впливу на Україну інших держав та міжнародних структур, що становить загрозу інформаційним правам та інтересам громадян України та українського суспільства в цілому.

Визначальну роль у в інформаційній експансії відіграють засоби масової комунікації (ЗМК) - друковані, телебачення радіо, інтернет, нові медіа. Сьогодні на 100 українців в країні припадає 7 газет рідною мовою, в той час як на 100 росіян - 54 газети російською. В Україні розповсюджується понад 2 тисяч назв періодичних видань Росії, із 214 загальнонаціональних газет України державною мовою виходить 78, тобто 32%. Те саме стосується і радіо - та телемереж, серед яких більша частка комерційна, а тому питання мовлення тут не контролюються державою (оскільки не фінансуються). В багатьох розвинених країнах (Франції, США, Японії та ін.) фінансування державою здійснюється лише по відношенню до англomовних проєктів, всі інші - це справи приватного фінансування. Згідно з українським законодавством державні проєкти лише на 50% мають складатися з україномовних [2].

Сьогодні близько 80% громадян України називають телебачення своїм головним джерелом інформації. Значна частина населення нашої країни існує в інформаційному полі Росії. Внаслідок цього російські електронні ЗМІ не тільки одноосібно формують уявлення про Україну, а й досить часто стають активними учасниками внутрішньополітичних процесів у самій Україні. Причому це стосується не тільки комерційних каналів, але й державних. Наприклад, ось як коментує російський державний телеканал "Россия" візит Президента України до Москви (мова оригіналу).

Дмитрий Киселев: "Янукович, как ошпаренный, даже не оставшись на запланированный ночлег, под утро улетел домой. Дела у него плохи, пугают уже повсюду - с Запада, и с Востока" [3].

За даними моніторингу 8-ми провідних телеканалів України волонтерами руху "Простір свободи" у жовтні 2012 року, що тривав 64 години, українська мова лунала на каналах близько 28% часу, стільки ж було відведено двомовним програмам, решта ж 44% належала російськомовним [9].

Інтернет стає все більш популярним, а отже й впливовішим засобом та джерелом інформації. Станом на жовтень 2012-го року в Україні налічувалось 19,7 мільйонів регулярних користувачів інтернету серед населення віком старше 15 років, що становить половину мешканців України. Водночас, школярі 90% інформації отримують в інтернеті. За даними опитування, інформацію з інтернету отримують 92,6% учнів, з телебачення - 56,6%. Дослідження проводилося в 2011-2012 рр. серед київських школярів у віці від 13 до 16 років, їхніх вчителів та батьків. В цілому було досліджено думку 7000 респондентів [6]. За словами Г.Почепцова, щоразу прихід нових медіа супроводжується намаганням держави їх "підкорити", повернувши до наявного розподілу влади в суспільстві й державі[5]. Більшість держав вже спробувала стратегію заборони в Інтернеті, але такі спроби виявилися неефективними. Найбільш цікавий та перспективний досвід на цей час демонструють Сполучені Штати Америки, уряд яких намагається побудувати партнерські відносини із своїми громадянами в Інтернет. Такий шлях вимагає від влади доброї волі політиків та копіткої праці кваліфікованих фахівців - державних службовців, але саме він може стати для держави запорукою зменшення ризиків нового, інформаційного суспільства [7].

Отже, обов'язок держави та всієї системи державного управління є одночасне забезпечення вільного та незалежного функціонування ЗМК, дотримання стандартів свободи слова, інформаційних прав та свобод громадян. Водночас, держава має захищати національні інформаційні ресурси, створювати в Україні розвинутий та сучасний національний інформаційний простір, підвищувати його конкурентоспроможність на світовому та національному ринках інформаційних послуг.

Список використаних джерел

1. Доктрина інформаційної безпеки України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.rnbo.gov.ua/news/930.html?PrintVersion>

2. Закон України "Про телебачення і радіомовлення" // Основні чинні кодекси і закони України. - К., 2003
3. Моніторинг ефіру РДТРК.-[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=u6GIa4sehTc>
4. *Набрusco В.* Україна стала глухонімою.- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/daidzhest/2012-11-10/76641>
5. *Почетцов Г.* Інформаційно-комунікативні процеси в сучасних суспільствах- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/13544>
6. *Сидорець О.* 90% школярів читають новини в інтернеті. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zanews.info/it/90protsent-shkoliariv-chytaiut-novyny-v-interneti>
7. *Телешун С.О., Журавлев А.В.* Нові виклики інформаційного суспільства. - [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2011/04/blog-post_21.html
8. *Тоффлер Э.* Проблемы власти на пороге XXI века // Свободная мысль. - 1992. - № 2. - С. 115-116.
9. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://texty.org.ua/.../Rusyfikacija_cherez_telebachenna_Manip

А.В.Капуловський,
аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Забезпечення гарантій дотримання прав і свобод людини та громадянина: європейський вибір України

Україна як є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава зробила перші кроки на шляху до зближення з європейськими співтовариствами ще в 1994 році підписавши головний нормативний документ, що становить основу сучасної співпраці України з Європейським союзом - Угоду про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною.

Подальші результати інтеграції України до європейських співтовариств безпосередньо залежить від ефективного механізму конституційно-правового забезпечення, відповідного напряму правової політики не тільки в зовнішньодержавному, а й внутрішньодержавному правопорядку. При цьому, проблема конституційного забезпечення стає фундаментальною та системною, з точки зору конституційності, набуває системно-функціонального значення.

Так, відповідно до статті 3 Основного Закону України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [6].

У зв'язку з визначенням доктринальними нормами головних обов'язків нашої держави - забезпечення прав і свобод людини, конституційно-правове забезпечення участі України в європейській міждержавній інтеграції має за мету забезпечення найвищої соціальної цінності в державі - життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканності, безпеки людини. При цьому, сам термін "забезпечення" та відповідні теоретичні конструкції профільного характеру в Конституції України, в аспекті прав і свобод людини і громадянина: є гносеологічним джерелом щодо визначення характеру держави в контексті її правового режиму; в онтологічному сенсі, визначає основний предмет та стратегічну мету діяльності держави; у прагматичному сенсі, спрямований на визначення концепції реалізації такої мети; в управлінсько-нормативному контексті, спрямований на створення багатогранного, різнорівневого комплексного регулятивного механізму, заснованого на відносинах конституційно-правового забезпечення.

Визначена нашою державою в Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженій указом Президента України від 11 червня 1998 року № 615/98 [7], стратегічна мета - інтеграції до Європейському Союзу, включаючи членство в цьому міжнародному об'єднанні, - важливим завданням має приведення вітчизняного законодавства у відповідність до права Євро-

пейського Союзу, що зумовлює реформування правової системи країни в цілому. Водночас, шлях до такої інтеграції передбачає знову ж таки реальне забезпечення та захист основних прав та свобод людини, створення правової, соціальної та демократичної держави, яка посяде гідне місце у світовому співтоваристві. Даний процес, зокрема, передбачає повномасштабне реформування правової системи України на основі принципів та стандартів, що утвердилися на загальноєвропейському рівні на основі сучасного демократичного міжнародного права в результаті діяльності європейських регіональних міжнародних організацій, серед яких, крім Європейського Союзу, є і Рада Європи, і Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

При цьому, якщо законодавчу базу, якою проголошуються широкі громадянські права та свободи, можливо створити порівняно швидко спираючись на зібрані вітчизняні, зарубіжні і міжнародні нормативні матеріали, то елементи механізму забезпечення громадянських прав і виконання обов'язків формуються лише за досить тривалі строки кропіткої роботи - наукової, правотворчої, просвітницької, правозастосовної, організаційної.

Для досягнення практичного результату актуальним є удосконалення системи правових засобів і зв'язків, які б забезпечили ефективне здійснення громадянських прав (захист прав) і виконання обов'язків в нових соціально-економічних умовах ринкових взаємовідносин. Також, необхідним являється формування єдиного універсального усвідомлення (концепції) процесу гарантованого здійснення громадянських прав і виконання обов'язків. Подібна сукупність поглядів на реалізацію громадянських прав має бути віднесена до фундаментальних принципів і методологічних аспектів реалізації права. Саме тоді вона стане системоутворюючим елементом з оздоровлення соціальних відносин, зокрема, підвищить свідомість громадян, стане стримуючим фактором таких негативних явищ в суспільстві, як корупція і хабарництво. В результаті вона буде впливати на підвищення зацікавленості, ініціативи учасників господарського життя у вирішенні соціально-економічних задач? [1], буде сприяти встановленню в суспільстві певного морального порядку, правової безпеки і допомагати суспільному процесу [2].

Сучасна концепція гарантованого здійснення громадянських прав необхідна для вивчення існуючих, в тому числі ефективно діючих, і розробки нових механізмів спрямованих на реальне досягнення цілей права. Дана концепція являє собою систему поглядів про необхідність і шляхи оптимізації механізму реалізації прав і виконання обов'язків, коли реалізація прав неодмінно пов'язана волею самого суб'єкта даного права, оскільки всі правові засоби і механізми, діяльність державного апарату та інших суб'єктів права спрямовані на забезпечення не тільки юридичної, але й фактичної реалізації суб'єктивного громадянського права й на змушування до виконання суб'єктивного громадянського обов'язку.

Механізм гарантування (забезпечення реалізації і захисту) суб'єктивних громадянських прав і виконання обов'язків - це послідовна комплексна організація правових засобів і забезпечення умов, спрямованих на досягнення цілей, закладених в змісті права і обов'язку, шляхом юридичного і фактичного здійснення прав і виконання обов'язків. Механізм реалізації і захисту громадянських прав має бути спрямований не тільки на досягнення офіційного результату (де-юре), але й на дійсну, фактичну реалізацію тих можливостей (де-факто) для уповноваженої особи, які надано правом. За аналогією й ціль механізму виконання обов'язків в ідеалі повинна виражати не тільки юридичне (формальне) виконання необхідних вимог, але фактичний соціально-економічний результат дій (бездіяльності) зобов'язаної особи, оскільки саме при цьому теоретичному, законодавчому й правозастосовному підході юридична ціль може вважатися досягнутою.

Водночас, парадоксальним є факт, що спеціальних монографічних вивчень з вказаних питань дуже мало, розроблення вищезазначеної проблематики далеке від бажаного. Відносно малочислені роботи, в яких наданий строго сфокусований погляд на проблему здійснення громадянських прав. В окремих випадках сучасна вітчизняна юридична учбова і учбово-методична література (як за загальною теорією права, так і в цивілістиці) взагалі не зачіпає дану тему. Головним чином спеціалісти звертають увагу на традиційні питання (безумовно, актуальні) - про межі реалізації прав, громадянських правовідносин, зловживання правом, можливої додаткової (факультативної стадії) реалізації громадянського права, про захист суб'єктивного громадянського права. Ті нечисленні праці, в яких фундаментально, комплексно розглянуто проблеми здійснення громадянських прав, були написані в кардинально нових соціально-економічних умовах і на іншій нормативно-правовій основі.

В рамках дисертаційних робіт питання здійснення громадянських прав і виконання обов'язків з різних позицій розглядалися Грибановим В.П. (1970 рік), Цукерманом М.И. (1968 рік), Максименко С.Т. (1970), Комісаровою Е.Г. (2002 рік), Борзило Е.Ю. (2005), Дмитриком Н.А. (2007 рік).

Отже, підсумовуючи вищезазначене слід відмітити, що на даному етапі інтеграції України до європейського співтовариства першочерговим стоїть питання про необхідність удосконалення власної системи забезпечення (гарантування) дотримання прав і свобод людини та громадянина, оскільки відповідно до критеріїв вступу до Європейського Союзу лише держава із відповідним рівнем дотримання вказаних прав та основних свобод може стати його повноправним членом. При цьому, таке удосконалення має здійснюватися планово та науковообґрунтовано.

Список використаних джерел

1. Алексеев С.С., Яковлев В.Ф. Гражданское право и современность// Советское государство и право. 1984. № 3. С. 27.
2. Бержель Ж.Л. Общая теория права / Под общ. ред. В.И. Даниленко. М., 2000. С. 20 - 21.
3. Білошицький С.Є. Криза довіри громадськості до представницьких політичних інститутів / С.Є. Білошицький // Політичний менеджмент. - 2009. - № 2. - С. 56-66.
4. Гога А.М., Кучук А.М. Правові гарантії прав людини: Україна та Європа (теоретико-правовий дискурс) // Науковий Вісник ДДУВС//. - 2012. - №1.
5. Заключительные замечания и рекомендации конвенционных органов ООН по докладам Украины в сфере соблюдения прав человека: Сб. док./ Под ред. Н.И. Карпачевой. - К.: К.И.С., 2004. - 160 с.
6. Конституція України від 28 червня 1996 р. / Верховна Рада України. - Офіц. вид. - Відомості Верховної Ради, 1996, № 30, ст. 141.
7. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: указ від 11 червня 1998 року № 615/98 / Президент України. - Офіц. вид. - Офіційний вісник України, 1998 - № 24 - ст. 870.
8. Романова А. А. Система забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні / А. А. Романова // Форум права. - 2012. - № 2 С. 599-602 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12raagvu.pdf>
9. Ситник Г.П. Безпека національна / Ситник Г.П. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України ; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. - К.: НАДУ, 2011. - Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князев (співголова), І. В. Розпугенко (співголова) та ін. - 2011. - 752 с.

Г.М.Саєранська,
аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Соціальне партнерство в Україні як фактор соціальної безпеки: досвід Європи

Концепція соціального партнерства, що зародилася наприкінці ХІХ - початку ХХ століття як ефективний інструмент подолання конфліктних ситуацій в соціально-трудої сфері, в цей час стає універсальним засобом вирішення різних соціальних проблем у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Відносини соціального партнерства розвиваються давно, але, незважаючи на їхню явну ефективність у справі досягнення згоди, в цей час вони визнані не в всіх країнах, не всіма суб'єктами соціально-трудої відносин, державними органами, громадськими організаціями тощо.

До середини ХХ століття в більшості розвинених країн Європи складається соціально-правова держава (держава постіндустріального суспільства), що гарантує свободу, безпеку і право приватної власності, а також забезпечує соціальний мир та економічне зростання, що створює соціальні гарантії у сфері зайнятості, освіти, охорони здоров'я і т.д. Це виражається у визнанні державою й гарантуванні її реальною політикою соціальних, економічних і культур-

них прав людини: право на працю і захист від безробіття, на мінімум заробітної плати, що забезпечує гідне існування, на охорону праці, на відпочинок, соціальне забезпечення за віком та інвалідністю тощо. Зазначені права після Другої світової війни включаються в число загальноновизнаних прав людини (Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10.12.1948 р.). Однак було б помилково стверджувати, що в світовому досвіді соціального партнерства інтереси людини завжди поставлені вище за все, тому що в основі балансування інтересів враховуються також інтереси роботодавців та інтереси економічного розвитку суспільства.

В Україні вивченням соціального партнерства займаються, головним чином, соціальні практики, правозахисники та представники некомерційних і благодійних організацій. Вивченням питань установа системних і партнерських відносин між владою, державними організаціями та іншими соціальними агентами в суспільстві займаються А.М.Колот, А.С.Лобанова, Т.М. Ляшенко, В.Ф. Цвих, В.Н. Якимец та ін. [1; 2; 3; 4; 5]. Учені, які працюють у цьому напрямку, досліджують форми співробітництва і взаємодії державних органів, адміністративних інститутів, недержавних некомерційних організацій, інститутів місцевого самоврядування, а також виникаючі при цьому організаційні конфлікти й протиріччя.

Модель соціальної держави приваблива тим, що вона гарантує економічну свободу людини і визнання права підприємців та найманих робітників (їхніх представників) на тарифну автономію (суб'єкти соціального діалогу в Україні у цей час недостатньо сильні, щоб перевести регулювання в режим тарифної автономії). Цей принцип лежить в основі регулювання соціально-трудова відносин за допомогою переговорного процесу й вироблення угод через систему соціального партнерства, при обов'язковій участі держави у створенні правового забезпечення умов для цього. Крім того, модель соціальної держави припускає виробничу демократію, тобто участь працівників у керуванні організацією: у виробленні й реалізації соціально-економічних рішень, що стосуються умов праці, його оплати, перспектив розвитку організації, що створює умови зацікавленості працівника в колективних результатах.

Теоретичною основою становлення соціального партнерства є визнання необхідності існування в суспільстві різноманітних соціальних груп зі специфічними функціями, об'єктивності конфлікту їхніх інтересів і боротьби між соціальними групами, можливості домогтися результату у вигляді взаємоприйнятого суспільного розвитку, що відповідає перспективним завданням, компромісу. Становлення й розвиток соціального партнерства можливий за певних умов, зокрема, при створенні необхідного інституціонального і правового середовища. У зв'язку із цим можна виділити загальні риси, властиві всім національним моделям соціального партнерства:

- формування й визнання ідеології соціального партнерства на протиположності ідеології соціальної конфронтації;
- мотивація суб'єктів на активну участь у системі соціального партнерства;
- закріплення загальних принципів соціального партнерства;
- створення й розвиток соціально-економічних і правових інститутів, що забезпечують реалізацію соціально-партнерських відносин.

Проте, у різних європейських державах моделі соціального партнерства мають деякі відмінності:

- за політичною орієнтацією системи соціального партнерства;
- за змістом партнерських відносин;
- за механізмом правового регулювання договірних процесу;
- за ступенем участі працівників в управлінні організацією і формами такої участі;
- за роллю і місцем держави у системі соціального партнерства.
- за характером взаємодії профспілок із владними структурами й роботодавцями;
- за рівнем ведення колективних переговорів для досягнення згоди з різних питань.

Аналіз соціального партнерства як суспільного феномена Європейського Союзу показує, що в економічно розвинених країнах соціальне партнерство знаходить якісно нову систему відносин між роботодавцями й найманими робітниками, при яких забезпечуються баланс і реалізація їх основних соціальних інтересів. Будучи альтернативою диктатурі класу або особистості, воно стає цивілізованим методом вирішення соціальних конфліктів на різних рівнях, подальшим фактором соціально-політичної стабільності суспільства.

На сьогоднішній день система соціального партнерства припускає ряд умов свого існування:

- виникнення й розвиток сил, що представляють інтереси основних суб'єктів соціального партнерства: найманих робітників і роботодавців;
- якісна зміна інституту держави, що у нових умовах встановлює партнерські стосунки із представниками праці й капіталу;
- зміна світової економіки в цілому, що пов'язане з новою якістю економічного росту на основі інтенсифікації.

Для України необхідність формування ефективної моделі соціального партнерства виникла після переходу економіки на ринкову основу, у зв'язку з відділенням бізнесу від держави. Реформи, проведені в країні, у першу чергу, вдарили по найбільш уразливих верствах населення: пенсіонерам, інвалідам, родинам з дітьми. Прийняття цілого ряду законів, розробка соціальних програм не зняло гостроту життєво важливих проблем багатьох груп населення.

Обґрунтування комплексу пріоритетів у державній політиці управління соціальною безпекою вимагає розробки ієрархії ступенів соціальної корисності тих або інших соціальних та культурних процесів. На користь вирішення завдань розвитку соціального партнерства в соціальній сфері доцільно створювати регіональні та міські програми розвитку її галузей і підрозділів. Однієї із серйозних проблем, які породили соціально-економічні й політичні реформи в Україні, виявився гострий конфлікт ціннісних орієнтацій. Під час відсутності базової системи цінностей, здатної бути основою соціального консенсусу, такий конфлікт несе в собі небезпечну перспективу необоротного розколу суспільства.

Звичайно, необхідно вивчати світовий досвід соціального партнерства, але при цьому варто мати на увазі, що моделі соціального партнерства, що зложилися в державах-членах ЄС, не можуть у незмінному виді "перенесені" в Україну. Таким чином, у перехідний період зберігається актуальність проблеми вибору на різних рівнях громадської організації з безлічі варіантів, у тому числі орієнтація на досвід інших держав (його співвідношення з українською дійсністю й реальними потребами здобуває вирішальне значення), на власний досвід, успішні рішення в минулому (можуть бути й комбіновані можливості). Треба мати на увазі й те, що модель соціального партнерства, що буде використовуватися як приклад, повинна бути досить органічною стосовно вітчизняної економічної системи. Зазначені обставини необхідно враховувати, розвиваючи відносини соціального партнерства в Україні.

У цей час в Україні як своєрідний орієнтир використовується процес формування відносин соціального партнерства в країнах Заходу, зокрема, шведська модель соціального партнерства. При цьому, мабуть, що мова не може йти про просте копіювання. Використання чужого досвіду повинне бути обов'язково критично усвідомленим і неодмінно - з урахуванням специфіки вітчизняної ментальності. У сформованій ситуації можуть бути використані загальні принципи соціального регулювання. Розходження полягають в умовах, у яких іде становлення соціального партнерства. Демократичні перетворення в багатьох державах не супроводжувалися катастрофічним падінням ролі держави й підвищенням автономії різних регіонів єдиного соціального простору. У ході таких перетворень зберігався необхідний рівень централізованого державного впливу на основні сфери економіки й політики. У східноєвропейських державах (і Україні), що переживають етап соціально-економічного й політичного реформування, рівень розвитку соціально-партнерських відносин залежить від здатності держави координувати й регулювати найважливіші процеси громадського життя.

Аналіз стану й динаміки розвитку відносин соціального партнерства дозволяє стверджувати, що на сьогоднішній день загалом сформувалася українська модель соціального партнерства. Зокрема, сформовані основні механізми ведення колективних переговорів на різних рівнях і створена законодавча база для колективно-договірного регулювання трудових-соціально-трудо-вих відносин. Багато авторів відзначають особливості становлення соціального партнерства в Україні. Істотною специфікою становлення відношенні соціального партнерства в Україні на сучасному етапі є їхнє формування в умовах відмови від централізованого (державного) регулювання трудових відносин, а також зміна форм власності, пов'язана із процесом приватизації в різних сферах. Ослаблення втручання держави в трудові відносини, формування нового сектора економіки, незалежного від держави, істотно підвищують роль локального (договірного) регулювання, у рамках якого договірні форми встановлення прав і обов'язків учасників вироб-

ничого процесу мають визначальне значення. Однак роль держави на всіх рівнях системи соціального партнерства у контексті забезпечення національної безпеки України, як і раніше, досить велика, незважаючи на ріст незалежності від держави об'єднань працівників і роботодавців. Це пов'язане із традиційно сильною роллю держави в різних суспільних відносинах і високому ступені патерналістських тенденцій у суспільстві.

Список використаних джерел

1. *Колот А. М.* Соціально-трудова відносина: теорія і практика регулювання / А.М. Колот. - К.: КНЕУ, 2005. - 230 с.
2. *Лобанова А.С.* Соціально-політичне партнерство у контексті українських реалій: постановка проблеми / А.С. Лобанова // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць.* - Випуск 16. - Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна. - 2010. - 716 с.
3. *Ляшенко Т.М.* Соціальне партнерство як фактор політичної та соціальної стабільності в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к.політ.н. за спеціальністю 23.00.02 "Політичні інститути і процеси". - Київ, 1998. - 18 с.
4. *Цвях В.Ф.* Система соціального партнерства: проблеми формування та функціонування / В.Ф. Цвях, Д.В. Неліна // *Політологічний вісник: Збірник наукових праць: Вип. № 13.* - К.: Т-во "Знання" України, 2003. - С. 203-215.
5. *Якимець В.Н.* Межсекторное социальное партнерство: основы, теория, принципы, механизмы / В.Н. Якимець. - М.: Едиториал УРСС, 2006. - 384 с.

Р.В.Мошинський,
аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Європейський Союз та Україна в архітектурі соціальної безпеки: політичний механізм управління

Соціальні моделі європейських країн, включаючи Україну, склалися в Новітній час та отримали своє організаційне і фінансове втілення в другій половині ХХ ст. Для більшості європейських країн цей процес був еволюційним, хоча якісні скачки нерідко відбувалися під впливом гострих криз в економіці, політиці і соціальній сфері. Кажучи про європейську соціальну модель, важливо підкреслити її унікальність за об'ємом та розміром соціальних гарантій в порівнянні з іншими економічно розвиненими регіонами світу. Європейська соціальна модель включає декілька базових елементів: 1) активна участь держави в забезпеченні соціальних гарантій; 2) включення соціальних гарантій в перелік прав людини і громадянина; 3) принцип солідарності; 4) принцип справедливості, що випливає з принципу солідарності та механізмів перерозподілу доходів на користь малозабезпечених громадян; 5) поняття соціального партнерства або діалогу, тобто активна участь найнятих робітників у вирішенні питань організації виробництва та зайнятості.

У колективній монографії "Соціальна Європа в ХХІ столітті" під редакцією М.В. Каргалової [4] міститься розгорнутий аналіз європейської соціальної моделі, її особливості в країнах ЄС, а також надана характеристика латиноамериканської, північноамериканської, російської та центральноазіатської моделей. Американська модель соціального забезпечення оцінюється як успішна, хоча самі європейці вважають європейську модель найкращою.

Американська соціальна модель, яка, на відміну від європейської, базується на "залишковому принципі" забезпечення соціальних гарантій та відрізняється рівнем соціальних гарантій в Європі. Р. Марко виділив 5 основних відмінностей європейської соціальної моделі від американської: 1) система соціального захисту побудована як "оптимізація вартості"; 2) рівність розподілу ресурсів; 3) втручання держави в економіку та соціальну сферу є обмеженим та "зведене до мінімуму, а в деяких випадках відсутнє повністю або надано приватному сектору; 4) роль соціальних партнерів практично дорівнює нулю; 5) оподаткування в США значно нижче, ніж в Європі, та втручання уряду обмежене [4, с. 371-372].

Необхідно підкреслити наявність декількох проблем, які важко примирити на шляху знаходження виходу з кризи та збереження соціальних прав. До цих проблем, передусім, можна віднести: співвідношення економічної обґрунтованості заходів, що приймаються, та їх політичної легітимності; суперечність між солідарністю на рівні ЄС та відповідальністю національних урядів за соціальний мир і благополуччя своїх громадян; очікування громадян та реальна можливість урядів (політична, економічна) реалізувати свої обіцянки в соціальній сфері; вимоги ринку та потреба в соціальній стабільності; співвідношення керуваності економіки та механізмів саморегулювання.

Політичний механізм управління забезпеченням національної безпеки в соціальній сфері розкриває політичний зміст управління забезпечення безпеки в названій сфері, можливості, необхідності та межі участі держави в цьому політичному процесі. Державна політика забезпечення національної безпеки в соціальній сфері є сукупністю скоординованих та об'єднаних єдиним задумом політичних, організаційних, соціально-економічних, правових, інформаційних, спеціальних і інших заходів та дій. Всебічно та повно її можна зрозуміти тільки в ширшому контексті відносин, що виникають в політичній системі, важливими та відносно самостійними складовими якої є держава, громадянське суспільство та бізнес-структури.

Безпека, стабільність і стійкість держави знаходяться в прямій залежності від закріплення в законах та дотримання принципів демократії, справедливості і гуманності [1; 2]. Деформації соціальної сфери відбиваються на людях, які реагують на це дуже швидко та рішуче. Без міцної соціальної сфери не може бути політичної стабільності. Абсолютно особлива роль соціальної сфери в системі забезпечення національної безпеки, пояснює, чому вона є постійним та важливим предметом політичного управління, регулювання і регламентації. Важливим завданням наукових досліджень є з'ясування співвідношення державної влади і державного управління, або в іншій транскрипції - політики і адміністрування. Наше дослідження будується на уявленні про те, що політика, влада, держава і управління не зовсім самостійні та самодостатні утворення, а різні прояви одного за своєю суттю феномена.

Політичний механізм управління є сукупністю взаємозв'язаних політичних елементів, процесів та закономірностей, за допомогою яких регламентується суспільне життя, знаходяться бажані параметри. Формування та розвиток політичного механізму управління забезпеченням безпеки в соціальній сфері розгортається з уявлень про управління "за відхиленнями". Управлінські рішення ухвалюються як реакція на виклики та загрози особі, суспільству і державі в соціальній сфері. Безпека в соціальній сфері - це характеристика цілісності системи або показник її динамічної рівноваги; вона описує здатність системи підтримувати своє нормальне функціонування в умовах зовнішніх і внутрішніх дій. Таке розуміння безпеки припускає не тільки захищеність (разову, конкретну), але і здатність створювати механізми, що забезпечують нормальне функціонування та розвиток в умовах негативних впливів або дії реальних загроз.

До функцій політичного механізму управління забезпеченням національної безпеки можна віднести: прогнозування викликів та загроз, виявлення соціальних проблем, визначення цілей і завдань майбутніх дій, вироблення, ухвалення та юридичне оформлення політичних і управлінських рішень в комплексі нормативно-правових документів, планування майбутніх дій, організацію виконання ухвалених політичних рішень та планів, контроль за реалізацією рішень і вироблення, за необхідності, дій, що корегують аналіз отриманих результатів і оцінку ефективності дій сил і засобів по досягненню цілей на користь забезпечення безпеки в соціальній сфері.

Політичний механізм управління забезпеченням соціальної безпеки може складатися з двох частин: механізму поточного управління і механізму безпеки (виживання та розвитку). Механізм поточного управління здійснює безпосереднє управління об'єктом, виконуючи вирішення механізму безпеки (виживання і розвитку) [3]. Механізм безпеки (виживання та розвитку) розпізнає проблеми за відхиленнями від загальноприйнятих у суспільстві, державі або соціальній організації соціальних норм (життєвих стандартів) й після попереднього аналізу розподіляє їх на ординарні та неординарні. Ординарні проблеми прямують у відповідні структурні підрозділи організації для рутинного вирішення. Іншими словами, вони передаються виконавчому механізму без будь-якої його перебудови та вирішуються ним за допомогою засобів традиційного менеджменту. Неординарні проблеми вимагають вживання спеціальних заходів.

Викладені міркування дозволяють дійти наступних висновків:

1. Діяльність Європейського Союзу, заходи, дії щодо забезпечення соціальної безпеки (європейська соціальна модель) можуть бути реалізовані як політика забезпечення безпеки у соціальній сфері України.

2. Політичний механізм управління забезпеченням безпеки в соціальній сфері - це заснована на стратегії національної безпеки України та інших нормативно-правових актах сукупність різних видів політико-управлінської діяльності цілісної, ієрархічної системи державних органів та установ, що здійснюють публічне управління та суспільно-політичних організацій і інститутів, що здійснюють політичну артикуляцію та агрегацію загальних і специфічних інтересів громадян та окремих соціальних і політичних груп населення, а також способів, методів та технологій їх взаємодії, формальних і неформальних правил і процедур, практику політичних відносин, які дозволяють оперативно вирішувати завдання забезпечення безпеки в соціальній сфері політичними засобами.

Список використаних джерел

1. Безопасность Европы / Под ред. В. В. Журкина. - М.: Весь Мир, 2011. - 752 с.
2. Гнибіденко І.Ф. Соціальна безпека: теорія та українська практика / І.Ф. Гнибіденко, А.М. Колот. - К.: КНЕУ, 2006. - 292 с.
3. Громогласова Е.С. Теория и практика политического управления в Европейском Союзе / Е.С. Громогласова. - М.: ИМЭМО РАН, 2009. - 116 с.
4. Социальная Европа в XXI веке / М.В.Каргалова (отв.ред.); Ин-т Европы РАН. - М.: Весь Мир, 2011. - 527 с.

Є.А.Алцибєєв,

аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Україна та Європейський Союз: забезпечення адекватності заходів щодо вдосконалення системи забезпечення національної безпеки в Україні

У сучасних умовах питання забезпечення національної безпеки України є пріоритетними до політичного розвитку, оскільки для нашої держави у сьогоднішній день, рішення проблем національної безпеки безпосередньо пов'язані з подальшим розвитком, збереженням її самостійності і ідентифікації, самобутньої культури і цивілізаційної моделі.

Унікальне положення України, особливості її географічного і культурно-історичного ландшафту, традиції залучення до вирішення шляхів Європейського розвитку свідчать про непридатність для України геополітичних моделей забезпечення національної безпеки, використовуваних іншими державами. Пошук власного шляху геополітичного розвитку, визначення оптимальних напрямів реалізації національних інтересів для нашої країни є пріоритетним завданням на найближчу та середньострокову перспективу.

Аналіз практики забезпечення національної безпеки України свідчить про те, що в державі створений і функціонує певний державний механізм розробки і реалізації політики в області безпеки, питання забезпечення якого досить широко опрацьоване в правовому, концептуальному, структурно-організаційному і змістовному плані.

Національна безпека - вид безпеки на рівні окремих держав, при якому виключається загроза війни і посягань на суверенітет країни, її незалежність і територіальну цілісність. Цей вид безпеки припускає безумовну можливість проведення державою самостійної зовнішньої і внутрішньої політики, відсутність втручання в його справи ззовні. Політична складова безпеки означає:

- вираження і реалізацію політичною системою базових основних соціальних груп з одностороннім забезпеченням соціально-політичної стабільності;
- стійкість і ефективність політичної системи;
- відсутність в суспільстві жорстких соціально-політичних конфліктів;
- постійний багатовекторний моніторинг конфліктогенного середовища, сприяючий мінімізації деструктивних дій на соціум.

Значимим елементом безпеки держави є і захист прав людини, забезпечення умов для нормальної життєдіяльності суспільства. Загальновідомо, що національна безпека структурно включає:

1. Державну безпеку - поняття, що характеризує рівень захищеності держави від зовнішніх і внутрішніх загроз. Національна безпека включає поняття державної безпеки. Держава не є синонімом поняття "нація", держава - це адміністративний апарат, засіб досягнення національних інтересів;

2. Громадську безпеку - поняття, виражене в рівні захищеності особи і суспільства переважно від внутрішніх загроз загально небезпечного;

3. Техногенну безпеку - рівень захищеності від загроз техногенного характеру. Вона обумовлює міру захищеності людини, об'єктів і довкілля від загроз, що витікають від створених і функціонуючих складних технічних систем при виникненні і розвитку аварійних і катастрофічних ситуацій;

4. Екологічну безпеку і захист від загроз стихійних лих.

У зв'язку з цим сучасне геополітичне положення України ставить перед державою і суспільством принципові завдання по вдосконаленню існуючого законодавства у сфері зміцнення національної безпеки і правопорядку.

Наявність певних протиріч в діяльності державних і громадських структур по забезпеченню національної безпеки України, потреби стійкого геополітичного розвитку держави, збереження її статусу незалежної держави і здійснення історичної місії викликають необхідність подальшого пошуку шляхів вдосконалення механізму забезпечення її безпеки.

Так, в цілях вдосконалення механізму забезпечення національної безпеки можливо припустити певний спектр різнорівневих заходів (дій), які могли б бути зроблені і реалізовані в якості альтернативи до вже існуючих, а саме:

А). В теоретико-методологічному плані найбільш оптимальним видається застосування на практиці певної функціональної моделі системи забезпечення національної безпеки.

По-перше, можливо розглянути вдосконалення нормативно-правової бази забезпечення національної безпеки України. З цією метою необхідно забезпечити швидке проходження поправок і змін до наступних законопроектів: "Про безпеку", "Про оборону", "Про надзвичайний стан" та інше.

По-друге, може виступати сама концепція національної безпеки, але не у вигляді офіційного документу, а лише як сукупність поглядів, суджень, положень і принципів, що максимально точно відбивають особливості геополітичного положення України і елементи її системи національної безпеки.

По-третє, в цьому випадку буде прийняття доктрини національної безпеки (офіційного документу, що містить загальні підходи до забезпечення безпеки України, сфери відповідальності і завдання державних органів в цій області) і приватних доктрин безпеки (військовою, інформаційною, економічною, зовнішньополітичною, екологічною і т. д.). Ці документи вже повинні носити формалізований характер і прийматися на найвищому рівні.

Б). У структурно-організаційному плані вдосконалення механізму забезпечення національної безпеки України бачиться шляхом вибудовування управлінської вертикалі. На чолі цієї системи повинен знаходитися гарант Конституції - Президент держави, що спирається у своїй діяльності на Раду національної безпеки, яка в цій схемі виконує плануючі, координуючі і контрольні функції. Важливо також створити єдину централізовану систему інформаційного забезпечення політики держави в області національної безпеки, до якої увійдуть засоби захисту інформаційних ресурсів держави, а також засоби інформаційного супроводу політичних рішень, що приймаються.

В). У змістовному плані головні зусилля із вдосконалення механізму забезпечення національної безпеки України необхідно зосередити на наступних напрямках:

- при ухваленні фундаментальних рішень в області національної безпеки прагнути до досягнення оптимального співвідношення між національними інтересами і можливостями їх реалізації, концентрації наявних ресурсів на пріоритетних напрямках реалізації національних інтересів;

- у політичній сфері головними завданнями повинні стати централізація управління, зміцнення єдиного політичного і правового простору, досягнення єдності по проблемах безпеки між всіма гілками влади;

- у економічній сфері необхідно створювати умови для зміцнення позицій вітчизняних виробників, підвищення ролі держави в управлінні економікою, особливо у стратегічних галузях;
- у зовнішньополітичній сфері головну увагу слід приділити реінтеграційним процесам на пострадянському просторі, проведенню багатовекторної зовнішньої політики, сприянню посиленню ролі ООН в міжнародних справах. Висунені ідеї вибудовування сучасного партнерства між Євросоюзом та Росією - партнерства, заснованого на принципах неподільності безпеки, взаємної довіри, транспарентності і передбачуваності;
- у військовій сфері успіх в забезпеченні національної безпеки пов'язаний з успішним реформуванням військової організації, збереженням стратегічних сил в якості основного потенціалу стримування, збереженням кращих традицій вітчизняної військової освіти;
- у інформаційній сфері важливе місце повинні займати розробка принципів державної інформаційної політики, зміцнення державних засобів масової інформації, розвиток інформаційних технологій, здійснення інформаційної і культурної експансії відносно зарубіжних країн;
- у духовній сфері головною умовою забезпечення національної безпеки повинне стати формування національної ідеї, що об'єднує народ України в їх зусиллях із досягнення гідного майбутнього для себе і своїх нащадків.

Здійснення запропонованих заходів могло б сприяти стійкому і поступальному розвитку України, підвищенню добробуту її громадян, світу і безпеці на європейському континенті і у світі в цілому.

Список використаних джерел

1. Г.П. Ситник, В.М. Олуйко, М.П. Вавринчук. Національна безпека України / Навчальний посібник // Київ, вид.ХУУП, 2007.
2. В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський // Київ, ДП "НВЦ" "Євроатлантикінформ", 2007.
3. А.І. Семенченко. Методологія стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки України / Монографія // Київ, вид. НАДУ, 2008.

В.В.Рубан,
аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Щодо вдосконалення системи забезпечення інформаційної безпеки України із врахуванням європейського та світового досвіду

Узагальнення світового досвіду, аналіз основ державного управління забезпечення інформаційної безпеки держави в умовах сучасного стану і перспектив європейської інтеграції, а також результати історичного розвитку українського суспільства дають підставу зробити такі висновки:

Інформаційна безпека держави являє собою такий стан інститутів держави і суспільства, за якого забезпечується надійний захист національних інтересів країни і її громадян в інформаційній сфері.

Обов'язок забезпечення інформаційної безпеки як невід'ємної складової національної безпеки покладається на інформаційну організацію держави.

Інформаційна організація держави повинна бути гарантом інформаційної безпеки держави та її інститутів, суспільства і громадян, стабільності політичного режиму в умовах процесів глобалізації, зростання загроз з боку міжнародного тероризму, ескалації діяльності екстремістських і сепаратистських рухів і організацій як усередині країни, так і за її межами.

Розробка методів і засобів забезпечення інформаційної безпеки ведеться в Західній Європі по чотирьох основних напрямках: виявлення загрози нападу, нейтралізація нападу, захист і відновлення власних систем. Крім вивчення технічних аспектів інформаційної безпеки, у Західній Європі активізується діяльність з оцінки впливу інформації на особистість і суспільство. При цьому робиться акцент на визначення методів та засобів надання "інформаційної

протидії", каналів впливу на людину, впливу тієї чи іншої інформації на боєздатність збройних сил, а також дослідження взаємин ЗМІ та громадської думки.

Експерти провідних західних країн дійшли висновку, що у зв'язку із зростанням значимості інформаційного чинника для прийняття рішень на урядовому, військовому і промисловому рівнях необхідна диверсифікованість джерел одержання даних, а також механізмів їх обробки та способів доведення до споживачів.

Нині у державах Західної Європи організуються закриті міжвідомчі інформаційні інфраструктури, покликані забезпечити захищений зв'язок. Такі системи будуються на виділених каналах зв'язку, вони не мають виходу на глобальні мережі, оскільки, як стверджується, саме від цивільних комунікацій надходить основна загроза небезпеки.

Узагальнення та систематизація досвіду США у сфері державного управління забезпеченням інформаційної безпеки дозволяє констатувати, що в цілому стратегія кібербезпеки утілюватиметься в життя за класичною схемою системи цивільної оборони СРСР : навчання, попередження, сповіщення, ліквідація наслідків.

Нині на практиці реалізуються плани організаційного та технічного гарантування національної інформаційної безпеки, створюються підрозділи, призначені для відбиття "інформаційної агресії". Уряди беруть на себе роль координаторів міжвідомчих зусиль у цій сфері.

Набуває популярності ідея створення системи колективного контролю та гарантії інформаційної безпеки. До труднощів у її реалізації експерти відносять: неоднорідність розвитку інфраструктур у різних країнах; розбіжність у підходах і законодавстві; труднощі в технічній реалізації; відсутність єдиних стандартів. Європейський Союз прийняв рішення про якнайшвидше створення єдиної трансєвропейської мережі інформаційного зв'язку, внаслідок чого затверджено програму ІМРО-2000.

Більшість країн, що не володіють могутніми інформаційними ресурсами, схиляються до створення міжнародної договірно-правової бази гарантії безпеки у глобальному масштабі та налагодження взаємодії у зазначеній сфері. Європейці вже розпочали вивчення питання про прийняття нормативних документів з інформаційної безпеки в рамках ЮНЕСКО. На їхню думку, це дасть змогу додати контролю за глобальними мережами багатополосний характер, зменшивши тим самим вплив окремих супердержав.

Механізми національної безпеки на рівні своїх сутнісних ознак утворюють стійку першоснову відстоювання та силового супроводу державотворчих акцій. Проте у будь-якому випадку остаточне складання механізмів національної безпеки можливе за умов подолання сукупності кризових явищ у державі.

Останні роки продемонстрували чітку залежність процесів стабілізації/дестабілізації сучасних держав від того чи іншого функціонування їх інформаційних інфраструктур. Відповідно в контексті існування проблеми "внутрішнього чинника" України, система політичної безпеки має зводитися до поняття "м'яка сила". Основою такої політичної безпеки має стати безпека громадянського суспільства, що пов'язане з гідним рівнем життя кожної людини як невід'ємним правом громадянина країни.

Бюрократичні системи контролю (на кшталт міністерств чи відомств, а саме тільки їх здатна породжувати держава) можуть відстежувати лише сталі показники (наприклад, мова газети чи каналу), вони не здатні реагувати на змінні, динамічні показники. Завданням держави в цьому плані стає не розповсюдження однієї і тієї самої інформації по всій країні, а забезпечення розповсюдження різноманітної інформації, альтернативних думок, але з поданням потужної державної думки.

Актуальним науковим і практичним завданням державного управління у сфері забезпечення інформаційної безпеки України є досягнення єдиного підходу до визначення оптимальних моделей і шляхів забезпечення інформаційної безпеки держави на основі виявлення найважливіших якісних і кількісних властивостей та параметрів цього явища.

Захист національного інформаційного простору України від спеціальних інформаційних операцій в сучасних умовах неможливо забезпечити, спираючись на парадигму паритету через принципову недосяжність останнього. Це змушує звертатися до асиметричних видів інформаційного впливу. З трьох наведених стратегій захисту від інформаційно-психологічних операцій, на нашу думку, лише третя, "стратегія гнучкого реагування на асиметричній основі", може бути

ефективною у довготривалому плані. Проте її втілення вимагає передусім наявності висококваліфікованих кадрів. Класичні методи жорсткого захисту такі, як, наприклад, цензура, за сучасних умов непридатні як з ідеологічних міркувань, так і через їхню неефективність у вимірі довготривалості. Відповідно, державні механізми нейтралізації впливу на національну безпеку потребують вдосконалення на концептуальному, методологічному та організаційному рівнях в напрямку формування "м'якої безпеки".

Вдосконалення системи забезпечення інформаційної безпеки України із врахуванням світового та Європейського досвіду може мати наступні сценарії:

I сценарій. Нормативно-правова база забезпечення інформаційної безпеки розробляється та впроваджується в систему державного управління у сфері національної безпеки в повному обсязі (по аналогії США та інших країн Заходу).

II сценарій (може бути перехідним до I сценарію). Розробляється нормативно-правова база забезпечення інформаційної безпеки, що частково регламентує функціонування системи забезпечення інформаційної безпеки (по аналогії з малими європейськими країнами).

III сценарій. Вироблення нормативно-правової бази не регламентує створення загальної системи забезпечення інформаційної безпеки, коли ця система "за логікою" існує, але не визнається "примусово" нормативно (по аналогії переважної більшості країн СНД).

Вважається за доцільне в системі захисту від спеціальних інформаційних операцій вміщувати дві основні складові: систему захисту національного інформаційного простору та систему спеціального захисту. З метою захисту від спеціальних інформаційних операцій запропоновано два блоки заходів. Перший складають класичні заходи спецслужб, другий - профілактичні заходи, спрямовані на формування інформаційної інфраструктури та пристосування суспільства до реалій інформаційної ери.

Серед реальних практичних рекомендацій можна зазначити необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правової бази забезпечення інформаційної безпеки України з урахуванням світового досвіду у цій сфері, розробки паспорту загроз інформаційній безпеці України, підготовки на базі НАДУ магістрів державного управління спеціальності "Державне управління у сфері національної безпеки" за новими спеціалізаціями "Механізми забезпечення інформаційної безпеки" та "Інформаційно-аналітичне забезпечення державної політики національної безпеки".

Список використаних джерел

1. Белл, Даниел. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. Перевод с английского. - М.: Academia, 1999. - 956 с.
2. Дубас О.П. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті: Монографія. - К.: Генеза, 2004. - 208 с.
3. Камарали А.В. Виртуальный феномен информационной цивилизации // Интеллект. Особистість. Цивілізація: Тематичний збірник наукових праць із соціально-філософських проблем. Вип. 3 / Голов. ред. О.О. Шубін. - Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. - С. 172-184.
4. Хелд Д. Глобальные трансформации: Политика, экономика, культура / Пер. с англ. В.В. Сапова и др. - М.: Праксис, 2004. - 576 с.
5. Панарин И.Н. Информационная война и геополитика. - М.: Издательство "Поколение", 2006. - 560 с.
6. Шевченко М.М. Методологічні засади аналізу міждержавного протиборства // Нова парадигма. - Вип. 68 / Гол. ред. В.П. Бех. - К.: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. - С. 125-133.
7. Шевченко М.М. Світоглядно-концептуальні аспекти дослідження ідеологічної війни // Вісник Національної академії оборони України. - К.: НАОУ, 2008.- №2 (6). - С. 188-191.
8. Ситник Г.П. Засади формування політики у сфері державного управління національною безпекою // Вісн. УАДУ. - 2002. - № 3. - С. 231-240.
9. Журавський В.С. Україна на шляху до інформаційного суспільства / В.С. Журавський, М.К. Родіонов, І.Б. Жилияєв; За заг. ред. М.З. Згурського. - К.: ІВЦ "Видавництво "Політехніка", 2004. - 484 с.
10. Інформаційне законодавство України: концептуальні основи формування / Швець М., Калюжний Р., Павловський В., Цимбалюк В. // Право України. - 2001. - №7. - С. 88-91.

11. Закон України "Про основи національної безпеки України" - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>
12. Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/12069.html>
13. Доктрины и концепции национальной безопасности США, Франции и Японии: [Электронный ресурс] - Режим доступу: <http://www.budgetrf.ru/Publications/Magazines/VestnikSF/2000/vestniksf117-05/vestniksf117-05030.htm>.
14. Храбан І.А. Система європейської безпеки і напрями воєнно-політичної інтеграції України до її структур: Монографія / І.А. Храбан. - К.: Варта, 2005. - 554 с.
15. Шевченко М.М. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах: Навч. посіб. / І.Т. Муковський, А.Г. Міщенко А.Г., М.М. Шевченко. - К.: Кондор, 2012. - 224 с.

М.І.Семиз,
аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Проблеми запобігання та протидії корупції в контексті європейської інтеграції

Україна відчуває, за словами президента України В.Ф.Януковича, ускладнення стану економічної та фінансової безпеки, критичне зростання рівня загроз енергетичній безпеці, триває соціально-демографічна криза, зростає загроза у сфері екологічної та техногенної безпеки. Президент відмічає "величезною загрозою" корупцію. За словами глави держави, поки в Україні не будуть укріплені демократичні інститути і не буде зменшена корупційна складова, країна не матиме шансів успішно долати виклики сьогодення. Говорячи про зовнішні складові, президент підкреслив, що політика позаблоковості не завадить Україні продовжувати грати свою роль у розвитку системи безпеки у світі. Україна і надалі буде розвивати тісні, партнерські відносини з країнами - членами ЄС, Росією, США, Китаєм, іншими сусідніми державами, з країнами СНД, з міжнародними організаціями - ООН, ОБСЄ, НАТО. Будемо здійснювати свій внесок у міжнародні заходи з врегулювання криз, миротворчу, антитерористичну і антипіратську діяльність, контроль над озброєнням.

Виходячи з положень чинного законодавства та теоретичних досліджень, інтеграція України до ЄС є одним із зовнішньополітичних механізмів забезпечення національної безпеки. Саме інтеграція в безпековій сфері є найбільш перспективною через те, що Україна може бути не тільки споживачем безпеки, але й реальним вкладником. Це вимагає проведення постійного різноаспектного дослідження сучасних процесів і тенденцій у міжнародних відносинах та вітчизняному державотворенні. Одним із важливих напрямів якого є дослідження факторів, що впливають на забезпечення національної безпеки в контексті євроінтеграції [1].

На сучасному етапі одними з найбільш істотних факторів, які необхідно враховувати при забезпеченні національної безпеки в контексті євроінтеграції, є такі: ступінь суспільно-політичної та соціально-економічної стабільності суспільства, особливості політичного режиму, рівень правової культури різних суб'єктів правовідносин, особливо посадових осіб державного апарату, особливості історичних умов існування країни, геостратегічне положення країни, процеси глобалізації, сучасний стан та особливості спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС.

Стан і забезпечення національної безпеки залежать також від соціально-економічних факторів. Особливо негативними є такі: непослідовність соціальної політики держави, збільшення безробіття; високий рівень криміналізації економіки; зрощування тіньового капіталу з державним апаратом; помилкові рішення органів державної влади різних гілок і рівнів, зокрема при прийнятті стратегічних рішень в економічній сфері (особливо при приватизації стратегічно важливих для держави об'єктів), а також недостатні результати боротьби державних силових відомств з корупцією.

Процеси інтеграції відіграють роль зовнішнього фактора, який має амбівалентну спрямованість щодо національної безпеки, яка полягає в тому, що, будучи позитивним явищем суспільного прогресу, інтеграція поглиблює проблеми національної безпеки. Крім того, вони є

одним із факторів, який призвів до формування нового уявлення про національну безпеку, відповідно до якого, по-перше, остання є складовим елементом системи вищого рівня (регіональної, міжнародної, глобальної безпеки), що є наслідком інтеграції світового співтовариства у прагненні подолати спільні загрози та виклики. А, по-друге, проблеми національної безпеки отримали широке розуміння, що викликано інтернаціоналізацією та інтеграцією політичних і правових систем різних країн. Одними з найбільш відчутними негативними джерелами загроз для національної безпеки, що супроводжують інтеграційні процеси, є міжнародні переливання капіталу, що вийшли з-під контролю і дають волю діям міжнародних фінансових спекулянтів, їхніх корупційних схем; труднощі в пристосуванні до інтеграції країн, що розвиваються, а також країн з економікою, що має несформовані ринки (оскільки нерівні стартові можливості змушують ці країни приймати не вигідні для себе "правила гри"); зростаючий розрив у рівні добробуту і ступені втягнення в процеси інтеграції багатих і бідних країн, тощо [4].

Враховуючи вищевикладене, слід відмітити, що на сучасному етапі становлення державності є доцільним, щоб реальна та ефективна політика у сфері забезпечення національної безпеки будувалась на основі чіткого урахування суттєвих факторів, які на неї впливають, знання їх основних характеристик, пріоритетів і граничних значень, особливо щодо запобігання корупції. Це той із факторів, що впливає на стан національної безпеки по-своєму та потребує системного і комплексного врахування у процесі вітчизняного державотворення.

Без інтеграційних процесів, удосконалення законодавчої бази та перейняття передового досвіду зарубіжних країн щодо запобігання та протидії корупції подолання корупції неможливе.

Список використаних джерел

1. Дзьобань О. П. Національна безпека в умовах соціальних трансформацій (методологія дослідження та забезпечення) : [монографія] / О. П. Дзьобань. - Х. : Константа, 2006. - 440 с.
2. Европейское право : [учеб. для вузов] / под. общ. ред. Л. М. Энтина. - М. : НОРМА, 2002. - 720 с.
3. Нижник Н. Р. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : [навч. посіб.] / Н. Р. Нижник, Г. П. Ситник, В. Т. Білоус ; за ред. П. В. Мельника, Н. Р. Нижник. - Ірпінь, 2000. - 304 с.
4. Пилипчук В. Теоретико-правові проблеми подолання глобальних викликів і загроз національній безпеці / В. Пилипчук // Вісник Академії правових наук України. - 2008. - № 1 (52). - С. 22-30.
5. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки / Г. П. Ситник ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - К., 2012. - 544 с.
6. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 "Теорія та історія держ. упр." / Г. П. Ситник ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - К., 2004. - 36 с.

А.Л.Садовська,
аспірант кафедри соціальної
і гуманітарної політики НАДУ

Формування суспільного телерадіомовлення в державах-членах ЄС: досвід для України

Питання створення в Україні суспільного (громадського) мовлення дискутуються тривалий час. У 1997 році Верховною Радою України було прийнято Закон України "Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України". Але в практичній площині він залишився нереалізованим. До цих пір не сформовано бачення, місію, дієвої моделі створення системи суспільного телерадіомовлення в державі. Тому важливим є вивчення кращих практик європейських країн стосовно формування системи суспільного мовлення та можливостей їх застосування в українських реаліях в контексті реформування державної системи аудіовізуальних ЗМІ.

В наукових джерелах не сформовано одностайної думки щодо понятійно-категоріального апарату. Англійський термін "public service broadcasting" або російський "общественное веща-

ние" перекладають як "суспільне мовлення" або "громадське мовлення". В офіційних перекладах документів Ради Європи, виданих в Україні, вживається термін "громадське мовлення" [2, с. 186]. Але більшість вітчизняних медіа-фахівців вживають поняття "громадське" і "суспільне" мовлення як тотожні [3, с. 149-150]. На думку Ю. Плаксюка, в Україні має формуватися система суспільного мовлення: "Наголошую: саме суспільного, а не громадського. Це різні речі, і їх не варто плутати. Громадське радіо і телебачення може бути сегментом суспільного, оскільки виражає інтереси лише одного чи кількох громадських утворень, територіальних громад, тоді як суспільне - гармонізує інтереси усіх громадян суспільства" [4]. Ми поділяємо таку точку зору.

Класичне суспільне мовлення у багатьох країнах Європи базується на трьох основних принципах: 1) громадський контроль (прозора фінансова та кадрова політика); 2) суспільне фінансування; 3) важливе для суспільства інформаційне наповнення. Вони гарантують об'єктивність інформації і забезпечують політику невтручання від різних політичних сил і державних органів.

Фінансування каналів суспільних ЗМІ здійснюється, як правило, за рахунок спеціального податку. Наприклад, BBC у Великій Британії фінансується не державою, а громадянами. Кожен власник телерадіоприймача сплачує (в еквіваленті) близько 140 доларів США на рік. Таким чином BBC отримує кожного року приблизно 2,5 млрд. американських доларів [5]. Механізм фінансування через абонентну плату використовується у більшості країн - Німеччині, Норвегії, Данії, Швеції, Швейцарії, Чехії тощо. Державна підтримка та реклама є джерелом прибутку для суспільних мовників Іспанії, Португалії. У Франції та Польщі запроваджена змішана система фінансування: абонементна плата, державні субсидії, реклама та продаж власного продукту.

В ідеалі громадське телерадіомовлення повинно слугувати інтересам переважної більшості громадян і насамперед стати загальносуспільним інформаційно-комунікативним майданчиком. Для цього громадському телерадіомовленню мають бути притаманні такі основні риси:

- мовлення на всій території держави (стовідсоткове технічне покриття);
- відповідність загальним смакам та інтересам більшості громадян і принципова незалежність від бізнесових та політичних груп;
- безпосередня й кількісно значуща участь глядачів у фінансуванні;
- широкий зворотний зв'язок із суспільством (через об'єднання громадян);
- політика каналів, спрямована на розвиток загальнонаціональної ідентичності, консолідацію та гуманізацію суспільства, підвищення його культурного та освітнього рівня;
- приділення особливої уваги проблемам меншин у суспільстві;
- високий рейтинг (конкурентоспроможність поряд із комерційними каналами, якість та привабливість продукції, боротьба за якість, а не за кількість програм) [1].

Однією з найстаріших і найуспішніших громадських телерадіокорпорацій у світі є BBC. Кредо BBC зводиться до відомої тріади "інформувати, просвіщати, розважати". Ефективність такої формули підтверджується тим фактом, що BBC має значно більшу постійну аудиторію. Для BBC-1 вона у середньому складає 33% населення країни, для BBC-2 - 11%, сумарно для обох каналів - 44%. Загалом канали BBC дивиться 94% жителів Великої Британії [1].

Важливим аспектом є інформаційне наповнення суспільного телерадіомовлення. Зміст програм суспільного мовлення, згідно з рекомендаціями Європейської мовної спілки, мають складати інформаційні, розважальні, освітні, спортивні та інші подібні програми для різних вікових та соціальних груп. Крім того, програмне планування спрямоване на підтримку національної свідомості та ідентичності громадян, зміцнення національної самобутності, неможливість пропаганди насильства та антисоціальної поведінки. Такий досвід є дуже важливим для України. Адже відсоток програм означеного спрямування є мінімальним на комерційному телебаченні та радіо, що користується більшим попитом серед населення. Тому створення в Україні системи суспільного телерадіомовлення сприятиме артикуляції й пропаганді загальносуспільних цінностей, обговоренню найактуальніших проблем розвитку, захисту самобутності національної культури та збільшенню частки якісного вітчизняного продукту в програмному наповненні аудіовізуального інформаційного простору.

Отже, система суспільного телебачення в державах-членах ЄС є основою сучасної консолідованої демократії. Досвід Європи демонструє, що державні канали радіо та телебачення мають бути трансформовані, реорганізовані за стандартами суспільного мовлення. Це дозво-

лить їм стати більш конкурентоздатними та забезпечить виконання суспільно-важливих функцій засобів масової комунікації.

Список використаних джерел

1. Аналітична записка "Державне регулювання медіа-простору: світовий досвід для України (на прикладі аудіовізуальних ЗМК)". - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/March/07.htm>
2. Збірка договорів Ради Європи. Українська версія - К.: Парламентське видавництво, 2000. - 656 с.
3. *Іванов В.Ф.* Інформаційне законодавство: український та зарубіжний досвід /За ред. А.З.Москаленка.- К.: Центр вільної преси, 1999. - 210 с.
4. *Плаксюк Ю.* Інформаційний простір - не прохідний двір // День. - 2010. - 8 жовтня - № 182. [Електронний ресурс]. - Режим доступу http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=77833&cat_id=79786
5. *Слушаєнко В.Є.* Суспільне телерадіомовлення: міжнародний досвід і українські реалії. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: visnyk-psp.kpi.ua/uk/2011-1/11%20-%201_9_%20-%2023.pdf

О.П.Баранов,

аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Удосконалення взаємодії Державної спеціальної служби транспорту з іншими суб'єктами органів державної влади у контексті європейського досвіду

Основою системи забезпечення воєнної безпеки складають органи, сили і засоби що здійснюють заходи економічного, соціального, політичного, правового, організаційного, військового й іншого характеру, які спрямовані на забезпечення воєнної безпеки суспільства і держави.

Формування і забезпечення реалізації державної політики у сфері воєнної безпеки здійснюється органами державної влади і органами військового управління.

Форми взаємодії органів державної влади у процесі забезпечення воєнної безпеки - це визначені нормативно-правовими актами способи організації та здійснення узгоджених дій суб'єктами забезпечення воєнної безпеки під час виконання завдань за призначенням.

Основними суб'єктами забезпечення воєнної безпеки України є Верховна Рада України, Президент України, Рада національної безпеки і оборони України, Ставка Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України (у разі її створення), Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади, інші державні органи, Збройні Сили України, інші військові формування, правоохоронні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, які виконують завдання у сфері воєнної безпеки.

Відповідними нормативно-правовими актами визначено наступне:

- військові формування, утворені відповідно до законів України, та відповідні правоохоронні органи беруть участь в обороні держави, здійснюють під керівництвом Генерального штабу Збройних Сил України планування застосування органів управління, з'єднань і частин, призначених для підпорядкування органам військового управління Збройних Сил України в особливий період та виконання завдань територіальної оборони, надають Генеральному штабу Збройних Сил України необхідну для цієї роботи інформацію [1-3].

У рамках оборонного огляду на основі аналізу безпекового середовища визначено внутрішні та зовнішні виклики і загрози, імовірність впливу яких на Україну на період до 2025 року буде високою (рис. 1) [4, 5].



Рис 1. Національна безпека України

Державна спеціальна служба транспорту є спеціалізованим державним органом транспорту у складі Міністерства інфраструктури, призначеним для забезпечення стійкого функціонування транспорту в мирний час та в умовах воєнного і надзвичайного стану. Держспецтрансслужба входить до складу профільного функціонального компонента Сектора безпеки і оборони, тобто безпосередньо залучається до виконання завдань щодо захисту національних інтересів у безпековій та оборонній сферах та призначена для захисту людини, суспільства, держави від будь-яких загроз у мирний час. Можливо залучення за планами Генерального штабу Збройних Сил до виконання певних завдань з оборони держави від зовнішньої агресії у воєнний час.

Основні сценарії подій, за якими може застосовуватися або залучатися Держспецтрансслужба:

- здійснення збройної агресії проти України, участь у стримуванні її та відбитті;
- надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру, у тому числі спричинені терористичними актами та диверсіями, ліквідація наслідків воєнних дій.

Правовими засадами діяльності Державної спеціальної служби транспорту є Конституція України, закони України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері транспорту і його функціонування в мирний час та в особливий період.

Діяльність Державної спеціальної служби транспорту здійснюється на основі принципів законності, єдиноначальності та централізації управління, узгодження дій з Генеральним штабом Збройних Сил України.

Законом [2] визначено статус, правові основи організації, основні завдання і функції Державної спеціальної служби транспорту в складі центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту, а також основні форми взаємодії з суб'єктами забезпечення воєнної безпеки України.

В особливий період Держспецтрансслужба виконує завдання щодо підтримання функціонування національної транспортної системи в інтересах Збройних Сил. Тому питання узгодження дій мають першорядне значення.

Розглянемо деякі форми та напрями взаємодії. Наприклад, всі накази, директиви та розпорядження стосовно визначення завдань Держспецтрансслужбі на особливий період мають бути погоджені між центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту і Генеральним штабом Збройних Сил, незалежно від того, кому у даний час підпорядкована Держспецтрансслужба. Завдання Держспецтрансслужбі з технічного прикриття транспортних об'єктів визначаються Міністерством інфраструктури України, а у разі перепідпорядкування Генеральному штабу - оперативною директивою Начальника Генерального штабу Збройних Сил України. Перелік об'єктів на транспортній мережі, які доручаються для технічного прикриття Держспецтрансслужбі, визначається Міністерством інфраструктури і погоджується з Генеральним штабом Збройних Сил.

Другий приклад. Важливим завданням Державної спеціальної служби транспорту є участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, екологічного та природного характеру на транспортних комунікаціях. Надзвичайна ситуація - порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті, або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, великою пожежею, що призвели або можуть призвести до людських і матеріальних втрат. Попередження соціально-політичних, міжнаціональних конфліктів, масових безпорядків і дії щодо ліквідації їх наслідків до компетенції органів управління і сил Держспецтрансслужби не входять, але сили Держспецтрансслужби на аварійно-рятувальних роботах тісно взаємодіють з підрозділами Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства інфраструктури та іншими силами, які залучаються до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Взаємодія здійснюється через уповноваженого керівника виконавчої влади з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та його штаб.

З досвіду провідних Європейських держав до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного або техногенного характеру на транспортних комунікаціях залучаються військові контингенти. Так, на півночі Іспанії до гасіння лісових пожеж вздовж залізничного полотна в Галісії та Ла-Коруньє влітку 2007 року залучалось понад 600 військовослужбовців Збройних Сил. На землях Саксонії для ліквідації наслідків катастрофічної повені влітку 2002 року були залучені понад 50 000 солдат Бундесверу з усіх земель Німеччини.

Наявність на території України міжнародних транспортних коридорів накладає свій відбиток на функціонуванні всієї мережі транспорту держави. Створення Державної спеціальної служби транспорту мало на меті поряд з іншими також участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на транспортних комунікаціях держави.

Комплексно поставити проблеми, пов'язані з розвитком транспортної системи, визначити завдання і шляхи їх розв'язання, дати їм належне забезпечення (фінансове, матеріально-технічне, ресурсне, організаційне, правове тощо), організувати і здійснити процес виконання завдань і заходів можна лише за умови удосконалення взаємодії Державної спеціальної служби транспорту з іншими суб'єктами органів державної влади з врахуванням досвіду Європейських держав та відповідності вимогам європейської інтеграції.

В ході наукових досліджень, сумісних навчань та тренувань, дій щодо участі у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, технічного прикриття, відбудови, будівництві та ремонту об'єктів національної транспортної системи доведено, що рівень сумісності суб'єктів забезпечення воєнної безпеки та Державної спеціальної служби транспорту при виконанні ними практичних завдань локального характеру можна охарактеризувати як доволі високий, але далекий від ідеального. Тому пропонуються такі напрями розвитку взаємодій:

- проведення сумісного постійного моніторингу ситуації у регіонах з оперативним реагуванням на загрози національній безпеці держави з наданням пропозицій щодо усунення загроз та негативних тенденцій, оперативний обмін інформацією, що стосується спільної діяльності;
- проведення спільних навчань за єдиним планом та задумом з комплексним використанням сил і засобів; створення спільних оперативних штабів (робочих груп) для координації дій (за необхідності);
- сумісні дослідження з підготовкою наукових та методичних матеріалів, посібників для керівників відповідних структурних підрозділів з проблем і перспектив забезпечення воєнної безпеки;
- періодичний розгляд на засіданнях колегій, нарадах за участю керівників суб'єктів забезпечення воєнної безпеки або їх представників питань організації роботи відповідних структурних підрозділів з попереднім вивченням на місцях практики їх діяльності з метою спільного напрацювання конкретних напрямів роботи;

- зміцнення матеріально-технічного забезпечення відповідних структурних підрозділів;
- розвиток військово-технічного співробітництва України з іноземними державами з метою забезпечення сил оборони сучасним озброєнням та військовою технікою.

Список використаних джерел

1. Про основи національної безпеки України: Закон України № 964-IV від 19.06.2003.
2. Про Державну спеціальну службу транспорту: Закон України №1449-IV від 05.02 2004.
3. Воєнна доктрина України. Указ Президента України № 648/2004 від 15.06. 2004.
4. Біла книга 2010.Збройні Сили України. Міністерство оборони України, 2011.
5. Про Стратегічний оборонний бюлетень України. Указ Президента України № 771/2012 від 29.12.2012.

М.П.Плахотний,
аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Державне управління прикордонною сферою в процесі європейської інтеграції України

Україна має сьогодні одні з найбільших за протяжністю кордони у Європі - близько 7 тис. км, з яких майже 1400 км - з країнами Європейського Союзу (ЄС). Тому, українські державні кордони є об'єктом посиленого інтересу структур безпеки ЄС.

У зв'язку з стратегічним курсом України на європейську інтеграцію особливу увагу потребують сучасні тенденції розвитку державних органів, відповідальних за прикордонну безпеку, зокрема, Державної прикордонної служби України (ДПСУ), її взаємодія з іншими вітчизняними органами управління, а також подальша співпраця з європейськими правоохоронними структурами.

Дослідженню питань державного управління прикордонною сферою в процесі європейської інтеграції України присвячені праці О.С. Бодрука [1], В.М. Грубова [2], М.М. Литвина [3], О.Г. Мельникова [4] та інших вітчизняних фахівців.

Для забезпечення належного рівня захищеності державного кордону України ДПСУ має зробити декілька важливих практичних кроків на шляху до системи європейської безпеки.

Перш за все треба наголосити на необхідності тісного співробітництва з відповідними органами з метою інтегрування у систему європейської безпеки, а також напрацювання дієвих механізмів взаємодії між державними органами України, що забезпечують її безпеку від зовнішніх загроз.

Ще наприкінці 2010 р. Адміністрацією ДПСУ, на виконання розпорядження Уряду стосовно плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу, були розроблені базові критерії європейської прикордонної безпеки.

Основними завданнями Концепції, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України (КМУ) № 2 від 5 січня 2011 р., стали:

- удосконалення правового регулювання прикордонних питань;
- створення чотирьохрівневої системи контролю за в'їздом і перебуванням іноземців;
- створення єдиного інформаційного простору;
- впровадження європейських стандартів прикордонного, митного і інших видів контролю;
- сприяння зовнішньоекономічній діяльності і підвищенню транзитного потенціалу держави [5].

Україна набула певного міжнародного досвіду у взаємодії з Європейською агенцією з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах країн - членів ЄС (Frontex) та Місією Європейської Комісії з питань прикордонної допомоги Україні та Молдові EUBAM, який полягає у вчасному спільному реагуванні на сучасні виклики і загрози, систематичному проведенні спільних операцій, а також створює більш широкі можливості у перепідготовці фахівців відповідно до загальноєвропейської моделі, адаптації системи охорони кордону України та впровадження її у загальноєвропейську систему інтегрованого прикордонного менеджменту, розвитку сучасних технологій та систем автоматизованого паспортного контролю.

Прикордонні структури за весь час свого існування були активним суб'єктом системи забезпечення національної безпеки, здійснюючи у межах своїх повноважень значний обсяг передбачених законодавством заходів на державному кордоні.

Проте сьогодні їй досі не завершено договірно-правове оформлення державного кордону, зокрема з РФ по Азовському морі та Керченській протоці, що спричиняє певні труднощі у проведенні заходів з інтеграції до системи європейської прикордонної безпеки.

Стратегічними перспективними завданнями Державної прикордонної служби України як правоохоронної структури спеціального призначення є:

- запровадження європейських стандартів в охороні державного кордону;
- участь у боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю та контроль криміногенної ситуації у прикордонні;
- ефективна протидія незаконному розповсюдженню зброї масового ураження та засобів терору, наркотрафіку, незаконній міграції, торгівлі людьми та іншим ризикам у сфері прикордонної безпеки;
- удосконалення існуючої системи взаємодії правоохоронних органів як всередині держави, так і їх міжнародної співпраці;
- подальше удосконалення оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби та приведення її у відповідність до європейських стандартів [6].

Рух України до ЄС зумовлює необхідність проведення низки змін, у тому числі стосовно формування та реалізація сучасної прикордонної політики європейського зразка в цілому, і зокрема приведення національного прикордонного законодавства до норм європейського права, удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності ДПСУ, а також впровадження нових методів охорони державного кордону, забезпечення готовності людських ресурсів, покращення матеріально-технічного забезпечення, модернізацію інженерно-технічної інфраструктури державного кордону, інформаційної інтеграції, якісно нового рівня прикордонного співробітництва.

Список використаних джерел

1. Бодрук О. С. Структура воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти : монографія / О. С. Бодрук. - К. : Вид-во НППМБ, 2001. - 300 с.
2. Грубов В. М. Європейська колективна безпека в умовах глобалізації: ліберальна парадигма : монографія / В. М. Грубов. - К. : ФАДА, ЛТД, 2007. - 504 с.
3. Литвин М. М. Оцінка загроз національним інтересам на державному кордоні / Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів України : Всеукр. наук.-практ. конф. / ДПСУ, НАДПСУ ім. Б. Хмельницького. - Хмельницький : НАДПСУ, 2008. - 108 с. - С. 41-43.
4. Мельников О. Г. Державне управління у сфері прикордонної безпеки в умовах європейської інтеграції України: дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 - теорія та історія державного управління / О. Г. Мельников. - К. : НАДУ, 2011. - 235 с.
5. Розпорядження КМУ "Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції інтегрованого управління кордонами" від 5 січня 2011 р. № 2-р // Законодавство України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2-2011-%D1%80>
6. Оцінка ризиків та загроз національній безпеці в контексті європейської і євроатлантичної інтеграції України // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 14 липня 2006 р. / Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. - К., 2006. - 80 с.

К.С.Павлюк,
аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Євроінтеграція як ефективний інструмент розвитку громадянського суспільства

Проблеми та перспективи розвитку взаємовідносин держави та громадянського суспільства стали особливо актуальними для України на сучасному етапі формування публічного врядування та зближення з ЄС. Відсутність традицій громадянського суспільства, зокрема як "здатності людей до солідарності, до існування громадою, колективної співпраці та організованості",

відчувається особливо гостро, і помітно гальмує процес демократизації, налагодження взаєморозуміння між громадянами та владою.

Беручи до уваги той факт, що Україна сьогодні не є членом Європейського Союзу, очевидно, що активність та ефективність роботи інституцій громадянського суспільства в нашій державі не відповідають стандартам аналогічних інституцій в об'єднаній Європі. Це пояснюється різними умовами формування суспільної свідомості в країнах Європи та Україні як складової Радянського Союзу.

У сучасному розумінні громадянське суспільство - це прошарок суспільства між владою та бізнесом, представлений громадськими організаціями, який демонструє високий рівень суспільної самоорганізації. Таким чином, виділяють три сектори суспільства: влада (органи державної влади та місцевого самоврядування), бізнес (система підприємств, різного роду товариств) та громадськість (організації, які утворені за власною ініціативою засновника та не мають на меті отримання прибутку) [1, с.12-15].

Стан функціонування громадянського суспільства в Україні, значною мірою залежить від історичної складової. По-перше, українська держава - молода демократія, яка тривалий час була у складі тоталітарного Радянського Союзу. Даний режим, не підтримував прагнення громадськості до проявів активності, але це не означає, що їх не було. Громадські організації та рухи функціонували підпільно та саме їхня активна позиція, патріотизм, інформаційна діяльність в результаті стали каталізатором повалення тоталітарного режиму.

В Україні практично відсутній громадський контроль щодо реформування усіх сфер життєдіяльності соціуму, тому якісні зміни не відбуваються. Суспільство має бути безпосереднім ініціатором змін у цій галузі, оскільки охорона здоров'я, освіта, екологічна та продовольча безпека, житлово-комунальне господарство стосується кожного. У політичному просторі спостерігається пасивність громадських об'єднань або відверте обслуговування впливових політичних сил [4].

Профспілкові організації в Україні існують більше за традицією, ніж реально виконують свої прями обов'язки. Ставлення до них бізнесу та влади базується на застарілих уявленнях про їх роль у минулому, а суспільство не володіє інформацією щодо сучасного профспілкового руху. Більшість громадян України, вважають, що профспілки в нинішньому вигляді існують радше за інерцією та не виконують покладених на них обов'язків [2, с. 85].

Успішна євроінтеграція України неможлива без ефективного функціонування інституту громадянського суспільства. Подолання стереотипів, трансформація суспільства у вільних та активних громадян - це завдання і держави, і громадянського суспільства. Інтеграція до Європи означає ідентифікацію себе зі спільнотою європейців та намагання реалізувати в Україні найкращі механізми взаємодії влади та суспільства, що діють в європейських демократіях [5]. Треба зрозуміти, що розвиток громадянського суспільства потрібен Україні, а не Європі, і коли рівень розвитку громадянського суспільства в нашій державі наблизиться до рівня європейських держав, питання вступу України до ЄС буде для нашої сторони не принциповим, оскільки була досягнута мета - створення активної громадянської сили, яка є дієвим гравцем на державному та міжнародному рівнях.

Список використаних джерел

1. Балацький О.Ф. Менеджмент громадських організацій: навч.посібник / О.Ф.Балацький, О.М.Теліженко, О.А.Лук'янихіна. - Суми, 2011. - 364 с.
2. Михайловська О. Держава і розвиток інститутів громадянського суспільства // Політичний менеджмент. - 2005. - №3(12). - с.108 - 114.
3. Арістотель. Політика / Арістотель. - К., Основи, 2005. - 238 с.
4. Національна стратегія розвитку "Україна - 2015". К., ГО "Український форум", 2010. - 73 с.
5. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії: Монографія / За заг.ред. д.і.н., проф. А.Кудряченка. - К.: НІСД, 2007. - 396 с.

Забезпечення безпеки дитини як складова національної безпеки: країни ЄС як провідник змін

Захист прав дитини як об'єкт державної політики у світі почав розглядатися після Другої світової війни. У 1945 році була створена міжнародна організація, мета якої полягала в пошуку шляхів запобігання війн на планеті Земля. 24 жовтня 1945 року на основі добровільної угоди незалежних суверенних держав, у тому числі СРСР, США, Англії, Китаю, був підписаний Статут Організації Об'єднаних Націй (ООН). У цьому документі були зафіксовані мета, задачі, принципи, структура і напрямок діяльності ООН. У 1959 році ООН приймає Декларацію прав дитини, основною тезою якої є: "Людство зобов'язане давати дитині все краще, що воно має" [1].

Досліджуючи досвід зарубіжних країн, необхідно звернути увагу на те, що більшість країн, що розглядалися, в основу забезпечення прав дітей покладають принцип поваги до дитини, її прав та обов'язків. При цьому політика європейських країн відрізняється від ідей, що є характерними для мусульманства. США, країни Європи як представники Західної цивілізації є прихильниками індивідуального розвитку дітей. Для країн мусульманського світу одним з перших прав дітей визначається право на дотримання релігійних норм і правил. Однак, спільним для всіх країн є пошук нової ефективної системи захисту прав дітей у сучасному світі.

Європейський Союз стикається з деякими проблемами у сфері, що досліджується. Зокрема, за даними Європейської асоціації попередження травм і сприяння безпеці, в країнах ЄС більше 19% дітей піддаються фізичному насильству в сім'ї. Помітне зростання випадків судового розгляду справ, пов'язаних із сексуальним насильством щодо дітей - в т.ч. з боку представників католицької церкви і високопоставлених чиновників (наприклад, в Австрії, Нідерландах, Португалії, Бельгії). При цьому лише 10 з 27 країн ЄС (Австрія, Греція, Данія, Іспанія, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Румунія, Фінляндія, Франція) ратифікували Конвенцію РЄ про захист дітей від експлуатації та наруги сексуального характеру.

Проектом "Рекомендацій по правам та юридичному статусу дітей", розробленим Радою Європи, підготовленому до розгляду в Комітеті міністрів Ради Європи, зокрема, пропонується "встановити баланс між "біологічною істиною", що відображає біологічне і генетичне батьківство, і "соціальним або психологічним батьківством", що відображає факт життя дитини з кимось і чиєїсь турботи про неї" [1]. Таким чином, на рівні ідеології, права справжніх батьків зрівнюються з правами будь-яких інших людей, що здійснюють піклування про дитину. Автори документа уникають слова "батьки" змінивши його на "носій батьківської відповідальності". Це говорить про те, що світ вже дійшов висновку, що відповідальність та здатність забезпечити безпеку дитини превалює над біологічним правом людини народжувати.[2] Ця ініціатива може докорінно змінити зміст діяльності держави щодо реалізації прав дитина та забезпечення її безпеки.

Більшість експертів говорять про песимістичний стан речей в Україні стосовно державної політики у сфері забезпечення прав і свобод дітей. В результаті не скоординованих дій органів влади стан захищеності прав і свобод дітей в Україні погіршується, підвищується рівень смертності, злочинності серед неповнолітніх, а загалом зростає напруження в суспільстві.

Для України характерним є розгалужена система органів державної влади та місцевого самоврядування, що покликані відповідати за захист прав дітей. Різні повноваження мають Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту, Міністерство юстиції, Міністерство закордонних справ, Міністерство внутрішніх справ тощо. Деякі повноваження та функції належать окремим службам, відомствам, організаціям.

Вивчивши досвід окремих країн (США, Словенії, Литви, Азербайджану, Росії та Казахстану) слід зазначити, що спільним для всіх є пошук ефективної системи захисту прав дітей у сучасному світі. На озброєння щодо підвищення ефективності державної політики захисту прав дітей можна взяти ідеї створення Агентства захисту дітей, кризові центрів, посилення ролі Уповноваженого з прав дітей тощо.

Грубі порушення прав дітей, неефективність державної політики щодо захисту прав дітей сприяють зниженню рівня забезпечення національної безпеки держави. Загрози національній безпеці України, що виникають у вказаній сфері у майбутньому загострять питання щодо подальшої можливості існування українців як нації. Оскільки недбале ставлення до дітей нині - це неможливість у майбутньому захищати свої національні інтереси, мати власну державність.

У світі про права дітей говорять, як правило, після їх порушення, коли необхідно нейтралізувати негативний вплив або ще гірше розслідувати причини смерті дитини. При цьому більш ефективним є механізм протидії таким порушенням, запобігання впливу загроз на дитяче життя. І саме базові параметри такої протидії мають бути закладені в нормативно-правових документах держав через зміну поняття "права дитини" на поняття "безпека дитини".

Базовий принцип про те, що "дитина - не повноцінна людина", який, на думку автора, нині панує у світі, повинен бути змінений на усіх рівнях по відношенню до дітей. Дитина не має бути інструментом ані для батьків, ані для держави. Дитина має стати основним "соціальним ресурсом" суспільства задля розвитку, як істота, якій належить майбутнє. В законодавчому полі будь-якої країни мають бути визначені не загальні права дітей, а закріплені за ними конкретні права. Те, що попередні покоління створювали своєю працею, а держава захищала та примножувала в рамках своїх функцій - повинно належати дітям ще до народження, а при народженні дитина має набути ці права.

Стадії розвитку дитини, як елемента соціального ресурсу суспільства, щодо яких необхідна оптимізація державної політики

№ п/п	Назва стадії	Сутність стадії	Відповідальність (хто відповідає за реалізацію стадії)
1	Оцінка потенційних батьків	Оцінка здійснюється на предмет здатності забезпечити безпеку майбутньої дитини	Держава
2	Проектування вагітності, генетична експертиза	Забезпечення безпеки дитини	Держава, батьки
3	Перебіг вагітності, пологи	Забезпечення фізичної безпеки дитини	Держава, батьки
4	Соціальне виховання, базове навчання	Здійснюється аналіз параметрів особистості	Держава, батьки
5	Трудове виховання, навчання	Ефективне використання соціального ресурсу	Держава, батьки
6	Майнове виховання	Навчання базовим знанням з приводу майна, прав, розпорядження, особистою власністю	Держава, батьки
7	Фінансове та економічне виховання	Навчання способам отримання грошей, активів, розпорядження, примноження	Держава, батьки
8	Правове виховання як громадянина	Навчання юридичній культурі, повага до держави, її інститутів, власності	Держава
9	Зовнішньополітичне виховання	Геополітичне мислення	Держава, батьки

Джерело: Складено автором.

В Конституції України або у Доктрині безпеки дитини мають бути закріплені наступні права дітей:

1. Право на забезпечення дитині з боку держави та батьків безпечних умов життєдіяльності до досягнення нею 18 років.
 2. Право на отримання матеріальної ренти: земельної - першої мінімальної за нормативами земельної ділянки та житлової - першої за нормативами житла (20 м.кв).
 3. Право на отримання інформаційної ренти - достовірної інформації про процеси та явища, які відбуваються у суспільстві.
 4. Право на отримання освітньої ренти - гарантоване місце у закладах освіти.
 5. Право на отримання професійної ренти - вибір першого місця роботи.
 6. Право на отримання фінансової ренти - накопичувального рахунку - депозиту в державній банківській установі.
 7. Право на громадянство з 16 років та участі у виборах.
 8. Право на отримання соціальної ренти - допомоги держави у випадках визначених законом.
- Даний перелік прав має бути уточнений та розширений відповідно до визначення національних пріоритетів та інтересів України в майбутньому.

Як висновок варто зазначити, що пошук шляхів оптимізації державної політики захисту прав дітей як складової національної безпеки привів до необхідності введення в науковий обіг

та у сферу практичного використання понять "безпека дитини" та "соціальний ресурс". Поняття "безпека дитини" може стати альтернативою поняттю "права дитини", на якому у сучасному світі базується політика держав та міжнародних інститутів щодо дітей. Основні положення щодо захисту прав дітей мають бути закріплені у Доктрині безпеки дитини, як основоположному документі, що визначає напрями захисту дітей та можливостей реалізації їх прав. Даний нормативно-правовий документ повинен містити перелік загроз дитині на кожному етапі її життя, критерії визначення ступеня загроз, механізмів запобігання загрозам, місце і роль батьків у даному процесі, держави у забезпеченні безпеки дитини, визначення стану небезпеки та ін. Сам процес оптимізації державної політики захисту прав дітей має складатись з послідовних етапів запровадження нових шляхів та методів захисту дітей, відповідальність за реалізацію яких має бути покладена на Президента України, як гаранта додержання прав і свобод людини і громадянина [3].

Список використаних джерел

1. Декларація прав дитини // [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_384
2. Аналитическая справка по Проекту рекомендаций по правам и юр. статусу детей и родительских обязанностей Комитету министров Совета Европы - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://via-midgard.info/news/in_russia/15041 -analiticheskaya-spravka-po-proektu-rekomendacij.html
3. Конституція України // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page2>

Н.С.Смирнова,
аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Європейська інтеграція України: можливі наслідки для демографічної безпеки

Головною сферою зовнішньополітичної діяльності України є розширення участі в європейському регіональному співробітництві. Українські політики, оцінюючи наслідки євроінтеграції, посилаються на її економічні, політичні та інші переваги. Водночас недостатньо звертається уваги на демографічну складову національної безпеки України в контексті євроінтеграції. Тим не менше, саме демографічна складова (узагальнено якість і кількість населення) була і залишається однією з фундаментальних для нації і держави, яку вона формує. Саме тому, вважаємо доцільним і актуальним проаналізувати, який вплив на демографічну безпеку України матиме її входження до ЄС.

Проведений аналіз наслідків для демографічної безпеки України у випадку можливого вступу її до ЄС дозволяє констатувати:

1. Приєднання до ЄС, в межах території якого діє правило вільного пересування населення, кардинально змінить зміст міграційних процесів в Україні, причому ці зміни матимуть як негативний, так і позитивний характер [2; 7]. Якщо вступ України до ЄС відбудеться у невіддаленій перспективі, то можна з стверджувати, що він спричинить спалах міграційних потоків з України. Виняток з правила вільного пересування, що дає змогу країнам-членам запроваджувати обмеження на в'їзд трудових мігрантів з інших країн ЄС (особливо нових членів), не варто розглядати як вагомий контраргумент з декількох підстав. По-перше, до ймовірного приєднання України до ЄС така практика має шанси бути скасованою, за що виступила Єврокомісія, заявивши, що трудова міграція з новоприєднаних країн не спричиняє зростання безробіття і зниження заробітної платні. По-друге, такі обмеження, якщо введуть, то лише деякі країни, і на незначний термін (приблизно на п'ять років). Українська держава у будь-якому випадку опиниться в уразливому становищі, проте гадаємо, що ліквідація перешкод для міграції в рамках ЄС особливо сприятиме перетіканню українців до країн-членів із привабливішими економічними умовами. Згідно з прогнозами, це призведе до скорочення працездатного населення нашої країни.

2. Демографія України постраждає і внаслідок опосередкованих внутрішніх процесів, зокрема підвищення безробіття через закриття неконкурентоспроможних підприємств, що стануть такими у нових економічних умовах. Поставши перед проблемою пошуку нової роботи, а то й вимушеної міграції після занепаду підприємств-працедавців, українці не обов'язково волітимуть залишитися у своїй країні.

3. Україна може зіткнутись зі значними демографічними проблемами задовго до гіпотетичного вступу до ЄС. Так, у Доповіді Всесвітнього банку, йдеться про те, що до 2025 року населення України зменшиться на 20%, а якщо економічна і політична ситуація в країні не зміниться, то до 2050 року населення України скоротиться майже удвічі - до 26 млн. чоловік [1]. Експерти ООН вважають, що однією з головних причин скорочення населення України є економічні чинники, зокрема бідність: 46,8% населення країни перебуває на межі бідності, 14,7% українців мешкають за межею бідності [6].

4. Окрім негативного впливу еміграційних процесів, визначальний ефект на скорочення українського населення матиме зменшення рівня народжуваності і, як наслідок, - його природне старіння. А тут економічних та політичних чинників, як яскраво демонструє приклад ФРН, Японії та інших розвинених країн, є недостатньо (за даними прогнозів, до 2050 року німецьке населення скоротиться на 16%, а вік кожного третього громадянина перевищуватиме 60 років, у Японії ж вік кожного третього мешканця перевищуватиме 65 років, а до 2100 року її населення може скоротитися більш ніж вдвічі). Середній вік жителів об'єднаної Європи у 2050 році наблизиться до п'ятидесятирічної позначки за очікуваного надзвичайно низького рівня народжуваності, зі всіх країн ЄС лише Франція та Велика Британія прогнозують зростання населення (завдяки мігрантам), що доводить згубність теперішнього розвитку подій [8]. І, безперечно, вступивши до ЄС, Україна має усі шанси стати заручницею цієї ситуації у фарватері не ефективної європейської політики стосовно дітонародження, коли навіть за бажання її покращити, країни ЄС зіштовхуються з потужною політичною опозицією втручання держави у рішення громадян про кількість дітей у сім'ях.

5. Теперішня демографічна ситуація в Україні є катастрофічна, вступ до ЄС може змінити її характер, але загальної тенденції погіршення не змінить. Згідно з даними статистичного управління ЄС "Євростат", найзначніше зниження населення передбачається в країнах Центральної та Східної Європи - нових членах та кандидатах на вступ до ЄС. До 2050 року чисельність мешканців новоприєднаних країн скоротиться зі 105 до 85 мільйонів, найзначніших втрат зазнає Латвія (-19,2% порівняно з 2004 роком), Естонія (-16,6), Литва (-16,4), Чехія (-12,9), Угорщина і Словаччина (по -11,9), Польща (-11,8) [8]. Україні відводиться 40-відсоткове скорочення - до 30 мільйонів з теперішніх 47-ми.

6. Катастрофічне скорочення населення України за різними прогнозами спричинить вакуум, який охоче будуть готові заповнити мігранти з країн третього світу, рівень життя яких вже зараз значно нижчий, ніж в Україні. Приєднання до ЄС і зростання економічного благополуччя стане каталізатором міграційних потоків з бідніших країн. Тому без відповідних контрзаходів вакуум життєвого простору України недовго залишатиметься незаповненим. За таких умов, Україна стоїть перед вибором: або залучення до України іммігрантів на основі виваженої міграційної політики, або неконтрольований їх притік після досягнення критично низької чисельності населення держави [5, с. 94]. До того ж Україна, з огляду на її транзитне географічне розташування, є природним руслом для міграційних потоків, розташована в центрі одного з найбільших міграційних маршрутів Азія - Європа. Територією України, проходить дев'ять маршрутів нелегальної міграції: контролювати їх надзвичайно складно і затратно [5; 9]. Ліберальна європейська політика стосовно нелегальних мігрантів, що пошириться і на Україну, унеможливить дати адекватну відповідь на прогнозований наплив вихідців з Азії та Африки.

7. Виглядає ймовірно, що Україна може зіштовхнутись з імміграцією до неї з інших країн Європейського Союзу. Передусім на Закарпаття можуть спрямуватись угорські мігранти, румунські - на Буковину і також на Закарпаття. Така ситуація загрожуватиме відцентровими тенденціями, яким буде важко щось протиставити. Туреччина у разі приєднання до ЄС буде найбільш заселеною її країною, і не виключено, що об'єктом імміграційних зацікавлень її мешканців стане Крим як історична сфера турецьких інтересів.

8. Практика вирішення проблем старіння населення і нестачі робочої сили за допомогою легальної міграції, яку застосовує низка європейських країн (Велика Британія, Нідерланди), також може поширитись і на Україну. Українське суспільство, що абсолютно не має досвіду співжиття з мультикультурним середовищем, має шанси потрапити під деструктивний вплив міжетнічного конфлікту, не будучи взмозі в жодний спосіб його вирішити у рамках зразка політики ЄС [10].

9. Окрім причин незайнятості географічного простору, принад соціальних гарантій, політичних свобод, до України емігрантів притягуватимуть, й суто економічні причини. Нестача робочих рук через еміграцію працездатних українців до більш багатих європейських країн та недостатню народжуваність викличе попит на робітників, якими готові будуть стати низькокваліфіковані мігранти.

Як слушно зазначає вітчизняна дослідниця Е. Лібанова: "...альтернативи європейської інтеграції України з демографічної точки зору не існує. Українське населення дуже успішно інтегрується. І альтернатива сьогодні для нас є така: або держава і влада керує цим процесом, або вона мовчки спостерігає за ним" [4].

Отже, проводячи вивірену демографічну політику як важливий напрямок забезпечення національної безпеки України, потрібно зробити низку значущих і термінових кроків:

- по-перше, поступово ліквідувати причини еміграції (низьку заробітну плату, відсутність робочих місць), що включає також реформування соціальних нарахувань, пенсійної системи, ринку житла та освіти, стимулювання розвитку середнього бізнесу;

- по-друге, здійснювати заходи щодо збільшення народжуваності (як в матеріальному, так і в світоглядному аспекті), підтримувати село, що може стати джерелом досягнення збільшення приросту населення;

- по-третє, розвивати високі технології;

- по-четверте, попереджувати притік нелегальних мігрантів в Україну;

- по-п'яте, активно підтримувати українських трудових мігрантів за кордоном з метою їх повернення і возз'єднання розділених сімей.

Список використаних джерел

1. До 2050 року населення України може скоротитися майже вдвічі: [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.greparty.ua/news/society/society-news_20249.html.

2. ЄС може відмовитися від обмеження трудової міграції: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://novynar.com.ua/business/44276>.

3. Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р. / Кол. авторів; За ред. чл.-кор. НАНУ, д. е. н., проф. Е.М. Лібанової. - К.: Український центр соціальних реформ, 2006. - 138 с.

4. Лібанова Е. Соціально-демографічні проблеми в контексті глобалізації / Е. Лібанова: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://eai.novikov.kiev.ua/ua/digest/issue11/1358/>.

5. Мартинюк В. Українські перешкоди на шляху до скасування візового режиму з ЄС / В. Мартинюк: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/library/8593.html>.

6. ООН: за 25 років населення України може скоротитися на 25%: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.newsru.ua/arch/ukraine/27nov2007/global.html>.

7. Потенціал України та його реалізація. Аналітичний звіт Міжнародного центру перспективних досліджень: [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.icps.com.ua/doc/ICPS%20UKR%20report.pdf.

8. Шашков В. Перспективы не обнадеживают / В. Шашков. - М.: АСТ-Московский полиграфический дом, 2005. - С.16.

9. Шевченко М.М. Незаконна міграція з країн сходу в Європу як загроза міжнародній та національній безпеці / М.М. Шевченко, Н.С. Смирнова // Науковий вісник Академії муніципального управління (серія "Управління"). - 2012. - № 1. - С. 180-187.

10. Шевченко М.М. Гуманітарний аспект етнополітичної безпеки України у ситуації нових викликів та загроз / М.М. Шевченко // Гуманітарний вісник Збройних Сил України. - 2005. № 1. - С. 52 - 58.

Участь України у зміцненні воєнно-політичної складової європейської безпеки: проблеми та шляхи їх вирішення

Проблеми європейської безпеки постійно перебувають у центрі уваги як вітчизняних, так і закордонних наукових досліджень. Чимало вчених намагається дати відповідь на питання стосовно майбутньої архітектури європейської безпеки [4; 6; 7], інших цікавить виключно політика Європейського Союзу у сфері безпеки і оборони [1; 3; 5].

Проблема воєнно-політичної складової європейського безпекового простору є одним з найбільш важливих і суперечливих чинників європейської безпеки в цілому. Це зумовлене тим, що, по-перше, саме воєнно-політична складова міжнародної безпеки є тим середовищем, в якому, за великим рахунком, і вирішуються проблеми запобігання, локалізації і розв'язання воєнних конфліктів, які є найбільшою загрозою міжнародній стабільності і безпеці. По-друге, власне воєнний елемент у структурі воєнно-політичної складової європейської безпеки, знаходиться, так би мовити, в режимі очікування, а тому не завжди посідає гідне місце в діяльності воєнно-політичного керівництва окремих держав. Громадяни абсолютної більшості європейських країн звикли жити в умовах миру та незастосування воєнної сили, і їм навіть важко уявити, що на їх землі можуть розгорнутися воєнні дії. По-третє, сьогодні увага суспільства і владних структур європейських держав більшою мірою прикута до економічних, фінансових та екологічних проблем. Це абсолютно закономірно в умовах подолання наслідків однієї хвилі світової економічної кризи і небезпеки розгортання нової, цілої низки природних катаклізмів, стихійних лих тощо.

Наслідком даної ситуації є значне скорочення витрат на оборону в багатьох провідних країнах світу [2]. Проте слід пам'ятати, що недостатність уваги з боку деяких держав до воєнно-політичної складової як власної національної безпеки, так і європейської безпеки загалом, може у майбутньому негативно позначитися на європейському безпековому кліматі, адже саме ця складова виступає потужним стримуючим чинником потенціальних агресорів.

В цих умовах Міністерство оборони України і Генеральний штаб Збройних Сил працюють над забезпеченням активної участі України у зміцненні воєнно-політичної складової європейської безпеки.

Серед основних напрямів цієї роботи можна визначити розвиток воєнно-політичного діалогу між керівництвом Збройних Сил України та ЄС з широкого спектра питань Спільної політики безпеки і оборони, залучення українських сил і засобів до участі у бойових тактичних групах (БТГ) Євросоюзу, а також участь України в операціях під егідою ЄС. Насамперед мається на увазі операція "Атланта", яку ЄС проводить в Аденській затоці для протидії міжнародному піратству.

У другому півріччі 2011 р. рота морської піхоти ВМС Збройних Сил України перебувала на чергуванні у складі бойової тактичної групи Європейського Союзу "ХЕЛБРОК". Український підрозділ разом з болгарською ротою підсилював грецький аеромобільний батальйон.

У штабі БТГ працювало 8 офіцерів Збройних Сил України, в тому числі на посаді заступника начальника штабу з питань забезпечення. Крім цього, на бойовому чергуванні у складі цієї БТГ знаходився екіпаж літака Іл-76 бригади військово-транспортної авіації Повітряних сил Збройних Сил України [9].

Необхідно наголосити, що залучення України до бойових тактичних груп ЄС з політичної точки зору є конкретним підтвердженням намірів нашої держави на практиці брати участь у реалізації завдань європейської політики безпеки та оборони. У військовому вимірі - це можливість впровадження у національне військове будівництво позитивного досвіду та знань, необхідних для розвитку оперативних можливостей Збройних Сил України.

Безумовно, плідність співробітництва України з ЄС залежить передусім від виконання нашою державою політичного критерію членства в Європейському Союзі, який передбачає стабільність інститутів, що є гарантами демократії, верховенства права, прав людини і поваги та захисту прав меншин.

Попри наявність низки проблем у цих сферах, навіть за нинішніх умов потенціал поглиблення співробітництва України з Євросоюзом є значним. Розвиток співпраці у сфері безпе-

ки надасть Україні додатковий імпульс у напрямі її інтеграції до ЄС. Адже спільна політика безпеки і оборони ЄС є тією сферою європейської інтеграції, в якій важливість і необхідність участі України є незаперечною.

Не випадково цей напрям зовнішньої політики окремо закріплений в "Угоді між Україною і Європейським Союзом про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз", яку підписано у 2005 р. та ратифіковано Законом України у 2008 р. [8]. Іноді можна почути, що Спільна європейська політика безпеки і оборони поки що являє собою тендітний інструмент, який сьогодні перебуває у зародковому стані.

Тим не менше він є по-своєму унікальним, а Спільна політика безпеки і оборони має законне місце в нинішній і майбутній архітектурі міжнародної безпеки.

Важливим напрямом діяльності ЗС України щодо забезпечення воєнно-політичної складової європейської безпеки є розширення і удосконалення конструктивного партнерства з Північноатлантичним альянсом. Це співробітництво сприяє реалізації двоєдиного завдання: реформуванню ЗС України за європейськими стандартами і практичному включенню нашої держави до вирішення проблем безпеки на регіональному і глобальному рівні.

Слід підкреслити, що досягнення взаємосумісності між військовими формуваннями ЗС України та Європейським Союзом реалізується виключно через партнерські механізми Північноатлантичного альянсу, адже в збройних силах Європейського Союзу використовуються стандарти та процедури НАТО, а партнерської програми, подібної до програми Альянсу "Партнерство заради миру", в ЄС немає.

Сьогодні прямих і безпосередніх воєнних загроз європейській безпеці не існує. Тим більше не існує загрози виникнення світової війни. Проте ми є свідками і учасниками низки локальних конфліктів, в яких гинуть сотні і тисячі людей. Не минули ці явища й Європу, свідченням чого є події на Балканах, перманентний конфлікт на російському Північному Кавказі, російсько-грузинська війна 2008 р. та інші менш масштабні конфлікти з використанням воєнної сили.

В цих умовах головна увага у сфері воєнно-політичної складової європейської безпеки повинна бути зосереджена на формуванні дієвих механізмів воєнно-політичного забезпечення територіальної цілісності та непорушності кордонів у Європі; політико-правовому забезпеченні на Євразійському континенті верховенства міжнародного права і демократичних цінностей у міжнародних відносинах; воєнно-політичному забезпеченні реалізації принципу невтручання до внутрішніх справ держав європейського геополітичного простору; створенні дієвих воєнно-політичних механізмів боротьби з нетрадиційними загрозами і викликами європейській безпеці. Звичайно, реальне життя буде ставити і нові завдання, але означені є такими, що в основному можуть забезпечити ефективне функціонування воєнно-політичної складової європейської безпеки.

Окремо необхідно зосередити увагу на тих проблемах, які необхідно вирішити саме Україні в процесі нарощування воєнно-політичної складової європейської безпеки, а разом з цим і своєї власної національної безпеки.

З огляду на те, що навіть у Росії, яка є ініціатором Договору про європейську безпеку, немає широкого з обговорювання питань європейської безпеки, а на погляд багатьох російських вчених, ця ініціатива Російської Федерації в її практичному втіленні виявляється нереалістичною [6, 9], всі розмови про створення нової архітектури європейської безпеки, відмінної від нині існуючої, не мають сьогодні під собою реальних підстав. У цих умовах Україна повинна зосередити увагу на участі у тих безпекових інститутах, які вже існують в європейському просторі, тобто ОБСЄ, ЄС та НАТО.

Висновки. Серед інших питань, які потребують підвищеної уваги з боку української влади слід виділити наступні: завершення договірно-правового оформлення, облаштування і забезпечення функціонування державного кордону України; створення спільних проектів із США, ЄС, РФ у військово-технічній сфері; поступове входження України в безпекові структури ЄС; запобігання соціально-політичним, міжнаціональним, міжконфесійним конфліктам усередині держави та їх своєчасне розв'язання виключно політико-правовими засобами. Такими, в основному, є погляди автора статті на проблеми розвитку воєнно-політичної складової сучасного європейського безпекового простору. Без сумніву, сформульовані в статті пропозиції не є остаточними і потребують подальшого розвитку і вдосконалення українськими науковцями.

Список використаних джерел

1. *Блеса П.* Европа "единая и свободная": внешняя политика, оборона и безопасность в обновленном Европейском союзе / Пабло Блеса // Неприкосновенный запас. - 2007. - № 6. - С. 192-203.
2. *Жучков В.* Военные расходы основных стран НАТО / В. Жучков // Зарубежное военное обозрение. - 2011. - № 8. - С. 20-25.
3. *Кочев И.А.* Общая политика безопасности и обороны Европейского Союза в современной политической теории / И.А. Кочев // Вестник Томского гос. университета. Философия. Социология. Политология. - 2011. - №3 (15). - С. 138-144.
4. *Кулеба Д.* Нова стара архітектура європейської безпеки: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://dt.ua/POLITICS/-nova_stara_arhitektura_evropeyskoyi_bezpeki-57302.html
5. *Новикова О.О.* Европейский союз в системе международной безопасности: новые инструменты кризисного урегулирования / О.О. Новикова // Полис. Политические исследования. - 2008. - № 4. - С. 174-184.
6. *Ознобищева Г.* К новой архитектуре европейской безопасности / Г. Ознобищева // Мировая экономика и международные отношения. - 2010. - № 11. - С. 3-20.
7. *Семенюк О.* Нова архітектура європейської безпеки: тенденції, виклики, перспективи: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://cs.cirs.kiev.ua/uk/news/commentary/102-2010-01-20-15-13-26.html>.
8. Угода між Європейським Союзом і Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз, від 13.06.05: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/-laws/main.cgi?nreg=994_648
9. Україна заступила на чергування у складі бойової тактичної групи ЄС "Хелброк": [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/eu/ua/news/print/62007.htm>

О.В.Матвєєнко,
аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Від головування в ОБСЄ до членства в ЄС - поєднання безпекових вимірів

"Європа дихає двома легенями: західною та східною".

Папа Іоан Павло ІІ

Сьогодні перед Європою постає досить простий вибір: повернутися до історії першої половини двадцятого століття або ж у нових умовах повторити успіх його другої половини. Розбігтися по національних "помешканнях" або ж зробити все, щоб Європа дійсно "задихала двома легенями".

Україна - за другий варіант. У цьому суть її зовнішньої політики, комбінації європейського вибору Києва й курсу на стратегічне партнерство з Росією. І це - не політична еквілібристика. Це - зовсім усвідомлений, осмислений і прагматичний вибір [1].

Гельсінкський Заключний Акт 1975 року, що визначив засади співробітництва держав в Європі, став першим міжнародним документом, який визнав захист прав людини та основних свобод предметом міжнародної уваги [2]. У розпалі "холодної війни", як важливий багатосторонній форум для діалогу та співробітництва між Сходом та Заходом, було засновано Наряду з безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ), яка згодом трансформувалася в Організацію з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Відповідно, роль і функції ОБСЄ, як регіональної безпекової організації, еволюціонували з моменту її утворення до сьогоднішнього дня паралельно з тим, як змінювалася європейська безпека.

Можна виокремити три головні етапи в розвитку цієї організації. Перший охоплює період від заснування НБСЄ у 1975 році до падіння "залізної завіси" в 1989 році. Це був час ідеологічного і військово-політичного протистояння двох кардинально відмінних соціально-економічних і політичних систем. За тих умов НБСЄ виконувала роль своєрідного моста між Заходом і

Сходом та форуму, де вирішувалися питання роззброєння і контролю над озброєннями, розроблялися заходи довіри у воєнно-політичній сфері, а також обговорювалися проблеми прав людини і базових свобод. Другий етап розпочався із закінченням "холодної війни" і тривав десь до кінця 1990-х років. Характерною ознакою цього етапу було визнання всіма державами регіону спільних цінностей та прагнення посткомуністичних країн до демократичних змін. ОБСЄ, котра наприкінці 1994 року була перейменована на ОБСЄ і з конференції перетворилася на організацію зі своїми постійно діючими структурами, надавала активну підтримку процесам трансформації в посткомуністичних країнах, а також була покликана опікуватися конфліктами, що спалахнули в її регіоні. Саме ОБСЄ була і залишається безпосередньо залученою до вирішення конфліктів у Нагорному Карабаху, Грузії та Придністров'ї.

З початку XXI століття ОБСЄ, можна сказати, перебуває у перехідному періоді, так само, як на роздоріжжі опинилася система європейської безпеки. Події 2008 року, насамперед війна у Грузії, засвідчили, що на просторі ОБСЄ ще існують серйозні проблеми, а майбутнє європейської безпеки потребує широкого і змістовного обговорення.

В цьому контексті слід зазначити, що для України головування в ОБСЄ в 2013 році може стати кроком в напрямку європейської інтеграції. ОБСЄ є найбільш представницькою безпековою організацією в своєму регіоні. Європейський союз (ЄС) має 27 членів, НАТО - 28, навіть до Ради Європи входить лише 47 країн. У той час як ОБСЄ налічує 57 держав-учасниць. Як наслідок, ОБСЄ є до певної міри дзеркалом, в якому відображаються головні тенденції розвитку в євроатлантичній та євразійській безпеці, а також політичним термометром, що вимірює температуру міждержавних відносин на широкому просторі "від Ванкувера до Владивостока" [3].

Головування в ОБСЄ - це також величезний досвід багатосторонньої дипломатії. Наприклад, якщо подивитись на попередні роки, то цікаво, що декілька країн, нових членів ЄС, зокрема Польща, Румунія, Болгарія - до вступу у Євросоюз головували в ОБСЄ. І для них це була можливість продемонструвати здатність вести за собою і визначати пріоритети великої європейської організації - досвід, що їм знадобився пізніше в ЄС. Україна в 2011 році (впродовж шести місяців) вперше головувала в Раді Європи, а в 2013 році (протягом цілого року) вперше головуватиме в ОБСЄ. І такий досвід буде просто безцінним.

Місце України окреслено її географією. Це - Європа в широкому розумінні, яка не закінчується на межі Донбасу та Слобожанщини, а охоплює великий простір від Атлантики до Стамбулу, Уралу та Кавказу. Україна двічі зробила безпрецедентний внесок у безпеку цієї ширшої Європи. Вперше - коли відмовилась від ядерної зброї. Вдруге - коли проголосила позаблоковість.

Європейський Союз - найвпливовіше об'єднання континенту, яке є зразком у проведенні внутрішніх реформ. У цьому - гранично зрозумілий сенс політики євроінтеграції. Угода про Асоціацію з ЄС розглядається саме в якості потужного зовнішнього інструмента внутрішнього реформування [4].

Україна - європейська держава, але водночас - держава слов'янська, переважно православна, що зближує нас із Росією, іншими державами Сходу Європи. Такі поєднання Сходу та Заходу всередині країни, повинні бути не джерелом суперечностей із сусідами, а стимулом для продуктивних стосунків, для творчого співробітництва. І Україна будуватиме такі стосунки з Росією, на засадах рівноправ'я та взаємної поваги в тому числі й тому, що сама Росія значно змінилася протягом цих 20 років.

Так, результати нещодавнього опитування Всеросійського центру вивчення громадської думки, показують, що 74% росіян позитивно ставляться до України. При цьому лише 18% - за об'єднання двох країн в єдину державу, а 64% росіян бачать Росію та Україну незалежними, але дружніми державами.

Ширша Європа - природне поле зовнішньополітичної активності Києва у 2013 році в контексті головування в ОБСЄ. Пріоритети відомі, їх підтримують на Сході та Заході, вони враховують інтереси всіх. Максимальні зусилля зосереджуються на досягненні прогресу у Придністровському врегулюванні у постійному діалозі з Кишиневом, Тирасполем, Москвою, іншими його учасниками.

Ключова проблема в тому, що світ стає все більше непередбачуваним. Посилюється значущість подій, які американські футурологи звать "дикими картами" - і які Нассім Талеб назвав "чорними лебедями" - важкопрогнозованих подій, вплив яких буває, втім, вирішальним [5].

Непередбачуваність пов'язана насамперед із світовою фінансовою та економічною кризою, яка ставить багато запитань: чи означає ця криза перехід до нового технологічного укладу, чи вдасться Західному світові зберегти глобальне технологічне та культурне домінування, до якої межі дійде розмиття "середнього класу" та посилення соціальної напруженості в розвинутих країнах, яких трансформацій зазнає західна демократія? Однозначної відповіді на ці запитання немає. Втім, відзначається кілька тенденцій, спровокованих кризою, які вже яскраво проявили себе.

Перше. Немає країни-гегемона, яка б вирішувала усе в планетарному масштабі. Сполучені Штати Америки переосмислюють власну глобальну роль.

Генрі Кіссінджер у своєму недавньому есе "Межі універсалізму" дає глибоку оцінку цих змін в американській політиці. На його думку, "справа не в тому, що існуючий порядок не можна змінити, а в тому, що необхідні для цього зусилля будуть більш ґрунтовними за вмілого поєднання націленості на перспективу та визнання різноманітності і складності обставин"[6]. А це означає, що об'єктивно посилюється вплив регіональних гравців. І не лише великих країн. Наприклад, хто раніше міг би уявити роль, яку в ісламському світі грає така невелика держава, як Катар, площею лише в 11 тисяч квадратних кілометрів?

Друге. Лінії світової напруги остаточно зміщуються з Європейського континенту до інших місць - до Близького Сходу та Тихоокеанського регіону.

Третє. Європейський Союз все більше зосереджується на внутрішніх проблемах. Звужується його роль як міжнародного гравця. Ніхто не знає, що буде з Євросоюзом через кілька років. Чи відбудеться розлучення Великої Британії та ЄС? І чи не стане, наприклад, Единбург столицею нової європейської держави?

Четверте. Чітко окреслюється тенденція до посилення цивілізаційної ідентичності, передбачена ще Семюелом Хантінгтоном [7]. Хто міг, наприклад, уявити собі потужний ренесанс Ісламу в арабському світі після десятиліть панування або прозахідно-консервативних, або лівих режимів?

Насамперед, нашій державі прийшов час виходити з підліткового віку і, як це належить зрілому суспільству, поступово брати відповідальність і за себе, і за світ навколо нас. Не прийде і не зробить нашу за нас справу "добрий дядя" з Європейського або Євразійського союзу. Тому слід чітко зрозуміти, що головування в ОБСЄ - це ще й велика відповідальність, яка потребуватиме чималих міжнародних зусиль та важкої роботи всередині країни. Від країни, яка головує в ОБСЄ і, тим паче, яка ставить за мету здобуття членства в ЄС, очікується, що вона буде демонструвати високий стандарт, слугувати взірцем у виконанні зобов'язань в рамках ОБСЄ у всіх вимірах безпеки.

Список використаних джерел

1. Виступ Міністра закордонних справ України Л.О.Кожари в Чернівецькому Національному університеті імені Юрія Федьковича "ЄДИНА ЄВРОПА: УКРАЇНСЬКИЙ ПОГЛЯД" 14.01.13 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-mfa/minister/speeches/995-vistup-ministra>
2. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе (Хельсинки, 1 августа 1975 года) [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_055/print1360058980168765
3. *Олександр Павлюк*: "Для України головування в ОБСЄ може стати кроком в напрямку європейської інтеграції" Український журнал - 3/2011 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ukrzurnal.eu/ukr.archive.html/1180/>
4. Виступ Міністра закордонних справ Л.О. Кожари на Експертному форумі "Україна-2013", панель "Міжнародні відносини" (Київ, бізнес-центр "Парус") 11.02.13 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/interview-articles/1192-vistup-ministra-zakordonnih-sprav>
5. *Нассім Ніколас Талеб* "Чорний лебідь" 2007 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%>
6. *Генрі Кіссінджер* "Межі універсалізму" Промова для журналу "Нью крітеріон" 26.04.12. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://firtka.if.ua/?action>
7. *Самуель Філіпс Гантінгтон* "Зіткнення цивілізацій" 1996 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0>

Проблеми стандартизації документообігу в діяльності Апарату Верховної Ради України

Актуалізація заявленої теми: Розробка засад ефективного документообігу і його стандартизація є одним із найважливіших завдань у діяльності Головного управління документаційного забезпечення Апарату Верховної Ради України.

Над науковою розробкою теоретико-методологічних проблем формування системи діловодства в державному апараті працювали такі науковці як В.Т. Савицький, Ю.І. Палеха, І.Є. Антоненко, О.М. Загорецька, Т.В. Кузнецова та ін. Однак частка наукових тем з удосконалення діловодства є незначною порівняно із загальною кількістю наукових робіт даної тематики. А досліджень, які містять рекомендації щодо уніфікації форм документів, вибору раціональних методів їх створення ще менше. На сьогодні актуальними є дослідження щодо створення уніфікованих форм документів для органів державної влади.

Під уніфікацією документів Т.В. Іванова розуміє "встановлення єдиного комплексу видів і різновидів документів для аналогічних управлінських ситуацій, розробка єдиних по формі правил складання, оформлення і створення трафаретних текстів." [1, с. 57]

Відповідно до ДСТУ 2732 "уніфікована форма (службового) документа - стандартний формуляр (службового) документа, встановлений відповідно до функційної призначеності (службового) документа в певній сфері діяльності чи галузі" [2].

"Стандартизація - юридичне закріплення проведеної уніфікації" [1] за Т.В. Івановою.

Теоретичний аналіз процесів складання, опрацювання, зберігання та пошуку великих обсягів документації свідчить про їх велику трудомісткість. Зростання документопотоків, що опрацьовуються Апаратом Верховної Ради України, можна бачити порівнявши такі цифри: з 1956 по 2007 роки до архіву Верховної Ради України від комісій та комітетів надійшло на постійне зберігання 9700 справ, а з 2007 по 2012 рр. - 5163 справи.

Необхідність раціоналізації документообігу і діловодства в Апараті Верховної Ради України обумовлена неможливістю збільшення штатів. Саме це спонукає до детального дослідження організації окремих засад документаційного забезпечення.

Аналіз недоліків процесу створення документів дає змогу виокремити такі основні напрями його вдосконалення:

- організація повного і точного документування процесів законотворення;
- організація раціональної роботи з документами;
- впровадження уніфікованих стандартів документів.

На нашу думку особливу увагу слід приділяти повноцінності внутрішнього нормативно-методичного забезпечення. Впровадження уніфікованої системи передбачає:

- розроблення методичних рекомендацій з оформлення документів;
- проведення семінарів і нарад, а також періодичне проведення навчань відповідних працівників;

- забезпечення службовців Апарату примірниками стандартів, уніфікованими формами, методичними рекомендаціями щодо їх застосування.

Як вважає Т. Беспенська "важливим етапом раціоналізації документообігу є визначення частоти створення конкретних видів номіналів документів, групування їх на періодичні та постійні форми." [3]

Першим кроком до вирішення зазначених проблем стало написання методичних рекомендацій щодо підготовки та передачі документів до архіву секретаріатами комітетів та депутатських фракцій і груп у Верховній Раді України. Рекомендації містять не тільки детальні інструкції щодо оформлення і упорядкування документів, що утворюються у процесі роботи секретаріатів (протоколи засідань, справи законів, справи законопроектів), а й шаблони для правильного оформлення зазначених документів і примірні заголовки справ для створення описів. Використання зазначених методичних рекомендацій слугуватиме не тільки підвищен-

ню якості документів як носіїв інформації, а й перш за все, зменшенню робочого часу, збільшенню ефективності праці діловодів та інших працівників Апарату Верховної Ради України при складанні, обробці й зберіганні документів.

Уніфікація і стандартизація - це постійна робота, яку мають проводити будь-які установи, заклади, організації, відслідковуючи стандартні ситуації, попереджаючи можливі непорозуміння й конфлікти і створюючи відповідні бланки документів з типовими мовними формулами і словесними кліше. Нам вважається, що запропонований напрям раціоналізації документаційного забезпечення організації є логічним, своєчасним та найефективнішим .

Список використаних джерел

1. *Іванова Т.В.* Муніципальне діловодство /В.В. Іванова, Л.П. Піддубна К.; Либідь, 2004.- 312 с.
2. Національний стандарт України. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. ДСТУ 2732:2004. Офіційне видання. Київ, Держспоживстандарт України 2005 р.
3. *Т. Беспенська.* Раціоналізація документообігу на підприємстві //Секретар-референт 2007 р. №11 стр.21-25.
4. "Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів". Затверджено Наказом Держспоживстандарту України 07.04.2003 N 55 (ДСТУ 4163-2003)

О.Ю. Чечель,
*магістр державного управління,
провідний спеціаліст Управління справами
Апарату Верховної Ради України*

Особливості інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні позитивного іміджу влади

В умовах європейської інтеграції України, формування інформаційного суспільства, державна влада та громадянське суспільство потребують перегляду основних концептуальних засад розвитку інформаційної сфери в Україні.

В умовах формування інформаційного суспільства об'єктивно зростає роль комунікативної складової влади, особливого значення набуває проблема її іміджу та його цілеспрямованого формування. Особливої актуальності позитивізація іміджу влади набуває в умовах адміністративної реформи та реформи державної служби, в яких особливо гостро ставляться питання забезпечення її прозорості, доступу громадян до інформації.

У науковій літературі поняття "імідж" (від англ. image - образ) трактується як емоційно забарвлений образ когось-небудь або чогось-небудь, що склався в масовій свідомості і має характер стереотипу [5]. В умовах інформаційного суспільства важливу роль у формуванні іміджу влади відіграють засоби масової інформації і масової комунікації. Зокрема Г.Г.Почепцов звертає увагу на зростаючу роль інформаційного простору в вирішенні будь-якого типу завдань, що стоять перед сучасним суспільством (соціальних, економічних, політичних, військових), і стверджує, що потрібно активно залучати арсенал засобів, які можуть бути використані для їх вирішення [4, с. 73-81]. На думку дослідника, це певні інформаційні технології, в рамках яких здійснюється перехід з інформаційної сфери в інші області, робиться це за допомогою опори на масову свідомість, причому основним в інформаційній технології є вплив в просторі прийняття рішень. Технології дозволяють, з одного боку, берегти ресурси для отримання ефективних результатів, з іншого - здійснювати перенесення наявного інструментарію з однієї точки простору часу в іншу.

На сучасному етапі реально проявляється здатність інформації та її продуктів (інформаційних технологій, телекомунікаційних систем зв'язку, глобальних мереж інформаційного обміну) впливати на функціонування всіх сфер суспільного життя, обумовлюючи як позитивні, так і негативні трансформації явищ і процесів, що в свою чергу, збільшує потребу держави у проведенні ефективної інформаційної політики.

Важливе місце у формуванні позитивного іміджу влади належить зв'язкам з громадськістю. Діяльність по зв'язках з громадськістю органів влади з громадянами зводиться до виконання двох основних функцій - інформаційної та комунікативної. Ці функції, як частина комунікаційної роботи, є невід'ємною складовою цілеспрямованого процесу формування позитивного іміджу владних органів.

При виконанні інформаційної функції реалізується наступний принцип: відкритість державної служби та її доступність громадському контролю, об'єктивне інформування суспільства про діяльність державних службовців. Таким чином, мета інформаційної політики органів влади будь-якого рівня полягає в тому, щоб громадяни знали про дії владних органів, розуміли і підтримували ці дії, а в кінцевому рахунку - брали участь в їх реалізації.

Залучення населення до участі в діяльності органів влади забезпечує комунікативна функція, метою якої є встановлення, підтримка і розширення контактів з громадянами та їх об'єднаннями.

Інформація про діяльність органів влади повинна регулярно досягати своєї цільової аудиторії за допомогою основних каналів і засобів комунікації. Основними каналами комунікації виступають: ЗМІ (газети, журнали, радіо, телебачення); Інтернет; рекламні канали; особистий контакт. Як зазначає В.Г.Королько, інформаційний простір України багато в чому визначається її телебаченням та пресою [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 48]. Саме за їх допомогою висвітлюється діяльність владних установ та їх представників. Від того, наскільки якісно буде відбуватися цей процес, залежатиме ставлення населення до державної влади та її представників, визнання їх авторитету.

Варто зазначити, що ефективна діяльність органів державної влади неможлива без опосередкованих форм спілкування та спеціальних засобів зв'язку з громадськістю. На думку дослідників, можливість постійних контактів багатьох людей у пресі, радіо- та телебаченні консолідує громадськість і виступає потужним фактором суспільного розвитку [3, с. 34].

За допомогою засобів масової інформації пропагуються або критикуються ідеї, теорії, політичні програми, виробляються різні соціальні установки, відбувається спрямування людей до певних дій, налагоджується конструктивна взаємодія з громадськістю. Особливістю засобів масової інформації є те, що вони виконують просвітницьку функцію. Репродукція знань дає змогу громадянам адекватно оцінювати й упорядковувати відомості, отримані з інших джерел, і правильно орієнтуватися в складному й суперечливому потоці інформації.

Дослідники виділяють такі основні напрями діяльності ЗМІ: задоволення інформаційних інтересів суспільства; забезпечення гласності; вивчення громадської думки; організація обговорення важливих проблем життя суспільства; підтримка діяльності держави, партій, суспільних організацій та рухів, окремих лідерів; критика діяльності держави, партій, суспільних організацій та рухів, окремих лідерів; пропаганда ідей, програм держави, партій, суспільних організацій та рухів, окремих лідерів; виховання політичної культури, моралі та інших якостей у громадян; формування та здійснення зовнішньої політики. [6, с. 11].

Інформаційні матеріали подаються в різних видах: публікації в газетах, сюжети по радіо чи телебаченню, листівки, буклети, газета / інформаційний бюлетень органу влади тощо. За допомогою засобів масової комунікації відбувається інформування громадськості про ті чи інші заходи органів влади, при цьому важливим є не тільки зміст, але і частота виходу матеріалів. У цьому сенсі продуктивнішими є регулярні, можливо і невеликі замітки новинного характеру про різні позитивні результати діяльності органу влади, ніж один матеріал за великий період часу.

Зокрема на важливості частоти виходу матеріалів про діяльність владних установ наголошує британський дослідник Б. Пейжд. Він стверджує, що існує прямий взаємозв'язок між рівнем інформованості громадян про діяльність органу влади та задоволеністю ними наданими послугами. Результати численних соціологічних досліджень на Заході показують, що чим більше матеріалів поширюється про владну установу, тим позитивніше люди до неї ставляться [2].

Також істотну роль у формуванні позитивного іміджу влади відіграють особисті зустрічі представників органу влади з населенням. Ці зустрічі, як правило, носять організований характер: наприклад, за місцем роботи та проживання громадян, на святкових заходах, у громадських установах і організаціях, на зборах активу тощо.

Отже, налагоджуючи комунікаційну взаємодію з громадськістю слід враховувати, що вона не вважає ефективною владу, про діяльність якої нічого не відомо, а значить необхідно постійно підтримувати певний ступінь обізнаності громадян про діяльність органів влади. Саме тому використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій є невід'ємною частиною формування позитивного іміджу влади.

Список використаних джерел

1. *Королько В. Г.* Паблік рилейшнз. Наукові основи, методика, практика / В. Г. Королько. - К. : Скарби, 2001. - 400 с.
2. *Пейдж Б.* Связи с общественностью: мифы и проблемы. Чем больше жители знают о работе власти, тем лучше к ней относятся / Б. Пейдж // Муниципальная власть. - 2005. - № 2. - С.75-83.
3. *Полянський Ю. Н.* Для чого працює державний службовець та державна організація / Ю. Н. Полянський // Вісник УАДУ при Президентіві України. - К. : УАДУ, 1997. - №2. - С. 33-37.
4. *Почепцов Г. Г.* Информационно-политические технологии / Г.Г. Почепцов. - М. : Центр, 2003. - 381 с.
5. *Психология. Словарь* / Под общей редакцией А. В. Петровского и М. Г. Ярошевского. - М. : Политиздат, 2003. - 494 с.
6. *Шахтемірова О.* ЗМІ та політичні орієнтації громадян України / О. Шахтемірова // Нова політика. - №2. - 1999. - С. 10-14.

О.П.Синячов,
здобувач кафедри інформаційної
політики та технологій НАДУ

Проблеми у сфері забезпечення доступу до публічної інформації

Прийняття у 2011 році Закону України "Про доступ до публічної інформації" стало важливим кроком на шляху забезпечення конституційного права громадян на інформацію. Реалізація цього Закону потребує приведення у відповідність до його вимог та максимальне оприлюднення на офіційному веб-сайті інформаційних ресурсів органів державної влади. Для оптимізації діяльності органу державної влади щодо забезпечення реалізації вимог Закону в частині оприлюднення інформації на офіційному веб-сайті органу влади пропонуємо здійснювати цей процес відповідно до наступних етапів:

Етап 1. Добір та аналіз усіх актів органу державної влади, які визначають порядок роботи веб-сайту.

Етап 2. Розробка у відповідності до вимог Закону про доступ та прийняття нового акту для забезпечення роботи веб-сайту.

Етап 3. Аналіз інформації, яка розміщувалась на веб-сайті до набуття чинності Закону про доступ, та приведення оприлюднення інформації у відповідність до вимог Закону.

Етап 4. Розміщення на офіційному веб-сайті прийнятий акт про оприлюднення в мережі Інтернет публічної інформації, що знаходиться у володінні органу державної влади.

Підсумовуючи результати аналізу нормативно-правової бази, яка регулює доступ до публічної інформації та взаємодію влади з громадськістю у частині врахування доступу до інформації [1-10], зазначимо, що в Україні зроблено важливі кроки щодо налагодження партнерства між органами влади та громадою та забезпечення доступу до публічної інформації, але важливо, щоб норми законодавства не залишалися на папері, а виконувалися. Для цього необхідно, щоб взаємодія органів влади та суспільства здійснювалась на основі принципів відкритості та прозорості (коли органи влади залучають громадські організації до участі у вирішенні проблем, надають їм для того відповідні інформаційні ресурси).

Проте, найбільш проблемним у контексті забезпечення доступу до інформації про діяльність влади у процесі її взаємодії з громадськістю є законодавство України щодо участі громадськості у діяльності органів публічної влади на центральному рівні.

Конституція України [1] надає широкі можливості громадськості брати участь в управлінні державними справами, в процесі прийняття рішень як на місцевому, так і на центральному рівнях, проте реальних механізмів здійснення цього на центральному рівні майже не існує. Немає жодного закону, який би регламентував участь громадськості в процесі прийняття рішень на центральному рівні та конкретизував механізми доступу до інформації в цьому процесі.

Так, діяльність Верховної Ради України регламентується, крім Конституції України, Регламентом Верховної Ради України [9], який не містить жодного розділу, в якому була б передбачена участь громадськості в діяльності цього органу влади, яка в розвинених демократичних країнах, як правило, здійснюється у таких напрямках, як: участь в обговоренні законопроектів та тих питань, які вносяться на розгляд на засіданнях Парламенту та його Комітетів; громадська експертиза законопроектів; право та можливість спостерігати за ходом засідань Парламенту. Частково вирішує ці питання Закон України "Про статус народного депутата України" [8], але він стосується тільки взаємовідносин між депутатом та його виборцями.

Надзвичайно важливою є участь громадськості у роботі Кабінету Міністрів України як вищого органу виконавчої влади держави, але Закон України "Про Кабінет Міністрів України" [5] заперечує будь-яку участь громадськості у процесі прийняття урядових рішень; навіть стенограма, згідно з розділом 3, має конфіденційний характер, а п. 17 цього розділу взагалі забороняє членам Кабінету Міністрів без згоди Прем'єр-міністра надавати будь-яку інформацію про хід засідання.

Підсумовуючи зазначимо, що інформація в умовах ринкової економіки - це стратегічний ресурс, що забезпечує прискорення економічного та суспільно-політичного розвитку країни. Особливого значення інформація набуває у процесі практичної управлінської діяльності центральних органів влади, оскільки доступ громадян до інформації забезпечує участь громадськості у прийнятті важливих управлінських рішень на центральному рівні. Тому від доступності інформації органів державної влади усіх рівнів, її якості, вірогідності та відкритості для громадськості значною мірою залежить ефективність державного управління та демократичний розвиток суспільства.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 23 липня. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Про внесення змін до Закону України "Про інформацію" : закон України від 13.01.2011 № 2938-VI // Голос України. - 2011. - № 24. - 9 лютого. - С. 14.
3. Про доступ до публічної інформації : закон України від 13.01.2011 № 2939-VI // Голос України. - 2011. - № 24. - 9 лютого. - С. 15.
4. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996 // Інтернет-ресурс Верховної Ради України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
5. Про Кабінет Міністрів України : закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2011. - N 9. - Ст.58.
6. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3 : за станом на 01 січня 2007 р. [Електронний ресурс] // Законодавство України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. - Назва з екрана.
7. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: постанова КМУ від 4 січня 2002 р. № 3. - Електронний ресурс. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF>
8. Про статус народного депутата України : закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1993. - N 3. - Ст. 17.
9. Про Регламент Верховної Ради України : закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2010. - № 14-15. - № 16-17. - Ст.133.
10. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації: Указ Президента України від 24.03.2012 № 212/2012 Електронний ресурс Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14621.html>

Виклики та загрози економічній безпеці України в контексті європейської інтеграції

Як стверджується у Стратегії національної безпеки України глобальна фінансово-економічна криза стала черговим викликом світовій цивілізації, обумовила невизначеність перспектив глобальної та національних економік, виявила глибинні вади глобальної економічної моделі, сприяла усвідомленню необхідності системних змін світового економічного порядку [4]. Водночас, забезпечення інтеграції в європейський політичний, економічний, правовий простір з кінцевою метою набуття членства в ЄС є пріоритетом державної політики України [1]. Враховуючи вищезазначене, питання європейської інтеграції України становить першочерговий інтерес з точки зору можливості виникнення загроз економічній безпеці України. Саме тому, актуальною є відповідь на запитання, чи зможе Україна отримати користь від вступу до ЄС, чи європейська інтеграція призведе до виникнення потенційних загроз економічній безпеці України.

Очевидно, що європейська інтеграція відкриває для України нові перспективи для співпраці з розвиненими країнами континенту, економічного розвитку, соціального та інтелектуального прогресу, зміцнення позицій України на міжнародній арені. Тому для України європейська інтеграція - це шлях модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС. Додатковим позитивним чинником європейської інтеграції є вільне переміщення капіталу, що дає змогу до виникнення імпульсу економічного зростання у відстаючих регіонах. Європейська інтеграція значною мірою була інструментом, за допомогою якого бідні країни Європи перетворювалися на країни з високим рівнем прибутку.

Водночас, у процесі зближення України та ЄС матимуть місце й певні загрози економічній безпеці України. Перш за все, це втрата конкурентоспроможності деяких галузей вітчизняної економіки. Одним із найістотніших негативних чинників, дія якого активізується при вступі до ЄС, є те, що окремі стратегічно важливі галузі виробництва можуть виявитися неготовими до жорсткої міжнародної конкуренції. Крім того, запровадження єдиної валюти - євро - може створити для України певні обмеження у виборі економічних засобів підвищення конкурентоздатності власної продукції. Зокрема, держава не зможе застосовувати такий механізм зниження собівартості власної продукції на світових ринках, як девальвація валюти, що буде перешкодою до стимулювання експорту. Підвищити конкурентоздатність Україна змогла б за рахунок підвищення наукоємності виробництва або зниження собівартості продукції через інші доступні механізми, а саме, здійснення реформ у соціальній сфері та у сфері політики зайнятості. Проте питання підвищення наукоємності виробництва потребує значних фінансових ресурсів, які сьогодні відсутні, а здійснення реформ в соціальній сфері та сфері зайнятості є чутливим питанням, що вимагає суспільного схвалення. Реформування ринку праці з метою скорочення витрат на виробництво може мати негативний вплив на рівень життя населення, наприклад, в частині зменшення заробітної плати та збільшення робочого тижня.

Іншим, не менш важливим негативним фактором європейської інтеграції є складність переходу на європейський рівень цін. Після вступу до ЄС Україна ризикує зіткнутися з проблемою переходу на європейський рівень цін, що призводить до подорожчання товарів першої необхідності. Загальновідомо, що сьогодні у нових-країнах членах ЄС їх громадяни порівняно бідні, тобто різниця в доходах колосальна між громадянами нових і старих членів Союзу.

Потенційною економічною загрозою європейської інтеграції України є також можливе переміщення до України шкідливих виробництв. Як стверджують багато експертів та аналітиків, ЄС в обмін за фінансову та економічну допомогу Україні висуватиме ряд вимог. Серед них цілком можливою є вимога переміщення до України низки шкідливих підприємств та використання території України для утилізації екологічно небезпечних та радіоактивних відходів.

Серед інших економічних загроз європейської інтеграції України варто відмітити й перетворення України на сировинний додаток та використання її трудових ресурсів як дешевої робочої сили.

Досвід сьогоденної кризи єврозони є дуже цінним для України, з точки зору визначення можливих наслідків від співробітництва між Україною та ЄС. Зокрема, боргова криза Греції демонструє не лише наявність вад у системі функціонування єврозони, але й те, як невдале економічне врядування окремої держави може впливати на економічний розвиток єврозони загалом. При цьому привертає увагу схожість недоліків в економічній сфері України та Греції серед яких: корупція, високий рівень тіньової економіки, нецільове використання коштів тощо.

Отже, європейська інтеграція України має залишатися пріоритетом зовнішньо- та внутрішньополітичних зусиль держави, оскільки вона є інструментом та засобом подолання технологічної та економічної відсталості країни. Поглиблення взаємодії з ЄС несе в собі потужний стимул для модернізаційного розвитку України. Водночас досвід держав "периферії ЄС" вказує на те, що скористатися додатковими можливостями від зближення з ЄС Україна зможе лише у разі достатньої конкурентоспроможності національної економіки. Крім того, криза єврозони яскраво демонструє, що держава-член ЄС може бути захищена від негативних впливів лише проводячи власне ефективне врядування в економічній сфері, спрямоване на розвиток країни та її конкурентоздатність. Саме тому, органам державної влади необхідно здійснювати системний моніторинг національної економічної безпеки та впровадження адекватних заходів щодо нейтралізації загроз національним інтересам; стимулювати розвиток експортного потенціалу з урахуванням міжнародних європейських норм і правил; здійснювати захист стратегічно важливих національних галузей виробництва відповідно до правил СОТ та ЄС.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" // Відомості Верховної Ради України. - 2010, № 40;
2. *Осадча Н.В.* Характеристика процесу інтеграції України до Європейського Союзу (ЄС) / Н.В.Осадча // Економічний вісник Донбасу. - 2011. - № 3 (25). - С. 71-81;
3. *Снігур О.О., Гуцал С.А.* Трансформація Європейського Союзу під впливом кризи єврозони. Висновки для України. - К.: НІСД, 2012. - 43с.;
4. Указ Президента України "Про стратегію національної безпеки України" від 22.06.2012 №389/2012: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/105/2007>.

А.О.Пукаленко,

*помічник першого заступника голови
Черкаської обласної ради*

Доступ до публічної інформації як складова європейської інтеграції

На етапі становлення української держави проблема забезпечення прозорості в діяльності органів влади є однією з перешкод, які стоять на шляху демократичного розвитку нашої держави.

На міжнародному рівні питання про доступ до інформації вперше було винесено на обговорення Ради Європи у 1976 році на колоквіумі "Свобода інформації - обов'язок державних органів забезпечувати доступ до інформації". Підсумком цього обговорення стала Рекомендація Парламентської Асамблеї Ради Європи № 854 (1979) "Про доступ громадськості до державної документації та свободу інформації", ухвалена 1979 року. У продовження Рекомендації № 854 (1979) у 1981 році було прийнято Рекомендацію Комітету Міністрів Ради Європи № R (81) 19 Комітету міністрів для держав-членів "Про доступ до інформації, що знаходиться у розпорядженні державних органів" [1].

У 1998 році Організація Об'єднаних Націй прийняла Орхуську Конвенцію "Про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля". Також, Комітетом Міністрів Ради Європи у 2002 році було ухвалено Рекомендацію Rec(2002) 2 "Про доступ до офіційних документів".

На сьогоденній день, понад 90 країн світу вже прийняли та впроваджують в дію право на доступ до публічної інформації на рівні закріплення його в своїх Конституціях або створивши спеціальні закони, що забезпечують можливість ефективно користуватися цим правом на

практиці. Наразі, закони про доступ до публічної інформації прийняті майже в усіх державах Європейського Союзу. Однак, деякі держави, зокрема Україна, лише почали цей процес, в якому особливе місце відіграє забезпечення права доступу до публічної інформації на належному рівні. Таким чином, прийняття 13 січня 2011 року Верховною Радою Закону України "Про доступ до публічної інформації" стало вагомим кроком на шляху України до європейської інтеграції [1].

Необхідно зазначити, що у рейтингу аналогічних законів у світі український закон про доступ до публічної інформації посідає 8 місце. За підсумками 2012 року органами влади було надано 43 тис. відповідей на запити (в тому числі 3,4 тис. - засобам масової інформації), виставлено для відкритого доступу 290 тис. документів, 93% від кількості запитів було опрацьовано протягом 5 днів [2].

Однак, результати моніторингу засвідчили небажання чиновників на місцевому рівні забезпечувати належне виконання ЗУ "Про доступ до публічної інформації". Це підтверджувалось чисельними випадками відмов на інформаційні запити. Таким чином, неможливо було отримати інформацію, що стосувалась: тарифів ЖКГ; генеральних планів міст; видатків на утримання чиновників; розподілу земельних ділянок та комунальної власності; проведення тендерних процедур.

Іншою суттєвою проблемою забезпечення доступу до інформації полягає в тому, що неправильно створюються реєстри публічної інформації, спираючись на які кожен громадянин міг би скласти уявлення про те, чим займається конкретний орган влади, що входить до його компетенції, на формування яких саме суспільно-політичних процесів він впливає та інше. Таким чином, відсутність реєстрів публічної інформації, неповнота переліку документів, що містять публічну інформацію, або ж намагання приховати за грифами ДСК суспільно важливі документи перешкоджають становленню практики підзвітності органів влади перед громадянами [3].

Також вагомими недоліками є відсутність захисту джерел інформації в державних органах, відсутність визначення, що є інформацією для службового користування, та значне звуження повноважень громадських організацій. Також, закон не зобов'язує розпорядників інформації підтверджувати отримання інформаційного запиту, а таке підтвердження могло б слугувати доказом реєстрації запиту та вказувати на початок перебігу строку, встановленого для надання інформації. Система обліку документів залишається одним із найбільших "білих плям" впровадження Закону України "Про доступ до публічної інформації", існують проблеми розуміння як впроваджувати систему та її оприлюднення на веб-сайті.

Потребує посилення самостійне оприлюднення інформації органом публічної влади, в тому числі через офіційні веб-сайти, які швидше виконують функції поширення інформації про керівника та його прес-повідомлень, аніж інформування про діяльність органу публічної влади, оприлюднення публічної інформації. Тільки 29% органів публічної влади мають певні акти, які визначають питання функціонування веб-сайтів. Проте вони не приводились у відповідність до вимог Закону України "Про доступ до публічної інформації". Веб-сайти є технічно застарілими, багато органів публічної влади використовують (районні ради) веб-сайти спільно із районними державними адміністраціями, наповненість не відповідає вимогам Закону України "Про доступ до публічної інформації".

В органах публічної влади відсутні порядки (регламенти) чи інші акти про функціонування офіційних веб-сайтів, які б в визначали також зв'язки між структурними підрозділами в процесі забезпечення роботи веб-сайту (наповнення) та інші важливі питання [4].

Список використаних джерел

1. Що таке доступ до публічної інформації // Прозора демократія [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://access-info.org.ua/scho_take_dostup_do_publichnoji_informatsiji
2. Актуальні проблеми виконання законодавства про доступ до публічної інформації органами державної влади і місцевого самоврядування в Україні // Верховна Рада України. - К.: 2013 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://iportal.rada.gov.ua/news/Novyny/Povidomlennya/73270.html>.
3. Організація доступу до публічної інформації // Центр політичних студій та аналітики [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://cpsa.org.ua/organizatsija_dostupu_do_publichnoji_informatsiji
4. Моніторинг заходів щодо організації роботи із Законом України Про доступ до публічної інформації місцевих державних адміністрацій, районних рад та місцевих рад // Прозора демократія [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://access-info.org.ua/analitika>.

БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ОСВІТИ КЕРІВНИХ КАДРІВ - ОСНОВА ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ (секція 7)

В.А.Гошовська,

*доктор політичних наук, професор,
директор Інституту підвищення кваліфікації
керівних кадрів, завідувач кафедри
парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ*

Професійний розвиток осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації"

Метою державної кадрової політики є забезпечення всіх сфер життєдіяльності держави кваліфікованими кадрами, здатними реалізувати її національні інтереси та забезпечити ефективну роботу органів державної влади.

Для залучення найбільш обдарованих громадян до впровадження реформ у пріоритетних сферах державного управління Президентом Віктором Януковичем ініційовано створення Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації". Результати оцінювання під час конкурсного добору у липні 2012 року та результати тестування під час першої навчальної сесії в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів (далі - Інститут) осіб, зарахованих до нього (середня успішність - 84%, що суттєво перевищує показники державних службовців I-IV категорій посад), свідчать про високий рівень фахової підготовки "резервістів". Тому метою організації подальшого професійного розвитку "Нової еліти нації" є, з одного боку, підготовка до роботи у пріоритетних сферах державного управління висококваліфікованих фахівців, керівників, лідерів-новаторів, з іншого, - реалізація очікування осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, щодо фахового та особистісного розвитку, їх самореалізації на керівних посадах в органах державної влади. Для провідного начального закладу системи підвищення кваліфікації - це можливість реалізувати результати наукових досліджень, досвід роботи у міжнародних проєктах та власні напрацювання щодо забезпечення ефективності та безперервності професійного розвитку керівних кадрів сфери державного управління.

На виконання п.24 Положення "Про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації" (далі - Положення), затвердженого Указом Президента України від 5 квітня 2012 року № 246/2012 [1] Інститутом у співпраці з провідними науковцями Національної академії державного управління при Президентові України (далі - Національна академія) підготовлено Комплексну програму професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" (далі - Комплексна програма).

Комплексна програма розроблена з урахуванням напрацювань Національної академії, здобутих у спільних міжнародних проєктах з Національною школою управління Франції (ENA), Національною школою публічного адміністрування Польщі (KSAP), Інститутом міжнародних освітніх проєктів Цюріхського педагогічного університету, Німецьким товариством міжнародної співпраці та з іншими проєктами. Структуру Комплексної програми визначено з урахуванням наказу Національного агентства України з питань державної служби (далі - Нацдержслужба) "Про затвердження Переліку заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації", у 2013 році" від 14 січня 2013 року № 5 [2]. Її складовими є:

- Професійна програма підвищення кваліфікації осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" (далі - професійна програма);
- Програма проведення літньої тренінгової школи "Лідерство в управлінській діяльності" для осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";
- Навчальні програми дистанційних курсів для осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";

- Програма самоосвіти для самостійної роботи осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";
- Методичні рекомендації щодо організації заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";
- Методичні рекомендації з організації дистанційного навчання осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";
- Методичні рекомендації щодо стажування в органах влади осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";
- Методичні рекомендації з організації моніторингу професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації".

Зміст навчального матеріалу Комплексної програми сформовано на підставі Типового профілю професійної компетентності посади керівника апарату та мінімальних вимог до рівня професійної компетентності осіб, які претендують на зайняття цієї посади [3], та змісті основних компонентів професійної компетентності вищих керівних кадрів сфери державного управління з урахуванням положень:

- Стратегії державної кадрової політики на 2012-2020 роки;
- Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава";
- нового законодавства про державну службу;
- інших нормативно-правових актів.

При формуванні змісту Комплексної програми основними пріоритетами визначено такі тематичні напрями:

1. Модернізація державного управління та місцевого самоврядування: стратегічні орієнтири.
2. Реалізація реформ у пріоритетних сферах державного управління.
3. Лідерство в управлінській діяльності.
4. Глобалізація та нові моделі стратегічного партнерства України.
5. Менеджмент у державному управлінні.

Результатом засвоєння навчального матеріалу Комплексної програми є:

- володіння інформацією про пріоритети зовнішньої та внутрішньої політики України, особливості її політико-правового розвитку у загальноєвропейському просторі;
- засвоєння знань про шляхи реалізації стратегічних підходів у розвитку державного і регіонального управління для забезпечення реалізації системних реформ в Україні;
- засвоєння знань про шляхи реалізації державної політики у пріоритетних сферах державного управління в умовах системної модернізації країни;
- вміння аналізувати структуру системи державного управління в Україні, повноваження і компетенцію гілок державної влади, пояснювати сутність державної політики та її вплив на економічну та соціально-політичну ситуацію в суспільстві;
- розуміння шляхів забезпечення конституційно-правової модернізації держави;
- здатність аналізувати актуальні проблеми розвитку законодавчої влади й адаптувати досвід країн розвинутої демократії щодо їх вирішення;
- розуміння шляхів реалізації Стратегії державної кадрової політики на 2012-2020 роки та особливостей реформування інституту державної служби;
- володіння інформацією про шляхи реалізації антикорупційної політики в Україні, оволодіння знаннями і вміннями, які забезпечують здатність запобігати виникненню корупційних діянь і протидіяти корупції в органах державної влади;
- оволодіння системою знань і умінь щодо здійснення ефективного управління державним органом із використанням сучасних технологій менеджменту;
- розвиток складових функціональної компетентності з питань стратегічного управління і проектного менеджменту та оволодіння вміннями формування проектних пропозицій;
- оволодіння системою знань і умінь, які складають основу професійної компетентності керівників-лідерів та забезпечують здатність до креативного мислення, прийняття ефективних рішень у нестандартних ситуаціях, організації ефективної командної роботи та застосування інноваційних підходів у роботі, здійснювати самоменеджмент та розвиток лідерського потенціалу.

Відповідно до вимог Положення [1] 11-15 березня 2013 року в Інституті відбулась перша навчальна сесія осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, за професійною про-

грамою, погодженою Нацдержслужбою. У рамках навчальної сесії проведено тематичні зустрічі, круглі столи, практичні заняття у малих групах за пріоритетними сферами державного управління, виїзне заняття в Адміністрації Президента України, інструктивне заняття з питань організації дистанційного навчання за участю високих посадових осіб держави, фахівців провідних наукових установ. Більшість занять проходила у форматі діалогу, дискусій і обміну думками викладачів зі слухачами з актуальних проблем державного управління і державної служби.

Оцінюючи ефективність реформ та аналізуючи чинники, що перешкоджають їх реалізації, разом із констатацією концептуальних вад окремих напрямів реформ, основними проблемами загальнонаціонального рівня слухачі визнали недостатність механізмів реалізації та брак інформаційної підтримки соціально-економічних реформ.

Інститут як основний навчальний заклад системи підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, реалізуючи політику підтримки та інформаційного забезпечення виконання Національного плану дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ 2010 - 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава", оперативно відреагував на такі навчальні потреби посиленням цієї тематичної складової усіх професійних програм підвищення кваліфікації керівних кадрів, за якими він проводить навчання, а також внесенням змін до тестових і аналітичних завдань для "Нової еліти нації", використавши евристичний елемент коучингу.

Результати тестування та анкетування осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, дають підстави стверджувати про правильність визначеної у Комплексній програмі тематики самостійної роботи (модулі "Управлінське лідерство в сучасній парадигмі державного управління" і "Політична та адміністративно-управлінська еліта в контексті сучасної модернізації Української держави") та дистанційного навчання (курси "Стратегічне управління" та "Управління проектами", результатом вивчення яких є формування кожним слухачем проектних пропозицій).

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації" : Указ Президента України від 5 квіт. 2012 р. № 246/2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>.

2. Про затвердження Переліку заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" у 2013 році : Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 14 січ. 2013 р. № 5 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://nads.gov.ua/control/uk/publish>.

3. Про затвердження Типового профілю професійної компетентності посади керівника апарату та мінімальних вимог до рівня професійної компетентності осіб, які претендують на зайняття цієї посади : Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 16 травня 2012 року № 91. - Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 31 травня 2012 р. за № 872/21184 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://nads.gov.ua/control/uk/publish>.

В.А.Гошовська,

*доктор політичних наук, професор,
директор Інституту підвищення кваліфікації
керівних кадрів, завідувач кафедри
парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ*

Н.Б.Ларіна,

*кандидат педагогічних наук, перший заступник директора
Інституту підвищення кваліфікації керівних кадрів*

Організаційно-методичні засади професійного навчання державних службовців у системі підвищення кваліфікації

Актуальність теми. Підвищення кваліфікації - один із провідних видів навчання державних службовців, який супроводжує професійну діяльність протягом трудового життя і сприяє

професіоналізації державної служби. Метою підвищення кваліфікації є розширення й оновлення знань, формування умінь, необхідних для ефективного виконання професійних завдань і функцій, забезпечення здатності державних службовців до дієвого публічного менеджменту та демократичного управління, організації діяльності щодо надання якісних управлінських послуг громадянам в умовах розвитку ринкових відносин і конкуренції.

Сучасність передбачає розвиток вітчизняної системи підвищення кваліфікації державних службовців (далі - Система) на принципах обов'язковості, плановості, випередженні, безперервності (упродовж проходження служби чи здійснення відповідних повноважень), наступності, цілісності, інноваційності, індивідуалізації та диференціації навчання.

Реалізація зазначених принципів зможе відбуватися за таких умов: вдосконалення організаційних форм і видів підвищення кваліфікації для відповідних категорій осіб; застосування єдиних державних стандартів і критеріїв; використання інноваційних форм і методів професійного розвитку кадрів у сфері державного управління; створення належних умов для розвитку конкурентного середовища на ринку надання освітніх послуг навчальними закладами Системи.

Це дасть змогу здійснювати інноваційне організаційно-методичне забезпечення підвищення кваліфікації державних службовців, що сприятимуть кваліфікованому здійсненню ними своїх повноважень та виконанню покладених на них обов'язків. Водночас, удосконалити роботу навчальних закладів Системи; сформувані та закріпити через програми підвищення кваліфікації державних службовців такі демократичні цінності як активна участь у житті суспільства, патріотизм, лідерство, відповідальність, толерантність, гуманізм, соціальне партнерство. Це сприятиме забезпеченню цільового використання бюджетних коштів, виділених для організаційно-методичного забезпечення підвищення кваліфікації державних службовців; посиленню інституційної та навчальної спроможності Системи, її орієнтованість на реалізацію Національного плану дій щодо виконання Програми економічних реформ на 2010 - 2014 "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" [3].

До основних аспектів організаційно-методичного забезпечення професійного навчання державних службовців належать: навчально-методична робота та інноваційні технології навчання державних службовців; науково-дослідна робота з питань підвищення кваліфікації державних службовців; створення інформаційно-навчального середовища; моніторинговий супровід процесу підвищення кваліфікації державних службовців;

Організаційно-методичне забезпечення навчального процесу здійснюється завдяки реалізації таких завдань: розробка програм підвищення кваліфікації; проведення наукових досліджень з проблем підвищення ефективності навчання; надання консультативно-дорадчої допомоги органам державної влади з питань професійного навчання державних службовців; вивчення та впровадження вітчизняного та зарубіжного досвіду з даної проблеми; розробка навчально-методичних матеріалів відповідно до нормативної, функціональної та галузевої складових професійних програм та навчально-тематичних планів всіх видів короткотермінових семінарів. За останні роки викладачами Інституту підвищення кваліфікації керівних кадрів здійснюється організаційно-методичне забезпечення професійного навчання державних службовців у рамках проведення щорічного Всеукраїнського конкурсу "Кращий державний службовець" та професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації". Це сприяє посиленню інституційної та навчальної спроможності Системи, її орієнтованість на реалізацію Національного плану дій щодо виконання Програми економічних реформ на 2010-2014 "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" [3].

Поєднання зусиль слухачів, викладачів - запорука ефективного забезпечення діяльності системи підвищення кваліфікації державних службовців.

Сучасні трансформаційні процеси та соціально-економічні зміни, які відбуваються внаслідок впровадження реформ державного управління, призводять до необхідності модернізації навчально-методичного забезпечення Системи підвищення кваліфікації державних службовців, активного впровадження інноваційних організаційних форм навчання. Сьогодні ця система є стратегічним ресурсом модернізації державного управління та економічного зростання держави через забезпечення підготовки конкурентоспроможних кадрів, здатних до креативного мислення, прийняття ефективних рішень у нестандартних ситуаціях та застосування інноваційних підходів у роботі.

Список використаних джерел

1. Про державну службу : Закон України від 17 листоп. 2011 р. № 4050-VI (вступає в дію з 1 січ. 2014 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Про вищу освіту : Закон України від 17 січ. 2002 р. № 2984-III [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Національний план дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" : Указ Президента України від 12 берез. 2012 р. № 187/2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>.

М.С.Орлів,

*кандидат економічних наук, заступник директора
Інституту - начальник відділу програмного забезпечення
та інноваційних технологій НАДУ*

Реалізація заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву у 2013 році

Відповідно до п. 22 Положення "Про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації" (далі - Положення), затвердженого Указом Президента України від 05 квітня 2012 року № 246/2012 [1], особи, зараховані до Президентського кадрового резерву, зобов'язані брати участь у запланованих заходах із професійного розвитку та подавати звіт про участь у них до відповідних територіальних органів Національного агентства України з питань державної служби.

Заходи із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, - це заходи спрямовані на підвищення рівня знань, умінь, навичок, ділових і особистісних якостей, які складають основу професійної компетентності керівних кадрів сфери державного управління, а також розвиток їх лідерських якостей.

Суб'єктами організації професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, є:

1. Комісія з питань Президентського кадрового резерву (далі - Комісія), яка:
 - готує пропозиції щодо визначення вищих навчальних закладів України для підвищення кваліфікації осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву;
 - аналізує стан виконання особами, зарахованими до Президентського кадрового резерву, запланованих заходів із професійного розвитку та подає відповідну інформацію Президентові України;
 - вносить Президентові України пропозиції щодо дострокового припинення перебування осіб у Президентському кадровому резерві;
2. Національне агентство України з питань державної служби (далі - Нацдержслужба), яке:
 - затверджує перелік заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву;
 - погоджує професійну програму підвищення кваліфікації осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву;
 - аналізує звіти осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, про їх участь у запланованих заходах із професійного розвитку та подає відповідні висновки і пропозиції щодо дальшого перебування таких осіб у Президентському кадровому резерві на розгляд Комісії;
3. Національна академія державного управління при Президентові України (далі - Національна академія), яка:
 - вносить Нацдержслужбі пропозиції щодо переліку заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву;
 - розробляє навчальне та навчально-методичне забезпечення професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву;

- організовує навчання осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, відповідно до переліку заходів, затверджених Нацдержслужбою;

- здійснює моніторинг професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, за навчальними програмами, які реалізуються у Національній академії.

Відповідно до п. 24 Положення [1] професійний розвиток осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, здійснюється шляхом:

- підвищення рівня професійної компетентності, зокрема, у формі професійних програм, спеціальних курсів, тематичних семінарів, тренінгів, що організовуються Національною академією;

- підвищення кваліфікації у провідних вищих навчальних закладах України та за кордоном;

- стажування в державних органах, а також на державних підприємствах, в установах та організаціях;

- участі у конференціях, нарадах, семінарах, круглих столах, тренінгах, робочих групах з підготовки проектів програм, нормативно-правових актів тощо.

З урахуванням одержаних від Національної академії та заінтересованих міністерств пропозицій Нацдержслужба затвердила календарний план заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, у 2013 році [2], який передбачає:

- 2 навчальні сесії (11-15 березня, 25-29 листопада);

- самостійну роботу (18-29 березня, 7-31 травня);

- літню тренінгову школу з лідерства (10-14 червня);

- дистанційне навчання (квітень, жовтень);

- участь у міжнародній конференції (25-27 вересня);

- стажування в органах влади (4-8 листопада);

- стажування за кордоном (з 1 липня по 31 жовтня за окремим планом).

З метою реалізації цих заходів Національною академією розроблено Комплексну програму професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" (далі - Комплексна програма). До її складу увійшли навчальні програми та методичні рекомендації з організації та моніторингу заходів із професійного розвитку:

- Професійна програма підвищення кваліфікації осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";

- Програма проведення літньої тренінгової школи "Лідерство в управлінській діяльності" для осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";

- Навчальні програми дистанційних курсів для осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";

- Програма самоосвіти для самостійної роботи осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";

- Методичні рекомендації щодо організації заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";

- Методичні рекомендації з організації дистанційного навчання осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";

- Методичні рекомендації щодо стажування в органах влади осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації";

- Методичні рекомендації з організації моніторингу професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації".

Крім обов'язкових заходів, передбачених Комплексною програмою, особи, зараховані до Президентського кадрового резерву, можуть планувати інші додаткові заходи із професійного розвитку (зокрема, участь у спеціальних курсах, короткострокових тематичних семінарах, тренінгах, робочих групах з підготовки нормативно-правових актів, комунікативних заходах, а також написання статей, навчальних посібників та ін.). З цією метою вони формують індивідуальний план професійного розвитку, який складається із розділів:

I. Календарний план заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, у 2013 році.

II. План виконання обов'язкових заходів із професійного розвитку.

III. Виконання додаткових заходів із професійного розвитку.

IV. Індивідуальний план стажування за кордоном.

V. Індивідуальний план стажування в органі влади.

Індивідуальний план є робочим документом, до нього можуть вноситись зміни впродовж року. Заповнений індивідуальний план з відмітками про виконання запланованих заходів є підставою для складання звіту, який у визначений Положенням [1] термін передається до територіальних органів Нацдержслужби разом із висновками керівників стажування, ксерокопіями свідоцтв про підвищення кваліфікації, опублікованих тез доповідей на конференції та іншими підтверджувальними документами.

Особам, які виконали заплановані заходи відповідно до затвердженого Нацдержслужбою плану впродовж першого року їх перебування у Президентському кадровому резерві, подальший професійний розвиток у складі "Нової еліти нації" пропонується здійснювати шляхом:

- підвищення рівня професійної компетентності у формі короткострокових тематичних семінарів (тренінгів) в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії;
- стажування в державних органах, а також на державних підприємствах, в установах, організаціях;
- участі у конференціях, нарадах, семінарах, робочих групах з підготовки програм, нормативно-правових актів тощо.

З метою забезпечення ефективності та безперервності професійного розвитку здійснюється його моніторинг, результати якого аналізуються:

- Національною академією у процесі формування варіативних модулів навчальних програм та пропозицій Нацдержслужбі щодо переліку заходів із професійного розвитку на наступний рік;
- Нацдержслужбою з метою формування пропозицій щодо дальшого перебування осіб у Президентському кадровому резерві та у процесі складання календарного плану заходів їх професійного розвитку на наступний рік.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації" : Указ Президента України від 5 квіт. 2012 р. № 246/2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>.

2. Про затвердження Переліку заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" у 2013 році : Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 14 січ. 2013 р. № 5 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://nads.gov.ua/control/uk/publish>.

Н.Б.Ларіна,

*кандидат педагогічних наук, перший заступник
директора Інституту підвищення кваліфікації
керівних кадрів*

М.Т.Солоха,

*заступник директора Інституту,
магістр державного управління*

О.В.Ярошенко,

*начальник відділу навчально-організаційного
забезпечення навчання та моніторингу*

Організаційні засади підвищення кваліфікації державних службовців

Актуальність теми. В проекті Стратегії модернізації системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців велика увага приділяється питанням організаційної структури та розподілу повноважень органів, які управляють системою професійного навчання державних службовців.

Стратегія професійного навчання кадрів - стратегія майбутнього розвитку держави. Тож визначення потреб в кадрах (кількісного та якісного - за спеціалізаціями та кваліфікаціями)

обумовлено передусім станом і прогнозом розвитку соціально-економічних і політичних процесів, рівнем розвитку виробничих сил, завданнями управління та пріоритетами, на які націлено суспільство. Тому, питання підготовки державних службовців у цілому завжди має розв'язуватися як складна, комплексна науково-прикладна, соціальна проблема. Висхідним для цього має бути удосконалення організаційного процесу усєї системи підвищення кваліфікації в Україні.

Підвищення кваліфікації - один із провідних видів навчання державних службовців, який супроводжує професійну діяльність протягом трудового життя і сприяє професіоналізації державної служби. Метою підвищення кваліфікації є розширення і оновлення знань, формування умінь, необхідних для ефективного виконання професійних завдань і функцій, забезпечення здатності державних службовців до дієвого публічного менеджменту і демократичного управління, організації діяльності щодо надання якісних управлінських послуг громадянам в умовах розвитку ринкових відносин і конкуренції. До складу Системи входять навчальні заклади, ліцензовані за освітнім напрямом 1501 "Державне управління", а також інші заклади підвищення кваліфікації у сфері державного управління. Організаційна структура Системи складається з двох рівнів - центрального та регіонального.

Центральний рівень: Інститут підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України; галузеві заклади післядипломної освіти центральних органів виконавчої влади (далі - ЦОВВ).

Регіональний рівень представляють регіональні інститути державного управління Національної академії державного управління при Президентові України в містах Харкові, Львові, Одесі, Дніпропетровську, центри перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування державних підприємств, установ і організацій в областях, АР Крим, містах Києві та Севастополі (далі - обласні центри).

Згідно статті 29 діючого Закону України "Про державну службу" [1] державні службовці підвищують свою кваліфікацію через навчання у відповідних навчальних закладах, як правило, не рідше одного разу на п'ять років. Результати навчання і підвищення кваліфікації є однією з підстав для просування по службі.

У 2012 році, кількість державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, що підвищили кваліфікацію, складає 71051 особа, із них керівники - 29336 осіб, спеціалісти - 41715 осіб. При тому, що загальна чисельність державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування складає 372856 осіб, із них: державних службовців - 274739 осіб, посадових осіб місцевого самоврядування - 98117 осіб. Дані свідчать, що професійним навчанням здійснили лише 19 відсотків державних службовців, тоді як значна кількість фахівців не охоплена навчанням.

Важливим організаційним аспектом підвищення кваліфікації державних службовців, на нашу думку, є принцип плановості. Він базується на систематичному аналізі складу державних службовців і вивченні потреб державних органів та їх фахівців у навчанні. Одним з основних документів, який реалізовує принцип плановості та визначає питання організації навчального процесу з підвищення кваліфікації, є план-графік навчання на календарний рік. Для державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, їх кадрового резерву I-IV категорій посад, які навчаються в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів Національній академії державного управління при Президентові України та регіональних інститутах, план-графік погоджується Адміністрацією Президента України і Секретаріатом Кабінету Міністрів України. Для державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, їх кадрового резерву V-VII категорій посад плани-графіки погоджується ЦОВВ, обласними та міськими державними адміністраціями.

Реалізація принципу плановості передбачає розроблення, погодження й затвердження плану-графіка підвищення кваліфікації державних службовців у відповідних навчальних структурах на наступний навчальний рік. План-графік розробляється з урахуванням щорічних методичних рекомендацій Нацагенства України щодо вивчення потреб у підвищенні кваліфікації кадрів і включає інформацію про категорії осіб, які підвищують кваліфікацію, види підвищення кваліфікації, терміни навчання та планову кількість слухачів. Формування контингенту слухачів здійснюється із числа осіб, направлених органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими замовниками навчання.

Затверджений план-графік дає підставу для вивчення індивідуальної потреби у підвищенні кваліфікації, розробки програм навчання, навчально-тематичних планів підвищення кваліфікації, визначення професійних груп та розкладів занять.

В.О.Шайдеров розглядає аналіз потреб як ключову складову системного підходу до навчального процесу: "організація професійної підготовки державних службовців потребує системного підходу, визначення потреб у професійному навчанні державних службовців є першим обов'язковим етапом цього процесу (див. рис. 1).

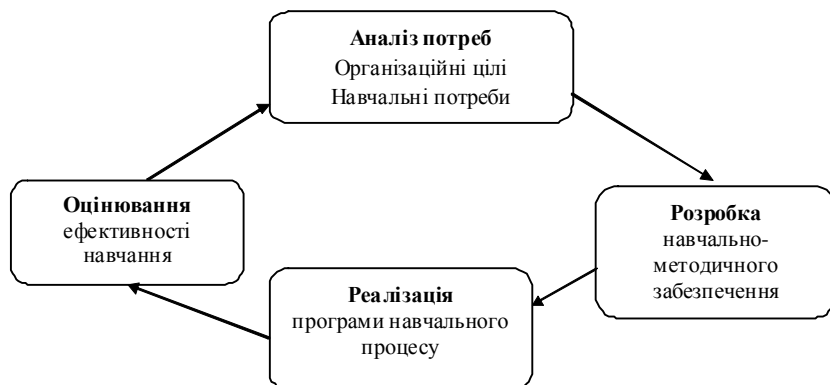


Схема системного підходу в організації навчання

державної ваги документом, який у остаточному результаті впливає на якісний стан кадрів державної служби у конкретно взятому навчальному році.

Організація навчання в умовах модернізації системи підвищення кваліфікації державних службовців потребує впровадження нових підходів, а саме:

- розширення форм організації підвищення кваліфікації (очно-дистанційна, коучинг, локальна, стажування тощо);
- запровадження нових організаційних навчальних систем - кредитно-модульної, кредитно-трансферної та транспарентної (відкритих систем). Це дасть змогу слухачам самим керувати навчальним процесом, обирати програми підвищення кваліфікації та змістові модулі (змістовий модуль - сукупність навчальних тем, що відповідає конкретній складовій професійної компетентності державних службовців відповідної категорії посад) відповідно до своїх навчальних потреб, накопичуючи при цьому кредити; удосконалювати інструментарій вивчення навчальних потреб.

Документами контролю за професійним навчанням слухачів кредитно-модульної, кредитно-трансферної та транспарентної систем організації навчання можуть бути залікові книжки (паперові, електронні), витяги з онлайн-реєстрацій та накази про зачислення на навчання.

Отже, організація підвищення кваліфікації на сучасному етапі забезпечується інноваційними моделями, формами і методами навчання, які передбачають якісну зміну не лише процесу навчання, а й результату, сприяють задоволенню професійних потреб державних службовців та органів державної влади.

Список використаних джерел

1. Про державну службу : Закон України від 17 листоп. 2011 р. № 4050-VI (вступає в дію з 1 січня 2014 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 р. № 2984-III. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Про схвалення концепції реформування системи підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. №1198-р - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Шайдеров В.О. Механізми вдосконалення фахової підготовки державних службовців. монографія. - Х. : Вид-во Харрі НАДУ "Магістр", 2004. - 224 с.

Б.О.Костенко,
заступник директора Інституту
підвищення кваліфікації керівних кадрів НАДУ -
начальник відділу координації підвищення
кваліфікації та комунікативного забезпечення

Особливості організації стажування в органах державної влади осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації"

Стажування в органах влади осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, повинно здійснюватися відповідно до вимог:

- законодавчих і нормативно-правових актів, які регламентують питання державної служби, формування та функціонування Президентського кадрового резерву, організації і функціонування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування [1-11];

- методичних рекомендацій та інших методичних матеріалів Національної академії державного управління при Президенті України, які регламентують організацію професійного розвитку, його моніторингу та оцінювання осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву [12; 13].

Слід враховувати, що відповідно до Указу Президента України "Про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації"" від 05 квітня 2012 року № 246/2012 [3] суб'єктами організації професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, є:

- Комісія з питань Президентського кадрового резерву, яка аналізує стан виконання особами, зарахованими до Президентського кадрового резерву, запланованих заходів із професійного розвитку та подає відповідну інформацію Президенті України;

- Національне агентство України з питань державної служби (далі - Нацдержслужба), яке:

- затверджує перелік заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву;

- аналізує звіти осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, про їх участь у запланованих заходах із професійного розвитку та подає відповідні висновки і пропозиції щодо дальшого перебування таких осіб у Президентському кадровому резерві на розгляд Комісії;

- Національна академія державного управління при Президенті України (далі - Національна академія), яка:

- вносить Нацдержслужбі пропозиції щодо переліку заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву;

- розробляє навчальне та навчально-методичне забезпечення професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву;

- організовує навчання осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, відповідно до переліку заходів, затверджених Нацдержслужбою;

- здійснює моніторинг професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, за навчальними програмами, які реалізуються у Національній академії.

Особливістю процесу стажування особи, зарахованої до Президентського кадрового резерву, є те, що стажування розглядається не стільки як етап проходження державної служби, а як обов'язкова частина професійного розвитку особи та обов'язкова складова підвищення рівня професійної компетентності, яка є основою кар'єрного зростання державного службовця.

Згідно з чинним Законом України "Про державну службу" стажування у відповідному державному органі може проводитися терміном до двох місяців із збереженням заробітної плати за основним місцем роботи [1, ст. 19]. Стажування можуть проходити як особи, що вперше претендують на посаду державного службовця, так і державні службовці, які бажають зайняти більш високу посаду.

Порядок стажування у державних органах визначено Положенням, яке затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 1 грудня 1994 року № 804 [5]. Усі види стажування мають індивідуальний характер і передбачають самостійне виконання посадових (службових) обов'язків, але будь-яке стажування має завершуватися підведенням підсумків і оцінкою рівня набутих умінь, навичок і знань незалежно від виду та форми [15, с. 21-23].

Новий Закон України "Про державну службу" [2], який прийнято 17 листопада 2011 р. № 4050 зміщує акценти щодо місця і ролі стажування при проходженні державної служби. Якщо за чинного законодавства стажування стоїть поряд з випробуванням при призначенні на посаду, то новим Законом стажування вбачається однією з форм підвищення рівня професійної компетентності державного службовця, як то професійні програми, спеціальні курси, тематичні семінари, тренінги. З метою підвищення рівня професійної компетентності державного службовця може бути проведене його стажування з відривом від служби строком від одного до шести місяців на іншій посаді державної служби у тому самому або іншому державному органі, органі влади Автономної Республіки Крим або їх апараті [2, ст. 30]. При цьому, порядок стажування державних службовців визначено наказом Нацдержслужби України від 3 квітня 2012 р. № 61, зареєстровано в Мінюсті України 18 квітня 2012 р. за № 580/20893 [11] і його буде запроваджено при набутті чинності новим Законом України "Про державну службу".

Особливості стажування в державних органах осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації", пов'язані з невизначеністю переліку державних органів для стажування на час зарахування до резерву. Невизначеність посади (групи посад) для стажування у конкретному органі державної влади, відмінності у рівнях професійної компетентності осіб з Президентського кадрового резерву, насиченість першого року перебування у резерві навчальними заходами з професійного розвитку унеможливають реалізацію повноцінного стажування в державних органах у цей період відповідно до вимог чинного законодавства.

Тому у межах першого року перебування у резерві запропоновано передбачити формування переліку державних органів для стажування, персональне закріплення осіб з Президентського кадрового резерву за державними органами з визначенням конкретних посад (груп посад) та підготовчий етап стажування відповідно до умов визначених пунктом 10 Переліку заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" [7].

При цьому, формування переліку державних органів для стажування, персональне закріплення осіб з Президентського кадрового резерву за державними органами з визначенням конкретних посад (груп посад) має здійснюватися Нацдержслужбою України за погодженням із Комісією з питань Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації".

За такою логікою основний етап стажування в органах влади може здійснюватися відповідно до вимог чинного законодавства [1-2; 3; 5; 7; 11], в наступні роки перебування у складі Президентського кадрового резерву або безпосередньо у межах процедури призначення на посаду, у разі прийняття такого рішення суб'єктом призначення.

З метою забезпечення максимальної результативності у межах підготовчого етапу стажування пропонується виконання локального практичного завдання, визначеного індивідуально з урахуванням персонального закріплення за державними органами та відповідної пріоритетної сфери соціально-економічного розвитку.

Наприклад, постановку практичного завдання на 2013 рік можливо актуалізувати з урахуванням змісту завдань 220.1 (внесення змін до положень про міністерства, інші центральні органи виконавчої влади в частині уточнення повноважень) 217.1, 217.2 (забезпечення проведення адміністративної реформи, скорочення контрольних функцій, тощо) Національного плану дій на 2013 рік щодо впровадження програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава", затвердженого Указом Президента України від 12 березня 2013 року № 128/2013 [5]. Зокрема, запропоновано завдання щодо здійснення функціонального дослідження структури та змісту діяльності державного органу за місцем стажування за однією з методик впроваджених та апробованих Національною академією [14].

Виконанню практичного завдання має передувати самостійна робота, яка може бути здійснена дистанційно. Самостійно вивчаються запропоновані та обирається одна з методик обстеження, вивчаються положення про орган та його структурні підрозділи, підпорядковані (територіальні) структури, законодавчі та інші нормативно правові акти, які регламентують діяльність органу і його підрозділів, підпорядкованих (територіальних) структур щодо виконання кожної функції, а також готуються форми для заповнення під час роботи безпосередньо в органі влади.

Згадані пропозиції покладено в основу Методичних рекомендацій щодо стажування в органах влади осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації", і запропоновано до реалізації у межах Комплексної програми професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" [13, с. 611].

Список використаних джерел

1. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: // <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Про державну службу: Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4050-VI - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: // <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації": Указ Президента України від 5 квітня 2012 р. № 246/2012 - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.
4. Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава": Указ Президента України від 12 березня 2013 р. №128/2013 - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.
5. Про затвердження Положення про порядок стажування у державних органах : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 груд. 1994 р. № 804 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
6. Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування: Постанова Кабінету Міністрів України від 07 липня 2010 р. №564. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
7. Про затвердження Переліку заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" у 2013 році: Наказ Нацдержслужби України від 14 січня 2013 р. № 5. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nads.gov.ua>.
8. Про затвердження Порядку визначення спеціальних вимог до досвіду роботи, вимог до напряму підготовки (отриманої особою спеціальності) та інших вимог до рівня професійної компетентності осіб, які претендують на зайняття посад державної служби груп II, III, IV і V: Наказ Нацдержслужби України від 16 травня 2012 року № 92. - Зареєстровано в Мін'юсті України 31 травня 2012 р. за №873/21185. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nads.gov.ua>.
9. Про затвердження Типового профілю професійної компетентності посади керівника апарату та мінімальних вимог до рівня професійної компетентності осіб, які претендують на зайняття цієї посади: Наказ Нацдержслужби України від 16 травня 2012 року № 91. - Зареєстровано в Мін'юсті України 31 травня 2012 р. за №872/21184. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nads.gov.ua>.
10. Про затвердження Порядку підвищення рівня професійної компетентності державних службовців: Нацдержслужби України від 06 квітня 2012 р. № 65. - Зареєстровано в Мін'юсті України 04 травня 2012 р. за № 713/21026. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nads.gov.ua>.
11. Про затвердження Порядку стажування державних службовців: Наказ Нацдержслужби України 3 квітня 2012 року № 61. - Зареєстровано в Мін'юсті України 18 квітня 2012 р. за № 580/20893. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nads.gov.ua>.
12. Методичні рекомендації щодо науково-методичного забезпечення оцінювання учасників конкурсу з добору кандидатів до Президентського кадрового резерву та моніторингу їх професійного розвитку / за ред. Гошовської В.А. - К.: НАДУ, 2012. - 29 с.
13. Комплексна програма професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" / за ред. Ковбасюка Ю.В., Гошовської В.А. - К.: НАДУ, 2013.
14. Методичні рекомендації до виконання практичного завдання на робочому місці слухачами Національної академії вечірньої та заочної (дистанційної) форм навчання - К. : НАДУ, 2012. - 37 с.
15. *Сурай І. Г.* Актуальні питання проходження державної служби в Україні: навч. метод. посіб.- К.: Вид-во КМЦППК, 2011. - 56 с.

Л.А.Пашко,

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ*

Акмеологічний сервіс - складова системи безперервної освіти керівних кадрів

Система безперервної професійної освіти керівних кадрів будь-якого ієрархічного рівня управління має бути офіційно визнана безперервним динамічним процесом [1, с. 155; 2]:

- послідовного професійно-професіонального удосконалення й особистісного розвитку керівних кадрів;

- ретроспективно-перспективного професіонально-професійно-особистісного "розгортання" і, як наслідок, самовдосконалення та самореалізації чиновника крізь призму результатів його навчання;

- взаємодії та взаємовпливів притаманних кожному керівнику як державному службовцю таких складових, як:

- а) професійність - професіональність. Їх проявами є ділова результативність і професійна продуктивність;

- б) творчий потенціал - професійна успішність. Вони віддзеркалюються у персональній ефективності на державній службі;

- формування професійного акме особистості керівника;

- становлення професіонала, зацікавленого у безперервному саморозвитку, самовдосконаленні, самореалізації, самоактуалізації особистісного потенціалу у повсякденній керівній діяльності. Ці складові мають стати пріоритетними цілями особистісної стратегії безперервної професійної освіти та своєрідним мірилом рівня його професійно-професіонально-особистісного розгортання на державній службі.

У цьому контексті особливої значимості набуває професійна підготовка керівників усіх ієрархічних рівнів до ефективної управлінської діяльності та її постійна оптимізація в системі безперервної освіти управлінців. Саме тому на часі запровадження, розгортання, функціонування ефективної та дієвої системи акмеологічного сервісу на державній службі, під яким науковці розуміють соціально-психологічний, психотехнологічний, педагогічний супровід та забезпечення життєдіяльності управлінської еліти [3, с. 448].

Поділяючи та розвинувши думку науковців, ми вважаємо, що основними напрямками такого акмеологічного сервісу нині мають стати такі [3, с. 449-450]:

- Дослідження реальних і прогнозування потенційних морально-психологічних станів суб'єкта управління як факторів безпосереднього впливу на ефективність та результативність його керівної діяльності.

- Становлення, розвиток, удосконалення акмеологічної культури керівних кадрів з метою формування у них стійкої, постійної потреби до самовдосконалення, творчої самореалізації в контексті управлінської суб'єкт-об'єктної взаємодії, міжособистісної взаємозацікавленої комунікації з підлеглими співробітниками.

- Професійна підготовка управлінців до творчого використання продуктивних та дієвих акмеологічних технологій не лише у щоденній керівній діяльності, а й у нестандартних умовах.

- Забезпечення керівником не лише комфортних умов щоденної діяльності персоналу та його соціально-психологічної безпеки, а й відновлення власного психологічного ресурсу.

- Сприяння керівнику для вирішення проблем у психологічно складних ситуаціях та в процесі міжособистісної комунікативної взаємодії в контексті органу державної влади як соціальної мікросистеми.

- Аналіз, діагностика, моніторинг міжособистісних, соціальних, соціально-психологічних, педагогічних процесів у колективі як соціальній мікросистемі.

- Модельовання, алгоритмізація, технологізація реалізації керівником управлінських функцій та міжособистісної комунікації.

- Гармонізація щоденної суб'єкт-об'єктної взаємодії.

- Узгодження цілей та завдань професійної діяльності державних службовців з їх потребами, інтересами, мотивами та стимулами.

- Здійснення психодіагностики, психотерапії та корекції особистісно-психологічних характеристик та поведінки суб'єкта управління з метою сприяння йому в оволодінні оптимальним стилем управління та комунікативною компетентністю.

- Здійснення керівником дієвих програм власного професійно-професійно-особистісного вдосконалення та підлеглих йому державних службовців.

- Сприяння керівнику у результативному вирішенні соціально-психологічних проблем не лише очолюваного ним колективу, а й його власних.

Запровадження акмеологічного сервісу сприятиме неминучому й обов'язковому перетворенню кожного керівника із пасивного споживача освітніх послуг, що підходить до професійної освіти з позиції "Здивуйте мене новими знаннями", на активного суб'єкта навчального процесу, зацікавленого у постійному особистісному удосконаленні як передумові ефективності його керівної діяльності.

Саме тому вважаємо, що сучасна система безперервної професійної освіти керівних кадрів у сфері державного управління має бути офіційно визнана безперервним процесом активізації їх особистісної відповідальності за ефективність та результативність їх управлінської діяльності.

Список використаних джерел

1. Пашко Л.А. До проблеми усвідомлення сучасної сутності управлінської культури // Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління. - 2009. - № 2(48). - Донецьк, 2009. - С. 153 - 160.

2. Пашко Л. Людиноцентризм як принцип і пріоритет державного управління в Україні // Публічне управління: теорія та практика: Зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління. - Х.: Вид-во "ДОКНАУКДЕРЖУПР", 2010. - № 3-4. - С. 81-89.

3. Политический менеджмент: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.И.Жукова, А.В.Карпова, Л.Г.Лаптева, О.Ф.Шаброва. - М.: Изд-во Института психотерапии, 2004. - 944 с.

А.П.Савков,

*доктор наук з державного управління,
професор кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ*

Проблеми розвитку системи навчання членів виборчих комісій

Зміни в політичній системі України та відсутність досконалого національного виборчого законодавства потребують відповідних теоретичних досліджень, формування нової загальнодержавної політики та здійснення практичних заходів з підвищення правової культури учасників виборчого процесу як гарантії забезпечення реалізації виборчих прав громадян України.

Варто зазначити, що з метою подальшого розвитку в Україні правової освіти та виховання громадян в дусі поваги до Закону і прав людини в нашій державі приділяється значна увага зокрема, Кабінетом Міністрів України затверджено Постанову "Про програму правової освіти населення України", до якої в різні роки (2001, 2003, 2004) тричі вносилися певні зміни і доповнення [6].

Із-за недосконалості виборчого законодавства та законодавство про референдуми, що спричиняло значні проблеми у його практичному застосуванні та з метою підвищення правової культури учасників виборчого процесу і референдумів в Україні, Центральна виборча комісія розробила та затвердила своєю Постановою Концепцію підвищення правової культури учасників виборчого процесу і референдумів в Україні [4], яку було схвалено Указом Президента України [3].

У свою чергу на виконання зазначеного Указу Президента України, Кабінетом Міністрів України прийнято відповідну постанову, якою затверджено заходи щодо реалізації Концепції підвищення правової культури учасників виборчого процесу та референдумів в Україні [1], а Центральною виборчою комісією було утворено Координаційну раду при Центральній виборчій

комісії з питань підвищення правової культури учасників виборчого процесу та референдумів в Україні [4], за допомогою якої розроблено та затверджено Типову програму навчання членів виборчих комісій, комісій з референдуму та осіб, які залучаються до роботи в комісіях [7].

Враховуючи зміни виборчого законодавства та роль політичних партій у виборчому процесі, Центральна виборча комісія здійснила низку заходів щодо організації навчання представників політичних партій, які працювали у виборчих комісіях на парламентських та президентських виборах. Ця робота, як зазначив член Центральної виборчої комісії О.М. Чупахін, стала лише першим кроком у підготовці організаторів виборів [11, с.50-52].

Уже під час виборчих кампаній з виборів Президента України 2010 року та виборчого процесу з виборів народних депутатів України 28 жовтня 2012 року Центральна виборча комісія здійснювала плідну співпрацю з Координатором проектів ОБСЄ в Україні щодо навчання голів, заступників голів та секретарів ОВК, які після цього навчали інших членів ОВК та керівників ДВК тощо.

Крім того, Координатором проектів ОБСЄ в Україні спільно з Центральною виборчою комісією України створено новий навчальний інформаційний ресурс, на веб-сайті якого члени виборчих комісій мали змогу ознайомитися із важливою для них інформацією стосовно виборчих процедур. На думку посла Координатора проектів ОБСЄ в Україні Мадіна Джарбусиной, робота яка проведена спільно з Центральною виборчою комісією стане першим кроком до запровадження в Україні сучасних інформаційних технологій у сфері підготовки членів виборчих комісій [8].

Слід зазначити, що з метою забезпечення реалізації повноважень Центральної виборчої комісії щодо підвищення правової культури учасників виборчого процесу, розпорядженням голови Центральної виборчої комісії від 17 січня 2013 року № 4 створено робочу групу з питань прийняття в експлуатацію та змістовного наповнення онлайн-системи навчання членів виборчих комісій та осіб, які претендують на призначення на керівні посади в окружних виборчих комісіях з виборів народних депутатів України. Крім того, з метою підвищення ефективності роботи окружних виборчих комісій з виборів народних депутатів України, постановою Центральної виборчої комісії від 31 січня 2013 року № 15 затверджено Порядок організації навчання осіб, які претендують на призначення на посади голів, заступників голів та секретарів окружних виборчих комісій з виборів народних депутатів України, а також затверджено теми теоретичної підготовки претендентів на зайняття керівної посади в окружній виборчій комісії з виборів народних депутатів, форму свідoctва про проходження курсу навчання претендентів на зайняття керівної посади в окружній виборчій комісії з виборів народних депутатів [1].

На виконання доручення голови Центральної виборчої комісії членами Комісії, керівниками структурних підрозділів Центральної виборчої комісії та членами робочої групи з питань прийняття в експлуатацію та змістовного наповнення онлайн-системи підготовлено проект курсу з тестовим наповненням програми дистанційного навчання, проект методичних рекомендацій щодо використання дистанційного навчання, проект системи оцінювання знань членів виборчих комісій та осіб, які претендують на призначення на керівні посади в окружних виборчих комісіях.

Варто зазначити, що представниками Координатора проектів ОБСЄ в Україні проведено навчання працівників Секретаріату Комісії щодо користування онлайн-системою, а також вживаються заходи щодо презентації роботи онлайн-системи дистанційного навчання членам Центральної виборчої комісії та керівникам структурних підрозділів Секретаріату Комісії.

Таким чином, з огляду на досить суттєву нормативно-правову базу та проведену Центральною виборчою комісією відповідну роботу щодо підвищення ефективності роботи окружних виборчих комісій, можна стверджувати, що цьому питанню в нашій державі приділяється певна увага.

Аналізуючи роботу Центральної виборчої комісії Росії, доходимо до висновку, що у цій країні приділяється належна увага навчання учасників виборчого процесу зокрема, при зазначеній Комісією створено російський Центр (далі Центр) навчання виборчим технологіям, діяльність якого широко висвітлюється через електронну мережу "Інтернет".

У рубриці "Навчання організаторів виборів" Центру розміщуються розклади занять для членів виборчих комісій суб'єктів Російської Федерації, тести для перевірки знань членів ви-

борчих комісій, матеріали підсумків навчання вперше обраних голів, заступників голів і секретарів виборчих комісій Російської Федерації, навчання членів дільничних виборчих комісій і резерву складу дільничних комісій, матеріали конкурсу серед студентів, аспірантів, докторантів на кращу роботу з питань виборчого права і виборчого процесу, підвищення правової і політичної культури, матеріали про Концепцію організації навчання кадрів виборчих комісій і інших учасників (референдумного) процесів в Російській Федерації на 2012-2014 роки тощо [9].

Аналогічний Центр виборчих технологій функціонує і при Центральній виборчій комісії з виборів і проведенню референдумів Киргизської Республіки, який створено з метою вдосконалення виборчого права і виборчого процесу на основі широкого впровадження правової культури організаторів виборів, виборців та інших категорій учасників виборів і референдумів.

На офіційному веб-сайті Комісії створено рубрику "Навчання", де розміщено графіки навчання членів територіальних та дільничних виборчих комісій, задачі (кейси) і тести як для спеціальних представників, так і для членів територіальних виборчих комісій та системних адміністраторів [10].

Таким чином, з огляду на зазначене, Центральній виборчій комісії, нашу думку, необхідно розробити таку систему навчання, яка б що забезпечувала якісну підготовку членів виборчих комісій, здатних організувати та проводити вибори відповідно до українського законодавства та кращих міжнародних практик, зокрема: розглянути можливість утворення структурного підрозділу у межах штатної чисельності Секретаріату Комісії, який відповідатиме за проведення навчання членів виборчих комісій; практикувати проведення навчання членів виборчих комісій на базі Національної академії державного управління при Президентіві України та її регіональних інститутів, із залученням професорсько-викладацького складу кафедри парламентаризму та політичного менеджменту академії; на веб-сайті Центральної виборчої комісії створити рубрику щодо навчання членів виборчих комісій, з наповненням у ній проекту курсу дистанційного навчання, методичних рекомендацій щодо використання дистанційного навчання, про систему оцінювання знань осіб, які претендують на призначення як на керівні посади, так і членами виборчих комісій.

Реалізація вище запропонованих змін дасть можливість підвищити ефективність роботи виборчих комісій, зміцнити законність на всіх стадіях виборчого процесу, а в підсумку - більш надійно гарантувати виборчі права громадян України.

Список використаних джерел

1. Про затвердження заходів щодо реалізації Концепції підвищення правової культури учасників виборчого процесу та референдумів в Україні / Постанова Кабінету Міністрів України від 31 січн. 2001 р. № 88. - Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua>.

2. Про Концепцію підвищення правової культури учасників виборчого процесу і референдумів в Україні : Постанова Центральної виборчої комісії від 8 жовт. 1999 р. № 336. - Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua>.

3. Про Концепцію підвищення правової культури учасників виборчого процесу та референдумів в Україні / Указ Президента України від 8 грудня 2000 року N 1322/2000. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>

4. Про Координаційну раду при Центральній виборчій комісії з питань підвищення правової культури учасників виборчого процесу та референдумів в Україні / Постанова Центральної виборчої від 27 лист. 2001 р. № 48. - Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua>.

5. Про Порядок організації навчання осіб, які претендують на призначення на посади голів, заступників голів та секретарів окружних виборчих комісій з виборів народних депутатів України / Постанова Центральної виборчої комісії від 31 січня 2013 року № 15. - Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua>

6. Про програму правової освіти населення України / Постанова Кабінету Міністрів України від 29 травн. 1995 р. № 366. - Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua>.

7. Про Типову програму навчання організаторів підготовки та проведення виборів і референдумів / Постанова Центральної виборчої комісії від 22.10.2001 року № 39. - Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua>

8. ЦВК та ОБСЄ запустили навчальний інформаційний ресурс для членів виборчих комісій. - Режим доступу : <http://www.osce.org/uk>

9. Центральна виборча комісія Російської Федерації. - Режим доступу : <http://www.cikrf.ru>
10. Центральна комісія з виборів і проведенню референдумів Киргизької Республіки. - Режим доступу : <http://www.shaillo.gov.kg>
11. Чупахін О. М. Правова культура учасників виборчого процесу - важливий аспект демократичних виборів / О. М. Чупахін // Вісн. ЦВК. - 2006. - № 1 (3). - С. 50-52.

А.Б.Кондрашихін,

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри державних та місцевих фінансів Академії муніципального управління МОН України

**Кафедра у безперервній освіті керівних кадрів:
концептуальні засади та принципи функціонування**

Економічні трансформації, що відбуваються на пострадянському просторі, стають визначальною рушійною силою суспільного розвитку, змушують до безперервного оновлення практично усі сфери та ланки громадського життя, включаючи вищу освіту. Освіта становить основу інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Оновлення системи продуктивних сил, накопичений досвід корпоратизації та приватизації підприємств різних галузей економіки, розмаїття нормативних вимог свідчать про складність умов територіального управління, вимагають застосування науково-пізнавальних підходів до організації освіти як складової сталого розвитку. Через безперервне оновлення структури суспільних відносин (соціально-економічних, організаційно-правових, інформаційних, морально-етичних тощо) виникає необхідність її постійного осмислення, розповсюдження позитивного досвіду трансформаційних процесів. Саме на це має спрямовуватися діяльність вишів та їх кафедр - базових ланок вищої освіти та системи безперервної підготовки кадрів.

Безперервне оновлення вимог зовнішнього та внутрішнього походження стосовно роботи господарського механізму змушує носіїв економічної інформації до пошуку найефективніших засобів передачі знань, швидкого створення баз даних, миттєвого використання інформаційних ресурсів, інтелектуальних здобутків тощо [1; 2]. Певних змін потребує не лише методологія надання знань, а й бачення викладача фахових дисциплін, зорієнтованого на новітні технології управління господарством [3]. Кафедра - базовий структурний підрозділ вищого навчального закладу, де забезпечується навчально-виховна і методична діяльність з однієї або кількох споріднених спеціальностей, спеціалізацій чи навчальних дисциплін. Також кафедра відповідає за наукову, науково-дослідну та науково-технічну діяльність за певним напрямом, оцінку якості людського капіталу [4], що формується через систему безперервної освіти.

Мета концептуального підходу до аналізу кафедри - визначити фундаментальні засади перспективного її розвитку як первинної ланки здійснення навчально-наукової діяльності у структурі вишу, закріпити нормативні ланки у структурі МОНУ, ідентифікувати оригінальні властивості у просторі вищої освіти. Для обґрунтування концептуальних заходів використовується звичайна система показників, що висуваються з боку Міністерства освіти і науки України під час здійснення акредитації, ліцензування чи перевірки вищого навчального закладу. Окремим аспектом концептуального обґрунтування кафедральної діяльності мають стати принципи її побудови, що складають певну системну організацію. Слідкування системі принципів у практичній діяльності допомагає скоріше знаходити консенсус у багатьох виробничих питаннях, посилити злагодженість колективної творчості.

Концептуальними принципами розвитку кафедри фінансового напрямку можуть бути такі: наближення роботи до проблем та завдань місцевого самоврядування країни; конструктивної активності; законність та етичність; змагальність у роботі; планомірність, самофінансування та самоокупність; пріоритетність гуманістичних підходів в організації діяльності; ієрархічна підпорядкованість загальній структурі Академії та неруйнівний характер процесів; наступність кадрових питань та нагромадження інтелектуального капіталу; відкритість, демократичні засади управління. Система концептуальних принципів має комплексний характер та не передбачає

вибіркового використання одного або декількох окремих принципів. За дотримання принципів розвитку несе відповідальність керівництво кафедри.

Концептуальними засадами розвитку кадрового потенціалу кафедри фінансового напрямку є : збільшення кількості штатних викладачів з науковими ступеннями та навичками практичної роботи у фінансовій системі, органах місцевого самоврядування; збереження у штаті викладачів з науковими ступеннями та практичним досвідом роботи у фінансових установах, органах місцевого самоврядування; нагромадження інтелектуального потенціалу кафедри через механізми інституту інтелектуальної власності, що об'єкти якої виробляються викладачами, дослідниками, аспірантами, докторантами; підвищення матеріальної та соціальної заінтересованості у кінцевому результаті викладацької праці.

Концептуальними напрямками укріплення місця кафедри у виші та в освітньому просторі є : збереження рівня внутрішньої сталості усередині вишу, гармонізація зв'язків з іншими кафедрами свого вишу; розвиток зовнішніх зв'язків, посилення інтеграційних прагнень в освітньому просторі країни; розбудова наукових стосунків з зарубіжними кафедрами, навчальними та науковими установами на основі взаємності, злагоженості, зацікавленості у науковому пошуку тощо.

Позиціонування кафедри в освітньому просторі відбувається через розробку новітніх спецкурсів в межах спеціальності, наукове обґрунтування тематики дипломних та магістерських робіт, вимог та змісту виробничої, переддипломної, науково-дослідної практики. Побудова горизонтальних зв'язків з кафедрами та підрозділами вишу відбувається під час забезпечення навчального процесу, проведення наукових досліджень, підготовку кадрів через аспірантуру, докторантуру. Розвиток горизонтальних зв'язків в мережі вищої освіти реалізується шляхом встановлення наукових та навчальних контактів на довготривалій основі з аналогічними кафедрами, інститутами, навчально-науковими центрами, органами державної влади та місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання тощо. Це посилює можливості кафедри у сфері безперервної освіти керівних кадрів держави та місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. *Луговий В. І.* Формування ціннісної компетентності науково-педагогічних працівників - важлива умова їх успішної діяльності в сучасній вищій школі // Проблеми освіти: Наук. Зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. - К., 2010. - Випуск № 63. Частина 1. - С. 3-9.

2. Інтелектуальна власність в системі фахової підготовки фінансистів / Постійно діючий семінар кафедри Державних та місцевих фінансів АМУ // Матеріали обговорень та дискусій за 2010 - 2012 рр.

3. *Федорова В., Чікін С.* Планування складу та обсягів повноважень суб'єктів операції внесення майнових прав до статутного капіталу господарського товариства // Інтелектуальна власність. - 2011. - № 10. - С. 51-56.

4. *Пашко Л. А.* Оцінювання людських ресурсів у сфері державного управління: соціальна значимість та цінність / Фінансова система регіонів : монографія. - Київ -Севастополь - Донецьк, 2012. - 438 с.

Л.І.Даниленко,

доктор педагогічних наук, професор кафедри

парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ

Проблеми формування політичної еліти та політичних лідерів

Інтерес до феномена політичної еліти і лідерства та первісні спроби їхнього тлумачення сягають глибокої давнини. Систематичне осмислення, найвищий рівень обґрунтування та практичне застосування теоретичних узагальнень щодо зазначених проблем припадають на ХХ ст. Досягнення вчених-політологів, а також суспільно-політична практика виникнення, функціонування та формування політичних еліт і політичного лідерства засвідчують, що вони - ре-

альність нинішнього і, вірогідно, наступних етапів розвитку людської цивілізації і належать до найважливіших показників зрілості будь-якого суспільства, характеризують ступінь його демократичності (рівень демократії).

Правляча еліта, політична еліта і політичні лідери - не тотожні поняття. Вони взаємозалежні. Не кожна особа, яка належить до правлячої чи політичної еліти може бути політичним лідером, на відміну від політичного лідера, який завжди відноситься до політичної еліти і не завжди до правлячої.

Зокрема, незалежно від характеру політичного устрою влада в кожній країні здійснюється певною групою людей - елітою. Це не тільки ті, хто формально наділені владою, а й ті, хто грає істотну роль у підготовці та реалізації політичних рішень. Це правляча еліта.

Сучасні науковці вважають, що правляча еліта - це категорія осіб, рішення яких істотно впливають на функціонування і розвиток суспільства в економічній і політичній сферах, яка складається з двох груп:

- яка приймає політичні рішення;
- яка здійснює політичний тиск.

Тобто, та частина правлячої еліти, яка приймає політичні рішення і є політичною елітою. Її реальні можливості дуже великі, проте не безмежні.

Вплив політичної еліти на систему владних відносин є вирішальною і характеризується, як правило, такими чинниками:

- формою політичного устрою (зі зміною типу суспільства змінюється і тип еліти);
- розстановкою соціально-політичних сил у державі ("позакласове" рекрутування еліт забезпечує оптимальне співвідношення між елітою і народом);
- гостротою соціальних конфліктів (зі зміною стилю правління - від демократичного до ліберального й авторитарного підвищується рівень соціального конфлікту);
- співвідношенням сил усередині самої еліти (залежить від ролі лідера у громаді, суспільстві).

При формуванні політичної еліти важливим є усвідомлення цих складових її впливу на розвиток держави і суспільства та відповідна їх підготовка, яка має бути досить високою. Тому важливою є думка М. Вебера щодо компетентності політичної еліти, яка на сучасному етапі розвитку цивілізації формується не із "старої еліти" ("еліта крові", "еліта багатства"), а з "нової (інтелектуальної) еліти" (менеджери, верхівка чиновників, інтелігенція) - спеціалістів - носіїв знань.

Нова (інтелектуальна) еліта поліпшує структуру влади, знімає соціальну напругу у суспільстві; є носієм національної ідеї. За визначенням видатного українського філософа В. Липинського вона є національною аристократією і керує всією нацією, стоячи на чолі її політичних організаційних установ, творить певні культурні, моральні, політичні й організаційні цінності, які потім привласнює собі вся нація і якими ця нація живе і розвивається. Вона формується не лише з тих, хто належать до родової шляхти, дворянства, козацтва, а й з тих, які в первинному граматичному значенні є "найкращі люди".

Представники такої політичної еліти є політичними лідерами і мають велику матеріальну силу і моральний авторитет (за В.Липинським).

Їх формування залежать від рівня політичної і культурної (у т.ч., національної) свідомості, умов розвитку і професійного становлення особисті, її особистих якостей і здібностей, рівнів освіти і культури.

Однією з ранніх теорій лідерства є "теорія рис", згідно з якою у 1940 р. американський дослідник К.Берд склав список із 79 рис, що визначались дослідником як "лідерські". Серед них - ініціативність, комунікативність, почуття гумору, ентузіазм, впевненість, доброзичливість. Пізніше Р.Стокділл додав ще пильність, популярність, красномовність. Подальший розвиток даної теорії надав можливість науковцям представити якості лідерів у трьох групах - природні, етичні і професійні.

До числа природних якостей відносять силу характеру, рішучість, інтуїцію, магнетизм особи.

До числа етичних - гуманізм, відповідальність, чесність.

До числа професійних якостей - аналітичні здібності, вміння швидко і точно орієнтуватися в обстановці, компетентність, гнучкість, готовність до компромісів.

Їх формування і розвиток можна перевірити через основні характеристики, подані нами у таблиці (табл.1).

Таблиця 1

Якості лідерів та їх основні характеристики

№	якості	Основні характеристики
<i>Природні якості</i>		
1	сила характеру	1.1. впевненість у собі (послідовність і наполегливість) 1.2. ініціативність 1.3. ентузіазм 1.4. стійкість до стресу
2	рішучість	2.1. готовність прийняти рішення, 2.1. готовність до непопулярних дій 2.2. відкритість поглядів, відвага 2.3. має власну точку зору
3	інтуїція	3.1. стратегічне мислення /візія 3.2. інновативність 3.3. передбачення
4	магнетизм/харизма	4.1. красномовність 4.2. популярність 4.3. здатність приваблювати інших
<i>Етичні якості</i>		
5	гуманізм	5.1. доброзичливість, добропорядність 5.2. емпатійність 5.3. щирість 5.4. духовність 5.3. оптимізм
6	відповідальність	6.1. дотримання законів 6.2. дотримання цінностей 6.3. дотримання норм
7	чесність	7.1. перконливність 7.2. віра /довіра 7.3. почуття гумору
<i>Професійні якості</i>		
8	аналітичні здібності	8.1. переконання 8.2. пильність 8.3. допитливість
9	уміння швидко і точно орієнтуватися в обстановці	9.1. оперативність 9.2. швидкість 9.3. точність
10	компетентність	10.1. мотивація творчої діяльності 10.2. готовність до творчої діяльності 10.3. досвід творчої діяльності 10.4. освіченість 10.5. культура
11	гнучкість	11.1. адаптивний, м'який у формулюваннях 11.2. повага до іншої думки 11.2. готовність до компромісу
12	готовність до компромісів	12.1. правдивість 12.2. комунікативність 12.3. толерантність

Аналізуючи зміст даної таблиці відмічаємо, що однією з проблем формування політичного лідера є розвиток і саморозвиток його лідерських якостей як під час освіти, так і під час сімейно-родинного (національного) та соціального виховання.

До інших проблем формування політичного лідера ми відносимо також:

- прагнення особистості до самовдосконалення і самореалізації у професійному становленні і зростанні як керівника політичної партії;

- ціннісну концепцію, на якій формується, а потім - ґрунтується, його система поглядів.

Адже, важливим є той факт, що політичний лідер, може бути народним депутатом, діяльність якого відповідає Закону України "Про статус народного депутата України", особливу вагу у якому відіграє, на наш погляд, ст. 8 (про депутатську етику), в якій ідеться про те, що "у своїй діяльності народний депутат повинен дотримуватися загальнодержавних норм моралі; завжди зберігати власну гідність, поважати честь і гідність інших народних депутатів, службових та посадових осіб і громадян; утримуватись від дій, заяв та вчинків, що компрометують його самого, виборців, Верховну Раду України, державу".

Саме в такому контексті, політичні лідери (провладні чи опозиційні) мають реалізовувати свої лідерські якості і здібності, створювати умови для творчого розвитку громадян і їхньої мотивації до високоякісних результатів праці, забезпечувати розвиток держави і суспільства, створюючи для незалежної України умови демократичного розвитку та добробуту.

М.Т.Солоха,
заступник директора Інституту підвищення
кваліфікації керівних кадрів НАДУ,
магістр державного управління

Формування правового механізму регулювання використання водно-ресурсного потенціалу України: історичний аспект

Сучасний стан механізму правового регулювання використання водно-ресурсного потенціалу України (ВРП) нерозривно пов'язаний з історією розвитку української державності та формування правових основ регулювання суспільних відносин.

Перші документи, які доцільно віднести до джерел національних природоохоронних норм, з'явилися за часів Київської Русі, зокрема це окремі статті "Руської правди" [3]. У козацько-гетьманську добу вплив на формування механізму правового регулювання використання ВРП здійснювали звичаєве право та повсякденні традиції, законодавчі норми княжої та литовсько-руської доби, "саксонське" та "швабське зерцало", магдебурзьке право, гетьманські універсали. З включенням східних, центральних та південних українських земель до складу Російської імперії значний вплив на правове регулювання використання ВРП мали закони цієї держави [1; 11]. Водночас, західноукраїнські землі входили до складу Польщі, Австрії, Угорщини, які регулювали водні відносини, у відповідності з власним законодавством і тим самим привносили свій вплив на формування вітчизняного законодавства.

За часів існування СРСР в Україні правовий механізм регулювання використання ВРП базувався на союзному та республіканському законодавстві, рішеннях партійних органів, а оскільки домінували повноваження СРСР то республіканське законодавство у значній мірі дублювало загальнодержавне, було повністю адекватне союзним вимогам. Одночасно з правовими нормами діяли постанови ЦК КПРС, ЦК КПУ, які по суті мали силу закону, тобто сформувалася та діяла система юридичного двовладдя. Як правило, більшість постанов ЦК КПРС та ЦК КПУ виходило спільно з Радою Міністрів СРСР та Радою Міністрів УРСР. На той час проблеми, пов'язані з використанням водних ресурсів та їх охороною, прагнули вирішувати за допомогою не економічних, а адміністративних заходів, які визначалися рішеннями партійних та урядових органів СРСР та УРСР.

Зазначимо, що до основних положень радянського законодавства, яким регулювалося використання ВРП, варто віднести: державну власність на водні ресурси; планове використання і охорону водних ресурсів; надання вод в користування для певної мети, у більшості випадків безкоштовно; пріоритет господарсько-питного водопостачання населення перед іншими видами водокористування [4; 5]. Загалом система природокористування в СРСР мала утилітарно-споживацькій характер [8].

Неможливість у повній мірі забезпечити раціональне і ефективне використання ВРП в Україні у радянський період обумовлювалась також і принциповими недоліками, на яких будувалася сама концепція охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів. До них належить, насамперед, такі положення: забруднення навколишнього природного середовища в принципі неминуче; раціональне природокористування ведеться в інтересах держави; можлива наявність припустимого рівня забруднення; порушені екосистеми можна відновити.

З проголошенням у 1991 році Верховною Радою УРСР незалежності України започатковано формування правового механізму регулювання використання ВРП, пов'язаного з поступовою заміною українським законодавством законодавства радянського періоду. Початком даного етапу варто вважати прийняття Закону УРСР "Про охорону навколишнього природного середовища" [9]. Наступні етапи формування механізмів державного регулювання використання ВРП пов'язані з запровадженням у дію Водного кодексу України [2], Основних напрямів державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки" [8], Закону України "Про питну воду та питне водопостачання" [10], Загальнодержавної програми "Питна вода України" на 2006-2020 роки [6].

У той же час, сформований за роки незалежності правовий механізм державного регулювання використання ВРП суттєвим чином не вплинув на поліпшення екологічного стану водних ресурсів та ефективне використання ВРП. Адже у Законі України "Про Основні засади

(стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" (2010 рік) зазначено, що водокористування в Україні здійснюється переважно нераціонально, непродуктивні витрати води збільшуються, об'єм придатних до використання водних ресурсів внаслідок забруднення і виснаження зменшується. За рівнем раціонального використання водних ресурсів та якості води Україна, за даними ЮНЕСКО, серед 122 країн світу посідає 95 місце [7].

Отже, зазначимо, що наявність проблем у сфері використання ВРП потребує подальшого розвитку водного законодавства, удосконалення нормативно-правової бази з питань охорони та використання водних ресурсів, на яких базується правовий механізм державного регулювання використання ВРП.

Список використаних джерел

1. *Власюк С. М.* Правове забезпечення запобігання шкідливої дії вод (історико-правий аспект) / С. М. Власюк // Проблеми законності : збірник наук. праць. - 2010. Вип. 106. - С. 225-232. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pz/2010_106/106_29.pdf
2. Водний кодекс Української РСР Закон України від 9 черв.1972 року № 771-VIII. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/771%D0%B0-08>
3. Законодавство України про довкілля : збірник / [уклад. А.П. Гетьман, М.В. Шульга]. - Х. : Одісей, 2007. - Т. 1. - 670 с.
4. *Лазаренко Я. І.* Екологічне право України на шляху до Європейського союзу: питання адаптації / Я. І. Лазаренко // Право України. - 2010. - №12. - С.138-143.
5. *Мунтян В. Л.* Правова охорона природи УРСР : [навч. посібник для студентів юридичних вузів і факультетів] / Мунтян В. Л. - К. : Вища школа, 1982. - 232 с.
6. Про Загальнодержавну програму "Питна вода України" на 2006-2020 роки : Закон України від 3 берез. 2005 р. № 2455-IV. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2455-15>
7. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 груд. 2010 р. № 2818-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2818-17&p=1296077506767392>
8. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : Постанова Верховної Ради України від 5 берез. 1998 р. № 188/98-ВР. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=188%2F98-%E2%F0>
9. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 року № 1264-XII. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12>.
10. Про питну воду та питне водопостачання : Закон України від 10 січ. 2002 р. № 2918-III // Відом. Верховної Ради (ВВР). - 2002. - № 16. - Ст. 112. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2918-14>.
11. *Рябець К. А.* Екологічне право: історичні засади формування до періоду одержання Україною незалежності / Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності : збірник наук. праць. - Донецьк. - № 2 (49). - 2012. - С. 338-350. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pppd/2009_2/33.%20Ryabez.pdf

І.Г.Сурай,

*кандидат наук з державного управління,
старший науковий співробітник, доцент,
професор кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ*

Взаємозв'язок безперервності освіти та професійного розвитку при формуванні еліти в державному управлінні

Для формування еліти дуже важливою є найкраща для свого часу освіта. Елітна освіта для усіх цивілізованих країн світу є важливим каналом рекрутування еліти. Проте, не менш

важливе значення для формування "справжньої" еліти в державному управлінні має безперервність навчання, спрямоване на її професійний розвиток.

Зауважимо, що професіоналізм еліти в державному управлінні включає увесь комплекс знань, умінь, навичок (скоригованих відповідно до завдань та компетенцій займаної посади) та найкращих якостей людини, які необхідні для ефективного здійснення державного управління, та, які потребують постійного формування (удосконалення). При цьому, вимоги до рівня професіоналізму осіб, які претендують на зайняття посад "еліти в державному управлінні" має бути значно вищий, ніж до претендентів на інші посади у системі державного управління [3, с. 48-49].

Для забезпечення професіоналізму в державному управлінні велике значення має застосування сучасних кадрових технологій як складових управління персоналом усієї системи. Так, перші формалізовані ознаки професіоналізму (дані про освіту, наявність стажу, досвіду державної служби тощо) особи, що претендує на посаду державної служби, отримуються під час добору та відбору кадрів [1, с. 11-14].

Професійний розвиток в державному управлінні - це процес зміни якостей особи як суб'єкта професійної праці, результат підвищення професіоналізму і спеціальної освіти, професійного вдосконалення і самовизначення працівника. У розвитку персоналу розрізняють дві змістовні сторони: перша - його професійно-кваліфікаційний розвиток шляхом підвищення кваліфікації, професійної перепідготовки та стажування працівників; друга - професійно-посадовий розвиток кадрів, обумовлений їх посадовим просуванням й потребою організації, системи державного управління в найбільш ефективному використанні достоїнств кожного фахівця. Поняття "професійно-посадовий розвиток персоналу" нерозривно пов'язане з поняттям "службова кар'єра". Цей зв'язок розкривається за допомогою категорій "зміст" і "форма".

Отже, заходи з розвитку персоналу, до яких відносять і безперервну освіту (навчання), мають велике значення для формування еліти в державному управлінні, переміщення до цієї групи осіб із проелітних груп.

На нашу думку, для забезпечення професіоналізму еліти в державному управлінні на практиці, необхідно більш активно використовувати для призначення на керівні посади (посади еліти в державному управлінні) професійно підготовлених службовців, насамперед, з органів державної влади та органів місцевого самоврядування. При цьому необхідно:

- обов'язкове навчання за повним курсом магістра державного управління або магістра управління суспільним розвитком для зайняття посад еліти в державному управлінні (альтіметричний підхід) [4];

- застосовування сучасних кадрових технологій управління людськими ресурсами, які ураховують цінність людського (інтелектуального) капіталу та сприяють його розвитку;

- удосконалення системи професійної підготовки службовців як основи для формування еліти в державному управлінні [2, с. 162-163], зокрема:

- модернізувати навчальні програми і методи навчання на основі компетентнісного підходу;
- посилити практичну складову навчання - стажування (з метою не лише отримання знань, але і набуття необхідних навичок) [4, с. 66];

- ввести курс "управління персоналом" в усі навчальні програми, з урахуванням потреб слухачів та їх посади відповідного рівня управління [4, с. 66];

- ввести в систему безперервної освіти державних службовців "індивідуальні освітні книжки"; запровадити "накопичувальний" механізм підвищення рівня професійної компетентності (наприклад, у Франції: 20 год. на рік, які можуть накопичуватися протягом шести років) [4, с. 66];

- посилити зв'язок безперервної освіти державних службовців з оцінюванням їх службової діяльності та професійно-посадовим розвитком (кар'єрним зростанням) [4, с. 66; 5, с. 23; 6, с. 50];

- розвивати дистанційне / е-навчання при розробці нових начальних дисциплін, курсів підвищення кваліфікації, тематичних семінарів [5, с. 23];

- створити інтерактивну систему інформування про курси підвищення кваліфікації, семінари (з описом теми, зазначенням дати, імені викладача, можливістю заповнення реєстраційних карток в он-лайн режимі), розробка переліку курсів та семінарів на 1-2 роки (наприклад, у Німеччині - на 5 років) [5, с. 23];

- забезпечити спрямованість програм лідерства на потреби державного управління відповідно до цільової аудиторії слухачів. Наскрізний зв'язок цих програм, що поєднує компе-

тенції лідерів і майбутніх лідерів, тобто передбачає службове зростання, службову кар'єру [6, с. 50];

- передбачити спрямованість програм лідерства на інструменти захисту національних (загальнодержавних) інтересів й впровадження єдиної зовнішньої політики та налагодження зв'язків й обміну досвідом між керівниками вищого корпусу державної служби різних країн через участь в інтернаціональних та міжнародних програмах лідерства [6, с. 50].

Особливої уваги заслуговують механізми дотримання ціннісних засад в системі державного управління: як при професійній підготовці, так і підчас практичної діяльності державних службовців [4, с. 66].

Список використаних джерел

1. Сурай І.Г. Забезпечення персоналом органів державної влади. Розвиток персоналу: навчально-методичні матеріали - К. : НАДУ, 2008. - 20 с.
2. Сурай І.Г. Забезпечення професіоналізму еліт в державному управлінні / Інна Сурай // Актуал. пробл. держ. упр. : зб. наук. пр. - Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2010. - №1 (41). - С. 159-163.
3. Сурай І.Г. Сутність професіоналізму еліт в державному управлінні / Інна Сурай // Зб. наук.праць НАДУ / за заг. ред. Ю. В.Ковбасюка. - К. : вид-во НАДУ, 2010. - Вип. 1. - С. 40-49.
4. Сурай І.Г. Формування й розвиток еліти в державному управлінні Франції: висновки для України / І. Г. Сурай // Інвестиції: практика та досвід. - 2012. - № 19, жовтень - С. 62-66.
5. Сурай І.Г. Формування й розвиток еліти в державному управлінні: досвід Німеччини / І.Г.Сурай // Держава та регіони. Серія "Державне управління" - 2012. - № 3 (39). - С.18-23.
6. Сурай І.Г. Формування й розвиток еліти в державному управлінні: досвід Канади / Інна Сурай // Вісн. НАДУ. - 2012. - № 4. - С. 43-50.

В.М.Гурієвська,

*кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ*

Вплив заповіту минулих поколінь на формування суспільно-політичної дійсності

*"Хто керує минулим - той керує майбутнім;
Хто керує сьогоднішнім - той керує минулим".
"1984", Дж.Оруел*

Аналіз сучасної дійсності спонукає нас до пошуку факторів, що впливають на стан розвитку. Суспільство схильне звинувачувати еліту в існуючій ситуації, проте формування суспільно-політичної дійсності в більшій мірі залежить саме від тих аспектів, які менше всього досліджені як фактори впливу. Бо якщо бажані зміни не настають, то можливо слід перенести фокус уваги на маргіналізовані аспекти, інакше кажучи, що ми не помічаємо, або ж на що не звертаємо увагу.

До таких мало досліджених в державному управлінні факторів відноситься концепція "залежності від раніше пройденого шляху" Пола Девіда.

В контексті суспільно-політичного життя це означає, що дійсність формується в залежності від минулих зразків.

Ідея "path dependence", або ж "проблема колії" трактується як неможливість виходу за межі технологічних рішень минулого. Пол Девід запропонував цю метафору з прикладом про розвиток російської залізниці, де, як відомо, колії ширші ніж європейські [10].

Інша метафора підкреслює що існує "QWERTY", яка означає залежність від одного разу розпочатого принципу розташування клавіш друкарської машинки.

Чи таке розташування зручним? З точки зору ергономіки таке розміщення букв на клавіатурі не пов'язано з найбільш ефективним розташуванням. Їх так пропонують всі виробники,

тому що з кінця XIX століття до наших днів це сформувало стійку звичку (саме тоді виникла фірма з виробництва друкарських машинок в Лондоні з назвою QWERTY, яка розмістила цю назву на клавішах. Цей закон працює і в світі економіки, політики, культури, освіти, медицини. В економіці цей ефект описаний у 1985 році у статті Пола Девіда "Clio and the Economics of QWERTY" [7].

Після цього, політологи та соціологи адаптували концепцію "залежності від раніше пройденого шляху" до аналізу політичних і соціальних явищ. Показовими є результати досліджень Пола Пірсона, Девіда Коліера і Рута Берінса, які вивчали темпи та режими переходів демократії та авторитаризму, трудову політику, динаміку партійних систем, зміни коаліцій, динаміку політичних процесів у країнах Європи та Латинської Америки [8; 9].

Ідея впливу минулого на розвиток людини і суспільства знайшла своє відображення у психологічних дослідженнях З. Фрейда. Вчений стверджував, що "архаїчна спадковість людини не включає в себе виключно схильності, а несе також ідеативне відображення слідів в пам'яті, які залишені досвідом, що належить попереднім поколінням" [4].

Юнг доповнює роботи Фрейда дослідженнями явища синхронії і того, що він називає "колективним несвідомим". Вчений розглядає синхронію як явище, в якому подія у зовнішньому світі значущим чином збігається з психічним станом людини. Це повторювані переживання, що відображаються у випадках, які не підкоряються законам часу, простору і причинності.

За визначенням Юнга, це "працююче" в нас колективне несвідоме, передане суспільству від покоління до покоління, акумулює людський досвід. А пам'ять індивіда в якості "активного принципу спадковості складається із пам'яті предків, "невидимих батьків", чия влада знову народжується разом з дитиною". Останній, звісно ж не знає про ці наслідки. Він лише тільки відчуває, що щось заважає вільному прояву його інстинктів; і він проектує цю внутрішню перепону спершу на батьків, а потім на суспільство [3, с.16].

Яку роль відіграє минуле у суспільному сценарії з точки зору генеології досліджував Босормені-Надь [5], який аналізував "вплив заповіту" попередніх поколінь на нинішні форми суспільної поведінки.

Дослідник зазначає, що ми продовжуємо ланцюжок поколінь і оплачуємо борги минулого, і так до тих пір, поки "грифельна дошка" не стане чистою. "Невидима лояльність" незалежно від нашого бажання, незалежно від нашого усвідомлення підштовхує нас до повторення приємного досвіду або травмуючих подій, або навіть несправедливої і навіть трагічної смерті.

Вчений вводить поняття трансгенерації - процес, що бере свій початок в історії минулих поколінь та має відображення на нинішніх процесах розвитку. Трансгенераційні явища можуть бути як усвідомленими (сценарії, звички, правила, традиції), так і не усвідомленими (таємниці, про які не згадують, або те, що намагаються приховати чи забути).

Вчений звертає увагу на механізми, які запускають процес відтворення сценаріїв минулого та значення реінтерпритації минулих подій для подолання залежності від деструктивних сценаріїв [5].

Необхідною умовою для цього є краще розуміння повторень, збігів, "триангуляцій".

Можна з упевненістю стверджувати, що в своєму житті ми менш вільні, ніж думаємо. Однак ми можемо відвоювати нашу свободу і уникнути повторень, розуміючи, що відбувається, усвідомлюючи ці взаємозв'язки в їх контексті і складності. Таким чином ми зможемо на решті прожити "своє" життя, а не життя наших батьків, або бабусь і дідусів, чи інших значимих людей, сценарій яких ми "замінили", часом навіть не усвідомлюючи цього.

Домінантне суспільство, яке побудоване на засадах ієрархії, спричиняє появу співзалежних моделей поведінки. Співзалежність є сприятливим ґрунтом для прояву трансгенераційних передач, оскільки вони є сталими та мало підлягають змінам. Тож сама модель співзалежності у суспільних відносинах провокує появу явища трансгенерації. Вчені прийшли до висновку, чим більший рівень емоційної близькості та співзалежності, тим більше навантажена соціальна система трансгенераційними феноменами.

Завдяки росту свідомості і збільшенню знань людина може спробувати бути творцем своєї індивідуальної долі, визначати характер свого суспільства і формувати свою історію - замість того, щоб постійно знаходитися під загрозою руйнування з боку незрозумілих і непідвласних їй взаємодій природних сил [3, с.77].

Такий підхід набуває особливої актуальності в сучасних умовах державного управління, що реформується і потребує нових способів ефективної адаптації до змін. Важливим аспектом для системи державного управління є увага цього підходу до традицій, що склалися, формування культури, способів передачі досвіду. З погляду генеалогічної концепції замовчування чи ігнорування деяких історичних фактів призводить до того, що система не використовує будь-які події як важливі для її розвитку досвід і час від часу буде знову повертатися до проблемних ситуацій.

Вказані концепції можуть застосовуватись також для більш точного та адекватного аналізу ситуацій та проблем, що виникають в процесі державно-управлінської діяльності.

Список використаних джерел

1. Боуен М. Теорія сімейних систем Мюррея Боуена: Основні поняття, методи та клінічна практика / М.Боуен. - М.: "Когіто-Центр", 2008. - 496 с.
2. Де Гольжак В. История в наследство: Семейный роман и социальная траектория / Перев. С франц. И.К. Масалкова. - М.: Изд-во Института Психотерапии, 2003. - 233 с.
3. Одайник В. Психология политики: Политические и социальные идеи Карла Густава Юнга. / В. Одайник - СПб.: Издательская группа "Азбука-классика", 2010. - 256 с.
4. Фройд З. Психоаналитические этюды / Сост. Д. И. Донского, В. Ф. Круглянского. - М. : ООО "Попурри", 1998. - 608 с.
5. Шутценбергер А. Синдром предков. Трансгенерационные связи, семейные тайны, синдром годовщины, передача травм и практическое использование геносоциограммы. - М.: Изд-во Института Психотерапии, 2001. - 240 с.
6. Юнг К. Г. Аналитическая психология / К. Г. Юнг. - СПб., 1994. - 132 с.
7. David, Paul. "Clio and the Economics of QWERTY." American Economic Review, 75(2), Papers and Proceedings of the Ninety-Seventh Annual Meeting of the American Economic Association, 1985. pp. 332-37.
8. David Collier, Rut Berinss. Trajectory of a Concept: 'Corporatism' in the 273 Study of Latin American Politics." In Latin America in Comparative Perspective, 1995 (pdf).
9. Collier, David. Concepts and Method in Social Science: The Tradition of Giovanni Sartori (co-edited with John Gerring). Oxford and New York: Routledge, 2009.
10. United States. Cambridge: Cambridge University Press. Hathaway, Oona A. 2001. "Path Dependence in the Law: The Course and Pattern of Legal Change in a Common Law System." The Iowa Law Review, 86(2): January 2001.

І.В.Клименко,

*кандидат фізико-математичних наук,
доцент, доцент кафедри інформаційної політики
та технологій НАДУ*

Ситуативні центри в системі підготовки управлінської еліти

Ситуативні центри створюються для централізованого вирішення задач оперативного та стратегічного управління, а також для оцінки та контролю управлінського впливу на розвиток ситуації (кризової ситуації) на об'єкті управління. Відповідно до цих задач ситуаційний центр містить набір системних модулів, орієнтованих на: збір інформації за заданими критеріями, показниками (індикаторами) з різноманітних джерел, обробка, та зберігання даних; моніторинг ситуації на об'єкті управління та надання державним службовцям - керівникам установ та їх підрозділів деталізованої та зведеної інформації; прогнозування розвитку ситуації та вибір найкращого варіанту керуючих впливів після оцінювання достовірності прогностичних моделей, можливих ризиків та оцінювання ймовірності прийняття успішного (оптимального раціонального рішення); планування, координація та контроль реалізації прийнятих рішень; оцінка результатів виконання рішень.

Ситуаційні центри є невід'ємною складовою інформаційної інфраструктури електронного урядування, спрямованої, насамперед, на підвищення ефективності діяльності органів влади за рахунок оперативного формування більш обґрунтованих управлінських рішень.

Ситуаційні центри містять інформаційний простір для ефективного моніторингу, прогнозування, прийняття рішень та контролю їх виконання, що дозволяє реалізувати новий формат управління в умовах жорсткого дефіциту часу та ресурсів, оцінювати можливі стратегічні, політичні, економічні, соціальні, екологічні ризики, які можуть виникати при різних сценаріях управлінських ситуацій. Для мінімізації ризиків використовують довгострокове прогнозування розвитку управлінських (кризових) ситуацій, розробка та моделювання різноманітних сценаріїв їх розвитку.

На сьогодні принциповими при прийнятті управлінського рішення є параметри: швидкість реагування на динаміку характеристик та показників стану об'єкту управління; високий ступінь відповідальності за результат управлінського впливу; інформаційна та взаємодія органів влади різного рівня; ефективні комунікації між державними службовцями та посадовими особами органів місцевого самоврядування щодо стану об'єкту управління за допомогою сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій. Застосування ІКТ при прийнятті управлінських рішень дозволяє не тільки проводити поглиблені, диференційовані, багатоваріантні розрахунки окремих економічних, соціальних, фінансових та інших показників, але й удосконалювати методичний апарат планування. Застосування сучасного програмного забезпечення дозволяє впровадити: розроблення імітаційних моделей типу "підбір параметру" (оцінка необхідного значення планового показника для досягнення встановленого значення цільового показника); "розроблення сценаріїв" (оцінка різних варіантів розвитку кризової ситуації); створення та рішення силами самої робочої групи реальних оптимізаційних задач (визначення найкращих управлінських рішень при вибраному значенні цільової функції та системи обмежень зміни окремих параметрів); використання для обґрунтування аналізу ризиків результатів дослідження динамічних рядів, ковзних середніх, кореляційно-регресійного, кластерного аналізу, аналізу чутливості, методу Монте-Карло та ін. Інформаційно-технологічна підтримка прийняття управлінського рішення дозволяє: робочій групі та її керівнику всебічно проаналізувати об'єктивні складові проблеми; оцінити ситуацію з урахуванням обмежень, що накладає зовнішнє середовище (фінанси, час, нормативно-законодавча база, підтримка/протидія населення, органів влади тощо); виявити та проранжувати переваги робочої групи; сформулювати сукупність альтернативних рішень, оцінити їх, використовуючи накладені обмеження та переваги; проаналізувати наслідки (стан подолання кризової ситуації та її запобігання в подальшому) в залежності від вибору альтернативного управлінського рішення; обрати краще альтернативне рішення з погляду робочої групи.

Ситуативний центр як навчальний тренажер для підготовки управлінської еліти в сфері підготовки, прийняття, впровадження управлінських рішень повинен працювати у режимах: проблемний моніторинг (отримання, обробка та візуальне відображення актуальної інформації від різноманітних джерел як у фоновому режимі так і за запитом користувача в режимі он-лайн; планове обговорення управлінських ситуацій та впливів (запланований колективний розгляд аналітичних досліджень та звітів щодо стану об'єктів управління та впливу на них різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів); надзвичайний режим (оперативне прийняття управлінських рішень та контроль їх виконання при розгляді надзвичайних та кризових ситуацій з можливістю урахування пропозицій залучених різногалузевих експертів). А також, має містити комплекс взаємопов'язаних моделей, основними з яких є: динамічна модель об'єкту управління, здатного не тільки адаптуватися до вимог зовнішнього середовища, але й цілеспрямовано впливати на нього; індикаторні моделі багатокритеріального простору, з яким взаємодіють всі інші моделі ситуаційного центру через свої вхідні та вихідні інформаційні потоки; моделі виявлення проблемних ситуацій, попередження та розробки заходів щодо їх усунення та ліквідації негативних наслідків; інформаційні моделі об'єктів управління на основі інтерактивних баз знань, які представляються в зручному для особи, що приймає рішення (ОПР), вигляді і дозволяють моделювати ситуацію, виробляти і представляти варіанти оперативних рішень і протоколів їх розробки, здійснювати доведення прийнятих документів до керівників і виконавців, що беруть участь у вирішенні конкретної проблеми, а також здійснювати поточний контроль за ходом виконання управлінських рішень; система штучного інтелекту для підтримки прийняття довгострокових і оперативних рішень різного рівня на основі багатосторонньої стратегічної комп'ютерної інформації, як засобу пошуку оптимального рішення для всіх зацікавлених сторін, згідно з наявними у них ресурсами та можливостями; модель гнучкого соціально-економічного моніторингу, здатного адаптуватися до динаміки розвитку проблемної ситуації;

модель управління психічною та фізичною активністю населення, яка здатна представляти поведінку людей, в залежності від ситуації, що потребує управлінського впливу, з урахуванням їх психофізіологічних особливостей.

Основними результатами навчання державних службовців - управлінської еліти на базі ситуативного центру є набуття практичних навичок щодо: моніторингу стану об'єктів управління; підтримки оперативних рішень, прогнозування розвитку ситуації на основі аналітичної обробки інформації, моделювання наслідків управлінських рішень на базі використання інформаційно-аналітичних систем; експертна оцінка прийнятих рішень та їх оптимізація; управління ліквідацією надзвичайних і кризових ситуацій; керівництва складними виробничими заходами; проведення планових виїзних заходів; керівництва та управління подіями віддалено і безпосередньо на місці; координації роботи і обміну інформацією між стаціонарними і рухомими центрами управління; налагодження ефективного управління і безперервного обміну інформацією з усіма задіяними структурними підрозділами органів публічного управління при проведенні різноманітних виробничих заходів, вирішенні поточних оперативних завдань та ліквідації надзвичайних кризових ситуацій незалежно від їх місця знаходження.

Г.І.Гамова,

*кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри української мови ХарPI НАДУ*

Екзегези комунікативної культури державного управлінця

Розвиток українського суспільства на сучасному етапі позначається великою увагою до підготовки управлінської еліти. А це в сучасних умовах України неможливе без розв'язання актуальної проблеми державного управління - підготовки нових управлінських кадрів, які б відповідали вимогам сьогодення як у плані професійної компетентності, так і своїм загальнокультурним рівнем.

Комунікативна культура, або культура ділової комунікації, передбачає високий рівень, майстерність спілкування державного службовця, у тому числі й управлінця, керівника різного рангу в різних жанрах ділового спілкування: ділових бесідах, переговорах, нарадах, зборах, прес-конференціях, брифінгах, телефонних розмовах, діловому листуванні тощо. Комунікативна культура управлінця полягає в довершеному володінні літературною мовою в обох її формах (усній і писемній) і в обох видах омовленого спілкування (вербальному і невербальному), володінні правилами ділової етики, володінні правилами ділового (службового) протоколу, зовнішньою культурою, культурою почуттів, культурою поведінки.

Лапідарне, тобто стисле, визначення комунікативної культури державного управлінця як ознаки його професійності вимагає екзегези, тобто пояснення, тлумачення, визначення змісту кожного компонента.

Культура мовлення, у першу чергу керівника, повинна відповідати системі вимог, регламентацій стосовно вживання мови в мовленнєвій діяльності (усній чи писемній) і виявляється в таких аспектах, як нормативність, адекватність, естетичність, поліфункціональність мовлення, дотриманні ustalених мовних норм і правил усного та писемного мовлення: правильному наголошуванню, інтонуванню, дикції, слововживанню, будові речень, діалогу, тексту, майстерному використанню мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування [3, 263]; це також володіння фонаційно-кінетично-проксемічними засобами (тембром, силою, висотою голосу, мелодикою, темпом мовлення, паузами; жестами, мімікою, поглядом, зовнішнім виглядом, прикрасами, парфумами; правилами відстані між мовцями, тактильного контакту, розташування робочих місць). Важливим компонентом культури мовлення є знання формул мовленнєвого етикету (привітання, вибачення, прохання, прощання, зауваження тощо). Етикет підніс типові висловлювання в ранг нормативного, зовнішнього обов'язкового поведінкового імперативу. Крім того, показником культури мовлення є неживання образливих, лайливих слів, діалектизмів, сленгів, слів-паразитів.

Показником комунікативної культури державного управлінця є дотримання і демонстрація правил ділового (службового) етикету - правил і ритуалів поведінки керівника в процесі виконання служ-

бових обов'язків. Більшість його правил є неписаними, не зафіксованими в певному регламенті, але їх слід неухильно дотримуватися. Змістом таких правил є невимушене, доброзичливе ставлення до інших, незалежно від їх посад чи службового становища, увага до жінок, повага до старших.

Існують загальні і специфічні правила етикету у ділових відносинах. Загальні правила етикету використовуються управлінцями в процесі службової діяльності і поза її межами. Це правила знайомств і відрекомендувань, вітань і прощань, використання титулів співрозмовників, вживання окремих слів, які прийняті в суспільстві. Специфічні правила ділового етикету - це прийняті тільки в діловому спілкуванні форми звернень і привітань, правила проведення бесід і переговорів, прощання і після ділового спілкування дають змогу зберегти гідність його учасників, зручність і невимушеність у відносинах між ними.

Важливим елементом службового етикету є стиль керівника у поводженні з підлеглими, ті норми, які забезпечують найбільш розумну поведінку з точки зору інтересів справи і основних принципів моралі.

Якщо керівник не цінує свій час, то його підлеглі тим більше перестають цінувати свій і чужий час. Керівник не має права спізнюватися, примушувати довго себе чекати тощо. Правильний режим праці - це свого роду культура праці. Етикет службових взаємовідносин зобов'язує усіх працівників берегти як робочий, так і свій особистий час.

Одна з причин плинності кадрів в установі - це відсутність відповідності між вимогами до працівників і реальною увагою до цих вимог з боку керівника.

Керівники, домагаючись високої культури від підлеглих, самі зобов'язані показувати приклад культури взаємовідносин. У процесі службової діяльності керівника цінуються його знання, компетентність і досвід практичної роботи, а також досвід людських стосунків, без чого неможлива справжня культура ділового спілкування.

Невід'ємною рисою керівника має бути компетентність, хоч він ніколи не повинен вважати себе спеціалістом з усіх питань. Якщо керівник не є компетентним у деяких спеціальних питаннях, він не повинен соромитися того, що знає менше, ніж підлеглий.

Існує правило службових відносин: керівник повинен оберігати авторитет кожного окремого підлеглого, пам'ятаючи про те, що при цьому він зміцнює колектив, упроваджує в службові відносини норми етикету. Керівникові не слід скупитися на ділові компліменти (приємні слова, похвала й навіть до певної міри перебільшення позитивних рис людини, щоб підтримати її), але, звичайно, робити це треба в міру і з тактом. Ділові компліменти можуть бути такі: Ви першокласний фахівець! У Вас це чудово вийшло! Я дуже задоволений Вашою роботою! Мені приємно працювати з Вами. Мені корисно знати Вашу думку. На компліменти відповідають скромно: Дякую, я радий(рада) чути це; Це висока оцінка з Вашого боку; Ви такий уважний тощо.

Правила і вимоги службового етикету повинні сприяти створенню здорового морально-психологічного клімату в колективі, піднесенню настрою, підвищенню продуктивності праці. Учені радять: керівникові слід намагатися робити зауваження підлеглим віч-на-віч, навчитися заохочувати підлеглих, визнавати свої помилки, уміти карати, не сперечатися через дрібниці, бути доброзичливим і делікатним, цінувати свій робочий час і робочий час підлеглих [1, с. 238].

Зовнішня культура - видимі, візуально сприйнятні елементи, що характеризують особистість керівника (дрескод, постава, хода, ввічливість, пунктуальність), впливають на імідж ділової людини, сприяють успіху у виконанні службових обов'язків. Культура зовнішнього вигляду, тобто вміння добирати одяг, зачіску, аксесуари відповідно до посади, віку, обставин входить у норми службової діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Одяг державного управлінця повинен бути офіційно-ділового стилю і не суперечити загальноприйнятим вимогам пристойності [2, с. 7, 9].

Культура почуттів. У процесі спілкування людина не тільки повідомляє, сприймає, інтерпретує інформацію, а й виявляє певні емоції, почуття. Вміння керувати ними, дбаючи про те, щоб вони узгоджувалися з контекстом розмови, відповідали особистим інтересам та інтересам справи, не посягали на особистісну сферу співрозмовника, є особливо важливою передумовою продуктивності ділового спілкування.

Культура почуттів - рівень розвитку, уміння особистості керувати психічними станами, емоційними ставленнями до навколишньої дійсності.

У діловому спілкуванні культура почуттів керівника виявляється в адекватності емоційних реакцій комунікативній ситуації, умінні точно обирати інтонацію, експресивно забарв-

лену лексику і відповідно реагувати на неї, виявляти вмотивований емоційний резонанс, співпереживання.

Культура почуттів формується в процесі спілкування з природою, з творами мистецтва, у праці, під час міжособистісних контактів. Це дещо більше, ніж просте дотримання в суспільстві правил поведінки - етикету. Мірилом, критерієм культурності, вихованості є співвідношення вчинку як вияву морального почуття з інтересами іншої людини.

Головним у культурі почуттів є змістовне їх наповнення, тобто доброзичливе ставлення до оточення, зацікавлене і відверте співпереживання. Людські почуття і переживання демонструють взаємозв'язок етичної й естетичної поведінки індивіда. Наприклад, привітним, сердечним, доброзичливим поглядом можна підтримати, спонукати людину до натхненних дій. І навпаки, іронічний, нахмурений, пихатий погляд образить і відштовхне.

Якщо морально-етичні норми визначають зміст вчинків (те, що люди повинні або не повинні робити), то культура поведінки відображає конкретну реалізацію вимог моралі, рівень органічності й невимушеності злиття цих норм зі стилем життя людини.

Культура поведінки - сукупність форм поведінки людини в процесі спілкування, в яких виявляються певні моральні й естетичні норми.

У процесі спілкування культура поведінки характеризує духовний і морально-естетичний образ людини, свідчить, наскільки глибоко й органічно вона засвоїла культурні надбання людства. Наприклад, повага до співрозмовника виявляється у ввічливості, делікатності, тактовності, в умінні цінувати чужий час. Обов'язковість з точки зору культури поведінки у спілкуванні означає своєчасність і точність у виконанні обіцянок, повернення боргу вчасно тощо. Чесність за формою вияву збігається з відкритістю. Естетичну складову культури поведінки відображає вміння одягатися відповідно до обставин, а також міміка, манери, жести, які можуть приваблювати чи відштовхувати інших учасників спілкування, володіння діловим етикетом.

Сучасний управлінець не може нехтувати знаннями основних положень загальної культури поведінки, адже вона свідчить про рівень втілення в його діяльність вимог моралі, органічне, природне і невимушене їх поєднання зі способом життя, що позначається на зовнішніх особливостях поведінки. Щирі зацікавленість, співпереживання, розуміння й порозуміння між людьми у процесі спілкування є важливими передумовами їх ефективної ділової взаємодії.

Отже, знання і виконання оптимальних моделей поведінки державного управлінця в конкретних, задалегідь відомих ситуаціях ділового спілкування свідчитиме про високу комунікативну культуру керівника, яка є цілісною системою.

Список використаних джерел

1. Гриценко Т. Б. Етика ділового спілкування : навч. посібник / Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко [та ін.]. - К. : Центр учбової літератури, 2007. - 343 с.
2. Етика в державному управлінні : методичні рекомендації / А. О. Кузнецов, Н. В. Левченко, С. В. Приживара. - Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2012. - 60 с.
3. Українська мова : Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський [та ін.]. - К. : Українська енциклопедія, 2000. - С. 263.

Д.Г.Кац,

*начальник відділу кадрового забезпечення
Департаменту культури виконавчого органу
Київської міської ради (Київської міської
державної адміністрації), аспірант кафедри
регіонального управління, місцевого самоврядування
та управління містом НАДУ*

Досвід провідних країн світу в формуванні компетентності державних службовців

Сучасний управлінець повинен вміти науково управляти: знати закони, стандарти державних послуг та механізми їх оцінки; успішно працювати на досягнення кінцевого результату

в режимах моніторингу, "прозорості" та зворотного зв'язку; ініціювати інновації; використовувати ІКТ, взаємодіяти з суспільством; виконувати етичні вимоги тощо.

У державній службі США, наприклад, встановлені сфери компетенції, що визначають, по-перше, - системне ядро управлінської кваліфікації; по-друге, - необхідні професійні та особисті якості керівника; по-третє, - ключові характеристики, що представляють опис службової діяльності управлінця. У рамках цих сфер, з одного боку, здійснюється перевірка ефективності діяльності державних службовців, і вирішуються кадрові питання, з іншого - відбувається регулярне підвищення їх кваліфікації за спеціальними навчальними програмами. Серед основних компетенцій керівників виділяються: управління змінами, управління персоналом, досягнення результатів, управління ресурсами, формування коаліцій: внутрішньо-, поза відомства і в міжнародній сфері.

Враховуючи російський і закордонний досвід, можна запропонувати наступну типологію сучасних системних компетенцій державних і муніципальних службовців.

Таблиця 1

Типологія системних управлінських компетенцій державних службовців

№	Системні компетенції
1	У сфері державного управління, стратегічного та інноваційного менеджменту
2	У сфері керівництва персоналом, управління ресурсами; досягнення результатів
3	У сфері підвищення ефективності взаємодії держави, бізнесу, ЗМІ та суспільства
4	У сфері підзвітності та відкритості органів державної влади та управління суспільством
5	Політико-комунікаційні компетенції, PR, GR; вміння працювати в системі "зворотного зв'язку"
6	Компетенції в сферах "електронного уряду", "бізнесу" та "громадянського суспільства"
7	Професійно-етичні, ціннісні та моральні компетенції

В якості однієї з провідних цінностей колективної та індивідуальної свідомості державних службовців стає установка на систематичне поповнення професійних знань.

Однак, і громадяни також повинні володіти певними ключовими компетенціями. Експерти Ради Європи з освіти запропонували п'ять груп ключових компетенцій, якими повинні володіти всі громадяни Євросоюзу.

Таблиця 2

Ключові компетенції громадян Євросоюзу

№	Тип або вид компетенції
1	Політичні та соціальні компетенції - здатність брати на себе відповідальність, брати участь у спільному прийнятті рішень, регулювати конфлікти ненасильницьким шляхом.
2	Компетенції, що стосуються життя в багатокультурному суспільстві (міжкультурні компетенції) - розуміння етнокультурних відмінностей, повага один одного, здатність жити з людьми інших культур, мов і релігій.
3	Компетенції, що стосуються володіння усним і письмовим спілкуванням, кількома мовами.
4	Компетенції, пов'язані з виникненням інформаційного суспільства - володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, здатність критичного ставлення до розповсюджуваної по каналах ЗМІ інформації та реклами.
5	Здатність вчитися все життя як основа безперервної підготовки в професійному плані, а також в особистому і суспільному житті.

Таким чином, компетентнісний підхід повинен реалізуватися як в системі державної і муніципальної служби, так і серед більшості громадян.

Важливим напрямом розвитку державної служби є формування її резерву. У зарубіжних країнах виділяється загін вищих державних службовців (від 2-х до 4-х тис. чоловік), в який втягують управлінців найвищої кваліфікації, з лідерськими якостями, з особливими умовами (контрактами) роботи, орієнтованих на досягнення високого інноваційного кінцевого результату і реалізацію відповідної системи цінностей і політичних цілей.

Основними цінностями державної цивільної служби виступають креативність, професіоналізм і моральна відповідальність. Істинно публічна політика сприяє поглибленню демократичних процесів, подолання тенденцій загострення протиріч у суспільстві, зміцненню цілісності держави, підвищення відкритості та легітимності органів влади, авторитету громадських організацій, а також інтеграції та консолідації суспільства.

Список використаних джерел

1. Василенко І.А. Административно-государственное управление в странах Запада / И.А. Василенко// - М., 2010. - 233 с.

2. *Пронкин С.В., Петрунина О.Е.* Государственное управление зарубежных стран / С.В. Пронкин // - М., 2011. - 300 с.

3. *Василенко И.А.* Административно-государственное управление в странах Запада. - М., 2010. - 330 с.

Т.А.Саченко,

*заступник начальника відділу
навчально-методичної роботи
та інформаційно-аналітичного
забезпечення ІПККК НАДУ*

Н.А.Коняшина,

*заступник начальника відділу
організаційного забезпечення
та моніторингу якості навчання
ІПККК НАДУ*

Моніторинг ефективності професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації"

Указом Президента України від 5 квітня 2012 року № 246/2012 Про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації" визначено забезпечення реалізації заходів з професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації".

Професійний розвиток осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, здійснюється шляхом: підвищення рівня професійної компетентності, зокрема, у формі професійних програм, спеціальних курсів, тематичних семінарів, тренінгів, що організуються Національною академією державного управління при Президентові України; підвищення кваліфікації у провідних вищих навчальних закладах України та за кордоном; стажування в державних органах, а також на державних підприємствах, в установах та організаціях; участі в конференціях, нарадах, семінарах, круглих столах, тренінгах, робочих групах з підготовки проєктів, програм, нормативно-правових актів тощо [4, с. 5].

Актуальним питанням організаційного і методичного забезпечення супроводження Президентського кадрового резерву є здійснення моніторингу ефективності професійного розвитку осіб, зарахованих до цього резерву.

Моніторинг професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву - це спеціальна система збору, обробки і використання інформації про стан здійснення ними запланованих заходів, передбачених відповідним переліком заходів та навчально-тематичним планом. Організація моніторингу професійного розвитку передбачає створення умов для здійснення системного збору, обробки і використання інформації про стан здійснення особами, зарахованими до Президентського кадрового резерву, запланованих заходів з метою прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки і основних тенденцій їх реалізації та розробки рекомендацій для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності функціонування і вдосконалення системи їх професійного розвитку.

Моніторинг ефективності професійного розвитку осіб із Президентського кадрового резерву передбачає не лише вивчення й аналіз участі кожного учасника у запланованих заходах, визначених професійною навчальною програмою, а й оцінювання рівня її результативності.

Мета моніторингу ефективності професійного розвитку осіб із Президентського кадрового резерву полягає у гарантуванні доцільності витрат державних коштів на навчання осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, та мотивації кожного учасника до підвищення рівня особистої конкурентоспроможності.

Моніторинг ефективності професійного розвитку осіб із Президентського кадрового резерву включає: оцінювання програми професійного навчання; вивчення й аналіз якості виконання програми професійного навчання, передбаченого відповідним навчально-тематичним планом; вивчення й аналіз якості виконання Комплексної програми професійного розвитку кож-

ного учасника. До організації оцінювання програми професійного навчання залучаються Адміністрація Президента України - замовник навчання, Нацдержслужба України, Національна академія державного управління при Президентові України, інші представники зацікавлених сторін. Оцінювати програму професійного навчання мають також особи, які беруть участь у заходах із професійного розвитку - споживачі освітніх послуг.

Вивчення й аналіз якості виконання програми професійного навчання осіб із Президентського кадрового резерву передбачає: постійне спостереження організаторами за якістю виконання навчального процесу з боку викладачів і слухачів; вивчення й аналіз рівня засвоєння слухачами нових знань і вмінь шляхом їх тестування, анкетування й опитування; визначення показника задоволеності навчанням, що в результаті спрямовується на забезпечення актуальності та поглиблення змісту навчального матеріалу; визначення показника активності слухачів у навчальних заходах; визначення рівня щорічного оновлення змісту навчально-тематичних планів; визначення рейтингу запрошених лекторів із числа досвідчених викладачів і практиків державного управління для проведення практичних занять, консультативної й експертної роботи.

Для оцінювання якості виконання програми професійного навчання використовується підсумкове опитування слухачів під час контрольних-залікових заходів, результати якого мають певну цінність для вдосконалення організації навчального процесу та подальшого оновлення і коригування не лише даної програми, а й Комплексної програми професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву.

Моніторинг ефективності професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву, зокрема в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України полягає в його спрямованості на постійне підвищення рівня професійної компетентності та їх підготовленості до впровадження і реалізації реформ у пріоритетних сферах державного управління.

Список використаних джерел

1. Концепція реформування системи підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. № 1198 - [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>.

2. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи: Посібник / За заг. ред. О.І.Локшиної. - К.: К.І.С., 2004. - 128 с.

3. Наукові засади та шляхи забезпечення ефективності підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування : наук. розробка / уклад. : В. А. Гошовська, О. Д. Брайченко, Б. О. Костенко та ін. ; за заг. ред. В. А. Гошовської. - К. : НАДУ, 2011. - 44 с.

4. Про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації": Указ Президента України від 5 квітня 2012 р. № 246/2012. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.

5. Професіоналізація державної служби: зарубіжний досвід: навч.-метод. матеріали / уклад.: В. А. Гошовська та ін. - К. : НАДУ, 2008. - 80 с.

М.М.Газізов,

кандидат політичних наук, доцент кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ

Коучинг як спосіб підвищення ефективності діяльності організації в державному управлінні

Актуалізація заявленої теми: система підготовки суб'єктів політичної діяльності в контексті владних повноважень і відносин визначає їх спрямованість, характер і результати.

На сьогодні актуальним є завдання формування системи підготовки та професійного розвитку суб'єктів політичної діяльності в контексті вирішення соціально-економічних проблем в Україні, можливостей, які виникають у зв'язку з цим.

Коучинг як нова форма консультаційної підтримки виникла на початку 1980-х років. Спочатку під цим терміном мала місце особлива форма тренування спортсменів, які претендують на видатні результати. Потім методику коучингу почали застосовувати початківці та успішні бізнесмени, політики, громадські діячі і зірки шоу-бізнесу як ефективну методику досягнення серйозних особистісних цілей та результатів. У 80-х роках коучинг став важливою частиною в управлінні та бізнесі, яка довгий час був привілеєм лише керівників вищого рівня. Невдовзі коучинг став відомий в усьому світі. Але серйозне ставлення до коучингу у сфері організаційного розвитку було підготовлено роботами з ситуаційному лідерству, де коучинг сприймається як стиль керівництва, направлений на розвиток ініціативи й самостійності підлеглих.

Термін "коучинг" має угорське походження, і закріпилося в Англії XVI столітті. Пізніше, у другій половині XIX століття англійські студенти називали цим терміном приватних репетиторів. На початку 90-х років XIX століття це слово міцно увійшло у спортивний лексикон, як назва спортивного тренера, і потім перейшло на позначення будь-якої діяльності, що пов'язана з наставництвом та консультуванням.

З 80-х XX століття коучинг офіційно визнаний у бізнесі. Нині існує порядку 50 шкіл й близько 500 видів коучингу, починаючи з VIP-коучингу і до соціальної співпраці. Вважається, що окрема професія коучинг остаточно сформувався на початку 1990-х років XX століття. У Америці професія коуча офіційно визнана в 2001 року Міжнародною Федерацією коучей.

Нині коучинг продовжує розвиватись та вдосконалюватися, будувати нові області застосування.

Багато теоретики і практики психології впливали в розвитку і еволюцію методику коучингу. Коучинг побудований на відкриттях, майже всі з яких спочатку зроблено в інших областях.

Попередниками і джерелами коучингу вважаються:

- Гуманістичний підхід в психотерапії.
- Роботи Деніела Гоулмена у сфері емоційного інтелекту.
- Сократовські методи діалогу.
- Методики найбільш відомих спортивних тренерів.

Коучинг як особливий стиль взаємодії народилася не раптом, а набув розвитку з урахуванням рефлексії передових підходів у сфері наставництва, бізнес - консультування, психологічного консультування і навіть психотерапії.

Ця методика направлена на усвідомлення можливостей людей, потреби змін професійного і особистісне зростання. Вона то, можливо спрямовано реалізації планів у найрізноманітніших сферах життя: управління, бізнесі, кар'єрі, освіті, міжособистісних стосунках та сім'ї.

Коучинг розглядається і як вид менеджменту, і як цілеспрямований процес розвитку потенціалу співробітників, сприяє максимізації їх особистої продуктивності і успішній діяльності організації взагалі.

Коучинг - це індивідуальна тренування людини задля досягнення значимих йому цілей, підвищення ефективності планування, мобілізації внутрішнього потенціалу, розвитку необхідних здібностей і навиків, освоєння передових стратегій отримання результату.

Визначаючи стан суспільної активності та залученості широких верств населення до громадських рухів та політичних партій, на сьогодні актуальною залишається проблема поняття, сутності та сенсу коучингу, методів співпраці керівника (менеджера) і підлеглих, особливості коучингу як нового методу співпраці керівників і підлеглих. Не набули широкого застосування методики особистого та командного коучингу в процесі масових комунікацій.

Відповідно до Указу Президента № 212/2012 "Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації" аналіз розвитку громадянського суспільства в Україні свідчить про наявність комплексу проблем, що є актуальними як для суспільства, так і для держави, а саме:

- зберігаються тенденції до непрозорості, закритості та забюрократизованості в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування замість налагодження ефективного діалогу з суспільством;

- недосконалість чинного законодавства створює штучні бар'єри для утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства;

- механізми участі громадськості у формуванні та здійсненні державної політики належним чином не реалізуються;
- податкове навантаження не стимулює діяльність і розвиток інститутів громадянського суспільства та їх підтримку вітчизняними благодійними організаціями;
- більшість інститутів громадянського суспільства не має доступу до державної фінансової підтримки та вітчизняної благодійної підтримки;
- потенціал інститутів громадянського суспільства щодо надання соціальних послуг населенню не використовується.

Діяльність інститутів громадянського суспільства характеризується недостатнім рівнем їх інституційної, фінансової та кадрової спроможності [1].

Аналізуючи Указ Президента № 212/2012 "Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації", можна зазначити, що стратегічними пріоритетами державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні є:

- сприяння встановленню максимальної відкритості, прозорості та підзвітності суспільству органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування;
- зростання соціального капіталу для підвищення рівня взаємодовіри та взаємодії у суспільстві;
- створення сприятливих умов для утворення та функціонування інститутів громадянського суспільства;
- забезпечення участі інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної, регіональної політики, зокрема, шляхом створення умов для забезпечення широкого ефективного представництва інтересів громадян в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, проведення регулярних консультацій (діалогу) із громадськістю з найважливіших питань життя суспільства і держави;
- запровадження громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, посилення впливу інститутів громадянського суспільства на прийняття управлінських рішень та їх реалізацію;
- сприяння благодійній, волонтерській діяльності, іншим формам громадської активності та громадянської культури.

Президентська програма економічних реформ "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" визначила конкретні завдання з підвищення ефективності державного управління та виконавчої влади [2]. Прийняття нового Закону України "Про державну службу" від 17.11.2011р. та реалізація його норм потребує інтелектуальних, організаційних, інформаційних та фінансових ресурсів [3].

Згідно з Положенням про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації", затвердженого Указом Президента України від 05 квітня 2012 року № 246/2012 визначений порядок формування та функціонування Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" з метою добору та підготовки до роботи у сферах державного управління, що мають пріоритетне значення для досягнення цілей соціально-економічного розвитку (далі - пріоритетні сфери державного управління), найбільш обдарованих громадян України. Президентський кадровий резерв формується на принципах загальнодоступності, об'єктивності, прозорості [4].

Дефіцит професійних кадрів - вже об'єктивна ситуація в Україні. Недолік знань у області менеджменту, маркетингу, управління персоналом тощо може стати катастрофічним для організації у сучасних умовах. Тож особливого значення для бізнесу має стати організація залучення або забезпечення дієвою системою підготовки висококваліфікованих фахівців.

Досягнення поставленої мети коучингу в діяльності політичного лідера забезпечується використанням науково обґрунтованих методів, техніки персонального розвитку і практичного досвіду. Це процес самостійного розвитку, що дає індивідам чітке уявлення у тому, вони, що роблять, чого прагнуть і чому прагнуть саме до цього.

Отже, стає зрозуміло, що тип моделі політичного лідерства суттєво впливає на політичне життя суспільства й водночас є однією з визначальних характеристик політичної культури та чинником впливу на формування останньої.

Список використаних джерел

1. Указу Президента "Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації" № 212/2012 від 24.03.2012. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

2. Указ Президента України "Про Національний план дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава"" № 187/2012. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14581.html>.

3. Закон України "Про державну службу" від 17.11.2011 р. № 4050-VI. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

4. Указ Президента України "Про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації" від 05.04.2012 № 246/2012.- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

Ю.В.Баскакова,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри

парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ

Конституційно-правові засади забезпечення професійної підготовки державних службовців в Україні

Актуалізація заявленої теми: Президентська програма економічних реформ "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" визначила конкретні завдання з підвищення ефективності державного управління та виконавчої влади [1]. Прийняття нового Закону України "Про державну службу" від 17.11.2011р. та реалізація його норм потребує інтелектуальних, організаційних, інформаційних та фінансових ресурсів [2].

Згідно з ст. 28 Закону України "Про державну службу" від 16.12.1993 № 3723-XII у державних органах створюється кадровий резерв для зайняття посад державних службовців, а також для просування по службі [3].

Порядок формування і організація роботи з кадровим резервом регулюються Постановою КМУ від 28.02.2001 р. N 199 "Про затвердження Положення про формування кадрового резерву для державної служби"[4].

Згідно з ст.29 Закону України "Про державну службу" від 16.12.1993 № 3723-XII державним службовцям створюються умови для навчання і підвищення кваліфікації у відповідних навчальних закладах (на факультетах) та шляхом самоосвіти [3].

Державні службовці підвищують свою кваліфікацію постійно, у тому числі через навчання у відповідних навчальних закладах, як правило, не рідше одного разу на п'ять років. Результати навчання і підвищення кваліфікації є однією з підстав для просування по службі.

Національна академія державного управління - державний вищий навчальний заклад з підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців.

В умовах державотворення в Україні, а відповідно й ускладнення завдань та функцій держави роль і значення державної служби невідмінно зростають. Останнім часом законодавчими та виконавчими органами здійснено певні заходи щодо вдосконалення правового регулювання державно-службових відносин та організації державної служби.

Згідно з Положенням про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації", затвердженого Указом Президента України від 05 квітня 2012 року № 246/2012 визначений порядок формування та функціонування Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" з метою добору та підготовки до роботи у сферах державного управління, що мають пріоритетне значення для досягнення цілей соціально-економічного розвитку (далі - пріоритетні сфери державного управління), найбільш обдарованих громадян України. Президентський кадровий резерв формується на принципах загальнодоступності, об'єктивності, прозорості [5].

Згідно зі ст. 15 Закону України "Про державну службу" від 17.11.2011р. право на державну службу з урахуванням вимог щодо рівня професійної компетентності, пряму підготовки (спеціальності) та обмежень, установлених цим Законом, мають громадяни України, яким ви-

повнилося 18 років, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які вільно володіють державною мовою.

На державного службовця поширюються інші вимоги та обмеження, встановлені Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції".

Новелою даного закону є встановлення вимог до рівня професійної компетентності особи, яка претендує на зайняття посади державної служби (ст.16 Закону України "Про державну службу").

Згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку державної служби на період до 2016 року" від 27 червня 2012 р. № 411-р для створення професійної, політично нейтральної та ефективної державної служби поряд із законодавчим забезпеченням необхідно розвивати інституційну базу та забезпечувати послідовність у впровадженні нових засад діяльності, кардинальну перебудову кадрової політики.

Головною проблемою системи державної служби сьогодні є те, що недостатньою мірою застосовуються сучасні технології управління людськими ресурсами, відсутні єдині управлінські стандарти державної служби в усіх органах виконавчої влади центрального та місцевого рівня.

Впровадження ефективної системи управління персоналом на державній службі створить передумови для подальшого здійснення заходів, спрямованих на модернізацію державного управління на основі демократичних цінностей і принципів урядування [6].

Виконання Програми здійснюється трьома етапами.

На першому, підготовчому етапі (2012 рік) передбачається:

1. Нормативно-правове та організаційно-методичне забезпечення впровадження нових засад управління персоналом на державній службі, у тому числі щодо:

- порядку визначення спеціальних вимог до досвіду роботи, вимог до напряму підготовки (спеціальності) та інших вимог до рівня професійної компетентності осіб, які претендують на зайняття посад державної служби II-V груп;

- типового положення про службу персоналу;

- типового профілю професійної компетентності посади керівника апарату державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим та мінімальних вимог до претендентів на цю посаду;

- типового порядку проведення конкурсу на зайняття вакантних посад;

- врегулювання питання присвоєння рангів державним службовцям;

- удосконалення порядку ведення та зберігання особових справ державних службовців;

2. Посилення міжнародної співпраці у процесі реформи державної служби України, зокрема:

- впровадження заходів, передбачених Планом дій щодо виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у разі її підписання;

- забезпечення координації використання інструментів інституційної розбудови Європейської комісії Twinning, TAIEX і SIGMA.

На другому етапі (2013-2014 роки) передбачається:

1. Забезпечення відкритості у роботі органів виконавчої влади, посилення роз'яснювальної роботи серед громадськості, у тому числі систематичне інформування про хід реформи державної служби, що сприятиме суспільній підтримці її впровадження та оперативному реагуванню на непорозуміння та виклики, що виникають у суспільстві;

2. Розвиток компетентнісного підходу до управління персоналом на державній службі, зокрема удосконалення методології застосування профілів професійної компетентності посад державної служби, які повинні орієнтуватися на цілі державного органу і враховувати складність, рівень відповідальності та обсяг зусиль, необхідних для виконання роботи на посаді;

3. Проведення моніторингу оцінки ефективності процесу модернізації державної служби.

На третьому етапі (2015-2016 роки) передбачається:

1. Забезпечення розроблення нових та внесення змін до чинних законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань реформування державної служби, зокрема щодо впровадження нових підходів до управління персоналом на державній службі, залучення кращих європейських та світових практик під час розроблення нормативно-правових актів та їх подальшої імплементації;

2. Поширення ефективних методів і форм роботи органів виконавчої влади у частині налагодження ефективних взаємовідносин з громадськістю, ведення органами виконавчої влади діалогу з інститутами громадянського суспільства, забезпечення системного залучення їх представників до участі у формуванні державної політики, ефективного зворотного зв'язку, проведення моніторингу та публічної оцінки роботи системи державної служби;

3. Створення форм і методів обміну інформацією між Україною та іноземними державами щодо вивчення досвіду у сфері нормативно-правового регулювання державної служби, застосування інноваційних технологій під час здійснення кадрової політики, науково-методичного та інформаційно-аналітичного функціонування державної служби;

4. Посилення механізму впровадження в Україні інструментів інституційної розбудови Європейської Комісії Twinning, TAIEХ і SIGMA, що є практичною допомогою у розв'язанні конкретних проблем розвитку та євроінтеграції.

Стаття 30 Закону України "Про державну службу" від 17.11.2011р. закріплює умови підвищення рівня професійної компетентності державного службовця проводиться за кошти державного бюджету та інших джерел, не заборонених законом, у формі професійних програм, спеціальних курсів, тематичних семінарів, тренінгів, стажування, в інших формах у порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань державної служби, та шляхом навчання, у тому числі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації у відповідних вищих навчальних закладах згідно із законодавством.

Необхідність підвищення рівня професійної компетентності державного службовця визначається його безпосереднім керівником та службою персоналу державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим або їх апарату за результатами оцінювання службової діяльності.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України "Про Національний план дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава"" № 187/2012. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14581.html>.

2. Закон України "Про державну службу" від 17.11.2011 р. № 4050-VI. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

3. Закон України "Про державну службу" від 16.12.1993 № 3723-XII.- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

4. Постанова Кабінет Міністрів України "Про затвердження Положення про формування кадрового резерву для державної служби" від 28 лютого 2001 р. N 199. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

5. Указ Президента України "Про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації"" від 05.04.2012 № 246/2012.- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

6. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку державної служби на період до 2016 року" від 27 червня 2012р.- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

К.В.Пеклун,

старший викладач кафедри управління проектами ОРІДУ НАДУ

Фасилітація самостійної роботи слухачів спеціальності "Управління проектами"

Концепція самостійної роботи слухачів (далі СРС) в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу спрямована на розвиток особистості майбутнього фахівця, формування його як творця, здатного не лише самостійно здобувати знання, а й реалізувати їх відповідно до практичних вимог сьогодення. В умовах скорочення аудиторних годин за рахунок збільшення часу на СРС (50-70% навчального часу) відбувається переорієнтація процесу

навчання з лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форми.

Ефективність самостійної навчальної роботи слухачів значною мірою залежить від певних дидактичних умов: гнучкого та персоніфікованого керівництва самостійною роботою, посилення вимог до рівня її результатів за рахунок застосування програмних засобів самонавчання, самоконтролю та самокорекції; збільшення обсягу та продуктивності самостійної роботи у навчальному процесі, підвищення мотивації слухачів до СРС за рахунок її наближення до реальних умов майбутньої професійної діяльності; урахування індивідуальних особливостей слухачів; використання завдань проблемного, навчально-дослідного характеру.

При розробці змісту та технології організації самостійної роботи обов'язково враховується структура компетенцій (знання, вміння, навички, здібності), якими має оволодіти слухач після засвоєння конкретної дисципліни. Відповідно, якість СРС визначається рівнем сформованості певних компетенцій у майбутнього фахівця.

Перехід системи підготовки магістрів управління проектами на компетентнісний підхід обумовило необхідність переоцінки ролі і місця самостійної роботи і творчої діяльності слухачів не як інструменту освітнього процесу, а як його головної ціль.

Види технології організації самостійної роботи та принципи її методичного забезпечення безпосередньо залежать від компетентності орієнтації дисципліни, і можуть забезпечуватися як традиційними, так й інтерактивними методами навчання.

З урахуванням змісту, цілей і завдань підготовки слухачів спеціальності "управління проектами", СРС організовано за наступними напрямками: методологічний - робота, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять (семінари, практичні та лабораторні заняття, РГР, курсові роботи); науковий - участь в НДР, написання рефератів, наукових публікацій, участь в наукових комунікативних заходах, написання магістерського проекту; прикладний - участь в розробці та реалізації реальних проектів на замовлення; особистісно-рольовий - розроблення, проведення і безпосередня участь в ділових іграх за планом роботи Тренінгового центру кафедри.

Важливими питаннями організації СРС є:

- використання Карти самостійної роботи слухачів, яка є обов'язковою складовою робочої навчальної програми дисципліни. Слухачі, що приступають до вивчення дисципліни, на перших заняттях повинні бути проінформовані викладачем щодо організації самостійної роботи з даного курсу - обов'язкових та вибіркових завдань, термінах їх виконання, кількості балів за кожен вид робіт, часу проведення консультацій, а також отримати докладну інформацію про порядок планування та організації самостійної роботи;

- організація індивідуально-консультативної роботи. Провідним напрямком компетентнісного підходу є диференціація допомоги в навчанні, яка полягає не в спрощенні завдань для менш підготовлених слухачів, а в обсягах і характері допомоги викладача;

- збільшення частки інтерактивних методів навчання в практичній складовій дисципліни.

Модель самостійної роботи слухачів на спеціальності "управління проектами" змінює традиційний підхід роботи зі слухачами: замість поняття "формування творчої особистості майбутнього фахівця" більш виправданим є "створення умов для творчої самореалізації майбутнього фахівця" та "підтримка особистості в процесі творчої самореалізації". Такий підхід до організації навчального процесу ґрунтується на технології педагогічної фасилітації.

Педагогічна фасилітація* - це багатофункціональна взаємодія, за якій педагог займає позицію помічника і надає тому, хто навчається, допомогу в процесі навчання, коли йому необхідно здійснювати самостійний пошук інформації або освоювати уміння і навички.

Метою фасилітації самостійної роботи слухачів є:

- підвищення автономності слухача в навчально-творчій діяльності завдяки усвідомленню та власній оцінці ним свого успіху;

- створення сприятливих умов для виявлення творчих здібностей кожного слухача;

- надання можливості кожному слухачу реалізуватися в творчій діяльності згідно з його індивідуальними особливостями.

*Фасилітація - від англ. tofacilitate - допомагати, полегшувати, сприяти.

Як показує досвід [1-3], найважливішими якостями педагога-фасилітатора є емпатія, безумовне схвалення особистості, автентичність педагога. Слухач має відчувати, що ним цікавляться, його поважають. Тільки за таких умов особистість може прийняти рішення про самовдосконалення. Спрямованість розвитку є особистісним вибором та власною ініціативою, що й приводить до орієнтації особистості на саморозвиток.

Умовами ефективності фасилітації викладачем самостійної роботи слухачів є:

1. Відкрите та щире ставлення викладача до слухачів, уникання засудження та критики;
2. Співтворчість викладачів та слухачів, наприклад, спільна з викладачем науково-дослідна діяльність;
3. Довіра й повага один до одного у відносинах викладача та слухача, увага й повага до почуттів слухачів;
4. Надання максимальної свободи в процесі творіння та самореалізації;
5. Максимальне врахування інтересів кожної особистості, педагогічна творчість та гнучкість у виборі педагогічних засобів;
6. Надання допомоги та підтримки слухачеві в разі необхідності без втручання в природний процес самореалізації особистості;
7. Щирий інтерес викладача до ідей слухачів та результатів їх творчої діяльності;
8. Щире застосування схвалення в разі досягнення слухачем значущих для нього результатів;
9. Використання ідей слухачів та результатів їхньої творчої діяльності в подальшій організації навчально-виховного процесу;
10. Підвищення питомої ваги самостійної роботи слухачів у навчально-виховному процесі.

У процесі фасилітації самостійної роботи створюються умови для творчої активності слухачів у ситуаціях, максимально наближених до їх майбутньої професійної діяльності, шляхом: реалізації індивідуальних та групових проектів; спільної з викладачем дослідної діяльності у межах його наукових інтересів; проведення спецсеминарів з обговоренням інновацій у науці; організації спільних дискусій слухачів у формі міні-конференції; індивідуального прикріплення слухачів до викладачів, які займаються дослідною діяльністю, як помічників та асистентів.

Запропонований підхід до засвоєння навчального матеріалу в інтерактивному форматі забезпечує розвиток у слухачів низки інструментальних компетенцій проектного менеджера: здібність до аналізу і синтезу; здібність до організації і планування; базові знання за фахом; рівень підготовки по основах професійних знань; навички управління інформацією; вирішення завдань і ухвалення рішень.

Список використаних джерел

1. *Галіцян О. А.* Сутність і структура педагогічної фасилітації вчителя [Електроний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/NarOsv/2009-3/9goapfv.htm>
2. *Рябков А. М.* Фасилітація в професіональному освітньому процесі // Педагогіка.- 2008. - № 1. - С. 78-82
3. *Фісун О. В.* Реалізація ідей фасилітації в діяльності вчителя // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній школі. - 2009 - № 2. - с. 385-391.

В.В.Марцюк,

головний спеціаліст відділу організаційного забезпечення та моніторингу якості навчання ІПКК НАДУ

Акмеологічний аспект при підготовці державних службовців України

Вже більше двох десятиріччів у умовах динамічного розвитку всіх сфер життя проходить формування незалежної держави. Відбуваються принципові зміни в суспільному житті України, зміни пріоритетів в масовій свідомості населення. Одночасно підвищуються вимоги до кожного громадянина, що потребує наявності, в тому числі, внутрішніх психологічних ресурсів, які б забезпечили життєдіяльність особистості в умовах нових економічних і соціальних реалій.

Поряд з цим, кардинальні зміни в сферах владних структур, переоцінка цінностей, значний градус соціальної напруги визначають актуальність нових поглядів на місце і роль кадрового потенціалу державного управління та місцевого самоврядування. Тому вихід країни на новий етап розвитку, особливо в кризових умовах, освоєння передових досягнень світового співтовариства неможливі без якісного підвищення професіоналізму управлінців, насамперед тих, котрі визначають стратегічні перспективи розвитку суспільства - управлінської еліти.

Об'єктивною є потреба у нових підходах до системи професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, які передбачали б, в тому числі, системність індивідуального, особистісного, суб'єктно-діяльнісного навчання та розвитку, яка у свою чергу, сприятиме зростанню зацікавленості суб'єкта до самопізнання, саморозвитку, самореалізації в процесі професійного зростання.

Звідси - необхідність змін в технології навчання, наближення навчального процесу до вирішення конкретних професійних завдань діяльності посадовців державної служби та місцевого самоврядування. Важливим є не тільки коригування змісту та структури навчального процесу, але й принципово нові зміни методики навчання.

Можна констатувати, що на етапі значних перетворень у становленні державного управління та місцевого самоврядування особливої гостроти набуває пошук нових можливостей, ресурсів, інноваційних технологій, наукових досліджень, у т.ч. в області педагогіки, психології, соціології та інших суспільно-гуманітарних наук. Високий професіоналізм і творчий потенціал у вирішенні завдань всіма суб'єктами державного управління - той головний людський ресурс, який може стати важливим фактором оптимального вирішення проблем. У цьому контексті особливо значення набуває акмеологія, інтегративно-комплексна наука, яка виникла на перетині природничих, суспільних, гуманітарних, технічних наук.

Акмеологія (дослівний переклад від грецького "акме" - вищий рівень чого-небудь, квітуєча пора) - наука, яка вивчає закономірності самореалізації творчих потенціалів зрілих людей в процесі діяльності на шляху до високих досягнень (вершин), самоосвіти, самоорганізації, самоконтролю, а також самовдосконалення, самокоригування і самореорганізації діяльності під впливом нових вимог, які надходять як ззовні (розвиток науки, культури, техніки), так і, особливо, зсередини (власні інтереси, потреби, настанови, усвідомлення своїх здібностей і можливостей, переваг і недоліків власної діяльності) [2].

Вершина зрілості людини (акме) - багатовимірний стан, який займає значний за протяжністю етап її життя і демонструє, наскільки вона відбулася як особистість, як громадянин, як професіонал. Сучасна акмеологія досліджує в якому віці люди різних професій досягають періоду розквіту, як довго стверджуються на цьому рівні, а особливо, душевний стан людини, здатний перетворити будь-який життєвий період в період розквіту [2].

Одним з пріоритетних завдань, які вирішуються в теоретичних і прикладних дослідженнях, зокрема, в характерологічній акмеології, є побудова моделі розвитку людини до акмічного рівня, яка б інтегрувала в собі знання про механізми і закономірності досягнення людиною свого "акме" в різних сферах життєдіяльності, у відповідності до своєї духовної індивідуальності [2].

Вперше поняття "акмеології" як науки про розвиток зрілих людей було запроваджено видатним психологом Миколою Рибниковим в 1928 році [1].

Особливу зацікавленість викликають дослідження, в яких технологія навчання розглядається як акмеологічна модель професійної освіти (Держач, Кузьміна) [1].

Можна виокремити розробки в області досліджень природних особливостей творчого характерологічного переживання, мислення людини і характерологічних закономірностей творчості (у повному розумінні) - характерологічної креатології (Бурно, Поклітар) [4].

Однак у вітчизняній науковій літературі недостатньо напрацьовано щодо впровадження новітніх технологій навчання у реальну діяльність державних службовців, актуальною залишається потреба у підвищенні професіоналізму державних управлінців владного олімпу.

Подальші дослідження акмеологічного аспекту у підготовці державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, розвитку високого рівня професіональних якостей особистості мають важливе як теоретичне, так і практичне значення.

Список використаних джерел

1. Акмеология: Учебник / Под общ. ред. А.А.Деркача. М.: Изд-во РАГС, 2002. - 650 с.
2. Акмеологический словарь: Второе издание / Под общ. ред. А.А.Деркача. - М.: Изд-во РАГС, 2005. - 83 с.
3. Бурно М.Е. Терапия творческим самовыражением / М.: Академический Проект, 2006. - 304 с.
4. Избранные труды Одесской школы Терапии творческим самовыражением / Под ред. Е.А.Поклитара., М.А. Раскиной. Одесса: "Астропринт", 2007. - 232 с.
5. Кузьмина Н.В. Новый этап развития Петербургской научной школы психологов Б.Г.Ананьева в акмеологии / А.А. Деркача. // Акмеология: методология, методы и технологии: материалы научн. сессии, посвященной 75-летию чл.-кор. РАО, Президента МААН Н.В. Кузьминой. - М.: РАГС, 1998. - 230 с.

В.В.Батушан,

головний спеціаліст відділу місцевого самоврядування та регіонального розвитку Інституту проблем державного управління та місцевого самоврядування НАДУ

Професійна модель підготовки і формування політичних лідерів в системі державного управління

Актуальність моделювання підготовки і формування політичних лідерів в системі державного управління, є основний напрям професійного підвищення кваліфікації керівних кадрів та результативного впливу політичного лідерства на державне управління.

Реалізація конкурентноспроможної стратегії державно - кадрової політики потребує особливої уваги, щодо професійної підготовки і формування керівних кадрів в системі державного управління, в першу чергу політичних посад в вищих та центральних органах виконавчої влади. Тут має бути послідовно вибудована система навчання, яка б за змістом відповідала діяльності політичного лідерства в сучасних умовах.

Успішне здійснення системних реформ у державі і державному управлінні можливе при створенні якісної професійної підготовки та формування лідерів управлінців.

Системне реформування підготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів потребує результативної співпраці владних структур, Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, Національного агентства України з питань державної служби, Національної академії державного управління при Президентові України, центральних і місцевих органів державної влади.

Проаналізовано нормативно-правову базу професійної підготовки управлінців-політичних лідерів, а саме: Закон України від 17.11.2011 року №4050 - VI "Про державну службу", Закон України від 7 жовтня 2010 року № 2591-VI "Про Кабінет Міністрів України", Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI "Про центральні органи виконавчої влади", Указ Президента України від 09 грудня 2011 року за № 1110/2011 "Питання реформування Національної академії державного управління при Президентові України", Указ Президента України від 1 лютого 2012 за № 45/2012 "Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки", Указ Президента України від 5 квітня 2012 року № 246/2012 "Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації", Указ Президента України від 14 серпня 2012 року № 471/2012 "Про деякі питання діяльності Національної академії державного управління при Президентові України", що дає перспективу здійснювати активні дії відносно модернізації професійного навчання в Національній академії державного управління при Президентові України. Однак проблема дефіциту сучасних професійних управлінців зберігає свою гостроту, що вимагає особливої уваги до проблеми професійної підготовки в системі державного управління.

Щодо підготовки керівних державно-управлінських кадрів проаналізовано основні моделі навчання: північноамериканську (США, Канада та ін.) та західноєвропейську континен-

тальну (Великобританії, Іспанія, Італія, Німеччина, Франція та ін.). Для прикладу у Великобританії на ключових позиціях визначення компетенції вищих державних службовців: це - лідерство; здібність управління персоналом; особиста ефективність; стратегічне мислення і планування; комунікаційні навички; інтелект і творчий підхід; досягнення результатів у роботі; управління фінансами та іншими ресурсами; професійна компетентність і навички експерта [2, с. 244-254].

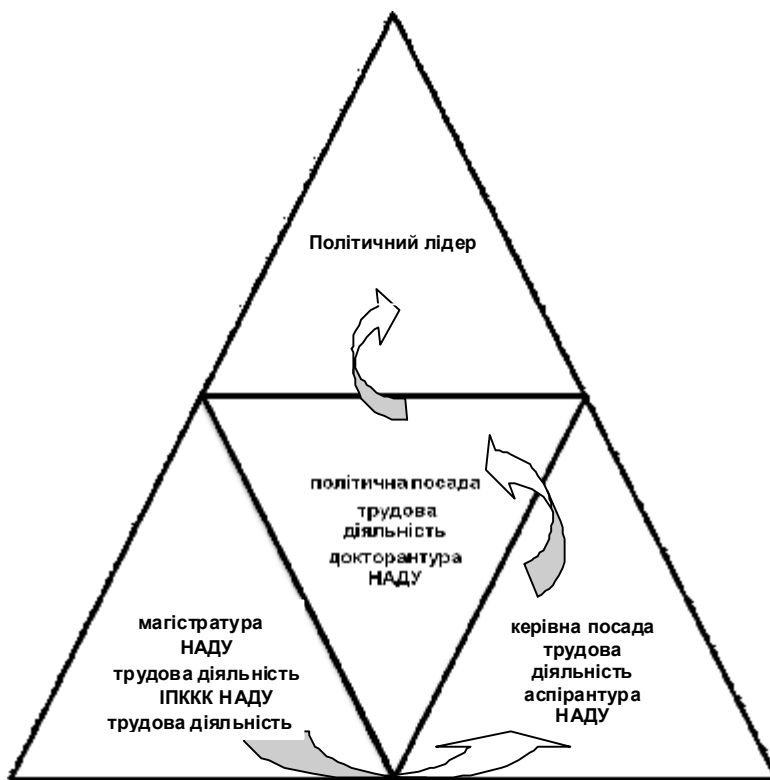
Демократія до якої прагне українське суспільство будується через лідерство, практичний досвід Великої Британії та Сполучених Штатів Америки чи не найкраще в цьому переконує [3, с. 53-63].

У ході аналізу з'ясовано, що підготовка майбутніх політичних лідерів має відбуватись на рівні: - магістерських програм (за спеціальністю "державна служба");

- програм курсів підвищення кваліфікації керівних кадрів (ІПКК НАДУ при Президентіві України, регіональні ІПККК); - цілеспрямованих освітніх програм (Загальнонаціональна програма Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації" та ін.); - самоосвіти (участь у грантових програмах за фінансової підтримки вітчизняних та міжнародних організацій, зокрема, Українська школа лідерів та ін.);

Формування правової держави і громадянського суспільства вимагає політичного лідерства нового типу, який відповідає вимогам трансформаційного суспільства сьогодення, має високі моральні якості, фундаментальні міждисциплінарні знання, професійні якості в державному управлінні [5, с. 465].

Проведене нами дослідження світового досвіду передових країн з підготовки, та підвищення кваліфікації політичних лідерів, дозволило розробити концептуальну авторську модель підготовки і формування політичних лідерів в системі державного управління на базі Національної академії державного управління при Президентіві України, як провідного навчального закладу професійної підготовки державних службовців (див. рисунок) [4].



Модель підготовки і формування політичних лідерів в системі державного управління

новних періодів:

I - період: виконання на відмінно магістерської програми з державного управління що передбачає, унормування компонентів навчальної програми МОН України. (перший навчальний рік); - індивідуалізована підготовка державних службовців за професійно зорієнтованою

Універсальність зазначеної моделі полягає в тому, що в її межах готуються професіонали із полівалентними знаннями й умінням, які спроможні виконувати свої професійні обов'язки в будь-якій сфері державної служби, зокрема адміністративній, контрольній, інноваційній, економічній, дипломатичній та ін.

Модель підготовки і формування політичних лідерів з державного управління пропонується як модель демократичного політичного лідерства XXI століття в системі державного управління України підтверджує, що політичні лідери мають проходити всі періоди навчання і професійно-морального відбору перед обійманням політичних посад в органах державної влади.

Вважаємо, що авторська модель відображає суттєву характеристику професійної підготовки та підвищення кваліфікації вищого керівного складу, формування "державного резерву". Модель складається із 4-х ос-

сертифікованою програмою, в першу чергу пропонується найкращим слухачам з державного управління які виконали на відмінно програму першого року навчання і мають високий потенціал лідерства (другий рік навчання);

- підвищення кваліфікації на базі ІПКК НАДУ при Президентіві України. Трудова діяльність у вищих та ЦОВВ;

II - період: аспірантура (виконання в повному обсязі навчально-практичної програми, вихідний матеріал - захист кандидатської дисертації. Рекомендуємо за спеціальністю 25.00.01 - теорія та історія державного управління). Впровадження результатів дисертаційного дослідження в практику, з метою підвищення ефективності і результативності в державному управлінні. Трудова діяльність в вищих та ЦОВВ.

III - період: докторантура (виконання в повному обсязі навчально-практичної програми, вихідний матеріал - захист докторської дисертації. Рекомендуємо за спеціальністю 25.00.02 - механізми державного управління). Впровадження дослідження дисертації в практику із отриманням ефективних результатів, надання експертно-аналітичних послуг в державному управлінні. Трудова діяльність в вищих та ЦОВВ.

IV - період: політична посада, яка дає можливість реалізовувати лідерські функції в державному управлінні і в майбутньому стати політичним лідером нації обійнявши найвищу посаду в державі.

Вищезазначена модель ґрунтується спіралевидній підготовці і формуванні професійно-політичного лідерства у системі державному управлінні .

У професійній підготовці політичних лідерів у державному управлінні варто виокремити Інститут підвищення кваліфікації керівних кадрів - це навчання з метою оновлення професійно-інноваційних знань і умінь, необхідних для ефективного та результативного вирішення стратегічних завдань у державі.

Без сумніву політичному лідеру мають бути притаманні загальні якості - особистісні (інтелектуальні здібності, творче мислення, активність, впевненість, наполегливість, уміння передбачати, переконувати, прагнення до успіху, комунікативність тощо) та професійні (аналітичні здібності, професійні знання, висока загальна культура, постійне прагнення до отримання нових знань), що виділяють політичного лідера від політичного керівника та зумовлюють реалізацію його головної функції: це авторитетний вплив вищих і центральних органів виконавчої влади для ефективного та результативного управління заради добробуту українського суспільства.

Висновки. Підготовка і формування за пропонованою моделлю високопрофесійних, високоморальних, високопатріотичних керівних кадрів, у першу чергу державних службовців першої категорії, які обіймають політичні посади в державі, сприятиме ефективному здійсненню системних реформ в Україні. Особливу роль у цьому процесі покликана відігравати Національна академія державного управління при Президентіві України і Інститут підвищення кваліфікації керівних кадрів як основний заклад професійної підготовки державних службовців.

Отже, політичний лідер з державного управління, підготовлений за вищезазначеною моделлю, здатний на керівних і політичних посадах реалізовувати стратегічні завдання держави в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Конституція України України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червн.1996 р. - К.: Офіц. Вид. Верховної Ради України 1996. - 117 с.

2. Батушан В.В. Професійне формування політичного лідерства в системі державного управління як чинник ефективної розбудови демократичного суспільства : зарубіжний досвід / В.В.Батушан / Журнал експортно-аналітичних матеріалів і наукових праць "Аналітика і влада", НАДУ при Президентіві України ІПДУ та МС Випуск № 6 2012р. - С. 244 - 254.

3. Батушан В.В. Становлення інституту політичного лідерства в сучасній Україні: досягнення та перспективи /В.В.Батушан/ Журнал експертно - аналітичних матеріалів і наукових праць "Аналітика і влада", НАДУ при Президентіві України ІПДУ та МС Випуск № 4 2011р. - С. 53-63.

4. Батушан В.В. Професійна підготовка політичних лідерів як шлях підвищення ефективності впливу і взаємодії в державному управлінні /В.В.Батушан/ Електронний науковий фаховий журнал "Державне управління: теорія і практика", Випуск №1 2011 р.

5. *Батушан В.В.* Інноваційна модель підготовки політичних лідерів у контексті Національної академії державного управління при Президенті України: досвід та перспективи / В.В.Батушан// Галузь науки Державне управління: "Інновації в державному управлінні: система інтеграція освіти, науки, практики": матеріали наук. - практ. конф. за міжнар. Участю, Київ, 28 трав. 2011 р.: у 2т./ за заг. ред. Ю.В.Ковбасюка, В.П.Трощинського, С.В.Загороднюка. - К.: НАДУ, 2011. - Т.2. - С. 465-467.

6. *Батушан В.В.* Європейський досвід в контексті професійної підготовки державних службовців / В.В.Батушан/ Демократичне врядування: наука, освіта, практика: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар.участю, Київ, 29 трав. 2009р.: у 4 т./ за заг. ред. В.П.Приходька, С.В.Загороднюка. - К.: НАДУ, 2009. - Т.2. С. 88 - 90.

7. *Гошовська В.А.* Українська еліта та її роль у державотворенні : навч. Посібн./ В.А. Гошовська / В.А.Гошовська, М.І.Пірен, К.Ф.Задоя, Г.А.Кернес : за заг. ред. д.політ.н., проф. В.А.Гошовської, - К.: НАДУ, 2010. - 136 с.

8. *Гошовська В.А.* Підвищення рівня професійної компетентності в системі державного управління - шлях до формування еліти українського суспільства/ В.А. Гошовська / Журнал експертно-аналітичних матеріалів і наукових праць "Аналітика і влада", НАДУ при Президенті України ІПДУ та МС Випуск № 6 2012р. - С. 21 - 25.

9. *Луговий В.І.* Про принципи і тенденції підготовки вищих керівних кадрів у галузі державного управління (професійно-методологічний підхід) / В.І. Луговий // Вісн. НАДУ. - 2004. - № 2. - С. 5-13.

10. *Розпутенко І.В.* Проблеми підвищення кваліфікації керівних кадрів : кол. монографія / І.В. Розпутенко / І.В. Розпутенко, В. О. Гущенко, Н. Г. Протасова, Н. В. Грицяк ; за заг. ред. І. В. Розпутенка. - К. : Вид-во "К.І.С.", 2003. - 224 с.

11. *Сороко В.М.* Кадрова політика і державна служба: конспект лекцій / В.М. Сороко / - К.: НАДУ, 2009. - 104 с.

12. *Сурмін Ю.П.* Методологія галузі науки "Державне управління" / Монографія, / Ю.П. Сурмін / К. : НАДУ, 2012. - 224 с.

13. Офіційний сайт Президента України. - Режим доступу: <http://www.prezident.gov.ua>

Г.Ю.Герман,

головний спеціаліст Інституту державної служби
та місцевого самоврядування НАДУ

Щодо питання кар'єрного просування державних службовців в демократичних державах

Одним із засобів інтеграції України в світову спільноту є вивчення та творче використання світового досвіду з питань кар'єрного просування державних службовців. Це передбачає розширення співробітництва з міжнародними організаціями, що включає створення системи прямих зв'язків органів державної виконавчої влади та навчальних закладів з відповідними органами, установами та організаціями за кордоном; запровадження спеціального обміну досвідом з метою вдосконалення кар'єрного просування державних службовців в Україні.

Треба зазначити, що певний вклад у дослідження теми адаптації державної служби в Україні до досвіду зарубіжних країн, в т.ч. і щодо кар'єрного просування державних службовців, внесли такі науковці як: Б.Гаєвський, Н.Гончарук, С.Дубенко, Ю.Іщенко, Р.Калюжний, І.Лавренчук, А.Мішина, О.Мельников, Н.Нижник, В.Ребало, С.Серьогін, Г.Чернецький та ін.

На підставі аналізу наукової літератури можна виділити три підходи до управління професійним розвитком кадрових ресурсів державної служби - англосаксонський, французький та американський [3].

Представниками англосаксонського підходу є Великобританія та Німеччина. В основі системи кар'єрного просування державних службовців в англосаксонському підході лежить атестація, яка найтіснішим чином пов'язана із системою їх відбору, службового зростання, пла-

нуванням кар'єри в цілому [1] та безперервне навчання. Це є обов'язковою умовою кар'єрного просування у системі державної служби.

Французький підхід є також цікавим прикладом для України. Розвиток кар'єри у Французькій системі державної служби може проходити у двох напрямках:

- зростання в межах корпусу, що залежить від стажу роботи (зростання по ієрархії) та професійної вартості працівника (зростання по рангу пов'язане з професійною вартістю);
- перехід з корпусу до вищого корпусу, який може відбутися через: складання внутрішніх конкурсних іспитів, про що говорилося вище, або через певні списки, що визначають спроможність (іспит або відбір). Французька державна служба має міцну традицію внутрішнього просування по службі [2; С. 12-14].

Заслугує на увагу і досвід розвитку кадрів державної служби в США. Обов'язковою умовою заняття чергової посади в США є складання відповідних іспитів, проходження конкурсу та щорічних атестацій. При атестації враховується підвищення професійного рівня і компетентності, організаційні здібності та моральні якості претендента.

Таким чином досвід кар'єрного просування в системі державної служби в більшості країн показує, що головним критерієм при цьому є професійна кваліфікація, результати її практичної реалізації. В основному, просування по службі ґрунтується на обліку сукупності факторів, які включають в себе освіту, кваліфікацію, здібності, стаж, причому в деяких країнах для просування по службі потрібно пробути визначний час в попередньому званні або ранзі.

Враховуючи зарубіжний досвід, в процесі реформування державної служби України слід більшу увагу приділити взаємообумовленості просування кар'єрними сходами державних службовців з набуттям ними спеціальної професійної освіти та питанням регламентування процедур оцінювання їх професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Марголин А.М., Половинкин П.Д. Экономические функции института государственной службы и механизм их реализации в рыночных условиях. / Марголин А.М., Половинкин П.Д. - М.: Изд-во РАГС, 2003. - 321 с.

2. Система підготовки державних службовців у Франції / Раймон Піганьоль, експерт проекту Twinning "Розвиток і удосконалення системи підготовки державних службовців в Україні", голова Департаменту з європейських і міжнародних справ, Головне управління адміністрації і державної служби, Міністерство державної служби Франції Звіт система підготовки державних службовців у Франції Проект Twinning "Підтримка розвитку та вдосконалення системи підготовки державних службовців в Україні" - Київ, 2010, С. 12-14.

3. Яшина Ю.В. Адаптація зарубіжного досвіду управління професійним розвитком кадрів державної служби / Ю.В.Яшина // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. Пр. / редокл. С.М.Серьогін (голов.ред.) [та ін.]. - Д.: ДРІДУ НАДУ, 2010. Вип. 1 (4). - С. 236.

А.О.Гнидюк,

керівник програми "Навчання", Комунальне підприємство
"Інститут розвитку міста Кривого Рогу"

Обґрунтування системного підходу до навчання представників місцевого самоврядування основам інвестиційного менеджменту

Проблема залучення інвестицій в економіку України на даний момент вирішується в умовах світової економічної кризи, коли попит на інвестиції значно перевищує їх пропозицію. Загострення питання нестачі інвестиційних ресурсів для розвитку провідних ланок економіки зумовлюється низьким внутрішнім інвестиційним потенціалом. Дослідники М.А. Латинін, О.В. Думенко, головною причиною проблеми дефіциту інвестицій в економіку України називають "невизначеність потенціалу регіонів України, неналежне його використання та недосконалість державного управління стратегічним розвитком інвестиційного потенціалу регіонів України" [4].

Відповідно, питання необхідності стратегічного залучення інвестицій, наразі, постає не лише на державному, але і на регіональному рівні. Рано чи пізно, перед кожним містом України постає нагальне завдання розробки інвестиційної стратегії, особливої гостроти це питання набуває у випадку потреби диверсифікації економіки міста.

На необхідність активізації розкриття інвестиційного потенціалу регіонів вказує і, широко обговорюваний останнім часом Проект "Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні" [6], зараз він знаходиться на стадії обговорення, проте вже є очевидним, що рівень повноважень, обов'язків та можливостей органів місцевого самоуправління значно розширяться, що неодмінно призведе за собою збільшення значення рівня професійних компетенцій представників цих органів у ефективності прийняття та реалізації управлінських рішень. Основними завданнями по управлінню інвестиційною діяльністю в регіоні, на думку Доцій Н.В. є "створення інфраструктури інвестиційного ринку; визначення пріоритетних напрямів вкладення інвестицій; створення умов для залучення позабюджетних джерел фінансування інвестицій" [1].

Від так, особливої актуальності набуває необхідність підвищення рівня кваліфікації представників місцевого самоуправління, зокрема, у питанні інвестиційного менеджменту, як з точки зору прямих зовнішніх інвестицій так і у системі державних інвестиційних проектів.

Це завдання повинно було б реалізовуватись у ході впровадження "Концепції реформування системи підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад", одним з основних завдань якої є "...розроблення механізму підвищення рівня професійної компетентності державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад для ефективного здійснення покладених на них повноважень", зокрема за Планом заходів на період до 2014 року щодо реалізації вищезначеної реформи пункт 5 передбачає: "Забезпечити організацію підвищення кваліфікації державних службовців за профілями компетентності посад із запровадженням дисциплін прикладного характеру, зокрема формування лідерства, мистецтво ведення переговорів, технології публічного виступу, взаємодія з громадськістю, тощо" [7], а також ряд заходів науково-методичного характеру. Однією із таких дисциплін прикладного характеру, на наш погляд є інвестиційний менеджмент (і, зокрема, залучення інвестицій).

Інвестиційний менеджмент складний багатокomпонентний процес, реалізація якого потребує набуття представниками місцевого самоврядування не лише певних технічних навичок та вмій, як то аналіз перспективного інвестора, укладання інвестиційного портфелю і т.д., а і певного інвестиційного мислення, яке виходить за суто методичні рамки і набуває методологічного рівня, оскільки потребує особливого переосмислення системи інвестиційних процесів у світі та країні.

Зараз, серед українських міст, спостерігається певна "інвестиційна гарячка", яка характеризується чим далі більшим, подекуди необдуманим, прагненням керівників органів місцевого самоврядування створювати "індустріальні парки", "інвестиційні майданчики", поспіхом розробляти "інвестиційні паспорти". Зазвичай у такій своїй діяльності вони керуються бажанням "потрапити у хвилю", або, орієнтуючись на певні міжнародні проекти матеріально-технічної допомоги, представники яких, надаючи методичну та консультативну допомогу по створенню тих чи інших інвестиційних документів, керуються власним (європейським, американським, канадським) досвідом, який не завжди є доречним саме для українських реалій. Таким чином отриманий методичний інвестиційний продукт (паспорт, стратегія і т.д.) носить подекуди утопічний характер - починаючи від аналітико-соціологічного інструментарію (неадаптованого до регіональних та ментальних особливостей жителів та процесів міст України) і закінчуючи індикаторами пост проектного моніторингу.

Наразі, навчання інвестиційному менеджменту для представників органів місцевого самоврядування носить хаотичний, "осколковий" характер. З одного боку державна, досить потужна як кадрово так і методично, система центрів підвищення кваліфікації та перепідготовки представників органів місцевого самоврядування, надає послуги з огляду етапів залучення інвестицій (не надаючи системного уявлення про інвестиційний менеджмент) переважно у вигляді одно-дводенних тематичних семінарів, які не в змозі повноцінно розкрити питання, а тим більше випрацювати необхідні навички. З іншого боку - десятки міжнародних проектів матеріально-

технічної допомоги, що зараз зайшли на терени місцевого самоврядування, надаючи тренінгову та консультативну підтримку, вказують на низьку ефективність таких заходів.

Зокрема, у презентованому 13 березня 2013 року аналітичному звіті Світового банку про реалізацію Проекту "Управління державними інвестиціями" (який фінансується Світовим банком) зазначається, що з 2010 по 2012 року відзначається висока плінність державних кадрів, що проходили програму підготовки по окресленій тематиці - завершили її лише 20%. У рекомендаціях до звіту вказано "Уряд [України] має забезпечити адекватний інституційний потенціал і необхідні людські ресурси, що вельми важливо для того, щоб система управління державними інвестиціями запрацювала - належне укомплектування фахівцями і навчання є важливими..." [2].

На необхідності підвищення інвестиційної компетентності наголошується і у "Концепції Інвестиційної реформи України" (що реалізовується з 2011 року) в обґрунтуванні якої вказано: "... велика кількість різних активів, ... перебувають у державній, комунальній, чи приватній власності - виникає крайня необхідність їх мобілізації і модернізації за допомогою інвестиційного ресурсу. Однак, переважна більшість власників цих ресурсів управляють ними неефективно через відсутність відповідних знань, кваліфікації та коштів... потенційні інвестори не мають бажання працювати з інвестиційними пропозиціями, що не відповідають міжнародним стандартам і відповідно не знаходять механізмів і можливостей для взаємовигідної співпраці" [3].

Одним із таких міжнародних стандартів по підготовці та оцінці інвестиційних проектів є система COMFAR (UNIDO - Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку) [5]. Також визнанням користується і підхід Світового банку до питання підготовки, експертизи, реалізації та моніторингу інвестиційних проектах. Саме на таких загально визнаних, світових концепціях роботи з інвестиціями доцільно будувати систему підготовки представників міської виконавчої влади.

Отже, аби представники місцевого самоуправління мали змогу вже зараз дійсно фахово та ефективно реалізувати усі етапи інвестиційного процесу постає нагальна потреба у розробці адекватної до українських реалій системи внутрішнього навчання основам інвестиційного менеджменту у відповідності до міжнародних стандартів. Система внутрішнього навчання передбачає можливість постійного моніторингу та консультування, адекватного потребам конкретного міста та інвестиційній ситуації.

На наш погляд, така система повинна реалізовуватись у формі програми тренінгових занять із чітко розробленим методичним інструментарієм. Доцільним буде максимальне застосування методики інтерактивного навчання та моделювання ситуацій, що можуть впливати на розвиток промислових, туристичних та ін. об'єктів та стратегію їхнього маркетингу, з метою наближення учасників до реальностей сфери прямих іноземних інвестицій в Україні та у країнах Центральної та Східної Європи.

На наш погляд, саме така форма тренінгових занять, дає змогу найбільш інтенсивної підготовки представників місцевого самоуправління основам інвестиційного менеджменту та формує три основні (на наш погляд) напрямки компетенцій необхідних для ефективного реалізації інвестиційного процесу, а саме:

- Аналітико-пошукові (що розкриваються у розумінні поняття "інвестиційний менеджмент", його основних складових, властивостей прямих іноземних інвестицій, розуміння динаміки тенденцій, притаманних міжнародним інвестиціям, переваг і проблем, пов'язаних з прямими іноземними інвестиціями в Україні; аналізі потенційних інвесторів певного регіону; а також реалізуються в умінні долучитися до проектів матеріально-технічної допомоги з розвитку інвестиційних можливостей).

- Комунікативно-промоційні (навички ведення переговорів з іноземними інвесторами та належному реагуванню на світову економічну динаміку; взаємодія з державними інституціями, що сприяють залученню інвестицій; створення ефективного презентаційного матеріалу та ін.).

- Проективні (відтворення на практиці промислової зони процесів розвитку та маркетингу; створення та упровадження ефективного плану дій із залучення прямих іноземних інвестицій; управління процесом підготовки й створення промислових ділянок і парків).

Окреслення вищезначених форми та змісту програми є лише початком у формуванні цілісної системи внутрішнього навчання представників органів самоврядування, головною метою якої розвиток специфічного інвестиційного мислення та професійної для державного службовця компетенції - інвестиційної прогностичності.

Список використаних джерел

1. Доцій Н.В. Механізми залучення іноземних інвестицій в Україні [Електронний ресурс]// "Державне управління: удосконалення та розвиток". Режим доступу <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=177&p=1>
2. Звіт Світового банку "Україна. Оцінка управління державними інвестиціями 2012" <http://documents.worldbank.org/curated/en/2012/01/17428669/ukraine-public-investment-management-performance-assessment>
3. Концепція Інвестиційної реформи України / Офіційний сайт Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України. Режим доступу http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/files/Invest_Reforma_UKR.pdf
4. Латинін М.А., Думенко О.В. Державне управління стратегічним розвитком інвестиційного потенціалу регіонів України [Електронний ресурс]// "Державне управління: удосконалення та розвиток". Режим доступу <http://www.dy.nayka.com.ua/?operation=1&iid=172>
5. Офіційний сайт UNIDO United Nations Industrial Development Organization <http://www.unido.ru/resources/software/comfar/>
6. Проект "Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні". Офіційний сайт Дніпропетровської міської ради. - Режим доступу <http://dniprorada.gov.ua/inshiobgovorenija>
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції реформування системи підвищення кваліфікації державних службовців, посадових..." від 28.11.2011 № 1198-р.

О.Ю.Васильченко,
аспірант кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ

Народне представництво як порядок участі народу в здійсненні державної влади

Згідно із Конституцією України єдиним джерелом влади в Україні є її народ (ч. 2 ст. 5), який здійснює свою владу безпосередньо, а також через органи державної влади й органи місцевого самоврядування. Таким чином, народне представництво в Україні закріплене як важлива основа конституційного устрою. Функціонування системи народного представництва гарантується Конституцією України й прийнятими на її основі нормативно-правовими актами, що встановлюють порядок формування, організацію, компетенцію й процедуру діяльності представницьких органів й інших інститутів, що діють при них або в тісному взаємозв'язку з ними [8, с. 94-95].

В найширшому розумінні представництво означає вчинення певних дій однією особою в інтересах і від імені іншої особи. Відносини представництва, безумовно, пов'язані з конкретною сферою їх реалізації та змінюються під впливом її якісних властивостей. В теорії державного управління відносини представництва мають політико-правовий характер: вони виникають між суб'єктами влади і дозволяють одному із них виступати представником іншого (-их), здійснювати від його (їх) імені політичну діяльність. Спроби спростувати цей стереотип залишаються одиничними [1, с. 22].

Згідно із демократичною традицією класифікація видів представництва відбувається залежно від змісту інтересу, який виражається. Народне представництво - це вираження інтересів народу. Воно обумовлене народовладдям, є участю в діяльності публічних установ представників суспільства і підпорядковується конституційно-правовим принципам демократичного правління [4, с. 61]. Ще грецькі (Анаксагор, Аристотель, Горгій, Демосфен, Перікл, Платон, Протагор) та римські (зокрема, Цицерон) мислителі вказували на необхідність народного представництва як однієї з основ державного правління. За умови, якщо народ в державі має політичні права, але не може (внаслідок значних територіальних розмірів держави) користуватися ними безпосередньо, він обирає на певний термін представників, яким делегує свої права, але не в повному обсязі, залишаючи за собою часткове користування ними (мова йде про існування референдуму).

Деякі дослідники розглядають інститут народного представництва не виправдано широко, фактично розчиняючи його в поняттях народної ініціативи та громадянського суспільства (С. А. Авак'ян, П. О. Астафічев, М. І. Бірюков), а саме, розуміючи під ним форму влади - "від народу до народу". Однак потрібно враховувати те, що представницька влада ґрунтується на нормах закону, що виступають юридичним оформленням політичних рішень. Брум вбачав зміст представництва в тому, що влада народу передається на обмежений термін обраному ним представникові [10, с. 23-24]. Ця теза, як зауважує О. М. Булаков, отримала широке поширення, однак із значною амплітудою думок: від повного заперечення інституту народного представництва в цілому (Ж.-Ж. Руссо, К. М. Тахтарев) до беззаперечного визнання (Г. Єллінек, М.М. Ковалевський, Д. С. Мілль, Ш.-Л. Монтеск'є, Б. М. Чичерін) чи визнання, але із застереженнями (І. Л. Солоневич, Л. О. Тихомиров) [2, с. 11]. Так, Л. О. Тихомиров стверджував, що представництво є лише однією із форм влади, що передається [11, с. 57]. Дуже поширеною є також наступна думка: "Народне представництво - це система влади народу, що здійснюється через виборних представників" [9, с. 9-10].

Народне представництво має прояв у процесі обрання та функціонування представницьких органів, призначених насамперед для прийняття колективних рішень у ході законотворчості в інтересах народу [5, с. 9]. Народне представництво - це здійснення як законодавчої влади, так і інших верховних прав представницькими органами, члени яких обираються населенням як представники.

Зміст представництва має подвійний характер, який необхідно враховувати в ході вивчення всіх питань, що його стосуються. Воно виступає як органом влади, так і вираженням політичної свободи. Народне представництво є поєднанням влади та свободи. Його складна природа полягає в тому, що, з одного боку, воно розглядається як організаційний елемент у системі влади, а з іншого - виступає можливістю громадян брати участь в управлінні справами держави через своїх представників. Такий підхід дозволяє не обмежуватися публічно-владними характеристиками народного представництва, а відобразити в його змісті свободу діяльності громадян у сфері державного та суспільно-політичного життя.

Народне представництво - це інститут, пов'язаний із офіційним виразом довір'я здійснювати волю народу. Це наявність представників народу в органах управління та їх участь у виборах даних органів. Населення певного виборчого округу наділяє виборну особу повноваженнями на здійснення належної йому влади. Реалізуючи дане повноваження, ця особа бере участь у вирішенні питань державного значення.

Варто погодитися із думкою Л. О. Нудненко, що об'єктом відносин представництва є державна влада. Народ формує виборні органи, передає їм право на здійснення влади для втілення програми, яка найбільш відповідає волі, інтересам виборців [6, с. 19].

А. О. Булгакова вважає, що народне представництво - це порядок участі народу в здійсненні державної влади, за якого його волю й інтереси виражають обрані народом органи та посадові особи публічної влади [3, с. 9].

Цілком слушною є точка зору Н. О. Богданової та Г. Д. Садовнікової, які визначають народне представництво як відносини, пов'язані з формуванням, функціонуванням та відповідальністю в суворій відповідності із спеціальними процедурами особливого виду органів, що відрізняються певними характеристиками та займають значне місце в системі розподілу влади, і соціальним призначенням яких є представлення, узгодження й відображення інтересів різних соціальних спільнот, політичних та демографічних груп, громадян на відповідному рівні державної влади чи місцевого самоврядування [7, с. 13; 8, с. 92].

Отже, народне представництво є багатогранним політико-правовим явищем. Його можна розглядати не лише як основоположну ознаку законодавчих органів і невід'ємний атрибут сучасної демократичної держави, але і як суб'єктивне право народу на представництво, що встановлено ч. 1 ст. 38, ч. 1 ст. 136, ч. 4 ст. 140 Конституції України.

Список використаних джерел

1. Арановский К. В. Политическое представительство и выборы: публично-правовая природа и соотношение / К. В. Арановский, С. Д. Князев // Конституционное и муниципальное право. - 2007. - № 16. - С. 21-34.

2. Булаков О. Н. Двухпалатный парламент Российской Федерации / О. Н. Булаков. - СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. - 750 с.
3. Булгакова А. А. Народное представительство в России: исторические традиции, современное состояние, перспективы развития : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. полит. наук : специальность 23.00.02 "Политические институты; этнополитическая конфликтология; национальные и политические процессы и технологии (юридические науки) / А. А. Булгакова. - М., 2007. - 22 с.
4. Джагарян Н. В. Муниципальные институты представительной демократии и народного представительства в Российской Федерации: проблема соотношения / Н. В. Джагарян // Наука и образование: хозяйство и экономика; предпринимательство; право и управление. - 2011. - Авг. - С. 55-63.
5. Задирака Н. Ю. Теоретико-правові питання законотворчості : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. "Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень" / Н. Ю. Задирака. - К., 2005. - 16 с.
6. Нудненко Л. А. Конституционно-правовой статус депутата законодательного органа власти в Российской Федерации / Л. А. Нудненко. - СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. - 475 с.
7. Проблемы народного представительства в Российской Федерации / Под ред. С. А. Авакьяна. - М. : Изд-во Моск. ун-та, 1998. - 184 с.
8. Садовникова Г. Д. Система народного представительства в Российской Федерации: политико-правовые подходы к формированию понятий и категорий / Г. Д. Садовникова // Актуальные проблемы российского права. - 2009. - № 1. - С. 89-96.
9. Страшун Б. А. Социализм и демократия. Социалистическое народное представительство / Б. А. Страшун. - М. : Международные отношения, 1976. - 206 с.
10. Тахтарев К. От представительства к народовластию: К изучению новейших стремлений политического развития современного общества / К. Тахтарев. - СПб. : Библиотека обществознания, 1907. - 228 с.
11. Тихомиров Л. А. Монархическая государственность / Л. А. Тихомиров. - М. : Айрис-Пресс, 2006. - 624 с.

С.С.Крицька,

*аспірант кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ*

Безперервність освіти керівних кадрів як чинник соціальної ефективності управлінської еліти

Важливим фактором реалізації державних програм з модернізації державної служби є якість керівних кадрів, які безпосередньо впроваджують на місцях управлінські рішення. Розглядаючи сутність поняття соціальної ефективності управління, приходимо до висновку, що керівнику неможливо досягнути позитивних результатів професійної діяльності без достатнього професійно-компетентнісного, профільного рівня спеціальної освіти. Здатність впливати на процеси управління та ефективно реалізувати управлінські завдання можливо лише за умови існування відповідної сучасної бази знань, поєднаної з практичним досвідом. Очевидно, що соціальна ефективність управління напряму пов'язана з рівнем його професійної компетентності, інтелектуальним розвитком, творчим потенціалом.

Саме тому, на нашу думку, одним з критеріїв оцінювання ефективності діяльності управління має стати його професійна підготовленість, рівень кваліфікації, інтелектуальний рівень, високі моральні якості. Зважаючи на те, що рівень освіти сьгоднішніх управлінців залишає бажати кращого, у більшості випадків, як правило, вони мають нефахову вищу освіту, доцільно було б запропонувати обов'язкове здобуття професійної вищої освіти для керівників усіх рівнів органів державної влади та місцевого самоврядування. Тим більше, що одним з інноваційних положень нового Закону України "Про державну службу" є підвищення рівня професій-

ної компетентності державного службовця. Причому Закон визначає постійне удосконалення організації своєї роботи та підвищення професійної кваліфікації одними з основних обов'язків державних службовців [1].

Впровадження системи безперервної освіти управлінських кадрів суттєво підвищило б їх інтелектуальний, соціальний та професійний розвиток, стало поштовхом до їх самовдосконалення, розвитку лідерських якостей, формування належного розуміння й виконання управлінських функцій. Здобуття нової професійної інформації підвищило б рівень соціальної ефективності керівників, їх вплив на зовнішнє та внутрішнє середовище очолюваного ними колективу державних службовців як соціальної мікросистеми. Саме тому ми поділяємо думку Пашко Л.А. про те, що основний зміст сучасної безперервної підготовки представників управлінської еліти має полягати у тому, щоб вони навчилися вчитися, займалися самоосвітою, саморозвитком, самовдосконаленням і, як наслідок, самореалізацією та самоактуалізацією впродовж усього професійного життя на державній службі [2, с. 252].

Як показує практика державного управління, керівник, який перестав прагнути до самовдосконалення, зупиняється на місці, втрачає здатність до ініціативи, починає сприймати свою діяльність як рутину. В кінцевому рахунку це призводить до зниження його власного авторитету та якості виконання покладених на нього завдань. Такий керівник не мотивує й не стимулює підлеглих до прагнення професійно та особистісно розвиватись. Це безпосередньо проявляється у зниженні ефективності та результативності їх діяльності та у появі таких негативних наслідків, як: занепад, відсиджування на місцях, бюрократизація, і, як результат, корупцію.

Для підтримання відповідного рівня управлінської діяльності керівнику необхідно постійно самовдосконалюватись. Це можливо зробити тільки впровадивши системну безперервної освіти керівних кадрів державного управління. Саме тому до безперервної освіти та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування необхідно підходити як до: процесу динамічного, послідовного професійно-професійного удосконалення та особистісного розвитку кожного службовця; ретроспективно-перспективного процесу професійно-особистісного "розгортання" чиновника і, як наслідок його самовдосконалення та самореалізації крізь призму результатів навчання; безперервного процесу взаємодії та взаємовпливів притаманних кожному державному службовцю таких складових як: а) професійність-професіональність, проявами яких є ділова результативність та професійна продуктивність; б) творчий потенціал і професійна успішність, що віддзеркалюються у персональній ефективності на державній службі [3, с. 155].

Ще одним безперечним здобутком такого впровадження стане поява реальної можливості проводити якісний відбір талановитих та перспективних управлінців, здатних реалізувати свої здібності. Нам імпує думка науковців про те, що особистісний підхід чиновника до професійної освіти надасть такої бажаної "випереджальності" усій вітчизняній сфері державного управління та системі державної служби й актуалізує необхідність урахування розмаїття особистісно-творчих проявів керівника як людини адміністративної у соціальному вимірі її професійно-професійно-особистісної самоактуалізації та самореалізації на державній службі [2, с. 252].

Необхідно зазначити, що якісний склад освічених керівних кадрів, які продовжують своє вдосконалення у науковій сфері, дало б поштовх для збільшення кількості науковців-практиків, які змогли б не лише зробити свій внесок у розвиток науки державного управління, а й у майбутньому виховувати свою зміну - молодих перспективних управлінців. Очевидно, що вкрай важливо не тільки здобувати знання та втілювати їх у практичній діяльності, а й мати можливість передати їх майбутнім фахівцям з державного управління для збереження, розвитку та збагачення інституційної пам'яті на державній службі. Ми вважаємо, що саме такий підхід сприятиме акмеологізації управлінців і як особистостей, і як професіоналів, і як членів повноцінного суспільства, яке прагне до розвитку і вдосконалення.

У зв'язку з цим, ми вважаємо за необхідне акцентувати увагу на тому, що нині виникла нагальна необхідність в офіційному визнанні безперервної професійної освіти управлінської еліти постійним процесом, спрямованим на забезпечення ефективного стратегічного управління людськими ресурсами, поліпшення якості керівної діяльності суб'єкта управління, підвищення ефективності й результативності державної служби в цілому, кар'єрне зростання найталанови-

тішим та найбільш здібним кадрам, розширення соціальної взаємодії між керівниками, підлеглими державними службовцями та громадянами-споживачами адміністративних послуг.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про державну службу". - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/>
2. Стратегія державної кадрової політики-основа модернізації країни : матеріали Всеукр. наук.-проакт. конф. за міжнародною участю, Київ, 31 трав. 2012р. : до 15-річчя галузі науки "Державне управління". - К. : НАДУ, 2012. - С. 252.
3. Пашко Л. А. До проблеми усвідомлення сучасної сутності управлінської культури / Л. А. Пашко // Менеджер. Вісн. Донец. держ. ун-ту упр. - 2009. -2(48). - Донецьк, 2009. - С. 153-160.

В.В.Наместнік,
аспірант кафедри соціальної
і гуманітарної політики НАДУ

Екологічна складова системи безперервної підготовки управлінських кадрів

Якість державного управління є одним із основних факторів ефективного функціонування сучасного демократичного суспільства. Державні службовці з відповідною високопрофесійною підготовкою здатні розробляти і реалізовувати ефективні управлінські рішення. Сучасне суспільство характеризується швидкими темпами розвитку, а отже система підготовки державних службовців всіх рівнів повинна відповідати таким змінам і бути безперервною.

Загально визнаним на сьогодні є той факт, що чим більш екологічно обґрунтованими і екологічно осмисленими є управлінські рішення на всіх рівнях управління (глобальному, національному, регіональному, місцевому), тим більш збалансованою є екологічна, економічна та соціальна ситуація у суспільстві. Отже, екологічна освіченість та екологічна культура повинні бути складовою професіоналізму державних службовців всіх рівнів та сфер діяльності.

Екологічна освіта - неперервний процес засвоєння цінностей і понять, які спрямовані на формування умінь і стосунків, необхідних для осмислення і оцінки взаємозв'язків між людьми, їхньою культурою і навколишнім середовищем, що передбачають розвиток умінь приймати екологічно доцільні рішення і мають на меті засвоєння правил поведінки в навколишньому середовищі [4]. Відповідно до Концепції екологічної освіти України, екологічна освіта - це сукупність наступних компонентів: екологічні знання - екологічне мислення - екологічний світогляд - екологічна етика - екологічна культура [2].

Думки науковців щодо місця екологічної освіти в сучасній освітній системі розходяться. З одного боку екологічна освіта повинна бути самостійним елементом загальної освітньої системи, а з іншого - повинна виконувати інтегративну роль щодо інших освітніх систем. В системі екологічної освіти управлінських кадрів також слід розглядати два важливі аспекти: професійну освіту державних службовців, що працюють безпосередньо в системі екологічного управління, та екологічну освіту як складову загальної підготовки державних службовців.

В Україні в продовж всього періоду незалежності спостерігалась екологічна криза. Незважаючи на те, що екологічне законодавство України на початку 2000-х років вважалось одним з найкращих в Європі, ситуація з вирішенням численних екологічних проблем практично не змінюється. Нажаль, питання екологічної безпеки відступає перед питаннями економічної, енергетичної безпеки, тощо. А отже можемо говорити не лише про екологічну кризу в державі, а й про кризу державного екологічного управління.

Державне екологічне управління повинне ґрунтуватись на власній законодавчій і нормативно-правовій базі. З іншого боку, ефективність екологічного управління забезпечується професійно підготовленим персоналом, підготовка якого повинна здійснюватись за спеціальними програмами [3]. Оскільки нормативно-правова база екологічного управління є достатньою, то криза державного екологічного управління є наслідком недостатньої професійної підготовки державних службовців, що працюють в галузі охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів.

Відповідно до Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", екологічні знання є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів та призводить до впливу на стан навколишнього природного середовища [1]. Однак в сучасних умовах можемо говорити про формальність у виконанні положень законодавства. Кадрові призначення на керівні посади в органах державного управління часто носять політичний характер, відтісняючи професійні характеристики на задній план. Для забезпечення виконання норм законодавства, особи, призначені на посаду, проходять курси підвищення кваліфікації при відповідних навчальних закладах.

Не викликає сумніву той факт, що державні службовці вищого рівня повинні мати навички комплексного управління в галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів, з розумінням численних причинно-наслідкових зв'язків в зазначеній галузі та уміннями координувати діяльність всіх структурних ланок цієї складної системи. А отже, це повинна бути особа, що втілюватиме образ управлінця-еколога. Очевидно, що задля такого глибокого розуміння ситуації необхідною є базова екологічна освіта і проходження короткотермінового курсу навчання (чи курсів підвищення кваліфікації) державним службовцем при призначенні на посаду є недостатнім.

Проблема депрофесіоналізації кадрів існує також і в системі контролюючих органів. Представники екологічної громадськості відзначають, що посади голів екологічних інспекцій, інспекторів займають особи, які не володіють знаннями, професійним досвідом чи освітою в сфері охорони довкілля. На сьогодні в інспекціях можуть працювати філологи, математики, ветеринари, економісти, що не мають екологічної підготовки. Екологічна підготовка таких спеціалістів базується в основному на тижневому проходженні курсів підвищення кваліфікації у Державній екологічній академії при Міністерстві екології та природних ресурсів [4]. Відсутність екологічної освіти у працівників екологічних інспекцій сприяє погіршенню екологічної ситуації в країні та розвитку корупції в галузі контролю. Також виникають ускладнення в роботі громадських інспекторів з охорони навколишнього природного середовища, що підпорядковуються державній екологічній інспекції.

Екологічна складова у навчанні державних службовців відіграє значну роль, оскільки прийняття управлінських рішень у різних сферах управлінської діяльності має суттєвий вплив на екологічну ситуацію в країні. Окремі функції організаційного, координаційного, контрольного і нормотворчого характеру, окрім Міністерства екології та природних ресурсів, мають і інші органи центральної виконавчої влади (зокрема, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство надзвичайних ситуацій, Міністерство аграрної політики та продовольства, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Рада національної безпеки та оборони України та ін.). Цілком очевидно, що функції і повноваження цих органів у сфері охорони навколишнього природного середовища вужчі, ніж у Міністерства екології та природних ресурсів і в кожному окремому випадку обмежуються охороною або використанням певного виду ресурсу. Відсутність базових екологічних знань у державних службовців, неврахування екологічних факторів у процесі прийняття управлінських рішень призводить не лише до суперечностей в чинному законодавстві, але, як наслідок, й до значного погіршення екологічної ситуації в державі.

Окрім того, в Україні, в останні роки, декларується перехід до Концепції освіти для сталого розвитку, що включає в себе екологічну, економічну та соціальну складові. Державні службовці всіх рівнів і, в першу чергу, керівні кадри, повинні орієнтуватись на глобальні тенденції та відповідати вимогам сучасного суспільства. Таким чином, вважаємо необхідним включення екологічної компоненти до системи підготовки державних службовців.

Підсумовуючи, можемо зробити наступні висновки:

- сучасний управлінець повинен володіти базовими екологічними знаннями та враховувати екологічну ситуацію в країні при прийнятті управлінських рішень, а також вміти прогнозувати наслідки прийнятих рішень для навколишнього природного середовища;

- в умовах екологічної кризи та кризи екологічного управління в державі, необхідно сприяти професіоналізації управлінських кадрів у питаннях екології та захисту довкілля; формувати новий тип керівника: управлінця-еколога, що володітиме навичками комплексного управління в галузі екології.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.1991 № 1264-12/[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
2. Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України "Про Концепцію екологічної освіти в Україні" № 13/6-19 від 20.12.2001р.//Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України, 2002. - Квітень (№7)
3. Шевчук В.Я. Екологічне управління: Підручник/ В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, Г.О. Білявський та ін. - К.: Либідь, 2004. - 432 с.
4. Щорічна доповідь НУО (ЩД НУО) "Громадська оцінка національної екологічної політики" за 2011 рік (включаючи аналіз за період з 2003 року) / під ред. В. Мельничука, О. Кравченко, Т. Малькової. - К.: 2012. - 339 с.

Л.В.Поп'юк,

аспірант кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом НАДУ

Забезпечення безперервності підвищення рівня професійної компетенції муніципальних службовців

*Чим важливіше і ширше сфера діяльності
людини в державі,
чим вище і впливовіше займана нею посада,
тим вище має бути думка
про її розумові й етичні якості, що роблять
її гідною цієї посади.*

А. Шопенгауер

На сучасному етапі розвитку місцевого самоврядування в Україні зростає актуальність формування і нарощування потенціалу компетентних кадрових ресурсів, спроможних розробляти, аналізувати і реалізовувати відповідну муніципальну політику [2]. Надання громаді вчасно якісних послуг, кількість яких з часом збільшується як і збільшуються вимоги до їх якості, вимагає від посадових осіб органів місцевого самоврядування високого рівня професійних знань і практичного досвіду.

Відсутність компетентного, професійного корпусу муніципальних службовців, а також висока плинність кадрів, пасивність, недостатня прогнозованість та керованість роботи з персоналом муніципальної служби є на сьогодні однією з причин не ефективності місцевого самоврядування. Тому постає питання щодо забезпечення відносної стабільності кадрового корпусу муніципальних службовців, розвитку його професійної компетентності та професіоналізму.

Муніципальна служба, як професія, є видом діяльності муніципальних службовців, зумовленого поділом праці у сфері муніципального управління, відокремленням визначеної групи трудових відносин. Як професія муніципальна служба, входячи у професійну і соціальну структуру суспільства, не займає граничного положення серед інших професій, поєднуючи в собі різноманітні види суспільного поділу праці [4, с. 168].

Професійний розвиток муніципальних службовців складається з двох аспектів: професійно-кваліфікаційного розвитку, що пов'язаний передусім із їх навчанням і самоосвітою (підвищення компетентності) та професійно-посадового розвитку, що у свою чергу, пов'язаний з вирішенням завдань службово-кар'єрного зростання, раціональним використанням здібностей кожного службовця (зміна компетенції). При цьому професійне навчання має бути випереджальним за змістом, постійним, безперервним, спрямованим на розвиток і збагачення кадрового потенціалу, що спонукає службовця до сумлінної та плідної праці. Професійний розвиток є не тільки зміною компетенції, а й її підвищення, що вимагає, відповідно, перебудови особистісних і ділових якостей [3, с. 20].

В основі підвищення рівня професійної компетенції муніципальних службовців лежить мотиваційно-ціннісна сфера, що спрямовує їх на конструювання професійної стратегії усвідомленого саморозвитку, самостійне визначення цілей свого навчання, вибір особистісно-орієнтованих моделей навчання та його специфічних форм і методів, не традиційних підходів щодо регулювання навчального процесу, оцінюванню успішності своїх досягнень. Інтерес службовця в професіоналізації як засобі закріплення своєї влади в організації має виявитися через розвиток його індивідуальності [1, с. 238].

Саме тому, при впровадженні системи управління якістю важливим є компетентність (освіта, підготовленість, кваліфікація та досвід) персоналу органу місцевого самоврядування і його готовність до виконання поставлених завдань [5, с. 55]. Однією з основних проблем формування кадрового потенціалу місцевого самоврядування є відсутність формалізованих вимог до якості муніципального управління.

Із широкого кола тенденцій у розвитку системи безперервної професійної підготовки муніципальних службовців можна виділити:

- зміну змісту професійної перепідготовки і підвищення кваліфікації муніципальних службовців, зумовлену потребами сучасної економіки і соціального життя. Це зумовлює розробку й освоєння сучасних технологій професійної управлінської освіти;

- кадрове забезпечення системи професійної освіти муніципальних службовців. Це значить, що при визначенні потреби і формуванні замовлення на підвищення кваліфікації муніципальних службовців потрібно виходити із необхідності оперативного надання очікуваних знань та масштабним охопленням різних категорій муніципальних службовців та адміністративних рівнів (село, селище, район, район у місті, місто, область, АР Крим) зважаючи на регіональні відмінності;

- стажування муніципальних службовців для набуття ними практичного досвіду, перевірки свого професійного рівня і ділових якостей;

- проведення конкурсів професійної діяльності (на відміну від державної служби, у місцевому самоврядуванні такі конкурси на сьогодні проводяться тільки у окремих областях і тільки на рівні обласної ради);

- визначення соціальних гарантій муніципальних службовців, що досягли високого рівня професійної компетенції;

- мотивація муніципальних службовців для проходження ними перепідготовки та підвищення кваліфікації. Муніципальні службовці повинні навчатись не тільки з кар'єрних міркувань, а виходячи з насущних соціальних потреб і законодавчих вимог.

Отже, одним із найважливіших завдань державної кадрової політики в системі органів місцевого самоврядування є професійний розвиток муніципальних службовців, як фактор якісного розгортання в ній кадрових процесів.

Безсумнівно, система безперервної професійної освіти стане плідною тільки за умови її формування на основі принципів забезпечення її ефективного функціонування.

Підвищення рівня професійної компетенції муніципальних службовців сприяє професіоналізації служби в органах місцевого самоврядування, яке повинно супроводжувати їх професійну діяльність протягом усього трудового життя. І зацікавленими в освітньому рівні своїх посадовців, в першу чергу, мають бути органи місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. *Краснопьорова С.В.* Теоретико-методологічний зміст професіоналізації служби в органах місцевого самоврядування : [моногр.] / С. Краснопьорова. - К.: Вид-во НАДУ, 2010. - 268 с.

2. *Куйбіда В.С.* Публічна влада на місцевому рівні: стан і перспективи розвитку: навч. посіб. - К.: Ун-т "Україна", 2011. - 90 с.

3. Науково-методологічне забезпечення формування кадрового потенціалу місцевого самоврядування в Україні: наук. розробка / авт. кол. : І.В. Козюра, А.О. Краснейчук, Ю.Г. Іванченко та ін. ; за заг. ред. Ю.П. Сурміна, І.В. Козюри. - К.: НАДУ, 2011. - 52 с.

4. *Олуйко В.М.* Кадрові процеси в державному управлінні України: стан і перспективи розвитку: моногр. - Хмельницький: вид-во ХУУП, 2005. - 325 с.

5. *Підгаєць П., Бригілевич І.* Система управління якістю як інструмент вдосконалення діяльності органу місцевого самоврядування: метод. посібник / [Підгаєць П., Бригілевич І. - К.];

О.І.Попова,
*аспірант кафедри державного
управління ХарPI НАДУ*

Проектна діяльність як технологія формування професійної компетентності керівних кадрів освіти на місцевому рівні

В умовах ринкової економіки й зростання конкурентоспроможності у всіх соціальних сферах посилюються вимоги до професійної компетентності спеціалістів в цілому і, зокрема, до управлінської діяльності керівників у галузі освіти. Зазначена проблема є доволі актуальною з огляду на необхідність "вирішення стратегічних державних завдань, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти [3, с. 319].

Водночас питання поліпшення якості освіти розробляються і запроваджуються конкретними особами, що обіймають певні посади в освітянській ієрархії, органах влади та місцевого самоврядування. Від їх обізнаності в питаннях менеджменту освіти, її змісту, позиції у вирішенні кадрових питань врешті-решт залежить конкурентоздатність української освіти у світі [2, с. 214].

Виходячи з цього, проблему підготовки керівного складу освітянської галузі, управлінців нового покоління розглядаємо як одну із пріоритетних та невідкладних для розв'язання, зокрема, на місцевому рівні.

Практика свідчить, що здебільшого працівники районних, міських управлінь освіти, керівники навчальних закладів не мають відповідної професійної підготовки до управління. Як правило, вони є висококваліфікованими фахівцями із різних учительських спеціальностей. Тому підґрунтя проблеми невідповідності реального рівня функціональної компетентності керівників навчальних закладів необхідному для ефективного управління криється саме у відсутності професійної освіти [1, с. 329].

Звідси професійну компетентність керівника розглядаємо як практичну реалізацію його (керівника) професійних здібностей і ділових якостей, рівень якої впливає на ефективність управління, загальний стан функціонування та розвитку освіти, її інноваційність, потенціал персоналу в цілому, і, таким чином, на забезпечення якості та конкурентоспроможності освіти.

Тож, розкриваючи можливості удосконалення підготовки керівників освіти на місцевому рівні, будемо виходити з тих міркувань, що професійна компетентність керівника складається з певних компетентностей і є результатом формування відповідних компетенцій. А оскільки компетентність будь-якого керівника не є сталою якістю, а може розвиватися, розширюватися залежно від його соціуму, особистісних якостей, у т. ч. ставлення до роботи, наявного досвіду для здійснення ефективного управління в конкретній сфері діяльності, вважаємо за необхідне запропонувати можливі шляхи формування відповідних компетентностей керівників освітньої галузі щодо здійснення управління якістю освіти на місцевому рівні, які, на наше переконання повинні являти собою вміння керівника, як суб'єкта управлінського впливу, по-новому структурувати наукові і практичні знання з управління, а також сприяти формуванню нової культури управління освітніми закладами на підпорядкованій території.

Підвищенню професійного рівня посадових осіб місцевого самоврядування - керівників освіти, на нашу думку, сприяє набуття практичного досвіду з проектної діяльності. Широкі можливості щодо цього надає участь у Всеукраїнському конкурсі проектів та програм розвитку місцевого самоврядування, який проводиться Фондом сприяння розвитку місцевого самоврядування в Україні уже понад 10 років.

Досвід управління освіти Шосткинської міської ради Сумської області щодо розробки та реалізації проекту "Організація сучасної ефективної системи надання якісних освітніх послуг молоді шляхом створення Молодіжного центру соціального партнерства і творчості", який здобув перемогу у Всеукраїнському конкурсі проектів та програм розвитку місцевого самовряду-

вання, дає підстави стверджувати, що використання методу проектної діяльності дозволило провести глибокий аналіз стану функціонування освітньої галузі, виявити актуальні проблеми та запропонувати інноваційну модель їх вирішення. Запровадження проекту сприяло удосконаленню та започаткуванню нових освітніх послуг дітям та молоді з урахуванням пропозицій та очікувань місцевої громади. Наслідки проведеної роботи свідчать, що проект являє собою комплекс взаємопов'язаних (за матеріальними, фінансовими, людськими ресурсами, термінами виконання) заходів та завдань, спрямованих на досягнення позитивних змін, упровадження інноваційних ідей, визначених кількісними та якісними параметрами. До того ж зазначений метод надає можливість забезпечити найефективніше використання людських ресурсів на всіх етапах проекту.

Важливо, що розробка та реалізація проекту вимагає від учасників, насамперед, посадових осіб місцевого самоврядування, володіння знаннями із стратегічного, муніципального, інноваційного менеджменту, нормативно-правового законодавства, організаторські, управлінські, творчі здібності, бути комунікативними та переконливими, формувати командний дух для досягнення результату, а відтак сприяє формуванню їх професійної компетентності.

Адже у сучасних умовах розвитку освітньої галузі найбільш актуальними у плані професійного становлення керівника, на нашу думку, є такі компетентності, як: нормативно-правова, наукова, фінансова, інноваційна, технологічна, інформаційно-комунікаційна, оцінювальна та управлінська. Остання, на нашу думку, є інтегральним критерієм професійної майстерності керівника освіти. Варто зауважити, що перелік компетенцій можна продовжити. Та, як уже зазначалося вище, компетентність керівника має вектор розвитку, а значить - і здатність до вдосконалення та розширення. А отже, можливості Всеукраїнського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування щодо формування відповідних компетентностей керівних кадрів є невичерпними.

Таким чином, використання методу проектної діяльності сприяє удосконаленню системи підготовки керівних кадрів, а залучення персоналу та вироблення у працівників навичок роботи з проектною діяльністю безпосередньо впливає на ефективність управління та якість надання освітніх послуг на підпорядкованій території.

Список використаних джерел

1. *Кремень В. Г.* Освіта і наука в Україні - інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. - К. : Грамота, 2005. - 448 с.
2. *Лунячек В. Е.* Підготовка магістрів державного управління до забезпечення якості освіти : теорія та практика [монографія] / В. Е. Лунячек. - Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011 - 372 с.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. / Матеріали III Всеукраїнського з'їзду працівників освіти / Київ, Чернівці : Букрек; 2011. - 400 с.

Р.І.Сторожев,
*аспірант кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ*

Поняття кадрового резерву в державному управлінні

Поняття кадрового резерву насамперед знайшло своє відображення в управлінні персоналом підприємства. У теорії управління персоналом розроблено поняття, моделі, принципи формування, джерела та програми роботи з кадровим резервом.

Державне управління за своїми масштабами є набагато складнішим процесом у порівнянні з управлінням підприємством. Однак, для ефективної реалізації кадрової політики у секторі державної служби вбачається за можливе застосування позитивних здобутків з інших сфер, в тому числі й з управління персоналом підприємства. Саме тому позитивні напрацювання управління персоналом підприємства можуть бути переосмислені та адаптовані для потреб державного управління.

Очевидно, що повне перенесення методів управління підприємством до сфери державного управління є неможливим, адже формування кадрового резерву в державному управлінні має свою специфіку у порівнянні з управлінням підприємством.

Виходячи з викладеного, можна стверджувати, що у межах науки державного управління повинні бути розроблені власні, саме державно-управлінські підходи до формування кадрового резерву.

Практична реалізація кадрового резерву повинна супроводжуватись відповідними теоретичними напрацюваннями. Насамперед це стосується поняття кадрового резерву. Без правильного розуміння суті будь-якого явища немислимим є його ефективне практичне застосування.

З точки зору управління підприємством, кадровий резерв - це підхід в управлінні персоналом, що полягає у спеціальному відборі частини співробітників підприємства для подальшого просування (частіше за все по вертикалі, рідше - для горизонтальних ротацій) [9, с. 74].

Розглядаючи кадровий резерв як необхідний елемент успішного управління підприємством, Т.Ю.Базаров та Б.Л.Єрьомін зауважують, що кадровий резерв - це група керівників та спеціалістів, схильна до управлінської діяльності, відповідає вимогам, що висуваються до посади певного рангу, які пройшли відбір та систематичну цільову кваліфікаційну підготовку [8, с. 175].

Кадровий резерв у державному управлінні має бути спрямований на формування групи майбутніх управлінців або на вдосконалення наявних та розвиток нових управлінських якостей у державних службовців.

Необхідно зазначити, що формування кадрового резерву у державному управлінні повинно обов'язково передбачати відбір та навчання.

У процесі відбору виявляються особи, які вже володіють управлінськими якостями у порівнянні із своїми колегами. Здійснюючи відбір, необхідно встановити, що ці особи прагнуть та здатні розвивати свої управлінські здібності.

Слушним є застереження про потребу навчання майбутнього кадрового резерву. Таке навчання повинно бути спрямоване на підготовку фахівців для конкретної управлінської сфери (освіта, медицина, оборона, транспорт, економіка тощо) та рівня (місцевий, регіональний, державний). Саме для цього повинен застосовуватись цільовий підхід у навчанні.

Потреба здійснення систематичної підготовки особливо актуалізується у сфері державного управління. Це обумовлене трансформацією суспільних відносин та потребами реалізації відповідних реформ. Пошук оптимальних методів управління унеможливило виконання державними службовцями своїх функцій традиційними способами.

Визначений Законом України "Про освіту" та Постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)" від 20.01.1998 № 65 [5; 3] ступеневий підхід у навчанні повинен застосовуватись і при підготовці кадрового резерву. Тому проходження рівнів управління особою повинно бути послідовним: місцевий, регіональний, а згодом і державний рівень.

Не слід забувати і про потребу постійного чергування навчання та практики: після курсу навчання особа застосовує та вдосконалює свої навички на практиці, лише потім може здійснюватись підготовка фахівця для наступного рівня управління.

Це питання не нове для України. Формування кадрового резерву для державної служби регулювалось відповідною Постановою Кабінету Міністрів України від 19.12.1994 № 853 [6], що була прийнята на реалізацію ст. 28 Закону України "Про державну службу" [2]. У цій постанові вказувалось, що кадровий резерв для державної служби створюється для заміщення посад державних службовців, а також для просування їх по службі. Постановою передбачались заходи щодо відбору осіб для зарахування до кадрового резерву та їх подальша підготовка.

Впродовж 1996-1999 рр. до положення, затвердженого зазначеною постановою, вносились зміни, спрямовані на вдосконалення формування кадрового резерву.

28.02.2001 р. Постановою Кабінету Міністрів України було затверджено нове Положення про формування кадрового резерву для державної служби [4]. Вказане положення конкретніше, у порівнянні з попереднім, регулювало питання формування кадрового резерву.

Разом з тим, як зазначено на сайті Президента України, "На сьогодні відчувається критична нестача таких фахівців у державному апараті України. Водночас, існуючі механізми підготовки таких фахівців були створені на основі застарілих технологій і не здатні успішно виконувати свою функцію" [1].

Саме тому було запроваджено програму з пошуку та залучення талановитих, прогресивно мислячих та цілеспрямованих людей до роботи в пріоритетних проектах державного сектору

України - Президентський кадровий резерв. Для реалізації зазначеного видано Указ Президента України "Про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації" від 05.04.2012 № 246/2012 [7].

Положення визначає, що Президентський кадровий резерв формується з метою добору та підготовки до роботи у сферах державного управління найбільш обдарованих громадян України. Такий підхід має пріоритетне значення для досягнення цілей соціально-економічного розвитку саме тому, що особливістю Президентського кадрового резерву є його спрямування на відбір найкращих осіб для професійної діяльності у пріоритетних сферах державного управління.

Список використаних джерел

1. Президентський кадровий резерв [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.presidentcr.gov.ua/>.
2. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 № 3723-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 52. - С. 52. - Офіційний вісник України. - 2012. - № 45. - Ст. 1731.
3. Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.01.1998 № 65 // Офіційний вісник України. - 1998. - № 3. - Ст. 108 ... 1999. - № 33. - С. 121.
4. Про затвердження Положення про формування кадрового резерву для державної служби : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2001 № 199 // Офіційний вісник України. - 2001. - № 9. - Ст. 367 ... 2012. - № 65. - Т. 1. - Ст. 2670.
5. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 № 1060-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 34. - Ст. 451 ... Голос України. - 2013. - № 2.
6. Про Положення про формування кадрового резерву для державної служби : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.12.1994 № 853 // Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/853-94-p>.
7. Про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації" : Указ Президента України від 05.04.2012 № 246/2012 // Офіційний вісник Президента України. - 2012. - Ст. 328.
8. Управление персоналом : учебник / под ред. Т.Ю.Базарова, Б.Л.Еремина. - М. : Юнити, 1998. - 423 с.
9. *Шекшня С.В.* Управление персоналом современной организации : учеб.-практ. пособие / С.В.Шекшня. - М. : Интел-Синтез, 1996. - 300 с.

В.В.Гарасим,
аспірант ЛРІДУ НАДУ

Інноваційні форми навчання управлінського персоналу органів публічної влади

Система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінського персоналу органів публічної влади за своєю структурою є багатофункціональною і розгалуженою. За період свого становлення і розвитку вона зазнала суттєвої модернізації.

Проте, невирішеними залишаються проблеми забезпечення ефективності підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування.

До основних проблем зазначеної сфери можна віднести [1]:

- відсутність досконалої законодавчої і нормативної бази даної системи;
- недостатній зв'язок навчання з нагальними проблемами політичного, соціального, економічного розвитку, які існують в країні (необхідність розвитку підприємництва, реформування житлово-комунальної сфери, надання органами влади якісних послуг населенню тощо);
- недостатня спрямованість навчання на формування професійної компетентності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування; надмірна затеоретизованість навчання, відсутність належної практичної спрямованості;
- недостатнє забезпечення безперервності і наступності в процесі підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування;

- неформованість ринку освітніх послуг для державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування;
- невизначеність питань фінансового, організаційного, кадрового, наукового, навчально-методичного забезпечення підготовки керівників навчальних закладів та викладачів системи навчання державних службовців;

- невідповідність періодичності навчання (1 раз на 5 років) швидким темпам змін і зростаючим вимогам до рівня професіоналізму державних службовців;

- незадовільний стан обсягів і механізмів фінансування підвищення кваліфікації (рівень фінансування на підвищення кваліфікації в Україні у 100 разів менше, ніж у країнах розвинутої демократії. Частка витрат на підвищення кваліфікації становить 6% від загальних обсягів фінансування навчання державних службовців. У розвинених країнах такі витрати становлять близько 80%).

Впровадження інноваційних форм навчання у системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінського персоналу органів публічної влади посилює конкурентоспроможність системи підвищення кваліфікації у світовому та європейському освітньому просторі.

Інновації в освіті - це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно нового стану. Слово "інновація" має багатомірне значення, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації. [2, с. 338-340]. Отже, інновація освіти - цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог [3].

На основі впровадження інноваційних форм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінського персоналу органів публічної влади змінюється:

- структура змісту навчання;
- принципи відбору змісту навчання;
- сучасні вимоги до змісту, форм і методів навчання;
- технологія контролю успішності навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Інноваційна спрямованість визначається критеріями педагогічних інновацій, до яких відносять [4]:

а) новизну, що дає змогу визначити рівень оригінальності досвіду. Розрізняють абсолютний, локально-абсолютний, умовний, та суб'єктивний рівні новизни;

б) оптимальність, яка сприяє досягненню високих результатів за найменших витрат часу фізичних і розумових сил учасників педагогічного процесу;

в) результативність та ефективність, що означає певну стійкість позитивних результатів у діяльності викладача;

г) можливість творчого застосування нових результатів у масовому досвіді, що передбачає придатність апробованого досвіду для масового упровадження в навчальних закладах.

Інноваційні підходи до професійного навчання забезпечують:

- вивчення потреб центральних і місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування і суб'єктів навчання;

- системне впровадження освітніх інновацій у зміст, форми і методи навчання (практико-орієнтованих занять - "навчання через практику", "навчання через досвід", "навчання за потребами";

- розробку нових форм навчальних занять (у т.ч. через Інтернет, засоби масової інформації тощо); захист випускних робіт слухачами - проектів, виконаних на замовлення органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Основними ознаками інноваційних форм у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації управлінського персоналу органів публічної влади є [1]:

- економічність (управлінець матиме варіативну систему фінансування - грантову, спонсорську, особисту, державну тощо);

- соціальна спрямованість (об'єктивне оцінювання рівня професійної компетентності у зв'язку з наближенням результатів навчання до результатів професійної атестації);

- науково-технічне забезпечення (максимальне використання сучасних технологій навчання - дистанційне, електронне тощо);

- організаційність (самостійний вибір власного темпу навчання і траєкторії професійного розвитку (заочно (очно-дистанційне), кредитно-модульне, кредитно-трансферне);
- екологічність (максимально зручні умови для самостійного навчання).

Отже, основною метою впровадження інноваційних форм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінського персоналу органів публічної влади є підвищення ефективності навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Використовуючи інноваційні форми навчання, слухачі на основі тематичного плану і програми формують за змістовими модулями траєкторію індивідуального навчального плану і самостійно відповідають за вибір змісту і темпу навчання. В свою чергу викладачі перестають бути трансляторами фундаментальних знань, стають партнерами (фасилітаторами) слухачів у здобутті ними нових знань і вмінь, сприяють розвитку в них навичок самоосвіти.

Керівники закладів освіти системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінського персоналу органів публічної влади повинні створювати умови для постійного професійного розвитку викладачів, спрямовувати діяльність на забезпечення варіативної складової навчального плану підвищення кваліфікації.

Органи влади (роботодавці) спільно з керівниками закладів перепідготовки та підвищення кваліфікації мають здійснювати моніторинг рівня професійної компетентності управлінського персоналу органів публічної влади.

Список використаних джерел

1. *Гошовська В.* Інноваційні підходи до підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.212.111.196.8:8081/upr_fundament.../.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - С. 338-340.
3. *Волкова П.* Педагогіка : посіб. / П. Волкова. - К. : "Академія", 2001. - С.403.
4. *Туркот Т. І.* "Педагогіка вищої школи" [Електронний ресурс]. -http://pidruchniki.ws/13680808/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli_-_turkot_ti.

Г.А.Кернес,
аспірант кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ

Концепції еліт у вимірах сучасних соціальних практик

Ідея елітаризму, ймовірно, завжди була присутня в тій чи іншій формі в соціально-філософському дискурсі, проте елітарність стала впізнаваною і чітко визначеною частиною західної політичної думки з кінця ХІХ - початку ХХ століття. Вагомий внесок у теорію еліт був зроблений такими видатними мисливцями, як Гаєтано Моска, Вільфредо Парето, Роберт Міхельс та ін. Ключовою ідеєю їх праць стало доведення причин, чому саме соціальні спільноти поділяються на тих, хто керує, і тих, хто підкорюється, при цьому домінуюча частина становить лише незначну меншість будь-якого суспільства.

Історичні ретроспективи щодо онтології теорії еліт можуть слугувати лише певним підґрунтям для наступних розвідок. У соціальних науках дотримання принципу взаємозв'язку логічного і історичного є аксіоматичним. Вдається некоректним, якщо ідеї та думки провідних класиків, якими би ґрунтовними вони не були, без відповідної ретроспективи накладати на сучасні реалії. Так, класифікація Аристотеля, який поділяв політичні системи на три типи (правління одного, правління небагатьох і правління мас), сьогодні не відображає тих суспільно-політичних реалій в яких ми існуємо, бо ніхто не здатен правити сам по собі, і правління мас є лише прагненням й мрією. І теоретичні надбання Карла Маркса, з його акцентом на класову боротьбу, що, врешті-решт після перемоги робітничого класу призводить до соціальної гармонії та зародження безкласового суспільства, залишається лише теорією. Історія розвитку суспільно-політичних формацій доводить, що якою би не була політична система і правовий режим, зав-

жди триває боротьба між соціальними стратами. Така боротьба, напевно, ніколи не скінчиться, і безкласове суспільство у найближчій перспективі навряд чи буде сформоване.

Термін "владна еліта" був запроваджений Чарльзом Райтом Міллзом. За його теорією владною елітою вважають невелику групу людей, які контролюють непропорційно велику кількість багатств, привілеїв і доступ до прийняття рішень, які мають глобальні наслідки. Міллс описує взаємозв'язок між політичними, військовими та економічними елітами: владні еліти завжди поділяють загальну думку про фундаментальні норми соціальної системи, вони домовилися про "правила гри", які забезпечують збереження цієї системи; тільки ті еліти, які поділяють консенсус по цих основних цінностях соціальної системи, можуть бути залучені до влади; еліти конкурують одна з одною за перевагу, але ця конкуренція має місце щодо вузького кола питань, розбіжності зазвичай стосуються засобів реалізації, а не загальних цінностей.

Наукові дискусії сучасних представників теорії еліт переважно стосуються меж розвитку ліберальної демократії, засобів обмеження впливу з боку правлячої верхівки, надання переваг діалоговій взаємодії. На противагу дослідженням апологетів теорії еліт, йдеться про залучення до процесів формування політики широких верств населення, при цьому наголошується, що вибори, конкуренція партій і групи лобістів вже сформували свої власні спеціалізовані еліти. Засоби масової інформації, лідери політичних партій і рухів, представники громадськості, бізнес-середовища сьогодні і є тими суб'єктами, що у сукупності являють собою владний істеблішмент. Сьогоднішні елітаристи переважно обговорюють питання створення великих наднаціональних елітарних лож, з точки зору домінації розглядають питання глобалізації і урбанізації, на теоретичному рівні з'ясовують роль та місце фундаментальних політичних одиниць в сучасному світі.

Щодо останніх досліджень з проблематики теорії еліт, то тут особливої уваги заслуговує робота Петри Перссон і Катерини Журавської "Вплив еліт на трансформацію місцевої демократії: на прикладах діяльності китайських провінційних лідерів" (серпень 2012 р.). У своїй роботі авторки намагаються виявити закономірності у функціонуванні місцевих еліт сучасного Китаю. Таке дослідження виявляється цікавим саме з тих позицій, що у державі, яка на сьогодні демонструє значні темпи соціально-економічного розвитку, виявляється стійкий взаємозв'язок між трьома соціальними феноменами: розвитком території, прагненням місцевого лідера до кар'єрного зростання та позицією місцевих еліт (вигоди та привілеїв).

На думку дослідниць, існують два ключових періоди у використанні коштів місцевих бюджетів: перший - у межах якого ресурси місцевого бюджету спрямовуються на розвиток інфраструктури і соціальної сфери; другий - інвестування здійснюється в структури, афілійовані до місцевого лідера.

Державні інвестиції, спрямовані на будівництво або розвиток інфраструктури, дають значний поштовх місцевому розвитку. Такі інвестиції позначаються через c . Формально вважається, що в перший період інвестиції розміром в 1 юань в сферу c формують підвалини для місцевого розвитку $y_1^c = f_c(c) + e$, таким чином забезпечуючи економічне зростання у другому періоді $y_2^c = f_c(c)$, $e \approx N(0, \sigma^2)$, де e відображає ефект від інвестицій в першому періоді.

Соціальні витрати, такі як витрати на освіту і охорону здоров'я, не дають відчутного зростання в короткостроковій перспективі, але можуть стимулювати економічне зростання в довгостроковій перспективі. Ці соціальні витрати позначаються через s . Тут 1 юань інвестований в соціальну сферу додає ефекту $y_2^s = fs(s)$. Основним припущенням є те, що соціальні витрати не призводять до значного зростання в короткостроковій перспективі, і, якщо значні витрати будуть спрямовані на соціальну сферу, це буде стримувати темпи економічного зростання міста.

Місцеві ресурси, які вилучаються із зазначених вище сфер (c і s) й спрямовуються на задоволення особистих потреб місцевого лідера (або афілійованих до нього структур) позначаються через літеру e . Звісно, що вилучення цих ресурсів призводить до зменшення темпів економічного зростання і розвитку соціальної сфери, натомість призводить до росту особистої вигоди місцевого лідера (або осіб причетних до нього).

У сучасному Китаї вважається, що розподіл відбувається між цими сферами, тобто 1 юань інвестицій спрямовується на c , s і e .

Місцевий лідер (секретар партії) призначається на один термін, і його кар'єра може відбуватись шляхом продовження терміну повноважень (не більше двох), зняття з посади або підвищення по службових щаблях. Саме у перший період він має прийняти рішення яким чином

перерозподілити місцевий бюджет між трьома сферами c , s і e . Наприкінці першого періоду місцевий секретар партії оцінюється Центральним урядом, на підставі чого приймається рішення щодо нього. Для оцінки роботи місцевого секретаря Центральний уряд переважно орієнтується на економічні досягнення (c), таким чином стимулюючи його, щоб у першій термін своїх повноважень секретар партії переважно займався інвестуванням в економічний розвиток. Отже, існує декілька моделей поведінки місцевого лідера (секретаря партії).

У разі, якщо секретар партії не є представником місцевої еліти, він буде обирати між двома сферами (c і e), орієнтуючись на кар'єрне підвищення та особисту вигоду:

$$U^{Outsider} = \Pr(f_c(c) + e \bar{f}_y)P + g(e_1)$$

Дослідники вважають, що населення очікує максимізацію економічного зростання протягом двох періодів, вважаючи, що у першому періоді інвестиції 1 юаня у сферу c призведе до $y_1^c + dy_2^c = (1 + d)f_c(c)$, і відповідні вигоди для s складуть $dy_2^s = df_s(s)$, де d є дисонуючим фактором, який пов'язує ці сфери. У разі відсутності розвитку соціальної сфери і економічного зростання, населення, у цілому буде вимагати усунення такого місцевого лідера, таким чином прагнучи до максимізації власної вигоди:

$$U^{Population} = y_1^c + y_2^c + y_2^s = 2f_c(c) + f_s(s)$$

Поведінка секретаря партії змінюється у разі, якщо він є вихідцем із місцевих еліт:

$$U^{Elite} = g(e_2) + \rho U^{Population}$$

Така концепція розкриває два важливих аспекти для життєдіяльності міста. По-перше, еліти будуть здійснювати певні трансферти у соціальну сферу e_2 , оскільки вони зацікавлені у продовженні терміну повноважень власного представника. По-друге, потрібно враховувати ступень тотожності між місцевою елітою та населенням. Якщо $\theta = 0$, то провінційні еліти піклуються виключно про власні інтереси, і не мають нічого спільного з населенням. Якщо $\theta = 1$, провінційні еліти розраховують на приватні трансферти, але вони готові вкладати власні кошти у соціальну сферу міста.

Авторки моделюють ситуацію, коли секретар партії знаходиться під впливом місцевих еліт:

$$U^{Local} = U^{Outsider} + \rho U^{Elite}$$

У такому випадку секретар партії має балансувати між власною кар'єрою і інтересами місцевих еліт, тобто він має опікуватись двома сферами одночасно (c і s), при цьому частину власної вигоди спрямовувати на задоволення інтересів місцевих еліт.

Зрозуміло, що досвід сучасного Китаю стосовно узгодження інтересів населення та місцевих еліт ніяким чином неможна адаптувати до умов України, але цікавим тут видається той факт, що вибудовано такий механізм стримувань та противаг на місцевому рівні, завдяки якому місцева громада завжди буде мати інвестиції із бюджету як в економічну, так і соціальну сферу. Дуже тонко підібрані формальні і неформальні процедури дозволяють у будь-який момент змінити місцевого лідера, якщо він порушує правила Центрального уряду, не опікується соціальним розвитком міста або не знайшов порозуміння із місцевою елітою.

Список використаних джерел

1. Гошовська В. Українська еліта та її роль у державотворенні : навч. посіб. / В.А. Гошовська, М.І. Пірен, К.Ф. Задоя, Г.А. Кернес ; за заг. ред. д.політ.н., проф. В.А. Гошовської. - К. : НАДУ, 2010. - 172.
2. Семь лекцій по истории социологии. - М. : Мартис, 1995. - 9-е изд. - М. : Книж. дом "Университет", 2008. - 240 с.
3. Рудич Ф. Правляча еліта: її місце і роль в утвердженні української держави / Ф.Рудич // Політ. Менеджмент. - 2008. - №2 (29). - С.3.
4. Політична еліта України в процесі демократичної модернізації // Грані. - 2010. - Січ.-лют. - №1 (69). - С.132-136.

П.В.Качанова,
здобувач наукового ступеня кандидата
юридичних наук КНУ ім. Т.Г.Шевченка

Законодавчі зміни щодо порядку судового розгляду трудових спорів

Глобальні кризові фінансові процеси негативним чином вплинули на економіку України та спричинили розвиток багатьох деструктивних соціальних, правових та економічних процесів, в результаті яких значна кількість підприємств, організацій та установ опинилися у важкому фінансовому стані. Саме з цих підстав набувають поширення такі процеси як ліквідація, реорганізація та банкрутство підприємств, установ, організацій, а як наслідок і зниження видатків, котрі є джерелом оплати праці працівників, що обґрунтовує необхідність їх негайного, масового звільнення. Таким чином, зміни в організації підприємства викликають й зміни в організації праці.

Сучасні економічні умови призводять до необхідності перегляду та удосконалення деяких положень діючого вітчизняного законодавства в частині захисту трудових прав працівників в результаті змін в організації виробництва і праці, в тому числі ліквідації, реорганізації, банкрутства.

Відповідно до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" під час порушення провадження про банкрутство підприємства, господарський суд виносить ухвалу про застосування відносно підприємства мораторію на задоволення вимог кредиторів, який полягає в забороні будь-яких стягнень з підприємства на підставі виконавчих документів та забороні нараховувати йому неустойку та інші санкції за невиконання або неналежне виконання зобов'язань щодо сплати обов'язкових платежів (податків, зборів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування). Проте відповідно до ч. 6 ст. 12 цього ж закону дія мораторію не поширюється на виплату заробітної плати, авторської винагороди, відшкодування шкоди тощо [1].

З даного приводу С.І. Лазько зазначає, що: "Видається сумнівною можливість неспроможного підприємства забезпечити своїм звільненим у зв'язку із здійсненням реструктуризації в процедурі банкрутства які-небудь соціальні гарантії. По-перше, майно може виявитися корисним підприємству-боржнику, а передчасна продаж тільки знизить шанси на відновлення його платоспроможності. Отже, правова незахищеність працівників підприємства, звільнених у зв'язку із здійсненням процедури реструктуризації при провадженні справи про банкрутство, очевидна" [2, с. 346].

Саме подолання правової незахищеності працівників підприємств даної категорії мали на меті зміни до ст. 10 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" та п. 7 ст. 12 Господарського процесуального кодексу, внесені від 22 грудня 2011 року. Відповідно до цих змін "Суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, вирішує усі майнові спори з вимогами до боржника, у тому числі спори про визнання недійсними будь-яких правочинів (договорів), укладених боржником; стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника...", а підвідомчість розгляду даної категорії спорів віднесена до компетенції господарських судів [1; 3].

Так, А.В. Кравченко та І.І. Зеленкова слушно зазначають, що "Чимало проблем виникає із задоволенням вимог працівників підприємства в порядку черговості, визначеної законодавством. Досить часто, крім основного боргу із заробітної плати, працівники підприємства, що ліквідується, мають вже судові рішення про стягнення сум за затримку остаточного розрахунку при звільненні та виплату моральної шкоди. Якщо стягнути з підприємства всі ці суми, то фактично буде порушено принцип пропорційності щодо тих осіб, які до суду не зверталися. Тому на практиці підприємства виходять з цієї проблеми таким чином: спочатку відшкодовується основний борг працівникам, а у разі наявності решти - інші зобов'язання" [4, с. 37].

Так, при вирішенні трудових спорів, зокрема, щодо стягнення з підприємства на користь працівника середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні, де однією з сторін є підприємства щодо яких було відкрито провадження про банкрутство, судами по різному враховувались норми чинного законодавства.

З цього приводу, Верховним Судом України в своєму рішенні було акцентовано увагу на тому, що середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні, яка пов'язана з трудовими відносинами, є оплатою праці. Оскільки відносини щодо оплати праці за своє природою не є цивільними чи господарськими, а являються виключно трудовими, тому на них не розповсюджується дія мораторію на задоволення вимог, в зв'язку з чим середній заробіток за час затримки розрахунку при звільненні підлягає виплаті підприємством працівникові, незалежно від дії мораторію [5].

На підставі аналізу судової практики, що склалася по розгляду трудових спорів К. Васильченко, робить принципово важливий висновок: "Звільнення працівника на підставі п. 1 ст. 40 КЗпП України, становить собою складний процес, у ході якого необхідно враховувати безліч особливостей чинного трудового законодавства" [4, с. 27].

Слід також виділити важливий наступний момент, що полягає в тому, що в процесі судового розгляду справ про порушення трудових прав працівника при банкрутстві підприємства, установи, організації вирішальне значення має процес доказування, який у відповідності з новими змінами, буде здійснюватись відповідно до розділу 5 Господарського процесуального кодексу. Окрім того, відповідно до п. 19 Пленуму Верховного Суду України "Про практику розгляду судами трудових спорів" суди, розглядаючи трудові спори, пов'язані зі звільненням за п. 1 ст. 40 КЗпП України, зобов'язані з'ясувати: (а) чи додержана власником або уповноваженим ним органом норма законодавства, що регулює вивільнення працівника; (б) які є докази щодо змін організації виробництва і праці; (в) чи відмовився працівник від переведення на іншу роботу; (г) чи дійсно, що власник або уповноважений ним орган не має можливості перевести працівника з його згоди на іншу роботу на тому ж підприємстві, в установі чи організації; (д) чи не користувався вивільнений працівник переважним правом на залишенні на роботі; (е) чи попереджувався він за 2 місяці про наступне вивільнення [7].

Безперечно, проблемні питання, які виникають у сфері трудової діяльності під час ліквідації, реорганізації та банкрутстві підприємства, установи, організації внаслідок порушення роботодавцем трудових прав працівників все ж залишатимуться. Проте, законодавчі зміни щодо порядку розгляду трудових спорів, сприятимуть поновленню порушених трудових прав громадян, відшкодуванню матеріальної та моральної шкоди й притягненню винних осіб до юридичної відповідальності в процесі припинення трудових відносин при банкрутстві, ліквідації, реорганізації на підприємстві, установі, організації.

Список використаних джерел

1. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 № 2343-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 31. - ст.440.
2. *Лазько С.И.* Защита интересов трудового коллектива при реструктуризации неплатежеспособного предприятия / С.И. Лазько // Вісник Донецького університету. - Сер. В: Економіка і право. - Вип. 1, 2008. - С. 349-342.
3. *Кравченко А. В., Зеленкова И. И.* Проблемные вопросы ликвидации предприятий в соответствии с хозяйственным законодательством Украины / А.В. Кравченко, И.И. Зеленкова // Адвокат. - 2012. - №1(136).-С. 33-37.
4. Господарський процесуальний кодекс України: Кодекс України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 6. - ст.56.
5. Про судову практику в справах про банкрутство / Верховний Суд; Постанова від 18.12.2009 № 15. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-09/page>
6. *Васильченко К.* Расторжение трудового договора по инициативе собственника или уполномоченного им органа в связи с сокращением численности или штата работников / К. Васильченко // Адвокат бухгалтера. - 2003. - №18/03. - С. 27.
7. Про практику розгляду судами трудових спорів / Верховний Суд; Постанова від 06.11.1992 № 9. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Новітні технології як ефективний засіб підготовки керівних кадрів у процесі безперервної освіти

У сучасних умовах реалізації конституційних засад демократичної, правової, соціальної держави, формування громадянського суспільства одним із ключових питань постає проблема висококваліфікованих і компетентних керівних кадрів, здатних ефективно працювати в органах державної влади та місцевого самоврядування, освіченість та обізнаність, яких відповідали б викликам сьогодення.

Суспільство і держава як ніколи потребують нової генерації керівників і фахівців органів державної влади та місцевого самоврядування, формування реального та перспективного резерву їх кадрів, щоб своєчасно були підготовлені фахівці для заміщення нових посад, у тому числі в нових структурах державного апарату, щоб покращувалась якість та підвищувалась ефективність управлінського процесу. Таким чином, одним з пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку України є якісний розвиток системної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів державного управління.

Отже, що таке освіта та освіченість у сучасному розумінні? Володимир Нікітін, заступник директора Українського інституту публічної політики, президент Українського педагогічного клубу говорить, що освіта в умовах стабільності і освіта в умовах різких глобальних зламів - це принципово різні речі. І говорити про якусь університетську освіту в її ідеальному вигляді можна тільки в умовах стабільності. По суті, освічена людина - це та, хто може протягом життя або відповідає щоразу на чотири питання. Перше питання - як прожити в цьому світі самому і своїй сім'ї. Зрозуміло, що відповіді на ці питання змінюються залежно від того, яка економіка, який ринок і так далі. Друге питання - як жити з іншими в цьому світі. Це питання теж змінюється в залежності від того, в якому суспільстві ви живете - в однорідному або ж мультикультурному. Третє питання - як жити з самим собою. В умовах, коли різко змінюються ціннісні орієнтації, коли є криза, безробіття. І останнє питання: для чого ми прийшли в цей світ?

Освічена людина - це та, яка шукає і знаходить відповіді на ці чотири питання.

Отже, в умовах стабільності освіта обслуговує уявлення про те, яке суспільство будується. Ми живемо в глобальному, грандіозному зламі, який рівняється зламу між античністю і середньовіччям. У таких умовах освіта стає зародком нового світу. Освіта будує суспільство, а не суспільство обслуговується освітою. Це принципова позиція. Що засвідчує подібна ідея принципу "чотирьох стовпів освіти", озвучена на засіданні Кронбергської конференції: "навчитись знати, навчитись робити, навчитись співіснувати і навчитись жити" [2].

Слід врахувати, що сьогодні в житті робиться ставка на "рухливість". Тому установка на те, що особа отримала університетський диплом і це на все життя - ілюзія в новому інформаційному суспільстві. Тепер вчитись необхідно впродовж усього життя. Навіть уряд тепер має учитись протягом життя. Яскравим прикладом в цьому є Фінляндія, котра була відсталою "окраїною" Росії, а сьогодні - лідер у світових рейтингах по багатьох показниках. Основою підготовки державно-управлінських кадрів має бути ідея: "вчитись і рухатись впродовж усього життя".

Державна служба є професійною діяльністю, крім загальнотеоретичних знань, навичок та вмінь, необхідно володіти конкретними підходами, уміннями й прийомами ухвалення, здійснення та контролю управлінських рішень.

Інноваційність діяльності суттєво розширює спектр функцій, яким мають вчитись керівні кадри. Тобто діяльність у державному управлінні чи державній службі передбачає весь комплекс складових від ідеї, її нормативно-правового забезпечення до організаційно-розпорядчого, консультативно-дорадчого та аналітико-контрольного супроводу управлінського рішення.

Зазначимо, що процес навчання державних службовців є досить специфічним, тому і потребує не лише застосування інноваційних технологій, які б могли забезпечити успішне і продуктивне здобуття знань та навичок, а й втілення й реалізацію концепції безперервної освіти.

Життєздатність, конкурентоспроможність, потенціал саморозвитку будь-якого сучасного суспільства визначається вмінням та здатністю його членів знаходити нестандартні шляхи ви-

рішення проблем, давати гідну відповідь викликам зовнішнього середовища. Такі якості при- таманні людям, якість освіти яких знаходяться на належному ситуації рівні, глибина і дієвість знань відповідають потребам та запитам дійсності. Тому без необхідного переосмислення процесів в галузі освітньої діяльності буде досить важко підтримувати суспільний розвиток на належному рівні.

Безперервна освіта - комплекс державних, приватних і суспільних освітніх установ, що забезпечують організаційну і змістовну єдність і подальший взаємозв'язок всіх ланок освіти, задовольняючи прагнення людини до самоосвіти і розвитку протягом всього життя.

Слід зауважити, що в інформаційному суспільстві формується комплекс факторів, які обумовлюють необхідність постійного оновлення отриманої освіти. І тут особливо важлива роль нових технологій: з одного боку, як каталізатору, що забезпечує стрімке зростання "густини" міжособових і міжгрупових комунікацій, а з іншого - створюючих можливість зміни напрямів потоку цих комунікацій, здатних тим самим реально трансформувати соціальну структуру суспільства. Саме ця ідея лежить в основі побудови системи безперервної, професійної освіти, що охоплює все активне життя людини. При цьому різноманіття і безперервність розглядається не тільки як перспективна тенденція, але і як умова досягнення нової якості освіти.

"Проектна діяльність набуває особистісної значущості, оскільки в процесі володіння нею проявляється вміння враховувати і долати перешкоди для досягнення цілей проекту, формується стійка підпорядкованість мотивів, при цьому активна самодіяльність у навчальному процесі сприяє творчому і соціальному становленню особистості. Ступінь задоволення, отриманого при досягненні поставленої мети, впливає на поведінку людини у схожих ситуаціях у майбутньому" (Дж. Джонсон) [1, с. 326].

В основу методу проектів покладена ідея, що складає суть поняття "проект", тобто те, що можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Проектна технологія дає змогу актуалізувати міжпредметні зв'язки у процесі професійної підготовки майбутніх державних службовців; повніше реалізувати взаємозв'язок теорії та практики в навчально-професійній діяльності слухачів; підвищити рівень засвоєння знань і вмінь; підвищити активність слухачів як суб'єктів навчального процесу, підсилити роль самоосвіти, самонавчання, саморозвитку; цілеспрямовано формувати професійно значущі якості.

Варто зазначити, що сьогодні проектна технологія розглядається як інструмент, який створює унікальні передумови для розвитку ключових компетенцій (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних тощо) і самостійності в досягненні нового, стимулюючи інтелектуальний та творчий потенціали; посідає особливе місце як засіб максимального наближення особистості до реального життя й залучення її до розв'язання конкретних завдань у просторі міжособистісного та ділового спілкування й співпраці. Науковці єдині в тому, що проектна технологія дає змогу розв'язувати завдання формування та розвитку інтелектуальних вмінь, критичного та творчого мислення, професійних якостей; надає необмежені можливості для розвитку та саморозвитку, передбачає творчий пошук, сприяє розвитку креативності, можливості розкриття та реалізації особистісних здібностей.

В умовах інформаційного суспільства освіта має бути безперервною, а в його реалізації істотну роль відіграють інформаційно-комп'ютерні технології (ІКТ).

ІКТ і безперервна освіта є могутнім засобом розвитку регіональних і національних суспільних систем, чинником інтеграції соціальних відносин в нових економічних умовах України. Особливу роль вони мають відігравати у підготовці управлінської еліти. Однак, це багато в чому залежить як від прогнозування розвитку системи безперервної освіти України, так і від становлення єдиного інформаційно-освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Методы проектирования (2-е изд., перераб.и доп.) Джонс Дж К. - М.: Мир, 1986. - 326 с.
2. Стенограма виступів експертів. Круглого столу на тему "Чи можна отримати справжню університетську освіту в Україні?". [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.tdmu.edu.te.ua/ukr/news/chumona.htm>

Самовдосконалення суб'єктів владних повноважень як невід'ємна складова процесу ефективного державотворення

В умовах сучасного трансформаційного розвитку держави та суспільства актуальним постає питання самовдосконалення суб'єктів владних повноважень. Це пояснюється перш за все зміною вимог до діяльності органів державного управління та виникненням необхідності у кваліфікованих кадрах для ефективного забезпечення процесу державотворення в Україні [2, с. 4].

Ефективність роботи в органах державної влади залежить від професійної компетентності, ділової активності та відповідальності держслужбовців. Однак варто зазначити, що результати роботи органу державної влади залежать також і від прагнення до самовдосконалення та самореалізації самих державних службовців.

Самовдосконалення ми розуміємо як свідомий та цілеспрямований процес роботи особи над собою з метою удосконалення вже набутих та формування нових особистісних якостей [1, с. 45].

Відсутність належного рівня професіоналізму державних службовців, невідповідність сучасного рівня професіоналізму потребам розвитку демократичної держави і суспільства зменшує ефективність державної служби та часто гальмує подальший поступ державотворення в цілому. І хоча на сьогодні вимоги до рівня професійної підготовки державних службовців доволі високі, однак можна прослідкувати тенденції, що суперечать поставленим завданням щодо рівня професіоналізму суб'єктів владних повноважень.

Закон України "Про державну службу" фіксує необхідність наявності професійної підготовки державних службовців, тобто сучасні професійні обов'язки вимагають компетентності, ділової ініціативи, оволодіння прогресивними методами управління та нового мислення державних службовців [4]. Саме це і зумовлює потребу до підвищення рівня професіоналізму через самоосвіту та самовдосконалення.

Потреба в усвідомленому самовдосконаленні нині набуває значимості рушійної сили професіонального становлення суб'єкта владних повноважень та постійного підвищення ефективності цього процесу.

Обов'язковими умовами становлення державного службовця як професіонала є внутрішній потенціал, інтелект, здібності, набуті уміння та навички, моральні якості та відчуття відповідальності. Зрозуміло, що шляхи підвищення рівня професіоналізму державних службовців повинні передбачати процес самовдосконалення, його стимулювання та мотивацію.

Варто зазначити, що потреби та пріоритети державного службовця можуть постійно змінюватись відповідно до їхнього розвитку та професійного зростання, а також внаслідок зміни суспільних цінностей. Тому мотивація до самовдосконалення державного службовця має спрямовуватись на підвищення результатів його професійної діяльності, допомогу в досягненні професійних цілей та сприяння розвитку його особистості в цілому [3, с. 242].

Рушійною силою, джерелом професіоналізму виступає потреба державного службовця чи політика в самовдосконаленні та самореалізації. Серед найсуттєвіших об'єктивних причин, що породжують цю потребу, слід назвати вимоги, які висуває суспільство до суб'єктів управління, їх освіченості та професіоналізму. Процес самовдосконалення починається з усвідомлення державного службовця свого реального наявного освітнього рівня, зіставлення його з існуючими вимогами суспільства до нього як до особистості, професіонала та бажаним рівнем освіченості. Тому в умовах невинного розвитку суспільства і держави актуальним постає питання мотивації самовдосконалення державних службовців.

Самовдосконалення має стати якісною позитивною характеристикою державного службовця, оскільки воно сприяє формуванню позитивного іміджу самого державного службовця, а імідж державного службовця формує імідж державної служби загалом.

Необхідним постає питання про модернізацію професійної служби, яка повинна здійснюватись на основі сучасних принципів кадрової політики у сфері державної служби. Ефективне впровадження реформ, здійснення зовнішньої та внутрішньої політики держави залежать від

професійної компетентності, моральності, службового зростання та бажання до самовдосконалення працівників органів державної влади. Проте нестабільність економічного та політичного середовища призводить до зниження зацікавленості державного службовця до самовдосконалення, саморозвитку і, як наслідок, самореалізації у професійній діяльності на державній службі. Процес самовдосконалення не підкріплюється відповідною мотивацією, матеріальними й моральними стимулами, недостатньо пов'язане з оплатою праці чи просуванням по службі.

На сьогоднішній день самовдосконалення ще не розглядається як особливий вид професійної діяльності державних службовців, тобто як невід'ємна складова їх професіоналізації. Однак питання самовдосконалення суб'єктів владних повноважень починає відігравати сьогодні визначальну роль у здійсненні досліджень з проблематики ефективного державного управління, адже саме самовдосконалення виступає соціально-етичним важелем потенціалу державної служби в процесах державотворення. Авторитетність державної служби є важливим чинником підвищення ефективності її впливів на суспільство. Саме це й повинно зумовлювати мотивацію та прагнення суб'єктів владних повноважень до самовдосконалення. Процес самовдосконалення повинен забезпечуватись через безперервну самоосвіту державних службовців чи політиків, постійне формування нових навичок та систематизацію раніше набутих вмінь, підвищення рівня особистісної культури та професіоналізму, і що найважливіше через усвідомлення відповідальності, яка покладена суспільством на суб'єкти владних повноважень в Україні.

Список використаних джерел

1. Акмеология - ключ к Успеху / А.С. Зубра. - Минск : Дикта, 2011. - 196 с.
2. Мотивація праці державних службовців: Автореферат к.наук з держ.упр., спец.: 25.00.03 - державна служба / В.М. Щегорцова. - Дніпропетровськ : Дніпропетровський регіональний ін-т держ.управління НАДУ, 2010. - 20 с.
3. Рудакевич М.І. Професійна етика державних службовців: теорія і практика формування в умовах демократизації державного управління: Моногр. - Т.: Вид-во АСТОН, 2007. - 400 с.
4. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

М.С.Старова,
слухач НАДУ

Проблеми формування управлінської еліти в умовах інноваційного розвитку держави

Постановка проблеми. Стрижневим елементом системи управління є люди. Країні потрібні професійні управлінці-лідери, які здатні вивести її з кризи. Вони мають володіти принципово новими якостями. Насамперед, це вміння інтегрувати інтелект людей; пробуджувати в них ініціативу, творчість, новаторство, прагнення до успіху; сприяти розвитку оригінальних, самостійних дій та рішень; працювати на рівні високих стандартів.

Виклад основного матеріалу. Найважливішою характеристикою сучасності є інноваційні процеси, що зачіпають усі сфери сучасної реальності та життєдіяльності людини. Для досягнення більш якісної роботи лідерів-службовців у багатьох країнах Заходу з'явилися спеціальні структури, які відповідають за роботу з вищими чиновниками, що забезпечують відбір кандидатів, їх професійний розвиток та оцінку результатів діяльності.

Розвиток управлінських кадрів нового типу - це завдання не просте, воно являє собою комплексну інженерію. Одним реформуванням системи освіти, системи підготовки кадрів її не вирішити. В Китаї, наприклад, ця робота розпочалася давно, майже водночас із початком політики реформи та відкритості. Вона ведеться в міру поглиблення політичної та економічної реформи і ведеться комплексно.

Головними вимогами до управлінців нового типу - керівників-лідерів є: високий рівень професіоналізму; самостійність в прийнятті рішень; заміна жорстоких управлінських зв'язків бюрократичного типу на гнучкі; знання механізму функціонування ринку в поєднанні з володінням сучасними інформаційними технологіями.

Їхня підготовка має забезпечуватися оновленими державними та галузевими стандартами, чітко визначеною сукупністю компетенцій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, професійно-кваліфікаційними характеристиками посад, вимогами і потребами органів державної влади та органів місцевого самоврядування, освітньо-професійними та професійними програмами вищої та післядипломної освіти.

Результативність застосування цих чинників перевіряється змістом підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів, яке відбувається в Національній академії державного управління при Президентіві України та її регіональних інститутах.

Навчання управлінських кадрів за оновленими навчальними програмами і планами, наповненими інноваційним змістом і технологіями сприяють формуванню управлінської еліти - осіб, які мають творчий спосіб мислення, схильні до інновацій, вміють акумулювати позитивну енергію і здібності багатьох учасників спільної діяльності.

Ці якості вкрай необхідні сучасній управлінській еліті, адже правляча еліта в Україні на цьому етапі суспільного і державного розвитку виявилася неспроможною до швидких комплексних реформ. Як стверджують науковці, основними причинами цього є те, що вона:

1) складалася здебільшого з вихідців соціально-класових груп, які об'єктивно боялися втратити владу;

2) не володіла кадрами, які б відзначалися високою активністю, рішучістю і сучасною управлінською компетентністю;

3) зазнавала сильного спротиву з боку антидержавних і антиреформістських сил;

4) не змогла подолати розлад механізмів соціального контролю, який призвів до поглиблення моральної деградації частини її представників, що виявилось у поширенні таких явищ, як клептократія, корупція і нарцисизм;

5) не здатна визнати, що визначальним у політичному курсі має бути принцип "головне не реформи, а збереження державності й національно-культурне відродження".

Українську еліту переважно складають люди, які змогли на початку дев'яностих минулого століття або легалізувати тіньовий капітал, або конвертувати владу і зв'язки в такий капітал, або взяли участь у відмиванні так званих "сірих" або "чорних" грошей. Сьогодні великий вплив на формування політичного істеблішменту справляє олігархія, яка фактично стала джерелом влади на загальнонаціональному та регіональному рівнях. Український істеблішмент, що виріс із радянських часів, поки застряг на перехідному етапі свого розвитку. Але він також принципово відрізняється від європейської політичної еліти:

- відсутність реальної української державності впродовж сімдесяти років існування УРСР призвела на початку дев'яностих до того, що не було національно орієнтованої еліти, яка б чітко усвідомлювала цілі та завдання, що стояли перед Україною, та мала б вичерпне уявлення, як вирішувати існуючі проблеми і проводити реформи;

- відсутність стійких механізмів відтворення еліти шляхом конкуренції та природного кар'єрного росту. Середній вік української політичної верхівки сьогодні перевищує 50 років. І якщо в парламенті ще можна зустріти молоді обличчя, Кабінет міністрів України неухильно старіє. За даними Головного управління державної служби України (нині - Національне агентство з питань державної служби), якщо середній вік членів парламенту - 53 роки. Таким чином, у своїй переважній більшості сучасна політична еліта України більшу частину свідомого життя існувала в умовах соціалізму, що розкладався;

- 77% українців, за даними опитування компанії Research and Branding Group, не були за кордоном жодного разу. За результатами опитування Київського міжнародного інституту соціології, 36% українців ніколи не виїжджали навіть за межі рідного регіону. Як наслідок, людині у пострадянській країні важко порівняти реалії свого життя з будь-якими іншими, а отже, і збагнути потребу й цінність змін, реформ. Коли людина багато подорожує і отримує чималий багаж вражень і знань, вона починає порівнювати різні суспільства, мислити критичніше, а отже, і стає самостійнішою, апріорним нонконформістом та індивідуалістом.

Європейський метод узагалі передбачає струнку організовану багаторівневу систему професійної підготовки, де, як правило, функціонують спеціалізовані вищі навчальні заклади для підготовки керівних кадрів. Викладацький склад середніх та вищих навчальних закладів і військові Франції є державними службовцями. Раніше європейські державні службовці дотри-

мувалися жорсткішого розмежування політики й управлінської діяльності. Проблема підготовки державних службовців завжди була однією з пріоритетних турбот найвищих посадових осіб Французької республіки, оскільки проблема професіоналізму управлінських кадрів є центральною в організації державної служби. Від якості підготовки майбутніх державних управлінців безпосередньо залежить як якість самих органів державної влади, так і якість державних послуг, що пропонуються населенню. Саме через це в зоні постійної уваги перших посадових осіб французької держави завжди були й залишаються заклади для підготовки державних службовців.

Близько 70 адміністративних шкіл (без закладів підготовки викладачів і військових шкіл) готують кадри для державної служби у Франції. Центральними серед них є: Національна школа адміністрації в Парижі (ENA), п'ять Регіональних інститутів адміністрації (IRA), що знаходяться в Ліллі, Ліоні, Меці, Нанті і Бастії, Політехнічна школа та школа інженерів, а також спеціалізовані адміністративні школи, створені для підготовки державних службовців адміністративних корпусів, робота в яких вимагає особливої кваліфікації.

Основними формами підвищення кваліфікації державних службовців у Франції є:

- заходи вдосконалення, що мають на меті збереження або вдосконалення професійних якостей, забезпечення пристосованості службовців до змін техніки й адміністративних структур, культурних, економічних та соціальних змін і перетворень, які з них витікають;

- заходи підготовки до конкурсів, що організовуються для підготовки державних службовців, які вже обіймають посаду, до професійних іспитів та конкурсів, метою яких є зміна чину чи корпусу. Така підготовка набуває форми заочних чи усних курсів, які можуть бути організовані частково у робочий час чи додатково у позаробочий;

- заходи пристосування до посади - включають два напрями: пристосування до першої посади (адаптація на державній службі) та пристосування до нової посади (підвищення, зміна корпусу та ін.);

- відпустки для підготовки (максимальна тривалість відпустки - три роки, але вона може бути розділена й надається тільки для проходження підготовки за згодою держави за умови, що агент відпрацює щонайменше три роки в адміністрації.

Висновок. Українській державі, всім гілкам влади вкрай необхідна сучасна національна управлінська еліта, яка знає, в якому напрямі рухатиметься суспільство, які його загальні пріоритети, а також готове до впровадження нововведень, спираючись на національні соціокультурні традиції та власну історію. Розвиток держави постійно потребує формування справді нових еліт, які нестимуть відповідальність за долю країни, суспільство, його духовний стан, володіють необхідними знаннями та з повагою ставляться до історичних закономірностей розвитку.

Така національна управлінська еліта не може формуватися стихійно, самопливом. Держава повинна всіляко сприяти та заохочувати її формування. Тому одним із пріоритетних напрямів адміністративної реформи в Україні є створення, по суті, нової системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців. Нові реалії вимагають від управлінців усіх рівнів уміти знаходити нестандартні рішення, відстоювати свої погляди, бути гнучкими, комунікативними. Їм мають бути притаманні незалежність суджень, громадська мужність, почуття власної гідності. А це не можливо без застосування сучасних освітніх інновацій.

Список використаних джерел

1. *Міненко М.* Підвищення кваліфікації управлінських кадрів у розвинених європейських країнах: досвід для України // Вісн. УАДУ - 2004. - № 4.
2. Особливості модернізації та функціонування державної служби у зарубіжних країнах [досвід Франції] // Гріневецька Н. /- К., 1999.
3. *Чмига В.О.* Система підготовки державних службовців у Франції: Автореф. дис. ... канта наук з держ. упр.: 25.00.05 / Укр. Акад. держ. упр. при Президенті України. - К., 2002.
4. *Михненко А.М.* "Іновації в управлінні суспільним розвитком" НАДУ, Київ - 2009.
5. *Даниленко Л.І.* Застосування принципу інноваційності в освітній теорії і практиці // Інновационные технологии в образовании: Симферополь - Судак, 2009.
6. Інститут світової політики "Як позбутися пострадянськості?" Київ - 2012.
7. Інноваційність в освіті // Біла книга національної освіти України. за заг. ред. акад. В.Г.Кременя; НАПН України. - К.: Інформ. система. - 2010.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗМІН У СУЧАСНОМУ ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ (секція 9)

М.М.Білинська,

доктор наук з державного управління, професор,
віце-президент НАДУ,
професор кафедри державного управління і менеджменту,
заслужений працівник освіти України

Історико-генетична природа термінологічного забезпечення публічного адміністрування з джерел адміністративного права

Теорія і практика державного управління в Україні одним з своїх джерел має теорію і практику Адміністративного права (АП). Виникнення, розвиток, трансформаційні процеси в АП в історичному аспекті пов'язуються з трьома видами суспільної діяльності: камеральною діяльністю (самега, діяльність в інтересах глави держави), поліцейською діяльністю (police, підкорення всіх державним інтересам, тотальне застосування примусових засобів), адміністративною діяльністю, що базується на законі і здійснюється на основі чітко визначених взаємозобов'язань держави і людини. Упорядкована управлінська діяльність щодо розподілу прав і обов'язків між державою і людиною стає тим критерієм, за яким розмежується поліцейське та адміністративне право.

У 1903 р. В.Гессен (Росія) вперше використав термін "адміністративне право" у своїх лекціях, в яких наголос було зроблено на відповідальності держави перед особою. А.Слістратов (поч. ХХ ст.) у своїх працях сформулював принципи судового захисту прав людини у стосунках з державою. Під час диктатури пролетаріату (20-30 рр. ХХ ст.) АП було репресоване, але частково відновлене О.Вишинським в якості поліцейського права і практично з незмінними принципами функціонувало до часів розпаду СРСР.

При формуванні термінологічного апарату АП сучасного етапу розвитку України необхідно відштовхуватись від розуміння і наповнення поняття "феномен держави" на різних етапах розвитку суспільства. Характеризуючи феномен держави на сучасному етапі доцільно констатувати зміну сутності держави із виокремленням позитивної ролі держави (розвиток соціально-спрямованої держави) і прагненням до створення держави соціальної демократії з якісно новими за змістом суспільними відносинами. Саме введення в обіг в АП нового поняття "публічне адміністрування" свідчить про доктринальне оновлення цієї галузі права. Необхідно зазначити, що в сучасному АП України категорія "публічне адміністрування" поступово приходить на місце, яке в радянському АП належало категорії "державне управління". Але це не проста зміна термінів: теорія публічної адміністрації має відмінності як за юридичним наповненням, так і за ідеологічною сутністю.

Публічна адміністрація в сучасному АП - це сукупність органів та установ, які реалізують публічну владу шляхом виконання закону, підзаконних актів і вчинення інших дій в публічних інтересах (В.Колпаков, 2009).

Таким чином, публічна адміністрація - це:

1. Сукупність органів, які утворюються для здійснення та реалізації публічної влади. До них відносяться Верховна Рада України, Президент України, місцеві ради, які реалізують владу народу, що знаходить вираз у виборчих процесах
2. Всі органи і установи, що реалізують державну владу (органи виконавчої влади, суди)
3. Усі органи і установи, які реалізують управлінські функції місцевого самоврядування (виконавчі комітети місцевих рад)

В публічному адмініструванні вирізняють 4 типи суспільних відносин:

1. Публічного управління.
2. Адміністративних послуг.

3. Відповідальності публічної адміністрації перед суб'єктами суспільства

4. Відповідальності суб'єктів суспільства за порушення встановлених правил і порядків

Характерною ознакою цих відносин є те, що органи публічної адміністрації виступають в них владною стороною, яка реалізує свої виконавчо-розпорядчі повноваження і має право на прийняття владного рішення.

Пропонуємо наступне авторське визначення поняття:

Публічне адміністрування - це конкретно-історична система суспільних відносин між публічною адміністрацією та населенням стосовно справедливого розподілу прав і обов'язків між державою і людиною і забезпечення їх дотримання.

В науці і практиці державного управління часто застосовуються, як синоніми, терміни "державне управління" та "публічне управління". Вважаємо, що треба підтримати таку точку зору із акцентом на те, що публічне управління є суспільним явищем, притаманним сучасному етапу державотворення в цивілізованому світі і асоціюється із добродесним урядуванням. Цей етап характеризується розвитком інститутів громадянського суспільства. Сутність будь-якої влади, державної, зокрема, полягає у прагненні до необмеженості. Саме становлення і розвиток демократичних інститутів громадянського суспільства створює систему противаг і стримувань гіпотетичній необмеженості державної влади. Таким чином, рівноправна партнерська участь в процесах державного управління визначена міжнародною спільнотою як ознака демократичного суспільства та основа добродесного врядування.

Проблема дублювання термінів особливо виникає при перекладі назв магістерських програм або наукових статей англійською мовою, в якій ми маємо єдиний варіант public administration. Це питання повстане під час процесу міжнародної акредитації магістерських програм "Публічне адміністрування" та "Державне управління", а також при розробці навчальних планів дисциплін магістерських програм формату "dual diploma".

Тому пропонуємо розробити глосарій термінів з державного управління українсько-російсько-англійський й створити єдине узгоджене поле розуміння й використання термінологічного апарату.

Список використаних джерел

1. *Крістіан Форестер*. Демократизація та розвиток громад. Програма "Демократизація України: програма малих проектів: Звіт Міністерства у справах міжнародного розвитку Великої Британії (DFID), 2004.

2. *Коцюба Н.* Лексико-семантичні та стилістичні зміни сучасної української термінології державного управління // Проблеми української термінології. Вісник НУ "Львівська політехніка". - Львів, 2003. - № 490. - С. 90-94.

3. *Коцюба Н.* Розвиток української термінології державного управління в кінці ХХ ст. // Гуманітарна освіта у вищих навчальних закладах. Вип. 8. - Київ, 2004. - С. 95-100.

І.В.Шпекторенко,

доктор наук з державного управління, доцент,

професор кафедри філософії, соціології державного управління ДРІДУ НАДУ

Професійне навчання як фактор формування професійної науковості державних службовців

Професійна наукованість - якість, що характеризує відкритість людини до подальшого професійного розвитку, особливості його мислення, уваги, пам'яті, готовність до оволодіння новими засобами праці, професійними компетенціями, активного пристосування до умов професійної діяльності, що постійно оновлюються. Власне професійний досвід має у своїй основі компетентнісну та діяльнісну сутність. Професійна наукованість у складі компетентнісних якостей персоналу (або компетентнісної сфери його професіоналізму) - це якість, набута і розвинута індивідом, головним чином, у процесі професійної освіти (навчання) і виховання. Вона формується у взаємозв'язку з комплексом якостей ціннісно-орієнтаційної (мотиваційної) сфери

професіоналізму та професійної мобільності: професійними інтересами, намірами, очікуваннями, придатністю, працездатністю, професійною спрямованістю індивіда.

"Важливим показником наукованості, - вказують науковці, - є та кількість дозованої допомоги, що необхідна особі для досягнення заданого результату" [1, с. 283]. Ця допомога, в умовах професійного розвитку та, зокрема, професійного навчання (та виховання), з нашої позиції, повинна надаватися системою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців у її зв'язку з іншими засобами, системами (або інструментами, процедурами, процесами; функціями професійного середовища, важливими для формування та розвитку професіоналізму та професійної мобільності): професійного відбору, профорієнтації, професійної мотивації, професійної адаптації, професійної активізації як іншими важливими об'єктивними факторами формування професійної наукованості державних службовців.

Професійну наукованість можна вважати синонімом поняття "академічна мобільність", у розумінні останньої як важливої особистісної та професійно важливої якості індивіда, працівника.

Наявність вищої освіти є важливою умовою добору на державну службу в Україні, але практика управління персоналом вказує, що вища освіта сама по собі не може бути надійним критерієм у процесі професійного оцінювання. Наявність документа про вищу освіту або про підвищення кваліфікації не може розглядатися як науково обґрунтований критерій оцінювання персоналу на відміну від оцінювання сформованості комплексу його компетентнісних якостей (власне професійної компетентності, професійної наукованості, професійної культури, професійно важливих якостей, професійного досвіду). З цієї позиції варто оцінювати не лише наявну формальну освіту у процесі добору та подальшого професійного оцінювання персоналу, а й комплекс сформованих компетентнісних якостей, серед яких базову роль відіграє професійна наукованість як загальна спроможність до навчання, іншими словами - спроможність (здатність) навчатися у професійній діяльності, здатність до самоосвіти, здатність самостійно визначати професійні освітні потреби. Врахування сформованості професійної наукованості у процесі професійного розвитку державних службовців дозволить залучати в державну службу кандидатів, які мають найкращі показники академічної мобільності, а отже - кращий потенціал у першу чергу професійно-кваліфікаційного, а відтак - і професійно-кар'єрного розвитку.

З позиції професійного розвитку державного службовця професійне навчання як умова формування, розвитку та використання його професійної наукованості, дозволяє використовувати сформованість останньої у процесі формування комплексу компетентнісних якостей, а на їх основі - професіоналізму та професійної мобільності. Державна служба повинна використовувати всі можливості професійного середовища, зокрема, професійного навчання та самоосвіти для розвитку компетентнісних якостей працівників. Навички, що базуються на знаннях, досягаються за рахунок тривалого процесу навчання [2, с. 173].

Таким чином, професійна наукованість - це внутрішня готовність до різних психологічних трансформацій та перетворень, що базується на інтелекті, пам'яті, особливостях мислення, уваги; формується професійним (та академічним) середовищем державної служби згідно з вимогами до професійного розвитку, новими програмами та цілями професійної освіти (навчання); загальна здатність працівника до засвоєння знань. Професійна наукованість - важливий фактор ефективності безперервного професійного навчання кадрів державної служби та професійного розвитку персоналу в цілому. Професійне навчання у цьому сенсі повинне спрямовуватися на формування та розвиток не лише професійної компетентності персоналу, а й його здатності до професійного саморозвитку, до самоорганізації у професійній сфері. Сформованість професійної наукованості, по-перше, безпосередньо впливає на сформованість комплексу компетентнісних якостей персоналу, що реалізуються у професійній діяльності, його професіоналізму та професійної мобільності; по-друге, перебуває у взаємодії з комплексом ціннісно-орієнтаційних якостей персоналу. Професійний розвиток державних службовців, навчальний процес у системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів державного управління повинні формувати, оцінювати та використовувати професійну наукованість у професійній та навчальній діяльності.

Список використаних джерел

1. Реан А. А. Психология и педагогика / А. А. Реан, Н. В. Бордовская, С.И. Розум. - СПб. : Питер, 2000. - 432 с.

2. *Kast Fremont E. Organization and management: A Systems and Contingency Approach / Kast Fremont E., Rosenzweig, James E.. - 4th ed. - N.-Y. : McGRAW-HILL BOOK COMPANY, 1985. - 720 ps.*

Т.М.Безверхнюк,

*доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри управління проектами ОРІДУ НАДУ*

Т.В.Сивак,

*кандидат наук з державного управління,
провідний спеціаліст відділу підготовки
науково-педагогічних та наукових кадрів ОРІДУ НАДУ*

Ресурсне забезпечення реалізації інтересів у сучасному державному управлінні

Сучасний євроінтеграційний вектор розвитку України, що зорієнтований в першу чергу на демократію, ґрунтується на створенні умов для визнання та реалізації суспільних інтересів. Інтерес є складною, багатоаспектною та багатогранною категорією, еволюція якого відобразила історичний процес розвитку суспільства, суспільно-виробничих відносин і лежить в основі дотримання закономірностей і принципів функціонування суспільства як цілісної саморегульованої системи. Категорія "інтерес" в державному управлінні визначається, як практично найбільш важливий мотив і вісь соціальної активності людини, її діяльності і поведінки, а в державному управлінні характеризується: наявністю суб'єкта інтересу, яким виступає індивід чи спільнота; продовженням потреби та передуманням цілям, рішенням, діям, результатам; безпосереднім зв'язком з цілеспрямованою діяльністю та визнанням її причиною; наявністю визначених законодавством способів реалізації; залежністю від умов існування суб'єкта інтересу (людини); об'єктністю правової охорони та умовою застосування нормативних актів; об'єктивною необхідністю у розвитку.

На підставі досліджень [1; 2; 4] встановлено, що соціальний механізм здійснення державного управління, який акумулює потреби й інтереси суспільства з метою вибору адекватних засобів і методів їх реалізації, узагальнено і дещо спрощено може бути виражений через такий опосередкований державою ланцюг: (потреби + світогляд + цінності) - інтереси - цілі - рішення - дії - результати. Отже, у проміжку між інтересами і цілями виникає потреба у забезпеченні реалізації інтересів для досягнення певної конкретної мети. Реалізація інтересів має забезпечуватися політичними, організаційними, економічними, кадровими, інформаційними тощо можливостями та ресурсами, що є у розпорядженні державного (публічного) управління. Необхідним при цьому є забезпечення органів публічної влади на всіх рівнях власними ресурсами для створення можливості реалізовувати інтереси.

При прийнятті управлінського рішення щодо формування ресурсної бази публічного управління (для реалізації управлінських функцій) та раціонального перерозподілу ресурсів між усіма суб'єктами (для реалізації державних, регіональних та місцевих інтересів) необхідно мати чітке уявлення з питань:

- джерела формування основних ресурсів, їх визначення й закріплення;
- особливості використання окремих груп ресурсів;
- взаємозамінність ресурсів (межі заміщення одного ресурсу іншим) та повнота використання (співвідношення обсягу ресурсів, що фактично використовуються, до наявного обсягу) окремих груп ресурсів;
- умови залучення та варіанти мобілізації ресурсів з різних джерел.

Альтернативними варіантами ресурсного забезпечення реалізації публічних інтересів є: перерозподіл ресурсів; мобілізація ресурсів; еквівалентний обмін ресурсами. Перерозподіл ресурсів є основним інструментом ресурсного забезпечення будь-якої суспільної діяльності. Необхідність у перерозподілі ресурсів для формування ресурсного простору публічного управління обумовлена потребою у реалізації об'єктивованих інтересів та спричинена відсутністю влас-

ності на усіх рівнях публічного управління, зокрема регіональному, як матеріальної основи вирішення публічних питань. Для вирішення проблеми ресурсного забезпечення реалізації інтересів суб'єкт управління вступає у відносини обміну з навколишнім середовищем для отримання ресурсів, що формує мережеві відносини між ним та іншими акторами й зумовлює його "ресурсну залежність".

Наступним альтернативним варіантом вирішення проблеми ресурсної забезпеченості є мобілізація ресурсів з різних джерел для реалізації інтересу, як активне, стратегічно обдумане відношення як до пошуку й реалізації вже існуючих ресурсів, так і знаходження нових; усестороннє розкриття та використання тих можливостей підвищення ефективності, результативності управлінської і інших видів людської діяльності, які через ті чи інші причини не перетворюються в дійсність. Важливим у теоретичному й практичному аспекті є визначення основних напрямів мобілізації ресурсів [5, с. 135]. На думку М. Іванчука, доцільними для країн з транзитивною економікою, що знаходиться у кризовому або передкризовому стані, є три основні напрями мобілізації ресурсів: утвердження нового типу раціональності; розкриття потенціалу територіального простору; використання демографічних ресурсів [3].

У процесі досягнення поставленої мети будь-яка система взаємодіє з іншими системами і елементами зовнішнього середовища шляхом постійного ресурсного обміну. Ресурсний обмін дозволяє системі накопичувати конкретні види ресурсів, підтримувати на заданому рівні запаси або скорочувати їх. При цьому ресурси, у широкому значенні, розуміються як все, що може мати хоч яку цінність для зацікавленої сторони, а зв'язки між зацікавленими сторонами означають наявність ресурсного обміну. Варто зазначити, що еквівалентний обмін ресурсами безпосередньо залежить й від наявності у суб'єкта відносин ресурса-замінника, адже його відсутність впливає на ціну й силу влади, що проявляється в асиметрії структури обміну. При цьому слід враховувати те, що чим дефіцитніше ресурс, тим вища відносна вартість його заміни (ресурса-замінника). Здатність суб'єктів публічного управління мобілізувати одвічно обмежені ресурси з різних джерел безпосередньо залежить від організації цього процесу суворо у правових межах з урахуванням прав усіх власників, забезпечуючи при цьому необхідний баланс приватних і публічних інтересів.

Отже, встановлено, що для реалізації будь-якого інтересу в системі сучасного державного управління важливими є: наявність певної сукупності ресурсів; чіткого регламентування відносин власності (державна, регіональна, місцева); створення єдиних і несуперечливих "правил гри" (стандартів) для всіх суб'єктів публічного управління в процесі перерозподілу ресурсів; запровадження інструментів публічно-приватного партнерства, що дозволить об'єднати засоби держави і приватних структур для реалізації інтересів; запровадження технологій управління проектами в публічній сфері.

Список використаних джерел

1. Державне управління: основи теорії, історія і практика : навчальний посібник / [В.Д. Бакуменко, П.І. Надолішній, М.М. Їжа, Г.І. Арабаджи] / за заг. ред. Надолішнього П.І., Бакуменка В.Д. - Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. - 394 с.
2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / НАДУ при Президентіві України ; наук.-ред. кол. : Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. - К. : НАДУ, 2011. - 5202 с.
3. *Иванчук Н. В.* Мобилизация ресурсов: региональный аспект / Н. Иванчук // ЧиновникЪ. [uapa.ru](http://www.chinovnik.uapa.ru) - 2006 : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.chinovnik.uapa.ru/modern/article.php?id=674
4. *Ситник Г.П.* Національна безпека України: теорія і практика: [монографія] / Г.П. Ситник, В.М. Олуйко, М.П. Вавринчук. - К. : Кондор, 2007. - 616 с.
5. *Rose R.* On the Priorities of Government: A Developmental Analysis of Public Policies / R. Rose // *European Journal of Political Research.* - 1976. - № 4. - P. 127-139.

Н.Л.Гавкалова,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри публічного адміністрування
та регіональної економіки Харківського національного
економічного університету

Модернізація державного управління в Україні: удосконалення освітнього стандарту

Державне управління в Україні проходить черговий етап реформування та модернізації, оскільки в суспільстві відбувається поширення впливу глобалізаційно-інтеграційних чинників водночас із посиленням уваги до стандартів, норм та правил, прийнятих в Європейському Союзі. Модернізація державного управління - складний багато етапний процес, успішність якого залежить як від суб'єктів управління, так і від усвідомлення державними службовцями, представниками публічного сектору, громадянами необхідності сутнісних перетворень, які викликають суспільні зміни, а деякі з них провокують опір з боку громадян. Таким чином в українському суспільстві має бути роз'яснювальна політика щодо необхідності модернізації державного управління у відповідності до європейських стандартів. У даному випадку увага теоретиків та практиків приділяється модернізації як забезпеченню такого стану системи, що сприяє оновленню, відродженню, реновації та набуттю нових рис державного управління суспільства, економіка якого має бути конкурентноздатною. Таким чином, дослідження зазначених проблем, пов'язаних з модернізацією, відповідають сучасному стану державного управління в Україні, а тема даної роботи є важливою та актуальною.

Зазначене зумовило формування мети дослідження як обґрунтування науково-теоретичних засад удосконалення освітнього стандарту в межах модернізації державного управління в Україні.

Оперуючи категорією "модернізація", науковці все частіше відводять увагу від її змістовного навантаження та погоджуються з тим, що не існує єдиного підходу до сприйняття модернізації, а безпосередньо модернізація розглядається через призму різних сценаріїв майбутнього суспільства та пов'язується з виникненням політично стабільної, правової, демократичної держави з високотехнологічною економікою, високорівневою соціальною відповідальністю та розвинутою соціальною сферою. Через це вважаємо, що модернізацію варто розглядати як таку, що має суттєвий вплив на позиції України в світовому середовищі майбутнього.

Модернізація, курс на яку проголошено Президентом України, передбачає виникнення нових концепцій та концептів, методології, інструментів відносно забезпечення функціонування всіх сфер життєдіяльності країни. Окремо знаходиться система, що забезпечує підготовку державних службовців шляхом надання останнім високоякісної освіти, яка передбачає набуття компетентностей, що відповідають профілям компетентностей державних службовців та створюють можливість для реалізації компетенцій в процесі діяльності. З огляду на неоднозначність трактувань термінів доцільно надати основні визначення, що покладені в основу методології удосконалення освітнього стандарту, зокрема з уникнення протиріч між визначеннями категорій "компетентність", "компетенція" тощо.

Дослідження взаємозв'язку між рівнем компетентності та результатами роботи державних службовців дозволяє стверджувати, що управління компетентностями в рамках процесів управління забезпечує не лише ефективність останнього, але й досягнення відповідних результатів функціонування державної служби.

З авторської точки зору, компетентність повинна включати професійні знання, вміння, навички, досвід, ділові якості, психологічні особливості, загальний рівень здоров'я і культури, поведінкові характеристики, а також мотивуючі фактори та процедури, тобто все те, що оцінюється відносно службовця і впливає на результати його діяльності.

У рамках компетентнісного підходу, окрім категорії "компетентність", виокремлюють категорію "компетенція". Вона відноситься до роботи, яка відображає сферу професійної діяльності, в якій людина компетентна [3, с. 88], або здатність людини виконувати грамотно завдання [2, с. 329], або визначає коло повноважень в межах посади. Агенція з підвищення кваліфі-

кації визначає компетенцію як те, що людина, яка працює за відповідним фахом, має вміти робити - дії, поведінка чи продукція (послуги), яку людина повинна вміти демонструвати [1, с. 272]. Поряд з цією категорією широко використовують таке визначення, як "сфера, область чи рамки компетенції". Розглянуті категорії є взаємозалежними і навіть використовуються як синоніми.

Сутність компетентнісного підходу до підготовки державних службовців. Має базуватися на наступних положеннях. По-перше, формування базових знань, навичок й вмінь, необхідних для виконання державним службовцем основних функцій на основі повної або базової вищої освіти. Однак, тут слід відзначити, що цей етап підготовки повинен враховувати галузь та профіль попередньої підготовки. Зміст етапу - забезпечення компетентнісного рівня, який буде достатнім для набуття специфічних для державного службовця компетентностей. По-друге, етап набуття основних компетентностей без урахування наступної спеціалізації. Тобто це повинен бути набір наступних компетентностей: технологічна, комунікаційна, соціальна, особистісна. По-третє, формування спеціальних компетентностей, які дозволяють ефективно діяти на конкретному робочому місці, пов'язані з функціями конкретним робочим місцем та мотиваційною функцією, визначаються трудовим договором, посадовою інструкцією та правилами внутрішнього розпорядку.

Зазначене вище дає змогу стверджувати, що модернізація державного управління передбачає удосконалення освітнього стандарту у відповідності до європейських освітніх стандартів має здійснюватися на науково-теоретичних засадах компетентнісного підходу, зокрема на уточнених поняттях: "компетентність" та "компетенція", що дозволяє чітко визначити межі професійної діяльності державних службовців, уникати дублювання функцій та підвищувати ефективність функціонування державної служби в Україні.

Список використаних джерел

1. *Армстронг М.* Практика управління людськими ресурсами / М. Армстронг ; пер. с англ. под ред. С. К. Мордовина. - 8-е изд. - СПб. : Питер, 2004. - 832 с.
2. *Furnham A.* Personality and intelligence at work : exploring and explaining individual differences at work / A. Furnham. - New York : Taylor & Francis e-Library, 2008. - 416 p.
3. *Woodruffe C.* Development and assessment centre. Identifying and assessing competence / C. Woodruffe. Third edition. - Great Britain, London : The Sort Run Press. Exeter, 2003. - 296 p.

В.П.Ніколаєв,

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри управління національним господарством НАДУ*

Т.В.Ніколаєва,

*аспірант Науково-дослідного економічного інституту
Мінекономрозвитку України*

Державна житлова політика: перспективи збереження та відтворення житлового фонду

Новітня державна житлова політика передбачає відтворення житлового фонду за рахунок будівництва нового приватного житла, розвитку іпотечного кредитування за державної підтримки, удосконалення форм спільного володіння і управління будинками. Цій тематиці присвячені наукові дослідження у галузі державного управління В.Ю.Божанової, В.І.Логвиненка, Ю.М.Манцевича, Н.І.Олійник, В.О.Омельчука, К.В.Паливоди та інших. Однак поза належною увагою більшості авторів залишаються фактори, які знижують результативність визначених напрямків державної житлової політики: низька якість, поганий технічний стан та обмежений залишковий експлуатаційний ресурс більшої частини наявного житлового фонду, що викликатиме додаткову потребу у капітальному ремонті та новому будівництві; висока вартість нового житла на фоні низької платоспроможності громадян і обмежених фінансових можливостей держави; неефективне управління житловим фондом, що скорочує термін і підвищує вартість його експлуатації.

Частково ці проблеми досліджувались у дисертаціях і монографіях Н.О.Гури, В.П.Полюянова і набули комплексного висвітлення у наших роботах.

В історії житлового будівництва радянського періоду та після проголошення незалежності України нами розрізняються три якісно відмінні етапи: усуспільнення і перерозподіл приватного житла (до 1925 р.); інтенсивне масове будівництво об'єктів суспільного житлового фонду на фоні індустріалізації та урбанізації (1925-1940 рр., 1945-1992 рр.); безоплатна приватизація житла, скорочення житлового будівництва (1992-2012 рр.) і виникнення, зрештою, проблем збереження і відтворення житлового фонду, в першу чергу, будинків масової забудови, відповідно темпам їхнього інтенсивного вибуття при фінансових обмеженнях з боку власників такого житла, місцевих та державного бюджетів.

До приватизації житла у державі як у власника існувала багаторівнева вертикаль управління будинками - від будівельних та житлово-комунальних міністерств до ЖЕКу. Кожний рівень управління виконував свої функції в системі будівництва, утримання та відтворення житлового фонду. Елементом системи був будинок і держава опікувалась нарощуванням будівництва.

Після приватизації квартир у 90-х роках така організаційна структура втратила своє попереднє призначення, а співвласники не зорганізувалися у нові структури, які б ефективно реалізовували управлінські функції щодо будинків. Держава, відійшовши від завдань відтворення житлового фонду, позбавила будинки ефективного власника і фахового управління. Така трансформація системи спричинила прогресуючий фізичний і моральний знос житла, який не компенсується новим будівництвом та капітальним ремонтом.

Так, якщо у 1987 р. будувалося 21,3 млн. кв. м житла, то у 2011 р. лише 7,2 млн кв. м; якщо 67% житла побудовано до 1970 р. і потребує капітального ремонту, то такий ремонт не проводився у 63 % загальної кількості будинків.

В оптимістичних прогнозах реновації житла, особливо післявоєнної забудови, вітчизняні теоретики та практики приділяють недостатньо уваги аналізу вартості життєвого циклу об'єктів для власників, зосереджуючись лише на вартості будівництва, у той час, коли, за нашими наближеними оцінками, у вартості життєвого циклу формуються приблизно рівні частки ціни придбання житла та витрат на його подальше утримання. У придбанні житла штучно підвищують його вартість і ціну недосконалість земельних відносин, регуляторних процедур, спрощене проектування, викривлене і непрозоре ціноутворення у будівництві, висока вартість кредитних ресурсів тощо. У результаті ціна житла сягає 5-7 тис. грн / кв. м, а його початкове облаштування мешканцями ще 2-3 тис. грн. / кв. м.

Має місце недооцінка додаткових витрат на проектування та належне утримання будинків. Наприклад, ефективна норма витрат лише на утримання 1 кв. м загальної площі, на прикладі європейських країн, складає у еквіваленті 10-12 грн на місяць, а у наших умовах, без урахування амортизації будинків, 3-5 грн., а разом з комунальними послугами - до 7-8 грн.

Очевидно, з урахуванням інвестиційної складової на відтворення будинків, модернізацію інфраструктури, ці витрати зростуть у рази.

Тому ми приходимо до висновку про неспроможність придбання у власність і навіть подальшої експлуатації житла більшістю домогосподарств. Ця численна група громадян потребуватиме соціального житла, будівництво якого можливе лише за кошти держави.

Ми дотримуємося песимістичної точки зору, яка передбачає використання все більшої частини приватизованого жита для здачі у найом, а також продаж у процесі перерозподілу власності; пониження середнього рівня забезпеченості житловою площею; поширення приватних інвестицій у житлову нерухомість з метою її комерційного використання для середнього класу.

За таких обмежень потрібно всіляко покращати управління вартістю життєвого циклу будинків. Ми пропонуємо:

- створення нових житлових об'єктів на принципах їхнього проектування з окремих конструктивних елементів з відмінними за терміном і вартістю життєвими циклами за критерієм мінімальної (прийнятної для власника) загальної вартості життєвого циклу об'єкта;
- обліку створених активів у власника (керуючого) у розрізі вказаних конструктивних елементів об'єкта з різними життєвими циклами і експлуатаційними витратами, а також і у розрізі складових спільної сумісної власності;
- переоцінки первісної вартості активів при введенні будинку в експлуатацію, нарахування амортизації активів, подальшої переоцінки активів у процесі експлуатації;
- моніторингу і аналізу експлуатаційних витрат, у тому числі, витрат на утримання по конструктивних елементах і об'єкту в цілому, а також ринкової вартості об'єкта як нерухомості;

• планування на цій основі ефективної стратегії утримання і відтворення з визначенням зміни вартості активів, відтак - управління об'єктом як інвестиційним проектом власника.

Це уможливорює для власника принциповий перехід у проектуванні від безальтернативного обрахунку вартості запропонованого проекту будівництва до оцінки всіх витрат життєвого циклу по можливих альтернативах проекту і вибору оптимального варіанту за критеріями вартості, якості і функціональності.

На завершення наведемо принципові відмінності в ситуації з відтворенням житла у нашій країні та у країнах з розвиненню ринковою економікою (див. таблицю).

Основні відмінності в управлінні відтворенням житла в Україні та за кордоном

Характеристики	Вітчизняна практика	Зарубіжна практика
Інституційне середовище		
Історія будівництва житла	Інтенсивне, масове	Рівномірне
Набуття власності	Безоплатна приватизація	Купівля
Кредитування	Недоступне для більшості	Доступне для більшості
Відсоткова ставка	Висока	Низька
Об'єкти (багатоквартирні будинки)		
Об'єкт власності переважно	Квартира	Квартира, будинок
Поточний стан об'єктів	Незадовільний	Добрий
Об'єкт управління, осн.	Комунальний житловий фонд	Житловий будинок
Джерела відтворення	Не визначені	Амортизація, прибуток
Суб'єкти		
Майновий стан мешканців	Різний, недостатній	Однорідний, достатній
Суб'єкт управління	Непрофесійний	Професійний
Мета управління	Утримання на мінімальному рівні	Покращання експлуатаційних властивостей
Процеси управління		
Проектування	Будівництва	Життєвого циклу
Ремонти	Аварійні	Планові
Управління активами	По об'єктах житлового фонду	По конструктивних елементах
Критерії	Прибуток інвестора (підрядника)	Вартість життєвого циклу
Інформаційні технології	Не поширені	Поширені
Кошторисна база ціноутворення у будівництві	Ресурсна, застаріла	Вартісна, розвинена
Інформаційна база експлуатаційних витрат	Відсутня	Підтримується

Список використаних джерел

1. Божанова В.Ю. Организационно-экономический механизм повышения доступности жилья для населения: монография / В.Ю. Божанова. - Д.: Наука и образование, 2007. - 392 с.
2. Логвиненко В.І. Державне управління функціонуванням і розвитком ЖКГ в Україні: монографія / В.І. Логвиненко. - Д.: СПД Купріянов В.С., 2009. - 487 с.
3. Манцевич Ю.М. Соціально-економічні проблеми розвитку житлового господарства України і стратегія його удосконалення: [монографія] / Ю.М. Манцевич. - К.: Профи-Информ, 2007. - 388 с.
4. Олійник Н.І. Розвиток ринку житла в Україні: теорія та практика державного управління: Монографія / Н.І. Олійник. НАДУ. - К.: Вид-во НАДУ, 2011. - 288 с.
5. Омельчук В.О. Механізм державного регулювання ринку доступного житла: монографія / В.О. Омельчук. - К.: ТОВ "ПанТот", 2010. - 406 с.
6. Паливода К.В. Капітальні інвестиції (на прикладі житлового будівництва в Україні) / К.В. Паливода. - К.: Знання, 2009. - 711 с.
7. Ніколаєва Т.В. Фінансово-економічний механізм утримання і відтворення житлового фонду в умовах трансформації відносин власності / Т.В. Ніколаєва // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). / Наук. ред. П.В. Мельник - К.: НУДПСУ, 2012. - № 1 (56). - С. 81-85.
8. Ніколаєва Т.В. Амортизація житлових об'єктів як складова фінансового механізму відтворення житла / Т.В. Ніколаєва // Коммунальное хозяйство городов: науч.-техн. сб. - Київ: Техніка, 2012. - Вып. 104. - С. 204 - 209.
9. Ніколаєва Т.В. Резерви здешевлення житла та механізми відтворення житлового фонду в умовах обмеженої платоспроможності громадян / Т.В. Ніколаєва // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. праць / Наук. ред. І. Г. Манцуров. - К., 2012. - № 7 (134). - С. 109-114.
10. Ніколаєва Т.В. Відтворення житлового фонду як економічний процес / Т.В. Ніколаєва, В.П. Ніколаєв // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. - Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2011. - Вып. 4. - С. 12 - 15.

Реформування територіальної організації влади в країнах ЄС: досвід для України

Необхідність реформування територіальної організації публічної влади в Україні актуалізує потребу ґрунтовного вивчення зарубіжної практики, передусім аналізу досвіду країн Європейського Союзу, де в останні десятиліття здійснені серйозні зміни територіальної організації влади, в результаті яких відбувся перерозподіл повноважень і відповідальності між різними рівнями влади, підвищилася роль місцевих органів управління в розвитку територій. Причому цей процес охопив як традиційно централізовані держави, так і країни, що історично сповідують децентралізм [4].

Необхідність подібної перебудови територіальних меж діяльності місцевих органів обумовила появу двох основних концепцій, які умовно отримали назву "функціональної" та "органічної". Прихильники першої виходять з того, що сучасні комуни не можуть забезпечити багато функцій комунального управління, зокрема ті з них, які породжені науково-технічним прогресом, новими соціально-економічними та суспільними потребами. У зв'язку з цим вони пропонують, не торкаючи сучасних місцевих структур, створити мережу організацій міжкомунального співробітництва у формі публічно-правових установ, поклавши на них функції, які здійснюють чи мають здійснювати нинішні комуни. Сутність "органічної" концепції, яка виходить з тої ж посилки, полягає в ідеї радикального вирішення - укрупнення існуючих адміністративно-територіальних одиниць зі збереженням традиційних демократичних інститутів (прямі вибори, норми представництва та ін.) [6].

Функціональна концепція була застосована, зокрема, у Франції, де на сьогодні діє 2 700 міжмуніципальних органів, в які входять понад 95% муніципалітетів з 36,8 тис. комун. Таким чином, не змінюючи територіальної основи (території юрисдикції) комуни, не змінюючи їх повноважень, у Франції відбулася передача багатьох функцій від одних комун до інших, або їх об'єднанням, а також передача повноважень на рівень таких об'єднань від держави. Закон про реформу місцевого врядування, схвалений парламентом 17 листопада 2010 р., передбачає завершення формування міжмуніципальних об'єднань до кінця 2013 р., на цей час усі комуни мають перебувати в об'єднаннях: метрополіях, агломераціях або об'єднаннях комун. Подібним шляхом пішли в Угорщині та Італії і збираються піти в Іспанії, хоча там його важче реалізувати через повноваження автономних регіонів. Проте, уже сьогодні в Іспанії в об'єднання (синдикати) комун входять половина їх загальної кількості. Цим синдикатам держава гарантує більш сприятливий режим надання інвестицій, ніж окремим комунам [2].

Виділяють 4 найбільш поширені форми міжмуніципального співробітництва у країнах Європи: неформальне міжмуніципальне співробітництво, яке не потребує юридичного оформлення; слабо формалізоване міжмуніципальне співробітництво, яке може базуватися на угодах або контрактах; міжмуніципальне співробітництво у сфері діяльності комунальних підприємств (стосується головним чином менеджменту публічних послуг технічного характеру: водозабезпечення, утилізація відходів, водовідведення, інфраструктури або комунальних закладів - культурні установи, спортивні об'єкти, центри охорони здоров'я); міжмуніципальне співробітництво як модель інтегрованого територіального співробітництва [5].

Радикальні реформи місцевого управління на основі органічної концепції були здійснені у Великій Британії, Бельгії, Данії, Швеції, ФРН, ряді інших країн. Скажімо, у Швеції у 1946 р. риксдаг прийняв принципове рішення про реформування комун, яке набуло чинності у 1952 р. У підсумку злиття передбачалося довести середню чисельність населення комун до 3 тис. осіб. Реформа торкалася лише сільських комун, кількість яких знизилася від 2 282 до 816, а середня чисельність населення зросла з 1,5 до 4,5 тис. осіб. Наприкінці 50-х рр. уряд створив комісію із завданням вивчити питання про необхідність подальшого реформування комун. Вихідним у роботі комісії було положення, що кожна комуна має являти собою єдиний господарсько-географічний регіон, а населення її на середину 70-х рр. повинно скласти не менше 8 тис. осіб.

Згідно проекту країна поділялася на блоки комун, які мали стати основою для утворення нових, значно більших за розмірами комун. Пізніше уряд визначив кількість блоків, що дорівнювала 282. Проте реформування велося низькими темпами і у 1961 р. парламент прийняв рішення про відміну принципу добровільності і завершення реформи не пізніше 1 січня 1974 р. На момент її завершення кількість комун становила 278, у наступні роки унаслідок поділів деяких комун їх кількість зросла до 289 [3].

Але, навіть у тих країнах, які пішли шляхом реалізації органічної концепції, досить широко розповсюджені добровільні об'єднання низових ланок адміністративно-територіальних утворень. У Баварії (Німеччина) муніципальна взаємодія відбувається відповідно до приписів закону про муніципальне співробітництво та Порядку управління спільнотою. Співробітництво на місцевому рівні поширюється на: спільне забезпечення питною водою, очищення стічної води, збирання сміття; спільні шкільні установи; спільні лікарні; установи з проблем міграційних потоків; установи з питань роботи з молоддю, дитячими садками; організація руху, а в міжсезонні періоди і муніципальний нагляд за транспортними потоками. У ході територіальної реформи 1970-1980 рр. з 7 000 малочисельних общин землі залишилося 2 050, з яких 1 200 стали членами адміністративних спільнот. Така особлива форма міжмуніципального співробітництва була запроваджена задля збереження існування максимально можливої кількості общин. Створення адміністративних спільнот дозволило, за оцінкою німецьких учених, звільнити громади-члени від багатьох рутинних управлінських завдань, виконання яких згідно закону вони взяли на себе [1].

Отже, реформування територіальної організації влади в Україні має відбуватися на основі адаптації досвіду здійснення реформ місцевого управління в країнах ЄС з урахуванням як позитивних, так і негативних аспектів "функціональної" та "органічної" концепцій.

Список використаних джерел

1. Децентрализация государственной власти и местное самоуправление: проблемы реализации / совместные исследования германских, российских, монгольских и киргизских ученых. - М.: Изд-во РАГС, 2007. - 384 с.
2. Децентралізація по-французьки. Чи можна замінити реформу адміністративно-територіального устрою міжмуніципальним співробітництвом??. - Режим доступу : <http://www.csi.org.ua/www/?p=2199>. - Назва з екрану.
3. Местное самоуправление в Швеции: традиции и реформы / С. Хэггунт, К. Крунваль и др. - Стокгольм: Швед. Ин-т, 2000. - 120 с.
4. Основы Европейской хартии местного самоуправления: метод. пособие / под ред. В.А. Черникова. - Изд. 2-е, доп. и перераб. - М.: Б.и., 2000. - 108 с.
5. Розвиток міжмуніципального співробітництва: вітчизняний та зарубіжний досвід / В.В. Толкованов, Р. Герцог, А.К. Кук, В.О.Купрій, Е.Р.Рахімкулов; під ред. В.В. Толкованова. - К.: Крамар, 2011. - 261 с.
6. *Транин А.А.* Административно-территориальная организация капиталистического государства/ А.А. Транин. - М.: Наука, 1984. - 145 с.

О.Ю.Лебединська,

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом НАДУ*

Регіональна політика Європейського Союзу: висновки для України

Відсутність ефективної моделі оптимального узгодження інтересів держави, регіону й територіальної громади в Україні унеможливорює рівномірний економічний і соціальний розвиток усіх регіонів, різниця між якими є надто відчутною й дедалі поглиблюється. У результаті здійснення адміністративно-територіальної реформи має бути оптимізоване публічне управління, створено умови для вирівнювання економічного розвитку регіонів, підвищено якість публічних послуг [2, с. 21].

Успіх адміністративно-територіальної реформи в Україні напряду залежить від оперативності впровадження основних принципів регіональної політики ЄС до вітчизняних реалій. Підписана в 1994 р. Угода про Партнерство та Співробітництво між Україною і ЄС виступила фундаментом не лише далекого у перспективі процесу нашої інтеграції до європейського простору, а й створила достатній юридичний базис задля сьогоднішньої модернізації української регіональної політики.

Фаховий аналіз ефективності реалізації регіональної політики ЄС протягом останніх двадцяти років дозволяє нам виокремити декілька найбільш визначальних проблемних питань у цій сфері, які є актуальними для сучасної України.

По-перше - регіональна політика потребує довготривалого стратегічного бачення мети та цілей, які необхідно досягти. Вона має спрямовуватися, або на підтримку ключових секторів економіки (транспорт, зв'язок, продовольство тощо), або на розвиток географічних територій (наприклад, коли ЄС віддає перевагу найбільш нерозвиненим країнам-учасникам).

По-друге - головним у європейській регіональній політиці є об'єктивний (або "неполітичний") підхід щодо залучення та розподілу ресурсів. Інвестиції у регіони передбачають прозорість, зрозумілість та обґрунтованість. Використовується всеохоплюючий підхід до країн-учасниць, коли усі європейські країни мають право претендувати на певну форму підтримки, але при цьому зберігається досить високий рівень концентрації ресурсів на найменш розвинених регіонах.

Третє - європейська регіональна політика (через систему спільного фінансування і партнерства) спрямована на зміцнення прав власності місцевих громад. Місцеві органи управління за власний рахунок (державний чи приватний) покривають від 15 до 50 % витрат на реалізацію європейських проектів на їхніх територіях. Немає таких європейських проектів, що нав'язуються органами управління вищого рівня всупереч інтересам місцевої громади [1, с. 64].

Четверте - наявність правової інституціональної архітектури ЄС. Дуже важливо чітко виокремлювати загальну правову основу і правила, що регулюють впровадження європейської регіональної стратегії і встановлюються політичним рівнем (країнами-учасницями, Європейським Парламентом) від окремих рішень органів управління щодо проектів на національному та регіональному рівнях.

П'яте - сучасна регіональна політика ЄС передбачає прийняття рішень за двома основними напрямками: а) підтримка інтегрованих програм (взаємопов'язаних дій у сферах інфраструктури, людських ресурсів та розвитку бізнесу); б) підтримка окремих проектів. Інтегровані програми потребують більшого інституційного потенціалу на регіональному рівні. Відповідно, у випадку недостатнього місцевого інституційного потенціалу віддається перевага проектному підходу.

Шосте - існує реальна залежність європейської регіональної політики від грантів (або комбінації грантів) та форм підтримки з відшкодуванням. Сучасна політика ЄС спрямована на збільшення обсягів допомоги, яку необхідно повертати, намагаючись таким чином підвищити рівень наявних місцевих ресурсів, створити додаткові стимули задля забезпечення ефективності з боку всіх країн-учасниць, а також розширити можливості банків та сектору фінансових послуг.

Сьоме - для ЄС наявність адекватного формального та неформального інституційного потенціалу виступає критично важливим задля успішного управління регіональними програмами. Це, насамперед: фінансовий менеджмент і контроль, планування економічного розвитку, а також ідентифікація та мотивація відповідних партнерів. Наявність інституційного потенціалу особливо актуальний для нових країн-членів ЄС, які мають обмежений досвід спільних адміністративних дій.

Восьме - невід'ємною складовою регіональної політики ЄС є моніторинг та оцінка дій, що спрямовані на демонстрування створених цінностей для вкладників (спонсорів) і платників податків. Це передбачає включення технічного потенціалу до управління програмами, а також залучення науково-дослідних установ і університетів, зокрема, щодо макроекономічного моделювання.

Дев'яте - надзвичайно важливим для ЄС є питання належної обґрунтованості регіональних програм. До основних умов щодо отримання підтримки ЄС слід віднести: повага до відкритих ринків ЄС (правила конкуренції щодо державної допомоги, правила відкритих державних закупівель); захист екології; дотримання принципу рівних можливостей; партнерство і демократія. Недотримання наведених принципів в ЄС часто-густо призводить до фінансових санкцій.

Десяте - прозорість процесу реалізації стратегії і програм регіональної політики ЄС виступає важливою складовою ефективного управління у XXI ст. Ефективні комунікаційні та інформаційні системи є обов'язковим атрибутом процесу управління регіональними програмами з метою якнайширшого інформування громадськості щодо започаткованих проєктів, результатів моніторингу й оцінок, а також пояснень для потенційних споживачів, як отримати допомогу від ЄС.

Виконання проголошеної В.Ф.Януковичем Програми економічних реформ в Україні на 2010-2014 рр. неможливе без впровадження в українську систему державного управління основних принципів регіональної політики ЄС, як невід'ємного елемента внутрішніх реформ, спрямованих не лише на підвищення рівня життя народу, а й на розвиток демократії, становлення громадського суспільства, забезпечення гарантій верховенства права, свободи слова, захисту прав і свобод людини, зміцненні національної безпеки держави [3].

Список використаних джерел

1. Зуев В.Н. Феномен наднаціонального хозяйственного механизма Европейского союза. - М.: Издательский дом ГУ-ВШЭ, 2008. - 134.
2. Модернізація України - наш стратегічний вибір : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. - К., 2011. - 416 с. - Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Poslannya_sborka.pdf.
3. Програма економічних реформ на 2010 - 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" / Комітет з економічних реформ при Президенті України. - К.: АПУ, 2010. - 87 с.

І.О.Рафальський,

кандидат історичних наук,

здобувач Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України

Сучасні тенденції та перспективи оптимізації діяльності органів державної влади у контексті європейської інтеграції України

З часів становлення інституту держави погляди на соціальне призначення органів державної влади, їх основні функції та головні завдання постійно еволюціонували. Упродовж останніх років на європейському континенті відбувається повномасштабний процес глибокої політичної, соціально-економічної, правової, культурної інтеграції між країнами Європи. Процес європейської інтеграції утворив прецеденти політичного, економічного, правового характеру, які проілюстрували привабливість європейської моделі організації діяльності органів державної влади для багатьох країн світу. Об'єктивно Україна є учасником цього процесу. Європейський вектор розвитку України залишається незмінним пріоритетом зовнішньої політики держави, про що неодноразово наголошувалось главою держави. Укладання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, включаючи створення "поглибленої і всеохопної" зони вільної торгівлі, подолання негативних наслідків фінансово-економічної кризи та запобігання їм у майбутньому, проведення масштабних економічних і соціальних реформ, передбачає впровадження стандартів ЄС у різні сфери суспільних відносин і, насамперед, в державне управління.

Сьогодні засади діяльності органів державної влади України не повною мірою відповідають європейським вимогам та стандартам: на рівні державної служби не відбулося розмежування політичних та адміністративних посад; ланка органів виконавчої влади характеризується вагомими системними суперечностями; до цього часу зберігається надконцентрація владних ресурсів і переважна централізація процесу вироблення, ухвалення та реалізації державно-управлінських рішень; залишається переважно декларативною участь громадян в управлінні державою. Незалежні експерти наголошують на надзвичайно високому рівні корумпованості державної влади, неоптимальній побудові адміністративного апарату, неефективних комунікаціях органів державної влади між собою та інститутами громадянського суспільства. Тому система державної влади в Україні виявилась недостатньо ефективною. Європейський вибір України

висуває вимоги до ґрунтового та ретельного аналізу сучасних тенденцій розвитку системи державної влади в країні з метою вироблення та подальшого застосування моделей оптимізації та підвищення її ефективності.

Водночас, говорячи про оптимізацію діяльності органів державної влади в Україні, необхідно пам'ятати про суб'єктивні та об'єктивні чинники, що прямо чи опосередковано здатні впливати на цей процес. Трансформація системи державного управління в умовах глобальної інтеграції зумовлюється внутрішніми і зовнішніми факторами, відповідно до чого вона може мати як прогресивний, так і регресивний характер, оскільки може створювати належні умови для розвитку окремої держави, а може протистояти такому розвитку [1, с. 15]. Тому, виходячи з багатоманітності форм, моделей та способів застосування державної влади, необхідно враховувати національні особливості під час впровадження іноземного досвіду.

За таких умов Україна має визначити засади організації нових політико-адміністративних відносин, чітко сформулювати національні інтереси, у тому числі у контексті європейської інтеграції, на підставі чого послідовно впроваджувати заходи щодо оптимізації системи органів державної влади в Україні.

Початок реформування системи центральних органів виконавчої влади доцільно віднести до 1997 року, тобто пов'язати з прийняттям Конституції України (1996), а сучасну його стадію - до 2010 року, коли, зокрема, були ухвалені Рішення Конституційного Суду від 30 березня 2010 року № 20-рп/2010 у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року № 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) та Указ Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085/2010 "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади". Таким чином главою держави як гарантом Конституції України з метою впровадження системних змін та модернізації моделі державного управління наприкінці 2010 р. в Україні було розпочато адміністративну реформу. Підвищення ефективності державного управління шляхом реформування державної служби й виконавчої влади - один із напрямів стратегічних перетворень, визначених Президентською Програмою економічних реформ "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" [2].

З огляду на динамічність політичної системи управління розмежування адміністративних і політичних функцій і посад законодавчо закріплене у новому Законі України "Про державну службу", проте юридично цей закон не набрав чинності, тому пошук ефективної моделі вдосконалення політико-адміністративних відносин, упередження конфліктів інтересів політичних діячів і державних службовців, оптимізація комунікативних зв'язків між ними шляхом більш чіткого розмежування функцій відповідних інституцій у сучасній Україні залишається актуальним.

Не менш важливий крок для України - унормування відносин між центральними та місцевими органами влади, пошук оптимального співвідношення централізації - децентралізації - деконцентрації, політичних, ідеологічних та культурних цінностей, здатних консолідувати суспільство, а також розробка чіткої політичної стратегії, спрямованої на подолання диспропорцій у розвитку регіонів та зміцнення їх самодостатності тощо.

Перспективні напрями оптимізації державного управління та запровадження європейського підходу до типології органів влади також передбачають усунення конфліктів функцій та дублювання, чіткого визначення параметрів відповідальності; реформування системи прийняття управлінських рішень, організації діяльності на засадах принципів відкритості та прозорості, участі громадськості у процедурах прийняття рішень та контролю за їх виконанням.

Кінцевою метою формування таких взаємовідносин стане членство України в Європейському Союзі, позиціонування у світі як правової соціальної демократичної держави.

Список використаних джерел

1. *Войтович Р.* Трансформації системи державного управління в умовах глобальної інтеграції / Радмила Войтович // Вісник НАДУ, 2011. - № 3. - С. 13-24.
2. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS14838.html

С.М.Коник,

кандидат наук з державного управління, доцент,
заступник завідувача кафедри,
доцент кафедри державного управління і менеджменту НАДУ

Нащо говорити там, де треба діяти.

Б.Хмельницький

Про сучасні імперативи українського державотворення в умовах глобальних змін

В державотворчому процесі, як складному та системному явищі, виникають різні за потенціалом випробування, виклики, загрози та іспити для суспільства, еліти та державних й політичних інституцій. Наскільки вдалий та результативний період сучасного державотворення за останні 20 років засвідчує одне із важливих досягнень - це мирний розвиток, без збройних конфліктів та дестабілізації. Проте світовий цивілізаційний процес стрімко рухається та змінюється майже щосекунди. Україна в більшій чи меншій мірі змушена реагувати на глобальні зміни, знаходити своє місце в світовій кооперації та співдружності.

Відповідно з цим, стратегічними завданнями для України - є модернізація самої держави, її державно-владних та політичних інститутів, активізація діалогу та партнерських відносин з місцевим самоврядуванням, громадськими організаціями та фінансово-економічними суб'єктами господарювання. Такий підхід зазначений у щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України "Модернізація України - наш стратегічний вибір" від 17 квітня 2011 року [1].

Україна, як суверенна та незалежна європейська країна, має необхідні ресурси та життєвий простір для закріплення національного ідеалу - соборності, суверенності та добробуту.

Водночас з цим, на науково-аналітичному рівні немає розробок щодо наповнення концепції ідеології державотворення в Україні, яка була затверджена постановою № 227 від 10 липня 1996 р. Президії НАН України [2]. Відповідно з цим одним із головних імперативів - є науковий супровід та практична реалізація стратегії "Ефективної держави".

Україна у ХХІ столітті має утвердитись як соціальна, правова та європейська країна з конкурентоздатною економікою, яка буде активним агентом та учасником у світовій кооперації. Який механізм утвердження можна запропонувати, це, по-перше, забезпечити активний діалог влади та суспільства заради стабільності; по-друге, втілення в діяльність органів влади принципів демократичного врядування "Good governance"; по-третє, реальна боротьба і протидія корупції та зловживанням владними повноваженнями.

В контексті світового цивілізаційного розвитку в Україні має бути реалізований ще один важливий імператив - це втілення принципу солідарної відповідальності, підтримки та співучасті всіх суб'єктів державотворення: національну еліту, інститутів громадянського суспільства, органів державної влади та місцевого самоврядування. Лише усвідомлення цими суб'єктами спільної державницької справи, надасть відповідний синергетичний ефект щодо модернізації українського суспільства та влади.

На жаль, суттєвою проблемою українського державотворення є відсутність об'єднуючої національної ідеї. Безперечно це гальмує розвиток. Без такого важливого духовного фундаменту складно формувати й політичну систему суспільства, а також орієнтири для національних проєктів та реформ: конституційної, адміністративної, місцевого самоврядування, територіальної, топонімічної, військової, освітньої тощо.

Звичайно є певні роздуми з приводу відсутності української національної ідеї. Одним із важливих є вплив геополітичних та гео економічних чинників, які по відношенню до України, діють дуже радикально та суперечливо! Невизначеність міжнародної спільноти щодо статусності України в європейських справах - призводить до постійної напруги та нестабільності в українському суспільстві. Такі систематичні переагрузки та іспити для еліти, влади та суспільства, на мою думку, вносять дисонанс в загальнонаціональну платформу державотворчого буття. Вочевидь, такі виклики мають і позитивний аспект: підвищення рівня самоідентифікації

української нації, згуртованості та активної життєвої позиції громадськості в націю та державотворчих процесах.

Насамкінець, підводячи деякі висновки, варто зазначити, що значним цементуючим імперативом є вироблення та загальне обговорення й прийняття концепції суспільного договору між трьома основними рушійними силами українського суспільства: держава, громада та бізнес. Можливо є нагальна проблема винести його основні положення на затвердження всеукраїнським референдумом. Таким чином, Україна отримає дороговказ для проведення модернізації в сучасних умовах глобальних змін.

Список використаних джерел

1. Модернізація України - наш стратегічний вибір : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. - К., 2011. - 416 с.

2. Про концепцію ідеології державотворення в Україні : постанова Президії НАН України від 10 лип. 1996 р. № 227. - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.2932.0>

О.О.Труш,

*кандидат наук з державного управління, доцент,
професор кафедри права та європейської інтеграції ХарPI НАДУ*

Ю.О.Лермонтова,

*старший викладач кафедри регіонального розвитку
та місцевого самоврядування ХарPI НАДУ*

Програми Європейського Союзу у сфері цивільного захисту: можливості для України

Сьогодення вимагає переходу на новий рівень взаємовідносин між Україною та Європейським Союзом (ЄС). Триває переговорний процес щодо нової посиленої угоди країни з ЄС. З боку ЄС запропоновано нові інструменти, що сприятимуть інтеграції, одними з яких є участь у агенціях і програмах ЄС.

На початку нового 2000 років ЄС розробив цілу серію програм, реалізація яких провадиться згідно з фінансуванням на 2007-2013 роки. Мета програм сприяння розвитку інновацій, підтримці економічного зростання, створення робочих місць та ін. у державах-членах.

У 2007 році Європейська Комісія (ЄК) визначила перелік агенцій і програм, повністю або частково відкритих для участі третіх країн, у тому числі й для України [1].

Участь третіх країн у програмах ЄС можлива, якщо це передбачено документами ЄК про створення програм. У цьому разі такі країни можуть приймати участь в програмах за одним з двох сценаріїв. У першому випадку вони отримують можливість повної участі, тобто можливість долучатися до створення та адміністрування програми і ініціювання та виконання проектів програми. При цьому вони мають подібні з державами-членами права та фінансові зобов'язання, тобто сплачують щорічні внески до бюджету Спільноти та покривають інші можливі витрати з власних бюджетів.

У другому випадку можлива часткова участь, або партнерство, яке передбачає співпрацю організацій з третьої країни у проектах програм, що їх розробляють і виконують організації держав - членів ЄС. Країни-партнери можуть залучатися до реалізації певних заходів у рамках програм. Ця форма не передбачає внесків.

Аналіз свідчить, що Україна може бути партнером у п'яти повністю відкритих та п'ятнадцяти частково відкритих для України діючих програмах ЄС, зокрема організувати співпрацю на рівні державних органів держав - членів ЄС щодо питань, які належать до сфери діяльності програми "Механізм Спільноти щодо цивільного захисту" (Community Mechanism for Civil Protection) [2] та "Фінансовий інструмент цивільного захисту" (Civil Protection Financial Instrument) [3].

Сфера дії обох програм - цивільний захист (ЦЗ), запобігання надзвичайним ситуаціям (НС), охорона навколишнього середовища.

Перша програма призначена для надання, на прохання держав - членів ЄС, підтримки під час масштабних НС і сприяння координації зусиль держав - членів ЄС у разі різних типів НС всередині та за межами ЄС, посилення співпраці щодо ЦЗ під час масштабних НС, які є наслідками стихійних лих або антропогенних катастроф, а також терористичних актів, радіаційних аварій та аварій з екологічними наслідками, які відбуваються в межах або за межами Спільноти. Програма працює на основі Рішення Ради № 2001/792/ЄС, Євроатом від 23 жовтня 2001 р. про заснування Механізму Спільноти для посилення співпраці щодо допомоги у справах цивільного захисту. Координатором програми виступає Генеральний директорат з питань довкілля (Environment DG) та Центр моніторингу та інформації (МІС). Усі види діяльності фінансуються в рамках Фінансового інструменту цивільного захисту (з бюджету ЄС).

Друга програма призначена для підтримки та доповнення зусиль держав - членів ЄС, спрямованих на захист людей, а також довкілля і майна, включаючи культурну спадщину, під час масштабних НС, які є наслідками стихійних лих або антропогенних катастроф, а також терористичних актів, радіаційних аварій та аварій з екологічними наслідками. Інструмент сприяє посиленню співпраці між державами - членами ЄС щодо ЦЗ при попередженні, підготовки та реагування у НС та дає змогу країнам учасникам робити запит до ЄС щодо підтримки і спільного фінансування цивільної допомоги країні, в якій виникла НС. Програма працює на основі Рішення Ради № 2007/162/ЄС та Євроатому від 5 березня 2007 р. про заснування Фінансового інструменту цивільного захисту. Координатором програми, як і в першому випадку - Генеральний директорат з питань довкілля.

Формою участі третіх країн у програмах є вільне долучення до операцій Механізму і використання Інструменту (для держав - кандидатів у ЄС), або співпраця в рамках заходів Механізму та Інструменту, якщо це передбачено угодами між ними та Спільнотою (для інших держав).

Для України важливим є розуміння можливостей цих програм для забезпечення безпеки, шляхом організації співпраці у рамках цивільної складової Спільної політики безпеки та оборони ЄС, що сьогодні формується.

Таким чином, участь у програмах ЄС може стати одним з інструментів, який забезпечить перехід на якісно новий рівень відносин України з ЄС, допоможе адаптуватись до норм і стандартів ЄС, зможе створити умови для урядовців щодо вироблення та реалізації політик, надасть змогу підвищити якість державного управління в країні та її спроможність до європейської інтеграції.

Список використаних джерел

1. Участь України в агенціях і програмах. Європейського Союзу: перспективи та можливості. - Режим доступу : www.kmu.gov.ua/document/227369623/FULL-R~1.pdf
2. Механізм Спільноти щодо цивільного захисту. - Режим доступу : http://ec.europa.eu/environment/civil/prote/cp14_en.htm
3. Фінансовий інструмент цивільного захисту. - Режим доступу : <http://ec.europa.eu/environment/civil/prote/finance.htm>

В.О.Чмига,

*кандидат наук з державного управління, доцент,
начальник управління підготовки наукових
та науково-педагогічних кадрів НАДУ*

Зміни у сфері атестації наукових кадрів вищої кваліфікації

Сьогодні в Україні посилюється роль науки в супроводженні модернізаційних перетворень, що відбуваються в державі, а відповідно значна увага приділяється удосконаленню системи атестації наукових кадрів вищої кваліфікації, зокрема: посилюються вимоги до створення спеціалізованих вчених рад, їх персонального складу, статусу й профілю, змісту докторських і кандидатських дисертацій, належного рівня обґрунтування наукової новизни та практичного значення, а також вимоги до оформлення рукописів та авторефератів дисертацій.

Удосконалення стосується й опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, у тому числі з метою інтеграції української науки в міжнародний освітній простір. Відповідно Міністерством освіти і науки України було внесено низку змін до нормативно-правових документів, зокрема: до наказів від 17 жовтня 2012 року № 1112 "Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук" та від 14 лютого 2012 року № 164 "Щодо офіційного друкованого видання Міністерства".

Останнім часом порушено також питання тематики дисертаційних досліджень та призначення офіційних опонентів. Міністерство освіти і науки України рекомендує керівникам вищих навчальних закладів та наукових установ, що беруть участь у підготовці та атестації наукових кадрів, головам спеціалізованих вчених рад, науковим керівникам та консультантам на етапі затвердження тем дисертацій вченими радами та попереднього розгляду робіт спеціалізованими вченими радами звертати увагу на необхідність ґрунтовнішого підходу до планування дисертаційних досліджень, формулювання їх тематики, зокрема щодо уникнення висловлювань загального характеру під час формулювання теми, новизни, предмета та об'єкта дослідження; а також на неухильне дотримання вимог нормативних документів у частині призначення офіційних опонентів з акцентом на тих категоріях осіб, які не можуть залучатися до опонування для забезпечення належності експертизи дисертацій.

Із врахуванням зазначеного варто звернути увагу наукової громадськості на кілька моментів. Перше. У цілому до опублікованих праць належать: 1) праці, у яких висвітлюються основні наукові результати дисертацій (наукові монографії, статті у наукових (зокрема електронних) фахових виданнях України або інших держав); 2) праці, які додатково відображають наукові результати дисертацій (найбільш поширені в нашій галузі науки друковані тези, доповіді та інші матеріали наукових конференцій, конгресів, симпозіумів, семінарів, шкіл, а також патенти й авторські свідоцтва на винаходи, брошури, препринти тощо) [1].

Повноту викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях здобувача визначає та чи інша спеціалізована вчена рада, мінімальну кількість та обсяг публікацій, які розкривають основний зміст дисертацій, тобто статей, визначає Міністерство освіти і науки України. Так, на сьогодні за темою дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук необхідна наявність не менше 20 публікацій у наукових (зокрема електронних) фахових виданнях України та інших держав, з яких в електронних наукових фахових виданнях може бути опубліковано не більше п'яти статей та, починаючи з 1 вересня 2013 року, не менше чотирьох публікацій має бути у виданнях іноземних держав або у виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз. Для кандидатської дисертації мінімальні вимоги щодо кількості публікацій становлять: 5 публікацій, з яких 1 - в електронному виданні, 1 - в міжнародному [2]. До того ж за темою дисертації не зараховуються публікації, в яких повторюються наукові результати, опубліковані раніше в інших наукових працях, що ввійшли до нормативно встановленої мінімальної кількості. Для публікацій, що зараховуються за темою дисертації, обов'язковим є наведення обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків.

Друге. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора або кандидата наук є кваліфікаційною науковою працею, яку виконав здобувач у вигляді: 1) спеціально підготовленого рукопису; 2) монографії. Щодо оформлення дисертації, підготовленої на здобуття наукового ступеня доктора або кандидата наук на правах рукопису (а також автореферату), чинними на сьогодні є вимоги, визначені Порядком присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, з урахуванням якого, а також на підставі відповідних державних стандартів України колишньою Вищою атестаційною комісією (ВАК) України було підготовлено рекомендації, опубліковані свого часу в бюлетенях ВАК України: № 6, 2007; № 3, 2008; № 9-10, 2011.

До того ж у разі підготовки дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук на правах рукопису необхідна наявність опублікованої без співавторів монографії обсягом не менше 10 обліково-видавничих аркушів, яка містить власні результати наукових досліджень здобувача і відповідає вимогам, що висуваються до опублікованої монографії, що подається на здобуття наукового ступеня доктора наук. Така монографія обов'язково розсилається до фондів певних бібліотек [2]. Терміни розсилання регламентуються постановою Кабінету Міністрів

України від 7 березня 2007 року № 423 (зі змінами) та обмежуються для докторської дисертації двома місяцями з дати розсилання обов'язкових примірників видань, у яких опубліковано праці здобувача, що відображають основні результати дисертації, до дати прийняття дисертації до розгляду в спецраді.

Третє. За результатами роботи дорадчих органів Міністерства освіти і науки України (атестаційної колегії та експертної ради з питань проведення експертизи дисертаційних робіт з державного управління) виявлено порушення нормативно-правових актів з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації (Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, Положення про спеціалізовану вчену раду, Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів) та висловлено низку зауважень, які стосуються в основному дисертацій та авторефератів. Також звернено увагу на необхідність забезпечення високого рівня вимогливості під час проведення експертизи дисертаційних робіт у спеціалізованих вчених рада, оформлення авторефератів дисертацій, особисту відповідальність наукових керівників за якісну підготовку дисертаційних робіт.

Таким чином, з урахуванням трансформацій, що відбуваються останнім часом у системі атестації наукових кадрів вищої кваліфікації, вищим навчальним закладам та науковим установам, що беруть участь у підготовці та атестації наукових кадрів вищої кваліфікації в галузі науки "Державне управління", необхідно звертати особливу увагу, по-перше, на формулювання теми дисертаційної роботи, актуальність її розроблення для держави і суспільства та галузі науки державного управління; по-друге - на якість дисертаційних робіт, а також неухильне дотримання чинних вимог до змісту та оформлення дисертацій та відповідних авторефератів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника : постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 року № 423. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/423-2007-%D0%BF>

2. Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 17 жовт. 2012 р. № 1112. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1851-12>

Л.О.Воронько,

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри державного управління і менеджменту НАДУ*

О.І.Кулачек,

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Національної академії прокуратури України*

І.М.Дубовик,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
науково-організаційного відділу
Національного інституту стратегічних досліджень*

Реформа менеджменту людських ресурсів - успіх політики рівних прав

Майже всі країни, які проводили реформи управлінських систем, обрали поступальний підхід у реалізації реформ, наполегливо впроваджуючи ті чи інші зміни крок за кроком протягом кількох років. З точки зору досягнення істотних змін у менеджменті людських ресурсів (МЛР) швидкість проведення реформ у коротко- та середньостроковій перспективі є менш важливою порівняно зі збереженням наступального характеру реформ протягом тривалого часу. Більше того, існує думка, що наступальний характер має зберігатися як на політичному рівні для забезпечення підтримки з боку населення і державних структур високого рівня, так і на рівні персоналу для збереження внутрішньої мотивації і забезпечення співробітництва [3, с. 30].

Здійснюючи пошук шляхів, що ведуть до успішного застосування гендерної паритетності в державному управлінні, слід звернутися до досвіду інших країн, який свідчить про те, що

успіх політики рівних прав у системі державного управління будується насамперед на успіхові реформи менеджменту людських ресурсів. Це характерне для більшості країн, де гендерну політику розробляють і впроваджують як невід'ємну частину загальної реформи управлінських систем, у рамках якої ключові зміни у сфері розвитку людських ресурсів спираються на інші реформи і підсилюють одна одну [4, с. 125].

Багато країн - членів Організації економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) визначили гендерні аспекти як такі, що потребують постійної уваги в процесі реформування державної служби. Заходи із забезпечення рівних можливостей працевлаштування (РМП) було розроблено в системах державної служби більшості країн ОЕСР. Але повнота таких засобів, їх важливість і регулярність моніторингу результатів РМП дуже різняться залежно від країни.

У процесі розробки політики МЛР та її практичної реалізації додержується принцип надання усім громадянам рівних можливостей працевлаштування, а результати поліпшення ситуації з працевлаштуванням цільових груп відповідно до політики РМП регулярно контролюються і порівнюються з прийнятими стандартами. Постійно приділяється увага професійному розвитку працівників цільових груп з тим, щоб вони мали можливість обійняти посади лінійних керівників і керівників вищого рівня, особливо там, де управлінські структури стають більш горизонтальними і можливості для просування по службі обмежені.

Розвиток менеджменту людських ресурсів передбачає впровадження або суттєвий перегляд окремих напрямів реформ у сфері державної служби. За даними звітів країн ОЕСР, політика рівних можливостей ретельно аналізується в таких країнах, як Австралія, Бельгія, Канада, Данія, Фінляндія, Ірландія, Японія, Нідерланди, Нова Зеландія, Іспанія, Швейцарія, Велика Британія.

Наприклад, в Австралії у 1981 р. було прийнято програму підтримки просування жінок у системі державної служби; у 1989 р. переглянуто програму РМП; у 1993 р. прийнято федеральний закон про рівність можливостей. У Канаді прийнято програму РМП у сфері добору, просування по службі, підготовки і розвитку кадрів у контексті реформ "Державна служба 2000" (1991 р.). У Данії прийнято програму дій "Рівність можливостей" (1987 р.). В Японії принципи рівних можливостей працевлаштування встановлено в національному законі про державну службу.

У Новій Зеландії закон про державний сектор (1988 р.) зобов'язав міністерства та відомства підтримувати і розвивати політику РМП і здійснювати моніторинг її практичної реалізації. У Норвегії проводиться політика РМП та рівної оплати праці, зокрема проект "Жінки в управлінні" (1988 р.). У Швейцарії затверджено політику РМП, у 1992 р. видано постанову про просування жінок на вищі посади. У Великій Британії отримала поширення серія ініціатив РМП (1990 р.); у 1992 р. прийнято нову програму дій для підтримки жінок, які працюють у системі державної служби.

Отже, слід зазначити, що радикальні зміни гендерної політики західних країн починаються у 60-х рр. ХХ ст. під впливом другої хвилі жіночого руху. Творення діючого державного механізму щодо забезпечення рівних прав і рівних можливостей припало на 80-90-ті рр. ХХ ст., коли відбувалося реформування менеджменту людських ресурсів, що зумовило істотне підвищення статусу жінок у західних суспільствах [4, с. 128].

На несприятливу ситуацію із забезпеченням змін у менеджменті людських ресурсів, а відтак і гендерної паритетності в українській політиці, указує доповідь "Глобальний гендерний розрив", підготовлений аналітиками Всесвітнього економічного форуму в Давосі (WEF) [5].

За своїми особливими критеріями аналітики WEF вже кілька років розраховують рейтинг ситуації з розривом можливостей, що існують у чоловіків і жінок у політичній, соціальній та економічній сферах у 135-ти країнах світу. Доведено, що глибина цього гендерного розриву пов'язана з кризами розвитку та неефективністю управління. Україна в цьому рейтингу за сукупними показниками 2011 р. посідає 64-те місце (2006 р. - 48-ме місце), тоді як Росія піднялася з 49-го (2006 р.) на 43-тє в 2011 р.

Згідно з розрахунками WEF, що містять дані статистики міжнародних організацій, основна проблема нашої країни - не стільки забезпечення рівних можливостей чоловіків і жінок в економічній сфері, де показники є кращими, ніж у багатьох країнах світу, скільки яскраво виражена проблема політичних можливостей і репрезентації жінок в органах влади. Так, за показниками "економічні можливості" Україна посідає 44-те місце (0737), щодо доступу до освіти чоловіків і жінок - 24-те місце (0997), але що стосується представленості жінок у парламенті - лише тільки 106-те місце.

Закон України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV закріпив правове забезпечення паритетної демократії, ліквідації дискримінації за ознакою статі та вжиття спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати свої права.

У Законі проголошено основні напрями державної гендерної політики, яка спрямована на: утвердження гендерної рівності; недопущення дискримінації за ознакою статі; застосування позитивних дій; забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень.

Незважаючи на високий освітній та професійний потенціал жінок і за відсутності прямих суперечностей Конвенції ООН "Про ліквідацію усіх форм дискримінації стосовно жінок" у законодавстві країни, кількісне представництво жінок у складі Верховної Ради і Кабінету Міністрів України протягом останнього десятиріччя є дуже низьким.

Гендерне співвідношення у Верховній Раді України VII скликання залишається на невисокому рівні. Серед 445-ти депутатів Верховної Ради України VII скликання - 44 жінки (9,88%). Для порівняння: у складі Верховної Ради України VI скликання - 450 депутатів, у тому числі - 41 жінка, тобто 8,1% депутатського корпусу.

Починаючи з 1990 р., тобто за 23 роки незалежності, на посаду Голови Верховної Ради України та першого заступника не було обрано жодної жінки.

У керівному складі Верховної Ради України VII скликання представництво жінок виглядає таким чином: серед заступників Голови Верховної Ради - як і у попередньому парламенті - жодної жінки; серед голів 29-ти комітетів - чотири жінки. Представниця Партії регіонів Т.Бахтеєва очолює Комітет з питань охорони здоров'я. Комітет з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва перейшов під головування представниці БЮТ О.Кужель. Представниця БЮТ Л.Гриневич очолює Комітет з питань науки і освіти. І.Сех з депутатської фракції Всеукраїнське об'єднання "Свобода" - голова Комітету з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

Ситуація щодо гендерного співвідношення в центральному органі виконавчої влади є такою: серед 24-х членів Кабінету Міністрів України тільки три жінки - Р.Богатирьова, Н.Королевська, О.Лукаш.

На підставі вищенаведеного можна констатувати, що на сьогодні гендерний підхід в органах державної влади України застосовується дуже слабо. Не допомогла і Державна програма з утвердження гендерної рівності на період до 2010 р., що була затверджена постановою Кабінету Міністрів України 27 грудня 2006 р. Нині робляться спроби щодо покращення ситуації в частині розвитку менеджменту людських ресурсів з урахуванням гендерного питання. Так, 11 січня 2013 р. на засіданні парламенту Голова Верховної Ради В.Рибак повідомив про створення міжфракційного депутатського об'єднання "Рівні можливості", основна мета якого утвердження гендерної рівності в державному управлінні та демократизація суспільства відповідно до європейських стандартів [2].

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що у більшості країн, де проводилося широкомасштабне реформування системи менеджменту людських ресурсів з урахуванням гендерного аспекту, ініціатива проведення реформ ішла згори, від уряду, і спрямовувалася центральними органами управління, принаймні, на початкових етапах. Кардинальні зміни у сфері гендерної паритетності відбулися в тих країнах, де мала місце постійна підтримка принципу рівних можливостей як на політичному рівні, так і з боку вищих ешелонів виконавчої влади, де спеціальне міністерство або відомство мало всі повноваження щодо нагляду за проведенням реформування, і де застосування принципу гендерної рівності було обов'язковим для всіх міністерств і відомств. Так, зокрема, у Великій Британії одним із найважливіших напрямів діяльності уряду у сфері запровадження гендерної рівності стало заключення в

2003 р. гендерних угод для міністерств щодо їх витрат з урахуванням гендерних факторів. Була поставлена мета: збільшити гендерну рівність з низки показників, включаючи представництво жінок в органах влади і рівну оплату праці. Для міністерств, які успішно досягнуть поставлених гендерних цілей, передбачалося фінансове стимулювання [1, с. 59].

Висновки. Сьогодні конче необхідно вжити дієвих заходів щодо активізації гендерного компонента реформи менеджменту людських ресурсів як фактора успішної політики рівних прав.

З цією метою слід розробити спеціальний план заходів, що має включати кілька напрямів, а саме:

- проведення державної гендерної політики в контексті інтегрування концепцій гендерної рівності, гендерної демократії, гендерної паритетності;
- запровадження правових механізмів гендерного квотування в усіх гілках державної влади;
- вивчення зарубіжного досвіду із зазначених питань та можливостей його адаптації відповідно до українських реалій;
- розроблення вітчизняної стратегії мейнстрімінгу, що спрямована на інтеграцію аспекту гендерної рівності в діяльність органів державного управління на національному, регіональному і місцевому рівнях виходячи з потреб сучасного управлінського процесу;
- запровадження системи гендерної освіти для державних службовців, що передбачає три форми освіти - формальну, неформальну та інформальну;
- розроблення концепції формування і розвитку гендерної культури персоналу державної служби.

З метою виявлення проблем і визначення перспектив здійснення реформи менеджменту людських ресурсів як фактора успішної політики рівних прав необхідно в Національній академії державного управління при Президенті України, її регіональних інститутах, у Національному інституті стратегічних досліджень провести низку конференцій, круглих столів, семінарів з тематики гендерної рівності, гендерної політики, гендерної демократії, гендерної освіти, гендерної культури тощо.

Список використаних джерел

1. Гендерна політика в системі державного управління : підручник / [М. М. Білинська, Л. В. Гонюкова, Л. О. Воронько та ін. ; за заг. ред. М. М. Білинської]. - К. ; Запоріжжя : Друк. світ, 2011. - 132 с.
2. Женщины-регионалки вышли из "Равных возможностей". - Режим доступу: <http://www.unian.net/news/562670-jenschinyi-regionalki-vyishli-iz-ravnyihvozmognostey.html>.
3. Інтегрування системи менеджменту людських ресурсів у процес реформування державної служби. - К. : Вид-во УАДУ, 1999. - 552 с.
4. Кулачек О. Роль жінки в державному управлінні: старі образи, нові обрії : [монографія] / Ольга Кулачек. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2005. - 304 с.
5. The Global gender gap. Report 2011 : World Economic Forum. - Geneva, Switzerland, 2011. - Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GGGR11/GGGR11_Rankings-Scores.pdf.

Л.О.Воронько,

кандидат наук з державного управління

Б.А.Денисенко,

магістр державного управління

Керівник у системі державної служби України: соціологічний вимір

Модернізація державного управління насамперед потребує висококласних професійних управлінців - керівників-лідерів, налаштованих до змін і спроможних до запровадження інновацій у державному управлінні, зокрема у сфері державної служби.

Для дослідження суті й основних напрямів взаємодії лідерства і керівництва в системі державної служби в 2012 р. нами було проведено пілотне опитування респондентів - 56 державних службовців (м. Київ).

Мета опитування полягала у визначенні ролі лідерства в системі державного управління, з'ясуванні психологічного профілю керівника системи державної служби, вивчені лідерського потенціалу державних службовців.

Зрозуміло, що отримані результати не можуть слугувати підставою для остаточних узагальнюючих висновків, проте є підґрунтям для подальших досліджень у напрямі вивчення особистості сучасного керівника-лідера.

Нижче подаємо результати опитування державних службовців.

На запитання "Які якості, на Ваш погляд, найважливіші в роботі керівника?" отримано такі відповіді, що демонструє рис. 1.

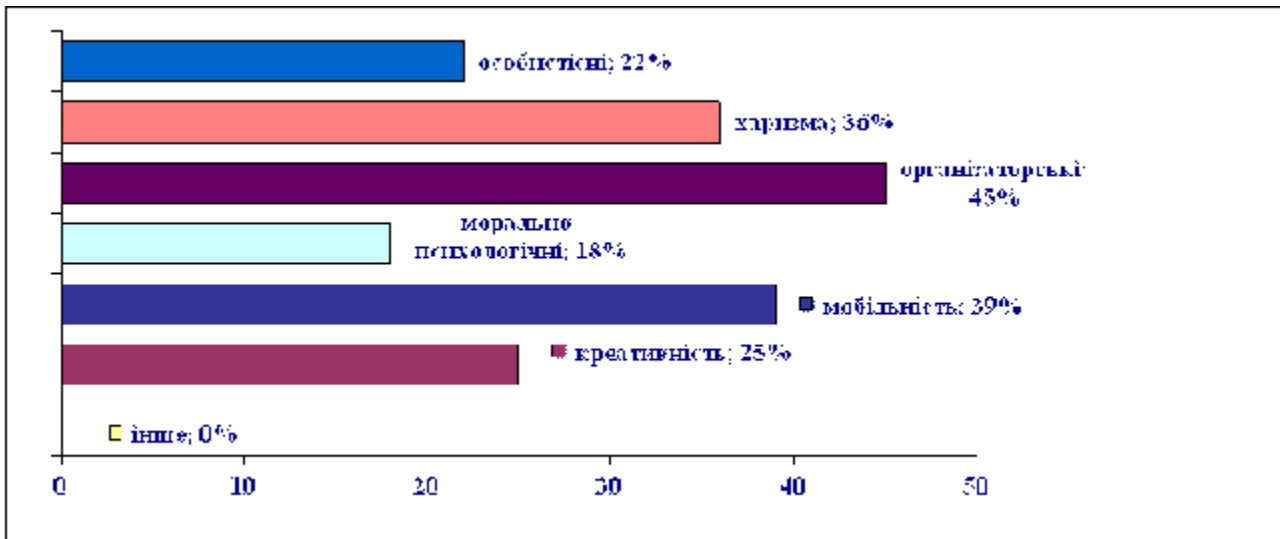


Рис. 1. Якості, що є найважливішими в роботі керівника системи державної служби

Виходячи з відповідей респондентів (рис. 1) найважливішими якостями в роботі керівника державними службовцями визнано: організаторські (45%); мобільність (39%); харизма (36%). Четверте, п'яте і шосте місце посіли, відповідно, креативність, особистісні та морально-психологічні якості. Зазначимо, що це очікувані результати. На наше глибоке переконання, у контексті професійної освіти і підвищення кваліфікації державних службовців необхідно звернути увагу на культурно-гуманітарну підготовку керівних кадрів для системи державної служби.

Перелік якостей та вмінь, які, на думку державних службовців, найкраще розвинені в їхніх безпосередніх керівниках, наведений на рис. 2.

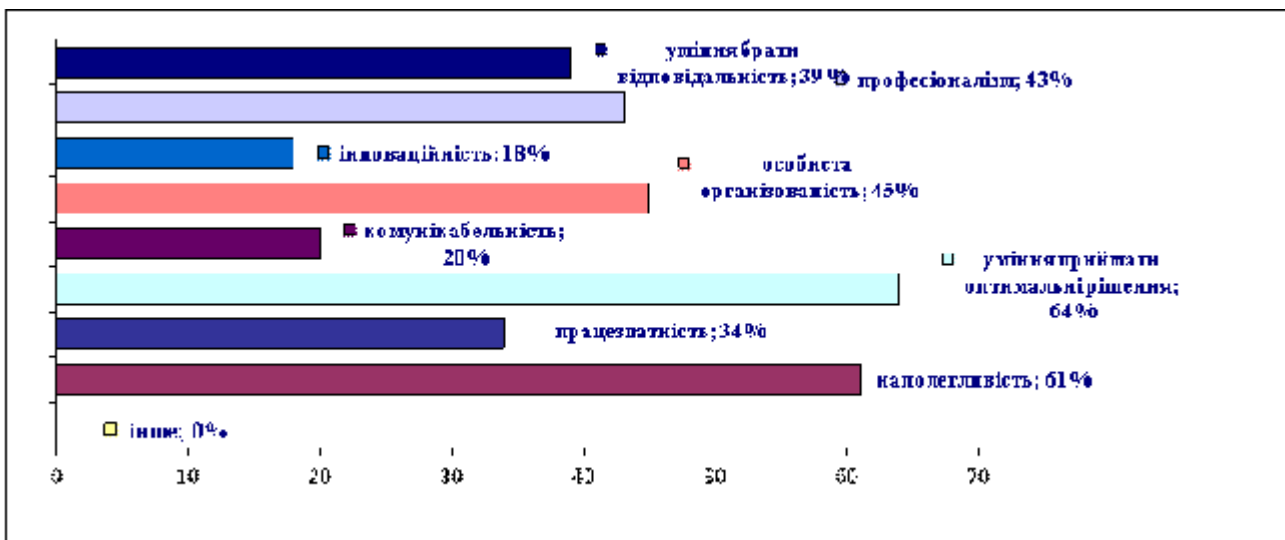


Рис. 2. Якості безпосереднього керівника, які, на думку їхніх підлеглих, найкраще в нього розвинені

Як бачимо (див. рис. 2), на перше місце респонденти поставили уміння керівника приймати оптимальні рішення (64%), на друге - наполегливість (61%), а третє місце зі значним зниженням відсотків посіла позиція "особиста організованість керівника" (45%). На четвертому, п'ятому і шостому місцях, відповідно, професіоналізм, уміння брати відповідальність, праце-

здатність. Комунікабельність (20%) й інноваційність (18%) посідають останні місця зі значним розривом у відсотках порівняно з позицією "уміння приймати оптимальні рішення" (відповідно, ці показники менше на 44% і 46%).

Отримані дані дають підстави говорити про невміння керівників спілкуватися, а також свідчать про неохочість керівника до змін як в організаційному плані, так і в особистісному вимірі, оскільки інноваційність - це готовність людини до інновацій, що характеризує її здатність до розробки нових ідей, нових технологій, нових виробів тощо.

Термін "інновація" походить від латинського "novatio", що означає "оновлення" ("зміна"), і приставки "in", яка перекладається з латинської як "у напрямі", тобто якщо перекладати дослівно, то "innovatio" - "у напрямі змін" [1].

Отже, керівників, які сьогодні йдуть у напрямі змін, є всього 18%.

Відповіді на запитання "Чи охоче Ви візьметесь за вирішення завдань, що вимагають нестандартного підходу?" розподілилися таким чином:

- так - 21%;
- ні - 63%;
- вагаюсь відповісти - 16%.

Виходячи з отриманих даних можна припустити, що тільки 21% державних службовців дійсно спроможні до керівництва у сучасних умовах, що вимагає нестандартного підходу, і є творчими особистостями, які прагнуть розвиватися, решта - або виконавці, або, можливо, займаються не своєю справою.

На запитання "Чи вважаєте Ви лідером Вашого безпосереднього керівника?" 59% державних службовців відповіли "так" і 34% - ні; вагаються відповісти 7% респондентів.

Варто зауважити, що високий відсоток опитаних державних службовців (77%) вважають себе також лідером. Більше того, 86% респондентів переконані в тому, що необхідно проводити тренінги для державних службовців з метою розвитку у них лідерських якостей.

Традиційно більш схильним до лідерства беззаперечною більшістю голосів (75%) визнано чоловіків. (Відповідь "ні" дали 16% респондентів, "важко відповісти" - 9%).

Респондентам було також запропоновано з'ясувати тип безпосереднього керівника виходячи з типології політичних еліт В.Парето, який залежно від стилю правління виокремлював еліту "левів" і еліту "лисів". До першої належать консервативно налаштовані прихильники силових методів правління, які виступають проти радикальних суспільних змін. До другої - люди динамічні, майстри обману й політичних комбінацій, прихильники радикальних перетворень у суспільстві, які під час їх здійснення спираються не на силу, а на переконання.

Згідно з даними опитування отримано такі відповіді:

- "леви" - 43%;
- "лиси" - 32%;
- вагаюсь відповісти - 25%.

Наведені результати свідчать, що більшість - 43% - опитаних державних службовців відносять свого безпосереднього керівника до типу "леви", тобто схильних до силових методів управління; 32% вважають, що їхній безпосередній керівник є прихильником змін і основний метод його діяльності - переконання. Зауважимо, що дані щодо переважання "левів" на сьогодні є більш-менш прогнозованими, а от те, що 25% респондентів не змогли дати чіткої відповіді на поставлене запитання наводить на деякі роздуми. З одного боку, керівники не мають чіткого психологічного профілю (про таких, зазвичай, говорять "не риба, не м'ясо"), принаймні підлеглі його не бачуть, і це можна трактувати таким чином, що керівникові все байдуже ("Моя хата - з краю, я нічого не знаю"). З другого боку, окреслюються оригінальні типи керівників, які потребують свого вивчення.

Відповіді на запитання "Яку критику найчастіше застосовує Ваш безпосередній керівник?" розподілилися таким чином (рис. 3.)

Перше, друге і третє місця, відповідно, посіли руйнівна, безпідставна і формальна критика (див. рис. 3). Слід підкреслити, що 43% державних службовців указали на те, що їхній керівник найчастіше застосовує руйнівну критику і 43% респондентів відносять свого керівника до консервативно налаштованого прихильника силових методів управління, тобто ці результати насамперед свідчать про те, що керівникам у системі державної служби більшою мірою притаманний адміністративно-командний стиль керівництва.

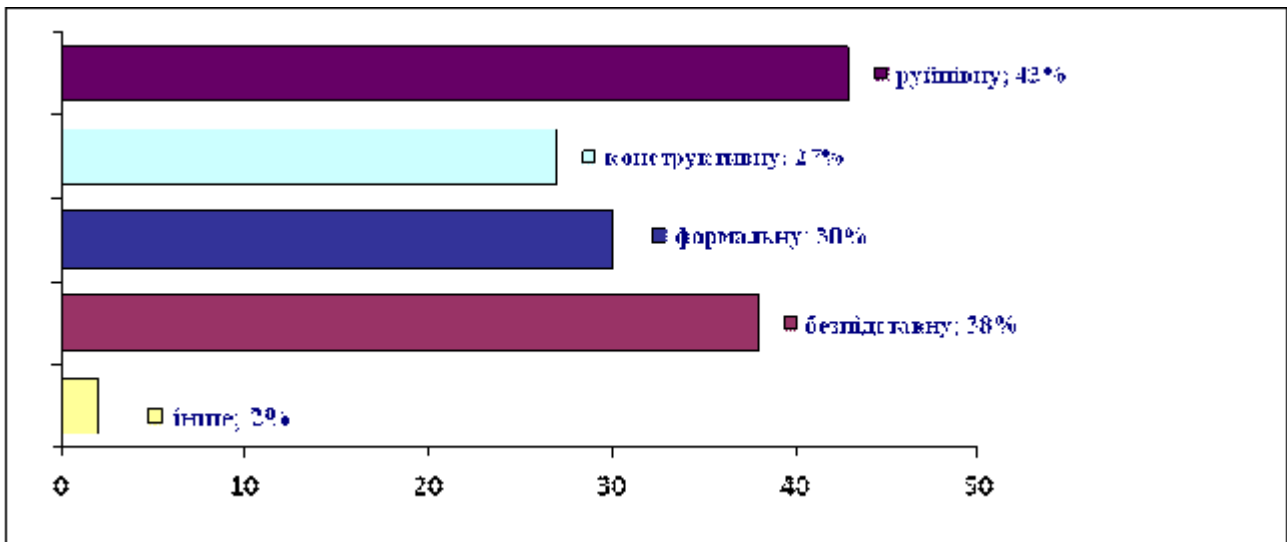


Рис. 3. Види критики, які застосовує керівник

На запитання "Чи має керівник Вашої організації харизму - властивість, завдяки якій людину оцінюють як наділену особливими якостями і здатну справляти ефективний вплив на інших?" респонденти відповіли: так - 68%; ні - 25%; вагають відповіді - 7%.

Відповіді на запитання "Чи вважаєте Ви себе харизматичною особистістю?" розподілилися таким чином: так - 86%; ні - 7%; вагають відповіді - 7%.

Констатуємо, що переважна більшість підлеглих - державних службовців - переконані в тому, що мають харизму, а отже, вважають себе потенційними лідерами. Це підтверджується й тим, що 86% респондентів указали на необхідність проводити тренінги для державних службовців з метою розвитку у них лідерських якостей. Однак, на наш погляд, указані респондентами дані стосовно харизматичних лідерів і харизматичних особистостей не відповідають дійсності - кількість перебільшено.

На запитання "Чи потрібна керівникові в системі державної служби харизма?" 88% опитаних відповіли "так" і 12% - дали негативну відповідь.

На запитання "Чи потребує сучасна система державної служби України харизматичних керівників-лідерів?" маємо такі відповіді: так - 79%; ні - 9%; ніколи не замислювався(лась) - 12%.

Підводячи підсумок щодо відповідей із серії запитань про харизму, слід зауважити, що "харизматичне питання" потребує окремого дослідження як на емпіричному, так і теоретичному рівнях.

Отримані відповіді на запитання "Які, на Вашу думку, поширені образи керівників-лідерів (за М.Дж.Херманн) у сучасній системі державного управління України?" розподілилися таким чином, що демонструє рис. 4.

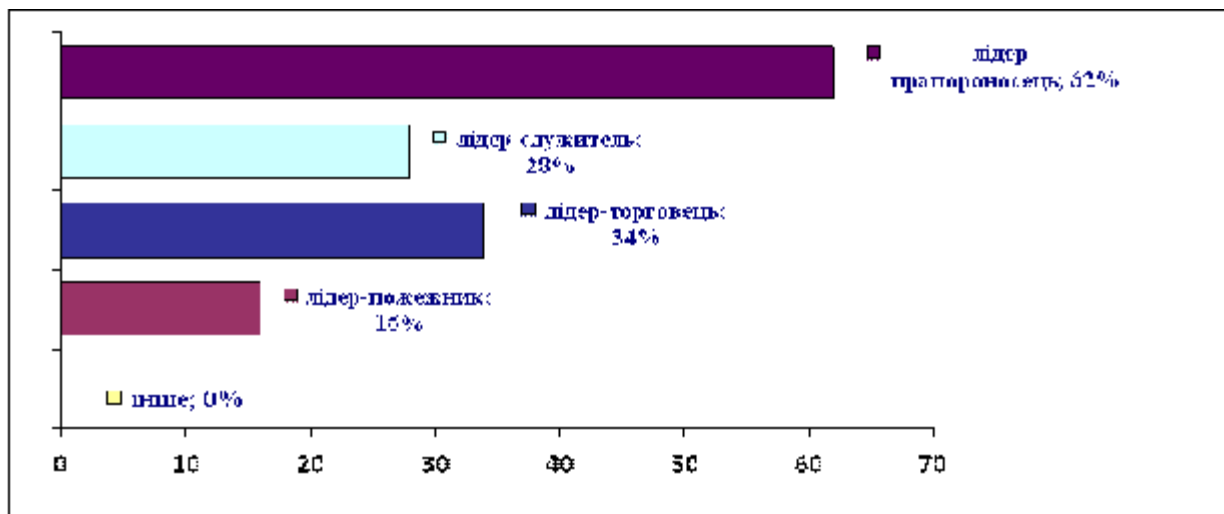


Рис. 4. Образи керівників-лідерів (за М.Дж.Херманн) у сучасній системі державного управління України

На підставі отриманих даних (рис. 4) перше місце посідає лідер-прапорonosець (виробляє власне бачення дійсності, визначає напрями діяльності своїм прихильникам, веде за собою); друге - лідер-торговець (володіє здатністю переконувати, залучаючи тим самим громадян до реалізації своїх планів); третє - лідер-служитель (виражає інтереси своїх послідовників); четверте - лідер-пожежник (ефективно діє в екстремальних умовах, швидко приймає оптимальні рішення).

Отже, найбільш поширеним на сьогодні в системі державного управління респонденти вважають образ лідера-прапорonosця (62%), який спроможний вести за собою. Це насамперед свідчить про харизматичність цього лідера, уміння консолідувати навколо себе громадян.

Респондентам також було поставлене запитання: "Який з образів керівника-лідера (за М.Дж.Херманн) Вас найбільше приваблює?". Нижчеподана діаграма відображає таку картину (рис. 5).

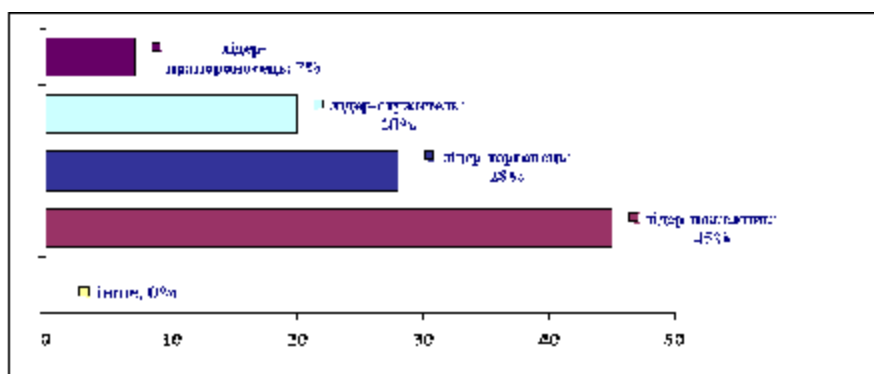


Рис. 5. *Образи керівників-лідерів (за М.Дж.Херманн), що найбільше приваблюють державного службовця*

Виходячи з наведених результатів (рис. 5) зазначимо, що державних службовців найбільше приваблює образ керівника - лідера-пожежника, який ефективно діє в екстремальних умовах (45%). Слід підкреслити, що саме цей образ набуває своєї актуальності в кризових ситуаціях.

На запитання "Яких керівників-лідерів (за Р.Такером) потребує система державного управління України на сучасному етапі державотворення?" отримано такі відповіді:

- лідер-реформатор - 45%;
- лідер-революціонер - 34%;
- лідер-консерватор - 28%.

Отже, система державного управління України на сучасному етапі державотворення, на думку респондентів, найбільшою мірою потребує лідера-реформатора. На це вказали 45% опитаних державних службовців. Не складно припустити, якщо реформи не відбудуться або не будуть мати успіху, то прийде лідер-революціонер із усіма впливаючими наслідками. Підкреслимо, що сьогодні як ніколи нагальним питанням для Національної академії державного управління при Президентіві України є переорієнтація її діяльності "від переважно масового навчання управлінських кадрів до підготовки керівної еліти, здатної здійснювати суспільні реформи" [2, с. 72].

На запитання "Що більшою мірою стимулює Вас до виконання роботи?" отримано такі відповіді, що демонструє рис. 6.

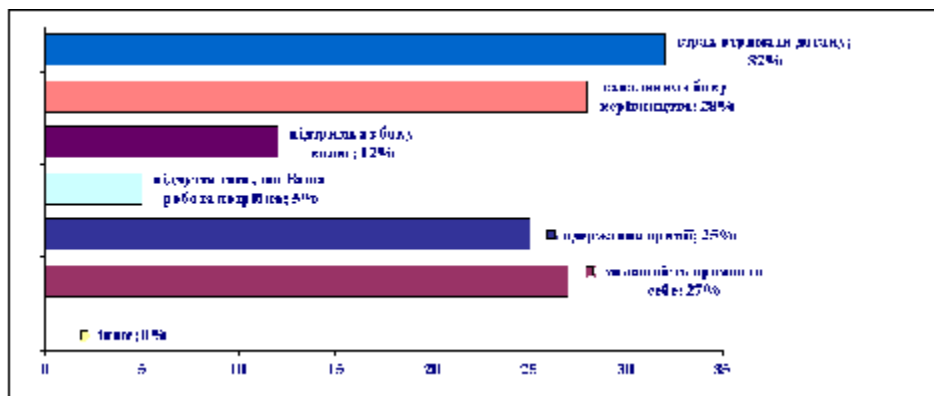


Рис. 6. *Стимули, що спонукають державних службовців до виконання роботи*

Отже, найбільшим стимулом у роботі державних службовців є страх отримати догану (32%). На другому місці - схвалення з боку керівника (28%). Ці дані дають підстави говорити про авторитаризм керівника і залежність підлеглого від начальника. Далі значущість стимулів розподілилася таким чином: можливість проявити себе (27%); одержання премії (25%). Останню сходинку посідає позиція "відчуття, що Ваша робота потрібна" (на це вказали тільки 5% респондентів), що свідчить про певні проблеми в системі державної служби, зокрема про низький рівень надання послуг громадянам. Слід додати, що Україна у світовому рейтингу за показником якості державних інституцій посідає 120-те місце серед 133-х країн [3].

Висновки. Проведений аналіз анкет респондентів - державних службовців - свідчить:

- по-перше, на сьогодні профіль сучасного керівника можна представити таким чином: харизматична особистість, якій притаманний адміністративно-командний стиль керівництва і яка не налаштована до змін ("маємо, що маємо");

- по-друге, державних службовців найбільше приваблює образ керівника - лідера-пожежника, який ефективно діє в екстремальних умовах ("прийшов, побачив, переміг");

- по-третє, на даному етапі суспільного розвитку система державного управління України загалом та державна служба зокрема потребує лідера-реформатора, який має сповідувати цінності демократії, бути харизматичним, успішним, здатним до продукування нових ідей і спроможним до втілення їх у життя.

У цьому зв'язку необхідно розширити повноваження Національної академії державного управління при Президентіві України як головного вищого навчального закладу в системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців за такими напрямками:

- розробка принципово нового підходу до відбору державних службовців на професійне навчання;

- запровадження якісно нових тренінгів з метою виявлення і розвитку лідерського потенціалу слухачів;

- застосування особистісно орієнтованого підходу до підвищення кваліфікації керівних кадрів за лакунним принципом побудови навчального матеріалу;

- посилення культурно-гуманітарної складової підготовки державних службовців;

- запровадження гендерної освіти і формування гендерної культури персоналу державної служби;

- удосконалення навчальних програм у частині розширення й поглиблення практико орієнтованого контексту;

- переорієнтація загального процесу перепідготовки управлінських кадрів на персоналізоване навчання на основі авторських програм і майстер-класів у рамках щорічного двотижневого курсу перепідготовки керівників органів державної влади;

- розроблення дієвих механізмів спонукання державних службовців до формальної, неформальної та інформальної освіти;

- створення сектору в одному з інститутів Національної академії, основним завданнями якого має бути надання консультацій з питань виявлення, формування та розвитку лідерських якостей державних службовців, досягнення успіху в роботі керівників.

Крім того, на сторінках "Науково-інформаційного вісника з державного управління" з метою поширення досвіду роботи кращих керівників, виявлення проблем та визначення шляхів їх розв'язання запровадити постійну рубрику "Керівник у системі державного управління", а також у Національній академії та її регіональних інститутах провести низку конференцій, круглих столів, семінарів з тематики керівництва і лідерства.

Список використаних джерел

1. Інновація // Википедія : свобод. енцикл. - Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%C8%ED%ED%EE%E2%E0%F6%E8%FF>.

2. *Воронько О. А.* Керівні кадри: державна політика та система управління : навч. посіб. для студ., слухачів із спец. "Держ. служба", "Держ. упр." / О. А. Воронько. - К. : Вид-во, 2000. - 156 с.

3. *Мотренко Т.* Модернізація державного управління та державної служби: проблеми, ресурси, результати / Тимофій Мотренко. - Режим доступу: http://nads.gov.ua/control/uk/publish/printable_article.jsessionid=E43C8EC3513911230674886AA5AC7AB5?art_id=291420.

Н.І.Демедишина,
кандидат наук з державного управління,
начальник відділу координації діяльності спеціалізованих вчених рад
та атестування наукових кадрів НАДУ

Процедурні питання експертизи та захисту дисертаційної роботи

За результатами роботи у сфері атестації наукових кадрів вищої кваліфікації доводиться констатувати, що останнім часом досить частими є звернення здобувачів та їх наукових керівників і консультантів з питань, що стосуються процедури проходження експертизи та захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук.

У відповідь на означену потребу виокремлено такі основні етапи:

- обговорення дисертації на кафедрі з метою встановлення ступеня готовності роботи до попередньої експертизи;

- попередня експертиза дисертації на розширеному засіданні кафедри чи міжкафедральному семінарі, за результатами проведення якої готується висновок про наукову та практичну цінність дисертації у формі витягу з протоколу засідання кафедри, що в подальшому затверджується керівником установи;

- підготовка документів, що подаються до спеціалізованої вченої ради за встановленим переліком;

- прийняття дисертації спеціалізованою вченою радою для попереднього розгляду (докторська приймається не раніше ніж через два місяці, кандидатська - не раніше ніж через місяць з дня розсилання виготовлювачами обов'язкових примірників видань, в яких опубліковано праці, що відображають основні результати дисертації); створення комісії у складі не менше трьох осіб з членів ради - фахівців за профілем дисертації (за спеціальністю); визначення додаткових кандидатських іспитів у разі, якщо здобувач не має повної вищої освіти в галузі науки, з якої підготовлено дисертацію (зазначені питання розглядаються на одному засіданні спецради). Упродовж терміну до трьох місяців для докторської та двох - для кандидатської дисертації має бути підготовлено висновок про науковий рівень дисертації, відповідність її профілю спецради, про кількість і обсяг публікацій, повноту опублікованих матеріалів дисертації, а також пропозиції щодо призначення офіційних опонентів і щодо розсилання автореферату;

- прийняття дисертації спеціалізованою вченою радою до захисту; призначення офіційних опонентів з числа компетентних учених зі спеціальності, за якою подано дисертацію;

- підготовка та подання до відповідного органу повідомлення про захист дисертації;

- підготовка автореферату до видання відповідним тиражем;

- надсилання автореферату за визначеними списками адресатів (надсилання відбувається не пізніше ніж за місяць до захисту дисертації);

- прилюдний захист дисертації на засіданні спеціалізованої вченої ради, що проводиться не раніше ніж через місяць після опублікування відповідного повідомлення;

- підготовка документів для формування атестаційної справи здобувача наукового ступеня доктора (кандидата) наук та подання її до Міністерства освіти і науки України (назва міністерства зазначена на підставі Указу Президента України від 28 лютого 2013 року № 96/2013 "Про деякі заходи з оптимізації центральних органів виконавчої влади"). Питання подальшого проходження документів до затвердження рішення щодо присудження відповідного наукового ступеня регулюється наказами Міністерства освіти і науки України від 14 вересня 2011 року № 1058 та № 1059 (зі змінами) у частині повноважень експертної ради з питань проведення експертизи дисертаційних робіт та атестаційної колегії.

Одним із важливих етапів підготовки дисертаційної роботи до прилюдного захисту є її попередня експертиза. Нормативно-правове регулювання попередньої експертизи дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук забезпечується Порядком присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 року № 423 (зі змінами), та Положенням про спеціалізовану вчену раду, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 14 вересня 2011 року № 1059.

Так, організація, де виконувалася дисертація або до якої був прикріплений здобувач наукового ступеня, проводить попередню експертизу дисертації та робить висновок про її наукову та практичну цінність. Попередня експертиза кандидатської дисертації має тривати не більше ніж два місяці, докторської - не більше трьох місяців [2].

З метою забезпечення належного рівня попередньої експертизи дисертацій до її проведення долучаються не лише наукові та науково-педагогічні працівники кафедри, а й фахівці-експерти з числа компетентних учених, зокрема з наукової спеціальності, за якою підготовлено дисертацію, до сфери наукових інтересів яких належать досліджувані в дисертації питання.

Попередню експертизу дисертації рекомендовано проводити на засіданні кафедри за певною процедурою, зокрема:

- повідомлення про кількість осіб, присутніх на засіданні, у тому числі докторів і кандидатів наук за науковою спеціальністю, за якою підготовлено дисертацію; озвучення порядку денного;
- доповідь здобувача про основні положення дисертації;
- відповіді здобувача на поставлені запитання;
- виступ наукового консультанта (керівника);
- обговорення дисертації, у якому мають право взяти участь усі присутні на засіданні, зокрема доктори наук зі спеціальності, за якою підготовлена дисертація, які повинні під час засідання встановити рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у розв'язання наукової проблеми (вирішення конкретного наукового завдання), обізнаність здобувача з результатами наукових досліджень інших учених із зазначених у дисертації наукових проблем (наукових завдань) та їх порівнянність із результатами наукових досліджень здобувача;
- встановлення відповідності дисертації вимогам, що висуваються до кваліфікаційних наукових праць такого рівня, в частині її актуальності, наукової новизни, обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, наукового та практичного значення роботи, повноти опублікування основних результатів дослідження, узгодженості зі змістом паспорту наукової спеціальності;
- оголошення висновку про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника та надання рекомендації щодо подальшого проходження дисертації у спеціалізованій вченій раді;
- голосування та оголошення відповідних результатів.

Висновок про наукову та практичну цінність дисертації є одним із основних супровідних документів, що подаються разом з дисертацією до спеціалізованої вченої ради. Він має бути оформлений у вигляді витягу з протоколу засідання кафедри чи міжкафедрального семінару, затверджений керівником установи та скріплений печаткою [1]. Висновок про наукову та практичну цінність дисертації чинний протягом одного року з дня його затвердження до моменту подання дисертації до розгляду у спеціалізовану вчену раду.

Таким чином, висновок наукову та практичну цінність дисертації, персональна відповідальність за якість, об'єктивність і своєчасність підготовки якого нормативними документами покладається на керівника тієї чи іншої установи, має свідчити про її відповідність нормативно встановленим вимогам та повну готовність до подальшого прийняття для попереднього розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді. До того ж з метою забезпечення належного рівня підготовлених документів, зокрема дисертації та автореферату, необхідним є неухильне дотримання вимог нормативно-правових документів, що регламентують питання атестації наукових кадрів вищої кваліфікації, а також врахування документів рекомендаційного характеру, розроблених на основі державних стандартів.

Список використаних джерел

1. Деякі питання присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14 вересня 2011 року № 1059 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1169-11>. - Назва з екрана.

2. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника : постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 року № 423 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/423-2007-%D0%BF>. - Назва з екрана.

Т.В.Бєльська,
кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри державної політики
та управління політичними процесами НАДУ

Мережеві комунікації як форма владно-суспільної взаємодії

В умовах глобалізованого світу зростає роль громадянськості у прийнятті важливих державних та міжнародних рішень. Сучасний світ характеризується волею суспільства до віртуальності. Internet виступає засобом трансформації суспільства. Інтенсивний розвиток мережі Інтернет, на думку Р.Маклюєна, перетворив людство на, велике "глобальне село", і дав можливість для спілкування людям із різних частин планети, при цьому віртуальні комунікації здаються значній частині людей більш привабливими, ніж безпосереднє вербальне людське спілкування. Тобто вони сприймають віртуальну реальність як більш комфортне середовище існування [6, с. 2]. Поява віртуального середовища приводить до змін форм і стилю соціальних взаємодій, зокрема владно-суспільних взаємовідносин.

Всі види людських об'єднань, які мають справу з масовістю і регулярністю, - спираються на мережевий принцип. Мережа об'єднує безліч елементів по критерію комунікативного зв'язку. "Зв'язок родичів між собою спрадавна утворював родові мережі, механізми класової солідарності реалізовувалися через мережі активістів класового протесту, влада перетворювалася на державу, коли охоплювала своїми мережевими структурами всю територію країни, традиційне суспільство перетворювалося на станове, якщо могло сформувати мережі, що об'єднували стани [4]". Динамічний обмін інформацією, що характеризується постійністю і зворотним зв'язком, передбачає наявність мережі. У мережевому суспільстві по-новому об'єднуються всі індивіди, співтовариства. Доступність інформації, безумовно, зробить більш осмисленими наші громадянські обов'язки й поживить демократію [3]. Головна функція "демократії" в умовах глобалізації - виділення і відчуження суспільства від народу і держави, розширення його до "глобального громадянського суспільства" та просування до глобального управління. Зокрема, організації громадянського суспільства - це мережі прибічників різних політичних ідей, які самоорганізуються в рамках окремих акцій. Будь-яка мережева організація може боротися за владу, впливати на певні рішення органів публічної влади і, таким чином, стати політичною силою. "Маючи в своєму розпорядженні щільну комунікаційну мережу, суспільство дихає і коливається, немов клубок електричної напруги, енергія якої готова у будь-який момент перетекти з одного місця в інше. Як і рух капіталів, рух суспільного інтересу чуйно реагує на будь-які подразники [4]".

Громадянське суспільство в мережі переважно об'єднує певна спільна програма або загальна мета. Важко переоцінити створення віртуальних соціальних мереж для об'єднання зусиль громадянського суспільства. Мережі надають окремим організаціям додаткові ресурси для їх діяльності. Свого часу об'єднання громадян, що мали спільну мету і відстоювали свої інтереси, отримали назву соціальні рухи. У шестидесятих роках двадцятого століття соціальні рухи сприймалися як винятковий феномен, що з'являється лише під час кризи [1, с. 221]. З часом виявилось, що соціальні рухи можливі за умов існування мережевого суспільства. В. Дзюндзюк приводить наступну класифікацію мережевих співтовариств, зокрема: співтовариства інтересів, ігрові співтовариства; географічні співтовариства, співтовариства взаємин, які сформовані навколо певного життєвого досвіду, комерційні співтовариства, віртуальні держави. Особливий інтерес для владних структур мають останні. Адже віртуальні держави мають практично всі атрибути державності (герб, прапор, уряд, закони тощо), за винятком території [2]. Така держава має, навіть, владу у вигляді модератора. Отже, інформація створює цивілізацію, так як, змінюючи способи обміну і перерозподілу інформації, призводить до переоцінки всіх раніше існуючих уявлень про світ.

Соціальні рухи в мережевому суспільстві трансформуються у так званій "флешмобінг", який є ефективною технологією організації громадських об'єднань і рухів у реальному просторі за допомогою віртуальних ресурсів. Однак, сучасні комунікації настільки еластичні і гнучкі, що завжди існує можливість "вирішити проблему". Влада повинна не відсторонюватися, а вклю-

чатися в мережеве суспільство, змінюючи при цьому форми та методи управління. Будь-яка комунікація в мережі зрівнює учасників і в цьому її колосальна демократизуюча роль. Мережа має властивість демократизувати комунікацію і об'єднувати різні ієрархічні рівні в єдиний комунікативний простір. Мережева влада інформує, а не наказує. Вона не перешкоджає активності опозиції, критиці мас-медіа. Влада змінює стиль спілкування з впливу на діалог, з ієрархічного підпорядкування на горизонтальну комунікацію. Це сприяє більшій відвертості і підзвітності уряду громадянам. Таким чином, встановлюються нові типи і моделі відносин влади та громадськості.

Оскільки комунікаційні процеси відіграють важливу роль у внутрішньому та міжнародному житті держав виникла необхідність розробки інформаційної та комунікаційної політики. На Заході з'явилася професія соціального організатора (community organizers).

Таким чином, в умовах мережевого суспільства з'являються нові типи, моделі, методи та нові форми відносин влади та громадськості. Цілеспрямована конструктивна політика владних структур націлена на співпрацю з громадськістю в мережевому суспільстві сприятиме задоволенню потреб і інтересів громадян та призведе до підвищення авторитету владних структур.

Список використаних джерел

1. *Арквілл Дж.* Мережі і мережеві війни : майбутнє терору, злочинності та бойових дій / Дж. Арквілл, Д. Ронфельдт ; [пер. з англ. А. Іщенко ; ред. Д. Арквілл, Д. Ронфельдт]. - К. : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2005. - 352 с.

2. *Дзюндзюк В. Б.* Віртуальні співтовариства : потенційна загроза для національної безпеки [Електронний ресурс] / В. Б. Дзюндзюк // Державне будівництво. - №1. - 2011. - Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/1/02.pdf>

3. *Зодерквист Я.* Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма / Я. Зодерквист, А. Бард. - СПб. : Стокгольмская школа экономики; 2005. - 108 с.

4. *Назарчук А. В.* Социальные сети и трансформация политического порядка [Електронний ресурс] / А. В. Назарчук // Вестник аналитики. - №30 (4-2007). - 2007. - Режим доступу : http://www.nazarchuk.com/p_16.html

5. *Павленко В. Б.* Мифы "устойчивого развития". "Глобальное потепление" или "ползучий" глобальный переворот? / В. Б. Павленко. - М. : ОГИ, 2011. - 944 с.

6. *Піддубчак О. А.* Нові форми комунікації державних інститутів та громадянського суспільства в контексті впровадження "електронного уряду" / О. А. Піддубчак // Державне управління : теорія та практика. - № 1. - 2011. - Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/dutp/2011_1/txts/Piddubchak.pdf

В.А.Малюська,

кандидат наук з державного управління,

доцент кафедри державного управління і менеджменту НАДУ

Вплив духовно-моральних якостей сучасного лідера на управління змінами в державному управлінні

Для України ХХІ століття в контексті державного управління важливим є духовний розвиток з його складовими, особливої актуальності зазнає даний аспект в контексті підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців. Духовності як і багатьом предметам та дисциплінам необхідно навчати, оскільки при формуванні особистості, а особливо при формуванні державних службовців, які володіють значними масивом знань все більшого значення та актуальності набуває духовно-ціннісна компонента [1, с. 56-58].

На сучасному етапі державотворчих процесів все більшого значення набуває питання лідерства. Вебер виділяє три типи владарювання, вони ж лідерства - традиційне, харизматичне та легальне. Кожен з типів має свої найбільші ризики. Найбільшим ризиком традиційного лідерства є відхід від традицій. Найбільшим ризиком легального лідерства є порушення законів та обмеження прав прихильників лідера.

Зазвичай лідерство розуміється достатньо функціонально. В більшості словників лідер це той, хто має вплив в групі і відтак спроможний нею управляти. Спосіб цього впливу - формальний чи неформальний, універсальний чи ситуативний, емоціональний чи раціональний - найчастіше береться до уваги.

Лідер використовує значну кількість прийомів, механізмів жля досягнення мети. Також йому доводиться впроваджувати зміни, які не завжди знаходять підтримку в оточуючих його людей. Завдяки своїм моральним якостям лідер здатен більш ефективно та з терпінням впроваджувати дані зміни. Для формування суспільства необхідним є формування базисних основ на яких можлива подальша діяльність суспільного устрою. Такими засадничими параметрами повинна стати духовність громадян та державного устрою. На сучасному етапі державотворення важливим є актуалізація духовних цінностей які є фундаментом для суспільства та сфери державного управління. Апробовані та застосовані методики формування етичних основ потребують доповнення та якісного підходу з урахуванням напрацьованого досвіду. Етичні основи та моральний підхід функціонують як безумовно необхідні складові суспільних процесів та явищ, однак вони є лише однією зі складових формування духовно-ціннісного підходу до здійснення орієнтування особистості. Державний службовець є біполярною особистістю з точки зору вираження державних та особистих інтересів. З однієї сторони державний службовець є біологічною істотою - людиною, з іншої - представником конкретної соціальної групи до якої він належить та, яку репрезентує виконуючи певні посадові обов'язки і формуючи розуміння та не лише до себе, але до конкретного органу державної влади [2, с. 48-50].

Сьогодні вважається, що лідерство це велика сила волі у досягненні своїх цілей, яка надихає та підкорює собі інших, безвідносно до сили духу такого лідера. Таке розуміння лідерства є найбільш небезпечним, бо заводить цілі народи у глухий кут історії. Здатність світського лідера мислити та діяти глобально та перспективно має дуже суттєві обмеження, не дивлячись на його силу волі. Світський лідер без позитивних ідеалів або з подвійними моральними стандартами духовно губить народ.

Світський лідер, без уявлень про глобальні виклики та майбутні духовні перспективи, веде народ у прірву історії. Отже світський лідер без духовних лідерів є небезпечним для суспільства. Вихід з кризи через відновлення сильного духовного простору. Сьогоднішня світова криза є не стільки світська (фінансово-економічна), скільки загальноцивілізаційна, духовна. Ми опинилися в замкненому колі - змінити ситуацію глобальної низької якості світських лідерів неможливо, оскільки її змінити могли б самі світські лідери, але вони не усвідомлюють цієї проблеми через свою низьку якість. В даному контексті важливим є наступні заходи.

По-перше, повинно бути здійсненне послідовне розділення інститутів духовного та світського просторів.

Духовний суверенітет будь-якої країни сам по собі має забезпечувати продукування фундаментальних ідей, уявлень, цінностей та "смыслів за рамками життя", здійснення фундаментальних перетворень культури та цивілізації, створення та поширення нових стратегій, але не має обслуговувати політичний чи економічний суверенітет, споживацькі чи агресивні мотивації, хоча і може бути використаний для цього світськими лідерами.

По-друге, замість цезаропапізму та папацезаризму має прийти розділення структур духовного та світського лідерства.

Світське лідерство панує у сьогоднішній, а духовне лідерство має більшу силу у віддаленій перспективі з точки зору поступового вільного поширення його здобутків.

По-третє, духовний простір має стати ширшим, та вмщати релігію, науку, філософію та мистецтво [3].

По-четверте, духовний простір має стати глобальним, тобто він має існувати як єдиний в масштабах всього світу, а не в національно-культурних рамках держав. Саме автономний, розширений та глобальний духовний простір вперше породжує духовну конкуренцію різних шкіл різних онтологій (філософії, релігії, науки і так далі) не через інституційно-фінансову підтримку світської влади чи участь у ній, а безпосередньо як різні прояви духу. Саме такий духовний простір має дозволяти народжувати, готувати та відбирати духовних лідерів.

Дотримання духовних істин на основі християнської культури та етики допоможе ліквідувати та уникнути багатьох проблем суспільства, які на сьогодні є тягарем та суспільним наван-

таженням. Повернення до духовно-ціннісних орієнтирів повинно сприяти формуванню якісно нового типу людини, людини духовно-ціннісної на основах християнської культури, цінності якої є відображають загальнолюдські цінності вищого порядку.

Список використаних джерел

1. Коцар С. В. Православна християнська етика : навч. посіб. / С. В. Коцар. - К. : МАУП, 2007. - 240 с.
2. Скабаланович Н. А. Византийское государство и Церковь в XI с. : От смерти Василия II Болгаробойцы до воцарения Алексея I Комнина / Н. А. Скабаланович ; вступ. ст. Г. Е. Лебедевой. - Изд. 2-е, испр. - СПб. : Изд-во Олега Абышко, 2010. - 821 с. - (Серия "Б-ка христиан. мысли. Исследования").
3. Які лідери нам потрібні Сергій Дацюк. - Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/articles/2009/08/5/4125895/view_print/. - Заголовок з екрана.

О.В.Голинська,

кандидат наук з державного управління,

доцент кафедри економічної та фінансової політики ОРІДУ НАДУ

Аналіз перших вітчизняних практик застосування програмно-цільового методу бюджетування

Основою сучасної бюджетної реформи, передбаченої положеннями Програми економічних реформ на 2010-2014 роки є перехід на програмно-цільовий метод (далі-ПЦМ) в управлінні бюджетами як на державному, так і на місцевому рівнях [1]. На виконання її вимог Міністерством фінансів України розроблено відповідні базові методики. Крім того, в ході Державного експерименту постійно враховуються практичні рекомендації місцевих органів влади щодо їх вдосконалення. Вивчення цих рекомендацій дозволило здійснити висновки в частині подальшого розвитку системи програмно-цільового бюджетування. Вони полягають у наступному.

Програмно-цільовий метод, як один з головних методів управління державними коштами у середньостроковій перспективі, є найдієвішою технологією, спрямованою на розробку бюджетних програм, орієнтованих на кінцевий результат. Використання цього методу сприятиме переходу від практики споживання державних коштів до планування й оцінки кінцевих результатів їх витрачання, а також підвищенню відповідальності під час виконання кожної бюджетної програми. З упровадженням програмно-цільового підходу до складання бюджетів реалізується принцип переходу від утримання бюджетних установ до якісного надання ними суспільних послуг [2].

Якщо на початку Державного експерименту перенесення міжнародного досвіду було завчасним, то на нинішньому етапі вже з'явилася можливість використати найбільш прогресивні практики. Так, в національних умовах доцільно: здійснювати "планування бюджету з нуля" (США); надати можливість розпорядникам переносити невикористані асигнування на наступний рік, а також виходити за межі асигнувань поточного року за рахунок використання асигнувань наступного року, здійснювати платежі незалежно від місячної чи квартальної розбивки, щоб уникнути "ефекту четвертого кварталу" (Швеція, Австралія); розподіл асигнувань між програмами різних розпорядників доцільно здійснювати трансфертним шляхом за умови, що використання переданих коштів за визначеною метою відповідає першочерговим заходам програми (Франція); для підвищення рівня відповідальності розпорядників застосовувати укладення "бюджетних контрактів" (Нова Зеландія).

Проведений науково-практичний аналіз практики застосування ПЦМ на державному рівні, де його запровадження почалося вже у 2001 році, дозволив виявити проблематику, що повинна бути врахована при подальшому запровадженні методу на рівні місцевих бюджетів.

Існують значні прогалини в методиці стратегічного планування. Проблемним залишається питання наявності значної кількості програм (цільових, соціально-економічного розвитку, галузевих), які часто неузгоджені між собою і створюють складну систему планування діяльності). Така методична недосконалість призводить до того, що в Україні планування ресурсів

на декілька років здійснюється в декларативному вигляді, і його результати не є основою для планування показників зростання на прогностичні роки.

Великий вплив на реалізацію бюджетної політики як і раніше спричиняють позаекономічні чинники, перш за все, тиск політичних сил. Досить часто має місце непослідовність у виконанні й реалізації бюджетної програми, безвідповідальність учасників бюджетних відносин та незвага до понять ефективності використання бюджетних коштів.

Кількість бюджетних програм залишається досить великою, що унеможлиблює здійснення ефективного управління, моніторингу і контролю за їх виконанням. Досвід багатьох країн, в тому числі Австралії та Великобританії, свідчить про наявність у кожного головного розпорядника бюджетних коштів не більше 6-10 програм. Натомість їх середня кількість в Україні становить 15-26 [3].

Значний вплив спричиняють проблеми із джерелами фінансування бюджетних програм. При цьому спостерігається завищення обсягів ресурсу на стадії їх планування шляхом закріплення нереальних джерел їх фінансування. Поширеним явищем є нерівномірність розподілу бюджетних коштів у часі та серед мережі установ. Невиконання бюджетних призначень для певних бюджетних програм; пояснюється неможливістю перенесення бюджетних призначень на наступний рік.

Аналіз перших практик на рівні областей, АР Крим, міст обласного та республіканського значення також дозволив виявити труднощі запровадження ПЦМ на рівні місцевих бюджетів: відсутність системи узгодження стратегічних пріоритетів регіонального розвитку із загальнодержавними пріоритетами; низький рівень децентралізації. Не зважаючи на поширене обговорення цієї теми, досі відсутні Єдині державні соціальні стандарти, які б гарантували якісні бюджетні послуги (бюджетні стандарти) та водночас слугували основою розрахунків фінансових потреб місцевих бюджетів. Як це не дивно, нині відсутні чіткі критерії розрахунку загальних видатків на делеговані функції. Спостерігається слабкий взаємозв'язок між рішеннями центральної влади щодо виду та обсягів функцій, а також наданими коштами для виконання цих рішень. Систему місцевих бюджетів виснажують значні соціальні субсидії, на обсяги та розподіл яких органи влади нижчих рівнів не мають впливу.

Отже, з огляду на це важливо регулярно переглядати перелік бюджетних програм з відповідним обґрунтуванням їх доцільності та обсягів фінансування у середньостроковій перспективі. Показники паспортів бюджетних програм свідчать про необхідність удосконалення системи їх оцінювання. Пото основним чинником успішного впровадження ПЦМ є його підтримка органами влади всіх рівнів, а також подолання існуючого формалізму в цьому питанні. Це трудомісткий та довготривалий процес, проте ПЦМ повинен зрештою стати основним методом складання та виконання бюджетів усіх рівнів.

Список використаних джерел

1. Програма економічних реформ Президента України на 2010 - 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава". Комітет з економічних реформ при Президенті України - [Електронний ресурс] - режим доступу: www.president.gov.ua
2. *Голинська О.В.* Програмно-цільовий метод управління бюджетами: основні позиції та компоненти / *О.В. Голинська* // Економіка та держава. - 2010. - № 1. - С. 105-108.
3. Закон України про Державний бюджет України на 2013 рік // Відом. Верхов. Ради України. - 2013. - № 5-6. - Ст. 60.

Г.О.Дутчак,

кандидат історичних наук,

докторант кафедри державного управління і менеджменту НАДУ

Чи Франція визнала Український уряд 1918 р.?

Одним із дискусійних питань державно-владних відносин України-Франції є питання про визнання Української Народної Республіки Францією на рубежі 1917-1918 рр. Усі дослідники визнають факт призначення повноважного представника Франції при Уряді УНР, але тлумачать це призначення по-різному.

Американський дослідник українського походження Д.Решетар дотримується в питанні про визнання УНР такої думки. У дипломатичній практиці направлення спеціального представника в новоутворену державу не обов'язково означає її визнання навіть де-факто. Такий представник має надіслати листа голові уряду цієї держави або міністру закордонних справ, щоб встановити контакт і здійснити усні переговори. Але така нота - не вірча грамота, вона не підписується головою і міністром закордонних справ держави, що направила свого представника. Генерал Табуї вірчої грамоти від керівника своєї держави не мав [1].

На думку Б.Галайчука[2], представники держав Антанти в Україні мали характер тимчасових дипломатичних агентів, а не керівників нормальних дипломатичних представництв (послів). Український уряд ніяких власних представництв за кордоном тоді ще не мав.

Дослідник О.Кручек[3] вважає, що визнання України з боку Франції лише фактичне, а не офіційне. Автор робить висновок, що урядові кола Франції пішли на визнання уряду УНР де-факто, прагнучи зберегти стабільність на її території та Східний фронт проти Німеччини, створити бар'єр від просування більшовизму у Європу.

Радянські дослідники також констатували факт визнання Францією Центральної Ради в січні 1918 р. Аналогічне висвітлення знаходимо в дослідженнях інших радянських істориків 1950-1980-х рр. Хоча в деяких роботах, передусім Р.Симоненка[4] та І.Хмеля [5] робиться спроба обґрунтування висновків на основі широкої документальної бази.

Більш достеменно приділяв цьому питанню у своїх працях Г.Цвенгрош. У цілком невідомому франкомовному українському документі під заголовком "Кілька доповідей, поданих урядом союзників про українське питання (1915-1918)" (Українське пресове бюро, Париж, 1919) Голова дипломатичної місії УНР у Парижі М.Тишкевич наводить рядки, отримані ним 10 січня 1918 р. від одного французького дипломата: "Ну ось вже і є в нас офіційне представництво при новій державі (Україні), народженню якої на політичній арені Ви активно сприяли, - писав йому граф де Шатонеф, радник при посольстві Франції у Швейцарії. - Надсилаю Вам своїсповнені пошани палкі привітання і не додаю більше нічого, бо слово матиме той, хто буде щасливий, сподіваюсь, прийняти Вас в ході Вашого майбутнього візиту... Було б дуже добре, якби певні думки були висловлені Вашим співвітчизником через Ваше посередництво".

І справді, наступного дня, як свідчить граф М.Тишкевич, французький посол у Берні йому сказав: "Даю Вам слово честі, що на даний час Франція визнала незалежність України". Але, на жаль, як підкреслює український дипломат, Берестейський сепаратний мир похитнув "результат наших тривалих зусиль". У Парижі не хотіли зрозуміти, що цей мир був "абсолютною необхідністю, нав'язаною більшовицькою навалою". Цього не хотіли прийняти ні в Парижі, ні деінде, "незважаючи на відмінні та неупереджені доповіді цивільного делегата Франції в Україні", на думку Г.Цвенгроша [6]. Додамо, що завдяки сепаративному мирові Німеччина змогла перекинути зі Східного фронту на Західний багато своїх дивізій, здійснити ряд наступів, у результаті яких Союзники зазнали величезних людських втрат.

У ставленні до свого ж визнання України офіційна Франція 20 лютого 1918 р. в особі Ф.Клемен-Сімона стала на опортуністичну точку зору. Він у рапорті "Чи Франція визнала український уряд" дійшов висновку, що "це визнання ніколи не було справжнім (фр. - effective)".

О.Шульгин у тому ж році відреагував аж двома публікаціями "Політика: статті, документи, промови (Державне будівництво України і міжнародні справи)", "L'Ukraine, la Russie et les Puissances de l'Entente", щоб довести це визнання за допомогою офіційних документів. Не тільки дwoяке, а й цілком неясне (фр. - effectif) трактування факту визнання України Францією засвідчив у своїх спогадах голова уряду В.Винниченко такими словами: "Але чого варто їхнє визнання, це показалося потім...".

Така нечіткість у трактуванні Францією визнання України відбилася на мові деяких французьких документів. Так, навіть генерал Ф.Франше д'Еспере, головнокомандувач альянськими арміями на Східному фронті, ужив зимою 1919 р. у посланні до свого прем'єр-міністра і військового міністра Ж.Клемансотакі вербальні формулювання, що виказують очевидне виправдовування: "У мене питання про допомогу зблизька чи здалека[С.] Петлюрі та його армії ніколи не виникало, і я суворо дотримуюся директив уряду, які ґрунтуються на принципі невизнання Української Держави (Etat Ukrainien), а, навпаки, якнайширшій підтримці генерала Денікіна". Характерно, що в ключовому слові "невизнання" "не" - додано від руки (як підмічає Г.Цвенг-

рош, який досліджував французькі архіви). Показово, що саме в цей період, сам Ж.Клемансо у листі до генерала А.-М.Бертело від 28 січня 1919 р. одночасно виявив симпатію до самостійницьких переконань С.Петлюри: "Петлюра протистоїть Денікіну, тому що сам він - сепаратист і не хоче повернення старого ладу".

Тут ми змушені повернутися на початок лютого 1918 р., до того періоду, коли українська делегація підписала разом з Центральними державами 9 лютого 1918 р. мирну угоду у Бресті-Литовському. Угоду цю розцінили у Франції як зраду. Париж залишив без продовження визнання України 1918 р., уряд став на позицію невизнання. Але ж 7 січня 1918 р. він повідомив Вашингтон про своє рішення визнати Українську Центральну Раду "як незалежний уряд" Зрозуміло, що ні Міністр закордонних справ С.Пішон, ні Генеральний секретар МЗС не були зацікавлені в тому, щоб їхня союзниця Росія виявилася розчленованою. Ось чому цікаво знати конкретно, якими саме документами М.Тишкевич аргументував визнання України Французькою Республікою. 5 січня 1921 р. він писав панові Генеральному секретареві МЗС Франції: "Я мав честь отримати Вашого листа від 3 січня, в якому знаходжу наступну фразу: "Французький уряд змушений констатувати, що досі ні юридично, ні фактично не існує жодного українського уряду". Крім того, М.Тишкевич оперує такими документами: копія листа "Комісара Французької Республіки при уряді Української Республіки генерала Табуї. Від 3 січня 1918 р. з Києва; копія листа Де Сент-Олера до генерала Табуї з проханням поінформувати "Генерального секретаря у закордонних справ українського уряду" про його призначення від 29 грудня 1917 р. з Ясс) і нарешті копія листа ПіктонаБаге, "представника Великобританії в Україні", у якому він обіцяв Голові Ради Міністрів "свою підтримку Українському Уряду". Дипломат слушно додав, що "Український Уряд був визнаний де-факто Святим Престолом, Польщею, Естонією, Фінляндією, Латвією і Грузією".

Ми спираємося на два документи (французькі оригінали), які є в ЦДАВОВ України. Ці документи, мабуть, були в архіві С.Петлюри у Парижі. І після його смерті, напевне, все "перебиралося" і вони 14 серпня 1926 р. були відправлені, як "цілком таємні" в Радянську Україну і чекали свого часу розсекречення. Також треба звернути увагу на те, що наводимо в нашому перекладі з французької. "Французька воєнна місія в Росії Південно-Західний фронт. Київ 17/30 грудня 1917 р. Телеграма № 85 відправлена 16/29 грудня 1917 р. із Ясс, о 23 годині 30 хв. Отримана 17/30 грудня 1917 р., о 20 год. Генерал Бартело генералу Табуї.

Я отримав від Французького Уряду (із Парижу) наступну телеграму: [1]. Українські справи доручені Вашому виключно управлінню. Генерал Табуї знаходиться під Вашим керівництвом [2]. І тому цей генерал призначається в якості комісара Французької республіки на Україні. 3.Із політичних питань Ви дасте всі необхідні інструкції по погодженню їх з Сант-Олером.

Копія засвідчена: Генерал Табуї, комісар Французької республіки на Україні (підпис) [7].

Наступний документ, який нами перекладено з французької також введено у науковий обіг. На цьому документі зроблено зверху напис олівцем: "Г[енеральний]. С[екретаріат]. У[країни]. секретарство національних справ. Одержано 21 дек. 1917. № 725".

Цей документ містить інформацію, що подано нижче: "Генерал. Представник Республіки. Французька Республіка. Київ, 21 грудня 1917/3 січня 1918. Генерал Табуї, Представник Французької Республіки, при Уряді Української Республіки, Пану Генеральному Секретарю з іноземних справ Української Республіки.

Пане Генеральний Секретар, маю честь просити Вас, довести до відома Уряд Української Республіки, що Уряд призначив мене Представником Французької Республіки при Уряді Української Республіки. Я просив би Вас повідомити мене у який день і годину, я міг би нанести урочистий візит до Уряду, щоб офіційно представитися. Прийміть, Генеральний Секретар запевнення моєї щирої поваги. Підпис: Генерал Табуї [8].

Варто уваги те, що на початку 1918 р. французький уряд доручив Шарлю Люто (Lutaud) зайняти високий дипломатичний пост в Україні. Ш.Люто дуже шкодував, що він був змушений відмовитися від посади посла Французької Республіки в Україні через нестабільність у Росії.

Якщо О.Реєнт, І.Нагаєвський, М.Держалюк уважають, що гетьманський режим був визнаний державами Антанти де-факто, про це свідчить телеграми консула Е.Енно, з цього приводу існують й інші точки зору. Як правило, дослідники відзначають, що спроба гетьманського уряду досягти визнання зазнали поразки. Так, на засіданні французького парламенту наприкінці

березня 1919 р. Міністр закордонних справ Франції С.Пішон заявив, що Е.Енно ніколи не був призначений урядом, ніколи не був консулом Франції й ніколи не мав дипломатичних доручень [9].

Отже, генерал Табуї(згідно документів) був представником Французької Республіки при Уряді Української Республіки і тому ми можемо говорити про намір Великої Франції визнати Український уряд. Про офіційне визнання "де-юре", "де-факто" мова не може йти, оскільки Франція є країноюдипломатичного, державного протоколів. І Франція не признала Україну, як це вимагає дипломатичний протокол. Вважаємо, що далекоглядні наміри Франції були, але заважали цьому здійснитися непривабливі Франції історичні події на Україні. Зазначимо, що головною умовою визнання Францією самостійності України було те, що армія і уряд будуть володіти національною територією. На початку 1918 р. Україна відповідала цим вимогам. Цілком з впевненістю можемо констатувати, що уряд Франції був у доброзичливій симпатії, як до уряду України, так і до українського народу.

Список використаних джерел

1. *Довган Ю.Л.* Політика Франції, Великої Британії та США щодо Національної Державності України в 1917-1920 рр. у вітчизняній та українській зарубіжній історіографіях. Дис. канд. іст. наук. - Івано-Франківськ, 2006. - С. 79.
2. *Галайчук Б.* Організація української дипломатичної служби // Альманах "Червона калина", - Львів, 1938. - С. 35.
3. *Кручек О. С.* Україна в зовнішній політиці Антанти (1917-1920). Дис. канд. іст. наук. - Львів, 2002. - С. 77.
4. *Симоненко Р.* Імперіалістична політика США щодо України 1917-1918 рр. - К., 1957
5. *Хміль І.* З прапором миру крізь полум'я війни. Дипломатична діяльність Української РСР (1917-1920). - К., 1962.
6. *Цвенгрош Г.* Граф Михайло Тишкевич у змаганнях за вільну і соборну Україну // Дзвін, Львів, 1998. - № 11-12. - С. 110-121
7. ЦДАВОВ України Ф. 2592, оп. 3, спр. 3, арк. 9.
8. Там само, арк. 10; 10 зв.
9. *Городня Н.Д.* Політика країн Антанти та США щодо державності України (1917-1919). Дис. кан. іст. наук, - К., 1996. - С. 60; *Гончар Б.М. Городня Н.Д.* Відносини між Францією та УНР (грудень 1918 - квітень 1919 рр.) // Укр. істор. журн. - 2000. - № 2. - С. 47-57; № 3. - С. 44-52

Г.А.Магась,

*начальник кафедри тактики прикордонної служби
Національної академії Державної прикордонної служби України
ім. Богдана Хмельницького*

Стимулювання як механізм мотивації персоналу у сфері прикордонної служби

Управління - це, передусім, мистецтво впливати на інших людей, спонукаючи їх досягати бажаних керівниками результатів. Складовою управління є менеджмент, під яким розуміють цілеспрямовану дію на колектив працівників або окремих виконавців для виконання поставлених завдань та досягнення визначеної мети [1, с. 35]. Перед керівниками будь-якої організації постає складне завдання - спонукати її персонал активно працювати в інтересах справи. Одним із найефективніших методів, яким багато років з успіхом користувались керівники, був метод "батога і пряника". Але сьогодні не завжди його використання призводить до бажаних результатів. Часто керівники, зазначаючи, що підлеглі не бажають працювати, і вказуючи причину цього, демонструють, що їх розуміння механізмів мотивації людської поведінки не йде далі традиційних уявлень про життя. Для сучасного керівника цих уявлень недостатньо. Керівник повинен не лише розуміти свій колектив, але й бути здатним пояснити причини того, чому одні співробітники бажають, а інші не бажають активно працювати, і знати, яким чином можна впливати на їх поведінкові установки.

Матеріальна винагорода за професійні успіхи носить систематичний характер та ґрунтується на зрозумілих об'єктивних критеріях. Навіть благополучні організації постійно відчу-

вають труднощі, пов'язані з вигодою підготовлених та ініціативних спеціалістів. Якщо для організацій із низьким рівнем спеціалізації праці ця проблема не є актуальною, оскільки заміна спеціалісту, який звільнився, може бути підготовлена в стислі терміни, то для інноваційних та інших організацій з високим рівнем спеціалізації вирішення цієї проблеми має життєво важливе значення. Не виключенням є й органи охорони державного кордону. Відтік кваліфікованих кадрів для них обертається справжньою катастрофою. Тому ми вважаємо питання розробки методики застосування системи мотивації як механізму управління персоналом у сфері охорони державного кордону вкрай важливим та пріоритетним.

Конкретні методи стимулювання продуктивної діяльності персоналу в тому чи іншому вигляді використовують практично в кожній організації, однак вони сильно залежать від загальних установок керівництва стосовно того чи іншого колективу. У тому випадку, якщо керівник організації зацікавлений у створенні стабільного колективу, він, безумовно, буде приділяти увагу питанням мотивації персоналу і розробляти дієві системи мотивації. У цій ситуації йому можуть надати велику допомогу знання, накопичені в науці та практиці управління.

Відповідно до запропонованої нами системи мотивації як механізму управління персоналом у сфері охорони державного кордону керівництво органів та підрозділів Державної прикордонної служби України (ДПСУ) як суб'єкт мотивації впливає на персонал (об'єкт мотивації) за допомогою стимулювання та застосування прийомів і стимулів.

Створюючи систему стимулювання, керівник любого рівня у сфері охорони державного кордону повинен мати на увазі, що в кінцевому рахунку необхідно забезпечити задоволеність персоналу винагородами, що отримуються. При цьому обов'язковим є дотримання керівником таких загальних принципів стимулювання: опора на обґрунтовану систему оцінки діяльності кожного співробітника; добре продумані, обґрунтовані і прийнятні критерії виміру й оцінки; розумні вимоги до виконання поставлених завдань; чіткий зв'язок заохочення з результативністю; вимірювання і винагорода всіх операцій під час виконання функціональних обов'язків; простота; орієнтир на якість, а не кількість; створення атмосфери співробітництва та взаємоповаги; залучення персоналу під час розробки ідей, направлених на підвищення результативності оперативно-службової діяльності; контроль за результатами службової діяльності; наявність механізму для перегляду вимог щодо виконання поставлених завдань та можливі їх зміни; стимулювання персоналу, який не виконує основні завдання по охороні державного кордону; чітке прогнозування порядку і способів виконання поставлених завдань.

Мотивація як функція управління персоналом у сфері прикордонної служби має свої особливості. Основна з них полягає в тому, що стимулювання персоналу ДПСУ меншою мірою, ніж інших категорій працівників, визначається розміром грошового забезпечення. Слід зазначити, що грошове забезпечення в ДПСУ є порівняно невеликим, і це - одна з причин зниження престижу служби та високої плинності кадрів у цій сфері. Тому надзвичайну актуальність мають нематеріальні стимули та механізми мотивації персоналу у сфері охорони державного кордону.

Список використаних джерел

1. *Литвин М. М. Інтегроване управління кордонами : підручник / М. М. Литвин. - Хмельницький : Вид-во Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького, 2012. - 416 с.*

А.В.Огілько,
аспірант НАДУ,
помічник судді, Апеляційний суд Київської області

Контроль суду Європейського Союзу в системі європейського управління як зразок для формування ефективного судового контролю в Україні

В державах-членах Європейського Союзу тема взаємодії національних та наднаціональних органів влади досліджується досить широко, про що свідчать численні публікації з нарізно манірніших проблем цього важливого питання.

В Україні досі не досліджувались проблеми взаємодії органів державного управління з наднаціональною судовою інституцією ЄС, незважаючи на те, що членство в ЄС передбачає здійснення наднаціонального судового контролю у визначених сферах за діяльністю органів державного управління. Створення наднаціональних органів управління в Європейському Союзі справило значний вплив на функціонування всієї системи європейського управління. Адже, виникли нові форми відносин між наднаціональними та національними органами управління. Цікавим в цьому контексті є місце Суду ЄС у відносинах з органами державного управління держав-членів ЄС.

Європейський Союз є великомасштабною соціальною системою, у якій такому її ключовому складнику, як європейське управління притаманна природа державного управління, що має своїми витокami і державну сутність національних систем управління, і міждержавний характер стосунків на наднаціональному рівні" [2, с. 54]. Європейське управління визначається при цьому як "правила, процедури й дії суб'єктів управління, тобто інституцій, органів, відомств та агенцій Союзу під час виконання їхніх завдань, що стосуються способів, за допомогою яких вони реалізують власні повноваження відповідно до природи, цілей, функцій, структури і принципів Європейського Союзу на основі відкритості, ефективності й незалежності" [2, с. 69].

Таким чином, система європейського управління передбачає, що суб'єктами виступають інституції, органи, відомства та агенції Європейського Союзу, а об'єктами - сфери та галузі суспільного життя, що знаходяться в межах компетенцій ЄС, на які, відповідно, спрямована діяльність суб'єктів під час виконання їх завдань для досягнення цілей Європейського Союзу. Частина завдань виконуються на національному рівні, тобто урядами держав-членів ЄС, проте вони дедалі більше зазнають впливу інституцій ЄС шляхом розширення кола компетенцій ЄС та поглиблення інтеграційних процесів. Особливості інституційної системи ЄС роблять її ефективною в управлінській діяльності, і пов'язані вони, в першу чергу, з наявністю законодавчих, виконавчих та судових органів, які тісно взаємодіють з національними органами влади. При цьому, за слова І.А.Грицяка [3], вони наділені функціями різного характеру, а тому не можуть бути чітко віднесеними до однієї гілки влади і, одночасно, є взаємозалежними. Так, основними інституціями ЄС засновницькі договори визначають: Європейський Парламент, Європейську Раду, Раду, Європейську Комісію, Суд Європейського Союзу, Європейський Центральний Банк, Рахункову Палату.

Необхідність реформування органів державного управління постали перед європейськими державами з 1992 року, коли вони утворили на основі Європейських Спільнот Європейський Союз. Саме цей відбулось розширення компетенцій ЄС та розробка і втілення нових спільних політик (зовнішньої, безпекової, оборонної, співпраця в сфері юстиції та внутрішніх справ). На порядок денний постали важливі питання типу: які судові органи - національні чи наднаціональні, - мають право контролювати виконання законодавства в нових сферах компетенцій ЄС, в межах спільних політик.

Важливу роль контроль Суду ЄС відіграє в процесі орієнтації органів управління на забезпечення прав і свобод, законних інтересів громадян та вироблення механізмів, які б дали можливість їх захищати. Проте Суд ЄС не одразу отримав свої контрольні функції у сфері прав і свобод людини. На початку його створення, вважалось, що правовий порядок спільнот [2] ґрунтується виключно на економічних засадах, тому будь-яка спроба звернутись до Суду ЄС із позовами у сфері захисту прав людини зустрічала спротив і розглядалась як така, що підлягає компетенції Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) [4, с. 77]. Проте вже 1969 року Суд ЄС вперше послався на основні права людини під час розгляду справи *Strauder v Ulm*. З часом Суд ЄС розробив каталог основних прав людини, який, однак, не отримав сили нормативного документу. Під час реформи засновницьких договорів 1985 року - прийняття Єдиного європейського акту - уряди держав ЄС під впливом практики Суду ЄС підтвердили, що дотримання прав людини є одним із загальних принципів, основоположних для Європейського Союзу. 2010 року до засновницьких договорів була додана Хартія основоположних прав ЄС, яка стала джерелом первинного права. Таким чином були максимально розширені повноваження Суду ЄС у сфері прав людини аж настільки, що виникло питання співвідношення рішень Суду ЄС і ЄСПЛ.

Отже сутність контролю Суду ЄС в системі європейського управління полягає у формуванні передумов для виконання курсу розвитку Європейського Союзу, для забезпечення реалі-

заці завдань засновницьких договорів [3], для того, щоб органи влади діяли відповідно до своїх повноважень, для виконання європейських принципів управління, для орієнтації органів управління на забезпечення прав і свобод, законних інтересів громадян та вироблення механізмів, які б дали можливість їх захищати, а також для створення демократичної держави.

Ефективний судовий контроль є також підґрунтям для розвитку високорозвинутої, демократичної держави. Адже ці поняття розкриваються, в першу чергу, через місце особи в державі, форму взаємовідносин між органами влади та особою, захищеністю прав і свобод людини тощо. Особливості контролю Суду ЄС полягають в тому, що Суд ЄС здійснює контроль за діяльністю і союзних, і державних органів управління, при чому в останньому випадку - паралельно із державними судовими органами, та виключно в межах повноважень ЄС, закріплених в засновницьких договорах.

Список використаних джерел

1. Грицяк І. А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади : монографія / І. А. Грицяк. - К.: Вид-во "К.І.С.", 2006. - 413 с.
2. Грицяк І. А. Правова та інституційна основи Європейського Союзу: Підручник / За заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О. Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. - Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2009. - 620 с. - (Серія "Бібліотека державного службовця у галузі європейської інтеграції").
3. Мельник А. Ф. Державне управління: підручник/ А. Ф. Мельник, О.Ю.Оболенський, А. Ю. Васіна ; за ред. А. Ф. Мельник. - К. : Знання, 2009. - 582 с.
4. Установчі договори Європейського Союзу (консолідовані версії) / пер. Державного департаменту з питань адаптації законодавства, за заг. ред. Олени Зеркаль. - К. : "Ніка-Прінт", 2010. - 416 с.

Л.А.Шереметьєва,

старший викладач кафедри євроінтеграції НАДУ

Екологічний лобізм в Європейському Союзі

Лобістська діяльність в ЄС регламентується директивами та рекомендаціями ЄС, яких дотримуються всі країни-члени. Вважається, що вперше питання про регулювання лобіювання в ЄС було піднято в 1989 році на засіданні Європарламенту представником Данії А. Меттенном. Унаслідок цього за дорученням парламентарів депутат від Бельгії М. Гале розробив Кодекс поведінки лобістів, який було прийнято Європарламентом в 1997 році після досить складних дебатів [1]. Особливістю регулювання лобістської діяльності в ЄС є її добровільно-рекомендаційний характер.

Причиною поширення лобіювання на рівні ЄС є процес поглиблення європейської інтеграції, тобто закріплення на нормотворчому рівні вимоги щодо *Acquis communautaire*, яке може бути визначено як система спільних прав і обов'язків держав-членів та ЄС.

Що стосується лобістського потенціалу партій, представлених у Європарламенті, то лобіювання екологічної сфери займається фракція зелених, яка у Європарламенті існує вже 23 роки. Спочатку було 30 депутатів, потім - 48, а після виборів 2009 року - 56. Експерт Ю. Вишневський вважає, що екологічний лобізм має неабиякий вплив на перетікання капіталів з однієї сфери в іншу, перерозподіл ринків збуту і держзамовлень між транснаціональними картелями [2]. Свідчення тому - гектари спеціалізованих звалищ для холодильників, які використовували фреон, і похований ринок аерозольних розпилювачів. Ще один приклад - боротьба з атомними електростанціями, яка дивним чином збіглася з інтересами нафтогазових компаній. Кампанії із впровадження енергоощадних технологій та нових екологічних стандартів для автотранспорту або переходу на біопаливо - це також результати успішного екологічного лобізму.

В. Нестерович, аналізуючи регулювання лобіювання на рівні ЄС, виокремлює три основні групи за інтересами: комерційні, суспільні, регіональні.

Найпомітніші позиції, звісно, мають комерційні інтереси, і це не випадково, оскільки обсяг законодавчого регулювання ЄС (до 60%) стосується бізнесу, який, в свою чергу, активно

впливає на формування порядку денного законопроектної роботи і доволі часто визначає його. До того ж, бізнесові інтереси краще об'єднані, мають галузеві та міжгалузеві асоціації, мають широкі можливості спрямовувати значні матеріальні ресурси на представництво. Так, при Єврокомісії як дорадчі органи від 70-х років ХХ ст. діють впливові угруповання підприємців європейського рівня - "Круглий стіл" бізнесу, Комітет із промисловості ЄС, Європейська група підприємств, які акумулювали в собі транснаціональні та впливові регіональні компанії.

Інституціоналізація представництва регіональних інтересів у межах ЄС почалася зі створення в 1975 році Європейського фонду регіонального розвитку. Проте повноцінною структурою в лобюванні регіональних інтересів з 1992 року є, згідно з рішенням Маастрихтського договору, Комітет регіонів, у діяльності якого зараз беруть участь 344 члени. Комітет задумано як арену зіставлення позицій регіонів, а також для консультацій з метою вирішення питань, що торкаються їх безпосередньо.

Суспільні інтереси (так звані "третій сектор") менш організовані, проте за останнє десятиріччя ця група зростає за своїми кількісними та якісними показниками в лобюванні.

Умовно групи третього сектора поділяються на три категорії:

1) із соціальних і громадських прав. Це найчисленніша група третього сектора - 150 організацій. Основним напрямками лобювання є боротьба з бідністю, проблеми охорони здоров'я, прав людини, інвалідів, жінок, іммігрантів, біженців, працевлаштування молодих спеціалістів, вирішення житлової проблеми;

2) із захисту прав споживачів. Лобіюють прийняття різноманітних програм з підвищення життєвих стандартів населення ЄС, зараз на рівні ЄС діють 5 єврогруп, які репрезентують інтереси споживачів. Усі вони фінансуються Єврокомісією (що заповнює 1/3 їхнього бюджету). Ці організації користуються широкою підтримкою населення. Серед найбільш масштабних акцій у лобюванні - заборона продажу на ринку ЄС м'ясних продуктів, отриманих із застосуванням гормонів, введення загальноєвропейських норм із безпеки дорожнього руху;

3) із захисту навколишнього середовища (Всесвітній фонд дикої природи, Грінпіс, Європейське бюро з охорони середовища). Досягненням в лобюванні є закріплення на нормотворчому рівні уніфікації екологічних норм виробництва/

Суб'єктами екологічного лобювання - є некомерційні організації, утворені з метою захисту навколишнього середовища від наслідків промислового розвитку. Екологи лобіюють підвищення вимог до промислових виробництв, відмова від ядерної енергетики і ядерне роззброєння, виступають за мораторій на використання генетично модифікованих інгредієнтів і багато іншого.

Системним супротивникам екологічних лобістів є представники галузей, які сильно забруднюють навколишнє середовище, завдають шкоди живій природі: атомна і лісова промисловість, ПЕК, металургія та ін.

Отже, щодо розуміння досліджуваного процесу екологізму, розглянемо щодо екологічного лобювання, а саме прийняття в ЄС Рамкової директиви щодо поводження з відходами (Waste Framework Directive) [3]. Так, налогічний документ було прийнято ще у 1975 році, тому необхідність його оновлення відчували всі. Три групи інтересів були представлені у цій справі: UNICE (з 2007 року - BUSINESSEUROPE) (у будь-якому виробництві є відходи і треба якомога дешевше їх утилізувати), FEAD - Європейська асоціація переробки відходів (відходи - профільний вид діяльності членів асоціації, до того ж після 1975 року з'явилися можливості заробляти на вторинній сировині зі звалищ) та ЕЕВ - Європейське природоохоронне бюро (екологи вимагали вироблення чіткіших правил зменшення впливу на довкілля з боку компаній). Прийняття директиви було підтримане коаліцією організацій, що займаються здоров'ям людини. FEAD за стилістикою нагадує екологів та за низкою питань - UNICE, плюс вона відстоювала тези, потрібні "сміттярам". Відносно ранній вступ у гру роботодавців пояснюється слабкістю та неструктурованістю FEAD. Ні вони, ні UNICE не проводили, на відміну від ЕЕВ, власних досліджень проблеми. Прийняття директиви ознаменувалося певним рівнем розчарування екологів, утім, цей документ отримав їх схвалення щодо низки пунктів.

Процес прийняття Рамкової директиви (такої, що впливає на інші законодавчі акти) відбувався у два етапи. Після того, як пропозиції щодо зміни рамкового законодавства були внесені до порядку денного спочатку як додаток до однієї із семи Тематичних стратегій у 2005-2006 рр., а потім законодавчої пропозиції для Ради ЄС та Європарламенту, почався процес co-decision -

широкого обговорення. У відповідь на документ Towards a thematic strategy on the prevention of waste (До тематичної стратегії щодо запобігання забруднення) Єврокомісія отримала 220 відгуків, а на оцінку впливу Директиви на законодавство - 80. Також було проведено дві зустрічі з експертами з країн ЄС у лютому та квітні 2004 р. Після цього Єврокомісія розіслала спеціалізовану анкету 17 січня 2005 р. відповідальним членам урядів країн-членів, а 1 березня відбулася зустріч Комітету ЄС щодо поводження з відходами. 21 грудня 2005 р. Комітет оприлюднив чотири документи: Thematic strategy on the prevention and recycling of waste (Тематичну стратегію щодо запобігання та утилізації відходів), рішення про скасування Waste oils Directive (Директиви про відпрацьовані мастила), пропозиції щодо перегляду Waste Framework Directive (Рамкової Директиви щодо забруднення) та включення в неї Hazardous Waste Directive (Директиви про небезпечне забруднення). На другому етапі у грудні 2005 р. Єврокомісія внесла законодавчу пропозицію до Європарламенту, де 12 лютого 2007 р. відбулося перше читання. 400 поправок вносилося до 20 грудня 2007 р. А 17 червня 2007 р. відбулося друге читання Директиви. Остаточню її прийняли 19 листопада 2007 р.

Всі зацікавлені групи проявляли активність ще до оприлюднення Комісією відповідного Комюніке, що говорить про їх увагу до юридичного моніторингу. Найбільш публічними та науково підготовленими у перебігу подій щодо прийняття Директиви були екологи. А асоціаціям довелося компенсувати цю форму фінансовими та організаційними ресурсами.

Загалом процес лобіювання в ЄС виглядає як перехід від корупціоналізації держслужбовців до їх інформатизації. Виходячи з досвіду європейських компаній, збір інформації та вплив здійснюються через три основні канали: 1) професійні об'єднання національного та європейського рівнів, 2) пряме представництво компанії в Брюсселі, 3) спеціалізовані консалтингові агентства. Оскільки використання кожного з перерахованих каналів має свої переваги, як правило, йдеться про комбінування власних ресурсів компанії... та аутсорсинг функції економічної розвідки" [4].

Компанії із країн, що не належать до найрозвиненіших, часто стикаються з недоробками при побудові власного іміджу. Крім того, на заводі нормальній діяльності стають стереотипи євробюрократів щодо таких країн, як Росія, Україна або Молдова. Отже, лобістам-спеціалістам доводиться працювати і над корпоративним іміджем. "Важливий момент, на який я рекомендую звернути увагу, - це аудит громадської думки. Визначити коло "союзників" і "суперників" компанії - перший крок до розуміння того, якої комунікаційної стратегії треба дотримуватися щодо тих і інших", - зазначає Фредерік Суден [5].

Екологічний лобізм для ЄС - це інтенсивно розвиваюча реалія суспільно-політичного життя на основі існуючих правових, суспільних та економічних регуляторів, заснована на широкій історичній платформі. Дослідження процесу лобіювання у ЄС, зокрема правового забезпечення зносин з Євроінституціями, а також механізму впливу зацікавлених груп на процес прийняття рішень, є важливим для подальшого використання цього досвіду Україною. Для України ж це абсолютно нова сфера розмежування та узгодження інтересів, де потенційні учасники процесу ще не сформували розгорнутого сприйняття поточних завдань і перспектив даного напрямку. Адже вона обрала курс на євроінтеграцію з перспективою підписання Угоди про асоціацію включно з утворенням Зони вільної торгівлі.

Список використаних джерел

1. Федоренко В. Проблеми легітимації інституту лобіювання в Україні та шляхи їх розв'язання / В. Федоренко. - К., 2009.
2. Вишневский Ю. Новые ориентации зеленых / Ю. Вишневский // Comments.ua [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://gazeta.comments.ua/?spec=1278603207&sart=1278603583>
3. Гарифуллина Г. Продвижение интересов через предоставление информации : case study принятия Waste Framework Directive / / Г. Гарифуллина // Brussels-bc.com [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.brussels-bc.com/upload/news/ru/308_33.pdf
4. Боров А. В. Тенденции использования GR-инструментов для российских компаний в Евросоюзе / А. В. Боров // STATAM [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.statam.ee/ru/m-29/c-40/d-34/>
5. Боров, А. В. Лоббист из Брюсселя делится секретами мастерства / А. В. Боров // Лоббирование в Украине [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://Lobbying.ucoz.ru/publ/13-1-0-11>

Механізми впливу політичних партій на соціогуманітарну сферу в сучасних умовах європейської інтеграції

Метою даної доповіді є привернення уваги до ряду актуальних проблем діяльності політичних партій, пов'язаних з реформуванням української держави і перетворенням суспільства під впливом процесів європейської інтеграції. Одним з найважливіших завдань кожної політичної партії України, єдиного у суспільстві громадянського інституту, функції якого зведені тільки до політичних, є участь у регулюванні процесів соціогуманітарної сфери.

Згідно з Законом України "Про політичні партії в Україні" [1] політична партія об'єднує громадян - прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах. Політичні партії провадять свою діяльність згідно з Конституцією України та законів України відповідно до партійного статуту щодо цілей та завдань цієї партії, а також шляхів їх досягнення.

Права політичних партій не обмежуються участю у виборах Президента України, до Верховної Ради України, до інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. В умова повсякденної праці, спираючись на європейські прагнення українського суспільства вони використовують державні засоби масової інформації, а також можуть засновувати власні засоби масової інформації, підтримують міжнародні зв'язки з політичними партіями, громадськими організаціями, міжнародними і міжурядовими організаціями, можуть засновувати міжнародні спілки. Законом [1] передбачена також, можливість ідейно, організаційно та матеріально підтримувати молодіжні, спортивні та інші об'єднання громадян, подавати допомогу у їх створенні.

Звичайно масштаби та механізми впливу партії на соціогуманітарну сферу країни будуть відрізнятися в залежності від її статусу у суспільстві. Але, на нашу думку, кожна потужна політична партія може впливати на соціогуманітарну сферу України, враховуючи позитивний європейський досвід [2], через такі загальні механізми:

- організація і проведення експертних опитувань з актуальних питань державотворення, вивчення громадської думки;
- організація і проведення оперативних соціологічних опитувань населення з нагальних проблем суспільного життя;
- участь в обговоренні та оприлюдненні критичних оцінок дій і рішень органів державної влади, органів місцевого самоврядування, використовуючи для цього засоби масової інформації в порядку встановленому законами України;
- внесення до органів державної влади України та органів місцевого самоврядування конструктивних пропозицій щодо шляхів подолання проблем вирішення конкретних управлінських завдань (в тому числі спільно з громадськими організаціями);
- проведення соціально-політичних досліджень (моніторинг громадської думки, контент-аналіз матеріалів засобів масової інформації, аналітична робота та розробка рекомендацій);
- організація тренінгових занять, які орієнтовані на переконання у доцільності програми і дій партії у взаємодії з комунікативною групою;
- надання консультаційних послуг з питань застосування законодавства України та оформлення ділової, юридичної, та інших видів документації як на основі інтелектуального потенціалу партії, так і залучення фахівців.

Таким чином, в сучасних умовах динамічних соціальних змін та інтеграційних процесів в Україні діяльність політичних партій через спектр механізмів впливу на соціогуманітарну сферу України має стосуватися широкого кола проблем суспільного розвитку, що мають не лише зовнішню, але й значною мірою внутрішню спрямованість.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про політичні партії в Україні" від 05.04.2001 № 2365-III зі змінами: Документ 2365-14, чинний, Редакція від 12.12.2012, підстава 5461-17. - [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>

2. *Войтович Р.В.* Політичні інститути та процеси в умовах трансформації українського суспільства: навч. посіб. / Р.В. Войтович, Л.В. Гонюкова, Н.М. Дармограй та ін. ; за заг. ред. А.М. Пойченка, В.А. Ребкала. - Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2006. - 414 с.

В.В.Гриневич,

*аспірант кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом НАДУ*

Сучасні наукові підходи до визначення перспектив розвитку громадянського суспільства і демократії у посткомуністичних, пострадянських країнах Центральної та Східної Європи

За сучасних умов глобалізація економіки та державних інституцій, а також європеїзація політичного простору сприяє розвитку транснаціональних рухів - передусім рухів за громадянські права, екологічних тощо, творенню розгалуженої мережі громадських організацій - молодіжних, професійних, жіночих, релігійних, а також елітарних організацій-клубів - "мозкових центрів" (Think tank) та ін.

В цих організаціях національні групи проходять певну школу і водночас отримують допомогу і консультації від подібних груп у інших країнах на горизонтальному рівні, а також підтримку від т. зв. "парасолькових" організацій у Союзі Європи на вертикальному рівні [4, с. 16-19].

Разом із тим у ході інтеграції до Європи виразно позначаються певна специфіка, особливості та відмінності у розвитку громадянського суспільства на Сході і Заході Європи. Громадянські суспільства у посткомуністичних та пострадянських суспільствах в цілому характеризуються науковцями як порівняно слабші не тільки відносно країн із сталою демократією, але й подекуди також порівняно із поставторитарними країнами Латинської Америки і частково Азії та Африки [1, с. 830].

Подібна слабкість посткомуністичних громадянських суспільств виявляється на індивідуальному рівні та у зв'язку з деякими організаційними аспектами. Конкретні недоліки посткомуністичного громадянського суспільства науковці пов'язують із специфічною історичною спадщиною. Звертає на себе увагу і той фактор, що суспільства, які виявили неабияку енергію у боротьбі з авторитарними режимами, часто не можуть розкрити свого потенціалу в умовах "демобілізації" - переходу від "повстанства" до мирного будівництва громадянського суспільства. Тут красномовним прикладом є Польща [3, с. 309].

Складнощі "росту" значною мірою пов'язані також з самим дискурсом громадянського суспільства. На відміну від Заходу, де він "визрівав" і проходив становлення понад сотню років, у Східній Європі концепт "громадянського суспільства" виник і поширювався передовсім під час повалення комунізму, в якому він відігравав вкрай важливу роль [2, с. 17-18].

Наразі сприйняття поняття "громадянського суспільства" у Східній і Західній Європі доволі виразно різниться, що знаходить своє відображення у наукових дискусіях відносно ролі і значення громадянського суспільства для розвитку демократії та, передусім, відносно того, наскільки ефективним є "експорт" західних моделей на схід, і яку саме модель має бути запроваджено.

Розширення на початку XXI ст. Європейського Союзу на центрально-східноєвропейські держави актуалізувало проблему пошуку оптимального співвідношення стосунків між державою і суспільством в перспективі будівництва громадянського суспільства.

На відміну від Західної Європи, де панує уявлення про необхідність дотримання широкої автономії громадянського суспільства від держави, у Східній Європі, де існувала традиція абсолютистської держави, громадянське суспільство виявилось надзвичайно слабким і знаходиться під впливом і домінуванням державної влади. Відтак оцінки участі громадян у державних справах

у таких країнах свідчать не лише про рівень їхньої активності чи пасивності, але й про те, наскільки міцною залишається система влади у державі та державно-суспільні зв'язки в ній.

Науковці виокремлюють кілька основних моделей зв'язку, який зумовлює розвиток рівня демократії в країні.

1. Міцна держава і сильне громадянське суспільство. Вважається оптимальною моделлю владної конфігурації, яка сприяє розвитку демократії. У цьому випадку, держава має можливість діяти ефективно, у той час як суспільство має потенціал для захисту від втручання держави, позаяк воно стає настільки автономним, щоб дати собі ради.

2. Слабка держава і сильне суспільство. Це - найгірша комбінація для розвитку демократії, за цих обставин державна політика здатна перетворитися на суцільне відбиття непомірних вимог суспільства, що неодмінно призведе до перевантаження, неефективності і потенційного краху або повалення держави внаслідок потужних протиріч всередині суспільства.

3. Сильна держава і слабке громадянське суспільство. Це також не той варіант, що сприяє розвитку демократії. Якщо слабке громадянське суспільство стикається із сильною державою, то політичні антрепренери останньої діють виключно за правилами держави, тобто врешті діють автономно від громадянського суспільства.

4. Слабкі і держава, і громадянське суспільство. Там, де і держава, і суспільство є слабкими, ймовірно є загроза вакууму влади і, таким чином, остання буде вразливою для повалення [5, с. 775].

Посткомуністичні держави відносяться переважно до 4-ї з розглянутих моделей. Лише перебування їх у складі потужного Європейського Союзу може сприяти їхній фінансовій, економічній і політичній стабілізації, а також розвитку громадянського суспільства та демократії.

Список використаних джерел

1. *Ander Uhlin. The Structure and Culture of Post-Communist Civil Society in Latvia / Ander Uhlin // Europe-Asia Studies. - 2010. - No 5. - Pp. 825-852.*

2. *Building Democracy and Civil Society East of Elbe / Ed. by Sven Eliaeson. - London, New York, 2006. - 432 p.*

3. *Michael Bernhard. Civil Society after the First Transition: Dilemmas of Post-Communist in Poland and Beyond / Michael Bernhard // Communist and Post-communist Studies. - 1996. - No 3. - Pp. 309-330.*

4. *Transnationalization Economies, States and Civil Societies: New Challenges for the Governance in Europe / Eds. Laszlo Bruszt, Ronald Holzthacker. - New York, London 2009. - 306 p.*

5. *Tsveta Petrova. Citizen Participation in Local Governance in Eastern Europe: Rediscovering a Strength of Civil Society in the Post-Socialist World / Tsveta Petrova // Europe-Asia Studies. - 2011. - No 5. - Pp. 757-787.*

О.В.Базарна,

*аспірант кафедри державного управління і менеджменту НАДУ,
заступник начальника управління координації
регіональної економічної політики
Департаменту економіки та інвестицій
Київської міської державної адміністрації*

Нормативно-правові засади запровадження середньострокового планування в житлово-комунальній галузі

Лише проведення ліберальних реформ та системна робота над змінами законодавства здатні реально просунути Україну на шляху євроінтеграції. "Європа давно живе у режимі середньострокового бюджетного планування. Така система має якнайшвидше запроваджуватися і в Україні. Це не лише значно підвищить ефективність витрачання бюджетних коштів, але й дозволить нам перейти на новий рівень у спілкуванні з європейськими партнерами" [1].

Проведемо аналіз нормативної бази країни щодо запровадження середньострокового планування в житлово-комунальній галузі.

Питання прогнозування та планування видаткової частини на середньо- та довгострокову перспективу регулюється Законом України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України" від 23.03.2000 № 1602. Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку України, окремих галузей економіки та окремих адміністративно-територіальних одиниць як складової частини загальної системи державного регулювання економічного і соціального розвитку держави. Законом встановлюється загальний порядок розроблення, затвердження та виконання зазначених прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку, а також права та відповідальність учасників державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України. Учасники державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України - органи державної влади, які розробляють, затверджують і здійснюють прогнозні та програмні документи економічного і соціального розвитку, а саме: Кабінет Міністрів України, уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики, інші центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Закон України "Про державні цільові програми", який був прийнятий 18.03.2004 № 1621, визначає засади розроблення, затвердження та виконання державних цільових програм. Метою розроблення державних цільових програм є сприяння реалізації державної політики на пріоритетних напрямках розвитку держави, окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць; забезпечення концентрації фінансових, матеріально-технічних, інших ресурсів, виробничого та науково-технічного потенціалу, а також координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій для розв'язання найважливіших проблем. Заходи, завдання та показники державних цільових програм: включаються до відповідних розділів Державної програми економічного і соціального розвитку України на відповідний рік; враховуються під час складення проекту Державного бюджету України на відповідний рік шляхом визначення головними розпорядниками бюджетних коштів обсягів видатків на їх реалізацію у складі бюджетних програм та включення центральним органом виконавчої влади з питань фінансів відповідних бюджетних запитів до пропозицій проекту Державного бюджету України.

В житлово-комунальній галузі прийнято та діє ряд державних цільових програм основною з яких виступає Загальнодержавна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки", яка затверджена Законом України від 24.06.2004 № 1869.

З метою формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку України, окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць, забезпечення складання проекту державного бюджету на відповідний бюджетний період Міністерству економічного розвитку і торгівлі, Міністерству фінансів було доручено забезпечити взаємоузгоджене розроблення проектів прогнозів економічного і соціального розвитку України на середньостроковий та короткостроковий періоди та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на два роки, що настають за прогнозним, проектів Державної програми економічного і соціального розвитку України на короткостроковий період (як основи для складення проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період), Державного бюджету України на відповідний бюджетний період та прогнозу Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди. [2]. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади розробляти прогнози розвитку галузей економіки на середньостроковий період та програми розвитку галузей економіки відповідно до переліку галузей економіки, щодо яких розробляються прогноз на середньостроковий період та програма розвитку, затвердженого цією постановою, забезпечивши їх взаємоузгодженість з прогнозом економічного і соціального розвитку України на відповідний період та Державною програмою економічного і соціального розвитку України [2].

Також Бюджетним кодексом України в статті 21. Складання прогнозу бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди закріплено, що центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, за участю центрального органу виконавчої влади з питань економічної політики, Національного банку України, а також головних

розпорядників коштів державного бюджету складає прогноз Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди, який ґрунтується на щорічному посланні Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, прогнозних та програмних документах економічного та соціального розвитку, державних цільових програмах. Прогноз Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди включає індикативні прогнозні показники.

Головні розпорядники коштів державного бюджету, виходячи з індикативних прогнозних показників обсягів видатків і надання кредитів з бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди, доведених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, разом з інструкцією з підготовки бюджетних запитів, складають плани своєї діяльності на плановий і наступні за плановим два бюджетні періоди (що включають заходи з реалізації інвестиційних програм (проектів) відповідно до прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку, державних цільових програм з визначенням очікуваних результатів діяльності. Такі плани діяльності щорічно приводяться у відповідність із показниками державного бюджету на плановий бюджетний період та прогнозом Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди.

З метою досягнення поставлених цілей головні розпорядники коштів державного бюджету формують бюджетні програми (з урахуванням строку їх реалізації) на плановий і наступні за плановим два бюджетні періоди [3].

Програмою економічних реформ Президента України В.Ф.Януковича на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" пріоритетним напрямком "Сталий економічний розвиток" в розділі "Реформа міжбюджетних відносин" зазначається наступне. "Необхідність реформи міжбюджетних відносин обумовлена такими проблемами: зношена інфраструктура, комунальна інфраструктура зношена більш ніж на 60%. Кількість аварій у ЖКГ за останні 10 років зросла в 5 разів. Близько 90% доріг загального користування є дорогами місцевого значення. При цьому 70% автодоріг потребують капітального ремонту".

Необхідними кроками щодо виправлення ситуації є підвищення ефективності витрат коштів на місцевому рівні шляхом впровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні; впровадження середньострокового планування, що в свою чергу передбачає: закріплення в законодавстві норм, що визначають процедуру середньострокового планування, розроблення методичних та інструктивних документів для середньострокового бюджетного планування, розроблення програм розвитку регіонів на середньострокову перспективу [4].

Як бачимо з вище наведеного, розробка цієї тематики є актуальною та викликана часом. Для житлово-комунальної галузі, як і для інших секторів та галузей економіки, створено дуже потужне законодавче поле для запровадження середньострокового планування задля підвищення якості послуг, що надаються населенню та відповідно їх задоволеності, а відтак, і підвищення престижності цієї галузі. Звичайно, специфіка галузі потребує розробки відповідних галузевих актів.

"Необхідно перейти до середньострокового бюджетного планування у будівництві та в житлово-комунальному господарстві...", - А.Близнюк [5].

Список використаних джерел

1. Сергій Тігіпко виступає за впровадження середньострокового бюджетного планування. Виступ 23 липня 2010 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://tigipko.com/news/material/id/1967>. - Назва з екрану.

2. Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету : постанова Кабінету Міністрів України: прийнята 26 квітня 2003 р. № 621. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/621-2003-%D0%BF>. - Назва з екрану.

3. Бюджетний кодекс України: прийнятий 8 липня 2010 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456%D0%B0-17/page2>. - Назва з екрана.

4. Програма економічних реформ Президента України В.Ф. Януковича на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf. - Назва з екрану.

5. Перейти до середньострокового бюджетного планування у будівництві вимагає галузь та саме життя, Анатолій Близнюк 17.08.2011. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.minregionbud.gov.ua/uk/publish/article/100869;jsessionid=B9961207FE17A5F272840B25595875CC>. - Назва з екрану.

Є.І.Федорук,

аспірант кафедри державного управління і менеджменту НАДУ

Розвиток логістичної стратегії України

Комплексний розвиток логістики України, як і її окремих складових частин неможливий без стратегічних орієнтирів розвитку логістичної інфраструктури, спрямованих на оптимізацію логістичного ланцюга. Так, реалізація логістичних стратегій, спрямованих на підвищення рівня розвитку логістичної інфраструктури дозволить знизити витрати часу та матеріальні затрати на постачання продукції в логістичному ланцюзі. Сьогодні в Україні питання вибору та реалізації стратегії розвитку логістики регулюється рядом нормативно-правових актів.

Сьогодні теоретичні засади формування логістичної стратегії були розроблені командою вітчизняних вчених. Не можна залишити, не відмітивши таких як: Герасимчук З.В., Ковальську Л.Л., Крикавського Є.В., Ларіну Р.Р., Мороз О.Д., Довбу М.О., Хвищун Н.В. Однак не дивлячись на нормативно-правову забезпеченість розвитку логістики України в цілому та низку робіт вітчизняних вчених, на мою думку, питанням розвитку стратегії логістичної інфраструктури приділено недостатньо уваги.

Тому, механізм розробки та реалізації логістичних стратегій, спрямованих на оптимізацію логістичного ланцюга потребують подальших теоретичних досліджень, проводячи якомога ближчій співпрацю з практичною площиною питання логістичної стратегії України.

Під стратегією логістичної інфраструктури слід розуміти поетапний комплекс заходів, спрямованих на формування передумов розвитку логістичної інфраструктури, підвищення забезпеченості об'єктами логістичної інфраструктури та нарощення обсягів надання ними логістичних послуг з метою оптимізації логістичного ланцюга.

Отже, розробка стратегії розвитку логістичної інфраструктури є комплексним процесом, а тому, її реалізації повинен передувати ряд поетапно проведених заходів.

Отже, перший етап розробки стратегії розвитку логістичної інфраструктури полягає у виборі мети - тобто конкретної інтегральної цілі, якої можна досягнути за рахунок досягнення часткових цілей розвитку логістичної інфраструктури. Так, метою розвитку логістичної інфраструктури є оптимізація логістичного ланцюга задля підвищення рівня життя населення.

Другий етап полягає у виборі цілей розвитку логістичної інфраструктури. Цілі будь-якої організаційної системи можна розглядати у вигляді "дерева цілей". Його будують, виходячи з принципів дедуктивної логіки, шляхом розподілу цілей на підцілі при переході від одного рівня до іншого.

Таким чином, відповідно до мети розвитку та методики оцінки рівня розвитку логістичної інфраструктури сформуємо основні стратегічні цілі розвитку логістичної інфраструктури України:

- формування передумов розвитку логістичної інфраструктури;
- нарощення рівня забезпеченості об'єктами логістичної інфраструктури;
- підвищення якості та кількості надання логістичних послуг.

Третій етап полягає у поділі стратегій відповідно до рівня розвитку логістичної інфраструктури.

Так, проведений аналіз та оцінка рівня розвитку логістичної інфраструктури держави показав, що існують значні проблемні аспекти логістичної стратегії у рівні передумов розвитку логістичної інфраструктури, у рівні забезпеченості об'єктами логістичної інфраструктури, у рівні ефективності логістичних послуг. Відповідно, різний рівень розвитку держави за різними напрямками розвитку логістичної інфраструктури вимагає застосування диференційованих підходів у виборі стратегії нарощення рівня розвитку логістичної інфраструктури.

Ефективними інструментами реалізації вищеприписаних стратегій слід вважати пільгове оподаткування та кредитування суб'єктів логістичної інфраструктури, спрощена схема ліцензу-

вання та сертифікації, державні замовлення, державне інвестування, дотування та субсидювання, державні та регіональні програми розвитку логістичної інфраструктури.

Контроль за реалізацією стратегій повинен здійснюватись за попередньо обраними напрямками оцінки. Процес контролю полягає у порівнянні показників розвитку логістичної інфраструктури до реалізації стратегії та після її реалізації. В загальному, результатом реалізації кожної зі стратегій повинне стати зниження витрат часу та ресурсів на просування матеріальних потоків у логістичному ланцюзі.

Отже, запропоновані стратегії дозволять оптимізувати логістичний ланцюг та, відповідно, протікання усіх видів потоків в державі та забезпечити надходження товарів до кінцевого споживача з оптимальними затратами часу та ресурсів.

Список використаних джерел

1. Актуальні питання розвитку сучасної економіки. Частина 1 : монографія / За ред. О. Непочатенко, Ю. Нестерчук. - Умань : Видавець "Сочинський", 2011. - 416 с.
2. *Зінь А.Е.* Регіональна економіка: Підручник / А.Е. Зінь. - 2-ге видання. - К.: Видавничий дім "Професіонал", 2011. - 528 с.
3. *Крикавський С.В.* Спеціальні економічні зони та кластерна політика України / С.В. Крикавський, О.А. Похильченко // БІЗНЕС-ФОРУМ. -2011. -№11. -С. 4-6.
4. *Лукиш В.* Чинники й умови формування механізму інвестиційної діяльності / В. Лукиш // Регіональна економіка. - 2011. - №3 (21). -С.232 - 236.
5. Регіональні логістичні системи: теорія та практика: Монографія / З. Герасимчук, Л.Ковальська, Н. Хвищун, О. Мороз. - Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2010. - 328 с.

С.О.Булавін,

*здобувач кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ*

Верховна Рада України як суб'єкт контрольних правовідносин у сфері банківської діяльності

Актуалізація заявленої теми: Парламент України є основною владною структурою держави, що може протистояти виконавчій владі у її прагненні отримати якомога більше прав для реалізації владних повноважень. Будь-який дисбаланс у протистоянні цих двох владних гілок завжди несе у собі елемент загрози для демократії. На протязі багатьох століть знані світові філософи, політологи та соціологи, працюючи над теоретичними засадами побудови демократичного суспільства, намагалися врахувати всі можливі прояви негативних рис характеру людей, які стоять за владним кермом, аби створити такі умови, за яких неконтрольовані дії владних осіб були б неможливими.

Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову відповідно до ст. 6 Конституції України. В основному законі ст. 75 визначено, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України. Оскільки носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в державі є народ, а народ може здійснювати владу безпосередньо і через органи державної влади, діяльність парламенту є формою опосередкованого управління народом державою [1]. Верховна Рада як орган державної влади, покликана забезпечувати діяльність держави шляхом своєї парламентської діяльності. Державні органи призначаються саме для безпосереднього здійснення державної влади, для цього вони наділяються повноваженнями державно-владного характеру, керують державою, соціальними процесами та суспільними справами. Отже, діяльність Верховної Ради є діяльністю державно-владного органу, що за своїм характером є формою опосередкування діяльності держави.

Згідно з Конституцією України (ст. 85) визначені повноваження Верховної Ради України, а саме:

- прийняття законів, у тому числі у сфері банківської діяльності (п. 3 ст. 85 Конституції України) - зокрема виключно законами України встановлюються: засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статус націо-

нальної валюти, а також статус іноземних валют на території України; порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу; порядок випуску та обігу державних цінних паперів, їх види і типи (п. 1 ч. 2 ст. 92 Конституції України);

- визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики (п. 5 ст. 85 Конституції України);
- затвердження рішень про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснення контролю за їх використанням (п. 14 ст. 85 Конституції України);
- призначення на посади та звільнення з посад Голови та інших членів Рахункової палати (п. 16 ст. 85 Конституції України);
- призначення на посаду та звільнення з посади Голови Національного банку України за поданням Президента України (п. 18 ст. 85 Конституції України);
- призначення та звільнення половини складу Ради Національного банку України (п. 19 ст. 85 Конституції України);
- здійснення парламентського контролю у межах, визначених Конституцією (п. 33 ст. 85 Конституції України).

Верховна Рада України здійснює інші повноваження, які відповідно до Конституції України віднесені до її відання [1].

Згідно зі ст. 66 Закону України "Про банки та банківську діяльність" від 07.12.2000 № 2121-III виокремлені форми державного регулювання діяльності банків:

I. Адміністративне регулювання:

- 1) реєстрація банків і ліцензування їх діяльності;
- 2) встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банків;
- 3) застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру;
- 4) нагляд за діяльністю банків;
- 5) надання рекомендацій щодо діяльності банків.

II. Індикативне регулювання:

- 1) встановлення обов'язкових економічних нормативів;
- 2) визначення норм обов'язкових резервів для банків;
- 3) встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій;
- 4) визначення процентної політики;
- 5) рефінансування банків;
- 6) кореспондентських відносин;
- 7) управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції;
- 8) операцій з цінними паперами на відкритому ринку;
- 9) імпорту та експорту капіталу [2].

Важлива роль у реалізації контрольної функції ВР України належить парламентським комітетам, діяльність яких у здійсненні контрольних повноважень щодо Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади регулюється Конституцією України (ст. 85, 89), Законом України "Про комітети Верховної Ради України" від 04.04.1995 № 116/95-ВР [3], Законом України "Про Регламент Верховної Ради України" [4], іншими нормативно-правовими актами.

Згідно з Законом України "Про комітети Верховної Ради України" від 04.04.1995 № 116/95-ВР (ст. 11) визначені функції комітетів Верховної Ради України, а саме:

1. Комітети Верховної Ради України здійснюють такі функції:
 - 1) законопроектну;
 - 2) організаційну;
 - 3) контрольну.

Згідно зі ст. 14 вищезазначеного Закону визначена контрольна функція комітетів Верховної Ради України:

1. Контрольна функція комітетів полягає в:

- 1) аналізі практики застосування законодавчих актів у діяльності державних органів, їх посадових осіб з питань, віднесених до предметів відання комітетів, підготовці та поданні відповідних висновків та рекомендацій на розгляд Верховної Ради України;
- 2) участі за дорученням Верховної Ради України у проведенні "Дня Уряду України";
- 3) контролі за виконанням Державного бюджету України в частині, що віднесена до предметів їх відання, для забезпечення доцільності, економності та ефективності використання державних коштів у порядку, встановленому законом;
- 4) організації та підготовці за дорученням Верховної Ради України парламентських слухань;
- 5) організації та підготовці слухань у комітетах;
- 6) підготовці та поданні на розгляд Верховної Ради України запитів до Президента України від комітету відповідно до положень пункту 34 частини першої статті 85 Конституції України;
- 7) взаємодії з Рахунковою палатою;
- 8) взаємодії з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини;
- 9) направленні матеріалів для відповідного реагування в межах, установлених законом, органам Верховної Ради України, державним органам, їх посадовим особам;
- 10) погодженні питань, проведенні консультацій щодо призначення на посади та звільнення з посад керівників відповідних державних органів, створенні і ліквідації спеціальних державних органів, що віднесені до предметів відання комітетів, та здійсненні інших погоджень і консультацій у випадках, передбачених законом.

На підставі Постанови Верховної Ради України від 25.12.2012 № 11-VII "Про комітети Верховної Ради України сьомого скликання" утворені комітети Верховної Ради України сьомого скликання у кількості 29 [5].

Відповідно з Додатком до Постанови Верховної Ради України від 25 грудня 2012 року № 11-VII визначені предмети відання комітетів Верховної Ради України сьомого скликання та Спеціальної контрольної комісії Верховної Ради України з питань приватизації.

Предмети відання Комітету з питань фінансів і банківської діяльності наступні: грошово-кредитна політика, банки та банківська діяльність, валютне регулювання, правовий режим цінних паперів, законодавче регулювання ринку цінних паперів, ринку фінансових послуг та фондового ринку, діяльність небанківських фінансових установ (та суб'єктів) страхової діяльності, функціонування фінансових ринків та запобігання відмиванню незаконних доходів.

Реалізуючи зазначені контрольні повноваження, комітет, за наслідками здійснюваного ним контролю, має давати фахову оцінку діяльності органу виконавчої влади, посадової особи, що має бути основою для оцінки їх діяльності та, при виявленні відхилень від приписів закону, - вжиття заходів впливу щодо їх усунення. Це забезпечить посилення ефективності контрольної діяльності комітетів парламенту за діяльністю органів виконавчої влади, сприятиме підвищенню результативності контрольної діяльності ВР України в цілому.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що здійснення Верховною Радою України функції контролю за діяльністю органів влади об'єктивно зумовлено органічним поєднанням принципу законності з принципом поділу влади, що передбачає підконтрольність виконавчої та судової влади органу законодавчої влади. Тим самим забезпечується подальший розвиток засад парламентаризму в Україні, а саме функціонування парламентаризму є запорукою демократичного розвитку суспільства і держави.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
2. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 № 2121-III. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
3. Закон України "Про комітети Верховної Ради України" від 04.04.1995 № 116/95-ВР. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
4. Закон України "Про Регламент Верховної Ради України" від 10.02.2010 р. № 1861-VI. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
5. Постанова Верховної Ради України "Про комітети Верховної Ради України сьомого скликання" від 25.12.2012 № 11-VII. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

Механізми державного управління контролю процесу злиття та поглинання в банківській сфері

Сьогодення - взаємовідносин держави та реального сектору економіки, а саме банківського сектору, як найактуальніше питання, як частина системи процесу підвищення кваліфікації державних службовців, а саме їх компетенції та розширення повноважень.

На тлі процесів злиття та поглинання перетинаються дві ключові фігури, що не можуть не співпрацювати одна без одної.

Держава - контрольню-регулююча інституція; банківський сектор - рушійна сила прогресивного сьогодення.

Актуальність даної теми, як об'єкту дослідження та впровадження ефективних шляхів утилізації каменю спотикання обумовлюється сама собою, а саме проходячи по реаліях сьогодення не важко поставити діагноз, речам, які сьогодні кояться в державі, що носить горде ім'я УКРАЇНА. Висловлюючись конкретніше - STRUGGLE: GOVERNMENT VS BANKING SECTOR:

А) Одвічність протистояння "головних виконавців ролей";

Б) Висвітлення основних проблем, що створюють прірву конфлікту з поміж "ДЕРЖАВОЮ" та "БАНКІВСЬКИМ СЕКТОРОМ";

В) Механізми державного управління - інструменти регулювання та контролю за процесами злиття та поглинання;

Г) Solutions, компроміси, як фундамент вирішення конфлікту або спрощення взаємовідносин.

Наукова новизна - науково-практичне обґрунтування шляхів узгодження взаємовідносин банківського сектору та держави.

Мета - ідентифікувати, проаналізувати та запропонувати реальні "шляхи примирення" у взаємовідносинах між державою та банківським сектором, що виникають на тлі процесів злиття та поглинання.

Предмет - причинно-наслідковий зв'язок процесів злиття та поглинання і держави.

Об'єкт - відносини між банківським сектором та державою в процесах злиття та поглинання.

Задля досягнення поставлених цілей, необхідно вирішити ряд задач:

1. Ідентифікувати поняття, суть злиття та поглинання банків.
2. Виокремити основні типи злиття та поглинання банків.
3. Дослідити мотиви злиття та поглинання банків.
4. Відобразити особливості злиття та поглинання.
5. Проаналізувати державний контроль та регулювання за процесами злиття та поглинання.
6. Встановити основні органи державного контролю та їх основні функції.
7. Провести аналіз державного контролю.
8. Розробити solutions для спрощення взаємовідносин.

Враховуючи варіативну складову даного питання, на сьогоднішній день відсутня єдина правильна думка, щодо подолання перепони у взаємовідносинах цих гігантів, тому чи не основою даного дослідження буде висвітлення та структуризація шляхів подолання каменів спотикання відносин банківського сектору та держави.

Спираючись на наукові обґрунтування даного аспекту можна провести порівняльний аналіз та виокремити фундаментальні засади конфліктності взаємовідносин між державою та банківським сектором, а саме регулятивну кампанію держави, з якою не мириться/бореться банківський сектор.

Дана робота спирається на дослідження та ідентифікацію реальних проблем взаємовідносин між банківським сектором та державою в процесі злиття та поглинання.

Беручи за основу практичне значення, в дослідженні проблемного питання, акцентується увага на аналізі реальних, практичних ситуацій, що виникають день в день на банківському ринку.

Розуміючи важливість конкурентної переваги для успіху в бізнесі, юристи практики анти-монопольного та конкурентного права сприяють учасникам процесів злиття та поглинання у досягненні їх цілей, забезпечуючи бездоганне дотримання законодавчих вимог.

Банківський сектор, який стикається з питаннями антимонопольного права, пов'язаними зі злиттям та поглинанням, підписанням різноманітних комерційних угод (в тому числі, угод про створення спільних підприємств, про дистрибуцію та ліцензування, девелоперської діяльності або угод про створення стратегічних альянсів), а також пов'язаними з наданням державної допомоги та державними закупівлями, зловживанням монополюючим (домінуючим) становищем, пропонуються оптимальні рішення і економічно ефективна стратегія в рамках конкурентного та антимонопольного законодавства України.

Юристи, що працюють в сфері конкурентного та антимонопольного права, мають професійний досвід практично в усіх сферах, що зачіпають антимонопольні питання як приватного, так і державного рівня, включаючи інформаційні технології, сільське господарство, нерухомість, транспортні послуги, рекламна справа, ЗМІ та промисловість в цілому. У вирішенні поставлених завдань використовуються великі знання нормативної бази поряд з чітким розумінням стандартів практики ділових відносин, а також професійні навички ведення переговорів і вирішення спорів.

Узагальнюючи суть дослідження, можна зробити такі висновки:

- Виокремлюються та ідентифікуються основні проблемні сторони взаємовідносин;
- Проведено аналіз процесу злиття та поглинання з початку формування ідейного фундаменту угоди до її завершення з поетапним розглядом дій, як банківського сектору так і держави;
- виявлено недоліки та переваги регулюючої та контрольної функції державної інституції;
- Розроблено та внесено власні розробки та пропозиції відносно державних взаємовідносин з банківським сегментом.

Спираючись на суб'єктивність вихідних даних та узагальнюючих висновків дослідження, матеріал роботи можна використовувати в практичній діяльності та впроваджувати запропоновані розробки.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність", 17 січня 2001.
2. *Владімірова І.Г.* Злиття та поглинання банків / І.Г. Владімірова // Менеджмент за кордоном. - 2009. - № 1. - С. 27-48.
3. *Воронин С.В., Воронин М.С.* Слияния и поглощения компаний и банков в условиях современных процессов глобализации мировой экономики: Научные доклады Центра управленческих и институциональных исследований факультета менеджмента СПбГУ. № 2012-15.
4. *Дёринг Ханс-Ульрих.* Універсальний банк - банк майбутнього. Фінансова стратегія на перетині століть: Пер. з нім. - К.: Міжнар. відносини, 2011. - 384 с.
5. Злиття в українському банківському секторі: правові питання та тенденції, "Banking and Finance", Анна Бабич, 2011.
6. Alexandra Reed Lajoux // "The Art of M&A Integration 2nd Ed: A Guide to Merging Resources, Processes, and Responsibilities", 2005.
7. *Bill Snow.* - "Mergers and Acquisitions For Dummies", 2011.
8. *Bliss, R.T., Rosen, R.J.* CEO Compensation and Bank Mergers, Federal Reserve Bank of Chicago, October 2009.
9. Donald DePamphilis // "Mergers, Acquisitions, and Other Restructuring Activities, Sixth Edition: An Integrated Approach to Process, Tools, Cases, and Solutions", 2011.
10. *Hans Beishaar, Jeremy Knight, Alexander van Wassenaer.* Deals that create value // The McKinsey Quarterly. 2011, № 1.
11. *Stanley Foster Reed, Alexandra Reed Lajoux* // "The Art of M&A: A Merger Acquisition Buyout Guide", 2011.
12. www.amc.gov.ua
13. www.bank.gov.ua
14. www.minfin.gov.ua

Права споживача в системі громадянських прав

Розвиток України як цивілізованої, суверенної, соціальної та правової держави, її послідовна інтеграція до світової економічної спільноти потребує реалізації основних прав та свобод українських громадян. Серед основних прав людини є право на життя, збереження здоров'я, отримання правдивої інформації та інші. Так, згідно зі статтею 3 Конституції України: "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю" [1].

Необхідно відмітити, що права споживача знаходяться у тісному взаємозв'язку із загальними правами людини та громадянськими правами та співвідносяться з ними як конкретне та загальне. Права людини - це права, що утворюють основу правового статусу особи.

Громадянські права - це розгалужена сфера, один із типів прав людини, що включає найосновніші, природніші та невідчужувані права, що забезпечують його гідне існування (фізичне, психологічне, моральне, духовне), дозволяють відчувати себе вільним у повсякденному житті (право на життя, право на свободу, фізичну цілісність і особисту недоторканність, право не піддаватися тортурам або жорстокому, принижуючому людську гідність зверненню або покаранню, право на захист честі та доброго імені, право на вільне пересування та вільний вибір місця проживання, право покидати власну країну та вільно у ній пересуватися, право на судовий захист і правосуддя, право людини на визнання ним правосуб'єктності у будь-якій країні світу, свобода думки, совісті та релігії, свобода слова та інших виражень, право вільно визначати свою національну приналежність, право на приватну власність та ін.

Аналіз наукових джерел доводить тісний взаємозв'язок між громадянськими правами та правами споживачів.

По-перше, реалізація прав споживача дозволяє йому повніше реалізувати свої громадянські свободи. Так, захист права споживача на якісні товари сприяє повнішій реалізації його права громадянина на власне майно.

По-друге, деякі громадянські свободи, у свою чергу, є інструментом якіснішої реалізації прав споживача. Наприклад, право на судовий захист і правосуддя використовується і при захисті порушених споживацьких прав.

По-третє, деякі права споживача є певним уособленням конкретних громадянських прав. Так, захист прав на якісну продукцію в деяких особливих випадках реально означає захист прав на життя.

При цьому проблема ролі держави у захисті прав споживача не вичерпується лише категоріями безпеки. Треба відмітити, що задоволення потреб споживачів та задоволеність їх якістю товарів та обслуговування великою мірою впливають на такий важливий критерій забезпечення життєдіяльності, як рівень якості життя. Якість життя - це комплексна соціально-економічна категорія, яка являє собою узагальнення поняття "рівень життя" та включає не тільки рівень споживання матеріальних благ і послуг, але й задоволення духовних потреб, підтримання здоров'я, забезпечення відповідної тривалості життя.

Розуміння поняття "права споживачів" знаходилося у розвитку протягом усіх етапів історії відносин між виробниками товарів та послуг, торговельними посередниками та споживачами. Сучасне сприйняття цього поняття багато в чому визначено історичним виступом президента США Джона Ф. Кенеді в конгресі США 15 березня 1962 року. Значення цієї промови для справи захисту прав споживачів у світі було настільки великим, що вона стала приводом для започаткування Всесвітнього дня захисту прав споживачів, що відзначається в усьому світі щорічно у день, коли була виголошена доповідь. Саме в ній був також даний перелік основних прав споживачів. Так, Дж. Кенеді виділив шість принципово найважливіших прав споживачів:

1. Право на інформацію.
2. Право на безпеку.
3. Право на вибір.
4. Право бути почутим.

5. Право на відшкодування збитку.

6. Право на споживчу освіту [2].

Пізніше вони лягли в основу усіх національних законодавств, що регулюють захист прав споживачів у більшості цивілізованих країн, включаючи Україну.

Всесвітня організація споживачів, що була заснована у 1960 році та об'єднує понад двісті громадських і державних організацій захисту прав споживачів більш, ніж із сімдесяти розвинених демократичних держав, пізніше додала такі базові права споживачів: право на здорове довкілля; право на задоволення базових потреб [3]

У процесі розвитку процесів і процедур захисту прав споживачів до вказаних ключових положень були додані більш конкретизовані права: право на відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції); право на повернення товару; право на належну якість продукції та обслуговування; право на звернення до суду та інших уповноважених державних органів за захистом порушених прав; право на пропорційне зменшення ціни; право на безоплатне усунення недоліків товару у розумний строк; право на відшкодування витрат на усунення недоліків товару, право громадян на захист своїх прав державою [4; 5 та ін.]

Таким чином, визначаючи сутність поняття "права споживача", можемо запропонувати таке її розуміння: "Права споживачів - конкретизовані загальнолюдські та громадянські права громадян, що, виступають у ролі споживачів будь-яких товарів та послуг, реалізація та захист яких відбувається у сфері індивідуального споживання у різний спосіб та різними інструментами".

Варто відмітити, що права споживачів, у повній відповідності з основними принципами демократичної правової держави доповнюються обов'язками споживача. Президент Всесвітньої організації споживачів Анвар Фазал, сформулював найважливіші принципи відповідальності споживачів: 1) критичну інформованість - споживачі повинні пробудитися до більшого зацікавлення щодо надання якості товарів і послуг; 2) участь або дії - споживачі повинні заявити про себе та діяти, щоб переконатися, що вони підтримують справедливую справу; 3) соціальну відповідальність - споживачі повинні діяти на засадах соціальної відповідальності, із турботою та чутливістю щодо впливу своїх дій на інших громадян [6].

Список використаних джерел

1. Конституція (Основний Закон) України від 26 червня 1996 р. // Відом. Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. *Kennedy John F.* Special Message to the Congress of the United States on Protecting the Consumer Interest / March 15, 1962. - Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/>
3. Consumer Rights. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: - <http://www.consumersinternational.org/who-we-are/consumer-rights>
4. Закон України "Про захист прав споживачів" № 3161-IV (3161-15) від 1 грудня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 2006. - № 7, ст. 84.
5. *Габдуллина Ю.* Права потребителя на обмен товара. Что делать, если покупка не подходит по размеру, цвету, габаритам? // Судебно-юридическая газета. - 2012. - № 49.
6. Потребительские обязанности - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: - <http://www.consumersinternational.org/who-we-are/consumer-rights>

А.В.Ложечніков,

аспірант кафедри державного управління і менеджменту НАДУ,

головний спеціаліст відділу моніторингу

Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення

Організаційно-правові засади регулювання соціальної реклами на телебаченні України

Сучасний стан інформаційного простору країни викликає занепокоєння з точки зору реалізації права громадян на отримання якісної, безпечної, повної і достовірної інформації. Важ-

ливим джерелом поширення такої інформації є соціальна реклама. Відповідно до статті 1 Закону України "Про рекламу" [1], соціальна реклама є інформацією будь-якого виду, що розповсюджена в будь-якій формі та спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку. В умовах комерціалізації сучасного українського телебачення виникає протиріччя між необхідністю поширення якісної, довготривалої суспільно важливої соціальної реклами та задоволенням фінансово-економічних потреб приватних телекомпаній. Оскільки кожна хвилина та секунда рекламного часу має свою ціну, то безкоштовне поширення соціальної реклами в ефірі приватних телеорганізацій є економічно не вигідним. Для комунальних та державних підприємств, що розповсюджують соціальну рекламу, законодавчо встановлені квоти та економічні стимули. Для приватних підприємств такий механізм відсутній. Орієнтуючись на багаторічний досвід у медіа галузі, можна сказати, що з цього випливає ряд висновків:

- якісної соціальної реклами в Україні дуже мало;
- соціальна реклама сьогодні грає суто інформативну роль;
- соціальна реклама не виконує в повному обсязі функцію формування мислення.
- відсутність достатньої кількості соціальної орієнтованої інформації викликає низький рівень прийняття дієвого рішення та здобуття кінцевого результату соціальної реклами.

Для соціальної реклами законодавчо встановлені певні обмеження і заборони. Ч. 2 ст. 12 Закону України "Про рекламу" визначає що соціальна реклама не повинна містити посилань на конкретний товар та/або його виробника, на рекламодавця (за винятком випадків, коли рекламодавцем є громадська організація), на об'єкти права інтелектуальної власності, що належать виробнику товару або рекламодавцю соціальної реклами. Ч. 1 ст. 8 Закону України "Про рекламу" містить загальні вимоги до реклами, в тому числі і соціальної, а саме у рекламі забороняється:

- використовувати або імітувати зображення Державного Герба

України, Державного Прапора України, звучання Державного Гімну України, зображення державних символів інших держав та міжнародних організацій, а також офіційні назви органів державної влади України, органів місцевого самоврядування, крім випадків, передбачених законами України у сфері інтелектуальної власності;

- вмішувати зображення фізичної особи або використовувати її ім'я без письмової згоди цієї особи;

- імітувати або копіювати текст, зображення, музичні чи звукові ефекти, що застосовуються в рекламі інших товарів, якщо інше не передбачено законами України у сфері інтелектуальної власності.

Згідно з ч. 3 ст. 7 Закону України "Про телебачення і радіомовлення" [2], єдиним органом державного регулювання діяльності у сфері телебачення і радіомовлення незалежно від способу розповсюдження телерадіопрограм і передач є Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (далі - Національна рада) - спеціальний конституційний, постійно діючий позавідомчий державний орган. Оскільки, ст. 70 Закону України "Про телебачення і радіомовлення" встановлено, що Національна рада здійснює контроль за дотриманням та забезпечує виконання вимог: законодавства України у сфері телебачення і радіомовлення; Закону України "Про рекламу" щодо спонсорства і порядку розповсюдження реклами на телебаченні і радіомовленні, тому саме цей державний орган проводить аналіз аудіо відеоінформації щодо відповідності вимогам чинного рекламного законодавства та належності до соціальної реклами.

Типовими порушеннями у аудіовідеоматеріалах, що надходять до Національної ради для аналізу, є наступні факти недотримання чинного рекламного законодавства в частині вимог до соціальної реклами:

- використання державних символів України чи інших країн, назви органів державної влади України, органів місцевого самоврядування;
- посилання на рекламодавця, який не є громадською організацією;
- посилання на конкретний товар або його виробника, що має на меті отримання прибутку;
- відсутність суспільно-важливої мети, популяризації загальнолюдських цінностей;
- комерційна реклама прихована під виглядом соціальної інформації;

При наявності фактів недотримання законодавчо встановлених вимог до соціальної реклами, Національна рада не рекомендує розміщувати подібні аудіо відеоматеріали в ефірі теле-

радіокомпаній в якості соціальної реклами та вказує заявникам, на що саме слід звернути увагу. Протягом 2012 року до Національної ради надійшло близько 50 звернень міжнародних організацій, державних органів, громадських організацій, фінансових установ, благодійних фондів на предмет аналізу відповідності аудіовізуальної інформації критеріям соціальної реклами.

Переважна більшість звернень спрямована на профілактику і упередження негативних соціальних явищ, таких як:

- необхідність зупинення поширення невиліковних чи важко виліковних хвороб (туберкульоз, СНІД тощо);

- дотримання правил чи рекомендацій, які допомагають безпечному життю й здоров'ю громадян (пожежна безпека, правила поведінки на воді, правила дорожнього руху, техногенна безпека, безпечні умови праці, допомога близьким людям);

або інформаційно-просвітницького напрямку діяльності різних установ, спрямованого на:

- належну фінансово-звітну поведінку громадян країни;
- інформування населення про нові соціально-культурні проекти та загальнодержавні заходи;
- доступ до нових інформаційних технологій та стандартів (зокрема, цифрове телебачення);
- нові фінансово-економічні можливості в Україні;
- запобігання порушень виборчого законодавства під час передвиборчого процесу;
- забезпечення і підтримку соціально-важливих проєктів (зменшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування).

Серед звернень щодо соціальної реклами переважають відеоматеріали, спрямовані на подолання невиліковних чи важко виліковних хвороб і вони були першими, що були розмішені на українському телебаченні у якості соціальної реклами, зокрема відеоролики Фонду О.Пінчук "АнтиСнід".

Окремо слід зазначити відсутність дієвого механізму залучення громадських організацій до вирішення проблем рекламної галузі, в тому числі соціальної реклами. На цьому неодноразово наголошують експерти рекламного ринку [2]. Створення такого механізму забезпечить більш прозорі шляхи поширення соціально важливої інформації.

Соціальна реклама є важливим засобом забезпечення інформаційного супроводу загальнодержавних соціально-важливих заходів, спрямованих на підтримку і утвердження в Україні світових стандартів у всіх сферах суспільного життя: культури, економіки, освіти, науки тощо. Саме тому так важливо сприяти її поширенню та утвердженню у якості джерела формування громадської думки.

Список використаних джерел

1. Закон України Про рекламу. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
2. Закон України Про телебачення і радіомовлення. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
3. *Ромат Є.* Проблеми державного управління рекламою в Україні // Державне регулювання відносин у галузі реклами: проблеми та перспективи. За матеріалами Круглого столу 11 січ. 2007 року. - К.: Інститут Конкурентного Суспільства, 2007. - 192с. - С.19-22

О.О.Кармазіна,

аспірант кафедри державного управління і менеджменту НАДУ

Посилення взаємодії держави і громадськості як ознака демократизації суспільного життя: досвід Болгарії та Литви для України

Особливості взаємовідносин держави і громадськості зумовлюються як станом громадянського суспільства, рівнем його розвитку й консолідації, спроможністю захищати свої інтереси, так і ключовими характеристиками держави, однією з яких є рівень конституційного забезпечення, практичного визнання і захисту основних прав і свобод людини та громадянина.

Останнім часом набуває все більшої ваги офіційне визнання ролі громадянського суспільства у встановленні стабільних моделей демократії. В якості підтвердження такого визнання європейські держави ухвалили документи, в яких отримали розвиток ідеї щодо взаємної корис-

ності партнерських відносин між державою та громадянським суспільством. Для України особливий інтерес представляє досвід постсоціалістичних країн, де нині активно впроваджуються форми й методи діяльності, притаманні демократичному врядуванню.

Так, у Болгарії за активної участі неурядових організацій низкою урядових інституцій було розроблено декілька основних документів у сфері розвитку інститутів громадянського суспільства і проведення комплексу реформ у країні. Зокрема, під егідою Міністра з управління європейськими фондами розроблено "Стратегію підтримки розвитку громадських організацій Болгарії на період 2012-2015 рр.", а Міністерством фінансів, за участю громадськості, підготовлено "Національну програму реформ Республіки Болгарія на період 2012-2020 рр." [1].

Слід наголосити, що зі вступом Болгарії до ЄС у 2007 році позиції громадянського суспільства в країні посилились, оскільки залучення зацікавлених осіб до вироблення і реалізації державного управління, як правило, є умовою отримання фінансування ЄС, зокрема, що стосується коштів з Європейських структурних фондів. У 2011 році неурядові організації, що діють у сфері захисту довкілля, провели національну конференцію, яка виробила пропозиції для урядового документу на період до 2020 року. Профспілки і організації роботодавців ведуть активний діалог з урядом з фінансових і економічних питань. Уряд Болгарії працює над створенням реєстру лобістів і лобістських організацій за зразком Загального прозорого реєстру (Joint Transparency Register), який існує в інших країнах ЄС та Європарламенті.

У Болгарії функціонує значна кількість недержавних політологічних центрів, які надають державним інституціям свої експертні оцінки та беруть участь у формуванні і реалізації державної політики. Серед них виокремлюються такі: Інститут сучасної політики, що спеціалізується на покращенні функціонування парламенту з точки зору дотримання прав людини; Центр дослідження демократії, який зосереджується на висвітленні проблем з подолання корупції і на проведенні реформ у судовій системі; Інститут ринкової економіки, сфера інтересу якого - бюджетні реформи і мароекономіка.

При Міністерстві юстиції Болгарії функціонує Громадська рада - консультативний орган, який складається з представників неурядових організацій і професійних організацій суддів. У 2011 році Громадській раді була відведена основна роль у реформуванні судової системи шляхом вироблення пропонованих змін до Конституції. На нашу думку, для України такі напрацювання є надзвичайно цінними.

Вартим уваги вважаємо також і досвід Литви. 7 лютого 2012 року в рамках реалізації міжнародної ініціативи "Партнерство "Відкритий Уряд" Уряд Литви затвердив Програму вдосконалення державного управління на 2012-2020 рр., яка має на меті забезпечити відкритість для суспільства процесів державного управління і заохочувати громадськість до активної участі в них. У програмі викладені конкретні заходи з реалізації цієї мети, спрямовані на поліпшення доступу до інформації, підвищення доступності послуг для населення в Інтернеті, сприяння залученню громадськості до законотворчих процесів, а також до підвищення якості послуг, що надаються населенню органами державної влади [1].

У Литві з метою забезпечення сприятливих умов і можливостей для активного залучення громадськості до процесів державного управління функціонує система Електронного Уряду. Для реалізації цього завдання уряд створив сайт Громадських консультацій, на якому розміщені теми для обговорення. Кожне міністерство має на своєму сайті розділ, де міститься інформація про діяльність щодо відповідних законодавчих ініціатив та поточних питань, над якими працює міністерство і які можуть бути цікавими для громадянського суспільства. Міністерства розсилають запити до недержавних інституцій, неурядових організацій, наукових закладів, бізнес-структур, окремих громадян тощо (відповідно до питання, що розглядається) з пропозиціями взяти участь у громадських консультаціях і надати свої зауваження та пропозиції. За результатами таких громадських обговорень урядом готується доповідь, в якій відображено участь громадянського суспільства у вирішенні того чи іншого питання з конкретною інформацією, які пропозиції, що були надані структурами громадянського суспільства, враховані у діяльності уряду і в законодавчому акті.

Взаємодія державних структур з громадянським суспільством на основі партнерства необхідна для розвитку України як правової, соціальної, демократичної держави. Із затвердженням Указом Президента України від 24 березня 2012 року "Стратегії державної політики сприян-

ня розвитку громадянського суспільства в Україні" наша держава запровадила цілісний підхід до формування політико-правової основи взаємодії її інститутів із третім сектором [2].

Проте становлення ефективної взаємодії громадськості та державних інституцій напряму залежить від якісної трансформації політичної системи в Україні, змін у моделі державного управління, серед яких децентралізація, послаблення неефективних адміністративно-командних і суто регулятивних методів тощо. Такі цілі вимагають наявності повноцінних, а не декоративних інституцій громадянського суспільства, здатних отримати й опрацювати інформацію на початкових стадіях ухвалення політичних рішень, запропонувати альтернативи, здійснити контроль. Практика прийняття політичних рішень, реалізації державної політики в Україні без обговорення і схвалення з боку громадськості свідчить про уповільнені темпи поширення необхідного мінімуму процедур публічної політики. Відстоювання інтересів суспільства як органами державної влади, так і громадським сектором є фрагментарним, що несе особливі ризики в умовах неструктурованості суспільства [3]. Натомість напрацювання притаманних демократичному суспільству алгоритмів і конструктивних форм захисту інтересів різних соціальних груп, узгодження конфліктів інтересів сприяють мінімізації соціально-економічних і політичних ризиків. І досвід, напрацьований країнами ЄС тут є надзвичайно важливим.

Список використаних джерел

1. Досвід взаємодії державних органів країн світу з інститутами громадянського суспільства, залучення громадськості до формування та реалізації державної політики, протидії корупції, забезпечення електронного урядування. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://radakmu.org.ua/view/1254/>

2. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації : Указ Президента України від 24 березня 2012 р. № 212/2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14621.html>

3. Щодо активізації взаємодії організацій громадянського суспільства із органами державної влади. Аналітична записка. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/881/>

М.В.Заріна,
*аспірант кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ*

Правовий статус політичних партій в забезпеченні стабільності Верховної Ради України

Актуалізація заявленої теми: Парламент є єдиним законодавчим органом влади. Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову відповідно до ст. 6 Конституції України. В основному законі ст. 75 визначено, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України. Оскільки носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в державі є народ, а народ може здійснювати владу безпосередньо і через органи державної влади, діяльність парламенту є формою опосередкованого управління народом державою [1].

Представництво партій в українському парламенті на сьогодні будується за фракційним принципом. Якщо виходити з того, що саме поведінка фракцій у парламенті має бути чинником прийняття тих чи інших державно-політичних рішень, то ефективною слід вважати таку фракційну систему, в межах якої існують передумови для формування необхідної для прийняття законодавчих актів більшості. Така більшість може скластися як на постійній партійній основі, так і на основі ідейної близькості з широкого кола питань. Як переконливо свідчить досвід зарубіжних країн, формування у вищому законодавчому органі держави стабільного і ефективного партійного представництва є однією з визначальних передумов поступового розвитку держави на демократичних засадах, економічного зростання тощо.

Вирішальну роль у створенні передумов для формування стабільної партійної фракційної системи відіграло законодавство про політичні партії та громадські об'єднання. Досконала нормативна база, що регламентує функціонування політичних партій, є позитивним чинником інституалізації останніх, дає змогу оптимізувати формат і ступінь фрагментації партійної системи. Норми вітчизняного законодавства, що забезпечують фракційну стабільність парламенту, визначають правові механізми регулювання діяльності депутатських об'єднань, парламентарів і безпосередньо впливають на якість роботи парламенту, політичну стабільність, розвиток держави на демократичних засадах та її економічне зростання.

Аналізуючи реалії сучасного світу, динаміку і передумови процесів, що в ньому відбуваються, рідко хто наважиться залишити поза увагою проблеми пов'язані із діяльністю політичних партій. Неминуче позначиться це на глибині та достовірності аналізу соціально-політичних явищ.

В більшості сучасних держав існування та діяльність політичних партій представляє собою загальновизнану норму, трактується як невід'ємний атрибут демократичного способу здійснення влади. Саме вони уможливають залучення широких верств населення до участі у політичному процесі, проведення конкурентних виборів, функціонування організованої політичної опозиції. Демократія без політичних партій не є дієздатною. Ефективність демократичних інститутів та політична стабільність суспільства великою мірою залежать від типу партійної системи, яка утвердилась в даній країні, її узгодженістю з соціокультурними та економічними умовами, політичною традицією народу.

Конституційно-правовою основою діяльності політичних партій в забезпеченні стабільності Верховної Ради України є наступні нормативно-правові джерела: Конституція України 28.06.1996 № 254к/96-ВР [1], закон України "Про політичні партії в Україні" від 05.04.2001 № 2365-III [2], закон України "Про Регламент Верховної Ради України" від 10.02.2010 року № 1861-VI [3], закон України "Про вибори народних депутатів України" від 17.11.2011 року № 4061-VI [4], закон України "Про статус народного депутата України" від 17 листопада 1992 року № 2790-XII [5], закон України "Про комітети Верховної Ради України" від 04.04.1995 № 116/95-ВР [6].

Згідно зі ст 2. Закону "Про політичні партії в Україні" від 05.04.2001 № 2365-III політична партія - це зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян - прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах.

Глава 11 Розділу III Закону України "Про Регламент Верховної Ради України" від 10.02.2010 р. № 1861-VI визначає засади формування депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України.

Відповідно до Закону України "Про комітети Верховної Ради України" від 04.04.1995 № 116/95-ВР (ст. 1) комітет Верховної Ради України - орган

Верховної Ради України, який утворюється з числа народних депутатів України для здійснення за окремими напрямками законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконання контрольних функцій.

Проаналізувавши викладене, можна зазначити, що вплив на здійснення політичної влади партіями в Україні на сьогодні відбувається переважно у формі участі партій в діяльності законодавчих органів влади - Верховної Ради України, який вже чітко структурований за фракціями, в основу поділу яких переважно покладено партійний принцип.

Список використаних джерел

1. Конституція України. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
2. Закон України "Про політичні партії в Україні" від 05.04.2001 № 2365-III. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
3. Закон України "Про Регламент Верховної Ради України" від 10.02.2010 р. № 1861-VI. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
4. Закон України "Про вибори народних депутатів України" від 17.11.2011 № 4061-VI. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

5. Закон України "Про статус народного депутата України" від 17.11.1992 № 2790-XII. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

6. Закон України "Про комітети Верховної Ради України" від 04.04.1995 № 116/95-ВР. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

Ю.С.Потьомкіна,

аспірант кафедри державного управління і менеджменту НАДУ

Компетенція як ключове поняття для управління персоналом в системі державної служби

Ефективність державного управління залежить від професійної готовності службовців реалізовувати політику реформ, адміністративні і управлінські послуги відповідно до повноважень, визначених функціональною компетенцією органа виконавчої влади.

Для України як незалежної держави актуальним залишається питанням формування стабільного і професійного корпусу державних службовців, управління яким потребує якісно нових підходів, оснований на принципах роботи з персоналом, зокрема в контексті відбору бажаючих працювати в державній службі та оцінювання персоналу на всіх етапах проходження служби.

Основа для роботи з персоналом для отримання очікуваної результативності (в контексті змісту посади чи продукту діяльності) складає розуміння співвідношення компетенції посади і компетентності, яку виявляє державний службовець в процесі роботи.

Теоретичним аспектам зазначеної проблеми присвятили свої роботи такі зарубіжні дослідники як: Р. Уайт, А. Снайдер, Х. Ебелінг, У. Розвелл, Дж. Равен та інші. В Україні відсутні фундаментальні дослідження співвідношення компетенції та компетентності, хоча окремі аспекти проблеми розглянуті у публікаціях Л. Гогіної, В. Мотренка, О. Оболенського, В. Сороко, Ю. Шарова і можуть бути покладені в основу вітчизняних пошуків наукового обґрунтування новацій в управлінні персоналом державної служби.

Проблема реалізації компетентнісного підходу для управління персоналом в системі державної служби України потребує як теоретичного осмислення, так і перегляду традиційних підходів організації діяльності та оцінювання досягнень державних службовців згідно концепції професійної компетентності.

Перш за все, це стосується процесу відбору персоналу, який повинен, якщо не позбавити ризиків некомпетентності, то дати можливість їх прогнозувати аби запропонувати заходи з підвищення рівня особистих знань, вмінь і навичок працівника. Для визначення ступеня відповідальності людини посадовим вимогам необхідно спиратися на чіткі критерії відбору, зокрема такі, що засновані на компетенціях.

Зазначене спрямування наукових пошуків є наслідком застосування в новому Законі України "Про державну службу" [1] принципу розвитку компетентності осіб. На відміну від чинного закону компетентнісний підхід має бути основою оцінювання здатності державних службовців виконувати посадові обов'язки.

З огляду на те, що поки підхід, заснований на компетенціях, є все ще новелою в Україні і не отримав узгоджених механізмів застосування, вважається доцільним в межах наукових поглядів, що сформували науку "державне управління", проаналізувати методологічні проблеми теорії компетенцій та практики запровадження компетентнісного підходу для раціонального застосування його в державній службі України, зокрема з урахуванням зарубіжного досвіду.

Існує, щонайменше, чотири підходи, що визначають сутність компетенції, і покладені в основу відповідних прикладних моделей.

Перший підхід, називають американським поведінковим підходом. Американська традиція досліджень компетенцій акцентує увагу на поведінці. Саме він і започаткував загальну тенденцію, яка пов'язує ідею компетенцій з психологічними теоріями. Американській підхід дослідження компетенцій одночасно розвивається у двох напрямках. Перший з них орієнтований на дослідження індивідуально представлених компетенцій. В даний час вони в більшому ступені оцінюються як функціональні, а не як поведінкові, оскільки спрямовані на конкретний

клас робочих завдань. Цей напрям можна назвати психологічним, оскільки в його основі лежать роботи психологів (Д. МакКлеланда [3] та ін.). Другий напрям у дослідженні компетенцій пов'язаний з розвитком стратегічного менеджменту. Концепція стратегічного менеджменту передбачає погляд на організацію як на особливий суб'єкт, одночасно носить характеристики цілісності (організація сприймається як особливий, самостійний суб'єкт) і структурності (організація як система діяльності суб'єктів або як особливий груповий суб'єкт). З цієї точки зору відносно особи, яка реалізує технології стратегічного менеджменту, прийнято говорити про особливі організаційні компетентності, які в американському контексті називаються ядерними (центровими), а в вітчизняній літературі називаються ключовими або конкурентними.

Другий підхід називається британським функціональним підходом. Ця модель виступає як новий етап розробки ідеї компетенцій, оскільки (на відміну від базових американських моделей) передбачає не просто набір компетенцій, а намагається визначити їх взаємозв'язок. Британська традиція дослідження компетенцій та побудови відповідних моделей пов'язана з публікацією фундаментальної праці Дж. Равена, де він дає розгорнене тлумачення компетентності [2].

Зважаючи, що державна служба є системою, основу якої складає персонал, тобто особистості, які підбираються під компетенції посади з урахуванням їхніх компетентностей (інтегрованої спроможності до виконання посадових повноважень) необхідно привернути увагу до наявності в різних видах компетентності категорій "готовність", "здатність", а також фіксація таких психологічних якостей як "відповідальність", "упевненість".

Відмінною рисою британського підходу виступає той факт, що компетенції розглядаються саме як вимоги до працівників щодо виконання завдань (робочого місця). В основі британського підходу лежить розв'язання завдання уніфікації професійних стандартів. Фактично, мова йде про протилежну позицію американському підходу, в якому немає місця психологічним поняттям, а увага наділена лише системі вимог. Основа британського підходу полягає у визначенні ролі конкретної посади в організації, декомпозиції цієї ролі у перелік конкретних вимог. Саме британські спеціалісти акцентують увагу на "вмінні демонструвати роботу".

Третій підхід визначається як багатовимірний або цілісний. Він є характерним для французьких та німецьких досліджень, які спрямовані на пошук компромісу між поведінковими та функціональними поглядами на компетенції.

Четвертий підхід визначений як символічний або граничний. Він ґрунтується на уявленні, що поняття "компетенція" не може визначати об'єкт (психологічну характеристику або бажаний результат роботи). За поняттям "компетенція" ховається не об'єкт, а предмет пізнання, відповідно, це поняття відноситься до символічних, на які впливає, перш за все, культурний контекст. Компетенції завжди визначаються не однією людиною, а спільнотою, для якої вони є значимими. Саме тому за цим підходом компетенції можуть визначатися по-різному в кожному конкретному випадку, і різні явища потрапляють в межі такого визначення. Тому і підхід названий "граничним", що орієнтує на потребу розмежування того, що в даній ситуації визначається як "компетентність", з тим, що вважається кваліфікацією, здатністю, знаннями або навичками.

Фактично, представлені вище дослідження в повній мірі виражають наявність принципової методологічної проблеми теорії компетенцій та практики застосування компетентнісного підходу. Очевидно, що ідея застосування компетенцій і компетентностей цікава тільки в тому випадку, якщо є основою для побудови вимірювальних систем. Вони важливі, переважно, для проведення порівняльних досліджень, що дозволяють оцінити відмінності між окремими суб'єктами, між стадіями розвитку конкретного суб'єкта, різницю в змісті діяльності на різних посадах, відмінності в результатах діяльності (показниках ефективності). Якщо вимірювання є центральним завданням застосування концепції компетенцій, то важливо визначити, що саме вимірюється, інакше неможливо обрати адекватний спосіб вимірювання. Більш того, самі вимірювання не мають принципового значення, якщо не поставлено змістовне завдання - що саме ми хочемо зрозуміти, що оцінити, проводячи відповідні вимірювання і статистичні розрахункові процедури.

Компетентність на відміну від компетенцій не виступає гарантом успіху. Компетентність створює можливість успіху, може розцінюватися як підстава для досягнення успіху.

Відповідно, конкретна практика, на відміну від власне дослідницьких проектів, вимушена об'єднувати моделі компетентності та компетенцій, якщо вона дійсно налаштована на вико-

ристання компетентнісного підходу в організації державної служби спрямованої на осучаснення всіх складових робочого процесу, розвиток персоналу органів державної влади.

Серед дослідників спостерігається велике розмаїття термінологій та досвіду застосування теорії компетенцій. Незважаючи на наочні відмінності в усіх системах є спільні моменти. Зокрема, всі системи на основі компетенцій і компетентностей використовуються в якості невід'ємної частини кадрової політики у процесі відбору кадрів, а також під час їх оцінки та атестації. Компетенції використовуються в якості інструменту для аналізу потреб у навчальній підготовці та при розробці навчальних програм.

Розроблення на основі компетенцій апарату управління вітчизняним персоналом органів державної влади та органів місцевого самоврядування є пріоритетом для розвитку системи державної служби та нагальним завданням як для інститутів управління цієї системою, так і для всіх суб'єктів системи виконавчої влади. Саме на це мають бути спрямовані і подальші дослідження.

Список використаних джерел

1. Про державну службу : Закон України від 17.11.2011 № 4050-VI [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4050-17>.

2. Равен, Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен / М. : Когито - Центр, 2002. - 400 с.

3. McClelland, D. Identifying competencies with behavioural-event interviews. / D. McClelland // Psychological Science, 9(5), 1998, pp. 331 - 339. - Режим доступу : http://www.interviewedge.com/articles/m_art196.htm.

С.Я.Пак,

аспірант кафедри управління охороною суспільного здоров'я НАДУ

Державне управління охороною здоров'я на місцевому рівні в Україні: сучасний стан та перспективи

Охорона здоров'я місцевого рівня будується відповідно до адміністративно-територіального поділу. Основу структури системи складають амбулаторні і стаціонарні лікувально-профілактичні заклади комунальної форми власності у яких надається первинна і вторинна медична допомога [1]. Фінансове та матеріальне забезпечення цих лікувально-профілактичних закладів відбувається з районного та міського бюджету.

Необхідно зауважити, що для удосконалення надання амбулаторної допомоги на первинному рівні медичного обслуговування в Україні передбачено створення Центрів первинної медико-санітарної допомоги в структуру яких можуть входити лікарські амбулаторії, фельдшерсько-акушерські пункти фельдшерські пункти, медичні кабінети [3]. Однак в силу різних причин, в тому числі браку фінансів, активних дій з організації цієї роботи не спостерігається.

На увагу заслуговує вивчення організаційно-правового забезпечення державного управління охорони здоров'я адміністративного району де спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст представляють районні ради (рис. 1) Важливо, що проблемою теоретичного і практичного характеру є взаємовідносини між районними радами та районними державними адміністраціями при виконанні функцій управління охороною суспільного здоров'я та управління лікувально-профілактичними закладами.

При дослідженні доведено, що значна частина центральних районних лікарень, як об'єктів комунальної власності, знаходиться на балансі та в управлінні міських рад міст (районних центрів) обласного підпорядкування. Їх фінансування здійснюється з дольовою участю відповідних районів. Управлінський вплив на них здійснюють міські ради, районні ради та районні державні адміністрації. Якісне виконання завдань з охорони здоров'я, передбачених чинним законодавством з боку місцевих державних адміністрацій не можливе через недостатній адміністративний вплив на комунальні лікувально-профілактичні заклади та на посадових осіб цих закладів. Зазначені органи влади у процесі виконання своїх управлінських функцій створюють

спільні перешкоди, що негативно впливає на організацію лікувально-профілактичної допомоги, якість та доступність до медичних послуг, захист права громадян на охорону здоров'я.

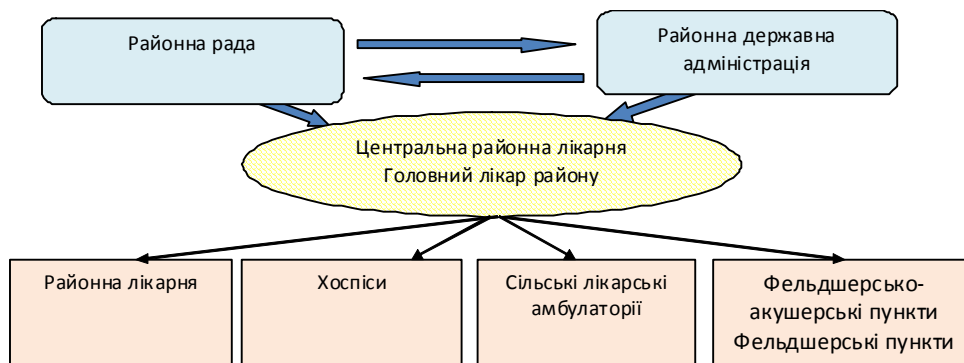


Рис. 1. Функціонально-структурна схема-модель управління охороною здоров'я рівні адміністративного району

Результатами дослідження статусу медичних закладів, як об'єктів комунальної власності встановлено, що положення статті 15 і статті 19 Закону України "Про місцеві державні адміністрації" щодо делегування районними радами відповідним державним адміністраціям функцій з управління майном, яке перебуває у спільній власності територіальних громад, не можуть бути забезпеченими, оскільки у статті 43 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" вписано, що вирішення питання управління об'єктами комунальної власності, призначення і звільнення їх керівників - здійснюється виключно на пленарних засіданнях обласних і районних рад. В той же час у статті 26 (виключна компетенція сільських, селищних, міських рад) п. 31 передбачені повноваження щодо прийняття рішення про передачу іншим органам окремих повноважень з управління майном, яке належить до комунальної власності відповідної територіальної громади, визначення меж цих повноважень та умов їх здійснення.

Отже, до районних закладів охорони здоров'я які знаходяться на балансі міських рад може застосовуватися одна правова норма у частині передачі окремих повноважень в управлінні ними, а на заклади охорони здоров'я що є на утриманні районних рад інша. В цьому сенсі виникає конфлікт інтересів між міськими і районними радами та відповідними державними адміністраціями через невідповідність єдиних законодавчих норм в управлінні закладами охорони здоров'я.

Організаційно-методичним та інформаційним центром для закладів охорони здоров'я району є центральна районна лікарня (ЦРЛ). Управління охороною здоров'я на рівні адміністративного району здійснює головний лікар ЦРЛ, який призначається на посаду рішенням районної ради [4], а у відношеннях з органами влади виступає в якості головного лікаря району. Правовий статус ЦРЛ та її головного лікаря закріплено законодавством [2] та у статутах центральних районних лікарень які затверджуються на сесії районних рад. У службовому підпорядкуванні головного лікаря є чисельний адміністративний апарат з шести штатних заступників, а також організаційно-методичний відділ в якому обробляється і аналізується інформація про стан охорони здоров'я населення району. Функції управління охороною здоров'я району виконує лише адміністрація ЦРЛ, тобто головний лікар та його заступники, в той час як сама центральна районна лікарня забезпечує надання кваліфікованої медичної допомоги населенню [1].

Така модель управління системою охорони здоров'я району доводить свою недосконалість, оскільки адміністрація ЦРЛ та головний лікар, в основному, зосереджується на керівництві закладом, вирішуючи нагальні питання лікувального процесу та проблеми фінансово-господарського характеру. Це є однією з причин кризового стану громадського здоров'я адміністративних територій в Україні. Через відсутність адекватного управління охороною здоров'я страждає надання первинної медичної допомоги на рівні сільських та селищних територіальних громад. Наслідком такого стану є незадовільні демографічні показники, вищий рівень захворюваності і смертності сільського населення у порівнянні з міським, проблеми кадрового забезпечення та оснащення медичних закладів, а усі ці чинники породжують соціально-економічні проблеми регіонів України.

Особливістю державного управління галузі на районному рівні є відсутність окремого підрозділу органу виконавчої влади з координації та управління охороною здоров'я. Необхідно звернути увагу що Постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2007 р. № 996 "Про затвердження рекомендаційних переліків управлінь, відділів та інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій" передбачено створення відділу охорони здоров'я, та практичного втілення не відбувається, за винятком окремих регіонів, але й там не досконало визначено функції, штатний розпис та порядок взаємодії з лікувальними закладами району.

Специфіка функціонування системи охорони здоров'я міських територіальних громад в Україні визначається багатьма чинниками. Міська громада у порівнянні з сільською має ряд переваг у отриманні медичних послуг через краще розвинену логістику системи охорони здоров'я, вищий рівень забезпечення галузі кадровими ресурсами, інформаційне забезпечення, що й визначає якість медичних послуг. Завдяки розвиненій системі житлово-комунального господарства, транспортного сполучення, стану доріг, відчутною є доступність до медичних послуг.

Організаційну основу управління охороною здоров'я на рівні міських населених пунктів забезпечують міські голови та органи місцевого самоврядування - міські ради, в тому числі через створені ними виконавчі комітети. Свою діяльність вони здійснюють на основі Конституції України та законів України. Стаття 26 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" передбачає затвердження міською радою структури виконавчих органів. В структурі утворюються управління (відділи) охорони здоров'я міських рад, до відома яких належить організація системи охорони громадського здоров'я та координація діяльності лікувально-профілактичних закладів різних форм власності (рис.2). Призначення керівника та його заступників входить до повноважень міського голови.

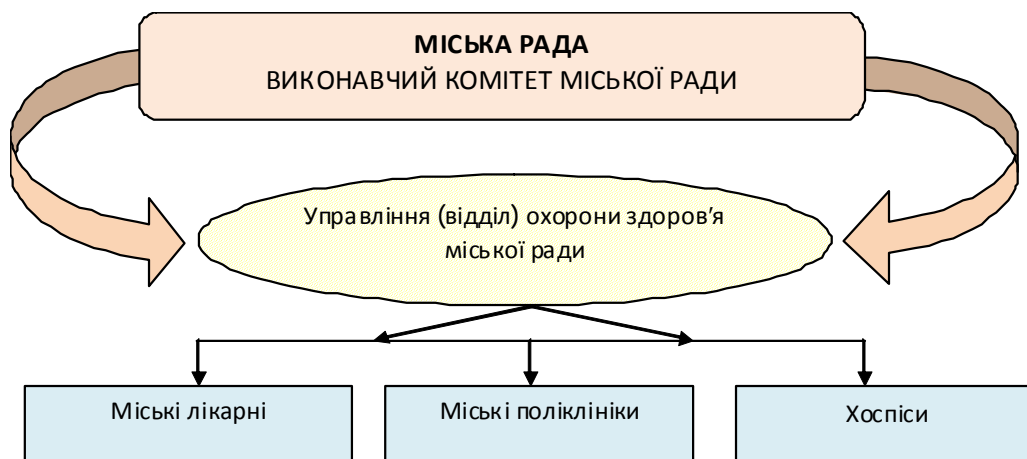


Рис. 2. Функціонально-структурна схема-модель управління охороною здоров'я рівні міст

Проблемою залишається вивчення методологічних принципів розробки та запровадження на усій території України окремих повноважень управлінь (відділів) охорони здоров'я міських рад щодо виконання власних та делегованих повноважень, що мають бути відображені у відповідних нормативних актах (положеннях). Мова йде про координацію міжгалузевої співпраці, регулювання медичних послуг приватного сектора, співпраця з громадськими організаціями, організація санітарно-освітніх заходів тощо.

Лікувально-профілактичні заклади функціонують в якості бюджетних (рис. 2) і фінансуються з бюджетів міст. Свою роботу вони вибудовують на основі Статутів, затверджених міською радою. Керівників комунальних закладів охорони здоров'я призначає та звільняє міський голова.

Висновки.

Доведено що в Україні збережена централізована система охорони здоров'я що веде до неспроможності держави забезпечити потреби суспільства у здоров'яохоронній сфері через недосконалість управлінських інституцій та браку фінансових і матеріальних ресурсів переважно на рівні місцевого самоврядування.

Виявлено ряд несумісностей у законодавстві що регулює діяльність органів місцевого самоврядування та державної виконавчої влади в управлінні закладами охорони здоров'я як об'єктами комунальної власності.

Проаналізовано чинну функціонально-структурну модель управління охороною здоров'я на рівні адміністративних районів і доведено її складність та функціональну неспроможність забезпечити регулювання з охорони громадського здоров'я, а також принципи міжгалузевої взаємодії в управлінні.

Список використаних джерел

1. *Гладун З.С.* Державне управління в галузі охорони здоров'я : монографія / З.С Гладун. - Тернопіль.: Укрмедкнига, 1999. - 312 с.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19. 11. 1992 р. № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України 1993, N 4. - С. 19.
3. Про внесення зміни до Переліку закладів охорони здоров'я : Наказ МОЗ України від 20.05.2011 № 301. [Електронний ресурс]. - Режим доступу - http://moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110520_301.html
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. -1997. - № 24. - С. 170.
5. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 20/21. - С. 190.

А.В.Яковенко,

аспірант кафедри політичної аналітики і прогнозування НАДУ

Система збалансованих показників як метод моделювання в антикризовій діяльності органів державної влади в Україні

В управлінській діяльності органи державної влади тяжіють до побудови ефективної системи керування всіма основними напрямками розвитку регіону, країни, певної галузевої сфери. Для цього інколи здійснюються спроби побудувати певні моделі управління, які, як правило, ґрунтуються на закордонному досвіді. Водночас слід відмітити, що більшість існуючих на сьогоднішній день моделей управління потребують складних схем адаптування до специфіки функціонування державного управління в Україні, стилю керування, інших внутрішніх та зовнішніх факторів, що значною мірою впливає на ресурсозабезпеченість та терміни впровадження таких моделей. Поки що в Україні цей досвід тільки набуває поширення, оскільки відсутня єдина державна стратегія. Якщо брати до уваги доступність, зрозумілість, наочність, практичність та невеликий період адаптації державних службовців до нової системи, то перспективним для використання в галузі державного управління є використання системи збалансованих показників - Balanced Scorecard.

Збалансована система показників (англ. Balanced Scorecard (BSC)) - це система менеджменту, яка була розроблена на початку 1990-х років Робертом Капланом і Девідом Нортонем. Її призначення - забезпечити чіткіше формулювання стратегічних планів та їхню реалізацію - є ширшим за призначення систем, які лише вимірюють фінансові показники. Збалансована система показників - джерело інформації як щодо внутрішніх процесів в установі, так і щодо їхніх зовнішніх наслідків [1].

Впровадження ЗСП у діяльність органів влади доцільно здійснювати на базі органів аналітично-прогностичної діяльності, які в тій чи іншій формі вже є в наявності в штатних розписах органів державної влади України.

Основними властивостями такої системи, на наш погляд, повинні бути:

1. Оцінка ефективності діяльності установи повинна оцінюватися не лише фінансовими показниками, а і іншими (статистичними, соціологічними тощо).
2. Показники щодо оцінки ефективності варто перегрупувати в соціальні однорідні групи, якомога ближче до їхніх характеристик та властивостей.

3. Повинні бути встановлені границі таких показників, в межах яких і буде доцільним їхнє використання у системі.

4. Стратегічні цілі управління повинні бути виражені у вигляді конкретно затверджених програм діяльності державного органу, з передбаченим фінансовим та матеріально-технічним забезпеченням, а не мати суто декларативний характер.

5. Оцінка ефективності діяльності повинна бути на всіх рівнях ієрархії державної установи, від рядового співробітника до керівництва державним органом.

Застосування ЗСП набуває особливої важливості, коли йдеться про антикризове управління і систему докризових випереджувальних заходів. Оскільки ще на стадії створення системи чітко визначається стратегія державного органу, реагування на виклики та загрози системі стає дуже оперативним, до того ж, у стратегії будуть передбачені комплекси заходів для подолання такого роду загроз.

Використання ЗСП дає змогу:

- переводити стратегію державного органу в комплекс чітко визначених конкретних дій;
- прив'язувати бюджет установи до досягнення мети стратегії за допомогою аналітично-прогностичного та інформаційного потенціалу органу;
- отримати швидкий ефект від впровадження стратегії завдяки чіткому усвідомленню конкретних завдань на всіх сходинках управлінської ієрархії установи;
- чітко знати всі слабкі та сильні сторони державного органу (регіону, галузі) і в плані кадрового потенціалу, і в плані його фінансово-ресурсних можливостей;
- виробляти та приймати державні (регіональні, галузеві) програми з урахуванням всього комплексу їх доцільності, пріоритетності та актуальності;
- швидко реагувати на докризові та кризові прояви для регіону (галузі), маючи готові алгоритми конкретних дій на попередження або пом'якшення такого роду загроз;
- впровадити автоматизацію системи в організацію як механізм реалізації системи в програмному середовищі, виробити методи занесення даних та візуальних результатів, побудувати графік внутрішнього документообігу загальної системи із занесенням всіх даних в єдиний програмний модуль, котрий побудований в табличній формі;
- організувати доступ до загального модулю державних службовців залежно від сфери впливу на виконання показників, на основі впровадження програмного модулю на базі табличного редактору Excel (велика перевага - низька вартість впровадження та простота користування, легка специфіка навчання та переналаджування при змінах стратегій в майбутньому);
- організувати публічність доступу громадян до стратегії діяльності установи.

Список використаних джерел

1. Каплан Роберт С., Нортон Дейвид П. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию: Пер. с англ. - М.: ЗАО "Олимп-Бизнес", 2004, 304 с.
2. Ясінський В.В. Збалансована система показників, кроки впровадження на вітчизняних підприємствах. - Режим доступу: <http://ev.nuos.edu.ua/content/zbalansovana-sistema-pokaznik%D1%96v-kroki-vprovadzheniya-na-v%D1%96tchiznyanikh-p%D1%96dpriemstvakh>
3. Український сайт, присвячений системі збалансованих показників. Головна сторінка. - Режим доступу: <http://bsc.com.ua> - Назва з екрану.
4. Хорват П. Сбалансированная система показателей как средство управления предприятием // Стандарты и качество. - 2004, № 2. - С. 50-53.

І.О.Коваль,

аспірант кафедри інформаційної політики та технологій НАДУ

Комунікація та дискурс як складники сучасних державно-управлінських процесів

Одним зі шляхів модернізації державного управління в контексті європейської інтеграції є його розвиток у межах теорії публічної політики та управління. Пріоритетність комунікативних явищ у процесах публічного управління, що передбачає стратегічне спрямування на грома-

дянина та відповідну організацію влади, дозволила визначити публічну політику (та управління) як специфічну форму комунікації суб'єктів політичного (управлінського) процесу, яка активізує участь громадян у формуванні, виробленні та реалізації політичного курсу [3, с. 23].

Дослідження управлінського потенціалу комунікативних явищ державно-управлінського процесу становить наукове завдання, актуальність якого, на думку дослідників, зростає у міру послаблення загальних управлінських можливостей влади [4, с. 5], подальшого перетворення комунікативних явищ з інструменту боротьби за владу на саму боротьбу, основний засіб здійснення політичних і управлінських дій [8, с. 9]. Крім того, у сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства, що передбачають зміну "статусу" інформації та комунікації з джерела раціонального прийняття політико-управлінських рішень на умову прийняття законних і легітимних політико-управлінських рішень, підвищується увага до дискурсу як інструменту досягнення та утримання влади.

До комунікативних явищ вважаємо за доцільне віднести безпосередньо комунікацію (комунікативний акт, комунікативну стратегію і тактику, комунікативні техніки тощо) та дискурс.

Комунікацію при цьому пропонуємо розуміти як цілеспрямовані контакти між політичними суб'єктами, які обмінюються та використовують відомості, знання та повідомлення, поєднують різні рівні політичної системи, надають можливість інститутам влади виконувати свої специфічні функції з управління суспільством, а суспільству - контролювати це управління.

Управлінський потенціал комунікації обумовлюється передусім тим, що публічна комунікація є джерелом легітимації влади. Комунікативна взаємодія влади та суспільства визначає керуваність суспільних процесів [6], є загальним середовищем структурування суспільства [1, с. 9].

Поняття комунікації та дискурсу не є тотожними. Дискурс є реалізацією, результатом і передумовою комунікації [2, с. 159], зокрема "мовним корелятом стосовно того чи іншого сегмента людської комунікації та пізнання" [7, с. 80].

На думку С.Тічера, дискурс - це використання мови як форма соціальної практики [5, с. 48]. Усталена мовленнєва практика обумовлює конкретний комунікативний акт, конкретну дискурс-подію. З іншого боку, ця практика узалежнюється та структурується конкретною сферою суспільної практики. Отже, на нашу думку, дискурс є комунікативно організованою (безпосередньо пов'язаною з повідомленнями та їх інтерпретацією) діяльністю в межах певної суспільної практики. Вважаємо, що діяльнісний підхід до дискурсу є особливо продуктивним для визначення політичного дискурсу, адже дозволяє акцентувати на визначальності діяльнісної складової, діяльнісній природі політичного мовлення.

Як діяльність у межах певної суспільної практики дискурс визначає, формує та обмежує цю практику. На думку В.Чернявської, такі обмеження виявляються:

- у встановленні ступеня важливості, доцільності, важливості того, про що йдеться (ментальні межі);
- у використанні всіх можливостей для не-появи альтернативних, "чужих" сенсів (методологічні межі);
- у залученні до простору дискурсу тематично близьких, релевантних сенсів і понять (змістові межі);
- у специфічному використанні та формуванні мовних значень, що набувають ознак стереотипізованих (іноді навіть ритуалізованих) і конвенціональних (умовних, таких, що відповідають традиціям) [7, с. 80-81].

Вважаємо, що управлінський потенціал дискурсу виявляється саме у формуванні конкретних ставлень, оцінок і типів поведінки реципієнтів, що є результатом дії зазначеної сукупності обмежень. На думку дослідників, таке конституювання реальності допомагає підтримувати та відтворювати соціальний статус-кво і у той же час сприяє його трансформації [5, с. 48].

Завдяки потужному потенціалу влади у створенні певних значень, цінностей, символів, оцінок владний (політичний) дискурс формує та трансформує соціальну і політичну реальність. На нашу думку, особливий вплив на об'єкт управління при цьому належить президентському дискурсу як владному (політичному) субдискурсу - окремому комунікативно організованому напряму політичної діяльності, пов'язаної з діяльністю інституту президентства. Стратегічність, всеосяжність, публічність, ритуалізованість (традиційність) президентського дискурсу свідчать про стабільність чинної влади, її впливовість та позитивний управлінський потенціал.

Отже, здатність до цілеспрямованого формування й трансформування реальності, організуючий вплив на утвердження легітимності влади, що сприяє керованості суспільних процесів і структуруванню суспільства, дозволяють визначити комунікацію та дискурс важливими складниками сучасних державно-управлінських процесів.

Список використаних джерел

1. *Campbell K. Presidents Creating the Presidency: Deeds Done in Words / K. Campbell, K. Jamieson. - Chicago : University of Chicago Press, 2008. - 328 p.*
2. *Коваль І. Президентський дискурс: сутність, структура, функції, цілі / І. Коваль // Стратегічні пріоритети. - 2012. - № 3(24). - С. 158-164.*
3. *Основи публічної політики та управління : навч. посіб. / [С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович, О. Р. Титаренко та ін.] ; за ред. С. О. Телешуна. - К. : НАДУ, 2011. - 326 с.*
4. *Почепцов Г. Стратегические коммуникации: стратегические коммуникации в политике, бизнесе и государственном управлении / Г. Почепцов. - К. : Альтерпрес, 2008. - 216 с.*
5. *Тичер С. Методы анализа текста и дискурса / С. Тичер, М. Мейер, Р. Водак, Е. Ветер ; [пер. з англ.]. - Х. : Изд-во Гуманитарный Центр, 2009. - 356 с.*
6. *Ульмаева Л. Дискурсивные практики Президента Российской Федерации в управлении процессами политической коммуникации : автореф. дис. к.політ.н. - 23.00.02; Нижний Новгород [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/diskursivnye-praktiki-prezidenta-rossiiskoi-federatsii>*
7. *Чернявская В. Дискурс власти и власть дискурса: проблемы речевого воздействия: учеб. пособие / В. Чернявская. - М. : Флинта, Наука, 2006. - 136 с.*
8. *Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса / Е. И. Шейгал. - М. : ИТДГК "Гнозис", 2004. - 328 с.*

Л.О.Матеева,

аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ

Девальвація парламенту або знову про проблеми вітчизняного державотворення

Парламентаризм як суспільно-політичне явище є одним з найвагоміших демократичних надбань цивілізації, пов'язаним із визнанням та реалізацією принципів народного суверенітету, пріоритету прав людини, ідеї верховенства парламенту серед органів державної влади, законодавчим унормуванням інститутів представницької демократії.

Парламент є головним каналом зв'язку у форматі "держава-парламент-громадяни", виконуючи при цьому своє функціональне призначення-виражати волю народу, втілюючи її у закони і контролюючи їх виконання. Ефективне функціонування парламенту є однією з найголовніших ознак будь-якої сучасної розвинутої демократичної країни. І Україна в цьому не може бути винятком.

На сьогодні Парламент України не вирішує актуальні проблеми українського суспільства, номінально та реально зменшується його вплив на діяльність виконавчої влади, що свідчить про його так звану "девальвацію" як єдиного органу законодавчої влади.

Інтерпретація терміну "девальвація" найбільш часто зустрічається в наукових і практичних доробках у галузі економіки ("девальвація грошової одиниці"), соціології ("девальвація норм"), філології ("девальвація слова"). На нашу думку, цей термін доцільно використовувати і в теорії державного управління для найбільш точного оцінювання результативності діяльності (чи бездіяльності) досліджуваного об'єкта чи явища. Девальвація (у переносному значенні) - це переоцінка або зменшення значення будь-чого [1].

Ми вважаємо, що девальвацію можна вважати одним із вимірів та процесів діяльності Верховної Ради України. Проведений нами аналіз здійснення Українським Парламентом контролюючої функції дозволив виокремити низку ознак, що підтверджують не лише наявність,

але й поглиблення цього процесу. На нашу думку, основними з-поміж них можна визначити такі:

- У результаті здійсненої в Україні конституційної реформи у 2010 р. відбулася зміна форми правління з парламентсько-президентської на президентсько-парламентську республіку. Це негативно вплинуло на стан вітчизняного державотворення. Зокрема, відсутність у відновленій Конституції України 1996 р. достатньо розроблених механізмів взаємодії між органами державної влади проявилось у порушенні принципу рівноваги між гілками влади. Внаслідок цього відбулося поглинання парламенту сильною владою президента. Про це свідчать результати активності суб'єктів законодавчої ініціативи за 10 - 11 сесії Верховної Ради України VI скликання (див. таблицю).

Активність суб'єктів законодавчої ініціативи (за 10-11 сесії Верховної Ради України VI скликання)

Сесії	Усього прийнятих законів	Суб'єкти розроблення законопроектів							
		Кабінет Міністрів України		Президент України		Народні депутати України		Національний банк України	
		К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
10-а (лютий-липень 2012)	196	96	49	8	4	92	47	-	-
11-а (вересень-грудень 2012)	97	38	39	4	4	52	54	3	3

За даними таблиці, Парламент України помітно поступається Кабінету Міністрів та Президенту України кількістю підготовлених законопроектів. Так, Верховною Радою України протягом десятої сесії було прийнято 196 законів, з них більшість - 114 (53%) внесені Урядом (96) і Президентом України (8), решта - 92 (47%) - народними депутатами, [10, с. 10]. Протягом одинадцятої сесії було прийнято 97 законів, з них 52 (54%) законопроекти ініційовано народними депутатами (більше 70% яких подано представниками фракції Партії регіонів), 38 (39%) - Урядом, 4 (4%) - Президентом України, 3 (3%) - Національним банком України [3].

Зазначені показники діяльності суб'єктів законодавчої ініціативи відображають стан вітчизняної системи державної влади, за якого глава держави, керівництво уряду, парламентська більшість є представниками так званої "партії влади". На перший погляд, створено досить сприятливі умови для діяльності державного апарату та ефективного здійснення державного управління. Однак, реалії сьогодення свідчать про зниження результативності державотворчих процесів в Україні внаслідок законодавчо унормованої безвідповідальності та фактичної безконтрольності виконавчої гілки влади перед парламентом як єдиним законодавчим органом влади.

- Конституційно-правова неузгодженість здійснення парламентом контролю за діяльністю уряду. Так, чинна Конституція України (ст. 113) не передбачає виконання Кабінетом Міністрів України постанов Верховної Ради, прийнятих за результатами виконання контролюючої функції. Виходячи з цього, контрольна діяльність Рахункової палати, Уповноваженого з прав людини, тимчасових парламентських слідчих комісій, парламентських комітетів, народних депутатів і парламентські слухання залишаються без належного реагування з боку виконавчої влади і, відповідно, правоохоронних органів [3, с. 12]. Зокрема, за результатами опитування, проведеного Центром Разумкова, за період 2010-2012 рр. виконання контролюючої функції Парламентом України зменшилося на 59,4% [3, с. 80].

- Збільшення у складі парламенту представників фінансово-політичних груп унеможливує ефективне виконання ним контролюючої функції. Як показують підсумки парламентських виборів за період незалежності України, у складі Парламенту II скликання було близько 20 депутатів, чий майновий стан оцінювався в понад 1 млн. грн., III скликання - понад 110 депутатів, IV - понад 200, V - понад 250, VI- понад 300 (дві третини складу) [2, с. 11].

Такі показники дають підстави стверджувати, що Верховна Рада, як виборний законодавчий орган влади:

- не забезпечує представництво основних соціально-політичних груп населення;

- захищає інтереси не суспільства, а, в першу чергу, інтереси представників великого капіталу, тіншового бізнесу, керівників органів державної влади;
- здійснює формально й неефективно контроль за діяльністю органів виконавчої влади. Наприклад, впродовж VI скликання у Верховній Раді було утворено 44 тимчасові слідчі комісії, з них 40 припинили діяльність (одна - через завершення терміну повноважень, 30 - "за оголошенням") і лише вісім з них прийняли постанови за результатами здійсненого контролю [2, с. 13].

Варто визнати, що виявлені негативні обставини здійснення Верховною Радою України своїх контрольних повноважень, не лише впливають на її ефективність діяльності, але й нівелюють її роль у державному управлінні. А це - реальна загроза для вітчизняного державотворення.

Список використаних джерел

1. *Ефремова Т.Ф.* Новый словарь русского языка. Толково - словообразовательный. - Режим доступа: <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Efremova-term-18853.htm>
2. Парламентаризм в Україні: інституційне забезпечення, стан, тенденції // Національна безпека і оборона, 2012. - №7-8. - С. 120. - Режим доступу: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/>
3. Підсумки 11-ї сесії Парламенту VI скликання // За матеріалами оф. сайту Лабораторії законодавчих ініціатив. 04-01-2013р. - Режим доступу: <http://parlament.org.ua>

З.М.Сіоніхіна,
*аспірант кафедри державного управління
і менеджменту НАДУ*

Моделі розвитку компетенцій у контексті вдосконалення професійної діяльності

В Україні на найвищому рівні піднято проблематику удосконалення професійної діяльності управлінських кадрів у сфері державного управління як процесу, що базується на уведенні компетентнісного підходу, на законодавчому рівні закріплено нові його поняття [1]. Відповідно, проблема ефективності професійної діяльності державних службовців сьогодні має тенденцію зводитися до застосування моделей компетенцій на засадах різних структур, змісту, підходів тощо.

Але за такого способу вирішення проблеми поза увагою як науковців, так і практиків залишається власне найсуттєвіше - необхідність системно організованого оновлення професійних компетенцій керівних кадрів для швидкого реагування на виклики часу, адаптації їх до успішних управлінських дій у площині управління змінами, тобто удосконалення самого механізму управління розвитком компетенцій. Адже, наскільки розумно й виважено реалізовуватиметься державна політика щодо управління професійним потенціалом керівних кадрів - настільки ж дієво використовуватимуться їх можливості у вдосконаленні державного управління.

Тому моделювання, як невід'ємна складова вибору, обґрунтування, розробки та впровадження управлінських рішень стосовно означеної проблеми, вимагає комплексу заходів, і, насамперед, дослідження ключових компонентів для напрацювання реальної і потенційно перспективної схеми реалізації актуальних завдань.

У науковій літературі терміни "модель", "модель компетенцій" та "модель розвитку компетенцій" застосовуються досить широко. Та хоча загальні засади опрацьовано на досить високому рівні, аспекти створення, удосконалення й розвитку існуючих моделей, особливо у сфері вітчизняного державного управління, все ще залишаються малодослідженими.

Аналіз змісту, визначення структури та спроба класифікувати моделі дозволяють перевести поняття "модель розвитку професійних компетенцій керівних кадрів" з розряду базової термінологічної категорії у розряд складних управлінських категорій.

Провідні вчені світового рівня вважають, що моделі компетенцій - це інструмент удосконалення кожної організації, яка займається управлінням персоналу. І що інших організацій не існує в природі [2, с. 14-16]. Тому у сучасних організаціях компетенції знаходяться в центрі всієї роботи з персоналом.

Порівнюючи модель компетенцій з фундаментом будинку, надійність якого дозволяє будувати міцну й велику споруду, науковці прирівнюють розробку таких моделей та їх оновлення до точної й кваліфікованої роботи, що передбачає спеціальні навички та досконалу техніку аналізу й, всупереч існуванню різноманітності технологій, чітку послідовність основних кроків, зокрема: отримання замовлення від керівництва організації, прояснення цілей та, власне, планування проекту [там само].

Слід зауважити, що сучасна професійна діяльність керівних кадрів поряд з багатьма іншими факторами засновується на актуалізації нових акцентів: зацікавленості усіх співробітників у розвитку, на повазі інтересів кожного, на знанні членів команди й їх персональної мотивації на якісне виконання роботи. Це передбачає окрім необхідності розвитку компетенцій самих керівників, ще й необхідність удосконалення моделі організаційної чи інституційної взаємодії даного процесу усіх зацікавлених сторін. Обидва аспекти можуть виступати формуючими компонентами комплексної моделі розвитку компетенцій керівних кадрів сфери державного управління у контексті удосконалення їх професійної діяльності.

Справедливо зауважити, що професійною практикою у різних сферах діяльності напрацьовано величезний досвід щодо створення й удосконалення різноманітних моделей розвитку компетенцій.

Так, у системі професійної підготовки знаходимо дослідження моделі розвитку компетенцій (далі МРК) як фактору становлення кар'єри майбутнього спеціаліста [3].

У якості змістовної моделі виконання об'єктивних процедур оцінки набутих компетенцій МРК може виступати як методологія формування й оцінювання рівнів знань, умінь і набутих загально-культурних, професійних компетенцій [4].

У вигляді технологічної карти розвитку ПК така модель розглядається крізь призму чітко визначених структурних елементів утворення: ціль, принципи, задачі, зміст, технології та результати засвоєння [5].

Функціональні, кластерні, засновані на параметрах особистості, з підготовки менеджерів, з управління діяльністю - ось той далеко неповний перелік існуючих та досліджуваних моделей розвитку компетенцій, кожна з яких у сучасних умовах функціонування організації будь-якого рівня та швидкозмінного середовища не тільки враховує специфіку діяльності, але, насамперед, дозволяє вирішувати прикладні задачі у сфері управління. Однак, вибір бажаної й перспективної МРК для конкретних цілей залежить від багатьох чинників та вимагає віднаходження раціональних підходів, структури, принципів тощо.

Отже, вивчення та проектування різних моделей компетенцій є соціально-значимою проблемою та перспективним напрямом наукових досліджень. При цьому джерелом і факторами розробки нових технологій мають виступати інноваційні процеси у сфері професійної діяльності, що повинно знайти своє відображення у механізмі розвитку професійних компетенцій керівних кадрів сфери державного управління.

Список використаних джерел

1. Про державну службу: Закон України від 17.11.2011 № 4050-VI / Електронний ресурс - режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4050-17>;

2. *Стив Уиддет & Сара Холлифорд*. Руководство по компетенциям The Competencies Handbook Серия: Developing Practice Издательство: Гиппо, 2008 г., - 240 стр. - С. 14-16;

3. *Садон Елена Владимировна*. Профессиональные компетенции как фактор становления профессиональной карьеры будущего специалиста: диссертация кандидата психологических наук : 19.00.03 / Садон Елена Владимировна; [Место защиты: Дальневост. гос. ун-т путей со- общ.].- Владивосток, 2009.- 218 с.;

4. *Пахлян В.А.* Программы формирования и оценки знаний, умений и уровня приобретенных компетенций обучающихся по программам бакалавриата / В.А. Пахлян, Н.Ю.Тряпицына, Ю.Д. Тряпицын // Електронний ресурс - режим доступу: <http://www.rae.ru/use/pdf/2012/5/63.pdf>;

5. *Асаева И.Н.* Развитие профессиональных компетенций воспитателей дошкольных учреждений разных видов / И.Н. Асаева // Известия РГПУ им. А.И. Герцена. 2009. - №112. - С.79-87.

В.І.Горбатюк,

аспірант кафедри державного управління і менеджменту НАДУ

Удосконалення механізмів надання адміністративних послуг у сфері управління державними фінансами: організаційно-правовий аспект

Актуальність дослідження механізмів надання адміністративних послуг зумовлена тим, що сфера адміністративних послуг та особливості їх надання в Україні є недостатньо дослідженими у порівнянні із країнами у яких час демократичного розвитку більший. Недостатньо розроблені та потребують осмислення і обґрунтування, зокрема, питання нормативно-правового забезпечення модернізації механізмів надання адміністративних послуг та формування методики оцінювання якості адміністративних послуг.

Задля покращення інвестиційного клімату адміністративною реформою передбачено перегляд та скорочення переліку послуг, що надаються державою та зменшення бюрократичного тиску державного апарату. Так, з метою створення сприятливих умов для надходження інвестиції і забезпечення прискореного економічного зростання Програмою економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава", затвердженою Комітетом економічних реформ, передбачено ряд завдань для упорядкування сфери надання державними органами адміністративних послуг, до яких віднесено: 1) перегляд видів платних послуг з подальшим розмежуванням їх на адміністративні (державні) і господарські; 2) створення єдиної електронної бази даних адміністративних (державних) послуг органів виконавчої влади й місцевого самоврядування" [2]. Тобто, підсумовуючи можна визначити три основні проблеми у наданні адміністративних послуг, які мають бути вирішені в ході реалізації адміністративної реформи - це впорядкування переліку послуг; визначення вартості їх надання; забезпечення зручності надання.

Оскільки, держава має не лише управляти суспільством, а повинна надавати йому послуги -забезпечення доступності та якості адміністративних послуг, щонадаються громадянам є одним із основних завдань сучасної держави.

Наукові дослідження сфери надання послуг здійснювались вітчизняними вченими, серед яких: В.Б.Авер'янов, М.М.Білінська, В.М.Вакуленко, В.М.Гаращук, Н.В.Гнидюк, І.П.Колісниченко, А.В.Кірмач, І.Б.Коліушко, О.Д.Лазор, Н.Р.Нижник, О.Ю.Оболенський, Г.М.Писаренко, Р.М.Рудніцька, В.М.Сороко, В.П.Тимошук, О.М.Чемерис та ін.

Через кризові явища у світі, з метою забезпечення доступності та скорочення терміну надання адміністративної послуги, уряди розвинутих країн були вимушені проводити пошуки нових організаційних форм надання адміністративних послуг. За результатами таких пошуків вибрано шлях використання ресурсів новітніх інформаційних і комунікаційних технологій. У рамках цього, спостерігається зростаюче впровадження он-лайн ресурсів, як цілісного підходу до управління, з метою сталого розвитку, прозорості, ефективності надання державних послуг.

Організація Об'єднаних Націй після аналізу показників у 2012 році "E-Government Survey 2012" зробила загальний висновок, про те, що з метою забезпечення існування ефективних та прозорих систем надання послуг, країни світу повинні розглядати сферу надання послуг з точки зору електронного уряду і електронного урядування. Саме цей акцент інституційних зв'язків у багаторівневій структурі урядів світових країн взмозі забезпечити сталий розвиток [4].

Розвинутими країнами світу, у яких рівень розвитку вищий, вибрано напрямок підвищення якості послуг за рахунок впровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій, які забезпечили економію часу, зменшення бюрократичного тиску та корупції, оскільки забезпечили відсутність прямого контакту "чиновник" із "отримувачем послуги" та стали потужним інструментом для боротьби з проблемами соціальної несправедливості.

Як вбачається із зарубіжного досвіду, державні послуги у розвинутих країнах світу надаються за допомогою відповідних он-лайн ресурсів. У одних це лише портали з надання державних послуг, у інших вони уже інтегровані у єдину систему електронного Уряду.

Проблема полягає в тому, що Україна повинна знайти ефективні канали комунікації, які відповідатимуть відповідним національним умовам, а також задля реалізації усіх переваг громадян забезпечити розширення використання мережі Інтернет та послуг мобільного зв'язку.

В Україні уже функціонує Реєстр адміністративних послуг, доступ до якого є вільним через офіційний веб-портал Національного агентства України з питань державної служби, проте цей ресурс не може у достатній мірі задовільнити портеби отримувачів послуг.

Однією з ініціатив, що дасть змогу не тільки скоротити час та видатки на отримання послуг, але й стане потужним антикорупційним інструментом є запровадження в Україні Єдиного веб-порталу надання державних та адміністративних послуг, держателем якого, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 3 січня 2013 року № 13, є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.

Станом на сьогодні запроваджено реалізацію комплексних пілотних проектів з реформування сфери надання адміністративних послуг районними державними адміністраціями, який передбачає послідовне впровадження надання електронних послуг на базі пілотних зон (м. Київ, Кіровоград та Луганськ). Що дає підстави зробити висновок про те, що Україна йде шляхом адаптації державного управління до умов інформаційного суспільства, сутність якого полягає у налагодженні взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування між собою, з громадянами за допомогою сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Задля уникнення поглиблення протиріч, продовження досліджень у сфері надання адміністративних послуг є необхідними. Проблема полягає в тому, що Україна повинна знайти ефективні заходи, що дозволять продовжувати ефективний рух вперед та відповідатимуть наявним національним умовам.

Враховуючи даний етап розвитку країни, умовами, виконання яких допомогло б зменшити зловживання на ринку послуг, та сприяти уникненню функціонування корупційних схем щодо плати за надання адміністративних послуг, можна віднести: - прийняття Закону України "Про перелік адміністративних послуг, що надаються органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями" - який дасть змогу винести на найвищий рівень питання введення нових та зміну переліку існуючих адміністративних послуг в Україні, та зменшить рухливість та змінюваність цієї системи у порівнянні з існуючою; - прийняття Закону України "Про плату (адміністративний збір) за надання адміністративних послуг" - який урегулює питання щодо зарахування у повному обсязі до загального фонду Державного бюджету України або відповідного місцевого бюджету плати за надання адміністративних послуг (адміністративний збір) та скасування плати за внесення відомостей до державних реєстрів, інших інформаційних баз, що використовуються для надання адміністративних послуг; - прийняття Адміністративно-процедурного кодексу, який покликаний захищати права й інтереси людини у відносинах з державою - дасть змогу урегулювати відносини влади і громадянина; - затвердження Вимог до кваліфікації працівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ або організацій, що належать до сфери їх управління та надають адміністративні послуги; - створення та затвердження положення про діяльність Урядової гарячої лінії з питань надання адміністративних послуг та постійну Урядову телефонну довідку щодо надання адміністративних послуг, як сервіс супроводження, як отримувачів адміністративних послуг, у яких виникли проблеми з отримання послуги; - розроблення і затвердження відповідної державної цільової програми, яка передбачатиме заходи із створення системи електронної міжвідомчої взаємодії Єдиного державного порталу адміністративних послуг з урахуванням зарубіжного досвіду та задля комплексного розгляду та вирішення проблем у сфері надання адміністративних послуг; - здійснення розподілу платних послуг на адміністративні та господарські та відмову від надання органами виконавчої влади господарських послуг, які можуть бути надані суб'єктами господарювання; - забезпечення розроблення та затвердження, у порядку визначеному законодавством, стандартів надання усіх адміністративних послуг, що ними надаються; - забезпечення системного роз'яснення у засобах масової інформації основних положень Закону України "Про адміністративні послуги" та інших змін законодавства щодо порядку надання адміністративних послуг з метою однозначності розуміння та правильності застосування їх положень в Україні.

Список використаних джерел

1. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава [Електронний ресурс] - Адміністрація Президента

України - Офіційне представництво / Режим доступу http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf

2. Ковбасюк Ю. В. Державна кадрова політика: проблеми та шляхи реалізації / Ю. В. Ковбасюк // Стратегія державної кадрової політики - основа модернізації України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ 31 трав. 2012 р.: до 15-річчя галузі науки "Державне управління". - К.: НАДУ, 2012. - С. 3-5.

3. Звіти Організації з економічного співробітництва та розвитку, управління знаннями є важливою функцією держави. [Електронний ресурс] / Режим доступу - <http://www.ji.lviv.ua/n23texts/galkin.html>

4. E-Government Обзор Організації Об'єднаних Націй 2012 [Електронний ресурс] / Режим доступу. - http://www2.unpan.org/egovkb/global_reports/12report.htm

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 січня 2013 року № 13 "Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг" // Офіційний вісник України, 2013, № 4, ст. 109.

6. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні" // Урядовий кур'єр. - 2011 р. - № 200.

О.Г.Черкас,

аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ

Актуальність оптимізації моделі відносин між представницькими органами влади України

Організація суспільної життєдіяльності за демократичними принципами, за якої народ постає єдиним джерелом публічної влади, зумовлює посилення відповідальності суб'єктів здійснення влади за відповідність їх діяльності суспільним інтересам та очікуванням. Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади впливає на вирішення проблем економічного, соціального, політичного й культурного характеру, що постають перед державним управлінням при трансформації суспільних відносин. При цьому необхідність поглиблення процесів децентралізації, деконцентрації та дотримання принципу субсидіарності влади, на шляху демократизації влади та розбудови громадянського суспільства в Україні, обумовлює розгляд питання взаємовідносин між представницькими органами в системі публічної влади. Розгляд взаємовідносин Верховної Ради України з представницькими органами влади з різних точок зору дозволить визначити роль парламенту в демократизації державотворчих процесів і оптимізації системи державного управління, виокремити сучасні наукові підходи для їх вивчення.

Процес розбудови української державності спонукав вітчизняну науку до активного дослідження взаємовідносин державної влади та місцевого самоврядування, держави та громадянського суспільства, вибору оптимальної моделі та ефективних механізмів формування демократичних інститутів, враховуючи досвід їх функціонування в інших країнах світу. Значний внесок у розробку цієї проблематики зробили В. Алексєєв, В. Борденюк, А. Колодій, В. Князєв, Н. Нижник, О. Радченко, О. Євтушенко та ін.

З огляду на обрану для дослідження проблематику, ми виокремили роботи, у яких розглядаються питання теорії та практики парламентаризму. Зокрема, у працях В. Гошовської, Ю. Древяля, В. Шаповала, Ю. Шемшученка та ін. аналізуються:

- історичний досвід розвитку парламентаризму,
- аспекти діяльності сучасних органів законодавчої влади,
- проблеми теорії представництва,
- особливості сучасного етапу розвитку інститутів представницької влади в Україні.

Проблеми розвитку місцевого самоврядування в Україні, в тому числі його представницьких органів, розглядають у своїх дослідженнях Ю. Делія, В. Кампо, В. Кравченко, В. Куйбіда, П. Любченко, В. Погорілко, М. Пухтинський, А. Ткачук та ін.

Аналіз стану наукової розробки проблематики взаємовідносин інститутів державної влади та місцевого самоврядування показав, що вітчизняні науковці приділяють значну увагу дос-

лідженню діяльності як органів державної влади, так і місцевого самоврядування. Не залишились поза увагою науковців і зарубіжний досвід формування та функціонування системи державного управління та дослідження можливості його використання в Україні. Водночас, більш ґрунтовного вивчення потребує визначення ролі, місця та значення взаємовідносин представницьких інститутів у системі публічної влади в аспекті наукового дослідження теоретико-методологічних засад взаємовідносин Верховної Ради України з представницькими органами влади.

Охоплення державним управлінням усіх сфер громадського життя дозволяє характеризувати його як системну діяльність. У державному управлінні задіяні законодавчі й виконавчі органи, громадські організації (політичні партії, союзи, громади, громадські організації тощо), у діяльності яких беруть участь сотні тисяч людей [5, с. 25 - 26]. Аналіз наукових джерел засвідчує, що незалежно від визначених переваг існуючих моделей державного управління, науковий диспут щодо пошуку оптимальної, адекватної до викликів XXI століття моделі, триває. Як відомо, "всі сучасні демократії є демократіями представницькими" [4, с. 4]. Тому, на нашу думку, вдосконалення системи представництва та функціонування її владних інститутів є визначальною складовою у розвитку та зміцненні України як демократичної, соціальної та правової держави.

Концепція представництва, що почала формуватися від теорії англійського мислителя Томаса Гоббса про природні права людини, які має захищати держава (право на життя, мир, безпеку, власність, справедливість). У своїх роботах англійський мислитель визначав монарха відповідальним за дотримання прав людини [1, с. 198]. Джон Локк заперечував абсолютизм монарха з метою захисту природних прав громадян та вважав, що тільки орган з обраних народом представників може їх забезпечити. Одночасно Дж. Локк обґрунтував принцип розподілу влади на законодавчу, виконавчу та союзну (передбачала здійснення зовнішніх відносин). Законодавча влада як орган народного представництва визначалася ним вищою щодо виконавчої та законодавчої гілок влади та мала формувати і контролювати їх діяльність [2, с. 339]. Дотримуючись принципу поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову, Дж. Ст. Міль був прихильником чіткого розмежування компетенції між органами центральної влади і органами місцевого самоврядування [3, с. 167]. Жан Жак Русо заперечував існування представницьких інститутів та вважав, що лише народ, може приймати державні рішення: "Депутати народу ... не є і не можуть бути його представниками; вони лише його уповноважені, вони нічого не можуть постановити остаточно. Будь-який закон, якщо народ не затвердив його безпосередньо сам, є недійсним; це взагалі не закон" [6, с. 222] (див. таблицю).

Розвиток концепцій представництва влади

Засновники концепції представницької влади	Положення концепції	Літературні джерела
Т. Гоббс	Природні права людини має захищати держава (право на життя, мир, безпеку, власність, справедливість), яку представляє монарх.	[1]
Дж. Локк	Влада має бути розподілена на законодавчу, виконавчу, союзну.	[2]
Дж. Ст. Міль	Між органами центральної влади і органами місцевого самоврядування має бути чітке розмежування компетенції.	[3]
Жан-Жак Руссо	Заперечував необхідність існування представницьких інститутів. Лише народ, як сукупність вільних громадян, може приймати державні рішення	[6]

Як видно з таблиці, філософські основи теорії представницької влади були закладені ще в роботах Т. Гоббса, Дж. Локка, Дж. Ст. Мілля та інших філософів.

Виокремлення наукових підходів до вивчення взаємовідносин між представницькими органами влади сприяє визначенню основних завдань і проблем демократичного розвитку держави, оптимізації моделі відносин Верховної Ради України з органами місцевого самоврядування, розробці стратегічних пріоритетів взаємовідносин Верховної Ради України з представницькими органами місцевого самоврядування.

Відтак, можна стверджувати про необхідність подальших досліджень взаємовідносин між представницькими органами влади шляхом проведення теоретичного аналізу розвитку теорії представництва.

Список використаних джерел

1. Гоббс Т. Лефіофан // Сочинения: В 2 т. - М.: Мысль, 1990. - Т. 2. - 735 с.

2. Локк Д. Два трактата о правлении // Сочинения: В 3 т. - М.: Мысль, 1988. - Т. 3. - 668 с.
3. Міл Джон Стюарт. Про свободу: Есе / пер. з англ. [монографія] / Д. С. Міл - К.: Основи, 2001. - с. 463
4. Мороз Олексій Юрійович. Представницькі інститути влади в Україні: історичні традиції та сучасний розвиток: Дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Національний ун-т "Львівська політехніка". - Л., 2000. - 179 с.
5. Нижник Н. Р. Теоретичні аспекти державного управління. Монографія / Н.Р. Нижник, С.П. Мосов. - Чернівці, 2011. - 248 с.
6. Руссо Ж.-Ж. Трактати. - М.: Наука, 1969.- 703 с.

А.В.Миргородська,
аспірант кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом НАДУ

Оцінка якості житлово-комунальних послуг як функція управління

Питання оцінки якості житлово-комунальних послуг є актуальним в сучасних умовах господарювання в економіці міста та для споживачів цих послуг. Науковці зазначають, що висока якість житлово-комунальних послуг сприятиме формуванню позитивного міжнародного іміджу, який є передумовою інтеграції України в європейські структури і світову економічну систему.

Щодо поняття якості житлово-комунальних послуг, то слід зазначити, що воно являє собою основну категорію управління об'єктами житлово-комунального господарства. В це поняття закладено поєднання результатів діяльності підприємств, що надають житлово-комунальні послуги, з досягненням необхідних соціальних стандартів життєзабезпечення і життєдіяльності населення [3].

Загалом, управління якістю житлово-комунальних послуг являє собою систему державного і внутрішньовиробничого контролю за безпекою, надійністю і відповідністю технічним і санітарним вимогам послуг, що надаються споживачам.

Державне управління в сфері житлово-комунального господарства (ЖКГ) це система цілеспрямованих дій держави, її органів на суспільство, ті або інші сфери його життєдіяльності на основі застосування об'єктивних законів, що допомагають реалізовувати певні завдання і функції відповідних органів у сфері ЖКГ.

Метою управління житлово-комунальним господарством є приведення у відповідність показників не лише добробуту, а й соціального розвитку територій, де спостерігаються значні відмінності у забезпеченні населення комунальними послугами.

Функції управління - це самостійні, однорідні частини процесу державно-управлінської діяльності із цільовою спрямованістю, які реалізуються відповідними органами державної влади в порядку, визначеному законодавством, з метою виконання функцій держави.[2]

Виходячи з визначення функцій управління як процесу здійснення впливу на суспільні відносини, можна виділити наступні види функцій управління, які в свою чергу являються окремими стадіями здійснення управління: прогнозування, планування, організація, регулювання, координація, облік (статистика), контроль [2].

Отже, однією з головних функцій управління є контроль. Основною ціллю контрольної функції є оцінка та своєчасного виявлення недоліків та їх своєчасне виправлення, шляхом корегування дій органів державного управління.

В.П. Суйц розглядає контроль як систему спостережень і перевірок чого-небудь[4].

Контроль можна поділити на такі стадії: 1) перевірка відповідності фактично здійснюваних дій запланованим на стадії планування та виявлення недоліків; 2) оцінка недоліків на предмет можливості їх впливу на подальшу діяльність органів державного управління; 3) розроблення пропозицій, рекомендації та заходів для виправлення виявлених недоліків [1].

Контрольна функція управління в сфері житлово-комунального господарства полягає в оцінці якості наданих комунальних послуг та прийняттям рішень, які передбачають відповідну корекцію й усунення недоліків при наданні таких послуг.

На нашу думку, оцінка якості житлово-комунальних послуг є основним елементом контрольної функції управління у сфері житлово-комунального господарства України і може виконуватись за виробничим та споживчим підходом до даного процесу.

Виробничий підхід до оцінки якості житлово-комунальних послуг базується на порівнянні встановлених стандартів якості надання послуг з показниками якості вже наданих послуг. Якість наданих житлово-комунальних послуг залежить від дотримання встановлених нормативів та стандартів якості послуг, що стосується всіх складових підгалузей житлово-комунального господарства України. Тому, виробничий підхід передбачає уповноваженими місцевими органами виконавчої влади аналіз відповідності показників якості наданих послуг встановленим нормативам якості житлово-комунальних послуг [3].

Споживчий підхід до оцінки якості житлово-комунальних послуг акцентує увагу на корисному ефекті, який одержав споживач при отриманні послуги, та визначає ступінь задоволеності якістю наданих послуг. Такий підхід носить суб'єктивний характер.

Для визначення задоволеності рівнем надання житлово-комунальними послугами за споживчим підходом, необхідно, на нашу думку, створити спеціальні анкети, в яких споживачі мають виставити оцінку кожній наданій послугі (опалення, постачання гарячої й холодної води, робота сантехніків та ін.). Анкети мають надсилатися споживачам кожні пів року разом із рахунком на сплату за житлово-комунальні послуги. Вони можуть використовуватись як місцевими органами виконавчої влади так і органами місцевого самоврядування для чіткого та незалежного оцінювання якості наданих житлово-комунальних послуг.

В сукупності такі підходи до оцінювання зумовлюють органи державної влади якісніше контролювати виробника житлово-комунальних послуг. Це забезпечить вчасно усунути будь-які відхилення реальних характеристик виконання послуги від стандартів якості, що значно підвищить ефективність роботи надавачів житлово-комунальних послуг та сформує передумови досягнення задоволеності споживача.

Отже, контрольна функція управління у сфері житлово-комунального господарства полягає в своєчасному оцінюванні якості надання житлово-комунальних послуг та розробленні рекомендацій щодо відповідних стандартів і нормативів. Така функція необхідна для забезпечення стимулювання надавачів житлово-комунальних послуг підвищувати якість послуг та задовольняти вимоги споживачів.

Список використаних джерел

1. Андрійко О. Ф. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / О. Ф. Андрійко. - К. : Оріяни, 1998. - 222 с.
2. Кравцова Т. М. Дослідження видів функцій державного управління та їх значення у процесі державно-управлінської діяльності / Т.М. Кравцова, Г.В. Калініченко // Форум права. - 2011. - № 1. - С. 522-527.
3. Полуянов В.П. Питання підвищення якості житлово-комунальних послуг як резерву урегулювання обсягів дебіторської заборгованості галузі / В.П. Полуянов, О.М. Попович // Проблеми розвитку соціально-економічних систем: підприємництво, глобалізація, економічне зростання. - Київ-Дубно, 2010. - Вип. I. - с.11.
4. Суйц В. П. Внутрипроизводственный контроль / В. П. Суйц. - М. : Финансы и статистика, 1987. - 127 с.

О.С.Зіміна,
здобувач кафедри державного управління
і менеджменту НАДУ

Щодо проблеми пошуку шляхів модернізації державного управління

В Україні, з часів отримання незалежності, триває процес вибору оптимальної моделі управління, яка б відповідала європейським вимогам і при цьому б максимально враховувала національні традиції. Саме такий симбіоз сприяв би ефективному розвитку країни.

Сьогодні, в період глобалізації, це питання досить гостро постає перед суспільством. Історична спадщина державотворення мала різне забарвлення, але головним завжди залишалася самобутність українського народу з ідеєю незалежності.

З ідеєю незалежності пов'язана еволюція управління, розвиток громадянського суспільства, прагнення України до європейської спільноти і, тому, необхідно вибудувувати свою демократичну модель управління, виходячи з новітніх потреб і можливостей людського співтовариства.

Європейський вибір для України - це не просто імператив часу, а передусім вибір шляхів розвитку в напрямі європейської цивілізаційної моделі. І зрозуміло, що сьогодні нам потрібно адаптувати українську модель розвитку до європейських стандартів [2]. Для цього в першу чергу необхідно, щоб держава створила всі умови для участі громадян у загальнодержавних справах, через розвиток відкритої моделі управління.

Можливо запропонувати як пілотний проект досвід столиці Швейцарії міста Берна та перенести на терени нашої столиці (до речі мер міста Берн - Олександр Чеппет, вже в котре обирається на цю посаду - така довіра громадянського суспільства говорить про успішне управління), де важливими елементами моделі управління мають стати: колективність, підзвітність, прозорість, відповідальність, ефективність та дієвість, рівноправність, верховенство закону, задоволення потреб суспільства в цілому. Наприклад, в житті швейцарців референдум відіграє величезну роль, майже кожного тижня вони голосують, і рішення впливають на прийняття законів, виконують функцію вето. Доступність державного управління для громадян проявляється також у можливості внести поправку до Конституції. Така єдність (влади і громадянського суспільства) досягається багатомісними прагненнями і зусиллями створити інститут прямої демократії (референдум і право народної ініціативи), і є основним, взаємодоповнюючим інструментом, що дозволяє народу і суб'єктам федерації ефективно брати участь у здійсненні державної влади. Пряма демократія змушує федеральну владу постійно шукати компромісні рішення, враховуючи інтереси всіх зацікавлених груп.

В європейських країнах це визначено як Good Governance або якісне управління. Цей термін означає особливу культуру управління у сфері діяльності, як державних так і не державних інституцій. Є різна наповненість Good Governance, але всі його визначення мають системне розуміння. Це - демократичне управління, нове управління, досконале управління, добре управління, незалежне управління, етичне та прозоре управління, ефективно управління. Воно регулює взаємовідносини між офіційними інституціями (місцеве самоврядування, державна влада) та недержавними колами (бізнес, громадянське суспільство, недержавні організації). Важливим є те що системи взаємодіють одна з іншою і при цьому не відбувається їх переплетіння [2]. У цій якійсній моделі управління повинно ефективно функціонувати громадянське суспільство. Серед основних ознак громадянського суспільства, яке функціонує в розвинутих демократичних країнах, можна навести такі: визнання як головної цінності суспільства людини, її інтересів, прав, свобод; рівноправність і захищеність усіх форм власності; економічна свобода громадян та їхніх об'єднань, інших суб'єктів виробничих відносин у виборі форм і здійсненні підприємницької діяльності; свобода і добровільність праці на основі вільного вибору форм і видів трудової діяльності; надійна й ефективна система соціального захисту кожної людини; ідеологічна і політична свобода, наявність демократичних інститутів і механізмів, які забезпечують кожній людині можливість впливати на формування і здійснення державної політики.

З міжнародної практики відомо, що громадянське суспільство, з усіма ознаками, які перелічені вище, має величезний вплив на формування політики в сфері державно-управлінських відносин і відповідає сучасним вимогам і максимально сприяє суспільному розвитку.

Ми бачимо, що прагнення України, останні роки, інтегруватися в європейське товариство зумовлює зміни в державно-управлінській практиці, при цьому створення та якісне функціонування громадянського суспільства, в основу якого закладено українську національну ідею - ключове завдання реалізації державної політики у цій сфері.

Спроби вибудувати сучасну систему державного управління України, яка б максимально сприяла суспільному розвитку нашого суспільства, поки що не принесли бажаного результату, але цей процес набирає обертів, при цьому ми маємо врахувати національні традиції українського державотворення та людський потенціал для побудови сучасної демократичної держави.

В процесі розбудови сучасної держави одним із пріоритетів має бути вибір якісної моделі державного управління, впровадження якої відбудеться через модернізацію державного управління зі зверненням до вітчизняної інтелектуальної й політичної традиції з метою виявлення та удосконалення теоретичних й історико-культурних основ формування поглядів на процес державного управління як засіб реалізації повновладдя українського народу [1, с. 76].

Тому, модернізація сучасного державного управління, в основі якого мають бути національні демократичні традиції, повинно забезпечити функціонування суспільства як цілісної саморегульованої системи, здійснення народом влади, завдяки якому досягається адекватність публічної політики потребам суспільного розвитку, реальна участь громадян в її виробленні та реалізації, а головне - постійний контроль суспільства за органами влади це і є напрям до європейської інтеграції України.

Список використаних джерел

1. *Надолішній П.І.* Вітчизняна традиція демократичного врядування як аспект національного державотворення: до 360 річниці конституції Пилипа Орлика // Вісник державної служби. № 4. 2009. - С. 69-78.

2. VI Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю "Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади", (22 листопада 2011 року, м. Полтава). [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://ist.osp-ua.info/material.php?pokaz=3456>

В.О.Власов,

Донецький державний університет управління, здобувач

Пропозиції щодо удосконалення правового регулювання державного контролю за господарською діяльністю

Постановка проблеми у загальному виді. В останні роки становлення законодавства України в сфері здійснення державного контролю має чітку тенденцію до поступової реалізації політики лібералізації господарської діяльності, обмеження втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарських відносин. Результатами цих змін на практиці стають істотне обмеження сфер здійснення контролю, створення бюрократичних обмежень для реалізації функцій контролюючими органами, порушення таких принципів контролю, як раптовість, дієвість, об'єктивність. Тому проблема удосконалення законодавства в цій сфері залишається актуальною, має практичну значущість і заслуговує на окреме вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям дослідження стали наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених з державного управління, адміністративного, фінансового, господарського права. Наукову базу дослідження склали Ю.А. Авксентьев, О.Ф. Андрійко, Г.В. Атаманчук, І.І. Бабін, А.В.Бризгалін, Л.Р. Барашян, Ю.П. Битяк, Д.О. Гетманцев, Е.Ф. Демський, О.В.Дьомін, П.С. Єфімічев, А.Й. Іванський, О.М. Івченко, О.Я. Курбатов, М.П.Кучерявенко, Д.М. Лук'янець, А.О. Монаєнко, Н.Р. Нижник, Л.М. Пісьмаченко, В.П. Попелюк, Л.В. Шестак та інші.

Виділення невирішених питань. Незважаючи на досягнення вчених в питаннях регулювання державного контролю, результати проведених досліджень [1-8] дозволяють зробити висновок: в Україні досі не створено ефективної системи державного контролю за господарською діяльністю, що пов'язано з відсутністю системного підходу в формуванні профільного законодавства, наявністю численних колізій і, як наслідок, складністю правозастосування, недосконалістю механізмів відстеження результативності запроваджених змін.

Мета статті полягає у розробці пропозицій щодо удосконалення правового регулювання державного контролю за господарською діяльністю.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Прийняття Закону України від 5.04.2007 р. № 877-V "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" було направлено на створення зако-

нодавчої бази для врегулювання процедури державного контролю, забезпечення захисту прав і інтересів суб'єктів господарювання під час здійснення заходів державного контролю, усунення правових, адміністративних та організаційних перешкод для розвитку бізнесу в Україні [9]. Але не можна констатувати, що ті новели, які було запроваджено в регулюванні державного контролю, на практиці за 6 років дії закону забезпечили, з одного боку, його ефективність, з іншого - створили належні умови для захисту прав і інтересів підприємців від свавілля контролерів.

Виходячи з результатів проведених досліджень визначено, що основними недоліками правової регламентації державного контролю за господарською діяльністю в сучасних умовах є наступні:

- не розкрито взаємозв'язок державного контролю та державного нагляду, які в законодавстві фактично ототожнюються, не закріплено єдиного переліку контролюючих органів, які мають право здійснювати заходи державного контролю за господарською діяльністю;
- недосконалість понятійного апарату, яка створює умови для зловживання правами органами державного контролю, можливістю застосування нових інструментів для реалізації функцій контролюючими органами;
- організаційна відособленість функцій органів державного контролю і недостатньо ефективна схема взаємодії між окремими контролюючими органами по виявленню правопорушень у сфері господарювання, відсутній єдиний для всіх контролюючих органів процедурний механізм здійснення державного контролю за господарською діяльністю;
- порядок притягнення до відповідальності суб'єктів господарювання не забезпечує досягнення цілей державного контролю та фактично відбувається за спрощеною процедурою "акт - рішення - санкції" із порушенням конституційного принципу "без вини немає відповідальності".

Для вирішення цих проблем в результаті проведених досліджень розроблено зміни до Закону України від 5.04.2007 р. № 877-V "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" [9]. Наведемо деякі з них.

З метою розмежування державного контролю та державного нагляду, як різних за своєю сутністю видів діяльності державних органів, запропоновано у **всіх статтях закону** слова "*державний нагляд (контроль)*" у всіх відмінках замінити словами "*державний контроль*".

Для поширення дії Закону України від 5.04.2007 р. № 877-V на всі відносини, що виникають в процесі організації та здійснення господарської діяльності, необхідно **частину другу статті 2** закону викласти так: "*Дія цього Закону не поширюється на відносини, що виникають під час здійснення заходів оперативно-розшукової діяльності, прокурорського нагляду, досудового розслідування і правосуддя*".

Зміни до статті 6 Закону України від 5.04.2007 р. № 877-V

Зміст відповідного положення (норми) проекту закону
1. Абзац перший частини першої статті 6 викласти в новій редакції:
<i>"1. Позаплановими заходами державного контролю вважаються заходи, які не передбачені планом-графіком органу контролю, та можуть бути проведені в будь-який час без попереднього письмового повідомлення суб'єкта господарювання незалежно від кількості раніше проведених заходів, при наявності хоча б однієї з таких обставин:"</i>
2. Абзац п'ятий частини першої статті 6 викласти в новій редакції:
<i>"одержання органом контролю поданої в установленому порядку скарги, заяви від фізичної або юридичної особи, установи, організації, інших державних органів про порушення норм законодавства суб'єктом господарювання, у тому числі у випадку подачі споживачем скарги у відповідний орган контролю про порушення правил торгівлі, виконання робіт і надання послуг. Перед початком здійснення заходів державного контролю суб'єкту господарювання в обов'язковому порядку повинна бути пред'явлена така заява або скарга;"</i>
3. Доповнити частину першої статті 6 абзацами восьмим - дев'ятим, абзац восьмий вважати абзацом десятим:
<i>"у випадку наявності документально підтвердженої інформації про ознаки порушень правил здійснення господарської діяльності. Перед початком здійснення заходів державного контролю суб'єкту господарювання повинні бути пред'явлені такі документально підтверджені відомості, що містять ознаки правопорушень; на вимогу правоохоронних органів у випадку порушення кримінальної справи або проведення оперативно-розшукових заходів. Перед початком здійснення заходів державного контролю суб'єкту господарювання повинні бути пред'явлені письмове доручення (запит) правоохоронного органу із вказівкою номера кримінальної або оперативно-розшукової справи, його фабула, переліку питань, які необхідно вивчити в ході проведення заходів. Вищий орган державного контролю має право прийняти рішення щодо призначення позапланових заходів лише в тому випадку, якщо у відношенні посадових осіб контролюючого органу, які здійснювали планові або позапланові заходи державного контролю щодо суб'єкта господарювання, порушено кримінальну справу".</i>

В таблиці наведено зміни до **статті 6 закону**, які направлені на удосконалення процедури призначення позапланових заходів державного контролю.

Запропонована нова редакція **частини четверту статті 7** дозволить запровадити обов'язкове затвердження контролюючим органом програми здійснення планових та позапланових заходів з переліком питань та необхідних носіїв інформації, які необхідно вивчити для повного дослідження об'єкту контролю: *“4. При проведенні планових або позапланових заходів представниками органу державного контролю перевіряються конкретні питання, необхідність перевірки яких була підставою для призначення заходів, з обов'язковою вказівкою таких питань у програмі державного контролю. Програма має містити крім переліку питань, які розкривають предметну складову заходів державного контролю, конкретний склад первинної або іншої документації, дослідження якої висвітлюватиме питання програми державного контролю.*

Представники контролюючого органу перед початком проведення заходів державного контролю на вимогу посадових осіб суб'єкта господарювання мають зробити запис у журналі реєстрації перевірок. Програма державного контролю є чинною лише протягом зазначеного в ній строку здійснення заходів”.

Важливою умовою запровадження принципу презумпції невинуватості суб'єктів господарювання в процедурі здійснення державного контролю є закріплення норм щодо розподілу процесуального обов'язку позивача на звернення до суду. Для цього необхідно **доповнити статтю 7 частиною дванадцятою такого змісту:**

“12. Якщо законами України за порушення правил здійснення господарської діяльності передбачено відповідальність суб'єкта господарювання, розпорядження або інший розпорядчий документ органу державного контролю має містити заходи відповідальності у вигляді адміністративно-господарських санкцій.

У випадку згоди суб'єкта господарювання з виявленими порушеннями правил здійснення господарської діяльності та заходами відповідальності за такі порушення суб'єкт господарювання зобов'язаний самостійно у встановлені терміни усунути порушення та виконати заходи відповідальності.

У випадку незгоди суб'єкта господарювання з виявленими порушеннями правил здійснення господарської діяльності та/або заходами відповідальності за такі порушення орган державного контролю зобов'язаний у встановлений законодавством строк звернутись до суду із позовом про примусове виконання розпорядження або іншого розпорядчого документу, винесеного за результатами державного контролю діяльності суб'єкта господарювання”.

З метою виключення можливості порушення порядку призначення та здійснення заходів державного контролю з боку контролюючих органів пропонується **доповнити статтю 7 частиною тринадцятою:** *“13. Порушення процедури здійснення державного контролю за господарською діяльністю є підставою для визнання дій (бездіяльності) органу державного контролю та його посадових осіб неправомірними, визнання матеріалів, отриманих в ході здійснення державного контролю, неналежними доказами, а також відмови суду в задоволенні позову щодо примусового виконання розпорядження або іншого розпорядчого документу, виданого контролюючим органом за результатами державного контролю діяльності суб'єкта господарювання”.*

Підвищенню ефективності державного контролю та забезпеченню захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання сприятимуть встановлення вини як обов'язкової характеристики суб'єктивної сторони складу правопорушення та на цій основі запровадження презумпції невинуватості. Для реалізації цього треба доповнити **статтю 12 частиною четвертою такого змісту:** *“4. Суб'єкт господарювання вважається невинуватим у вчиненні порушення правил здійснення господарської діяльності і не може бути притягнутий до відповідальності, доки його вини не буде доведено в законному порядку і встановлено рішенням суду. Вини суб'єкта господарювання у вчиненні порушення правил здійснення господарської діяльності зобов'язані доводити органи державного контролю. Рішення суду щодо притягнення до відповідальності суб'єкта господарювання не може ґрунтуватись на доказах, одержаних органом державного контролю незаконним шляхом або у незаконний спосіб, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини суб'єкта господарювання у вчиненні правопорушення тлумачаться на його користь”.*

У **прикінцевих положеннях** доцільно визначити завдання, які потребують внесення відповідних корегувань в інші нормативні акти, і які дозволять упорядкувати діяльність органів дер-

жавного контролю, унеможливити дублювання їх функцій, зменшити тиск державних контролюючих органів на суб'єктів господарської діяльності та одночасно підвищити ефективність механізму державного контролю: “Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня опублікування цього Закону:

розробити пропозиції щодо створення та забезпечення функціонування єдиної державної інформаційної системи у сфері здійснення державного контролю за господарською діяльністю;

розробити порядок застосування юридичного компромісу під час розгляду результатів державного контролю за господарською діяльністю;

розробити пропозиції щодо впровадження аудиторського контролю за господарською діяльністю як альтернативи державного, підвищення ролі аудиторських перевірок, забезпечення обліку аудиторських висновків органами державного контролю”.

Висновки. Таким чином, в результаті дослідження розкрито основні недоліки регламентації державного контролю та на цій основі обґрунтовано пропозиції щодо зміни профільного законодавства з урахуванням нових підходів до правового регулювання державного контролю за господарською діяльністю. На основі отриманих теоретичних результатів розроблено зміни до Закону України від 5.04.2007 р. № 877-V “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”.

Список використаних джерел

1. *Власов В.А.* Совершенствование государственного контроля за деятельностью субъектов хозяйствования / В.А. Власов // Удосконалення механізму державного управління розвитком зовнішньоекономічної діяльності: зб. наук. праць Донецького державного університету управління. - Сер. Державне управління. - Т. VIII. - Вип. 81. - Донецьк: Донецький держ. ун-т управління, 2007. - С. 147-159.

2. *Коніщева Н.Й.* Визначення поняття “Державний контроль за господарською діяльністю” / Н.Й. Коніщева, В.О. Власов // Вісник економічної науки України. - 2007. - № 2 (12). - С. 71-78.

3. *Коніщева Н.Й.* Удосконалення механізму державного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання в сфері туризму / Н.Й. Коніщева, В.О. Власов // Пріоритетні напрями та сучасний зміст державного управління: зб. наук. праць Донецького державного університету управління. - Сер. Державне управління. - Т. XII. - Вип. 197. - Донецьк: Донецький держ. ун-т управління, 2011. - С.155-171.

4. *Коніщева Н.Й.* Підвищення дієвості механізмів здійснення державного контролю за діяльністю суб'єктів підприємництва в сфері туризму / Н.Й. Коніщева // Вісник ДІТБ. - 2009. - № 13. - С. 64-70.

5. *Коніщева Н.Й.* Запровадження презумпції невинуватості у процедурі притягнення до відповідальності за порушення правил господарювання / Н.Й. Коніщева, В.О. Власов // Сучасні проблеми управління: перспективні ідеї та технології: VI міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 1-2 грудня 2011 р. - Київ: Нац. техн. ун-т України “Київський політехнічний інститут”, 2011. - С. 165-166.

6. *Коніщева Н.Й.* Напрями реформування інституту відповідальності за порушення правил здійснення господарської діяльності в галузі туризму / Н.Й. Коніщева, В.О. Власов // Сучасні технології управління туристичним та готельно-ресторанним бізнесом: III Всеукр. наук.-практ. конф., Маріуполь, 23 вересня 2011 р. - Маріуполь: Маріупольський держ. ун-т, 2011. - С. 277-280.

7. *Власов В.О.* Правові презумпції в Податковому кодексі України / В.О. Власов // Налоговый курьер. - 2011. - № 3. - С. 63-64.

8. *Коніщева Н.Й.* Встановлення вини суб'єктів господарювання щодо порушення правил здійснення господарської діяльності / Н.Й. Коніщева, В.О. Власов // Регіональний розвиток - основа розбудови української держави: зб. наук. праць Донецького державного університету управління. - Сер. Державне управління. - Вип. “Ефективне державне управління: державотворення та регіональна влада”. - Донецьк: Донецький держ. ун-т управління, 2012. - С. 100-109.

9. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 5.04.2007 р. № 877-V // Офіційний вісник України. - 2007. - № 44. - Ст. 1771. - С.12-20.

Конструктивний діалог влади і суспільства як умова модернізації України

Розвиток взаємодії між громадянським суспільством і органами влади є одним з основних способів розв'язання проблем організації державного управління та місцевого самоврядування й умовою розвитку громадянських інститутів в Україні.

Для підвищення ефективності державного управління в Україні нагальною потребою сьогодні є:

- побудова системи зворотного зв'язку між владою і суспільством;
- залучення інтелектуального, інформаційного й організаційного потенціалу громадянського суспільства до процесу розробки, прийняття та здійснення державно-управлінських рішень, а також до громадського контролю за діяльністю органів влади.

Кожна людина оцінює діяльність органів влади в цілому та посадових осіб зокрема крізь призму задоволення її щоденних потреб. Ключове значення для позитивного сприйняття суспільством владних структур має підвищення якості обслуговування. Низький рівень довіри суспільства до державних органів свідчить про те, що державні службовці (як не прикро це усвідомлювати) ще не стали досить авторитетною групою в суспільстві. Тому завданням державної служби є отримання цієї довіри.

Особливо актуальним питанням є участь громадських організацій у взаємодії з органами влади для здійснення реформ, що проводяться, насамперед, у самій системі публічної влади. Реформування державного управління та місцевого самоврядування є одним із головних завдань сучасного етапу розвитку України, оскільки низька їх якість є на сьогоднішній день основним гальмом в економічному і соціальному розвитку країни та причиною її відставання в міжнародній конкуренції.

Реалізація реформ, спрямованих на вдосконалення самої системи публічної влади - адміністративна реформа, реформа місцевого самоврядування, пенсійна реформа, територіальна реформа тощо - не можлива без участі в їх здійсненні інститутів громадянського суспільства. Тому залучення громадянського суспільства до взаємодії з органами влади всіх рівнів розглядається як одне із основних завдань державної політики з модернізації системи управління в Україні.

Про це неодноразово наголошував Президент України, наприклад, у своєму щорічному посланні до Верховної Ради України [1]. Слід підкреслити, що В.Ф.Янукович виступає за відкритий діалог влади і суспільства. "Нам треба дуже серйозно вести діалог із суспільством, виходити до людей. Нам нема чого ховатися. У нас є недоліки, є прорахунки, але ми про них говоримо, ми їх виправляємо", - наголосив Глава держави у заключному слові на розширеному засіданні Кабінету Міністрів України за участю членів Комітету з економічних реформ [2].

Президент підкреслив, що у період подолання негативних наслідків світової економічної кризи українській владі вдалося у 2010-2011 рр. підвищити рівень заробітної плати громадян і стримати інфляцію. Він зокрема нагадав, що з метою економії державних коштів скорочуються видатки на утримання державного апарату. "Ми це робимо, і будемо й далі свідомо йти шляхом удосконалення системи державного управління", - наголосив Глава держави [2].

На регіональному рівні, наприклад, у Вінницькій області громадською радою при облдержадміністрації та обласній раді започаткований проект "Влада і суспільство: діалог через громадськість". Цей проект має на меті запровадження постійного спілкування представників органів влади з громадськістю через громадську раду [3].

Однак якісне вирішення завдань створення системи зворотного зв'язку і залучення до активного діалогу та взаємодії з органами влади громадських організацій та активних громадян можливе лише за наявності відповідного кадрового забезпечення. Необхідні спеціалісти - соціальні модератори, які здатні організувати конструктивний і результативний діалог.

Соціальні модератори мають забезпечити взаєморозуміння сторін з огляду на існуючі значні відмінності у природі й функціях учасників взаємодії, у тому числі в організації діяльності, способах і формах активності, мові й мотивації до співпраці. Потреба у фахівцях, здатних працювати в технологіях міжсекторної взаємодії, існує на всіх рівнях влади, у всіх регіонах і орга-

нах місцевого самоврядування. І ця потреба буде тільки наростати разом з модернізацією державного управління та місцевого самоврядування, перетворенням їх у модель доброго та належного врядування "Good governance".

Задовольнити цю наростаючу потребу в таких фахівцях можна тільки через їх масову підготовку та перепідготовку в системі професійної освіти державних службовців. Для організації подібного навчання і має бути розроблена практико орієнтована навчальна програма "Розвиток діалогу між громадянським суспільством і органами влади".

Отже, органи влади мають розглядатися як надавачі послуг, а громадяни - не як прохачі, відвідувачі, зацікавлені особи, а як клієнти - споживачі цих послуг. Тільки за цієї умови влада зможе налагодити дійсно конструктивний діалог з громадськістю, а відтак, стане відкритою й ефективною.

Список використаних джерел

1. Модернізація України - наш стратегічний вибір : Щоріч. Послання Президента України до Верховної Ради України. - К., 2011. - 416 с.
2. Глава держави: Влада повинна вести відкритий діалог із суспільством. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/22005.html>. - Назва з екрана.
3. В області стартувала програма "Влада і суспільство: діалог через громадськість". - Режим доступу: http://www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/web_alldocs/DocP5L6C. - Назва з екрана.

Н.А.Жиденко,

аспірант кафедри державного управління і менеджменту НАДУ

Компетентнісний підхід у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації державних службовців

Прийняття нового Закону України "Про державну службу" [2], який набуває чинності 1 січня 2014 року, є наслідком розроблення нормативно-правового забезпечення державної служби з урахуванням компетентностей працівників. Відповідно до цього закону, до оцінювання здатності державних службовців виконувати посадові обов'язки, що визначені у посадовій інструкції, повинен застосовуватись компетентнісний підхід [6].

У рамках компетентнісного підходу значно підвищується практична спрямованість навчання, розвивається самостійність у постановці та рішенні професійних проблем, моделюється майбутня діяльність за фахом, вдосконалюється критичність мислення. Особливо актуальним в умовах сучасного українського суспільства є створення генерації керівників, здатних ефективно працювати, що передбачає розвиток у них системи дій реалізації фахової діяльності та формування професійних компетентностей [4, с. 227].

Таким чином, компетентність фахівця варто розглядати як "...інтегральну якість особистості, що характеризує його прагнення і здатності (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості та ін.) для успішної діяльності у відповідній сфері" [3, с. 26].

Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців підсилює практичну спрямованість освіти та її професійний аспект, що підкреслюється діяльнісною підготовкою. З психологічної точки зору діяльність - це "...динамічна система взаємодії суб'єкта зі світом, у процесі яких відбувається виникнення і втілення в об'єкті психічного образу й реалізація опосередкованих ним відносин суб'єкта в предметній діяльності" [1, с. 101].

У сучасних наукових дослідженнях в межах компетентнісного підходу виділяються два базових поняття: компетенція та компетентність, при цьому перше з них "включає сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що задаються по відношенню до певного кола предметів і процесів", а друге співвідноситься з "отриманням та використанням людиною відповідної компетенції, що включає її особистісне ставлення до неї і предмету діяльності". А саме походження терміну компетенція і компетентнісний підхід йде від визначення знань, умінь, навичок і відносин, що демонструються в контексті вирішення основних професійних завдань [5].

Відповідно, сутність застосування компетентнісного підходу в державній службі полягає у визначенні знань, умінь та професійно важливих особистісних якостей, які повинні мати успішні та результативні державні службовці. Вимоги до знань, навичок і вмінь державних службовців можна структурувати відносно окремих блоків їх основних функцій. Знання державних службовців можна розподілити на такі: політична компетентність; юридична компетентність; економічна компетентність; соціологічна компетентність; психолого-педагогічна компетентність; управлінська компетентність; діловодство; комп'ютерна грамотність [6].

Окрему увагу варто акцентувати на тому, що при застосуванні компетентнісного підходу вектор стану освіченості слухача (у даному випадку - державного службовця), який в процесі навчання піддається цілеспрямованому впливу для досягнення заданих цілей або мінімальних стандартів, збільшує свою розмірність.

Крім знань, умінь і навичок доцільно враховувати нові компоненти: особистісні, соціальні, комунікативні, інформаційні, освітні компетенції. Список нових компонент в результаті розширюється, розмірність вектора стану освіченості слухача при цьому також збільшується. Завдання освітньої програми в такому випадку полягає не тільки в забезпеченні освоєння слухачем нових компетенцій, але й у розширенні області освіченості слухача при одночасному вирішенні можливих конфліктів навичок і знань.

Освітня програма, розроблена з урахуванням компетентнісного підходу, повинна мати практичну спрямованість для того, щоб освоєні слухачами компетенції використовувались у професійній діяльності. З цією метою розроблений принцип проектування компетенцій з урахуванням можливості їх практичного застосування. Проектовані компетенції виконують функцію посилення потенціалу знань по відношенню до інформаційно-аналітичної діяльності державних службовців.

Таким чином, орієнтування процесу навчання на практику - комплексна характеристика здатності, готовності та необхідності фахівця державної служби застосовувати знання, уміння і навички для створення нових об'єктів професійної діяльності, кращих практик та технологій в галузі інформаційно-аналітичного супроводу процесів управління.

Аналіз досвіду зарубіжних країн щодо використання моделі навчання, орієнтованої на практику, в національній системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців надзвичайно корисний для усвідомлення ефективності переходу до проектування освітніх програм, акцентованих на отримання слухачами практичних навичок. Оцінка ефективності в цьому випадку показує результати в частині підвищення якості освіти державних службовців, забезпечення генерування та підвищення мобільності знань слухачів, переходу до практико-орієнтованого навчання. Використання активних методів навчання в роботі викладача вносить практичну спрямованість в освітній процес і сприяє формуванню практико орієнтованих компетенцій у слухача освітньої програми [5].

Отже, застосування компетентнісного підходу у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації державних службовців в першу чергу полягає у визначенні знань, умінь, навичок та професійно важливих якостей, котрі повинні мати та практично використовувати державні службовці.

Список використаних джерел

1. *Вербицкий А. А.* Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: [Метод. пособие] / Андрей Александрович Вербицкий. - М.: Высшая школа, 1991. - 207 с.
2. Про державну службу: Закон України від 05.12.2012 №4050-17 [Електронний ресурс] : Верховна Рада України / Законодавство України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4050-17>.
3. Психологічний тлумачний словник / [авт.-уклад. Шапар В. Б.]. - Х. : Прапор, 2004. - 640 с.
4. *Пшенична О.С.* Компетентнісний підхід у межах діяльнісної підготовки фахівця з менеджменту організацій / О. С. Пшенична // Вісник Запорізького національного університету. - 2010. - № 2(13), - С. 226-231.
5. Разработка инновационных подходов к обучению в сфере информационно-аналитического обеспечения деятельности органов государственного управления / [В. Д. Кривов, Н. А. Мамедова, В. В. Крупенков, А. А. Мельников] - М.: "Академия Естествознания", 2010.

6. Сороко В. М. Застосування компетентнісного підходу в державній службі України [Електронний ресурс] / Ю. С. Потьомкіна, В. М. Сороко // Теоретичні та прикладні питання державотворення. - 2012. - №11. - Режим доступу до журн. : http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/tppd/2012_11/zmist/R_3/02%20Soroko,%20Potomkina.pdf

Г.Д.Стратієнко,
аспірант кафедри державного управління
і менеджменту НАДУ

Добір кадрів для заняття посад державної служби: зарубіжний досвід для України

Принципи європейського адміністративного простору є частиною критеріїв вступу до Європейського Союзу, тому країни-кандидати оцінюються за тим, якою мірою ці принципи відображені в структурі їх органів державного управління та як саме гарантовано їх додержання. До таких принципів належать наступні:

1) верховенство закону (The rule of law) або надійність і передбачуваність (Reliability and Predictability), тобто у прийнятті рішень повинна бути гарантія законності;

2) відкритість і прозорість (Openness and Transparency), тобто доступність процесів управління для зовнішнього контролю та нагляду;

3) підзвітність (Accountability) означає, що будь-який адміністративний орган повинен нести відповідальність за свої дії перед іншими адміністративними, законодавчими та судовими органами тощо;

4) ефективність і результативність (Efficiency and Effectiveness), тобто ресурси слід використовувати ефективно й досягати поставлених цілей результативно [1].

Країни-члени Європейського Союзу, незалежно від їхньої конкретної системи державної служби, розробили систему найму персоналу, взявши до уваги як принцип права рівного доступу, так і відбір кращих кандидатів на державну (цивільну) службу. При цьому були розроблені процедури, призначені для добору найкращих кандидатів і гарантування права рівного доступу всім громадянам через систему відкритого конкурсу. У західній системі відбору кадрів державної служби відпрацьовані механізми добору шляхом тестувань (іспитів, співбесіди, найму через агентства та ін.). Так, у Франції, Німеччині, Австрії, Ірландії, Іспанії, Португалії, Греції, Італії та Люксембурзі запроваджено конкурсний екзамен або тестування; у Швеції, Фінляндії та Данії - співбесіда; у Великобританії, Нідерландах і Бельгії - найм через агентства, фірми тощо [2, с. 105, 106]. У деяких установах процес відбору складається з 7-23 етапів різних випробувань, які дають змогу визначити найкращого кандидата з претендентів для заняття посади [2, с. 108].

Розглядаючи можливість удосконалення механізму добору кадрів з урахуванням сучасних тенденцій, варто розглянути різновиди залучення персоналу в сучасних умовах, а саме: лізинг персоналу, аутстафінг, аутсорсинг і добір тимчасового персоналу. Так, М.Карлін та О.Борисюк дають такі пояснення до зазначених термінів:

- лізинг персоналу (staff leasing) - правовідносини, що виникають, коли рекрутингове агентство укладає трудовий договір із працівником від свого імені, після чого направляє його на роботу в будь-яку компанію на відносно тривалій строк (від трьох місяців до кількох років); практикується, коли послуги кваліфікованого фахівця потрібні з певною регулярністю;

- аутстафінг (outstaffing) - виведення персоналу за штат, рекрутингове агентство не добирає співробітників, а оформляє у свій штат вже існуючий персонал компанії - клієнта; при цьому співробітники продовжують працювати на колишньому місці й виконувати свої функції;

- аутсорсинг (outsourcing) - зовнішнє джерело, компанія передає яку-небудь зі своїх функцій зовнішній компанії (підрозділу іншої компанії), тобто клієнт купує у фірми послугу, як правило, це роботи, що підтримують життєзабезпечення компанії;

- добір тимчасового персоналу (temporary staffing) - використовують при короткострокових проектах або роботах від одного дня до 2-3 місяців [3, с. 98].

Науковці вважають, що зважаючи на досвід Індії, Китаю та ряду інших розвинутих країн Азії щодо державного регулювання аутсорсингу, варто застосувати такий досвід і в Україні.

На думку українських науковців, удосконалення механізму добору та набору кадрів державної служби, що орієнтоване на адаптацію до стандартів Європейського Союзу, повинно передбачати наступні заходи:

- вивчення потреб у управлінських послугах і на цій основі встановлення відповідної кількості державних службовців на всіх управлінських рівнях;
- якісне та кількісне планування посад персоналу;
- добір кадрів за якістьми персоналу; забезпечення рівноваги у сфері набору, добору, звільнення тощо;
- оновлення кадрового складу шляхом залучення перспективних та здібних фахівців;
- дотримання спадкоємності у роботі шляхом співпраці досвідчених фахівців з молодими;
- впровадження нових технологій у систему навчання та підвищення кваліфікації державних службовців та ін. [4, с. 21, 22].

На нашу думку, варто додати такий захід, як збереження персоналу. Як свідчить досвід країн ЄС та інших зарубіжних країн, саме збереження персоналу є одним з важливіших заходів, адже дає змогу уникнути плинності кадрів та заощадити на процесі пошуку та етапах добору нових кадрів. Однак, це не заперечує необхідності пошуку нових талановитих, креативних працівників, здатних відповідально вирішувати складні службові завдання.

Список використаних джерел

1. European principles for Public Administration. SIGMA papers №. 27. - Available: <http://www.oecd.org/site/sigma/publicationsdocuments/36972467.pdf>.

2. *Колісніченко Н.М.* Державна служба в Європейському Союзі. Європеїзація та розвиток державної служби в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. М.Бойцуна, О.Рудіка, Я.Мудрого. - К. : Міленіум, 2009. - 248 с.

3. *Карлін М.* Можливості застосування лізингу персоналу і аутсорсингу в Україні / М.Карлін, О.Борисюк // Демографія та соціальна економіка. - 2011. - № 1.- С. 96-102.

4. Формування та механізми реалізації регіональної кадрової політики у сфері державного управління та місцевого самоврядування : метод. рек. /В.М. Мартиненко, В.О. Євдокимов, Т.Б. Хомуленко та ін. - К. : НАДУ, 2008. - 44 с.

О.І.Гавінська,

аспірант кафедри україністики НАДУ

Роль засобів масової комунікації у забезпеченні суспільної підтримки модернізаційних процесів у державному управлінні

Відійшовши від радянської моделі організації державного управління, Україна буде власну модель, яка має відповідати стандартам демократичного соціально орієнтованого врядування, зможе забезпечити дотримання та задоволення прав і свобод громадян. У 2010 році у нашій державі проголошено курс на модернізацію, що передбачає утвердження України як країни високих економічних, соціальних і політичних стандартів. Для реалізації визначеного курсу реформовано центральні органи виконавчої влади. З метою задоволення потреб та інтересів територіальних громад планується внести зміни і в роботу органів влади регіонального та місцевого рівнів. Про це йдеться у Щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України (далі - Послання) [2]. Зазначені реформи полягатимуть не лише у децентралізації державного управління, а й у зміні характеру відносин місцевих органів влади з громадянами, зокрема у забезпеченні їх відкритості й прозорості, залученні громадян до процесу розробки й ухвалення рішень [2].

Проведення реформ, як відомо, значно ускладнюється через відсутність суспільної підтримки. Щоб заручитися нею та забезпечити легітимність своїх дій, органам влади необхідно налагодити ефективну комунікацію з населенням: постійно інформувати щодо проектів та ухвале-

них рішень, вивчати й ураховувати думку громадян під час їх ухвалення, залучати представників інститутів громадянського суспільства до самого процесу розробки й ухвалення суспільно важливих рішень. Як наголошується у Посланні, "... відмова від комунікації із громадянським сектором і його відсторонення від формування політики перетворює громадянський сектор на альтернативу та конкурента владного сектору і у соціальній, і у політичній сферах, негативно впливає на рівень підтримки владних інститутів з боку населення, підриває легітимність публічних рішень і знижує готовність населення до їх виконання" [2].

На нашу думку, особливо актуальна проблема публічної комунікації для місцевих органів влади. Вони часто не мають належних людських і матеріальних ресурсів для налагодження ефективної комунікації з громадянами, а, головне, не усвідомлюють важливість такої комунікації для забезпечення громадської підтримки своїх рішень і легітимності влади в цілому, адже пересічний громадянин формує думку про державну владу на основі результатів роботи саме місцевої влади.

За відсутності досвіду особистого спілкування з державними службовцями громадяни своє враження про їхню роботу та роботу органу влади в цілому формують на основі матеріалів засобів масової комунікації (далі - ЗМК). Як зазначає Н.П.Пашина, ЗМК легітимізують владу осіб і груп, які є "героями" редакційних матеріалів, наділяють їх престижем, визнають і підсилюють їхній соціальний статус. Увага ЗМК, на переконання науковця, свідчить про те, що "об'єкт повідомлення гідний бути виділеним з анонімної маси, його поведінка і думки важливі для всіх" [1].

Легітимації за допомогою ЗМК сприяє і стабільно високий рівень довіри українців до вітчизняних ЗМК. Так, за результатами соціологічного дослідження Центра Разумкова, на початку березня 2013 року повністю ЗМК України довіряли 10,5 % опитаних, скоріше довіряли - 51,4 % респондентів, скоріше не довіряли - 22,6 %, повністю не довіряли - 8,9 % [3]. Високий рівень довіри українців до ЗМК свідчить про значний легітимаційний потенціал українських мас-медіа. За визначенням О. Білого та Є. Бистрицького, легітимаційний потенціал становлять мотиви й підстави, що можуть бути використані для публічного доведення легітимності політики, та які спроможні створювати консенсус [4].

Легітимаційний потенціал ЗМК закладений, насамперед, у їх природі та місії: можливість одночасно охопити велику частину суспільства, обов'язок поширювати достовірну, неупереджену інформацію. До цього переліку можна додати й мотиви, що диктує ринок: потреба у забезпеченні фінансової стабільності організації та пошук додаткових джерел доходів, що може призвести до поширення джинси (оприлюднення замовних матеріалів під виглядом редакційних), необхідність боротьби за утримання та розширення своєї цільової аудиторії, яка спонукає до пошуку тем, цікавих для широких верств населення.

Варто зауважити, що ЗМК можуть використовуватися і з метою дискредитації органів місцевої влади, їх посадових осіб та здійснюваної ними політики. Тому органам публічної влади на місцях для забезпечення власної легітимності та легітимності державної влади в цілому необхідно налагодити ефективну взаємодію зі ЗМК, яка дасть можливість реалізувати власні інформаційні кампанії, доносити до громадян об'єктивну інформацію про свою діяльність, мінімізувати негативні наслідки непопулярних рішень.

Місцеві органи влади, як показує практика, здатні ефективно використовувати легітимаційний потенціал ЗМК, проте, за відсутності стратегії комунікації органу влади, це здебільшого можливе лише завдяки активній позиції голови відповідної місцевої державної адміністрації чи ради. Для більшості місцевих органів влади (особливо для міст обласного підпорядкування, районних центрів) розроблення та впровадження власної комунікативної стратегії становить проблему. Серед причин можна виокремити відсутність ресурсів для розроблення та впровадження комунікативної стратегії, неналежну фахову підготовку спеціалістів, які відповідають за співпрацю зі ЗМК, низький рівень медіаграмотності працівників органів влади. На нашу думку, одним зі шляхів удосконалення взаємодії органів публічної влади та ЗМК на місцевому рівні, що дозволить ефективно використовувати легітимаційний потенціал ЗМК для забезпечення суспільної підтримки модернізаційних процесів, є підвищення рівня медіаграмотності не лише працівників комунікативних підрозділів органів влади, а й усіх без винятку, хто під час виконання своїх посадових обов'язків співпрацює із представниками ЗМК.

Список використаних джерел

1. Пашина Н. П. Роль засобів масової комунікації в процесі політичної ідентифікації соціальних суб'єктів. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/900/1/Пашина.pdf> - Назва з екрана.
2. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/docs/posl.pdf>. - Назва з екрана.
3. Центр Разумкова [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.razumkov.org.ua/ukr/socpolls.php> - Назва з екрана.
4. Цокур Є. Г. Особливості реалізації легітимаційного процесу. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_34/Gileya34/P8_doc.pdf

А.І.Ляхоцький,

*аспірант кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом НАДУ*

Аналіз інноваційного середовища у міських радах України

Ефективність роботи міської ради, як і будь якої організації у великій мірі визначається ефективністю управління, відповідністю управління зовнішньому середовищу. Зміна умов зовнішнього середовища зумовлює зміни в способах управління. Очевидно, що в даний момент склалася така ситуація, коли багато організацій не можуть далі розвиватися без набуття ряду певних якостей, що роблять найбільш істотний вплив на їх конкурентоспроможність та отримання додаткових конкурентних переваг. Серед таких якостей можна назвати, насамперед, постійну інноваційну активність, тобто прагнення до створення та постійному впровадженню в діяльність організації інновацій. З метою розширення організаційної спроможності до впровадження інновацій в приватному секторі стали розроблятися нові принципи і технології управління організацією. До числа таких підходів, зокрема, можна віднести даунсайзінг, реінжиніринг бізнес-процесів, загальне управління якістю, бенчмаркінг, аутсорсинг і багато інших [1].

У статті 10 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" вказано, що міські ради є органами місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування [3]. Тобто, міські ради відповідають за сталий розвиток міських громад і впровадження управлінських інновацій у них є вкрай необхідним.

Одним з основних завдань на сьогодні є створення передумов для розширення сприйнятливості органів державної влади та місцевого самоврядування до інновацій, формування сприятливого інноваційного середовища всередині них.

Інноваційне середовище - це сукупність суб'єктів, матеріальних, технічних і правових основ науково-технічної та інноваційної діяльності [2, с.234].

Інноваційне середовище організації складається з інноваційного потенціалу, що дає оцінку стану її внутрішнього середовища, і інноваційного клімату, що дає оцінку стану її зовнішнього середовища.

Аналіз інноваційного середовища організації складний і трудомісткий, тому велика увага приділяється технології його проведення. На додаток до таких фундаментальних методів, як системний аналіз, цільовий і ситуаційний, варто застосувати і метод SWOT-аналізу - ефективний інструмент комплексного оцінювання ситуації з метою ухвалення стратегічних рішень про те, що може зробити в нашому випадку міська рада для підвищення ефективності управління через впровадження управлінських інновацій.

Для поліпшення інноваційного середовища міських рад необхідно:

1. Створення нормативно-правової бази щодо стимулювання інновацій у сфері місцевого самоврядування, розвитку інноваційних структур та їх мережі.

2. Пожвавлення співробітництва органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій з питань інноваційної діяльності для забезпечення системності інноваційних перетворень.

3. Забезпечення динамічного розвитку державно-приватного партнерства, у тому числі в інноваційній сфері (створення бізнес-інкубаторів, технопарків, бізнес-центрів, проведення спільних заходів, акцій тощо).

4. Подолання адміністративного стилю управління, мінімізація бюрократичних зв'язків між рівнями управлінської вертикалі та з іншими регіональними суб'єктами, максимальна підтримка ініціатив та використання інтелектуального потенціалу, залучення вчених.

5. Створення та підтримка діяльності інноваційних структур і їх наукового обґрунтування, зокрема створення структурних підрозділів з питань інноваційної діяльності у міських радах.

6. Централізація управління інноваціями на рівні міста.

7. Визначення стратегічних орієнтирів інноваційної політики міських рад та механізмів упровадження й поширення інновацій.

8. Створення системи інформаційно-аналітичного та аналітико-прогностичного забезпечення формування і реалізації інноваційної політики.

9. Застосування цільового управління системою інновацій за допомогою створення тимчасових цільових груп для вирішення інноваційних проблем.

10. Виявлення та розвиток організаційних, кадрових та ресурсних передумов запровадження управлінських інновацій.

11. Розробка та впровадження нових управлінських процесів при переході на нову модель державного управління.

12. Удосконалення управлінських технологій, що забезпечують підвищення ефективності управлінської діяльності.

13. Розробка і реалізація цільових комплексних програм інноваційного типу.

14. Розробки і реалізації програм надання грантів для громадськості за кращий суспільний проект розвитку міста.

15. Забезпечення інноваційних програм і відповідних заходів фінансовими, кадровими і матеріально-технічними ресурсами.

16. Запровадження інноваційних методів кадрової політики в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування.

17. Залучення фахової допомоги з упровадження методів інноваційного менеджменту у системі місцевого управління.

18. Створення сучасної системи електронного документообігу. Упровадження системи електронного врядування.

19. Підвищення суспільного статусу інноваційної діяльності шляхом проведення відповідної інформаційної роботи.

20. Вивчення кращого міжнародного досвіду у сфері управління містом та співробітництва з метою його апробації та впровадження в міських радах України.

Отже, важливим фактором, який визначає інноваційну діяльність міської ради, є її інноваційне середовище, а впровадження управлінських інновацій у міських радах України є вагомим чинником і невід'ємною складовою механізму забезпечення сталого розвитку територіальних громад.

З наведеного можна винести головні ідеї створення інноваційного середовища. Це, створити таку міську раду де працівники хочуть втілювати власні ідеї, навчити цих працівників мислити краще, творчо та створити сприятливі умови для впровадження нових ідей і розробити відповідні механізми.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" 21 травня 1997 року № 280/97-ВР // Офіц. вісн. України. - 1997 р., № 25, стор. 20.

2. *Фатхутдинов Р. А.* Инновационный менеджмент: учебник для вузов / Р. А. Фатхутдинов. - 4-е изд. - СПб. : Питер, 2004. - 400 с.

3. *Шестоперов А.М.* Внедрение инноваций в деятельность органов государственной власти на основе аутсорсинга <http://msu-research.ru/index.php/gmu/58-innovations/1011-outsours>

І.П.Бачевська,
аспірант кафедри державного управління
і менеджменту НАДУ

Національні проекти в державному управлінні: зарубіжні науково-практичні підходи

Застосування проектного підходу в державному управлінні набуває дедалі більшого поширення. Це пов'язано з актуалізацією показників ефективності та результативності як вирішальних критеріїв вибору того чи іншого проекту державної програми. Адже саме проектний підхід дає можливість реалізувати принципи менеджменту на рівні управління державою, забезпечуючи таким чином раціональне використання грошових, часових, інтелектуальних ресурсів.

Стратегічні проекти пріоритетних напрямів соціального та економічного розвитку країни визначено національними проектами. Держінвестпроект України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління Національними проектами. Управління національними проектами здійснюється на основі нової моделі державно-приватного партнерства. Базовими принципами роботи над "національними проектами" - є пріоритет інвестиційних коштів над бюджетними, проектний менеджмент в державному управлінні, гарантований результат, персональна відповідальність та партнерство з кращими світовими компаніями.

Управління національними проектами в більшості країн покладається на спеціально створені дирекції, що знаходяться під контролем з боку держави, але мають автономію в оперативному управлінні реалізацією проектів. Моніторинг ходу реалізації національних проектів, як правило, здійснюється зі сторони координуючого державного органу, який володіє інформацією про досягнення заданих значень індикаторів, а також даними бухгалтерського обліку, що дозволяють оцінити правомірність використання коштів.

У Данії основним органом управління національною програмою "Цифрова Північна Данія" була дирекція, яка складалася з виконавчого комітету, ради директорів і проектних груп, відповідальних за конкретні напрями в рамках національної програми. Виконавчий комітет здійснював оперативне управління, рада директорів відповідала за забезпечення регіональної підтримки просування проектів. Моніторинг реалізації проектів здійснювався секретаріатом програми. На основі виробленої оцінки виконавча рада і рада директорів приймали рішення про подальші дії. Успішним проектом виявлялася широка інформаційна підтримка і сприяння в пошуку фінансових джерел для розширення діяльності. Для менш успішних - проводилось корегування поставлених цілей, підходів до їх досягнення і цільових показників [1].

У Бразилії управління проектами в рамках державної програми "Бразилія в дії" займалися робочі групи, до яких входили представники відповідних міністерств, різних державних органів, наукових інститутів, а також залучалися представники великого бізнесу. Очолювали групи менеджери проектів - державні службовці. Для якісного моніторингу проектів була створена спеціальна інформаційна система, що містить повні відомості про поточний стан проектів і хід їх виконання в режимі реального часу. Дані моніторингу служили основою для щорічної оцінки проектів з боку менеджерів, галузевих міністерств і міністерства планування [2].

В Росії також до складу Ради з реалізації національних проектів і демографічної політики, поряд з представниками державних органів, входять представники громадських організацій та експерти. Призначені відповідальні особи по заходах, передбачених в рамках національних проектів. Важливою є організація ефективного зворотного зв'язку із суспільством, включаючи "гарячі лінії", парламентський і громадський контроль. Проектні міри влада Росії визначає як стимул і каталізатор системних перетворень у галузях національного господарства. В Росії національні проекти відповідають напрямкам соціальної політики, виділеним Президентом РФ в якості пріоритетних. Президент РФ є головою Ради з реалізації національних проектів і демог-

рафічній політиці, а організаційно-технічне забезпечення діяльності Ради здійснюється Адміністрацією Президента РФ [3].

Незважаючи на деяке розширення в останні роки цільового підходу до бюджетного фінансування, програмно-цільові технології все ще залишаються досить новими для вітчизняної бюджетної системи. Певну складність являють собою міжбюджетні узгодження, від своєчасності яких залежить якість реалізації запланованих заходів. Як і в інших країнах, в Україні короткострокові ризики реалізації національних проектів пов'язані, перш за все, з відсутністю досвіду здійснення подібних програм. Довгострокові ризики реалізації національних проектів пов'язані з тим, що є невизначеність щодо стійкості результатів, що досягаються в ході здійснення національних проектів. Кінцева ефективність витрат, що здійснюються в рамках нацпроектів, залежить від того, якою мірою фінансування тих чи інших заходів сприяє досягненню довгострокових цілей розвитку галузі [4].

Очевидно, що існує ряд підходів спільних для усіх держав, що бажають успішно розробляти та втілювати проекти та програми. Серед них такі: орієнтація на кінцевий результат, комплексний підхід при формуванні групи проектів, визначення проекту як елемента, що входить до складу проекту більш високого рівня, розуміння проекту як цілісного об'єкту управління, системний розгляд процесу управління проектом на всіх його етапах, створення відповідної організаційної системи управління проектом, ресурсне забезпечення, застосування методів аналізу та оцінки для обґрунтування рішень на всіх етапах розробки та реалізації проекту [5].

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт програми "Цифрова Північна Данія" <http://www.detdigitalenordjylland.dk>
2. Офіційний сайт Міністерства планування, бюджету та управління Бразилії <http://www.planejamento.gov.br>
3. Киселева Е.С., Кононова В.Ю. Цели развития тысячелетия и национальные проекты - стратегический выбор России. / Институт комплексных стратегических исследований. Москва, 2006 - 36 с.
4. Офіційний сайт Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України: <http://www.ukrproject.gov.ua/>
5. Методологія державного управління: Слов.-довід./Уклал.: В.Д.Бакуменко (кер.авт.кол.), Д.О.Безносенко, С.В.Бутівченко, Л.М.Гогіна, Ю.Г.Іванченко, В.М.Князев, І.В.Козюра, С.О.Кравченко, Ю.Г.Кальниш, В.І.Луговий, О.М.Руденко, Ю.П.Сурмін, Л.Г.Штика; За заг.ред. В.І.Лугового, В.М.Князева. - К.: - К.: Вид-во НАДУ, 2004. - 196 с.

І.М.Сидоренко,
слухач НАДУ

Правовий статус Апарату в забезпеченні діяльності Верховної Ради України

Актуалізація заявленої теми: Парламент є єдиним законодавчим органом влади. Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову відповідно до ст. 6 Конституції України. В основному законі ст. 75 визначено, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України. Оскільки носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в державі є народ, а народ може здійснювати владу безпосередньо і через органи державної влади, діяльність парламенту є формою опосередкованого управління народом державою [1].

Згідно зі ст.1 Закону України "Про Регламент Верховної Ради України" від 10.02.2010 № 1861-VI [2] визначені правові засади роботи Верховної Ради України і встановлюється, що порядок роботи Верховної Ради України, її органів та посадових осіб, засади формування, організації діяльності та припинення діяльності депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді встановлюються Конституцією України[1], Регламентом Верховної Ради України та законами України "Про комітети Верховної Ради України"[3], "Про статус народного депута-

та України"[4], про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України.

Згідно зі ст.7 Закону України "Про Регламент Верховної Ради України" від від 10.02.2010 № 1861-VI [2] організаційне, правове, наукове, документальне, інформаційне, експертно-аналітичне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення діяльності Верховної Ради, її органів, народних депутатів, депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді здійснює Апарат Верховної Ради.

Структура Апарату Верховної Ради затверджується більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради за поданням комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту.

Апарат Верховної Ради діє на основі Положення про Апарат Верховної Ради, яке затверджується постановою Верховної Ради. Положення про структурний підрозділ Апарату Верховної Ради затверджується Головою Верховної Ради України.

Кошторис Верховної Ради на наступний рік затверджується Верховною Радою під час прийняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у другому читанні за висновками комітетів, до предмета відання яких належать питання регламенту і бюджету.

Відповідно до ст.8 Закону України "Про Регламент Верховної Ради України" від від 10.02.2010 № 1861-VI [2] керівник Апарату Верховної Ради України призначається на посаду та звільняється з посади Верховною Радою. Кандидатуру на посаду керівника Апарату Верховної Ради України визначає і пропонує Верховній Раді Голова Верховної Ради України. Керівник Апарату Верховної Ради України відповідальний перед Верховною Радою і підзвітний їй. Керівник Апарату Верховної Ради України може бути достроково звільнений з посади Верховною Радою за його особистою заявою чи за вмотивованою пропозицією Голови Верховної Ради України або не менш як однієї третини народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради. Постанова Верховної Ради про призначення на посаду чи звільнення з посади керівника Апарату Верховної Ради України приймається відкритим поіменним голосуванням.

Відповідно до Положення про Апарат Верховної Ради України, затвердженого Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 25серпня 2011 р.№ 769 до складу Апарату входять його структурні підрозділи: головні управління, управління, відділи, секретаріати Голови Верховної Ради України та його заступників, секретаріати комітетів Верховної Ради України, Спеціальної контрольної комісії Верховної Ради України з питань приватизації, секретаріати депутатських фракцій (депутатських груп), інші структурні підрозділи[5].

Аналізуючи завдання Апарату Верховної Ради України, можна зазначити, що на Апарат покладаються такі завдання у сфері організаційного забезпечення: організаційне забезпечення реалізації Верховною Радою України своїх конституційних повноважень; реєстрація законопроектів, поданих на розгляд Верховної Ради України суб'єктами права законодавчої ініціативи, ведення бази даних та контроль за їх проходженням у комітетах Верховної Ради України і Спеціальної контрольній комісії Верховної Ради України з питань приватизації; підготовка за пропозиціями суб'єктів права законодавчої ініціативи та комітетів Верховної Ради України і Спеціальної контрольної комісії Верховної Ради України з питань приватизації проектів перспективних і поточних планів законопроектної роботи Верховної Ради України, проектів порядку денного сесії та розкладу пленарних засідань сесії Верховної Ради України, аналітичних матеріалів про стан їх реалізації; забезпечення діяльності комітетів Верховної Ради України і Спеціальної контрольної комісії Верховної Ради України з питань приватизації та надання їм організаційно-інформаційної і консультативно-методичної допомоги в процесі розробки та опрацювання поданих на розгляд законопроектів, оформленні прийнятих Верховною Радою України актів, а також забезпечення взаємодії комітетів Верховної Ради України в процесі законотворення та інші.

Список використаних джерел

1. Конституція України. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
2. Закон України "Про Регламент Верховної Ради України" від 10.02.2010 р. № 1861-VI. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
3. Закон України "Про комітети Верховної Ради України" від 04.04.1995 № 116/95-ВР. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

4. Закон України "Про статус народного депутата України" від 17.11.1992 № 2790-ХІІ. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

5. Розпорядження Голови ВРУ "Про затвердження Положення про Апарат Верховної Ради України" від 25.08.2011 № 769. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

В.В.Ващенко,
слухач НАДУ

Вплив адміністративної реформи на систему загальнообов'язкового державного соціального страхування

Актуалізація заявленої теми: Впродовж трьох років в Україні проводиться адміністративна реформа, метою якої є оптимізація державних органів, ефективне управління, доступність людини до адміністративних послуг тощо. Дане реформування торкнулося не тільки державні установи, але й систему загальнообов'язкового державного соціального страхування. Звісно, дехто може сказати, оскільки в назві є слово "державне", таким чином соцстрах також підпадає під адмінреформу, але це не так.

Система загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні перейняла досвід Європейських країн, зокрема Німеччини, та врахувала перехід до ринкової економіки, оскільки механізми існуючої до цього часу системи соціального захисту вичерпали себе і обумовили негативні тенденції. Стаття 46 Конституції України передбачає гарантоване право громадян на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, у старості та в інших випадках, що гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків [1]. Таким чином, з урахуванням положень Конституції 14 січня 1998 року було прийнято Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. З цієї дати почався новий відлік сучасного загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні. Зазначений Закон передбачав комплексний соціальний захист громадян на основі принципів та загальних правових, фінансових і організаційних засад загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян України. Складовою нового Закону було визначення необхідності створення п'яти видів загальнообов'язкового державного соціального страхування: пенсійного страхування; страхування на випадок безробіття; страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань; медичного страхування.

Нова організація системи соціального захисту населення дозволила зробити перехід від бюджетного до страхового принципу фінансування окремих напрямів соціальних видатків, створити нові механізми управління коштами соціального страхування на основі паритетності представників від застрахованих осіб, роботодавців та держави. І найголовніше в цьому є те, що Фонди соціального страхування стали недержавними і самоврядними.

Першим кроком до реалізації Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування було прийняття в 1999 році Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 23.09.1999 № 1105-ХІV [2].

Наступним кроком на шляху удосконалення системи соціального захисту населення було прийняття 2 березня 2000 року Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" [3], а в січні 2001 року Верховною Радою України було прийнято Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням" [4].

Відповідно до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, не запроваджено останній вид соціального страхування - медичне.

На сьогоднішній день українське суспільство усвідомлює необхідність переходу до системи загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування. Таким шляхом громадянам створюються вичерпні можливості в одержанні медичної допомоги за рахунок

коштів системи медичного страхування в обсязі та на умовах, передбачених програмою медичного страхування. Основна мета цієї системи полягає у тому, що перетворення в системі охорони здоров'я повинні набути цілеспрямованого, динамічного і сталого характеру, що забезпечить здійснення послідовних структурних і якісних змін в інтересах задоволення потреб населення в медичній допомозі та покращення економічного становлення галузі.

З огляду на всю систему загальнообов'язкового державного соціального страхування, необхідно відзначити її поступальний розвиток і удосконалення, не дивлячись на зовсім короткий час його запровадження. На сьогодні кожний з існуючих видів соціального страхування є цілісною і майже самодостатньою системою. Але безумовним є і той факт, що існує потреба у подальшому удосконаленні та підвищенні ефективності використання страхових коштів, збільшення надходжень до бюджетів страхових фондів і відповідного підвищення рівня страхових виплат.

Що стосується пенсійного страхування, то цей вид, не дивлячись на введення в дію з 2004 р. Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" досі не може працювати самостійно без фінансової підтримки і дотацій з Державного бюджету України [5].

Однією із спроб вирішення проблем недостатності коштів для фінансування страхових виплат було прийняття у липні 2010 року Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування"[6]. Сутність його полягає в тому, що Пенсійний фонд України адмініструє (збирає) єдиний соціальний внесок і одразу розщипляє його та надсилає у відповідній відсотковій пропорції до фондів соцстраху. Зокрема, два роки застосування цього закону не дали очікуваних результатів економії на адмініструванні внесків. Більше того, полегшення сплати внесків також не відчули і роботодавці. Весь цей час був використаний для налагодження системи взаємодії та звітності між фондами.

Як тільки цю систему відпрацювали, налагодили і фонди почали повноцінно працювати, з'явилась нова ініціатива під егідою адміністративної реформи, яка передбачає передачу функцій з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з відання Пенсійного фонду України до новоутвореного Міністерства доходів і зборів України. Кроком до цього став Указ Президента України №726/2012 від 09.01.2013р. "Про деякі заходи оптимізації системи центральних органів виконавчої влади"[7]. Другим кроком стало затвердження положення Про Міністерство доходів і зборів, у функціях якого передбачено відповідний збір страхових внесків. Об'єктивно аналізуючи запропоновані пропозиції, можна сміливо припустити, що зміна існуючої системи та передача невластивих Міністерству доходів і зборів України функцій адміністрування соціальних страхових внесків може призвести до руйнування системи соцстраху. Ціна питання близько 200 млрд.грн., які забезпечують систему соціального страхування.

Зокрема, будуть проблеми з веденням Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування та оновлення його бази даних, збільшенням існуючої звітності і зміною бухгалтерського обліку для суб'єктів господарювання, складнощів у здійсненні Міністерством соціальної політики України державного нагляду у сфері соцстраху, обчислення страхового стажу та розмірів страхових виплат, дублювання функцій і найголовніше - загроза у відволіканні страхових коштів на вирішення проблем Державного бюджету України. Розпорошення функцій збору, адміністрування, здійснення нарахувань і виплат призведуть до відсутності відповідальності єдиного органу перед застрахованою особою.

В даному випадку необхідно звернути увагу на нівелювання ролі вищого законодавчого органу, яка підмінена Указами Президента та адміністративною реформою. Адже лише законами України може змінюватись система адміністрування, діяльності, фінансування загальнообов'язкового державного соціального страхування, здійснення страхових виплат їх розмір тощо. Незважаючи на це, законодавчих пропозицій з цього приводу до Верховної Ради України не внесено.

Таким чином, замість того, щоб поглиблювати роль самоврядності фондів соціального страхування, як це існує в Німеччині, модель якої ми використали в Україні, нажалі, соціальне страхування може перетворитися у придаток державних органів, за наслідками адміністративної реформи. В даному випадку, якщо не враховується досвід Європейських країн, доцільно звернути увагу на приклад Російської Федерації, яка на початку 2000 років адмініструвала соціальне страхування до державних органів, а потім зрозумівши неефективність цього, у 2008 р. відмовилась від такої моделі.

Підсумовуючи існуючу ситуацію, хочеться сподіватись, що творці адміністративних змін у рутині важкої роботи звернуть увагу на всі недоліки, які можуть спіткати найважливішу систему державної складової - загальнообов'язкове державне соціальне страхування, яка забезпечує мінімальний захист громадян у всіх можливих життєвих ризиках.

Список використаних джерел

1. Конституція України. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
2. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 23.09.1999 № 1105-XIV. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
3. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" від 02.03.2000 № 1533-III. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
4. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням" від 18.01.2001 № 2240-III. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
5. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 09.07.2003 № 1058-IV. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
6. Закон України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 08.07.2010 № 2464-VI. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
7. Указ Президента України №726/2012 від 09.01.2013р. "Про деякі заходи оптимізації системи центральних органів виконавчої влади". - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

А.О.Устименко,
студентка Київського національного
торговельно-економічного університету

Удосконалення механізму надання адміністративних послуг державною міграційною службою України

Досвід спілкування з державними органами свідчить про те, що спілкування особи і влади, як правило, організоване без урахування інтересів і потреб особи, а іноді навіть всупереч ним. Всі ми, звертаючись до державних органів, не один раз стикалися з їх закритістю, тяганиною, відсутністю необхідної інформації, необґрунтованим стягненням коштів тощо.

І хоча окремі науковці та переважна більшість чиновників вважають, що такі вади державного управління успадковані від попередньої командно-адміністративної системи ми маємо сумніви щодо цього, адже за двадцять років незалежності виросло нове покоління чиновників. Вітчизняна організація процесу надання адміністративних послуг з погляду зручності для осіб характеризується багатьма вадами об'єктивного та суб'єктивного характеру: адміністративні органи розпорознені територіально, тому відвідування органу вимагає значних зусиль і ресурсів особи; у більшості органів існують обмежені дні та години прийому, які до того ж не завжди враховують критерій зручності для громадян; відсутність достатньої інформації щодо порядку отримання послуг; строки, встановлені для надання деяких послуг, є необґрунтовано довгими; фактичне примушування осіб до отримання супутніх платних послуг тощо [1].

Якщо чиновники і говорять про загальну демократизацію та становлення громадянського суспільства, та те, що метою сучасної, сервісної держави є не керування суспільством, а надання йому послуг, то вони перед усім, мабуть, мають на увазі платні послуги для населення. Розглянемо це питання на прикладі надання платних послуг Державною міграційною службою України (далі - ДМС України), а саме її структурним підрозділом в Дарницькому районі міста Києва.

По перше отримати будь яку інформацію, щодо днів та годин прийому, за допомогою Інтернету неможливо. На сайті Дарницької райдержадміністрації, на сторінці "Інформація Дарницького районного відділення Головного управління ДМС України в місті Києві" розміщена лише загальна довідкова інформація: щодо Указу Президента України, яким затверджено поло-

ження про ДМС України; про повноваження ДМС України; адреса та телефони Дарницького районного відділу ДМС України в місті Києві [2].

Якщо узагальнити інформацію на стенді, в приміщенні Дарницького районного відділу головного управління Державної міграційної служби України в м. Києві, то отримуємо результат - громадянин повинен заплатити при оформленні закордонного паспорту: 407,15 грн., при оформленні документів на протязі 30 робочих днів та 982,30 грн., при оформленні документів у термін 10 робочих днів. У випадку, якщо громадянин має необхідність мати два паспорти, то другий паспорт обійдеться відповідно у 467,32 та 1102,64 грн., див. таблицю.

Платні послуги ДМС

Послуги	10 днів	30 днів
Оплата за бланк паспорта	270,00	120,00
Державне мито	340	170
Оформлення та видача: паспорта громадянина України для виїзду за кордон	174,30	87,15
Інформаційні послуги	30	30
Довідка про відсутність судимості	150	
Терміновість заяви	18	
Внесення відомостей про другий паспорт громадянина України для виїзду за кордон у паспорт громадянина України для виїзду за кордон	120,34	60,17
Всього (при оформленні першого паспорта)	982,3	407,15
Всього (при оформленні другого паспорту, з залишенням на руках першого)	1102,64	467,32

Прийшовши до Дарницького районного відділу головного управління Державної міграційної служби України в м. Києві та вистоявши чергу громадянин отримує квитанції для оплати зазначених вище послуг. З цими квитанціями він іде у відділення банку, де вистояє ще одну чергу та оплачує їх. З оплаченими квитанціями він повторно стає в чергу до фахівців, що видали йому квитанції, де йому друкують і видають на руки необхідні заяви. Як правило цей процес займає 2-3 дні.

З оплаченими квитанціями та надрукованими заявами громадянин займає чергу до каб. №12, в приміщенні Дарницького районного відділу ДМС України в місті Києві, де його мають сфотографувати на закордонний паспорт, роздрукувати особисті дані з фотографією, заповнити інші необхідні документи, за якими будуть друкувати паспорт. У ході досліджень, проведених у чергах до зазначеного кабінету, встановлено, що в одна особа обслуговується за 7-15 хв, а отже за робочий день в середньому обслуговується 24-26 осіб. В той же час черга, в окремі дні, становить 60-65 осіб. Щоб оформити закордонний паспорт люди вимушені займати чергу з 6 години ранку. Що цікаво, керівництво Дарницького районного відділу ДМС України в місті Києві вважає таку ситуацію цілком прийнятною.

Ще більш цікавою є ситуація з оформленням термінового паспорта - протягом 10 робочих днів. Разом з іншими документами друкується Заява на ім'я Начальника Дарницького РВГУ ДМС України в м. Києві "Прошу оформити терміново закордонний паспорт в зв'язку". З цією заявою громадянин іде до посадовця, який ставить візу "До виконання", число і підпис. І після цього він знову ж таки займає чергу до зазначеного вище каб. №12. Причому термін 10 робочих днів відраховується не від числа, коли начальник поставив візу на заяві, а від моменту фотографування та здачі документів в зазначеному вище каб. № 12, де чергу потрібно займати з 6 години ранку. Тобто, заплативши майже в 2,5 рази більше за терміновість, громадянин не має можливості законно отримати послугу, за яку заплачено, і вимушений вдаватися до дій які підпадають під юрисдикцію не лише адміністративного, а й кримінального кодексу.

Саме цей момент, на нашу думку, є корупційною складовою державного управління.

Окремо розглянемо питання щодо послуг, що надаються ДМС України. Згідно чинного законодавства "Платниками державного мита на території України є фізичні та юридичні особи за вчинення в їхніх інтересах дій та видачу документів, що мають юридичне значення, уповноваженими на те органами" [3]. Таким уповноваженим органом, щодо оформлення та видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон є ДМС України. Тоді незрозумілою є суть послуги, яка полягає в оформленні та видачі паспорту громадянина України для виїзду за кордон, вартість якої становить 87,15 грн. Таке питання є актуальним з огляду на те, що особа, яка виявила бажання отримати паспорт, сплачує державне мито за оформлення та видачу паспорта

громадянина України для виїзду за кордон. Тобто, ми вважаємо, що існує подвійна оплата одних і тих же дій (послуг) громадянами. Так само безплатними повинні бути послуги щодо внесення відомостей про другий паспорт громадянина України для виїзду за кордон у паспорт громадянина України для виїзду за кордон. На нашу думку це чисто технічні питання роботи працівників ДМС України і все це уже враховано в митному платежі.

Отже, з метою удосконалення механізму надання адміністративних послуг ДМС України, доцільно розмістити всю необхідну інформацію, стосовно графіку роботи підрозділів ДМС України, на їх сторінках в Інтернеті. Там же розмістити інформацію щодо платежів та надати можливість прямо з Інтернету роздрукувати квитанції для оплати послуг та всі необхідні Заяви. Фахівців підрозділів ДМС України, що вивільняться від надання зазначених послуг, доцільно використати для пришвидшення роботи підрозділу, що займається фотографією, скануванням та оформлення документів (каб. № 12 в Дарницькому районному відділі ДМС України в місті Києві). Необхідно також відпрацювати механізм отримання послуги щодо термінового оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон - протягом 10 днів, з метою виключення корупційної складової надання адміністративних послуг. Наприклад це може бути рішення керівництва оформлювати документи громадянам, що оплатили зазначену послугу, в позачерговому порядку або в останню годину прийому документів.

Список використаних джерел

1. Панченко А. М. Закон України "Про адміністративні послуги" - трансформація України в сервісну державу / А. М. Панченко - Режим доступу : [http://ovu.com.ua/bulletin/ posts/828-zakon-ukrayini-%C2%ABpro-administrativni-poslugi%C2%BB-%E2%80%93-tra](http://ovu.com.ua/bulletin/posts/828-zakon-ukrayini-%C2%ABpro-administrativni-poslugi%C2%BB-%E2%80%93-tra)
2. Інформація Дарницького районного відділення Головного управління Державної міграційної служби України в місті Києві - Режим доступу : <http://www.drda.gov.ua/xsessions/view/724>
3. Декрет Кабінету Міністрів України "Про державне мито" - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/7-93>

О.М.Гончаренко,

*аспірант кафедри права і законотворчого процесу НАДУ,
Фонд державного майна України*

Система державного управління Німеччини: досвід для України

Актуальність реформування системи державного управління в Україні з огляду на необхідність наближення українського законодавства до законодавства ЄС обумовлює європейський вимір щодо можливих шляхів та напрямів зазначеної реформи. Серед європейських держав в цьому аспекті для України найбільш цікавим є досвід тих країни, що суттєво впливають на політику Європи, таких як Німеччина.

Так у новітній історії Західної Європи на початку жовтня 1990 року сталася подія - об'єднання Федеративної Республіки Німеччина (ФРН) і Німецької Демократичної Республіки (НДР). 3 жовтня 1990 р. НДР припинила своє існування. Державна єдність Німеччини була відновлена [1, с.101]. Договір про остаточне врегулювання у відношенні Німеччини був ухвалений бундестагом ФРН від 5 жовтня 1990 року і бундесратом ФРН від 8 жовтня 1990 року. В об'єднаній Німеччині почала діяти Конституція (Основний закон) від 23 травня 1949 року з доповненнями 1954, 1956, 1990 р.р., пізніше доповнена ще у 1993 та 1994 роках.

Німеччина - федеративна держава. Голова держави - федеральний президент, який обирається строком на 5 років, і може бути обраний лише один раз федеральним зібранням, яке скликається спеціально.

Повноваження Президента:

- представляє Федерацію в міжнародно-правових відносинах;
- укладає міжнародні угоди;
- призначає федеральних суддів і чиновників;
- вносить кандидатуру канцлера на затвердження бундестагу;

- призначає вищий офіцерський склад Збройних Сил, хоча командує ними Міністр оборони;
- прерогативою президента є право помилування осуджених злочинців.

Законодавча влада реалізується парламентом, що складається з двох палат: бундестагу і бундесрату [2].

Виконавча влада належить федеральному уряду, який очолює федеральний канцлер. Федеральний канцлер обирається бундестагом більшістю голосів за пропозицією президента.

Міністри призначаються президентом за поданням федерального канцлера.

Система органів виконавчої влади має три рівня: федеральний, земельний та місцевий. Вони функціонують відносно незалежно один від одного. Це зумовлено чітким конституційним розподілом компетенції між ланками одного федеративного "ланцюга".

Виконавча влада федерального рівня очолюється федеральним канцлером, який обирається бундестагом і формально призначається на цю посаду федеральним президентом. Канцлер, у свою чергу, формує федеральний уряд (кабінет), визначаючи напрями його політики і діяльності [3].

Федеральний уряд складається з федеральних міністрів. Федеральні міністри очолюють відповідні міністерства і керують їх діяльністю разом з заступниками - статс-секретарями (державними секретарями) і парламентськими статс-секретарями.

Міністерства розподіляються на відділи, підвідділи і реферати. При міністерствах можуть створюватися спеціалізовані федеральні відомства.

Специфіка виконавчої влади у ФРН полягає в тому, що федеральні міністерства впроваджують урядову політику, як правило, не самостійно на всіх рівнях держструктури, а за допомогою аналогічних органів виконавчої влади земель та влади на місцях. Виключення складають Міністерство закордонних справ і Міністерство оборони, а також окремі підрозділи МВС, транспорту, фінансів [4].

Основні обов'язки федеральних міністерств:

- стратегічне планування і взаємодія політичних сфер діяльності, впровадження у життя політичних цілей і програм;
- здійснення міжнародного співробітництва;
- участь у законодавчому процесі і виконання функцій управління та спостереження в рамках компетенції;
- здійснення постійного критичного перегляду завдань.

Система органів виконавчої влади якнайкраще може бути представлена на прикладі Федерального міністерства економіки і технологій Німеччини (Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie) [5], що утворено у складі органів виконавчої влади Німеччини з метою реалізації державної економічної політики.

Міністерство координує діяльність органів влади у зовнішньоекономічній, енергетичній та регіональній політиці, а також у політиці сприяння малому та середньому бізнесу.

Основні завдання Федерального міністерства економіки і технологій Німеччини [6]:

- підтримка конкурентоспроможності німецької економіки;
- збільшення рівня зайнятості;
- стимулювання та допомога розвитку малого та середнього бізнесу;
- сприяння збільшенню інновацій з метою покращення конкурентоспроможності економіки;
- інтенсифікація міжнародного розподілу праці та діяльність спрямована на лібералізацію світової торгівлі;
- забезпечення взаємозв'язку (взаємопов'язаності) економічних та екологічних завдань;
- забезпечення поставок енергоносіїв за адекватною ціною.

З метою виконання покладених на нього завдань Федеральне міністерство економіки та технологій має у своєму розпорядженні нормотворчі, адміністративні і координуючі функції у сфері забезпечення конкурентоспроможності німецької економіки. Структура Федерального міністерства економіки та технологій Німеччини відображає спектр його діяльності [7]. Функції Федерального міністерства розділені серед 8 генеральних директоратів:

- Центральна адміністрація - Z (Zentralabteilung - Z);
- Директорат європейської політики - E (Europapolitik - E);
- Директорат економічної політики - I (Wirtschaftspolitik - I);
- Директорат політики щодо середнього та малого підприємництва - II (Mittelstandspolitik - II);

- Директорат енергетичної політики - III (Energiepolitik - III);
- Директорат промислової політики - IV (Industriepolitik - IV);
- Директорат зовнішньоекономічної політики - V (Außenwirtschaftspolitik - V);
- Директорат інформаційних та комунікаційних технологій - VI (IT-, Kommunikation und Postpolitik - VI).

- Директорат технологічної політики - VII (Technologiepolitik - VII).

Федеральне міністерство економіки та технології Німеччини має наступні підвідомчі організації: Федеральний офіс з питань картелів (BKartA); Федеральний офіс економіки та експортного контролю (BAFA); Федеральне Агентство комунікацій (BNetzA); Федеральний Інститут дослідження матеріалів и фальсифікату (BAM); аціональний Інститут метрології (PTB); Федеральний Інститут геофізичних досліджень та природних ресурсів (BGR).

Керівництво Федеральним міністерством економіки та технології Німеччини з жовтня 2009 року здійснює Федеральний міністр економіки та технології п. Рейнер Брудерле (Rainer Broderle). У виконанні своїх функцій Міністру допомагають статс-секретарі (державні секретарі) та парламентські статс-секретарі. Державні секретарі допомагають Міністру в керівництві відповідними директоратами. Парламентські статс-секретарі допомагають Міністру в реалізації його політичних та фахових завдань в Відомстві федерального канцлера (Bundesregierung).

Список використаних джерел

1. Факти про Німеччину / Переклад з німецької Наталки Саповської. - Львів, 2005 р. - 484 с.
2. Органи законодавчої влади Федеративної Республіки Німеччина // [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.bundestag.de/>
3. Уряд Федеративної Республіки Німеччина // [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Homepage/home.html>
4. Федеральні міністерства Німеччини // [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung/Bundesministerien/bundesministerien.html>
5. Федеральне міністерство економіки і технологій Німеччини // [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.bmwi.de/BMWi/Navigation/ministerium.html>
6. Основні завдання Федерального міністерства економіки і технологій Німеччини // [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.bmwi.de/BMWi/Navigation/Ministerium/aufgaben-und-struktur.html>
7. Структура та організаційний план Міністерства економіки і технологій Німеччини [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/M-O/organisationsplan-bmwi,property=pdf,bereich=bmwi,sprache=de,rwb=true.pdf>

Н.В.Коваленко,

кандидат наук з державного управління,

головний спеціаліст управління з навчальної роботи НАДУ

Державне управління соціальним розвитком в умовах змін

Вміло керуючи процесом змін можна зробити багато

Дж. Коттер

Особливості сучасного етапу соціально-економічного та політико-правового розвитку України обумовлюють інтерес науковців до проблематики регулювання соціальної сфери, формування та реалізації соціальної політики як діяльності щодо розвитку соціальних потреб особистості і соціальних груп. Зниження життєвого рівня більшої частини населення України, значне розшарування суспільства за рівнем доходів, зростання бідності та безробіття, вимагає від органів державної влади вдосконалення заходів соціального захисту населення. Від ефективності державної політики мінімізації бідності значною мірою залежатиме добробут суспільства.

Еволюцію державного управління пов'язують з процесами зміни соціально-економічної та політичної систем. Звичайно, діяльність держави та її органів не завжди може позитивно

впливати на результати діяльності, що можливо оцінити результатами функціонування управлінської системи, змінами в методах управління, його характері. Державне управління охоплює всі галузі та сфери життєдіяльності суспільства, але його роль у них стає новою, принципово змінюється вплив на здійснювані процеси.

Управління змінами, як самостійний вид діяльності, з'явилося не так давно. Потрібно відмітити вплив робіт на розвиток управління змінами таких вчених як Дж. Вебера, М. Портера, П. Друкера, Дж. Коттера. Але зазначимо, що не існує єдиного поняття змін та управління ними. З позиції системного підходу управління змінами - це процес запиту, визначення досяжності, планування, втілення та оцінки змін у системі. Має дві цілі: підтримувати процес змін та дозволяє відслідковувати хід цих змін [1]. Управління змінами - це структурований підхід до особистостей, команд та організацій, у яких відбувається перехід від поточного стану до бажаного майбутнього стану. Поточне визначення управління змінами включає як організаційні зміни процесу управління змінами, так і індивідуальні моделі змін, які спільно використовуються для управління людською стороною змін.

Відомим дослідником у сфері управління змінами є професор з управління лідерством Гарвардської бізнес-школи Джон Пол Коттер, який представив восьми - ступеневий підхід до успішного здійснення процесу змін, серед них: обґрунтування необхідності здійснення змін для досягнення поставлених цілей; умови які потребують невідкладності здійснення таких змін; створення команди, яка буде впроваджувати ці зміни; чітке бачення досягнутих результатів; необхідність показати бачення іншим; надання повноважень для здійснення діяльності; забезпечення заходів для отримання короткотермінових цілей; закріпити зміни для отримання довготривалого ефекту [2].

Життя сучасного суспільства неможливе без передбачення майбутнього, визначення цілей і завдань його розвитку, обґрунтування засобів досягнення поставлених цілей, тобто без стратегії розвитку на певний період часу. Сутність державного управління соціально-економічним розвитком вимагає налагодженого плану дій, а в ньому - логічного просування від більш абстрактного загального передбачення до конкретного прогнозування, від нього - до програмування, а далі і до планування - вибору дій та їх неухильного проведення в життя [3].

Навіть у розвинених в економічному і соціальному плані країнах подолання низького рівня життя населення та бідності є однією з найважливіших цілей соціально-економічної політики держави. У такій важливій справі потрібен виважений і науковий підхід - системний. Він передбачає наступний алгоритм дій: визначення проблеми, виявлення її причин, розробку політики, прийняття політичних рішень, створення плану впровадження, імплементацію, моніторинг та оцінку. Можна зазначити, що сьогодні держава втратила реальні важелі впливу на зменшення бідного населення та, відповідно, досить повільно впроваджує реальні інструменти поліпшення соціально-економічного становища громадян. Враховуючи проблемне становище соціальної сфери України, неефективність впроваджуваних соціальних заходів та програм, нездатність держави забезпечити реальне зростання доходів населення, а також бідність економічно активного населення, можна констатувати про наявність реальних ризиків щодо економічної безпеки України.

Бідність в сучасних умовах - це результат недосконалого ринку праці, що впливає з недосконалої структури економіки та соціальної інфраструктури. З іншого боку, подолання бідності в українських реаліях потребує належного державного контролю в частині обміну, розподілу та споживання валового внутрішнього продукту. Серед основних проблем впровадження державної політики у соціальній сфері також необхідно зазначити: невідповідність між задекларованими цілями цієї політики та чинними механізмами їх реалізації; неузгодженість форм, методів реалізації державної політики та інструментарію щодо їх впровадження

Про управління змінами йдеться у тих випадках, коли здійснюється зміна мислення людей, у процесі досягнення певної цілі; змінюється сама процедура виконання певного завдання чи заходу. Потребують змін концептуальні підходи до здійснення державної політики у соціального захисту, зокрема, при визначенні пріоритетів та напрямів використання бюджетних коштів передбачених державними програмами на кожному етапі їх реалізації; засобів забезпечення прозорості, громадського контролю та звітування виконавців щодо здійснення відповідних заходів державної політики; проведення державного контролю та оцінки результатів вико-

нання завдань. Проблема бідності - це не тільки проблема фінансового та економічного характеру, але також проблема соціальна, котра тісно пов'язана з інтелектуальним розвитком української нації, культурою, демократизацією суспільства. Вирішення цього актуального питання потребує системного підходу для врахування не лише економічних, соціальних і правових механізмів, але й психологічних аспектів, розгляду в широкому гуманітарному контексті як явища, що обмежує свободу людини.

Важливим елементом у процесі впровадження змін є довіра. Формування єдності українського суспільства в найближчому майбутньому повинно стати важливим вектором проведення соціальної політики. Потрібна консолідація ключових ланок суспільства - влади, бізнесу та громадськості. На її реалізацію повинна бути спрямована діяльність всієї системи державного управління.

Список використаних джерел

1. *Crnkovic I., Asklund, U. & Persson-Dahlqvist.* Implementing and Integrating Product Data Management and Software Configuration Management. London: Artech House, 2003. - 338 P.
2. *John Kotter.* Holger Rathgeber Our Iceberg Is Melting: Changing and Succeeding under Any Conditions. New York: :St. Martin's Press, 2006. - 128 P.
3. *Швайка Л. А.* Державне регулювання економіки : навч. посіб. - К.: Знання, 2006. - 435 с.

Ю.М.Нестеряк,

*асистент кафедри соціальних комунікацій Інституту журналістики
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*

Медіа-освіта як інструмент сучасної медіа-політики

Стрімкий розвиток інформаційного середовища, вдосконалення шляхів передачі та отримання інформації спричинили не лише кількісні, а й якісні зміни у медіа. Засоби масової інформації перетворилися на одну з найважливіших складових суспільного життя. За підрахунками соціологів, за 75 років середньостатистична людина має близько 50 років активної діяльності без сну. 9 років з них вона витрачає на перегляд телевізійних програм. Сучасний школяр витрачає в середньому 6 годин на добу для спілкування з медіа (42% цього часу йде на перегляд телепрограм та фільмів і лише 12% - на читання друкованих текстів [4, с. 27].

В сучасному комунікаційному процесі значно зросла роль аудиторії, яка з пасивного приймача інформації перетворюється на її виробника. За таких умов все важливішу роль відіграє медіаосвіта, здатна виховати в громадян вміння працювати з гігантськими інформаційними потоками, аналізувати та перевіряти отриману інформацію, брати участь у її створенні та розповсюдженні. Саме цим зумовлена актуальність розгляду медіаосвіти як дієвого інструменту сучасної медіаполітики.

Міждисциплінарний характер медіаполітики створює певні труднощі із однозначним тлумаченням цього поняття. В практичній площині воно виходить з широкого розуміння політики, яка в рівній мірі стосується як створення умов для свободи і незалежності медіа, так і обмеження свободи слова. На теоретичному ґрунті серед науковців утвердилося розуміння медіаполітики як частини комунікаційної політики. Постільки комунікаційна політика торкається суспільної комунікації, поскільки медіаполітика торкається масової комунікації і мас-медіа [5, с. 20].

Польські дослідники Ева Стасяк-Язукевич (Ewa Stasiak-Jazukiewicz) та Марта Яс-Козяркевич (Marta Jas-Koziarkiewicz) пов'язують медіаполітику з діяльністю влади, підкреслюючи її регуляційний характер [5, с. 22].

Враховуючи необхідність поєднання у демократичному суспільстві інтересів держави та суспільства, пропонуємо розуміти медіаполітику як діяльність державних та суспільних інститутів, метою якої є створення законодавчих, політичних та економічних умов функціонування медіасистеми, які впливають із загальноприйнятої системи цінностей, існуючих суспільно-політичних та економічних умов, а також з інтересів суспільства.

Серед основних завдань сучасної медіаполітики можна назвати:

- організацію діяльності засобів масової інформації, зокрема, створення конкурентного середовища для безперешкодного функціонування медіа всіх форм власності;

- розвиток професійної журналістики;
- пропаганда медіаосвіти та створення ефективного механізму її запровадження у суспільство з метою підвищення медіа грамотності та медіа компетентності громадян;
- сприяння розвитку громадянської журналістики;
- формування і впровадження галузевих політик - у галузі друкованих ЗМІ, радіо, телебачення, інтернет-медіа тощо.

Зосередимося на актуальній проблемі впровадження медіаосвіти. Важливість цього питання, зокрема, необхідність зробити медіаосвітній процес безперервним впродовж всього життя людини, неодноразово підкреслювалося у резолюціях і рекомендаціях ЮНЕСКО, резолюціях Європейського парламенту. Так, в рекомендаціях ЮНЕСКО 2002 року підкреслювалося, що медіаосвіта - частина основного права кожного громадянина будь-якої держави на свободу самовираження і отримання інформації. Вона сприяє підтримці демократії, тому рекомендовано введення медіаосвітніх уроків в межах національних навчальних планів, а також у рамках додаткової, неформальної освіти і самоосвіти впродовж всього життя людини [6].

Значний вплив на формування сучасного підходу до розуміння медіаосвіти, визначення її важливості та ролі у суспільстві справила прийнята у 2005 році Європейська Хартія медіаграмотності (The European Charter for Media Literacy) [3].

Резолюція Європарламенту 2008 року наголошує на необхідності проведення медіаосвіти впродовж всього життя [2; 7]. Засоби масової інформації, будучи соціально відповідальними, повинні бути зацікавленими у вихованні медіаосвіченої та медіакультурної аудиторії.

Зародження медіаосвіти в Україні можна віднести до червня 1999 року, коли у Львові було створено Інститут екології масової інформації (<http://www.lnu.edu.ua/mediaeco/index.htm>). Згодом у вищих навчальних закладах почали запроваджуватися навчальні курси, пов'язані із медіаосвітою та медіакультурою. Питання медіаосвіти перебувають у центрі уваги багатьох кафедр і факультетів, де ведеться підготовка журналістів.

В 2010 р. в Україні прийнята "Концепція впровадження медіаосвіти в Україні" (погоджена Постановою Президії Національної академії педагогічних наук України). Її головна ідея - сприяння становленню ефективної системи медіаосвіти в Україні з метою забезпечення загальної підготовки дітей та молоді до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною медіасистемою [1].

Концепція передбачає проходження таких етапів: експериментальний етап (2010-2013), поступове укорінення медіаосвіти та стандартизацію вимог до медіаосвіти (2014-2016), подальший розвиток медіаосвіти та завершення масового запровадження (2017-2020).

У країнах-членах ЄС медіаосвіта впроваджується в рамках медіаполітики, а також через організації та суспільні рухи в системі позашкільної освіти. У процес просування медіаосвіти залучаються громадські організації, які об'єднують вчителів, батьків, а також державні інституції. Наприклад, у Великій Британії питаннями медіаосвіти переймаються Офком (Office of Communication), Британська Кінорада (UK Film Council), які виступали ініціаторами Європейської хартії медіаграмотності.

Вироблені на основі впровадження медіаосвіти медіаграмотність та медіакомпетентність дають можливість різним віковим категоріям громадян:

- 1) аналізувати, критично осмислювати і створювати медіатексти;
- 2) визначати джерела медіатекстів, їх політичні, соціальні, комерційні, культурні інтереси, їх контекст;
- 3) інтерпретувати медіатексти і цінності, що розповсюджують медіа;
- 4) добирати відповідні медіа для створення та розповсюдження власних медіатекстів та набуття зацікавленої в них аудиторії.

Такі вміння і навички сприяють зміцненню демократичних засад суспільства, удосконаленню його громадянського сектора та розвитку громадянської журналістики.

Список використаних джерел

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні // [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/koncepciya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini>
2. Медіа освіта та медіа грамотність: підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волощенко; За науковою редакцією В.В.Різуна. - Київ: Центр вільної преси, 2012. - С. 7.

3. European Charter for Media Literacy // [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.euromedialiteracy.eu/index.php?Pg=charter>
4. *Kubey, R.* Obstacles to the development of Media Education in the United States // *Journal of Communication*. - 1998.- Winter/- Pp.
5. *Stasiak-Jazukiewicz E., Jas-Koziarkiewicz M.* *Polityka Medialna w Unii Europejskiej*. - Warszawa: Poltext, 2011. - 544 S.
6. The Seville Recommendation. In: *Youth Media Education*. Paris: UNESCO// [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=5680&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

С.Ветлинський,
магістр

Розвиток державної служби та підвищення її ефективності

У контексті реалізації Стратегії державної кадрової політики на 2012-2020 роки, схваленої Указом Президента України від 1 лютого 2012 року №45/2012, основною віхою є визначення основних цілей, першочергових завдань, на реалізацію яких має бути спрямована державна кадрова політика, посилення уваги до проблем державної служби, проблем та перспектив розвитку кадрової політики України, необхідність адекватного кадрового забезпечення всіх сфер життєдіяльності держави.

Реформування системи державної служби, визначення концептуальних засад і завдань розвитку інституту державної служби в рамках реформування системи державного управління є невід'ємною складовою заходів з проведення адміністративної реформи в Україні, що спрямована на створення ефективної системи державного управління та наближення її до європейських стандартів. Державна служба розглядається як дієвий механізм і ключовий елемент державної влади. Стратегічними цілями державної політики повинно бути розширення можливостей для підвищення політичної активності та самореалізації громадян для здійснення суспільних ініціатив, дотримання балансу суспільних інтересів у діяльності органів влади, розвиток інститутів, що забезпечують стабільний соціальний діалог між владою та різними суспільними групами [2].

Розвиток державної служби передбачає послідовне здійснення систематизованих за напрямками та етапами комплексів практичних заходів, спрямованих на забезпечення єдності всіх елементів державної служби, на чіткий взаємозв'язок її інституційних елементів з професійно-кадровим складом, з корпусом державних службовців.

Отже, першочерговими завданнями реалізації кадрової політики є [2]:

- прогнозування потреби у підготовці кваліфікованих робочих кадрів та фахівців з вищою освітою в усіх сферах забезпечення життєдіяльності держави;
- розроблення національної системи оцінювання якості освіти;
- напрацювання механізму державного гарантування працевлаштування та кар'єрного росту після здобуття післядипломної освіти;
- реформування системи підвищення кваліфікації та надання спеціальних знань, формування вмінь, необхідних для виконання роботи за певною професією, посадою;
- удосконалення механізму конкурсного відбору на зайняття посад, призначення на які відповідно до законодавства здійснюється на конкурсній основі;
- розроблення системи заходів з аналітичного та інформаційно-технологічного супроводження процесів управління персоналом тощо.

Важливим кроком на шляху реформування системи державної служби є посилення мотивації та стимулювання праці, заохочення державних службовців та їх соціальної захищеності.

Важливою складовою підвищення ефективності державної служби є поліпшення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, підготовка нової генерації державних службовців. З прийняттям відповідних указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України отримала подальший розвиток система професійного навчан-

ня державних службовців, мережу якого складають Національна академія державного управління при Президентові України, її регіональні інститути державного управління, магістратури у вищих навчальних закладах України IV рівня акредитації, центри перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ, організацій, залучені також п'ятдесят галузевих закладів післядипломної освіти. Створена і функціонує наукова та освітня галузь "Державне управління".

Пріоритетними напрямками, за якими має здійснюватись адаптація інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу є вдосконалення правових засад функціонування державної служби; встановлення порядку надання державних послуг та вдосконалення нормативного регулювання вимог професійної етики державних службовців; вдосконалення та підвищення ефективності управління державною службою; високий професіоналізм державної служби [1; 4].

Конституційність і законність регулювання діяльності державних органів та державних службовців, їх взаємодії з інститутами громадянського суспільства, висока професійність, демократичність та прозорість системи державної служби, процедур прийняття рішень органами державної влади, забезпечення участі громадян у процесі підготовки таких рішень, об'єктивне та оперативне інформування громадськості про діяльність державних органів та їх посадових осіб; неухильне дотримання державними службовцями вимог законодавства, етичних норм і правил поведінки, насамперед щодо недопущення проявів корупції та зловживання службовим становищем, конфлікту матеріальних та інших особистих інтересів; патріотичність, самовіддане служіння українському народові, політична нейтральність державних службовців, чітке розмежування політичних та адміністративних посад, повноважень і відповідальності осіб, які їх займають; стабільність державної служби - основні засади подальшого розвитку державної служби.

На удосконалення інституту державної служби та адміністративних процедур в державних органах, в органах виконавчої влади, виборних органах та органах судової влади, що вирішить проблему доброчесності в державному апараті, спрямовані антикорупційні ініціативи Президента України [6-8]. Так, пропонується: законодавчо закріпити більш високі вимоги до порядку підбору кандидатів на посади державних службовців і власне до кандидатів; прийняти Кодекс адміністративних процедур, яким зокрема визначити чіткий порядок і умови надання державою адміністративних послуг громадянам, процедури управлінської діяльності, за яких буде зменшено обсяг безпосередніх контактів фізичних і юридичних осіб з державними службовцями, встановити порядок врегулювання конфлікту державних та приватних інтересів.

Система державної служби в Україні загалом розвивається у напрямі урегулювання правового статусу державної служби, зміцнення її інституційної спроможності, створення орієнтованої на європейську інтеграцію ефективної системи управління, модернізації системи професійного навчання державних службовців.

Список використаних джерел

1. Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України (2011 року).
2. Указ Президента України від 1 лютого 2012 р. № 45/2012 "Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки"- Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>
3. Про Стратегію реформування системи державної служби в Україні : Указ Президента України від 14 квітня 2000 р. № 599 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
4. Пропозиції та рекомендації щодо концептуальних засад реформування системи державної служби та її адаптації до стандартів Європейського Союзу, висловлені у виступах учасників засідань круглих столів "Пріоритети розвитку державної служби в Україні", які відбулись 19-21 листопада 2003 р. на базі Дніпропетровського, Львівського, Харківського та Одеського регіональних інститутів державного управління НАДУ при Президентові України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://idis.guds.gov.ua:8000/cgi-bin/valmenu_itn.sh?Op12032604.html
5. Основні підходи до реформування системи державної служби в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.center.gov.ua/data/upload/ublication/main/ua/544/buklet_bachennya.pdf.
6. Україна в 2007 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку : Експертна доповідь. - К. : НІСД, 2007. - 264 с.

7. Про Концепцію подолання корупції в Україні під назвою "На шляху до доброчесності" : Указ Президента України від 11 вересня 2006 р. № 742 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

8. Антикорупційні ініціативи Президента України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/content/anticorruption.html>

С.В. Степаненко,

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри економічної теорії НУДПСУ,
докторант Інституту проблем державного управління
та місцевого самоврядування НАДУ*

Підвищення ефективності процесів суспільного відтворення

Постановка проблеми. Безперервний процес взаємодії господарюючих суб'єктів проходить на стадіях (або в фазах) виробництва, розподілу обміну та споживання матеріальних благ. Життєдіяльність суспільства передбачає постійний процес споживання матеріальних благ, що вимагає безперервності процесу виробництва. Слід мати на увазі, що дане протиставлення процесів виробництва і споживання є досить умовним, оскільки сам процес виробництва є, по суті, споживанням вироблених раніше матеріальних благ (засобів виробництва). Отже, постійне повторення процесу виробництва називається відтворенням.

З огляду на вищевикладене існує об'єктивна необхідність систематизувати науково-прикладні результати, які стосуються управління економічною системою раціональних відносин суспільного відтворення.

Аналіз досліджень і публікацій. Важливу роль у дослідженні сутності суспільного відтворення відіграють праці таких вчених як: М.Квак [3], В.Нестеренко, Л.Каніщенко, А.Чухно [2] та ін.

Метою дослідження є дослідження сутності та циклічності суспільного відтворення як природної властивості економіки.

Виклад основного матеріалу. Суспільне відтворення - це економічний процес, в якому власне виробництво, розподіл, обмін та споживання постійно повторюються та відновлюються через результат виробництва - продукт, через відновлення ресурсів, з яких виробляється продукт, якщо ці ресурси є відновлювальними та залучення нових не відтворювальних ресурсів, а також через відновлення та розвиток форм і методів організації праці.

Теорія відтворення займає важливе місце в історії економічної науки. І це не випадково. Функціонування внутрішніх законів ринкової економіки і механізму економічного регулювання проявляється насамперед в суспільному відтворенні - його типах, характері, темпах і соціальних наслідках. На всіх етапах економічного розвитку об'єктивна необхідність відтворення зумовлюється процесом виробництва матеріальних благ - економічної основи життя суспільства. Для того щоб жити і творити, треба постійно споживати матеріальні блага, а для того щоб їх споживати, необхідно виробляти суспільний продукт. Коли споживання є безперервним, то й виробництво повинно постійно відновлюватися, повторюватися і відновлюватися.

Процес виробництва, взятий не як одноразовий акт, а в постійному повторенні та відновленні, називається суспільним відтворенням.

На рівні макроекономіки безперервний процес виробництва охоплює усі галузі і сфери народного господарства і відображає складні взаємозв'язки і пропорції всього народногосподарського комплексу.

Основними рисами відтворювального процесу в умовах ринкової економіки є те, що він:

- ґрунтується на багатоваріантних формах власності;
- визначається дією усієї системи об'єктивних економічних законів і передусім законами ринкової економіки;
- підпорядковується економічним інтересам товаровиробника;
- діє на основі органічного поєднання ринкових відносин і планового розвитку народного господарства [1].

Для цього процесу необхідне постійне відновлення всіх факторів виробництва: робочої сили, засобів виробництва, природних ресурсів та середовища існування. При цьому відновлення останнього - нагальна потреба суспільного відтворення в сучасних умовах інтенсифікації виробництва.

Складовими процесу відтворення сьогодні стало відтворення природних ресурсів, які використовують у процесі виробництва, та середовище проживання людей у цілому. Для постійного відтворення необхідне постійне відновлення природних ресурсів: поновлення родючості земель, лісних масивів, підтримання чистоти водних і повітряних просторів тощо. Особливого значення набули, по-перше, раціональне використання таких не відтворювальних ресурсів, як нафта, газ, металеві руди; по-друге, пошук на основі наукових досягнень заміни їх іншими джерелами енергії та сировиною.

Висновки. Обов'язковою складовою процесу суспільного відтворення є його натуральна речова частина у вигляді відновлення продуктивних сил. При цьому надзвичайного значення набуває проблема пропорційності - певних кількісних співвідношень між складовими суспільного виробничого циклу. При поновленні виробничого циклу необхідно не просто мати робочу силу і засоби виробництва, а співвідношення їх у конкретних пропорціях. Порушення пропорційності неминуче призводить до зниження ефективності суспільного виробництва і негативно впливає на розвиток багатства суспільства та добробут його членів.

Список використаних джерел

1. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка / За ред. З.Ватаманюка та С. Панчишина - К.: Альтернативи, 2005. - 210 с.
2. Основи економічної теорії: Політекономічний аспект // За ред. Климко Г. Н., Нестеренко В. П., Каніщенко Л. О., Чухно А. А. - К. : Вища школа, 2005. - 220 с.
3. *Квак М.В.* Національне багатство в системі формування екологічно-збалансованого розвитку економіки України / М.В. Квак // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. - 2008. - С. 15-21.

С.В.Фоменко,

*аспірант кафедри європейської інтеграції НАДУ,
начальник відділу управління міжнародного
співробітництва та європейської інтеграції
управління міжнародних зв'язків апарату ВО КМР (КМДА)*

Світовий досвід досліджень практичного впровадження політичних рішень

Дослідження практичного впровадження політичних рішень походять з оціночних суджень. Політичні реформи в Сполучених Штатах Америки в 1960-х і 1970-х роках стимулювали здійснення багатьох оціночних досліджень для того, щоб побачити вплив нових програм "держави добробуту" соціального і запропонувати відповідні заходи з поліпшення. Класичний аналіз оцінювання порушив питання, чи може бути документально підтверджено, що дана політика втручання мала якийсь ефект, і якщо так, то який саме. Однак, аналітики, що проводили оцінювання, часто розчарувалися, адже більшість досліджень показали, що насправді ефект був малим або взагалі нульовим. Класичним тлумаченням таких результатів було те, що програма не працює; вона була заснована на неправильній причинно-наслідковій теорії. Однак, поступово очевидні невдачі стимулювали виникнення іншого тлумачення: можливо, з причинно-наслідковою теорією, що стояла за запланованим політичним втручанням, все було в порядку, проте втручання не відбулося так, як передбачалося. Це стимулювало інтерес до вивчення зв'язку між запланованим та фактичним втручанням та адміністративного процесу між ухваленням політичних рішень і їх наслідками.

Більшість дослідників практичного впровадження політичних рішень вважають книгу Джеффри Прессмана та Арона Уїлдавскі [7] "Впровадження" ("Implementation") 1973 року першим таким дослідженням. Це був кейс-стаді програми економічного розвитку в Окленді в Каліфорнії (США) для стимулювання трудової зайнятості меншин. Тим не менш, вона не спрацю-

вала через складність багатьох складових, що мали працювати разом. Книга, безумовно, відкрила цю сферу, але кілька більш ранніх досліджень [3,4] вже фокусувалися на проблемах практичної реалізації політики. Основними питаннями дослідження Прессмана і Уїлдавскі були: "Як добре було реалізовано це розпорядження влади (закон, постанова, програма, офіційна заява)?" і "Як можна було б реалізувати його краще?". Пізніші дослідження переформулювали ці питання, щоб зосередитися на досягненні явних чи неявних цінностей певного розпорядження, а не на його складовій, передбаченій певним приписом [1]. Таким чином, досягнення мети було домінуючим стандартом і залежною змінною для досліджень практичного впровадження політичних рішень з 1970-х років.

З подачі вищезгаданих та інших науковців дослідження практичного впровадження політичних рішень стали однією з вимог політології та політичного аналізу та досягли свого піку з огляду на кількість публікацій у середині 1980-х років. Хоча кількість досліджень, опублікованих в рамках цього тренду, пізніше знизилася [8], як і раніше, значна кількість публікацій була здійснена, але часто під іншими трендами: публічне адміністрування, менеджмент, правозастосування нормативних актів, "вулична бюрократія", теорія керівного агента, інституціоналізм, врядування, мережі, розробка політики та її інструменти тощо.

Дослідження практичного впровадження політичних рішень є частиною двох суб-дисциплін: аналізу політики та публічного адміністрування. Виходячи з оціночних досліджень, дослідження практичного впровадження політичних рішень спробували вирішити основні питання аналізу політики: що є змістом, причинами і наслідками державної політики [2]? Дослідження практичного впровадження політичних рішень зосереджені на наслідках тієї державної політики, яка була втілена в законах або інших владних статутах. Тим не менше, на операційному рівні політика може розумітися як надання публічних послуг та забезпечення виконання законодавства громадянами. Таким чином, дослідження практичного впровадження політичних рішень сфокусовані на змісті таких дій, їх причинах та наслідках. Дослідження стали ґрунтовною частиною суспільно-політичних досліджень, яка фокусується на різних етапах політичного процесу: встановлення порядку денного, формування політики, розробка політики, впровадження, оцінювання, використання знань і зміни у політиці [5].

При цьому дослідження практичного впровадження політичних рішень розглядають основне питання публічного адміністрування: як виконується законодавство? Публічне адміністрування традиційно вивчало формальні, інституційні і нормативні аспекти цього питання, а дослідження практичного впровадження запропонували свіжий емпіричний, поведінковий підхід до виконання законів, який відповідає також поведінковим політичним тенденціям в дослідженнях публічного адміністрування з 1970-х років [6]. Дослідження практичного впровадження політичних рішень грають важливу роль у поєднанні досліджень публічного адміністрування та державної політики, спільні програми публічного адміністрування та державної політики були сформовані в багатьох університетах.

Список використаних джерел

1. *Bardach E. (ed.) Implementation, Political // International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences. New York: Elsevier Science. - 2001.*
2. *Dye.T.R. What Governments Do, Why They Do It, and What Difference It Makes. Tuscaloosa, AL: University of Alabama Press. - 1976.*
3. *Kaufman H. The Forest Ranger. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press. - 1960.*
4. *Murphy J. T. Title I of ESEA: The Politics of Administering Federal Education Reform, Harvard Educational Review,42 (I): 35-63. - 1971.*
5. *Parson W. Public Policy: An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis. Aldershot: Edward Elgar. - 1995.*
6. *Peters B. G. The Politics of Bureaucracy: A Comparative Perspective. New York: Longman. - 1978.*
7. *Pressman J. L., Wildavsky A. Implementation. Berkeley, CA: University of California Press. - 1973.*
8. *Saetren H. Whatever Happened to Implementation Research? A Diagnosis of the Decline, and Some Prescriptions for the Revival of a Once Popular and Still Important Research Field in Political Science // Paper for presentation at the Conference of the Nordic Association of Political Science in Helsinki in August. Department of Administration and Organization Theory, University of Bergen. - 1996.*

Л.П.Требик,

*аспірант кафедри державного управління і менеджменту НАДУ,
старший викладач кафедри державного управління
та місцевого самоврядування
Хмельницького університету управління та права*

Роль інформаційної компетентності державного службовця в електронному урядуванні

Впровадження електронного урядування в Україні необхідно розглядати в контексті адміністративної реформи, де воно є її невід'ємною частиною та спрямоване, насамперед, на надання державних та адміністративних послуг в режимі он-лайн, створення єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи підтримки управління персоналом на державній службі, впровадження безпаперових технологій внутрішнього та міжвідомчого документообігу, інтеграції України до світового інформаційного простору, забезпечення відкритості та прозорості влади тощо [1, с. 5].

З метою становлення електронного урядування в Україні необхідно послідовно вирішити чотири завдання:

- організація електронного документообігу в органах державної влади й місцевого самоврядування;
- інформування громадян про діяльності органів виконавчої влади й місцевого самоврядування через інформаційні технології;
- забезпечення можливості звернення громадян до органів державної влади через інформаційні технології;
- надання адміністративних послуг через інформаційні технології. [2, с 34-35].

Зрозуміло, щоб вирішити кожне з цих завдань електронного урядування потрібні кваліфіковані державні службовці, які на високому рівні володіють інформаційною компетентністю. Підкреслимо, що інформаційна компетентність державних службовців виявляється у: знанні джерел інформаційних ресурсів, необхідних для професійної діяльності, особливостей інформаційних потоків, нових інформаційних технологій, способів взаємодії людини в соціумі; умінні отримувати інформацію з різних джерел, сприймати, розуміти і оцінювати її; володінні конкретними навичками використання комп'ютерних інформаційних технологій та їх використання при прийнятті ефективних рішень [3, с. 105].

У наказі Головного управління державної служби України наголошується, що "для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування однією з ключових компетентностей є інформаційно-комунікаційна компетентність, яка проявляється в оволодінні здатністю застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності; здійснювати діагностику різноманітних аспектів професійної діяльності, побудову алгоритмів дій підлеглих; використовувати прикладні комп'ютерні програми, можливості Інтернет, спілкуватися електронною поштою; застосувати метод навчальних проектів з використанням ІКТ; використовувати новітні комп'ютерні технології та Інтернет для вивчення передового досвіду та удосконалення професійної діяльності"[4].

В умовах електронного урядування та в умовах оновлення інформаційних технологій державному службовцю складно освоїтись у величезному потоці інформації, не володіючи для цього новими навичками збору, пошуку, узагальнення, передачі, зберігання інформації. Тому в процесі становлення і розвитку електронного урядування та інформаційного суспільства слід приділяти інформаційній компетентності державних службовців особливу увагу, оскільки підвищити ефективність діяльності структур державної служби і в електронному вигляді здатний лише фахівець, що включений в процеси із суспільними змінами, що відбуваються та практичного застосування інформаційно-комунікаційних технологій, технологій електронного урядування.

На виконання Наказу головного управління державної служби України № 134 у Хмельницькому центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій постійно проводяться заняття за професійною програмою для голів сільських та селищних рад, держав-

них службовців V-VII категорії. Кожна група слухачів проходить тестування, з метою оцінки рівня професійної компетентності державного службовця.

За результатами анкетування про оцінку рівня комп'ютерної грамотності, що було проведено з січня по вересень 2012 при навчанні сільських та селищних голів у Хмельницькому ЦППК, більшість слухачів оцінила свій рівень інформаційної компетентності, як середній - 56,3%, і як низький - 21%. А у відповіді на питання який рівень володіння інформаційно-пошуковими системами мережі Інтернет, більшість вказала низький - 44%, важко могли оцінити - 17%. За результатами проведеного анкетування нами було виявлено неготовність державних службовців ефективно працювати в електронному урядуванні. Адже електронне урядування передбачає високий рівень знань, умінь та навичок при роботі з різними технологіями електронного урядування.

При опитуванні "За якими напрямками використання персонального комп'ютера було б доцільно проводити підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування" було виділено:

- Досконале володіння програмами Word, Excel - 54%;
- Пошук інформації в мережі Інтернет - 57%;
- Електронна пошта - 53%;
- Захист даних та антивіруси - 48,5%;
- Бази даних та робота з ними - 29,2%.

Державний службовець стає інформаційним посередником між суспільством і інститутами державної влади і повинен володіти необхідними навичками та знаннями при використанні сучасної техніки та технологій електронного урядування. Розвиток в Україні ефективного та результативного електронного урядування можливий, за умови інформаційно-компетентного державного службовця, який зможе піднести на світовий рівень процеси взаємодії державного управління з громадянським суспільством та потребами бізнесу.

Список використаних джерел

1. Досвід впровадження е-демократії та е-урядування в Україні / [Архипська О. І., Баранов О. А., Дзюба С. В та ін.] ; за ред. С.В. Дзюби.- К., 2010. - 90 с.

2. *Серенок А. О.* Інформаційні представництва органів державної влади України / П. С. Клімушин, А. О. Серенок // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. - Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2007. - Вип. 1 (16). - С. 31 - 36.

3. *Требик Л.П.* Критерії формування інформаційної компетентності державного службовця // Інформаційне суспільство і сталий розвиток: мат. науково-практичного семінару до Всесвітнього дня телекомунікацій і інформаційного суспільства. - О.: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2010. - 140 с. - с. 103-109.

4. Про затвердження методичних рекомендацій щодо розробки тематичних постійно діючих і короткострокових семінарів, тренінгів, спеціалізованих короткострокових навчальних курсів // Наказ Голодержслужби від 25 травня 2011 року № 134 [Електронний ресурс]// URL: http://nads.gov.ua/control/uk/publishext/article?art_id=453030&cat_id=35561&base_id=247080

В.В.Черкаса,

магістр управління суспільним розвитком,

аспірант кафедри регіонального управління,

місцевого самоврядування та управління містом НАДУ

Організаційно-інструментальне забезпечення сталого розвитку Запорізького регіону: європейське належне врядування

Найбільш ефективними механізмами організаційно-інструментального забезпечення сталого розвитку будь-якого регіону України, а особливо Запорізької області виступає органічне поєднання вітчизняного досвіду владного адміністративного керування реалізацією програм соціально-економічного розвитку з науково-експертним супроводом з боку провідних

фахівців у галузі державного регулювання економікою. Але це матиме успіх лише за умов використання новітніх інтерактивних технологій залучення широкої громадськості до розробки, впровадження й моніторингу управлінських стратегій. Визначальною ознакою такого підходу є спрямування об'єднаних зусиль влади, бізнесу та громадськості на збереження й розвиток потенціалу і традицій Запорізької області задля відчутного покращення життя мешканців кожної територіальної громади.

Такий підхід повністю відповідає засадничим принципам європейської концепції "належного врядування" ("good governance"), які покликані формувати систему цінностей, політик та інституцій, завдяки яким ефективно управління суспільством здійснюється через взаємодію держави, громадськості та бізнесу [2].

Сучасна експортноорієнтована економіка Запорізького регіону зазнає відчутних втрат, які зумовлені недостатньою конкурентоспроможністю продукції. Тому все більш актуальним стає запровадження такого підходу в державному регулюванні економікою, який заснований на регіональному розвитку, головна роль у якому належить кластерам та кластерній політиці. Саме кластерний підхід дає змогу об'єднати підприємства, уряд і місцеві інституції задля ведення конструктивного діалогу за напрямом підвищення результатів діяльності та пропонує дієві механізми співробітництва бізнесу і уряду. На сьогодні зростає значення питань пов'язаних з використанням потенціалу, що закладений у кластерах, з метою підвищення конкурентоспроможності регіону [1].

Розробка кластерних структур є однією з головних цілей стратегії розвитку не лише Запорізького регіону, а загалом України. Формування кластерів здатне суттєво підвищити конкурентоспроможність держави (регіонів) на світовому ринку завдяки застосуванню глобальної стратегії розвитку країни, визначенню діалектичного характеру розробки світових кластерних моделей, а також впливу сучасних світогосподарських відносин на формування державної економічної політики. Характерною рисою кластеру виступає його територіальна сконцентрованість і тому він сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіону в якому він розміщений.

Задля забезпечення сталого розвитку Запорізької області зусилля влади, бізнесу та територіальної громади повинні, насамперед, спрямовуватися на розвиток: сучасної управлінської культури, покликаної забезпечити самодостатність територіальних громад, їхню спроможність до самоврядування; історико-культурної унікальності Запоріжжя - колиць козацької демократії; інвестиційної привабливості територій для внутрішніх та зовнішніх інвесторів; високої культури сільськогосподарського виробництва; потужного науково-освітнього потенціалу; високоякісної, доступної медичної допомоги; належного рівня та якості життя населення; соціально-правового захисту мешканців та суб'єктів господарювання.

Запорізька область за даними останніх років характеризується збільшенням рівня інноваційних результатів, що пояснюється наявністю у регіоні потужних промислових підприємств, а саме: ВАТ "Мотор-Січ", ВАТ "Авто-ЗАЗ", Запорізький титаномагнієвий комбінат, ВАТ "Запоріжтрансформатор" тощо. Індекс матеріального добробуту Запорізької області вище середнього [3].

На формування кластерів у Запорізькій області впливає багато чинників, але дуже важливими з яких є державна підтримка та законодавче забезпечення інтересів держави з приводу виготовлення високо конкурентної (автомобільної) продукції. Регіональні промислові кластери є реальною можливістю розробки й реалізації масштабних інвестиційних проєктів, які дозволять у майбутньому створити потужне регіональне економічне ядро національної економіки.

Запровадження кластерної моделі сприятиме створенню високої доданої вартості, появи нових робочих місць, підвищенню рівня життя населення в регіоні, розвитку інноваційної діяльності шляхом об'єднання наявних ресурсів (виробничих, інформаційних, фінансових). Усе це дозволяє регіону розвивати детермінанти конкурентних переваг до того рівня, який забезпечить досягнення високої конкурентоспроможності регіональним підприємствам.

Першими кроками на шляху запровадження кластерної моделі сталого розвитку Запорізького регіону повинно стати розробка й запровадження за європейськими стандартами Концепції державних та міських цільових програм області, спрямованої на підвищення ефективності і конкурентоздатності економіки області, зокрема у сфері поліпшення екології, енергозбереження, впровадження новітніх технологій, створення курортів (м. Бердянськ, м. Приморськ) тощо.

Крім того, особливої уваги потребує вдосконалення галузевих цільових програми, що спрямовані на вирішення комплексу проблем в конкретно визначених галузях. Фінансування таких програм повинно здійснюватися комплексним шляхом за рахунок державного, обласного та місцевих бюджетів, а також інших джерел фінансування (кредити банків, міжнародні гранти, кошти населення, інвестиції).

Із метою узгодження стратегічних пріоритетів розвитку області із довгостроковими планами розвитку міст і районів Запоріжжя, місцевими органами влади необхідно впроваджувати стратегії розвитку відповідних територій на найближчі 5-10 років. Головні завдання проектів і стратегій виступлять основою задля розробки середньострокових та щорічних програм соціально-економічного розвитку територій. У рамках виконання цих програм будуть реалізовуватись інвестиційні проекти, що спрямовані на забезпечення динамічного соціально-економічного розвитку області, міст та районів.

Одним із головних завдань кластерної моделі сталого розвитку Запорізького регіону є усунення диспропорцій окремих територій області та стимулювання їхнього розвитку за рахунок фінансування з боку державного і місцевих бюджетів, і що особливо важливо - недержавних джерел фінансування.

Список використаних джерел

1. *Войнаренко М.* Концепція кластерів - шлях до відродження виробництва на регіональному рівні / *Войнаренко М.* // Економіст. - 2000. - №1. - С. 31.
2. Європейське врядування [Електронний ресурс]: Біла книга. - Режим доступу: <http://cpi.org.ua/>
3. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 р. - Запоріжжя: Фонд Україна-Канада. - 2007. - 21 с.

А.Д.Войцещук,

*Директор Центру підвищення кваліфікації,
перепідготовки кадрів та кінології
Держмитслужби України (м. Хмельницький),
кандидат економічних наук*

Участь України в євразійському діалозі: перспективи і ризики

Україна ідентифікує себе як держава європейського типу, що обумовлюється її історичним минулим, географічним положенням і економічними зв'язками із країнами Європи й СНД. Перебуваючи на перетині інтересів світових центрів сили - Росії, Європейського Союзу, США, Азії, - Україна не може залишатися осторонь від змін, що відбуваються.

Україна й країни, що становлять основу Євразес, мають загальне минуле, багато в чому схожу культуру, тісну економічну взаємодію (див. таблицю).

Порівняльна інформація про товарообіг за 2011 і 2013 роки

Країна	2012	2013, січень	+/-
Республіка Білорусь	7,3 млрд. дол. США (5% загального товарообігу України)	403 млн. дол. США (4% загального товарообігу України)	-4% у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року
Казахстан	3,9 млрд. дол. США (3%)	185 млн. дол. США (2%)	-39%
Киргизстан	133 млн. дол. США (0,1%)	7, 84 млн. дол. США (0,07%)	+21%
Російська Федерація	45,1 млрд. дол.США (29%)	2,9 млрд. дол. США (28%)	+7%
Країни Митного союзу	56,3 млрд. дол.США (37%)	3,5 млрд. дол. США (34 %)	+1,5%
Країни Європейського Союзу	43,1 млрд. дол. США	3,03 млрд. дол.США (29%)	+13%

Наші господарські зв'язки склалися десятиліттями. Вигоди від приєднання до Митного союзу очевидні.

Центр інтеграційних досліджень Євразійського банку розвитку разом з російськими й українськими вченими вивів комплексну оцінку, згідно з якою сумарний накопичений ефект

від створення Єдиного Економічного Простору й наступного можливого приєднання до нього України за період до 2030 р. може досягти для чотирьох країн 1 трлн. доларів. Як припускають фахівці центру, інтеграційний ефект буде виражатися в додатковому рості ВВП усіх 4-х держав, України зокрема.

Частка обсягів зовнішньої торгівлі між Україною й Митним союзом становить 37% загального товарообігу України, який в 2012 році становить 153,2 млрд. дол. США: з Російською Федерацією - 29%, Казахстаном - 3%, Республікою Білорусь - 5%.

У січні 2013 року відбулося збільшення обсягів товарообігу на 1,5% (за рахунок зниження імпорту) у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року.

На сьогоднішній день практично не існує ніяких проблем у розвитку взаємного товарообігу між Україною й країнами Митного союзу.

Також приєднання до Митного союзу буде сприяти розширенню торгівлі товарами й послугами, активізації науково-технічного співробітництва, підвищенню інвестиційної й інноваційної активності в капіталомістких галузях промисловості.

Економічний ефект, у першу чергу, це розширення ринків збуту для українських виробників (у силу підвищення конкурентоспроможності українських товарів і послуг на ринках країн-членів Евразес). На практиці це буде виражатися в розширенні обсягів виробництва на українських підприємствах-експортерах, а також у появі нових експортерів. Мультиплікативний ефект від збільшення виробництва на українських підприємствах-експортерах забезпечить виникнення нових робочих місць і додаткові доходи для українського бюджету.

Доходи державного бюджету України збільшаться також внаслідок підвищення імпортного мита до рівня Єдиного митного тарифу Митного союзу. По даним спільних досліджень Інституту економіки й прогнозування Національної академії наук України й Інституту народногосподарського прогнозування Російської академії наук, цей захід також дозволить підвищити цінову конкурентоспроможність українських товаровиробників на 5%, що дасть додатковий позитивний ефект у зростанні виробництва й доходів.

Ріст транзитної активності, здійснюваної через територію України, приведе до збільшення доходів українських підприємств за надання послуг із транзиту.

Крім того, гарною перспективою стане зниження операційних і тимчасових витрат внаслідок зняття митного контролю на кордонах і істотного спрощення й стандартизації багатьох процедур, пов'язаних з обігом товарів у взаємній торгівлі членів Митного союзу.

Разом з тим існують окремі виклики, які заслуговують на увагу при виробленні позиції щодо можливої участі України в Митному союзі, а саме, імовірність:

- загрози ввозу на територію країни наркотиків і зброї;
- загрози продовольчої безпеки України через відкритість кордонів і неконтрольованого вивозу продовольчих товарів і сільськогосподарської продукції з України в країни Митного союзу;
- експансії дешевих товарів китайського походження;
- втрати культурного національного надбання через неконтрольований вивіз за межі країни культурних цінностей.

Інтеграційні процеси і Європейського Союзу, і Митного союзу будуть доповнювати один одного. І активна участь України в євразійському діалозі буде сприяти продуктивному втіленню в життя позитивного досвіду європейської інтеграції.

ЗМІСТ

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ (секція 5)	3
<i>І.Рожкова, Л.Жаліло, О.Мартинюк.</i> Сучасний світовий погляд на здоров'я та його забезпечення	3
<i>Л.А.Гаєвська.</i> Освіта для сталого розвитку: завдання та можливості	5
<i>Л.І.Паращенко.</i> Європейська інтеграція в системі загальної середньої освіти України	7
<i>Н.Д.Шульга.</i> Якість освіти як інструмент забезпечення сталого розвитку суспільства	9
<i>Л.О.Нестеренко.</i> Вплив акмеологічних умов на становлення професіоналізму викладача ВНЗ	11
<i>Р.А.Науменко.</i> Пріоритети кадрової політики у галузі освіти	13
<i>Н.М.Ковальська.</i> Проблеми державного управління системою професійної освіти в умовах євроінтеграції	15
<i>В.Д.Філіппова.</i> Реформування освіти: кроки євроінтеграції	17
<i>Ю.О.Молчанова.</i> Проблеми підготовки керівних кадрів сфери освіти	18
<i>В.М.Купрійчук.</i> Державна політика у сфері освіти в добу української національної революції (1917-1920 рр.)	21
<i>Т.П.Авраменко.</i> Підготовка керівних кадрів для сфери охорони здоров'я, готових працювати в умовах системних змін	22
<i>О.В.Довгаль.</i> Розвиток сфери освіти на селі в умовах інтеграції України в європейський простір	24
<i>Т.В.Куренна.</i> Особливості розвитку особистості управлінців сфери освіти в умовах євроінтеграції	25
<i>Л.В.Чорна.</i> Молодіжна політика як механізм державного управління в галузі освіти в умовах приєднання до Болонського процесу	27
<i>Ю.В.Романова.</i> Ціннісна складова компетентнісного підходу в освіті	30
<i>І.А.Семенець-Орлова.</i> Використання методу аналізу проблемних ситуацій у підготовці фахівців за спеціальністю "Державне управління у сфері освіти"	31
<i>О.Г.Липовецька.</i> Європейський досвід управління освітою регіону	34
<i>Я.В.Мельник.</i> Освітня політика України на сучасному етапі інтеграції освіти України до європейської освітньої системи	36
<i>О.-М.В.Курило.</i> Освітній округ як умова розвитку загальної середньої освіти на регіональному рівні (на прикладі Стрийського району)	37
<i>В.Г.Сизон.</i> Роль органів місцевого самоврядування у запровадженні державно-громадської моделі управління освітою	39
<i>Н.М.Дригуля.</i> Підготовка державних службовців в умовах євроінтеграції	41
<i>Ю.Б.Наконечний.</i> Основні фази європейських підходів впливу на національні інституційні структури регулювання розвитку фізичної культури	43
<i>М.О.Кірова.</i> Стан реформування охорони здоров'я в Донецькій області на сучасному етапі розвитку державного управління	44
<i>І.В.Сініцина.</i> Проблеми та перспективи державного регулювання інноваційної діяльності вищих навчальних закладів України	47

<i>С.П.Крушинська.</i> Взаємодія державних органів з громадськістю у сфері освіти в умовах демократизації суспільства	49
<i>А.Г.Шошова.</i> Роль органів державного управління освітою в організації інклюзивного навчання	50
<i>С.В.Володарець.</i> Проблеми державного управління системою підготовки робітничих кадрів з урахуванням євроінтеграційного вибору України	52
<i>А.С.Трегубенко.</i> Управління вищою освітою в Україні: стратегічний аспект	54
<i>І.В.Білоус.</i> Механізми державного регулювання щодо попередження соціального сирітства на регіональному рівні	56
<i>О.І.Ушакова.</i> Державна політика з гендерної рівності в охороні здоров'я: європейський досвід	59
<i>О.Д.Фірсова.</i> Інформаційні технології в охороні здоров'я: європейський досвід для України	61
<i>Ю.В.Погребняк.</i> Освітня парадигма підготовленості державних службовців до управління соціальними проектами	63
<i>Н.А.Лукашева.</i> Структурно-компонентний аналіз готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах сучасних глобальних змін	65
<i>О.О.Акімов.</i> Компетенції як основа психологічної готовності державного службовця до роботи в євроінтеграційних умовах	67
БЕЗПЕКОВА ТА ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ (секція 6)	69
<i>А.І.Семенченко, Р.В.Власенко.</i> Порівняльний аналіз механізмів державного управління розвитком електронного урядування в Україні в контексті розвитку інформаційного суспільства та адміністративної реформи	69
<i>Т.В.Філіпенко.</i> Валютна безпека країни в умовах світової глобалізації	71
<i>Л.В.Батченко.</i> Інформаційна політика як підвищення іміджу України в сфері європейської інтеграції	73
<i>В.І.Абрамов.</i> Політика Європейського Союзу щодо формування європейської системи безпеки: вплив на національні інтереси України	76
<i>С.О.Андреев.</i> Стабільність інституційних засад єдиної державної системи цивільного захисту України як важлива передумова її наближення до європейських стандартів	78
<i>О.В.Карпенко.</i> Роль управлінських послуг у системі забезпечення національної безпеки України	80
<i>Ю.Ю.Приймак.</i> Модернізація інформаційної сфери державного управління України на шляху до Європи	82
<i>М.В.Сіцінська.</i> Демократичний цивільний контроль над правоохоронними органами з урахуванням європейського досвіду	84
<i>О.С.Дмитренко.</i> Ефективність відносин між Україною та ЄС крізь призму комунікативного процесу	86
<i>Р.Р.Марутян.</i> Адаптація України до європейських стандартів кібербезпеки	88
<i>Л.М.Шипілова.</i> Вплив глобалізаційних процесів на національну безпеку України як суб'єкта регіональної безпеки	91

<i>Л.В.Литвинова.</i> Трансформація комунікативних обмінів між владою і громадянами у контексті інтеграції України в європейський інформаційний простір.....	93
<i>В.В.Бегун, В.О.Лифар.</i> Модернізація державного управління безпекою - необхідна умова розвитку суспільства	94
<i>Г.Д.Голубчик.</i> Суспільна пам'ять як чинник розвитку державотворення: до постановки питання	97
<i>В.Г.Логвінов, М.В.Мазуркевич.</i> Вимоги і методичні підходи до розроблення адміністративних регламентів електронних державних послуг	98
<i>А.Н.Серебровський.</i> Человеческий фактор в техногенной безопасности	101
<i>Ю.М.Кисіль.</i> Соціально небезпечні фактори роботи громадських організацій в зв'язку з джерелами їх фінансування під час виборчих перегонів 2012 р.	103
<i>О.Б.Кукарін.</i> Формування інформаційного середовища органів державної влади та євроінтеграція.....	104
<i>Ю.В.Нестеряк.</i> Регулювання та саморегуляція діяльності ЗМІ під час виборчих кампаній: європейський досвід для України	105
<i>В.С.Сіцінський.</i> Стратегічні пріоритети національної безпеки у сфері договірно-правового оформлення державного кордону України в умовах європейської інтеграції.....	107
<i>О.В.Мамука.</i> Інтеграційні шляхи щодо забезпечення безпеки в галузі залізничного транспорту України	109
<i>К.М.Гунченко.</i> Інформаційне забезпечення державного управління освітнім маркетингом в умовах європейської інтеграції.....	111
<i>В.В.Олішевська.</i> Регіональна ідентичність в Європейському Союзі	113
<i>О.А.Савенко.</i> Боротьба з політичним радикалізмом у країнах Європейського Союзу: досвід для України	115
<i>О.С.Децик.</i> Інтеграція в європейський інформаційний простір - досвід національного інформаційного агентства	116
<i>В.Й.Ганяк.</i> Механізми формування державної політики забезпечення свободи совісті й релігії на шляху євроінтеграції України в контексті національної безпеки	119
<i>С.М.Сітарський.</i> Вплив політичного конфлікту на розвиток державного управління в контексті європейської інтеграції.....	120
<i>О.С.Зозуля.</i> Нормативно-правові основи забезпечення інформаційної безпеки Європейського Союзу.....	122
<i>Ю.О.Горбань.</i> Сучасні виклики інформаційного простору для демократичної держави	124
<i>А.В.Капуловський.</i> Забезпечення гарантій дотримання прав і свобод людини та громадянина: європейський вибір України	126
<i>Г.М.Савранська.</i> Соціальне партнерство в Україні як фактор соціальної безпеки: досвід Європи	128
<i>Р.В.Мошинський.</i> Європейський Союз та Україна в архітектурі соціальної безпеки: політичний механізм управління	131
<i>Є.А.Алцибєєв.</i> Україна та Європейський Союз: забезпечення адекватності заходів щодо вдосконалення системи забезпечення національної безпеки в Україні	133
<i>В.В.Рубан.</i> Щодо вдосконалення системи забезпечення інформаційної безпеки України із врахуванням європейського та світового досвіду	135

<i>М.І.Семиз.</i> Проблеми запобігання та протидії корупції в контексті європейської інтеграції.....	138
<i>А.Л.Садовська.</i> Формування суспільного телерадіомовлення в державах-членах ЄС: досвід для України.....	139
<i>О.П.Баранов.</i> Удосконалення взаємодії Державної спеціальної служби транспорту з іншими суб'єктами органів державної влади у контексті європейського досвіду.....	141
<i>М.П.Плахотний.</i> Державне управління прикордонною сферою в процесі європейської інтеграції України.....	144
<i>К.С.Павлюк.</i> Євроінтеграція як ефективний інструмент розвитку громадянського суспільства.....	145
<i>Ю.О.Трестер.</i> Забезпечення безпеки дитини як складова національної безпеки: країни ЄС як провідник змін.....	147
<i>Н.С.Смирнова.</i> Європейська інтеграція України: можливі наслідки для демографічної безпеки.....	149
<i>А.О.Пелих.</i> Участь України у зміцненні воєнно-політичної складової європейської безпеки: проблеми та шляхи їх вирішення.....	152
<i>О.В.Матвєєнко.</i> Від головування в ОБСЄ до членства в ЄС - поєднання безпекових вимірів.....	154
<i>О.І.Самотохіна.</i> Проблеми стандартизації документообігу в діяльності Апарату Верховної Ради України.....	157
<i>О.Ю.Чечель.</i> Особливості інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні позитивного іміджу влади.....	158
<i>О.П.Синячов.</i> Проблеми у сфері забезпечення доступу до публічної інформації.....	160
<i>С.П.Завгородня.</i> Виклики та загрози економічній безпеці України в контексті європейської інтеграції.....	162
<i>А.О.Пукаленко.</i> Доступ до публічної інформації як складова європейської інтеграції.....	163

**БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ОСВІТИ КЕРІВНИХ КАДРІВ - ОСНОВА ПІДГОТОВКИ
УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ (секція 7).....** 165

<i>В.А.Гошовська.</i> Професійний розвиток осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації".....	165
<i>В.А.Гошовська, Н.Б.Ларіна.</i> Організаційно-методичні засади професійного навчання державних службовців у системі підвищення кваліфікації.....	167
<i>М.С.Орлів.</i> Реалізація заходів із професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву у 2013 році.....	169
<i>Н.Б.Ларіна, М.Т.Солоха, О.В.Ярошенко.</i> Організаційні засади підвищення кваліфікації державних службовців.....	171
<i>Б.О.Костенко.</i> Особливості організації стажування в органах державної влади осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації".....	174
<i>Л.А.Пашко.</i> Акмеологічний сервіс - складова системи безперервної освіти керівних кадрів.....	177
<i>А.П.Савков.</i> Проблеми розвитку системи навчання членів виборчих комісій.....	178

<i>А.Б.Кондрашихін.</i> Кафедра у безперервній освіті керівних кадрів: концептуальні засади та принципи функціонування	181
<i>Л.І.Даниленко.</i> Проблеми формування політичної еліти та політичних лідерів	182
<i>М.Т.Солоха.</i> Формування правового механізму регулювання використання водно-ресурсного потенціалу України: історичний аспект	185
<i>І.Г.Сурай.</i> Взаємозв'язок безперервності освіти та професійного розвитку при формуванні еліти в державному управлінні	186
<i>В.М.Гурієвська.</i> Вплив заповіту минулих поколінь на формування суспільно-політичної дійсності	188
<i>І.В.Клименко.</i> Ситуативні центри в системі підготовки управлінської еліти	190
<i>Г.І.Гамова.</i> Екзегези комунікативної культури державного управління	192
<i>Д.Г.Кац.</i> Досвід провідних країн світу в формуванні компетентності державних службовців	194
<i>Т.А.Саченко, Н.А.Коняшина.</i> Моніторинг ефективності професійного розвитку осіб, зарахованих до Президентського кадрового резерву "Нова еліта нації"	196
<i>М.М.Газізов.</i> Коучинг як спосіб підвищення ефективності діяльності організації в державному управлінні	197
<i>Ю.В.Баскакова.</i> Конституційно-правові засади забезпечення професійної підготовки державних службовців в Україні	200
<i>К.В.Пеклун.</i> Фасилітація самостійної роботи слухачів спеціальності "Управління проектами"	202
<i>В.В.Марцюк.</i> Акмеологічний аспект при підготовці державних службовців України	204
<i>В.В.Батушан.</i> Професійна модель підготовки і формування політичних лідерів в системі державного управління	206
<i>Г.Ю.Герман.</i> Щодо питання кар'єрного просування державних службовців в демократичних державах	209
<i>А.О.Гнидюк.</i> Обґрунтування системного підходу до навчання представників місцевого самоврядування основам інвестиційного менеджменту	210
<i>О.Ю.Васильченко.</i> Народне представництво як порядок участі народу в здійсненні державної влади	213
<i>С.С.Крицька.</i> Безперервність освіти керівних кадрів як чинник соціальної ефективності управлінської еліти	215
<i>В.В.Наместнік.</i> Екологічна складова системи безперервної підготовки управлінських кадрів	217
<i>Л.В.Поп'юк.</i> Забезпечення безперервності підвищення рівня професійної компетенції муніципальних службовців	219
<i>О.І.Попова.</i> Проектна діяльність як технологія формування професійної компетентності керівних кадрів освіти на місцевому рівні	221
<i>Р.І.Сторожев.</i> Поняття кадрового резерву в державному управлінні	222
<i>В.В.Гарасим.</i> Інноваційні форми навчання управлінського персоналу органів публічної влади	224
<i>Г.А.Кернес.</i> Концепції еліт у вимірах сучасних соціальних практик	226
<i>П.В.Качанова.</i> Законодавчі зміни щодо порядку судового розгляду трудових спорів	229

<i>В.В.Атаманчук.</i> Новітні технології як ефективний засіб підготовки керівних кадрів у процесі безперервної освіти	231
<i>Л.В.Вашкевич.</i> Самовдосконалення суб'єктів владних повноважень як невід'ємна складова процесу ефективного державотворення	233
<i>М.С.Старова.</i> Проблеми формування управлінської еліти в умовах інноваційного розвитку держави	234
ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗМІН У СУЧАСНОМУ ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ (секція 9)	237
<i>М.М.Білинська.</i> Історико-генетична природа термінологічного забезпечення публічного адміністрування з джерел адміністративного права	237
<i>І.В.Шпекторенко.</i> Професійне навчання як фактор формування професійної науковості державних службовців	238
<i>Т.М.Безверхнюк, Т.В.Сивак.</i> Ресурсне забезпечення реалізації інтересів у сучасному державному управлінні	240
<i>Н.Л.Гавкалова.</i> Модернізація державного управління в Україні: удосконалення освітнього стандарту	242
<i>В.П.Ніколаєв, Т.В.Ніколаєва.</i> Державна житлова політика: перспективи збереження та відтворення житлового фонду	243
<i>Л.Л.Прокопенко.</i> Реформування територіальної організації влади в країнах ЄС: досвід для України	246
<i>О.Ю.Лебединська.</i> Регіональна політика Європейського Союзу: висновки для України	247
<i>І.О.Рафальський.</i> Сучасні тенденції та перспективи оптимізації діяльності органів державної влади у контексті європейської інтеграції України	249
<i>С.М.Коник.</i> Про сучасні імперативи українського державотворення в умовах глобальних змін	251
<i>О.О.Труш, Ю.О.Лермонтова.</i> Програми Європейського Союзу у сфері цивільного захисту: можливості для України	252
<i>В.О.Чмига.</i> Зміни у сфері атестації наукових кадрів вищої кваліфікації	253
<i>Л.О.Воронько, О.І.Кулачек, І.М.Дубовик.</i> Реформа менеджменту людських ресурсів - успіх політики рівних прав	255
<i>Л.О.Воронько, Б.А.Денисенко.</i> Керівник у системі державної служби України: соціологічний вимір	258
<i>Н.І.Демедишина.</i> Процедурні питання експертизи та захисту дисертаційної роботи	264
<i>Т.В.Бельська.</i> Мережеві комунікації як форма владно-суспільної взаємодії	266
<i>В.А.Малюська.</i> Вплив духовно-моральних якостей сучасного лідера на управління змінами в державному управлінні	267
<i>О.В.Голинська.</i> Аналіз перших вітчизняних практик застосування програмно-цільового методу бюджетування	269
<i>Г.О.Дутчак.</i> Чи Франція визнала Український уряд 1918 р.?	270
<i>Г.А.Магась.</i> Стимулювання як механізм мотивації персоналу у сфері прикордонної служби	273

<i>А.В.Огілько.</i> Контроль суду Європейського Союзу в системі європейського управління як зразок для формування ефективного судового контролю в Україні	274
<i>Л.А.Шереметьєва.</i> Екологічний лобізм в Європейському Союзі	276
<i>А.В.Горовий.</i> Механізми впливу політичних партій на соціогуманітарну сферу в сучасних умовах європейської інтеграції	279
<i>В.В.Гриневич.</i> Сучасні наукові підходи до визначення перспектив розвитку громадянського суспільства і демократії у посткомуністичних, пострадянських країнах Центральної та Східної Європи	280
<i>О.В.Базарна.</i> Нормативно-правові засади запровадження середньострокового планування в житлово-комунальній галузі	281
<i>Є.І.Федорук.</i> Розвиток логістичної стратегії України	284
<i>С.О.Булавін.</i> Верховна Рада України як суб'єкт контрольних правовідносин у сфері банківської діяльності	285
<i>Д.С.Левадний.</i> Механізми державного управління контролю процесу злиття та поглинання в банківській сфері	288
<i>В.В.Толстоног.</i> Права споживача в системі громадянських прав	290
<i>А.В.Ложечніков.</i> Організаційно-правові засади регулювання соціальної реклами на телебаченні України	291
<i>О.О.Кармазіна.</i> Посилення взаємодії держави і громадськості як ознака демократизації суспільного життя: досвід Болгарії та Литви для України	293
<i>М.В.Заріна.</i> Правовий статус політичних партій в забезпеченні стабільності Верховної Ради України	295
<i>Ю.С.Потьомкіна.</i> Компетенція як ключове поняття для управління персоналом в системі державної служби	297
<i>С.Я.Пак.</i> Державне управління охороною здоров'я на місцевому рівні в Україні: сучасний стан та перспективи	299
<i>А.В.Яковенко.</i> Система збалансованих показників як метод моделювання в антикризовій діяльності органів державної влади в Україні	302
<i>І.О.Коваль.</i> Комунікація та дискурс як складники сучасних державно-управлінських процесів	303
<i>Л.О.Матвєєва.</i> Девальвація парламенту або знову про проблеми вітчизняного державотворення	305
<i>З.М.Сіоніхіна.</i> Моделі розвитку компетенцій у контексті вдосконалення професійної діяльності	307
<i>В.І.Горбатюк.</i> Удосконалення механізмів надання адміністративних послуг у сфері управління державними фінансами: організаційно-правовий аспект	309
<i>О.Г.Черкас.</i> Актуальність оптимізації моделі відносин між представницькими органами влади України	311
<i>А.В.Миргородська.</i> Оцінка якості житлово-комунальних послуг як функція управління	313
<i>О.С.Зіміна.</i> Щодо проблеми пошуку шляхів модернізації державного управління	314
<i>В.О.Власов.</i> Пропозиції щодо удосконалення правового регулювання державного контролю за господарською діяльністю	316

<i>О.М.Висоцька.</i> Конструктивний діалог влади і суспільства як умова модернізації України	320
<i>Н.А.Жиденко.</i> Компетентнісний підхід у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації державних службовців	321
<i>Г.Д.Стратієнко.</i> Добір кадрів для заняття посад державної служби: зарубіжний досвід для України	323
<i>О.І.Гавінська.</i> Роль засобів масової комунікації у забезпеченні суспільної підтримки модернізаційних процесів у державному управлінні	324
<i>А.І.Ляхоцький.</i> Аналіз інноваційного середовища у міських радах України	326
<i>І.П.Бачевська.</i> Національні проекти в державному управлінні: зарубіжні науково-практичні підходи	328
<i>І.М.Сидоренко.</i> Правовий статус Апарату в забезпеченні діяльності Верховної Ради України	329
<i>В.В.Ващенко.</i> Вплив адміністративної реформи на систему загальнообов'язкового державного соціального страхування	331
<i>А.О.Устименко.</i> Удосконалення механізму надання адміністративних послуг державною міграційною службою України	333
<i>О.М.Гончаренко.</i> Система державного управління Німеччини: досвід для України	335
<i>Н.В.Коваленко.</i> Державне управління соціальним розвитком в умовах змін	337
<i>Ю.М.Нестеряк.</i> Медіа-освіта як інструмент сучасної медіа-політики	339
<i>С.Ветлинський.</i> Розвиток державної служби та підвищення її ефективності	341
<i>С.В.Степаненко.</i> Підвищення ефективності процесів суспільного відтворення	343
<i>С.В.Фоменко.</i> Світовий досвід досліджень практичного впровадження політичних рішень	344
<i>Л.П.Требик.</i> Роль інформаційної компетентності державного службовця в електронному урядуванні	346
<i>В.В.Черкаська.</i> Організаційно-інструментальне забезпечення сталого розвитку Запорізького регіону: європейське належне врядування	347
<i>А.Д.Войцешук.</i> Участь України в євразійському діалозі: перспективи і ризики	349

Наукове видання

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ

**Матеріали щорічної Всеукраїнської
науково-практичної конференції за міжнародною участю
(Київ, 25 квітня 2013 р.)**

Том 2

Відповідальний за випуск *В. А. Дон*

Комп'ютерна верстка : *О. Г. Сальнікова, Ю. О. Куценко*

Підп. до друку 17.04.2013 р.
Формат 60x84/8. Обл.-вид. арк. 34,51. Ум.-друк. арк. 41,85.
Тираж 180 пр.

Видавець:
Національна академія державного управління
при Президентіві України
03057, Київ-57, вул. Ежена Потье, 20, тел. 456-67-93.
E-mail: yudav@academy.kiev.ua

Свідоцтво серії ДК № 1561 від 06.11.2003 р.